

TIDSSKRIFT
FOR
LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1925

KØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1925

INDHOLD.

	Side
Landbruget i 1924. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	1
Fjerkræavl i Spanien. Af Statskonsulent <i>W. A. Kock</i>	40
Bog anmeldelse. Af Kontorchef <i>A. Axelsen Drejer</i>	42
Udkomne Bøger	44
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet d. 17. Decbr. 1924	47
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	47
Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet	48
Peter B. Feilberg. Af Professor <i>T. Westermann</i>	49
Verdensproduktionen af Kunstgødning. Af Professor, Dr. phil. <i>K. Rørdam</i>	63
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling 1924 I.	74
Landbrugsraadets Virksomhed i 1924. Af Kammerherre <i>A. Tes-</i> <i>dorpf.</i>	93
Storbritannien og Irlands Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i 1924	99
Udkomne Bøger	101
Mindre Meddelelser:	
† Godsejer <i>R. A. Westenholz</i>	103
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	104
»Landbrugsraadets Meddelelser«	104
Hos Opdyrkerne paa den jyske Hede. Foredrag i Landhushold-	
ningsselskabet d. 14. Marts 1925 af Forfatteren <i>Olaf Linck</i> .	105
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling 1924 II.	137
Kapitelstaksterne for 1924.	153
Bog anmeldelse og udkomne Bøger	155
Mindre Meddelelser:	
† Redaktørerne <i>J. P. Petersen</i> og <i>C. Mariboe</i>	159
Dansk Historieforskning og vore Godsarkiver	160
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	162
Kondenseret Mælk	163
Hesteavlens Betydning og Fremtidsudsigter. Foredrag i Land-	
husholdningsselskabet den 11. Februar 1925 af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	165

IV

	Side
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. VII. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1922—23. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	185
Er Billebo-Klaseskærm giftig? Af <i>L. P. Lauritzen</i>	195
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn 1924. Af Inspektør <i>James Høyer</i>	198
Udkomne Bøger	207
Om Mund- og Kløvesygens Væsen, Udbredelse og Bekæmpelse. Foredrag ved Konsulentmødet den 28. Februar 1925 af Veterinærfysikus, Prof., Dr. med. <i>C. O. Jensen</i>	209
Udkomne Bøger	252
Mindre Meddelelser:	
Forsøgsleder <i>L. Helweg</i> s Mindelegat	254
Deltagelsen i Landbrugets Andelsvirksomhed	254
Behæftelsen af Landejendomme, solgt i 1923	256
Slagtningerne paa Eksportslagterierne	256
En ønskelig Udvidelse af den højere Landbrugsundervisning i Danmark. Foredrag ved det almindelige Konsulentmøde 1925 af Professor <i>T. Westermann</i>	257
Mælkeribrug i Danmark 1924. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	276
Udkomne Bøger	302
Mindre Meddelelser:	
<i>P. Gommese</i> n Rosting	303
Docent <i>N. J. Fjord</i> . Tale i Landhusholdningsselskabet den 27. April 1925. Af Sparekasseformand, Landbrugslærer <i>Hans Appel</i>	305
Australien. I. Af forhenv. Godsejer <i>F. Mourier Petersen</i>	332
Opdræt af Vintergæslinger i Tyskland. Af Statskonsulent <i>W. A. Koçk</i>	344
Udkomne Bøger	346
Mindre Meddelelser:	
Svineavlcentre i Danmark	348
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt for 1924	348
Husdyrbruget i 1924 med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen. I. Af Statskonsulent <i>Axel Appel</i>	349
Australien. II. Af forhenv. Godsejer <i>F. Mourier Petersen</i>	365
Brudstykke af et Landbrugsforedrag. Af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	384
Boganmeldelse af Landinspektør <i>Aage Feilberg</i> og udkomne Bøger	392
Mindre Meddelelser:	
Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet	398
Dyrkning af Tobak i Danmark	398
Margarineproduktionen i Danmark	399
Smaabrugeres Arbejde for andre	399
Husdyrbruget i 1924 med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen. II. Af Statskonsulent <i>Axel Appel</i>	401

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer i Aaret 1924. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	412
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1924. I—III. Af Statskonsulenterne <i>Th. Brask, Nic. Hørlyck og Chr. H. Ibsen</i> .	435
Anvendelsen af Landbrugsmaskiner m. v.	444
Bog anmeldelse af Statskonsulent <i>Brask</i> og udkomne Bøger.....	447
Mindre Meddelelser:	
Etatsraad <i>W. A. Langkilde</i>	451
Motorkøretøjer den 1. Juli 1924	451
Danmarks Indførsel fra og Udførsel til Tyskland.....	452
Planteavl 1924. Af Statskonsulent <i>K. Hansen</i>	453
Hestene i 1924. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	477
Mindre Meddelelser.	
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet	516
Skovbruget i Danmark.....	516
New Zealand. Af <i>F. Mourier Petersen</i>	517
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1924. IV—VII. Af Statskonsulenterne <i>Joh. Jensen, Niels Pedersen, W. A. Kock og Anton Christensen</i>	542
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet d. 15. Oktober 1925	558
Bog anmeldelse og udkomne Bøger	567
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdningssel- skabet.....	571
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	571
Landejendomssalg i 1924.....	571
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1924—25. Af Afdelingschef <i>H. Hansen</i>	573
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1924. VIII—XI. Af Statskonsulenterne <i>Aug. Kjær, A. Søndergaard, N. Balle og Axel Appel</i>	593

REGISTRE.

a) Emner.

	Side
Aarsoversigt for 1924.....	1
Aarsoversigt for 1924, Forsøgslaboratoriets —,	348
Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet, Udvalget for —, ...	148
»Aktieselskabet Dansk Frøavlskompani og Markfrøkontoret (Tri- folium)«	396
Andelsvirksomhed, Landbrugets —,	254
»Anvendelsen af Kunstgødning i Danmark 1924«. Udgivet af Dansk Andels Gødningsforretning.....	207
Arbejde af Smaabrugere for andre	399
Arbejderforholdene i 1924.....	25
Australien	332, 365
Avlen og Avlsarbejdet i 1924	401
Avlscentre for Svin.....	348
Behæftelsen af Landejendomme, solgt i 1923	256
Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed i 1924	93
Beretninger fra Statens Forsøgsmejeri	447
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet....	47, 516, 558, 571
Billebo-Klaseskærm	195
Bog anmeldelser	42, 101, 155, 207, 252, 392, 447, 567
Bretlands Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i 1924	99
Brudstykke af et Landbrugsforedrag.....	384
Budget og Virksomhedsplan for Landhusholdningsselskabet 1925 —26	151
Danmarks Indførsel fra og Udførsel til Tyskland.....	452
»Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik for 1924«. Ved Kontorchef Axelsen Drejer	394
»Danmarks Smørpris-Statistik for 1923—24«. Ved Kontorchef Axelsen Drejer	45
Dansk Historieforskning og vore Godsarkiver	160
Deltagelsen i Landbrugets Andelsvirksomhed.....	254
»Denmark 1925«	569

VII

	Side
Den 12. internationale Landbrugskongres i Warschau 1925.....	563
»Det danske Landbrugs Historie«. Af Proprietær C. C. Larsen..	449
Det landøkonomiske Rejsebureau ..	84
Duelighedsmedaljer, Uddeling af —,	91, 565
Dyrkning af Tobak i Danmark	398
Dyrskuevirksomheden i 1924	409
Eksportslagterierne, Slagtningerne paa —,	256
En ønskelig Udvidelse af den højere Landbrugsundervisning i Danmark	257
Er Billebo-Klaseskærm giftig?	195
Ernæringsforholdene i 1924	356
Faareavlen i 1924	410
Feilberg, P. B., Etatsraad	49
Fjerkræavl:	
Fjerkræavl i Spanien	40
Fjerkræavlen i 1924.....	17, 548
Opdræt af Vintergæslinger i Tyskland.....	344
Fjord, N. J., Docent —,	305
Foderstofhandelen i 1924.....	8
Fond til Landmænds Uddannelse	83
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 47, 104, 105, 162, 165, 305,	571
Foreningsvæsenet i 1924	26
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt for 1924	348
Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat	254
Forsøgsmejeriet, 1. og 2. Beretning fra —,	447
Frøavlen og Frømarkedet i 1924	9
Fællesrejse til Polen i 1924	31, 137
Gammeleje-Legatet, Uddeling af —,	75
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet.....	74, 93, 137, 571
Godsarkiverne og dansk Historieforskning	160
»Grundforbedringer samt Mose- og Engkultur«. Af Underafdelings- leder N. Basse	392
Handelen med Korn og Foderstoffer i 1924.....	8
— — Kunstgødning	11
Hesteavlens Betydning og Fremtidsudsigter	165
Hestene i 1924	12, 477
»Hestens Historie i Danmark«. Af Statskonsulent J. Jensen....	449
Hos Opdyrkerne paa den jyske Hede	105
Husdyrbruget i 1924.....	12, 349, 401
Hædersbelønninger, Landhusholdningsselskabets —,	91, 565
Høsten i 1924	4, 466

VIII

	Side
Indberetninger fra Statskonsulenterne.....	435, 542
Ind- og Udførslen af Landbrugets Produkter og Hjelpestoffer ..	412
Industriraadets Forslag om Afholdelse af en international Ud- stilling i København.....	145
International Landbrugskongres i Warschau i 1925	563
Internationalt Samarbejde.....	33
Kapitelstaksterne for 1924	153
Kondenseret Mælk.....	163
Korn, Ud- og Indførsel af —.....	429
Konsulentmødet i 1924	26
Kontrollen med Korn og Foderstoffer i 1924.....	198
Kunstgødning, Forbruget af — i 1924.....	11
— , Indførslen af —,	433
— , Verdensproduktionen af —,	63
Kvægbruget i 1924.....	14, 349
Landbruget i 1924.....	1
»Landbruget paa Færøerne«. Af Statskonsulent Winther-Lützen	101
Landbruget paa New Zealand.....	530
Landbrugsforedrag, Brudstykke af et —,	384
Landbrugskongressen i Warschau	563
Landbrugslove	32
Landbrugsmaskiner, Anvendelsen af —,	444
— og Redskaber i 1924	22, 552
Landbrugsraadet, Præsidentvalget i —,	561
Landbrugsraadets Meddelelser	104
— Virksomhed i 1924	93
»Landbrugsregnskab«. Af Ivar Dokken	568
Landbrugsskolerne i 1924	28
Landbrugsundervisning i Danmark, en Udvidelse af den højere —,	257
Landejendomssalg i 1924	571
Landhusholdningsselskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i 1924	198
»Landinspektørforeningen gennem 50 Aar, 1875—1915«	567
Landøkonomisk Fællesrejse til Polen i 1924	31, 137
— Litteratur i 1924	29
— Rejsebureau i 1924	84
Langkilde, W. A., Etatsraad.....	451
Legat, L. Helwegs —,	254
Margarineproduktionen i Danmark.....	399
Mariboe, C., Redaktør	159
Markfrø, Ind- og Udførsel af — m. v.,	476
Maskiner og Redskaber i 1924	22, 552

IX

	Side
Mejeribruget i Australien	378
— i 1924	18, 276, 435, 542
— paa New Zealand	535
»Mejeribrugets Sejrs gang «. Af R. Kamp	42
Medlemmer, nye —, af Landhusholdningsselskabet	48, 398
Motorkøretøjer den 1. Juli 1924	451
Mund- og Klovesygens Væsen, Udbredelse og Bekæmpelse	209
New Zealand	517
Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet	48, 398
Opdyrkere af den jyske Hede	105
Pedersen-Bjergaards Legat, Uddeling af — ,	92
Personalia	35, 49, 74, 103, 159, 303, 305, 451
Petersen, Redaktør J. P. —,	159
Planteavlen i 1924	4, 453
Plantesygdomme i 1924	6
Polen, Fællesrejse til —,	31, 137
Præsidentvalget i Landbrugsraadet	561
Redskaber og Maskiner i 1924	22, 552
Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1922—23	185
Rejsebureau, det landøkonomiske —,	84
Rosting, P. Gommesen —,	303
Salg af Landejendomme i 1924	571
Skadedyr i 1924	7
Skovbruget i Danmark	516
Slagtingerne paa Eksportslagterierne	256
Smaabrugernes Arbejde for andre	399
Spanien, Fjerkræavl i —,	40
Statskonsulenternes Indberetninger for 1924	435, 542, 593
Storbritanniens Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i 1924	99
Svineavlscentre i Danmark	348
Svinene i 1924	16
Sølvbægre, Landhusholdningsselskabets —,	91, 565
Sølvmedaljer, Landhusholdningsselskabets —,	91, 565
»Tabeller og Tavler til Brug ved Beregningen af Malkek vægts Vinterfoder 1925«. Af Professor Lars Frederiksen	207
Tagdækningsmaterialier. Forsøg med —,	562
»The Scandinavian Preserved Butter Company«. Af Professor H. Brix	155
Tobak, Dyrkning af — i Danmark	398
Tyskland, Danmarks Indførsel fra og Udførsel til —,	452
—, Opdræt af Vint gæslinger i —,	344

X

	Side
Uddeling af Duelighedsmedaljer	91, 162, 565
— Gammelejelegatet	75
— Pedersen-Bjergaards Legat	92
— Sølvbægre	91, 565
Udførselen af Husdyrbrugets Produkter	360
Ud- og Indførselen i 1924 af Landbrugets Produkter og Hjelpe- stoffer	412
Udkomne Bøger	44, 101, 155, 207, 252, 302, 346, 392, 447, 567
Udvalget vedrørende Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet..	148
— — Forsøg med Tagdækningsmaterialier	562
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold	185
Verdensproduktionen af Kunstgødning	63
Vejrforholdene i 1924—25	573
Vintergæslinger, Opdræt af — i Tyskland	344
Virksomhedsplan og Budget, Landhusholdningsselskabets — for 1925—26	151
»Vort Fjerkræ. Praktisk Haandbog i Fjerkræavl«. Af J. Pedersen- Bjergaard	252
Westenholz. R. A., Godsejer	103

b) Forfattere.

Appel, Axel, Statskonsulent	349, 401, 601
Appel, Hans, Sparekasseformand, Landbrugslærer	305
Axelsen-Drejer, A., Kontorchef	42
Balle, N., Statskonsulent	598
Brask, Th., Statskonsulent	276, 435, 447
Christensen, Anton, Statskonsulent	552
Dokken, Ivar, Konsulent	412
Feilberg, Aage, Landinspektør	392
Hansen, H., Afdelingschef	573
Hansen, K., Statskonsulent	453
Hertel, H., Kontorchef	1
Hørlyck, Nic., Statskonsulent	437
Høyer, James, Inspektør	198
Ibsen, Chr., Statskonsulent	441
Jensen, C. O., Veterinærfysikus, Professor, Dr. med.	209
Jensen, Joh., Statskonsulent	542

XI

	Side
Kjær, Aug., Statskonsulent.....	165, 477, 593
Knudsen, H. M., Kasserer	567
Kock, W. A., Statskonsulent.....	40, 344, 548
Lauritsen, L. P., Sparekassebogholder	195
Linck, Olaf, Forfatter	105
Mourier-Petersen, F., Godsejer.....	332, 365, 517
Overgaard, J. C., Landbrugsskoleforstander	185
Pedersen, Niels, Statskonsulent	545
Rasmussen, H., Landbrugsskoleforstander.....	137
Rørdam, K., Professor, Dr. phil.....	63
Sonne, Chr., Forpagter.....	384
Søndergaard, A., Statskonsulent	595
Tesdorpf, A., Kammerherre, Godsejer	93
Westermann, T., Professor.....	49, 257

c) Billeder.

Feilberg, P. B., Etatsraad	49
Fjord, N. J., Docent	304—05
Grafisk Fremstilling af Forholdet mellem Hestepriser og Hesteførselelsens Størrelse i 1923 og 1924	492—93

Billeder fra Australien:

Kornsilo	341
Clydesdale Hopper	365
Clydesdale Hingst	366
Firspand af Clydesdale Hopper	366
Merinovædder.....	368
Dorset Væddere.....	369
Australsk Landskab	370
Faar drives til Klipning.....	371
Faareklipning	372
Ayrshire Ko	374
Jersey Ko	374
Jersey Tyre.....	375
Illawarra Ko.....	375
Malkeskur	377
Mejeri i Australien	379

XII

	Side
Billeder fra New Zealand:	
Clinton Flod	520
Diamond Lake	521
Buller gorge og Buller river	522
Den danske Kirke i Palmerston North	524
Den danske Kirkegaard i Palmerston North	525
Milking Shorthorn	532
Typisk Farm	533
—	534
Opkørsel til en Farm	535
— Ruakura Forsøgsgaard	536
Hautapu Mejeri	537
Elektrisk Lokomotiv paa Frankton Mejeri	538

Landbruget i 1924*).

Af H. Hertel.

Den Uro og Utryghed i de storpolitiske Forhold, der i Aarene efter Verdenskrigen har gjort sig gældende i Evropa og været en Hindring for dets økonomiske Genopbygning, har vel endnu ikke fortaget sig, men var dog mindre udpræget i 1924 end i de foregaaende Aar. Et Lyspunkt i Begyndelsen af 1924 var det, at Ruhrkampen afsluttedes, at Frankrig og Tyskland kom paa Forhandlingsfod med hinanden, og at et af de Forhold, som var en Kilde til stadig Uro i Evropa, blev bragt ud af Verden. Et Lyspunkt var fremdeles den fredeligere Stemning, som prægede den i Sommeren i London afholdte Konference, der sluttede med et af Frankrig, Tyskland, England og Italien underskrevet storpolitisk Forlig. Overenskomsten, som bragte Erstatningsspørgsmaalet over paa et fornuftmæssigt og økonomisk Plan, er siden Verdenskrigen den første mellem de Allierede og Tyskland, der er tilvejebragt ved Forhandling, for første Gang efter Krigen blev Tyskland anerkendt som »verhandlingsfähig«. Hvorledes Erstatningsspørgsmaalets Historie vil forme sig, kan vel næppe nogen endnu sige, men hvad der er naaet har delvist fjærnet den tidligere herskende politiske Nervøsitet, de økonomiske Forhold er i Færd med at trække sig i Lave, og Evropas Genoprejsning er endelig indledet. Dette er vi med Hensyn til vor Land-

*) Oversigten er sluttet den 15de December 1924.
Tidsskrift for Landøkonomi 1925.

brugshandel med Tyskland og andre Lande begyndt at mærke.

I Aarets Begyndelse trak nogle Uvejrsskyer op over vor Udførsel til Storbritannien, men heldigvis drev de hurtigt over: omkring den 20. Januar blev der erklæret Jærnbanestrejke i England, men allerede en halv Snes Dage senere blev der blæst af, og den 16. Februar nedlagde 110.000 engelske Havnearbejdere Arbejdet, den 19. samme Maaned standsede Det Forenede Dampskibsselskab alle Skibe til England undtagen til Parkestone, og Transportarbejderne truede med Sympatistrejke. En alvorlig Situation syntes at staa for Døren, men ogsaa denne Gang varede Strejken kun kort, kun ca. 5 Dage.

Vil den store Valgsejr, det konservative Parti i Storbritannien vandt i Oktober Maaned 1924, atter bringe Toldspørgsmaalet paa Dagsordenen? Spørgsmaalet om Frihandel og Beskyttelse var jo stærkt fremme under Valgkampen i Efteraaret 1923, men kort før Valgdagen gav den daværende konservative Premierminister en bestemt Erklæring om, at der ikke vilde blive Tale om at lægge Told paa Hvede, Mel, Kød (herunder Bacon), Smør, Æg og Ost, og klog af Valgnederlaget i 1923 har denne Gang, i Følge Avisreferater, det konservative Parti under Valgkampen forpligtet sig til ikke ved Told at fordyre de daglige Levnedsmidler. Herefter har man jo Lov til at antage, at naar Toldspørgsmaalet antagelig noget før eller senere atter bliver sat paa Dagsordenen, vil der dog ikke blive Tale om at inddrage de almindelige Landbrugsprodukter under Beskyttelsen.

— Hvad Forholdene indadtil angaar, vakte Kronens stærke Fald i Januars sidste Halvdel betydelig Nervøsitet, og Valutasituationen medførte en foreløbig Afbrydelse af Korn- og Foderstofnoteringen, der blev oprettet en Valutacentral og truffet forskellige Bestemmelser med Hensyn til Kreditindskrænkninger, Handelen med og Erhvervelsen af fremmed Valuta. Bankerne erklærede, at en Indskrænkning af Indførselen af Foderstoffer var

nødvendig, og at der kun kunde ydes begrænset Valuta til Indkøb af saadanne. Herimod protesterede Landbrugsraadet, idet det støttede sig til fortræffelige, talmæssigt underbyggede Redegørelser fra det landøkonomiske Driftsbureau ved Professor *O. H. Larsen* og Forsøgslaboratoriets Husdyrbrugsafdeling ved Professor *Lars Frederiksen*, der klart og overbevisende paaviste det ganske misvisende i Paastanden om, at Landbrugets Indførsel af Foderstoffer i det hidtidige Omfang havde været uøkonomisk og derfor burde indskrænkes. Efter Offentliggørelsen af disse Redegørelser blev der da ejheller mere Tale om en Begrænsning af Krediten til Foderstofindførselen. Intet Spørgsmaal har i det forløbne Aar været livligere drøftet end Valutasagen, det praktiske Livs Folk og Videnskaben og disse indbyrdes har været uenige om Midlerne til at hæve Kronen, men medens de endeløse Forhandlinger har fundet Sted, har denne langsomt forbedret sig.

I Begyndelsen af November fremkom Valutaraadet med en Udtalelse om Gennemførelsen af en Ordning, som skal standse Kronens Fald og i de følgende 3 Halvaar hæve dens Guldværdi. Regeringen udarbejdede derefter et Lovforslag til Sikring af de Forudsætninger, Valutaraadet gik ud fra, men endnu, da dette maa gaa i Trykken, er Lovforslagets Skæbne uvis. Man maa haabe, at det lykkes at faa gennemført en Ordning, som vil medføre, at Landbrug, Industri og Handel kan arbejde med større Tryghed. end de har kunnet i lange Tider.

Udførselen af Landbrugets Hovedartikler er stegen, sammenlignet med 1923, og kun hvad levende Kvæg og Kød i Forening angaar er Eksportmængden omtrent den samme i de 2 Aar. Med en Undtagelse af Priserne paa Heste og paa fedt Bacon har Priserne været gode, til Dels meget høje, der har været et tilfredsstillende Forhold mellem Produktionsudgifterne og -Indtægterne, og Aaret har altsaa været godt for Landbruget, og blandt Landmændene hersker der en af den sikrere Afsætning af Pro-

dukterne fremkaldt større Tillid til Fremtiden end kendt i de senere Aar.

Det er naturligt som sædvanlig at begynde en summarisk Oversigt over Aarets Begivenheder med den vigtigste af dem alle, med Høsten. Sen og vanskelig var denne i 1923, og Følgen blev derfor, at Vintersæden i det overvejende Antal Landbrug blev saaet senere end ønskeligt. Da baade Vinteren og det kolde, sildige Foraar i 1924 var Plantevæksten ugunstig, foregik Foraarssaaningens saa sent, som den sjældent sker, og ved Sommerens Begyndelse var alle Høstafgrøder langt tilbage. Da Det statistiske Departement i Midten af Juni offentliggjorde de fra hele Landet indløbne Beretninger, gik de ud paa, at der var en ret væsentlig Forskel mellem Vintersæd og Vaarsæd, den sidste ansloges til at ville give omtrent Middelhøst eller kun lidt under, medens Vintersæden lovede et kummerligt Udbytte særlig paa Halvøen, store Arealer med Hvede og navnlig i Jylland ogsaa med Rug var ompløjede og erstattede med Vaarsæd og Rodfrugter, og de tilbageblevne Vintersædsarealer stod med tynd Plantebestand. Græsningen var kun middelgod, og Græsmarkerne til Høslæt og Engene var trykkede af Kulden. I Juni Maanedes sidste Halvdel bedrede Forholdene sig noget, Vintersæden rettede sig en Del, Rugens Bestøvning foregik under gunstige Vejrforhold, og det varmere Vejr havde navnlig en heldig Indflydelse paa Vaarsæden. Ogsaa Høslæts- og Græsningsarealerne bedrede sig. I Juli og August Maaneder var der ogsaa en lille Fremgang at spore.

Hø høsten begyndte sent, og først i Begyndelsen af August kunde den betegnes som endt, i hvert Fald for Agerhøets Vedkommende. Dette har fyldt godt, og for det tidligst høstede var Beskaffenheden god, medens i Jylland det senere bjærgede tog en Del Skade, hvad der i endnu højere Grad galdt om Enghøet, der blev høstet under meget vanskeligere Forhold end Agerhøet. Paa

Halvøen har Græsningen været meget rigelig, men paa Øerne ikke helt tilfredsstillende, dog bedrede den sig i Slutningen af Sommeren.

Ogsaa Kornhøsten begyndte sent. I Slutningen af Juli og Begyndelsen af August skulde jo normalt den Tid være inde, da man skulde i Gang med Kornet, men i det fugtige Vejr var Sædens Udvikling kun skredet langsomt frem, og i September standsede flere Gange stærke Regnskyl Høstarbejdet og medførte sammen med Storme betydelige Tab i mange Landbrug. Først ved Udgangen af September havde det overvejende Antal Landbrug paa Øerne indhøstet, og hvad der var bragt i Hus var gennemgaaende godt bjærget, men en Del af den tidligt mejede Rug tog dog sine Steder Skade af det fugtige, varme Vejr. I Jylland, hvor Vejrforholdene i vide, navnlig i de vestlige og nordlige, Egne, var særlig ugunstige, var man senere paa Færde, og først nogle Uger ind i Oktober blev Vejret ret fremmende for Høstarbejdet, men endnu var i Maanedens Slutning en Del Sæd ude i Vendsyssel og maaske ogsaa paa enkelte andre Egne.

De alt andet end højspændte Forventninger er vel nærmest overgaaede lidt ved Høstens Udfald. Over hele Landet giver baade Hvede og Rug sikkert under Middelhøst, navnlig den første, medens Byg, Havre og Blandsæd vistnok har givet lidt over Middelhøst og Bælgsæd omtrent naar en saadan. Sædens Kvalitet er vistnok bedre for Øernes end for Jyllands Vedkommende, men selvfølgelig forskellig efter de Vejrforhold, under hvilke den er bjærget.

Hvad Rodfrugterne angaar, er Kartoflerne Aarets Smertensbarn, navnlig i de Egne, hvor Avlen er mest udbredt, og mange Meddelelser fra Jylland gaar ud paa, at de kun har givet det halve af et Middeludbytte eller endnu mindre. Paa Øerne og i Jylland synes Kaalroer og Turnips at have givet Middelhøst eller lidt derover, paa Øerne vil Runkelroer og Sukkerroer nærme sig en saadan, medens Runkelroerne i Jylland kommer under Mid-

delhøst, ja paa udsatte Egne endog betydelig derunder.

Der er fra 1923 til 1924 sket følgende Forandringer i Arealets Benyttelse: Landets Hvedeareal, der ved Areal-tællingen den 15. Juli 1923 udgjorde 82,900 ha, blev den 15. Juli 1924 opgjort til 60,200 ha; Tilbagegangen, $27\frac{1}{2}$ pCt., skyldes sikkert væsentlig Bortfrysning og Omløjning. Rugarealet var samtidig, hovedsagelig af samme Grund, formindsket med 19 pCt., fra 232,500 ha til 188,200 ha. De omløjede Vintersædsarealer gav Anledning til Udvidelse af saavel Vaarsæd- som Rodfrugt- og Halvbrakarealerne. Arealet med 2rd. Byg forøgedes med 6 pCt. i Sammenligning med det foregaaende Aar og med 6rd. Byg med 25 pCt.; det var selvfølgelig væsentlig den sildige Saatid, der gav Anledning til den store Anvendelse af 6rd. Byg. Havrearealet blev omtrent uforandret, medens Blandsædarealet steg med 10 pCt., udelukkende i Jylland. Bælgsædarealet, der allerede tidligere var gaaet stærkt ned, formindskedes yderligere med 34 pCt. og svandt fra 12,700 ha til 8400 ha. Kartoffelarealet formindskedes med 13 pCt., i mange Tilfælde fordi man vanskeligt kunde faa gode Læggekartofler; Runkelroer og Turnips blev saaet i uforandret Omfang, medens Arealet med Kaalroer tiltog med 7 pCt. og med Sukkerroer med 21 pCt., idet der jævnlig blev saaet Sukkerroer efter den omløjede Hvede. Brakarealet forøgedes — mod Sædvane — med omtr. 10 pCt. Den langvarige Vinter sammen med det vaade og kolde Foraar gav Anledning til, at en Del Lucernemarken blev omløjet, saaledes at Arealet med denne Plante formindskedes med 7 pCt., fra 30,000 ha i 1923 til 28,000 ha i 1924. Endelig er Arealet med vedvarende Græs steget med 24 pCt., fra 81,000 ha til 100,500 ha.

I de af »Statens plantepatologiske Forsøg« udgivne Maanedsberejtelser om Plantesygdomme fremhævedes i Oversigten for April bl. a., at trods det lange Sne-læg havde Sneskimmel ikke været ondartet i Vintersæ-

den, men havde svækket Italiensk Rajgræs en Del. Angreb af Kløverens Bægersvamp havde været uden Betydning. I Maj blev gule Pletter i Bygmarkerne set talrige Steder i Landet, og Lyspletsygen viste sig allerede i Havre, Hvede og Rug. Almindelig Rajgræs, Fløjtsgræs og Italiensk Rajgræs viste sig at have overvintret meget daarligt i vedvarende Græsmarker. Ogsaa i Juni optraadte Lyspletsyge mange Steder, navnlig i Havre, Stribesygen bredte sig stærkt i Bygget, der tillige var angrebet af Bladpletsyge. Mosaiksyge optraadte i betydelig Grad i Runkelroefrømarker, og ogsaa Bedeskimmel blev iagttaget i Frøroerne. I Juli bredte Stribesygen sig yderligere og var stedvis ondartet, Rodbrand i Runkel- og Sukkerroer var ret fremherskende paa Øerne, i Kartoflerne vandt Mosaiksyge nogen Udbredelse, og baade Bladrullesyge og Sortbenssyge iagttoges mange Steder. I Maanedens sidste Halvdel bredte Kartoffelskimmel sig og blev i August Maaned ondartet, især mod Vest. I denne Maaned fandt betydelige Angreb af Stribesyge Sted i alle Landets Bygegne, Meldrøje var udbredt i Rugen, Kaalbrok blussede stærkt op i Nordjylland, stadig omtaltes Bladrullesyge og Mosaiksyge, og — navnlig i Jylland — truede nu Sortbenssygen Kartoffelavlens. Kartoffelbrok viste sig ved Varde og i en Del Haver ved og Syd for den gamle Grænse¹⁾. I September var Kartoflerne stærkt angrebne af Kartoffelskimmel (Tørforraadnelse), og ved Siden af denne saas megen »Vaad Forraadnelse«, der mest stammede fra Sortbenssyge. Fra alle Egne af Nord-, Midt- og Vestjylland har der lydt Klager over Kartoffelskimmelens usædvanlig ødelæggende Hærgninger.

Hvad Angreb af Skadedyr angaar, foraarsagede Kornets Blomsterflue paa Sjælland i Maj Maaned store Ødelæggelser i de af Vinteren svækkede Hvedemar-

¹⁾ For at standse Sygdommen har Landbrugsministeriet paalagt Ejere af de paagældende Haver og Nabohaver at holde disse fri for Sort Natskygge og kun at dyrke uimodtagelige Sorter; Læggeknoide af disse fremskaffes paa Ministeriets Foranstaltning.

ker, og i mange Egne udtyndede Smelderlarven i høj Grad den langsomt voksende Vaarsæd. Ved Vordingborg og Nørre Bork bearbejdede Oldenborrelarven nogle Bygmarker, og senere paa Sommeren klagedes der over dens ret ondartede Angreb i Sydøstsjælland, i Roskildeegnen og et enkelt Sted paa Midtfyn. I Juni gjorde Bedefluens Larve og navnlig Kaalfluellarven stor Skade, og de følgende Maaneder klagedes der vedblivende over deres Ødelæggelser, særlig den sidstes. Fritfluellarven optraadte i Juli ret ondartet i flere af Jyllands Egne, og Larven af Bedefluen var mange Steder paa Færde og gjorde større eller mindre Skade. Agersneglen har hyppigt vist sig i Kaalroe-, Turnips-, Kartoffel- og Kløvermarker. I Oktober Maaned var Snegle slemme ved den unge Vintersæd, og Stankelbenlarver optraadte i stor Mængde i Marskgræsgange i Sønderjylland.

Handelen med dansk Korn har nydt godt af det faste Marked i Amerika. I September betaltes dansk Hvede med omkring 32½ Kr., Byg med 32—33 Kr. og Rug med 26—27½ Kr. pr. 100 kg, i Oktober Maaned laa Priserne gennemsnitlig 4 Kr. højere for Hvede og Byg og op til en halv Snes Kr. højere for Rug, men for Havre, der i September noteredes 27—28 Kr., kun ca. 1 Kr. højere. Senere flovede Markedet af, hvortil Aarsagen synes at være, at Forbruget ikke har været saa stort som ventet, og man har maattet tage Priser, der ofte laa betydeligt under Udlandets. Over Kvaliteten af dansk Byg, hvoraf der er solgt betydelige Mængder til Udførsel til meget høje Priser (der skal være solgt prima prima Byg til 40 Kr. Tønden), lød der hen paa Efteraaret ikke saa faa Klager.

Hvad Handelen med Foderstoffer angaar, har vi — naar undtages Solsikkekager fra Sydrusland og Jordnødkager fra Frankrig — været henvist til omtrent udelukkende at tage vort Forbrug fra Amerika, hvis Priser i det store og hele har været afgørende for det hjemlige Marked. Det samme gælder ogsaa for Majs, hvoraf

langt den overvejende Del er tilført fra Nord- og Sydamerika. Amerikanske Bomuldsfrøkager har holdt sig i omtrent uforandrede Priser hele Aaret igennem, og til trods for en forøget Høst har nogen Nedgang ikke fundet Sted, da Hjemmeforbruget i Amerika har opvejet Forøgelsen. Bomuldsfrøkager har i Aarets Løb svinget mellem 51 og 56 Dollars cif danske Havne, og sydrussiske Solsikkekager er i Efteraaret handlet fra 226/— sh. ned til 210/— sh. pr. t; derimod har der været betydelige Svingninger i Majs. Denne blev i Aarets første Maaneder overordentlig knap fra Nordamerika, og da La Plata Majs i April—Maj kom paa Markedet, gik hele Interessen over paa denne Vare. I April var Prisen omtr. 158/ sh. cif dansk Havn, i Juni 149/ for derefter at stige betydeligt, helt op til omtr. 226/ i Oktober. I den senere Tid har Priserne svinget og er nu, da dette skrives, gaaet en Del tilbage. Det menes, at Grunden hertil er, at mange tyske Købmænd har købt mere, end der er Brug for, nu har Vanskelighed med at betale Majsen og derfor er tvungne til at sælge med ret stort Tab.

Om Frøavl en og Frømarkedet i 1923—24 oplyser Direktør *Dorph-Petersen* følgende: »Forbruget af Frø af Tidlig Rødkløver dækkedes i 1924 hovedsagelig af Frø fra Bøhmen og Polen med de indlemmede Distrikter af Volhynien og Podolien. Frøet var — med Undtagelse af en hel Del af det volhynske — gennemgaaende af god Beskaffenhed. Den danske Frøavl af Græsmarksbælgplanterne var i 1923, paa Grund af det uheldige Vejr, lille og af forholdsviis daarlig Beskaffenhed, saaledes at der af de udmærkede Stammer Hersnap Sildig Rødkløver og Morsø og Strynø Hvidkløver samt af Hl. Sneglebælg var for lidt Frø til Dækning af vort Forbrug, hvorfor der maatte indføres Frø, som baade med Hensyn til Sort og Udbytte er mindre værd end de nævnte Stammer. Frøarealet af Græsmarksbælgplanterne er desværre endnu mindre i 1924 (1036 ha) end i 1923 (1252 ha); men da Avlsvilkaarene i 1924 har været betydelig bedre end i

de to foregaaende Aar, er Udbyttet, baade hvad Mængde og Beskaffenhed angaar, bedre i 1924 end i 1923 og i 1922; men der er dog ikke nok dansk Frø til Dækning af det hjemlige Forbrug i det kommende Aar, særlig fordi Frøavl en i Jylland gennemgaaende har været slet.

Forbruget af Lucernefrø, der hovedsagelig dækkes fra Ungarn, var, efter at Lucernen i den haarde Vinter 1923—24 havde lidt meget, en Del mindre i 1924 end i de foregaaende Aar, hvor det var steget til op imod 1 Million kg aarlig. Der er derfor en hel Del Frø tilovers fra 1923—24, hvilket synes at være heldigt, da Avlen i Ungarn i 1924 skal have været ringe.

Græsfrøarealerne var i 1923 med 13,236 ha ca. 1000 ha mindre end Aaret forud; de var i 1924 endnu lidt mindre (12,839 ha). Græsfrøavl en har i begge de omhandlede Aar været omtrent normal, snarest lidt bedre i 1924 end i 1923, naar undtages Ital. Rajgræs, som navnlig i Jylland med Hensyn til Spireevne ofte lader en Del tilbage at ønske. Hundegræsfrøarealet har nærmest været stigende og omfatter i 1924 8438 ha. Eksporten er foregaaet til jævnt gode Priser. Arealet med Rajgræsfrø er derimod for begge Arters Vedkommende gaaet tilbage, hvilket er beklageligt, idet der næppe er Frø nok af de gode danske Stammer til Dækning af det kommende Aars Forbrug, og det irske Frø af disse Arter er meget ringere end det danske, baade med Hensyn til Kvalitet og Ydeevne. Ogsaa Arealerne med Frø af Eng-Svingel og navnlig Ager-Hejre er gaaet tilbage, hvilket har medført, at Prisen paa sidstnævnte Frøart ved Udgangen af 1924 er forholdsvis høj.

Hvad Rodfrugtfrøet angaar, var Avlsvilkaarene for Runkelroefrøet ret ugunstige i 1923, medens de i 1924 i det hele har været gode, hvilket er heldigt, da Arealet fra i 1923 at være paa 1565 ha i 1924 yderligere var gaaet tilbage til 1058 ha. Man maa haabe, at der er avlet saa meget Frø, at der med den gode Spireevne, som Frøet af Avl 1924 synes at have, i Forbindelse med de gamle Be-

holdninger, maa være tilstrækkeligt til Dækning af Forbruget i 1925. Dette kan imidlertid langt fra dækkes af de ved de nylig afsluttede Stammeforsøg udpegede første Klasses Stammer mærket VI. Hovedforbruget maa sikkert dækkes med V-Stammer. Arealerne med Kaalroe- og Turnipsfrø led ganske overordentligt i den haarde Vinter. Arealet med Kaalroefrø, som i 1923 omfattede 1386 ha, gik i 1924 ned til 293 ha og for Turnipsfrøets Vedkommende fra 606 ha i 1923 til 32 ha i 1924. Der er derfor langt fra tilstrækkeligt Frø af ny Avl af de to Arter til Dækning af Landets Forbrug i 1925; men der er heldigvis særdeles brugbart overgemt Frø fra de foregaaende Aar, saa der forventelig, naar Fynsk Bortfelder undtages, bliver nok dansk Frø til at dække vort Forbrug i 1925.

Der udføres, særlig i de sidste Aar, betydelige Mængder Frø, navnlig Roefrø, fra Danmark til Sverige. For at dette skal kunne indføres der, kræves, at Statsfrøkontrollen eller anden officiel Prøveudtager skal have udtaget Prøve af det inden Afsendelsen samt plomberet det med sin Plombe. Prøven skal undersøges for Renhed og Spireevne i Statsfrøkontrollens Laboratorier og skal desuden udsaaes i dennes Kontrolmarker. I disse var der i 1924 udsaaet op imod 600 Prøver. Det var glædeligt ved Besigtigelsen af Afgrøderne at konstatere, hvor ensartede de danske Stammer af Runkelroe Barres, Kaalroe Bangholm og Turnips Bortfelder og Yellow Tankard gennemgaaende er, særlig naar de ses i Forhold til Roer efter Frø af udenlandsk Avl, der i det hele taget fremviser større Forskelligheder og ofte giver Roer, som indeholder flere eller færre Krydsningsprodukter, grenede Roer og Stokløbere. Man kan ikke nøksom opmuntre til, at der avles tilstrækkeligt dansk Frø til Dækning af vort Forbrug, og at Landmændene ved Køb af Rodfrugtfrø altid forlanger at faa danskavlet Frø af de danske første Klasses Stammer.«

Landbrugets Forsyning med Kunstgødning i

1924 er ligesom i 1923 foregaaet under ret normale Forhold, og Udbudet har fuldtud kunnet dække Forbruget; Priserne for Superfosfat og Kali har været meget lave, sammenlignet med Afgrødepriserne. Kvælstofpriserne var dog som Følge af højere Kurs for Sterling noget dyrere end Aaret forud. Der har atter været Stigning i Forbruget, og Stigningen gælder for alle de nævnte Sorter. Thomas Fosfatmel har været anvendt en Del i de sønderjyske Landsdele. Af Benmel er der kun leveret, hvad der er produceret paa de hjemlige Benmelsfabriker. Kaliforbruget i 1924 har næsten udelukkende været 37 pCt. Kaligødning, men i Sønderjylland har der dog været anvendt en Del som Kainit. Kvælstofforbruget er som nævnt steget og er mere end fordoblet fra Aarene lige før Kri-gen. Foruden Chile Salpeter og Norge Salpeter er der i 1924 brugt betydelig mere Svovlsur Ammoniak end i de tidligere Aar.

Indførselen af Kunstgødning, angivet i Tons à 1000 kg var i de 3 første Kvartaler i 1924 og 1923 følgende:

	1924	1923
Raafosfat.....	77.718	81.490
Superfosfat.....	105.999	92.538
Thomasmel.....	12.227	7.475
Norgesalpeter.....	53.838	68.805
Kalkkvælstof.....	1.675	454
Chilesalpeter.....	50.368	37.954
Ammoniak.....	11.876	485
Kainit.....	1.374	1.229
20 pCt. Kaligødning.....	317	721
37 pCt. Kaligødning.....	24.856	30.222

Statskonsulenten for den svære Hesteavl, Hr. Aug. Kjær, har meddelt Tidsskriftet bl. a. følgende: Medens Forholdene for den svære Hesteavl i de sidste Maaneder af 1923 var ret mørke, var der straks efter Nytaar nogen Efterspørgsel efter Heste til Tyskland, hvortil Udførselen praktisk talt havde været indstillet i længere Tid. I Maanederne 1. Januar til 20. April gav den tyske Rege-

ring et betydeligt Antal Indførelstilladelser, hvoraf en Del var gældende til 1. Juni, men siden da har Udførselen til Tyskland kun været minimal, hvorimod der i de fleste Uger er gaaet et lille Hundred Heste til andre Lande som Schweiz og Czekoslovakiet. Den ret pludselige Efter-spørgsel fra Tysklands Side kom bag paa Folk, Priserne herhjemme var langt under, hvad der betaltes i Tyskland, og først hen mod den Tid, da Udførselen standsede og Priserne i Tyskland nærmest var dalede lidt, kom der nogenlunde Overensstemmelse mellem Priserne i Danmark og Tyskland. Under saadanne Forhold er det forstaaeligt, at Priserne i Tiden fra 1. Januar til 1. Juni steg omtrent 75 pCt., medens en betydelig Del af denne Stigning atter synes at være gaaet tabt i Aarets sidste Halvdel.

Der har været en ret stor Udførsel til Tyskland af Avlsdyr af jysk Race, særlig til Holsten, Lauenborg, Mecklenborg og Brandenburg.

Statskonsulenten for den lettere Hesteavl, Hr. A. *Søndergaard*, fremhæver i en Meddelelse til Tidsskriftet, at den Prisstigning, der fandt Sted i Aarets første Halvdel, straks forøgede Interessen for Hestene. Dette viste sig paa flere Maaneder, saaledes var der til Kaaringerne for Frederiksborgheste fremstillet ca. 300 Hopper mod det halve Antal i 1923, ligesom Tilslutningen til de lokale Dyrskuer var betydelig bedre end Aaret forud. Desværre holdt Prisstigningen sig ikke i Sommeren og Efteraaret. Blandt Grundene til, at Priserne faldt, fremhæves bl. a. den delvist monopoliserede Handel, som for Hestenes Vedkommende i de senere Aar har afløst de frie Markeder, samt at det stadig skorter med Hensyn til Kvaliteten af de til Salg fremstillede Dyr. Hr. *Søndergaard* nævner som et Eksempel herpaa, at en Kommission fra Letland i Oktober Maaned standsede et Opkøb paa Sjælland, fordi Kvaliteten efter dens Mening ikke stod i Forhold til de forlangte Priser. Heldigvis er Midlerne til en Forbedring af Kvaliteten langtfra udtømte; et af de mest

nærliggende er en større Benyttelse af de bedste Hingste, og at dømme efter Indberetningerne til Stambogsføringen synes der paa dette Omraade at gøre sig en stærkere Forstaaelse gældende hos Opdræfterne.

Den i de senere Aar af de daarlige Konjunkturer fremkaldte Nedgang i Hestetallet har fortsat sig i 1924. Ved Tællingen den 15. Juli fandtes der ca. 548,000 Heste eller 14,000 færre end i 1923. Tilbagegangen falder paa de yngre Aldersklasser: Tallet af Plage var ca. 63,200 og af Føl 27,000, hvad der er henholdsvis 8200 og 6600 færre end i 1923. Føltillæget har i Aaret mellem Tællingerne i 1923 og 24 været utilstrækkeligt til at dække den naturlige Afgang, og da der ved Tællingen i Fjor kun fandtes ca. 29,100 drægtige Hopper, kan man vente, at Tillæget i det kommende Aar snarest bliver noget mindre end i det foregaaende. — Udførselen af Heste var i de 3 første Kvartaler i Fjor og i Forfjor følgende:

	1924		1923
I alt	11.348	Stkr.	9.419 Stkr.
heraf til Tyskland.....	6.769	—	4.368 —
— — Schweiz.....	2.816	—	1.839 —
— — Frankrig.....	57	--	348 —
— — Czekoslovakiet	837	—	1.407 —

Interessen for Kvægbruget er i Henhold til en Udtalelse af Statskonsulent *Mørkeberg* stadig voksende og er utvivlsomt nu større end nogen Sinde før. Bestanden af Hornkvæg er fra 1923 til 1924 vokset med omtr. 143,000 Stkr. og var den 15. Juli 1924 2,666.000 Stkr. Tilvæksten falder overvejende paa Kvier og Køer, hvis Antal er steget med henholdsvis 97,500 og 29,000 Stkr., af Kvierne var omtrent 257,400 bedækkede, hvilket er betydeligt flere end Antallet af Køer mellem 2 og 3 Aar, og da Landmændene har været langt mindre tilbøjelige til at sætte Køer ud af Besætningerne end i de foregaaende Aar, forbereder man altsaa en betydelig Forøgelse af Antallet af Malkekøer.

Aaret har været godt for Kvægbruget. Udførselen

af levende Kvæg og Kød var i de 3 første Kvartaler af 1924 og 1923 følgende:

	1924		1923	
	levende Kvæg Stkr.	Kød 100 kg	levende Kvæg Stkr.	Kød 100 kg
I alt.....	129.040	26.586	93.482	119.711
heraf til Tyskland.....	43.213	3.100	45.227	2.391
— — Schweiz.....	29.176	—	10.612	—
— — Czekoslovakiet	53.925	—	23.938	—
— — Storbritannien	—	9.895	—	28.309
— — Holland.....	—	13.073	—	54.882
— — Norge.....	—	—	—	30.861

Udførselen af levende Kvæg er altsaa vokset, men af Kød aftaget. Regner man med det af Statistisk Departement benyttede Forholdstal (250 kg Kød = 1 Stk. levende Kvæg), vil den samlede Udførsel af Kvæg og Kød i 1924 omtrent svare til den i 1923, medens Udførselspriserne i 1924 har været indtil 30 pCt. højere.

Kødpriserne var atter i Fjor højere end i det foregaaende Aar, saaledes var Københavns Notering i de første 10 Maaneder af 1924 omtr. 12 pCt. højere pr. kg levende Vægt for 1. Kl. Stude og Kvier end i 1923. Ogsaa Avlsdyr priserne var i Følge de fra Statskonsulent *Appel* modtagne Oplysninger en Del højere end Aaret forud. Baade for de solgte jyske og røde Tyre er Gennemsnitsprisen stegen med 5—600 Kr., ligesom ogsaa Prisen paa Korthornstyre har været højere. Naar den gennemsnitlige Prisstigning har været saa stor, skyldes det navnlig, at et større Antal Tyre end sædvanlig er kommet op paa 3000 Kr. og derover. Der er omsat mange Avlstyre i Fjor, Auktionerne er gaaede tilfredsstillende, men de dyreste Tyre sælges hjemme hos Opdrætterne og ofte i en ung Alder (nogle Maaneder). Udførselen af Avlsdyr er vel ikke ret stor, men dog altid af nogen Betydning. Baade i Jylland og paa Øerne har der været livlig Efterspørgsel efter gode Kvier.

Medens der i Aarets Begyndelse kun viste sig spredte Tilfælde af Mund- og Klovesyge, blussede Sygdommen

op hen paa Efteraaret og medførte paa ikke faa Egne stort Besvær og betydelige Tab. Skærpede Bestemmelser angaaende Sygdommens Bekæmpelse er dels gennemførte og dels under Overvejelse. Destoværre lukkede Schweiz i November og Czekoslovakiet, Frankrig og Italien i December paa Grund af Farsoten for Indførselen fra Danmark.

(I indeværende Aarhundrede har vi tidligere haft 3 store Farsoter, fra September 1911 til Juli 1912, hvor ialt omtr. 1300 Besætninger var angrebne, fra November 1914 til Juli 1916, der omfattede omtr. 7100 Besætninger, og fra Maj 1920 til August 1922, da 8100 Besætninger angrebes).

Svinebestanden var vel Tællingen i Juli 1924 omtrent den samme som i Juli 1923, nemlig 2,862,000 Stkr. og 2,855,000 Stkr. Men Antallet af Søer var i Fjor 320,000 Stkr. mod kun 299,000 Stkr. i Fjor, og der ligger heri en Antydning af, at Svinebestandens Størrelse er ved at gaa ned, en Formodning, som bestyrkes ved, at efter Tællingen i 1924 skal der være bragt et usædvanlig stort Antal Søer til Markederne. Dette er imidlertid maaske kun en rent midlertidig Bevægelse, og fra sagkyndig Side advares mod en Formindskelse af Bestanden, da man venter mindre Tilførsler fra oversøiske Lande til Englandsmarkedet.

Flæskepriserne har været gode¹⁾, men i de første Maaneder af 1924 havde man de samme Prissvingninger som i 1923, nemlig en stor Prisforskel mellem passende fedt og for fedt Flæsk. Slagterierne var nødsagede til at gennemføre denne Forskel, fordi en Del Landmænd havde holdt Svin tilbage, der burde være leveret tidligere, og som de nu fik Tab paa. Producenterne

¹⁾ Den laveste og højeste Sats for Andelsslagteriernes Fællesnotering for Øerne var pr. kg 1. Kl.:

1922.....	210—244	Øre
1923.....	184—234	—
1924.....	192—254	—

af passende fedt Flæsk havde en god Fortjeneste i Aarets første Halvdel, og trods de senere indtrædende høje Kornpriser har de vistnok ogsaa i den sidste Halvdel haft Fordeel af Forretningen. Iøvrigt kan her henvises til Statskonsulent *Mørkebergs* interessante Beretning om Svineavlens Vilkaar 1923 og 24 i Tidsskriftets sidste Hefte.

Paa vore Eksportslagterier, der er eller vil blive forøget med et Par i de sønderjyske Amter, blev der i de første 8 Maaneder af 1924 slagtet 2.7 Mill. Stkr. Svin mod 2.2 Mill. Stkr. i 1923 og 1.6 Mill. Stkr. i Gennemsnit af Aarene 1911—14. Selv om Hensyn tages til, at de sønderjyske Landsdele er kommet til, ligger Slagtingen af Svin nu betydeligt over Gennemsnittet for Aarene før Krigen.

Af Flæsk udførte vi i de 3 første Kvartaler af 1923 124 Mill. kg og i samme Tidsrum i Fjor 150 Mill., hvoraf 148.4 Mill. kg gik til England. Ogsaa af levende Svin er Udførselen stegen stærkt og var i samme Tidsrum af 1924 og 1923 følgende.

	1924	1923
I alt.....	165.538 Stkr.	94.548 Stkr.
heraf til Tyskland	47.607 —	4.167 —
— — Schweiz	31.250 —	4.736 —
— — Østrig	16.939 —	5.346 —
— — Italien.....	10.373 —	308 —
— — Czekoslovakiet ...	58.965 —	79.628 —

Antallet af Væddere, Faar og Lam var i Fjor 302,000 Stkr. mod 374,000 Stkr. i 1923, Tilbagegangen er altsaa 72,000 Stkr., hvoraf 36,300 Stkr. falder paa Lamene. Bestanden er nu ikke en Gang halvt saa stor som i 1909.

Hønsbestanden har omtrent holdt sig uforandret, er fra 1923 til 1924 kun vokset med 300,000 Stkr. til 20.3 Mill., men de høje Ægpriser, som nu har holdt sig i flere Aar — de af Dansk Andels Ægekспорт noterede Priser har i 1924 svinget mellem 170 og 460 Øre pr. kg — medfører, at Interessen for Hønsavl er voksende, og

at flere og flere indser, at det betaler sig godt at ofre noget paa Hønsenes Pasning. Husmændenes Fællesforeninger lægger i stigende Grad Vægt paa Arbejdet med »Fremavlssteder« (d. e. Avlscentre, fra hvilke Rugeæg spredes), og de samvirkende fynske Husmandsforeninger fortsætter Konkurrencerne mellem hele Hønseshold, hvilke først gennemførtes af Dansk Andels Ægekспорт, senere er ført videre af Fællesudvalget for Fjerkræavl og i Fjor blev optaget af Danmarks Fjerkræavlerforening.

Af friske Æg udførte vi i de 3 første Kvartaler:

	i 1924	i 1923
	100 Snese	100 Snese
I alt.....	311.983	290.681
heraf til Tyskland.....	61.210	1.464
— — Storbritannien.....	241.044	268.488
— — Sverige.....	9.567	12.126

(Desuden udførtes af præserverede Æg i 100 Snese: 8.823 i 1924).

Danmarks Deltagelse i den 2. Verdensfjerkræavlerkongres i Barcelona omtales nedenfor.

Landbrugsministeren fremsatte i November Maaned et Lovforslag, efter hvilket Landbrugsministeriet bemyndiges til at paabyde, at Æg, som udføres fra eller indføres til Landet, og selve Emballagen skal være mærkede efter nærmere foreskrevne Regler. Vedtages Forslaget, bliver Loven sikkert et gavnligt Led i den Række af Bestemmelser, vi har faaet gennemført i de senere Aar til Gavn for og Støtte af vor Udførsel af vigtige Landbrugsvarer som Smør, Flæsk, Kød, Ost m. fl.

Aaret har været meget godt for Mælkebruget: Mælkemængden var vistnok den største, vi har haft, Smørrets Kvalitet var gennemgaaende god, dets Ensartethed vokser fremdeles, Smørpriserne har været høje og Ostepriserne ret tilfredsstillende; derimod menes det, at Mælkeforbruget til 1 kg Smør har været lidt højere.

Smørnoteringen har været vekslende, undertiden med store Stigninger og store Fald — indtil 70 Øre — fra en Uge til den næste, men paa et Par Undtagelser nær

har Noteringen stadig været højere i 1924 end i 1923, saaledes at Gennemsnitsprisen vistnok bliver 80—90 Øre højere end i Forfjor (i 1924 var den laveste og højeste Notering 409 Kr. og 615 Kr. pr. 100 kg mod 334 og 537 Kr. i 1923). Prisstigningen skyldes ikke saa meget Valutaforholdene som den store Efterspørgsel efter og der ved de gode Markedsforhold for Smørret.

I de 3 første Kvartaler af 1924 og 1923 udførte Danmark af Smør i Dritler:

	1924	1923
	100 kg	100 kg
I alt.....	939.019	831.995
Heraf til Tyskland.....	185.029	4.742
— — Storbritannien.....	667.027	699.648
— — Norge.....	3.380	19.204
— — Sverige.....	420	513
— — Belgien.....	2.657	17.024
— — Frankrig.....	2.075	13.503
— — Schweiz.....	37.256	26.188
— — Czekoslovakiet.....	9.988	21.158
— Forenede Stater.....	28.072	26.979

(Desuden udførtes af Smør i hermetisk Emballage ca. 1 Mill. kg baade i 1924 og 1923).

Tabellen viser, at vor Udførsel til Storbritannien udgør godt 70 pCt. af den samlede Eksport eller noget mindre end i 1923, at Udførselen til Tyskland er steget meget stærkt og udgør nu ca. 20 pCt., medens kun ca. 7 pCt. gaar til de Forenede Stater, Schweiz og Czekoslovakiet.

I Marts Maaned indførte Landbrugsministeriet skærpede Regler for Lurmærkets Benyttelse, for at den ganske vist kun lille »Hale« af daarligt Smør kan blive »klippet af« og ikke udført, da det navnlig er dette Smør, som kan skade vort Renommé; de nye Regler synes at have virket efter Bestemmelsen. Klager over, at vort Smør i visse Tilfælde kom undervægtigt frem til England, har i Mejerikredse vakt stor Opmærksomhed. Landbrugskonsulent *Faber* fremdrog Sagen paa et Møde i Sommer paa Dalum: Konkurrencen mellem Eksportø-

terne indbyrdes og mellem disse og Eksportforeningerne har medført den skadelige Sædvane, at der undertiden skæres eller skræbes saa meget af Smørret, at det kommer til Storbritannien med Undervægt, selv om der er Godvægt fra Mejeriet. Hr. Faber paaviste Faren herved, og hvad der kan gøres for at komme bort herfra: Mejerierne maa pakke nøjagtigt; Smørret maa være færdig til Udførsel, som det kommer fra Mejeriet, det maa derfor selvfølgelig ikke have Undervægt, men heller ikke have større Godvægt end nødvendig til at afbalancere Vægttab ved Svind under Forsendelsen; endelig maa Mejerierne kræve, at Smørret udføres med den passende Godvægt, som de giver.

I de Meddelelser, Statskonsulenterne i Mælkeribrug har sendt nærværende Tidsskrift, fremhæver Hr. *Ibsen*, at Mælkens Afregning med Fedtbestemmelse som Grundlag indføres mere og mere, idet man er blevet klar over, at det er Smørfedt, som har Værdi, og at det er dette, der skal betales, og Hr. *Brask* skriver, at der er en ret stærk Bevægelse fremme for at faa Mejerierne til at foretage Bestemmelse af Mælkens Fedme i Stedet for at anvende Flødebestemmelse, og ret mange Mejerier er gaaet over til førstnævnte Arbejdsmaade, der sædvanlig virker meget tilfredsstillende. Statskonsulenten beretter endvidere, at Ombygning og Nymontering af gamle Mejerier er foretaget i større Udstrækning end i mange Aar. Man var før Krigen godt i Gang med dette Arbejde, saa standse det fuldstændig i en Række Aar, og mange Mejerier blev efterhaanden saa daarlige, at en Ombygning blev nødvendig. Ogsaa Hr. *Johannes Jensen* fremhæver, at Mejerierne i Sønderjylland i stor Udstrækning gaar over til Fedtafregningen, hvad der skaber forøget Interesse for Mælkeproduktionens Rentabilitet og Kontrolforøningsarbejdet. Hr. *Hørlyck* fremhæver, at Bøtteudstillingerne i Amtskredsene i mange Aar har haft stor Betydning, men i de seneste Aar har Lagerbedømmelserne baade i Eksportforeninger og hos private Eksportører

været i stærk Fremgang og samler Smørproducenternes Opmærksomhed, fordi man her faar Eksportsmørret bedømt hver Uge, medens alle andre Udstillinger kun giver en Bedømmelse i Ny og i Næ. Bøtteudstillingernes Betydning er herved bleven forringet, og i flere af Statskonsulentens Kredse har man nu søgt at gøre dem til Forsøgsudstillinger, og der synes ad denne Vej at kunne faas Oplysninger, som man hidtil ikke har kunnet skaffe sig ad anden Vej. Hr. *Niels Pedersen* anfører, at i hans Distrikt havde Hovedparten af Roerne taget stor Skade i Vinteren 1924, hvoraf Følgen blev, at Mælken havde langt større Roesmag end ellers, men alligevel lykkedes det Mejerierne uden Vanskeligheder at lave Smør, Køerne aad gærne og taalte godt de beskadigede Roer, og Mælkeudbyttet var upaaklageligt. (Beretninger fra andre Egne er gaaede ud paa, at de af Frostens beskadigede Roer en Tid forvoldte Mejerierne ret store Vanskeligheder.)

Ostproduktionen har som Helhed været ret tilfredsstillende. Udførselen er stegen, den var i de 3 første Kvartaler af 1923 ca. 3½ Mill. kg og i Fjor 6 Mill., hvoraf de 5 gik til Tyskland og kun ½ Mill. til Storbritannien; det synes som om vor Ost er ved at vinde Fodfæste i Tyskland, og for at fremme Afsætningen dertil paatænkes det at danne en Forening for Fællessalg af Ost. Uagtet Osteeksporten altsaa er vokset, mener man dog ikke, at Produktionen paa vore ca. 600 virkelige Ostemejerier er væsentlig forøget, thi saa vidt det kan skønnes, har Hjemmeforbruget paa Grund af de noget højere Priser været lidt mindre.

Som i de seneste Aar har ogsaa i Fjor Udførselen af Mælkekonserves givet Anledning til mange Drøftelser, og mere end noget andet Spørgsmaal har dette optaget Sindene. Mejeriforeningernes Fællesorganisation har vedtaget Forslag til en Ordning af Forholdene ved »De danske Mejeriforeningers Mælke-Eksport«, og føres dette Forslag igennem de forskellige Stadier, det har at gennemløbe, vil der, efter alle Julemærker at dømme, ligge

en god Fremtid for vor Udførsel af Mælkekonserves. Nogle af de smaa Kondenseringsanstalter synes i 1924 at have haft Vanskelighed med at klare sig.

I August Maaned sendte Landbrugsministeriet vor Landbrugskonsulent i Washington, S. Sørensen, paa en ca. 8 Maaneders Studierejse til Australien, Ny Zeland og Argentina for at skaffe os nærmere Kendskab til, hvilke Muligheder for en forøget Udførsel af Mejeriprodukter disse Lande ejer.

Hr. Statskonsulent *Anton Christensen* meddeler i en Beretning til Tidsskriftet, at hvad angaar Anskaffelsen og Benyttelsen af Landbrugsmaskiner er man nu kommet ind i normale Forhold, og de fleste Fabrikker og Handlende har haft god Afsætning. Hvert Aar kan man spore en særlig Interesse for enkelte Redskaber og Maskiner, og i nogle Tilfælde kan den holde sig i flere Aar — dette gælder t. Eks. for Kværne og selvrensende Tærskværker —, men i andre Tilfælde er Interessen hurtigt fordampet.

I 1924 har Interessen særlig drejet sig om to saa forskellige Ting som Plovskær og Halmblæsere. Et af Fabriken Fraugde fabrikeret Patentskær anvendes nu flere Steder, og det er ved Erfaringer fra Praksis og Iagttagelser ved Statens Redskabsudvalg godtgjort, at Skærene kan holde til Pløjning af en halv Snes ha eller mere, men endnu er det dog for tidligt at udtale sig med Sikkerhed om deres Brugbarhed, og dette saa meget mere, som der endnu i Efteraaret 1924 eksperimenteredes for at finde den endelige Form m. m. Iøvrigt forsøger ogsaa andre Plovfabrikker at forbedre Plovskærene. — Hvad Halmblæsere angaar, har disse i over en Menneskealder været anvendte ved Tærskning i Nordamerika, men først i Fjor fik de Indpas i Danmark. Halmblæseren sættes i Forbindelse med Tærskværket, Halmen falder ned i en Trag, tages af Blæserens roterende Vinger og føres gennem et Rør omtr. 100 m eller mere hen til det Sted, hvor

den skal anvendes. Ligger Bygningerne saaledes til Tærskestedet, at Halmpresseren ikke kan sætte Halmen hen, hvor den ønskes, kan disse Maskiner gøre god Fyldest. Det fremhæves som en Fordel, at man sparer Bindegarn, men paa den anden Side taber man den Fordel, der ligger i Rumfangsformindskelsen ved Brug af Halmpresser.

Der har i Fjor været langt større Interesse end i de nærmest foregaaende Aar for Traktorer, Efterspørgselen efter Maskiner til Optagning og Aftopning af Kaalroer har været usædvanlig livlig — foruden de gangbare 2-rækkede Maskiner har en nyere 1-rækket Optager faaet stor Udbredelse —, af Kartoffeloptagere er der anskaffet en Del Maskiner, navnlig af tysk Model, men fabrikerede her i Landet, og der har været en Del Efterspørgsel efter Malkemaskiner, thi det synes nu vanskeligere at faa mal-ket end for et Par Aar siden. Selvrensende Tærskværker med tilsvarende Halmpresser finder stadig udstrakt Anvendelse, og det er glædeligt, at danske Fabrikker kan forsyne Markedet baade med disse og med det betydelige Antal Kværne, som aarlig anskaffes, efterhaanden som der kommer Elektricitet.

Den første Majsbinder kom her til Landet vistnok i 1923, og i Fjor blev der anskaffet et Par Stykker til Høstning af Solsikker, hvortil Maskinen er fortrinlig, naar Planterne staar op, men i 1924 og de 2 foregaaende Aar var mange Solsikker knækkede af Storm, hvad selvfølgelig i høj Grad besværliggjorde og i nogle Tilfælde umuliggjorde Brugen af Maskinen. Denne finder ret stor Anvendelse i Amerika saavel til Mejning af Majs som af Solsikke, hvor denne dyrkes i Stedet for Majs til Ensilering.

I en til Tidsskriftet indsendt Meddelelse fra Statskonsulent *Balle* hedder det bl. a., at det paa Vandreudstillingen i Hamborg i Sommer var interessant at se, i hvor høj Grad 2 Takts Glødehovedmotoren og navnlig den kompressorløse Dieselmotor var fremherskende. Derimod fandtes stationære Benzin- eller Benzolmotorer kun

sjældent og stationære 4 Takts Glødehovedmotorer slet ikke. En tilsvarende Udvikling kan spores her i Landet. Firmaer, der tidligere udelukkende svor til 4 Takts Motorer, er for de større Typers Vedkommende gaaet over til 2 Takts Raaoliemotorer, og i hvert Fald en dansk Fabrik, *Buch's* i Kallundborg, fremstiller gode kompressorløse Dieselmotorer passende for Møllerier og mindre Elektricitetsværker. — Hvad Traktorer angaar, er det vedblivende »Fordson«, som dominerer, dog er den ikke ene om Markedet, og flere andre Traktorer kan, hvad Kvaliteten angaar, gøre den Rangen stridig. Den amerikanske Traktor »Lille International« er saaledes fuldstændig omkonstrueret og fremtræder nu i en meget tiltalende Skikkelse, og en lignende, dog mindre gennemgribende, Forandring er bleven foretaget med »Case«. — Til Trods for de daarlige Tider for Vindmotorer, hvilke navnlig skyldes de forholdsvis lave Oliepriser, synes Vindmotoren »Agricco« at vinde stedse større Udbredelse, særlig som Kraftmaskine for Afvandingsanlæg og for Vandværker.

I det forløbne Aar er Spørgsmaalet rejst om at optage et Arbejde til Støtte for Omsætningen af gode Landbrugsmaskiner, og Konsulent *M. K. Kristensen* fremlagde Sagen paa Delegeretmøderne. Man tænker sig nedsat et Landsmaskinudvalg, der skal træde i Forbindelse med Maskinfabrikanter og Maskinforhandlere samt deres Organisationer og ordne en Udpegning af de bedste Landbrugsmaskiner. Ved denne Udpegning vil man selvfølgelig støtte sig til Statens Redskabsudvalgs Prøver, men Landsmaskinudvalget skal selv kunne ordne sammenlignende Maskindemonstrationer og eventuelle Varighedsprøver, til hvilke man ogsaa kan støtte sig ved Udpegningen af de bedste Maskiner. Forøvrigt skal det staa Maskinudvalget aabent at søge alle de Veje, der kan sikre Kendskab til de i Handelen værende Maskiner, og at virke for Afsætningen af de anerkendte Mærker gennem Fagartikler eller paa anden Maade.

— Arbejderforholdene har i Fjor ligesom i 1923 været roligere end i de nærmest forudgaaende Aar. Der findes jo en et Par Aar gammel Overenskomst mellem Landarbejderforbundet og Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Danmark, der gaar ud paa, at Lønsatserne skal reguleres, naar der er indtraadt en kendelig Forandring i Landbrugets Betalingsevne. I Henhold hertil stillede Förbundet i 1923 Krav om en Lønforhøjelse, Sagen blev henvist til et Nævn, der den ene Gang gav Forbundet Medhold, den anden Gang ikke. I Efteraaret 1924 forlangte Forbundet en Lønforhøjelse af 30 pCt., Spørgsmaalet henvistes til Forhandling mellem de af de 2 Organisationer valgte Repræsentanter, og i Henhold til deres enstemmige Afgørelse blev Landarbejdernes Løn fra 15. November forhøjet med 15 pCt., dog ikke for Roearbejdere i 1924. Overenskomsten gælder ogsaa for de Landarbejdere, der er beskæftigede hos Medlemmer af Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Maribo Amt. De private Skovarbejdere fik i Oktober Maaned deres Løn forhøjet med 13 Øre Timen og 10 pCt. for Akkordarbejde. — I Marts Maaned vendte Kammerherre *A. Tesdorpf* og Direktør *Holten Andersen* hjem fra Warszawa, hvor de havde forhandlet med de polske Myndigheder om Udvandringstilladelse for Sæsonarbejdere til Danmark. Der blev givet Tilladelse for indtil 1500 Kvinder paa Betingelse af, at de hjemsendtes, naar Arbejdet var forbi. I Foraaret kom der lidt over 1400 hertil, af hvilke langt de fleste fandt Anvendelse i Roemarkerne, nogle ogsaa til Malkearbejde; Hjemsendelsen skete i Slutningen af November.

— Det Fald i Landejendommenes samlede Salgspris (for Jord, Bygninger, Besætning og Inventar), som fandt Sted i 1921 og 22, afløstes i 1923 af en lille Opgang, der antagelig har fortsat sig i Fjor, og samtidig er vistnok ogsaa den Stigning i Antallet af Landejendomsalg, 1923 kunde opvise, vedblevet i 1924. Da Tallene imidlertid endnu ikke foreligger for sidste Aar, kan noget

bestemt herom ikke siges. Ser man bort fra de sønderjyske Amter, var Antallet af Salg i 1923 10,940, hvad der svarer til det normale i Femaaret 1910—14. Saa hyppige Ejerskifter, som vi havde i nogle Aar under Verdenskrigen — i 1918 var Tallet paa omsatte Ejendomme 18,500 — er vel nærmest til Skade for en sund landøkonomisk Udvikling, thi ethvert Ejerskifte medfører jo altid et vist Spild af Tid og Lokalkendskab, gamle Forbindelser brydes, Lærepenge skal betales osv., og det er at haabe, at vi i Fremtiden maa blive forskaanede for Krigsperiodens overdreven store spekulative Omsætning af Landejendomme.

— Indenfor det landøkonomiske Foreningsliv har der i 1924, som i Forfjor, været stor Fremgang i Antallet af Kontrolforeninger, idet der er kommet 150 nye til, hvad der er et Udslag af den ovenfor omtalte stærkt voksende Interesse for Kvægavlen. I Præstø Amt har Landbo- og Husmandsforeningerne, Mejeriforeningen og Dyrlægeforeningen nedsat et Fællesudvalg, der skal optage et Arbejde til Bekæmpelse af Tuberkulose og smitsom Kastning hos Kvæget. Interessen for Regnskabsføring synes, om end langsomt, at brede sig, og der er oprettet 8 nye Regnskabsforeninger, deraf de 6 indenfor Husmandsforeningernes Amtssammenslutninger; nu findes der 63 Regnskabsforeninger, som omfatter omtrent 2960 Landbrug. Medens Antallet af Landboforeninger er uforandret, er der dannet 13 nye Husmandsforeninger.

Som sædvanlig har der været afholdt en Række store Møder, af hvilke det første var Konsulentmødet i Februar, til hvilket »Foreningen af danske Landbrugskonsulenter« havde taget Initiativet, og som blev ordnet af Landhusholdningsselskabet. Foreningen havde af Landbrugslotteriets Overskud modtaget et Beløb af 6000 Kr. til Afholdelse af Mødet — det sædvanlige Statstilskud til Afholdelsen af de almindelige Konsulentmøder er jo bortfaldet —, der kunde derfor kun udbetales Rejse-

penge, men ikke Dagpenge til Deltagerne, og dette var vel nok Grunden til, at omtrent en Tredjedel af Konsulenterne ikke kom til Mødet. Man maa haabe, at Statsbevillingen snart maa kunne genoptages, thi Konsulenterne tillægger disse Møder stor Betydning, ikke blot fordi Spørgsmaal af stor faglig Interesse behandles paa dem — 14 Sager paa dette Møde —, men ogsaa fordi der gives dem Lejlighed til at træffe sammen med Fæller fra hele Landet og under personlige tvangfri Former drøfte Forhold vedrørende deres Gerning i Landbrugets Tjeneste. — Ligeledes i Februar Maaned afholdt Andelsforeningerne deres Delegeretmøde og fejrede samtidig Andelsudvalgets 25-Aars Jubilæum. To af de behandlede Sager frembød særlig Interesse: den af Forpagter *Theilmann* indledede om Forsendelsen af vore Landbrugsprodukter og Muligheden af at skaffe Andelselskaberne deres egne Skibe — en Sag, der er behandlet videre i Aarets Løb —, samt den af Direktør *Reinholdt-Hansen* og Forstander *H. P. Larsen* indledede, om hvad der kan gøres for at opnaa højere Priser for vore Landbrugsprodukter i Udlandet (ved Reklame, Salg af Smør i Pundspakker, Tilvejebringelse af en saa stor og god Ensartethed som mulig osv.). — I Marts Maaaned fandt de samvirkende Husmandsforeningers aarlige Sendemandsmøde Sted, paa hvilket man drøftede Spørgsmaal som »vore økonomiske Virksomheder«, Grundskyld, Andelsbevægelsen, Driftslaan m. fl. Endelig behandlede paa Fællesforeningernes Delegeretmøder i November Maaned en Række Emner af aktuel eller oplysende Karakter. Saaledes talte forhenv. Folketingsmand *J. C. Christensen* om Folkeskolens Fremtid, Forpagter *Chr. Sonne* om »Det danske Landbrugs nationaløkonomiske Betydning« og »Det danske Landbrugs Stilling og Konkurrencevilkaar«, Statskonsulent *A. P. Jakobsen* om Afsætningen af vore Landbrugsprodukter særlig til Tyskland, Konsulent *M. K. Kristensen* om Landboforeningsarbejde til Støtte for Om sætningen af gode Landbrugsmaskiner, Professor *L. Fre-*

deriksen og Forstander *H. J. Rasmussen* holdt Foredrag henholdsvis om Fodringsforsøg med Malkekøer og ældre og nyere Fodringsteorier, Baron *G. Lerche* indledede en Forhandling om Priserne paa Landbrugets Produkter i Byerne, Forstander *C. O. Jørgensen* (Visborggaard) talte om Anlæg, Pleje og Udnyttelse af vedvarende Græsmarker, Professor *Bondorff* om Spørgsmaalet »er Sukkerroeuudbyttet paa Lolland-Falster dalende« og Forstander *Niels Jørgensen* om Landbrugsorganisationerne og deres Betydning¹⁾.

— Den Nedgang i Elevantallet paa vore Landbrugsskoler, som fandt Sted i Aarene 1922—23 og 1923—24, da kun de færreste af Skolerne kunde hænge den røde Lygte ud, har heldigvis ikke fortsat sig, til November 1924 kunde flere af Skolerne notere en lille Stigning, og da den sønderjyske Landbrugsskole i Graasten (jvnfr. sidste Aarsberetning S. 30) er kommen til og begyndte Skoleaaret med 55 Elever, var der ca. 150 unge Landmænd flere paa Landbrugsskole i November 1924 end i 1923. Dette er jo glædeligt. Sydsjællands Land-

¹⁾ Baron Lerches Foredrag holdtes paa det sjællandske Delegeretmøde, efter hvilket der er indledet en Forhandling mellem et af Fællesforeningen nedsat Udvalg og den københavnske Forening »Forbrugernes Værn« angaaende et Samarbejde til Formindskelse af ublu Mellemandlerfortjeneste. Mange Ældre vil uvilkaarlig mindes det Forsøg, der for 30 Aar siden ved Oprettelsen af Selskabet »Frejr« blev gjort paa at faa nedsat den ogsaa den Gang paa mange Omraader eksisterende ublu Handelsavance. »Frejr« havde flere Formaal, og et af de vigtigste var det nævnte: der skulde skaffes Forbrugerne billigere Fødemidler, Efterspørgslen efter disse vilde da vokse og Landmændene derfor kunne gøre Regning paa en udvidet og sikker Afsætning paa det hjemlige Marked. Understøttet af Dagspressen rejste Handelsstanden en saa voldsom og ublu færdig Agitation mod »Frejr«, at man maa have oplevet den for at tro paa dens Mulighed, og det nævnte Maal, som Selskabet havde sat sig, blev ikke naaet. Men Tiderne ændres, og Dagspressen ser nu nærmest med velvillige Øjne paa Bestræbelserne paa at faa gennemført en Ordning til Gavn for Forbrugerne og Producenterne, og man har derfor Lov til at haabe, at Forsøget denne Gang vil lykkes.

brugsskole har i 1924 begyndt et 12 Maaneders praktisk-teoretisk Kursus, der i Sommerhalvaaret April—November omfatter baade praktisk og teoretisk Undervisning, i Vinterhalvaaret kun det sidste; Kursus'et slutter med en Afgangsprøve. Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard kunde i Fjor fejre sit 75 Aars Jubilæum, og som Særtryk af »Næsgaardsbogen 1924« er der udkommet en Afhandling, som i korte Træk tegner den mindelige Skoles Historie. — Paa Landbohøjskolen er der i 1924 indtegnet 40 Landbrugselever eller 25 færre end Aaret før. Det menes, at Tilgangen siden det forlængede Landbrugskursus begyndte i Efteraaret 1920, har været større, end Efterspørgselen af Landbrugskandidater til Stillinger som Lærere, Konsulenter, Assistenten osv. har nødvendiggjort, og at en aarlig Tilgang af omtrent 40 Landbrugsstuderende antagelig passer med Forholdene, som de for Tiden ligger.

Den landøkonomiske Litteratur, der er udkommet i 1924, har været ret righoldig, hvad blandt andet skyldes de af Landbrugslærere udarbejdede og vel nærmest til Skolebrug beregnede Skrifter. Aarets litterære Begivenhed er, at det store Værk om »Det danske Landbrugs Historie« er begyndt at udkomme. Denne længe forberedte Bog, der udgives ved Statskonsulent K. Hansen med Bistand af fagkyndige Forfattere, er modtaget med stor Interesse og vil, naar det om nogle Aar foreligger sluttet, utvivlsomt blive det værdifuldeste Skrift, vor historiske Landbrugslitteratur endnu har at fremvise. Ligeledes med Titel »Det danske Landbrugs Historie« har Forstander Joh. Jensen udsendt en mindre Bog, i hvilken han livligt og underholdende og med klar Forstaaelse af Landbrugshistoriens Betydning for Landbostanden fremdrager de vigtigere historiske Data. Af historiske Skrifter foreligger endnu Redaktør H. Stenbæks friske Jubilæumsbog »Andelsudvalget 1899—1924«. Af nye Bøger vedrørende Husdyrbruget er udkommet Konsulent, Dyr læge R. Jørgensen's »Husdyrhygiejne og

Husdyrsygdomme« samt »Kvægholdet« af Landbrugslærer *Evald Toftemark*, vedrørende Planteavlens Direktør *Sylvest's* »Lucernen«, »Landbrugets Planteavl« af Gaardejer, Landbrugslærer *C. P. Lauridsen* og Forstander *N. Jørgensen's* »Frøavl«, og vedrørende Fjerkræbruget Redaktør *Pedersen-Bjerggaard's* af Nordisk Fjerkræavlerforbund udgivne »Skandinavisk Fjerkræstandard«. Af nye Bøger kan endnu nævnes Underafdelingsleder ved Hedeselskabet *N. Basse's* »Grundforbedringsarbejder samt Mose- og Engkultur« og Forstander *A. P. Hansen's* »Vejledning i Mælkens Behandling«. Endelig foreligger der forskellige gode Bøger i omarbejdede og forøgede Udgaver (af Forstander *Morten Nielsen*, Statskonsulent *W. A. Kock* m. fl.) foruden de sædvanlige Aarsskrifter (fra Landbohøjskolen o. a.), Stambøger, Forsøgsberetninger m. v. Mange af disse Meddelelser bringer Oplysninger af stor praktisk Værdi.

— Atter i 1924 er Fremmedbesøget steget stærkt, og det landøkonomiske Rejsebureaus Virksomhed har været større end i noget tidligere Aar; Bureauet har saaledes planlagt 52 Fællesrejser for fremmede Selskaber mod 41 i Forfjor og 23 i 1922. Samtidig er Enkeltmands-Besøgene tiltaget stærkt. Man kan jo ogsaa faa for meget af det gode, og dette Rykind er næsten ved at vokse os over Hovedet, thi for en stor Del maa de Fremmede henvises til de samme Ejendomme, Institutioner og Personer, hvorved der trækkes store, men hidtil indfrieede Veksler paa disses Imødekommenhed og Tid. Ogsaa de mange skiftlige Forespørgsler, saa om dette og saa om hint Forhold, der indløber mellem Aar og Dag — særlig kommer der mange Spørgelister fra nogle af de nyoprettede Stater — er tit til Ulejlighed og Tidsspilde. Til Oplysning for besøgende Udlændinge har Landhusholdningsselskabet med Statsundersøttelse udarbejdet en ny Udgave af »Kort Oversigt over det danske Landbrug«, som foreligger paa Engelsk, Fransk, Tysk og Dansk (den sidste beregnet for Svenske, Nordmænd og Finner), og i hvilken

Hovedvægten er lagt paa vort Foreningsvæsen, Andelsbevægelsen, Husmandslovgivningen og Landbrugsundervisningen, da de Fremmede særlig interesserer sig for disse 4 Forhold. — Ved Rejsebureauets Mellekomst er i 1924 en Del unge Danske anbragt ved Landbrug i Udlandet, navnlig i England, Holland og Czekoslovakiet.

Blandt de Landbrugsudflugter, Danske har foretaget, er der Grund til at nævne den, som fandt Sted i Juni Maaned til Polen. Det polske Landbrugsselskab har i indeværende Aarhundrede foranstaltet 4 Fællesrejser til Danmark (sidst i 1914), og i de senere Aar har Danmark været besøgt af mange polske Landmænd. Man ønskede nu at gøre Gengæld, og de samvirkende polske Landboforeninger indbød derfor gennem Landbrugsraadet 12 Danske til at være deres Gæster¹⁾. De 3 Organisationer, der er repræsenterede i Raadet, udpegede hver 4. For Landboforeningerne mødte Formanden for de lollandfalsterske Landboforeninger, Gaardejer *Hjalmar Jensen*, Formanden for Foreningen af sortbroget jysk Kvæg, Gaardejer *A. Søndergaard*, Sekretær, Folketingsmand *Himmelstrup* og Sekretær *Høgsbro-Holm*, Andelsforeningerne udpegede Baron *G. Lerche*, Hofjægermester *Krabbe*, Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen* og vor Landbrugskonsulent i Randstaterne *Koefoed*, medens Landhusholdningsselskabet valgte Statskonsulenterne *Appel* og *Mørkeberg*, Forstander *Rasmussen* (Næsgaard) og Direktør *Holten-Andersen* (Leder af Landsudvalget for Anvendelse af udenlandske Landarbejdere). — Rejsen var overordentlig vellykket, de polske Værter udfoldede en storstilet Gæstfrihed, og der var saa meget interessant at se, saa meget lærerigt at gennemgaa, saa mange Gæstebud beredte, at Tiden og Kræfterne maatte udnyttes til det yderste — man vil forstaa dette, naar man hører, at en Dag kunde begynde Kl. 5—6 Morgen og ende ved Midnat. De danske Gæster vendte hjem med et levende Indtryk af, at Polens

¹⁾ Repræsentanter for fransk Landbrug var indbudt i 1923, og i 1925 vil et engelsk Selskab blive indbudt.

Landbrug er i stærk Udvikling, takket være det store og maalbevidste Arbejde, som efter Frigørelsen udføres til Fremme baade af Agerbrug og Husdyrbrug.

Af de i 1924 vedtagne Love vedrørende Landbruget er der Grund til at nævne 2, begge af 29. Marts 1924, af hvilke den ene indfører forskellige Ændringer i den »gamle« Husmandslov af 1917 og den anden i den »nye« Husmandslov af 1919 om Bortsalg af Jord i offentlig Eje. Oprettelsen af Husmandsbrug finder som bekendt Sted efter to forskellige Systemer, et efter den gamle Husmandslov og et efter den nye. De to Systemer virker Side om Side for at man kan se, hvilket der er fordelagtigst ude i Livet, men skal der indhøstes Erfaring herom, maa den af Staten ydede økonomiske Støtte saa vidt muligt være den samme for de to Systemer, og det er dette, man har søgt at gennemføre ved de to Love af 1924. En nærmere Redegørelse af, hvorledes dette er opnaaet, kan imidlertid ikke gives her, da det vilde lægge for stort Beslag paa Tidsskriftets Plads; thi saa ofte er vor Lovgivning vedrørende Oprettelsen af Husmandsbrug ændret og saa indviklet er den, at den vel nok er det vanskeligste Afsnit af vor Landbolovgivning at orientere sig i. — En Lov, ligeledes af 29. Marts 1924, om Udførsel af Kartofler indfører bl. a. den Ændring i den tidligere Lov af 1921, at Statskontrollen med Eksporten fremtidig kun skal finde Sted, »naar Køber og Sælger derom er enige«. — Endelig bestemmer en 4. Lov, der ogsaa er af 29. Marts, at den i 1918 begyndte Lovgivning om Forbud mod Nedlægning af bestaaende Landbrug, der skulde ophøre at gælde den 1. April 1924, skal have Gyldighed til 1. April 1925.

Tre Love, alle af 21. December 1923 og altsaa strængt taget ikke hørende hjemme i denne Oversigt, skal dog lige nævnes, da de først forelaa, da Tidsskriftets Beretning for Aaret 1923 var sluttet. Den ene er Loven angaaende Udryddelse af Oksebremselarven, der bl. a. bestemmer, at der ogsaa i 1925 skal ske Foranstaltninger

til Larvens Ødelæggelse, og at Eftersynet skal foretages »i ca. 14 Dage, forinden Kreaturerne i Almindelighed udbindes«. Den anden er Loven om Bekæmpelse af smitsomme Plantesygdomme og af Skadedyr, som nu gør det muligt at optræde overfor visse o n d a r t e d e Plantesygdomme eller Skadedyr, der maa anses som farlige for de dyrkede Planter — noget, der tidligere kun har været Lovhjemmel for med Hensyn til enkelte Sygdomme og Skadedyr som Sortrust (Berberisbusken), Oldenborrelarven og Coleradobillen. Endelig Loven om Udførsel af Tørmælk m. m., som bemyndiger Landbrugsministeren til at træffe nærmere Bestemmelse om de Regler, der skal iagttages ved Udførsel af Tørmælk, Mælkepulver, kondenseret, steriliseret eller paa anden Maade behandlet Mælk og Fløde.

Det internationale Samarbejde paa Landbrugets Omraade, der vistnok begyndte i 1889 med Afholdelsen af den første internationale Landbrugskongres og Oprettelsen af den permanente internationale Landbrugskommission, var efterhaanden blevet mere udviklet end i noget andet Erhverv. Verdenskrigen afbrød brat Nationernes kulturelle Samvirke, men allerede i 1920 begyndte det saa smaat at blive genoptaget, og nu blomstrer det som tidligere. Der har i April Maaned i Fjor været afholdt en international Mejeriudstilling i Milano og en international Udstilling og Messe i Bryssel; paa denne mødte Danmark frem med en af Andelsslagterierne, Smørekspportforeningerne, Mejeriforeningernes Mælkeeksport og Crown-Butter Export Co. tilvejebragt Fremstilling af Smør, Flæsk, Skinker, Æg, Konserves, kondenseret Mælk og Mælkepulver. Konsul *Kraunsøe* og Sekretær *Fr. Jensen* var til Stede under Udstillingen, og to unge, flinke Danske var antagne til at vejlede Besøgende paa vor Afdeling. I Maj Maaned fandt den anden Verdenskongres for Fjerkræavl Sted i Barcelona, paa den til denne knyttede Udstilling havde Danmark en Afde-

ling og fremviste Statskonsulent *W. A. Kock* en dansk Hønsfilm. Samme Maaned afholdtes i Rom den 4. internationale Kongres angaaende Jordbundsforskning, ved hvilken Forstander *Harald R. Christensen* og Professor *E. Biilmann* repræsenterede Danmark; der oprettedes paa Kongressen Det internationale Selskab for Jordbundsforskning, i hvis Bestyrelse Forstander Christensen blev indvalgt. I Juli afholdtes i Cambridge af Repræsentanter for 25 Stater en Frøkontrolkongres, i hvilken Direktør *K. Dorph-Petersen* og Professor *Wilh. Johannsen* deltog. Vor fremragende Plantefysiolog og Arvelighedsforsker blev selv anden valgt til Medlem af Kongressens Præsidium. Den evropæiske Frøkontrol-Association, stiftet i København 1921, blev i Cambridge udvidet til at være international, og til dens Formand valgtes den hidtidige Formand for den evropæiske Forening, Hr. Dorph-Petersen. I September fandt i Gent den 11. internationale Andelskongres Sted, ved hvilken Andelsudvalget var repræsenteret ved Direktør *And. Nielsen*, Svejstrup Østergaard, og Kontorchef *Axelsen Drejer*, Aarhus, ligesom enkelte af vore Andelsselskaber havde sendt Repræsentanter. Det Spørgsmaal, der synes at have overskygget alle andre, var, om det internationale Andelsforbund som hidtil skulde holde sig neutralt overfor Politik, Religion, sociale Bevægelser m. v. Ved den næstsidste Kongres i Basel 1921 var de russiske Andelsselskaber blevne optagne i Andelsforbundet, og de russiske Delegerede bragte i Gent Gang paa Gang Uro om Neutralitetsspørgsmaalet, men det endte med, at Kongressen, stærkere end det længe har været Tilfældet, hævdede Neutralitetens Nødvendighed.

Det internationale Landbrugsinstitut i Rom har som sædvanlig udsendt forskellige Beretninger, saaledes den aarlige internationale Landbrugsstatistik (for 1923), et omfangsrigt Værk om »Produktion og Forbrug af kemiske Gødninger i Verden« o. a. Professor *Dr. K. Rørdam* har paa Tidsskriftets Anmodning om det sidst-

nævnte Værk skrevet en Afhandling, som vil blive optaget i næste Hefte. — Institutet vil søge at faa gennemført en ensartet Fremgangsmaade Verden over for statistiske Opgørelser af Landbrugets Produktion, Høstresultater, Kreaturstyrke, Jordfordeling osv., og lykkes det at gennemføre en ensartet Fremgangsmaade, vil et sikrere Grundlag for en international Landbrugsstatistik være tilvejebragt. Det omfattende Undersøgelsesarbejde, der maa gaa forud for Planens Udarbejdelse, vil blive sat i Gang om nogle Maaneder, men det menes ikke at kunne være afsluttet før om nogle Aar, hvorefter det Forslag, der skal udarbejdes paa Grundlag af Undersøgelserne, vil blive fremlagt paa en Kongres. Vedtages det paa denne, vil hvert enkelt Land blive opfordret til at omlægge sin Landbrugsstatistik i Overensstemmelse med den nye Normalplan. Før denne kan foreligge, maa altsaa en lang, og man spaar næppe fejl ved at tilføje en trang, Vej belyses, thi det bliver vist meget vanskeligt at gennemføre Sagen, der for hvert enkelt Land vil frembyde den store Ulempe, at en Omlægning af dets Statistik mere eller mindre vil umuliggøre, at de fremtidige Opgørelser direkte kan sammenlignes med tidligere Tællinger. Dette er en saa utvivlsom Fordel, at der skal meget tvingende Grunde til for at opgive den.

I Modsætning til, hvad Tilfældet var i 1923, har der i Fjor indenfor Landbruget kun fundet faa Personskifter Sted, af hvilke kan nævnes: Godsejer *Madsen-Mygdal* fratraadte som Landbrugsminister, da Ministeriet Neergaard i April Maaned afløstes af Ministeriet Stauning, i hvilket den jyske Gaardejer *K. M. Bording* (født 1876) indtraadte som Landbrugsminister. I Maj valgtes Hr. *Madsen-Mygdal* ind i de samvirkende danske Landboforeningers Formandskab i Stedet for Gaardejer *Niels Nielsen*, Farringløse, der ønskede at udtræde. Lensgreve *Moltke* fratraadte i November som Formand for den sjællandske Fællesforening efter at have ledet den siden

Efteraaret 1910; Foreningen udnævnte Grev Moltke til Æresmedlem i Erkendelse af hans af alle skattede samvittighedsfulde og dygtige Ledelse af Samvirksomheden, hvis nye Formand blev Hr. Madsen-Mygdal. Endelig kan det nævnes, at Forstander *Overgaard* har afløst Overklitfoged *Pinholt* som Formand for Statens Planteavlsudvalg. — Forøgelsen af Foreningskonsulenternes Tal, der var ret betydelig i Krigsaarene, er nu omtrent standset, ligesom de hyppige Personforandringer indenfor Konsulentstaben nu er taget noget af.

Af Aarets Døde skal følgende nævnes: Forstander *S. C. A. Tuxen*, der afgik ved Døden den 18. Januar omtrent 76 Aar gammel. Allerede i forrige Aarhundredes 2 sidste Aartier var han som ung Mand med til at arbejde for det moderne Gennembrud i vort Landbrug, og til den Dag, da han gammel af Aar, men mærkelig frisk af Sind, pludselig sank sammen ved et Landboforeningsmøde, slyngede den samme røde Traad sig gennem hans Livsgerning. Opvokset i et kultiveret københavnsk Embedsmandshjem var han modnet til sit Arbejde i National-liberalismens Aar, af dens Aand var han præget, naar han blev en utrættelig og idealistisk men ogsaa meget selvfølende Apostel i Oplysningens Tjeneste. Han ejede til det sidste sin Ungdoms frejdige Livssyn, stærk Virkelyst og Kundskabstrang. — I Oplysningens Tjeneste og for Ungdommens Dygtiggørelse virkede ogsaa med stor Nidkærhed to fortræffelige Mænd, Konsulent *M. Helm* og Landbrugslærer *K. N. Kristensen*, som døde den 29. Juni og 8. Juli, kun 57 og 58 Aar gamle. Den første oprettede sammen med Tuxen det udmærkede lille Tidsskrift »Den unge Landmand«, som han ved sin Død redigerede sammen med Forstander *Bredkjær* og Redaktør *Raunkjær*. Den 3. November døde, 51 Aar gammel, en af det sønderjyske Landbrugs bedste Mænd, Gaardejer *H. Andresen*, Røjhus. Stor var den Agtelse, han nød, paa Grund af hans Dygtighed, Retskaffenhed og Villighed til at arbejde for Samfundstarv, og efter Genforeningen blev

der ham betroet en Del offentlige Tillidshverv — han valgtes saaledes i December 1922 til Medlem af Landhus-holdningsselskabets Bestyrelsesraad som Repræsentant for Sønderborg Amt.

Som fremhævet i Indledningen har Aaret været godt for Landbruget, og det er glædeligt at se bekræftet fra flere Sider, at de større Indtægter ofte skal være benyttede til paa forskellig Maade at forbedre Bedrifterne. Vor store Kunde mod Vest er vedblivende en udmærket Aftager af Smørret, Flæsket og Æggene og betaler dem med Priser, der er højere end hvad Konkurrenterne faar, vor gamle Kunde mod Syd, som nu har svigtet os i flere Aar, er atter bleven Køber, og flere af vore Produkter finder nu Afsætning i Lande, der tidligere ikke kom i Betragtning. Først blandt disse Lande maa Czekoslovakiet nævnes; Værdien af vor Landbrugsudførsel til denne Stat er selvfølgelig endnu ikke opgjort for i Fjor, men den udgjorde i 1921 3 Mill. Kr., i 1922 19 Mill. Kr. og i 1923 55 Mill. Kr., hvoraf 42 Mill. Kr. faldt paa levende Dyr og 11 Mill. Kr. paa Mælkeriprodukter. Samtidig med at Afsætningsforholdene nu synes at stille sig gunstigere for os end i flere Aar, er det fra forskellige Sider blevet fremhævet, at gamle og navnlig nye Lande efterhaanden vil paaføre os en saa haard Konkurrence, at det vil blive meget føleligt for os og tvinge os til at lægge Produktionen om.

Vi kender fra tidligere Tider af disse Forudsagn. Allerede i Begyndelsen af 1870'erne spaaede man, at Lande som Ostindien, Ægypten, Algier og Tunis, Uruguay og Chile vilde sammen med Nord-Amerika, Australien og Argentina efterhaanden lægge Evropas Landbrug øde — »Landbefolkningen vil kun komme til at beholde Landevejene tilbage«, hed det. De første Lande gik imidlertid efterhaanden ud af Spillet, men de sidste paaførte det evropæiske Landbrug i de 2 sidste Tiaar af forrige Aarhundrede en saa haard Konkurrence, at ikke faa Sta-

ter følte det som en Landeulykke, og atter manglede det ikke paa Spaadomme om, at i Løbet af en eller 2 Menneskealdre vilde Evropas Bondestand ikke eksistere mere. Forhold, som man den Gang ikke havde Øje for, gjorde sig imidlertid gældende — navnlig Industriens stærke Udvikling baade i Evropa og Amerika, Befolkningens store Tilvækst og det herved og med den forøgede Velstand fremkaldte voksende Forbrug af Levnedsmidler —, og de daarlige Aar i Slutningen af det 19. Aarhundrede fortsatte sig ikke ind i det 20., men afløstes tværtimod af Opgangstider.

Nu foreligger der altsaa igen foruroligende Meddelelser om den Konkurrence, der skal rykke os ind paa Livet, og det er jo muligt, der er noget om det, og at vort Landbrug kommer til at foretage en Omlægning af Produktionen; skulde dette virkelig blive Tilfældet, maa man haabe, at Nødvendigheden som saa ofte ellers da vil vise sig som den bedste Raadgiver. Hvad der imidlertid hidtil er fremført, er ikke overbevisende, og meget kan fremføres derimod. I det udmærkede Foredrag som Forpagter *Sonne* i Efteraaret holdt paa det jyske Delegeretmøde om »Det danske Landbrugs Stilling og Konkurrencevilkår«, kom han ind paa enkelte Sider af Sagen og sluttede derefter sin udførlige og ædruelige Behandling af Spørgsmaalet med følgende Udtalelse: »For Afsætningen af vore Landbrugsvarer virker denne Tidsaandens Tendens medgaaende — hvilken Bedømmelse man end iøvrigt vil undergive denne. Hvor længe disse relativt gunstige Afsætningsforhold for vore Eksportvarer vil oprettholdes, det véd ingen. Men den foreliggende Situation frister ikke til Modløshed. Og indtil videre har vi med Henblik paa den af os vundne Plads paa Verdensmarkedet for dyriske Produkter kun trøstigt at praktisere Løset: dér *er* vi nu engang, og dér agter vi i det længste at blive.«

— Men er der for Tiden næppe særlig Grund til at se mørkt paa vort Landbrugs Fremtid, maa ovenstaaende

kortfattede Bemærkninger selvfølgelig ikke tages som et Udtryk for den Opfattelse, at vi ikke behøver at kere os om den oversøiske Konkurrence. Verdenshandelens Udvikling og fjærne Rigers øgede Kultur har jo forlængst medført, at disse Landes Konkurrence er gaaet ind som et fast, stedsevarende Led i det evropæiske Landbrugs Forhold, der stedse gør sig gældende, et Aar i større Grad og et andet Aar i mindre, og i en overskuelig Fremtid vil det sikkert vedblive med at være saaledes. Man faar da trøste sig med, at Konkurrence er den bedste Spore til Fremskridt, og at det gaar Erhvervene som Menneskene: »Enhver Mand har sit, stort eller lidt, Himlen alene for Sorgen er kvit«.

Fjerkræavl i Spanien.

I Spanien er der fortrinlige Betingelser for Fjerkræavl og store Muligheder for en Forøgelse af Æg- og Fjerkræproduktionen. Overalt i Landet og særlig i den bedst befolkede Provins, Katalonien, forbruges der store Mængder Fjerkræ, der udgør en for Befolkningen meget yndet Spise. Alene i Spaniens næststørste By, Barcelona, konsumeres 5—6000 Høns daglig foruden andet Fjerkræ, og dersom man ikke har Raad til at købe en hel Høne, kan man ligesom i Frankrig og Italien meget godt faa en halv Høne, et Laar eller en Vinge til Købs. Ogsaa Blodet, Indvoldene og Kammene, hvorefter der laves særlige kataloniske Retter, er der stor Rift om. Det betyder iøvrigt ikke saa meget, om Hønsene er unge eller ej, da de efter gammel katalonisk Skik koges saa længe, at Kødet omtrent koger helt ud i Suppen. Forbruget drejer sig om adskillige Millioner Stykker Fjerkræ aarlig, men skønt dette let kunde frembringes i Spanien, maa mere end Halvdelen indføres, hovedsagelig fra Portugal, Italien og Bulgarien. Før Verdenskrigen indførtes for adskillige Millioner Pesetas Høns fra Rusland. Den store Omsætning med Fjerkræ har ført med sig, at der navnlig i Madrid og Barcelona findes store Forretninger, der handler med Fjerkræ og har særlige Jernbanevogne til Transport af dette; Fjerkræet maa nemlig forsendes i levende Stand, da slagtet Fjerkræ ikke kan sendes som Ilgods, men kun med Godstog, der er lang Tid undervejs. I det hele taget lader Behandlingen af Fjerkræet meget tilbage at ønske; det forsendes i elendige Kasser og sammenstuves i disse. I Egnen omkring Barcelona frembringes ved Hjælp af Rugemaskiner over 2 Millioner Kyllinger. Rugeæggene indkøbes og Kyllingerne sælges som nylig udrugede.

Ogsaa Æg maa Spanien indføre fra Frankrig og Nordafrika. De i Landet frembragte Æg sælges paa de lokale Markeder eller til Opkøbere, der pakker Æggene

og sender dem til de Handlende, der ved Hjælp af Frysing hengemmer store Mængder fra den billige til den dyre Tid. Foruden Middelhavsracerne, hvoraf særlig Minorkaerne og Andalusierne er mest udbredt, ses meget i Spanien flere Landhønsracer, der ligner Italienerhønen, men er gennemgaaende større og kraftigere. De to mest udbredte Landracer er Castellans, der forekommer sorte og hvide, samt Catalanc du Prat, hvoraf der findes en gul samt en hvid Farvevarietet, der har godt Kød. Begge Racer er rigtlæggende og Æggene har god Størrelse. I 1914 indførtes fra Chile en Landhøne, der dels forekommer skægget, dels haleløs, og som besidder den blandt Høns unægtelig besynderlige Egenskab, at dens Æg har en blaa-graa Skalfarve. Racen holdes bl. a. paa den spanske Fjerkræavlsskole, hvor jeg havde Lejlighed til at se disse meget omtalte Høns og forvisse mig om, at det forholdt sig rigtig med, at de virkelig var i Stand til at bringe til Verden Æg af en saa sjælden og i alt Fald for Hønsesægs Vedkommende hidtil ukendt Farve.

For at fremme Fjerkræavlens blev der i 1896 oprettet en Fjerkræavlsskole i Arenys de Mar i Katalonien. Til denne Skole, der efter en halv Snes Aars Forløb blev statsunderstøttet, hører et stort Hønseri, ligesom der ved Siden af den almindelige Undervisning afholdes tre Maaneders Kursus. Man opgav mig, at Skolen i den Tid, den har bestaaet, har været besøgt af henved 10,000 Studerende, og desuden udsender den Foredragsholdere og lader afholde Kursus og »Fjerkræuger« rundt i Landet. I 1897 dannedes et Fjerkræavlsselskab og i 1892 blev der i Madrid afholdt en international Fjerkræudstilling. Senere hen har man som i andre Lande optaget Æglægningskonkurrencer paa Programmet efter engelsk Mønster, og i Foraaret 1924 blev den anden Verdensfjerkræavlarkongres afholdt i Barcelona, hvortil saa godt som alle de toneangivende Lande paa Fjerkræavlens Omraade havde sendt Delegerede og Demonstrationsudstillinger af megen Interesse.

W. A. Kock.

Bog anmeldelse.

Mejeribrugets Sejersgang. Foruroligende Driftsomlægninger i vore Konkurrenters Landbrug. Af R. Kampp. (Nyt Nordisk Forlag. Københ.)

Hovedbestanddelen af dette Skrift, hvis Titel alene lyder noget alarmerende, er en Række statistiske og geografiske Skildringer af forskellige Lande, hvor Mejeribruget allerede er eller kan ventes at blive Konkurrenter til Danmarks Mejeribrug i et saadant Omfang, at det kan betyde en Fare for dette. En Del af disse Skildringer har været meddelte i »Udenrigsministeriets Tidsskrift« og giver en let Adgang til Oplysninger om Lande, som ofte omtales i den faglige Diskussion, idet Sammenligninger finder Sted imellem disses Produktion og vor hjemlige. Formentlig er det denne Del af Skriftet, der har været Bevæggrund til, at Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har fundet sig foranlediget til at udsende Skriftet til en Række forskellige Institutioner og Personer, hvorved der gives Arbejdet et vist officielt Præg og en vis Autoritet, som paa den anden Side i høj Grad maa forpligte med Hensyn til Skriftets Indhold i Almindelighed.

De meddelte Oplysninger fremsættes paa en tiltalende og langtfra kedelig Maade og bærer tildels Præget af at være udarbejdede paa Grundlag af Forfatterens personlige Kendskab til Egne og Forhold. Af de enkelte Afsnit skal nævnes New Zealand, Australien, Argentina, Canada m. fl., altsaa netop de Lande, der repræsenterer Konkurrencen, og som man paa Grundlag af mere eller mindre nøjagtig positiv Viden ved mange Lejligheder lader »spøge«.

Den Del af »Mejeribrugets Sejersgang«, som bestaar af disse Skildringer, er afgjort den bedste, thi vender man sig derfra og ser paa de personlige Bemærkninger, som Forfatteren fremsætter som Indledning og Afslutning, maa det siges, at disse danner en daarlig Ramme og et skrøbeligt Grundlag for det egentlige Indhold i Skriftet. Naar der i Titlen saavel som flere andre Steder benyttes ret alarmerende Vendinger, og naar Forfatteren aabenbart tilstræber at raabe »Vagt i Gevær«, har man Ret til at vente, at der i nogen Maade gives Anvisning paa eller i hvert Fald en Antydning af, hvad der fra dansk Mejeribrugets Side bør foretages eller

i hvert Fald iagttages, for at enhver Forsigtighedsregel kan siges at være overholdt. Og i saa Henseende lider Læseren en absolut Skuffelse. Skriftet munder ud i en intetsigende Slutning, hvor det synes, som om Forfatteren til syvende og sidst ikke har taget Konsekvenserne af de mange foruroligende Ord og Tal, som han har fremsat.

De »sammenfattende Bemærkninger« giver nærmest Udtryk for et fortrøstningsfuldt Syn paa det danske Landbrug og Fremtiden i det hele, et Syn, der staar i et afgjort skævt Forhold til Skriftets øvrige Indhold og Tendens. Saameget mere mærkværdig er denne Forfatterens Konklusion, at han grunder dette sit Haab derpaa, at Landbruget som Helhed viser sig i Besiddelse af en stor Bevægelighed, uagtet han i første Afsnit af Skriftet har fremhævet, at et Fortrin hos de »nye Lande« fremfor de gamle Lande (og deriblandt Danmark) bestaar i, at Agerdyrkerne i hine ikke er »besværede af Forestillinger om, at de bør drive deres Gaard paa samme Maade, som deres Fædre gjorde«.

Det er altid vanskeligt at fremsætte Betragtninger, ikke mindst over økonomiske Emner, og særlig vanskeligt bliver det, hvis man ved saadanne Betragtninger vil optræde som »Vagtmester« for en større Kreds eller for et Erhverv, fordi man kun med den allerstørste Forsigtighed undgaar at falde til en af de to Sider: e n t e n at rose og derved eventuelt give et søvndyssende Middel til det paagældende Erhverv, saafremt dette da tager Hensyn til Betragtningerne, eller at være Ulykkesprofet og skabe Uro, som er uheldig.

Det er utvivlsomt Hensigten med dette Skrift — ogsaa fordi det tildels er udbredt af højofficiel Vej — »at v æ k k e«, men dette vil næppe blive Resultatet, bl. a. paa Grund af, at der tildels skydes over Maalet ved Forfatterens egne Udtalelser. Dertil kommer, at Tidspunktet for Fremsættelse af Udtalelser, som gaar ud paa, at det danske Mejeribrugs Stilling er kritisk, er vanskeligt, idet de faktiske Priser og Afsetningsforhold i Øjeblikket taler deres kraftige Sprog i modsat Retning. Det afgørende bliver jo, hvorledes Produktion og Forbrug svarer til hinanden i Retning og Omfang, og i saa Henseende har Forpagter *Sonne* fornylig i sit Foredrag »Landbrugets Stilling og Konkurrencevilkaar« ydet et værdifuldt Bidrag til det samme Spørgsmaals Belysning, men paa et Grundlag, der bygger paa Forholdene, som de faktisk ligger, og som der ikke er nogen Grund til — udover en eventuel Sensationstrang — at gøre sorte og haabløse.

A. Axelsen Drejer.

Udkomne Bøger.

Om Veterinærvæsenet før Skolernes Oprettelse og om de første franske Veterinærskoler. Af Professor, Dr. med. B. Bang. 40 Sider. — Denne Afhandling, der er udkommen som Særtryk af »Maanedsskrift for Dyrlæger«, vidner om dens Forfatters store Kendskab til Veterinærvæsenets Udvikling gennem Tiderne og læses med megen Interesse. Det fremgaar af Afhandlingen, at Kendskab til Sygdomme hos Dyr er erhvervet omtrent lige saa tidligt som Kendskab til Menneskesygdomme, og man forbavses over den Kundskab om forskellige Dyresygdomme, man for Aartusinder siden sad inde med i Datidens Kulturriger. Allerede et Par Tusind Aar f. C. har der i Babylon været Personer, som gav sig af med at helbrede Dyr, og der var fastsat Takster, Dyrlægen maatte beregne sig for en større Operation, og for den Bøde, han skulde betale, hvis han ved Forsømmelighed eller Uduelighed forarsagede et Dyrs Død. Man mener, at der hos de gamle Ægyptere har været særlige Læger for Kvæg og Høns, ja for Gazeller. Jøderne synes at have haft et vist Kendskab til Dyresygdomme for ikke at tale om de gamle Grækere — saaledes besad Aristoteles, en af Verdenshistoriens største Aander, der levede 384—322 f. C., udstrakte Kundskaber om mange Dyrs Anatomi og Sygdomme. I Alexandria grundede Ptolemæerne omtrent 300 Aar f. C. store videnskabelige Institutioner, et Slags Universitet, og der samledes i 2 Biblioteker ca. $\frac{1}{2}$ Million Bogruller; anatomiske Studier dreves her med Berømmelse, ja en af de Lærde har endog iagttaget de hvide fyldte Chyluskar hos diende Gedekid. I Rom spillede i Slutningen af Republikken og i Kejsertiden Landbrug og Husdyrbrug en fremtrædende Rolle, og mange berømte Mænd skrev derom — saaledes Columella, hvis Værk »de rustica«, om Landboforholdene, er oversat paa Dansk. Han havde udmærkede Kundskaber angaaende Husdyrenes Avl og Pleje og angiver Behandlingsmaader, som tildels synes me-

get fornuftige. Men i gamle Dage var der jo altid, selv hos en Lærd som Aristoteles, Raaderum for den besynderligste Overtro, og Columella var ikke fri herfor. Saaledes fortæller han, at Tarmsmerter straks helbredes hos Okser, Heste og Muldyr, naar de ser Vandfugle, navnlig Ænder, og at Hopper kan blive saa brunstige, at de undfange i Vinden, naar der ingen Hingst kan faas. Fra det andet Aarhundrede e. C. blev der ansat særlige Militærdyrlæger, og fra Kejser Diocletian's Tid (284—305) har man et Edikt, som fastsætter Dyrlægerens Betaling. Afhandlingen redegør endvidere for Veterinærvesenet hos Araberne, i Middelalderens mørke Aarhundreder, i Renaissancetiden osv., og den slutter med en udførlig Omtale af Claude Bourgelat [der som bekendt i 1762 i Lyon aabnede den første Veterinærskole i Verden] og hans Virksomhed. Blandt de unge evropæiske Læger, der af deres Regeringer sendtes til Skolen i Lyon, var som bekendt Grundlæggeren af den danske Veterinærskole, Abildgaard.

Tidsskriftet har med disse Ord ønsket at henlede Opmærksomheden paa denne lærerige og interessante Afhandling af vor Veterinærvidenskabs højt ansete Nestor.

Danmarks Smørpris - Statistik. 21. Aarsberetning for 1923—24. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer*. 28 Sider. (Odense). — Det var i 1924 20 Aar siden, at Mejeriernes Organisationer optog et Arbejde med Hensyn til Udarbejdelsen af en Smørpris-Statistik, hvis egentlige Formaal var og stadig er en Paavisning af Overprisen. Men samtidig giver Beretningen en vel kort, men klar og interessant Oversigt over de almindelige Produktions- og Prisforhold vedrørende det danske Smør. Saaledes giver en Kolonne i en af Tabellerne et tydeligt Bevis for en af vor Smørudførsels Hovedegenskaber, nemlig dens jævne Fordeling gennem Aaret: Ydergrænserne for den maanedlige Udførsel i Beretningsaaret 1. April 1923—31. Marts 1924 ligger ved et Minimum paa 8,2 Mill. kg i September 1923 og et Maksimum paa 12,0 Mill. kg i Juni 1923.

Gennemsnittet af de egentlig betalte Smørpriser var i Beretningsaaret 458,36 Kr. pr. 100 kg (sammenlignet med Aaret 1913—14 er dette ensbetydende med en Stigning paa 116 pCt.). Derimod var Gennemsnittet af de egentlige Noteringer for Smør i Beretningsaaret 455,90 Kr.

Gennemsnittet af betalte Overpriser var altsaa 2,46 Kr. pr. 100 kg.

Det fremgaar af en Tabel i Beretningen, at der ikke er

nogen nævneværdig Forskel mellem de i de forskellige Landsdele betalte Smørpriser.

Kvægavl og Kvægopdræt. Udarbejdet af Statskonsulent *Axel Appel*, Forstanderne *N. Bredkjær*, *Poul Fenger*, *Morten Nielsen* og *Johs. Petersen-Dalum*, Landbrugslærerne *H. Clausager* og *Chr. Kjær-Nielsen*, Professor *L. Frederiksen* og Konsulent *Jørgen Fr. Pedersen*. 330 Sider. — Denne Bog, der er beregnet til Lærebog paa Landbrugsskolerne, foreligger nu i 3. Udgave i samme gode Udstyr og med samme Rigdom af smukke Billeder som i de tidligere Oplag. (Andelsbogtrykkeriet, Odense).

Om Gerbers Metode til Bestemmelse af Fedt i Mælk. Af *A. C. Andersen* og *J. E. Winther*. 116. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 57 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)

Landbrugets Planteavl. Af Gaardejer, Landbrugslærer *C. P. Lauritsen*. 285 Sider. (Rybner Pedersens Boghandel. Aarhus).

Kvægholdet i kortfattet Fremstilling. Af Landbrugslærer *L. Evald Toftemark*. 144 Sider. (Andelsbogtrykkeriet. Odense).

Det danske Landbrugs Historie. Ved Statskonsulent *K. Hansen*. 2. og 3. Hefte (Gads Forlag).

Statens Redskabsprøver. 33. Beretning. Arbejdsprøver med Radsaamaskiner 1924. 141 Sider (Aug. Bangs Bogh. Kbh.)

Det landøkonomiske Driftsbureau: Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. VII. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1922—23. 207 Sider. (Aug. Bangs Bogh., Kbh.)

Lomme Haandbog for Fjerkræavlere og Fuglevenner for Aaret 1925. Af *St. Calberg*. 2. Aargang. — Lomme Haandbogen bringer forskelligt nyttigt Stof for Fjerkræavlere, Kalender, Plads til Optegnelser osv. (Københ.)

Landbruget paa Færøerne. Af *M. Winther Lützen*. 161 Sider. (H. N. Jacobsens Bogh. Thorshavn.)

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmødet i *Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab* Onsdag den 17. December 1924. Til Stede var Præsidenterne Kammerherre *N. Juel*, Forpagter *Chr. Sonne* og Lensgreve *Fr. Moltke*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr.: Proprietær *P. Andersen*, Sejersgaard, Professor Dr. med. *B. Bang*, Frederiksberg, Hofjægermester *A. P. Greve Bernstorff*, Oliviasminde, Forpagter *W. Branth*, Juellinge, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen*, Hareskovgaard, Lensgreve *Danneskiold-Samsøe*, Gisselfeld, Forpagter *V. Selchau-Hansen*, Alslevgaard, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Hofjægermester *G. Baron Lerche*, Klampenborg, Proprietær *P. Olufsen*, Qvistrup, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Kammerherre *C. Sehestedt-Juul*, Ravnholt, Proprietær *F. Smith*, Snekersten, Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, og Forpagter *J. Theilmann*, Hvidkilde.

Da der vil blive givet Meddelelse i Referatet af den samme Dag afholdte Generalforsamling om de fleste af de paa Bestyrelsesmødets Dagsorden opførte Sager, henvises til Referatet af Generalforsamlingen, som vil blive optaget i Tidsskriftets næste Hefte. Kun skal her nævnes, at der paa Bestyrelsesmødet blev givet Meddelelse om en Betænkning fra Selskabet til Landbrugsministeriet angaaende Ændringer i den gældende Patentlovgivning, hvilken Betænkning vil blive gengivet i den kommende Aarsberetning.

Foredrag i Landhusholdnings-selskabet. Der er foreløbig fastsat følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdagen den 14. Januar vil Forfatteren *Olaf Linck* holde Foredrag om: Den jyske Hedes Opdyrkere.

Onsdagen den 11. Februar vil Statskonsulent *Aug. Kjær* holde Foredrag om: Hesteavlens Betydning og Fremtidsudsigter.

Onsdagen den 11. Marts vil Statskonsulent *K. Hansen* holde Foredrag om: Vor Forsyning med Kvælstofgødning.

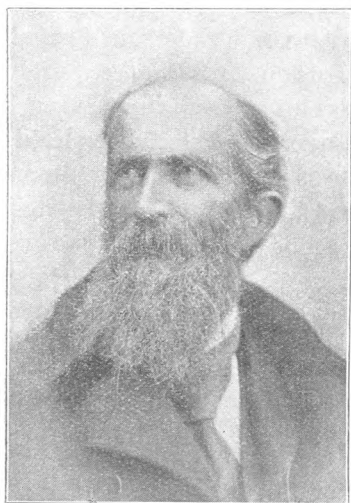
Mandagen den 27. April vil Sparekasseformand *H. Appel* holde en Mindetale i Anledning af Hundreedaars Dagen for Docent *N. J. Fjords* Fødsel.

Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet, optagne i December 1924:

1. Godsejer, cand. polyt. *Kay Andersen*, Lundbæk pr. Nibe, indmeldt ved Inspektør *S. V. Sørensen*.
 2. Baron *D. Bille-Brahe-Selby*, Rønningesøgaard pr. Ullerslev, indmeldt ved Proprietær *J. Willumsen*.
 3. Gaardejer *Jakob Bjørnholm*, Rangstrup pr. Agerskov, indmeldt ved Gaardejer *M. Wiuff*.
 4. Premierløjtnant *C. J. Howitz*, Glumsø, indmeldt ved Sekretariatet.
 5. Direktør *Lauritz Larsen*, Chilesalpeter-Komiteen, Axelborg, København B., indmeldt ved Konsulent *L. P. Hansen*.
 6. Forpagter *L. Greve Moltke-Huitfeldt*, Glorup pr. Øksendrup, indmeldt ved Proprietær *J. Willumsen*.
 7. Grosserer *P. M. Plum*, Firma P. & S. Plum, St. Annæ Plads 26, København K., indmeldt ved Sekretariatet.
 8. Baron *Christian Wedell-Neergaard*, Forpagter af Overdrevsgaarden pr. Borup, indmeldt ved Kammerherre, Baron *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup.
 9. Aktieselskabet *Søvang*, Højslev pr. Højslev St., indmeldt ved Etatsraad *Jørgen Larsen*.
 10. Proprietær *Kai Ørnstrup Madsen*, Hønneruplund pr. Gelsted, Fyn, indmeldt ved Forpagter *Krebs*.
-

Peter B. Feilberg.

Født 20. November 1835 — død 12. Januar 1925.

Mandag d. 12. Januar modtog jeg Meddelelse om, at min kære gamle Ven *P. Feilberg* var afgaaet ved Døden, efterat den Afkræftelse, som var en naturlig Følge af hans høje Alder, i den sidste Tid var tiltaget stærkt. Skøndt man derfor maatte vente, at han ikke kunde have lang Tid tilbage at leve i, kom Efterretningen om Dødsfaldet dog som en stor Sorg for dem, der stod ham nær og havde ham kær, fordi de

følte, at et af de elskeligste Mennesker, man kunde træffe i Livet, her var gaaet bort.

Naar Tidsskriftets Redaktion nu har anmodet mig om i Anledning af Dødsfaldet at skrive en Nekrolog over ham, kan dette kun være mig en kær Pligt, eftersom jeg føler mig i stor Gæld til den afdøde, af hvis Eksempel baade som Fagmand og som Menneske jeg har lært meget. Her maa det jo være Peter Feilbergs Virksomhed i Landbrugets Tjeneste, der først og fremmest bør omtales, og det skal da straks siges, at han paa sit specielle Omraade — Regulering af Jordbundens Fugtighed, Opdyrkning af raa Jorder og Græskultur — har udført et særdeles fortjenstfuldt, banebrydende Arbejde, der bærer Vidne om en sjælden Forening

af agronomisk og teknisk Sagkundskab, og som overalt hvor saadant paakrævedes, er støttet paa egne omhyggelige Iagttagelser, Undersøgelser og Forsøg. Herom foreligger der talrige Publikationer fra hans Haand, og i en for faa Aar siden udkommen Biografi¹⁾ er der givet en kort, sammenfattende Oversigt over Feilbergs Livsvirk-somhed, som for en væsentlig Del maa falde sammen med det, der her skal meddeles.

P. B. Feilberg fødtes i Alslev ved Varde som Søn af Sognepræst *N. L. Feilberg* og Hustru, født *Købke*, Søster til Maleren *Christen Købke*, og han voksede op her og i Vester Vedsted ved Ribe, hvor Faderen senere havde Kald, sammen med 4 Brødre og 2 Søstre. Fra Barndommen og den første Ungdom mindedes han med stor Kærlighed sin tidlige afdøde Moder, der, trods stadig Sygdom, anvendte megen Tid og Omhu for at paavirke sine Børn til det gode. Han var i Opvæksten sart og svagelig, men han har stadig søgt at skaffe sig stærk Motion i fri Luft til Fods og til Hest, og dette har uden Tvivl i væsentlig Grad bidraget til, at han erhvervede en lignende Modstandskraft som den, der syntes karakteristisk for Familien. Hans Fader naaede saaledes en Alder af 93 Aar, hans ældre Broder, den bekendte Folkemindeforsker, Dr. *H. F. Feilberg*, blev 91 Aar gammel, og en yngre Broder, fhv. Overlæge, Professor *C. Feilberg*, praktiserer endnu, rask og rørig, i sit 81. Aar.

Efter afsluttet Skolegang i Ribe Latinskole lærte Feilberg praktisk Landvæsen i Sønderjylland og fik efter et Ophold paa Rødding Højskole Lyst til at erhverve teoretisk Kundskab i Landbruget. Man havde den Gang ingen Landbohøjskole at ty til, der var kun som en Forløber for denne i 1849 etableret et Landbrugskursus ved Polyteknisk Lærestanstalt, og hertil maatte der tages særlig Adgangseksamen. Under Vejledning af *B. S. Jørgensen* som Faglærer og med supplerende Undervisning paa Ve-

¹⁾ Danske Kulturteknikere I. *T. Westermann*: Etatsraad *P. B. Feilberg*. Jordens Grundforbedring II. Række No. 1. København 1920.

terinærskolen deltog foruden Feilberg bl. a. *N. P. J. Buus* og *J. C. la Cour* i dette Kursus, og med disse to udmærkede Mænd opretholdt han venskabelig Forbindelse lige til deres Død. Særlig gjaldt dette dog Professor Jørgensen, for hvem han stedse nærrede stor Hengivenhed og Højagtelse. De 4 Landbrugskandidater, der foruden Feilberg i det hele dimitteredes fra Polyteknisk Lærestalt, er forlængst afgaaede ved Døden, sidst la Cour i Februar 1898, og P. Feilberg, der i 1858 tog Landbrugseksamen med 1. Karakter, har saaledes i 27 Aar været de danske Landbrugskandidaters Aldersformand.

Til praktisk Virksomhed kaldtes han kort efter Eksamen ved Kulturarbejder paa Frijsenborg, hvor han fik Lejlighed til at deltage i et af de første større Dræningsarbejder her i Landet, og senere studerede han Mejerivæsen paa Gaarde i Holsten, hvortil han opfordredes og støttedes af Lensgreve *Emil Frijs*, i hvem han fandt en trofast Ven og Velynder, der fik megen Betydning for hans senere Udvikling. Indkaldelse til Militærtjeneste under de da herskende utrygge politiske Forhold foranledigede Feilberg til at deltage i Officersuddannelsen paa Frederiksborg Slot, hvorpaa han efter at have bestaaet Afgangseksamen som Nr. 1 udnævntes til Sekondløjtnant i Krigs-Reserven. Det almindelige Garnisonsliv tiltalte ham ikke, og da der kort efter Afgangen fra Officersskolen tilbød sig et interessant Arbejde som Assistent ved Tørlægning af den store Sjørring Sø i Thy, overtog han dette og lagde derved Grunden til den Gerning, som skulde blive hans særlige Livsvirksomhed, nemlig Tørlægning og Kultur af Søbund, men inden denne rigtig begyndte, hengik endnu omtrent 4 Aar med Bestyrelse af Gaardene Rungstedgaard og Rungstedlund, samt med Deltagelse i Krigen 1864, under hvilken han gjorde Tjeneste som Sekondløjtnant ved 5. Regiment. Hvad han oplevede under Krigen ligger det uden for disse Liniers Opgave at skildre, men det skal dog anføres, at han maatte være med ved det sørgelige og besværlige Tilbage-

tog fra Dannevirke, og at hans Deling under Kampene ved Dybbøl i Løbet af en Maaned mistede Halvdelen af Mandskabet ved Død, Saar og Sygdom. Skønt Krigens Rædsler skulde synes at maatte gøre stærkt Indtryk paa hans modtagelige og følsomme Gemyt, og Strabadserne under Felttoget maatte være anstrengende for hans ret svage Konstitution, finder man ikke meget herom i hans Skildringer fra Feltlivet, der altid var baarne af en stærk patriotisk Følelse og af Glæde ved Dvælen i Minderne om de gode Sider i den menneskelige Natur, som gav sig til Kende ved godt Kammeratskab og gensidig Opofrelse under fælles Fare og Lidelse.

Da Fredens Dage atter oprandt, overtog Feilberg Posten som Godsforvalter paa Næsbyholm i Skaane, tilhørende Baron *Blixen-Finecke* og under juridisk Administration af Kammerraad *C. Christensen*, den bekendte Forfatter af Hørsholms Historie. Til Næsbyholm fulgtes den ny Godsforvalter af sin unge Hustru og Kusine. Datter af Læge *D. v. Nutzhorn* i København, og her fik han den smukke Opgave at lede Tørlægningen af Næsbyholm Sø og at kultivere det herved indvundne ca. 350 ha store Areal, hvilket da ogsaa lykkedes ham at gennemføre paa en heldig og i flere Henseender original Maade¹⁾.

Sommeren 1872 tilbragte Feilberg i Holland for at forberede sig til den Opgave, hans gamle Husbond, Grev Frijs-Frijsenborg, havde betroet ham, nemlig Tørlægning af Søborg Sø i Nordsjælland, bekendt fra det historisk berømte Søborg Slot, hvis Ruiner endnu findes paa en tidligere Holm i Søen. Det var en smuk Livsopgave, der her forelaa, og udrustet med egne Erfaringer fra Sjørring Sø og Næsbyholm, supplerede med teoretisk Studium og indsamlede Oplysninger fra de gamle, store Tørlægningsarbejder i Holland, tog Feilberg med Iver og Lyst fat paa Arbejdet.

Mange Aar tidligere var der gjort Tilløb til en Tørlægning af Søen, hvis Bund bestod af fortrinlig Dynd-

¹⁾ Udtørringen af Næsbyholm Sø. Tidsskr. f. Landøkonomi 1870.

jord, men Resultatet blev kun, at Hovedparten af Søen forvandlede til en Sump, i hvilken der i Tidens Løb havde dannet sig et sejt, 20—25 cm tykt Morlag, bevokset med Mos og Halvgræsser, hist og her isprængt med Tagrør. Disse Forhold medførte meget væsentlige Besværligheder og Vanskeligheder ved Kulturen, thi medens Dyndjorden i nylig tørlagte Ferksvandssøer sædvanlig er sund og skikket til Dyrkning af værdifulde Kulturplanter, saasnt den er tilstrækkelig afvandet, maatte man her først ødelægge den gamle, daarlige Vegetation og skaffe det sejge, sure Morlag omsat og formuldet. For selve Tørlægningsarbejdet rejste der sig baade tekniske og juridiske Vanskeligheder, bl. a. foranlediget ved, at Afvandingskanalen maatte føres gennem frugtbart Land, fordelt paa mange Lodsejere, og Udløbet til Kattegat maatte sikres ved en Mole, udbygget i Havet, men herved naaedes ogsaa en særdeles god Sikring, samtidig med, at Fiskerlejet Gilleleje fik en Havn. Søens Højdeforhold var overalt saaledes, at Tørlægning kunde ske ved fri Afstrømning, men forskellige Jord- og Vandbygningsarbejder, særlig ved Kanalens Udløb, krævede dog speciel teknisk Bistand, og denne ydedes med megen Dygtighed af Civilingeniør *D. Hannemann*. Men iøvrigt har *P. Feilberg* gennemført det hele, mangesidige Grundforbedringsarbejde, baade Tørlægningen og Kulturen af det ca. 600 ha store Areal med en saa ualmindelig Omsigt og Dygtighed, at Søborg Sø staar som et Mønster for alle lignende Arbejder her i Norden.

Paa hvert enkelt Stadium har han søgt ved Studium og nøje Iagttagelse af de lokale Forhold at forklare og trænge til Bunds i de Foreteelser, der viste sig, og hans Virksomhed kom derfor ikke alene Søborg Sø til Gode, men har tjent til Vejledning for mange andre gennem de Meddelelser, der foreligger herom, og som bl. a. omfatter Undersøgelser over Afstrømning af Vand i aabne og lukkede Ledninger. Grundforbedring af Humusjord og Græskultur.

Fordelingen af Faldet gennem det flade, vandlidende Areal og den dybere Gennemgravning mellem dette og Udløbet blev valgt med stor Skønsomhed, saaledes at Jordarbejdet blev reduceret til det mindst mulige, og ved Grænsen mellem de nævnte Afdelinger blev anbragt en Opstemning, der tjente til at regulere Afstrømningen. hæmme Nedskylningen af Dynd i den dybere Udgravning, og desuden som Overfald gav let Adgang til Maa-ling af det afstrømmende Vand. Over Mængden heraf og dens Forhold til Nedbøren har Feilberg anstillet meget omhyggelige Iagttagelser, og han har tillige leveret paa- lidelige Bidrag til Bestemmelse af den Konstant i Form- len for Vandets Hastighed i aabne Løb, som er af saa stor Vigtighed ved Valget af de rette Dimensioner, og omend de fundne Værdier ikke kan betragtes som almen- gyldige for alle Forhold, har de saa meget større Betyd- ning for Flertallet af de Arbejder, der bliver Tale om at udføre her i Landet. Om Rækkevidden af Resultaterne har Feilberg da ogsaa selv fuldstændig Klarhed, og han har stadig paa det omhyggeligste sammenstillet dem tal- mæssigt og grafisk med de Værdier, der naas ved Benyt- telse af de bedste Mønstre fra Indland og Udland. Dræ- ning kunde ikke komme til at spille nogen stor Rolle paa den bløde Søbund, men anvendtes dog paa sine Steder af det tørrelagte Areal, og medens Feilberg gennemførte Kultivering af Søborg Sø, ledede han tillige store Dræ- ningsarbejder paa Frijsenborg Gods og andensteds. Han førtes herved ind paa Undersøgelser over Vandføringen i brændte, cylindriske Lerrør, og ogsaa her gjaldt det for ham at udfinde Indflydelsen af Dimensioner. Fald og Gnidningsmodstand paa Vandets Hastighed. Han optog da Forsøg herover, og ogsaa disse udmærker sig ved Omhu og Paalidelighed, og de vinder i Betydning derved, at de er anstillede med tilbørligt Hensyn til den Nøjag- tighed, der i Praksis kan paaregnes ved Fremstilling og Anvendelse af almindelige Drænrør¹⁾.

¹⁾ P. Feilberg: Om Strømforhold IV. Kjøbhvn. 1894. Autograferet.

Afvanding af Kulturjord ved fri Afstrømning gennem aabne og lukkede Ledninger blev saaledes P. Feilbergs Speciale, og paa dette Omraade har han indlagt sig megen Fortjeneste, men den videre Udnyttelse af de afvandede Arealer førte ham ind paa et andet Felt, nemlig Græskulturen, som han ligeledes dyrkede med saadan Grundighed, at han ogsaa her opnaaede en autoritativ Stilling i vort Jordbrug.

De egentlige Humusjorder, Mose og Dyndjord, er som bekendt mindre sikre til Sæddyrkning, men egner sig særdeles godt til Græsbrug, naar de behandles paa passende Maade. Gennem P. Nielsens, Dansk Frøkontrols og Markfrøkontorets Virksomhed var der allerede skaffet gode Oplysninger om de forskellige Græsarters Egenskaber og om Betydningen af Sædefrøets gode Kvalitet, og herigennem ydet en væsentlig Støtte for Græskulturen. Men de Krav, der stilledes til Opnaaelsen af en god Græsvegetation under de her foreliggende, særlige Forhold og Midlerne til at omdanne den raa Jord til en god Voksebund krævede nærmere Undersøgelser, og saadanne optog Feilberg da med stor Dygtighed og søgte ved stadige Rejser og Iagttagelser at finde anvendelige Analogier for sit Formaal. Han blev efterhaanden særdeles kyndig som Florist og Økolog med særligt Henblik paa Græsser, Halvgræsser og andre Plantearter, som optræder paa de højst forskellige Lokalteter, der med større eller mindre Ret betegnes som Enge eller Græsarealer, og denne Kundskab blev der fra mange Sider lagt Beslag paa ved Kultur af Enge, Klitsletter og ved Undersøgelse af Vegetationen paa dyrkede og udyrkede Jorder, saavel her i Landet som paa forskellige andre Lokalteter i de nordiske Lande. Paa Søborg Sø gjaldt det om at omdanne det sejge Morlag til en god Spirebund og Vokseplads for Græsplanterne, og de Midler, der her bragtes i Anvendelse, var bl. a. Pløjning og en særegen Form for Agergrøftning, hvorved et Dyndlag bragtes op fra de dybere Lag og spredtes over Morlaget. Men det største og kostbareste Arbejde var

Tilførsel af Mineraljord med det Formaal at forbedre Humusjordens ensidige fysiske og kemiske Egenskaber, og dette Arbejde er paa Søborg Sø gennemført i en for vort Land vistnok enestaaende Maalestok. Materialet, der benyttedes til Blanding med det øverste Jordlag, har sædvanlig været sandblandet Ler, der er transporteret ved Sporvogne og Karrer i Afstande paa indtil 2000 m og fordelt i et Lag paa 8 cm over et Areal af ca. 440 ha. Udgravningen af Mineraljorden foretoges sædvanlig paa en særegen og snild Maade, saaledes at man undgik Tab af Areal og opnaaede Fordele ved Regulering af Terrænet og Afskæring af Grundvandet fra højere liggende Jorder. De store Kulturarbejder i Søborg Sø blev udført med en ualmindelig Akkuratesse, og lige saa ualmindelig var den Hengivenhed og Højagtelse, alle, der beskæftigedes dermed, nærede for »Løjtenanten«, og som bidrog til, at Arbejdet gennemførtes med Flid og Interesse.

Da Søborg Sø ved Grev Frijs' Død i 1896 gik over paa andre Hænder, fratraadte Feilberg Bestyrelsen og overtog som Forpagtning Ejendommen Søborggaard, hvor han virkede til Aaret 1910 og samtidig fortsatte sine Undersøgelser i forskellig Retning, saa vidt Tid og Kræfter tillod det.

Den Autoritet, Feilberg efterhaanden erhvervede sig paa de nævnte Omraader, fremkaldte fra forskellige Sider Ønsket om at gøre hans Kyndighed og Erfaring nyttebringende i videre Kredse, og det var derfor ret naturligt, at Det kgl. Landhusholdningsselskab, der havde Øjet aabent for Betydningen af og Trangen til kulturteknisk Vejledning for danske Landbrugere, henvendte sig til Feilberg og anmodede ham om at overtage en Virksomhed som Selskabets Konsulent i Kulturteknik, men dette Hverv mente han ikke at kunne paatage sig. Efter at *E. Dalgas* i 1894 var afgaaet ved Døden, opfordrede Hedeselskabet Feilberg til at indtræde i dets Moseudvalg eller paa anden Maade at være Selskabets Raadgiver i kulturtekniske Spørgsmaal, men da han ikke mente at kunne overtage

et saadant Hverv samtidig med sit dengang ret store Arbejde i privat Tjeneste. indstillede Hedeselskabet til Landbrugsministeriet at overdrage til Feilberg at føre Tilsyn med Selskabets kulturtekniske Virksomhed paa Ministeriets Vegne, og denne Gerning udførte han derefter i en Aarrække, hvorunder han til Ministeriet indsendte interessante Beretninger fra de i den Anledning foretagne Rejser.

Disse og andre Rejser gik hyppig vidt omkring udenfor de almindelige Ruter; paa Ryggen af en lille islandsk Hest aflagde han Besøg paa Steder, hvor Fremmede sjældent kommer, og hvor Befolkningen paa Grund af den beskedne Fremtræden ikke altid vurderede ham, som han fortjente. Men han har altid haft en ualmindelig Evne til at finde sig til Rette og vinde Venner overalt, hjemme som ude, og dette frie Liv som »den farende Svend« tiltalte ham meget i de noget yngre Dage. Faa eller ingen har vel heller siddet inde med et saa fortroligt Kendskab til de vigtigere Kulturarbejder i Danmark og Nabolandene som han; hans Raad og Bistand ved Planlægning og Gennemførelse af Grundforbedringsarbejder er da ogsaa mangfoldige Gange paakaldt af Institutioner og Private, og Erklæringer afæskede ham om herhen hørende Forhold.

Denne konsultatoriske Virksomhed blev ledet i en særlig Retning ved en Opfordring fra Landhusholdningsselskabet og Ministeriet i Forening om at undersøge Landbrugsforholdene paa Island med særligt Henblik paa Jordens Grundforbedring og Benyttelse. Om Feilbergs Virksomhed til Fremme af Jordbruget paa Island berettes i Landhusholdningsselskabets Historie, at man i ham fandt den Fagmand, man i mange Aar havde savnet, der med Kendskab til Forholdene saavel paa Øen som i mere fremskredne Lande med tilsvarende Naturforbandt praktisk og teoretisk Kundskab paa de Omraader, det her kom an paa, nemlig Afvanding, Vanding og Engkultur. Han var tillige pligtopfyldende og sam-

vittighedsfuld til det yderste, besad stor Samfundsfølelse, Evne og Lyst til at virke for Fremme af almene Formaal og en sjælden Offervillighed. Selskabets Tillid til hans Offervillighed blev da heller ikke skuffet, idet han straks gav et bekræftende Svar paa dets Henvendelse om at rejse til Island, efter at hans Husbond, Grev Frijs, med sædvanligt Højsind havde givet sit Minde dertil. Med personlige Ofre i flere Retninger berejste han da Island i Somrene 1876 og 1877, og i 1878 besøgte han Egne af Norge, hvorfra der kunde ventes nyttige Impulser for Kulturarbejder paa Island. Resultater af sine Undersøgelser forelagde han i Foredrag og Beretninger, hvori der er givet mange gode Oplysninger, men et vanskelig tilgængeligt Areal paa henved 105,000 Kvadratkilometer lader sig naturligvis ikke udforske paa et Par Sommerrejser, selv om Iagttagelserne støttes ved et forud gaaende Studium af den foreliggende Litteratur, og Feilbergs Konklusion gaar da ogsaa ud paa, at hans Arbejde kun kunde være af foreløbig, orienterende Natur, det vilde være nødvendigt at skaffe dygtige Mænd til Arbejdets Fremme, og det er Islændingene selv, der maa indlede og gennemføre Løsningen af Islands Kulturopgave. Han mener derfor, at Landhusholdningsselskabet bør bidrage til Løsningen ved at række Haanden til unge Islændinges Uddannelse en Henstilling, som Selskabet har fulgt ved at yde adskillige unge Mænd fra Island Understøttelse til Studium, Rejser og praktisk Uddannelse. To af disse blev Forstandere for nye Landbrugsskoler, og flere kom til at virke som Konsulenter paa Island. »Om Islands Fremskridt i 20 Aar« er Titlen paa et Foredrag, hvori Feilberg beretter om et nyt Besøg paa Øen 1896, ved hvilket han blev bestyrket i sine Anskuelser om Midlerne til Landets Ophjælpning, og hans varme Interesse herfor gav han endvidere Udtryk gennem et i 1898 oprettet og under Landhusholdningsselskabet henlagt Legat til Understøttelse af unge Landmænd paa Island, der søger praktisk eller teoretisk Uddannelse i Landbruget.

De Erfaringer, Feilberg havde indhøstet ved sit Arbejde for Island, førte til, at der fra Justitsministeriet rettedes Anmodning til ham om at undersøge Jordbrugsforholdene paa Færøerne og at afgive Erklæring herom og om Midlerne til deres Forbedring. Denne Opgave gav Anledning til en Rejse til Færøerne i 1899 og hertil knyttedes et Besøg paa Shetlandsøerne og andre Egne af Skotland.

Om Feilbergs Iagttagelser og Undersøgelser vedrørende Island og Færøerne og om hans Arbejder her i Landet foreligger der udførlige Redegørelser i Form af Foredrag, trykte og autograferede Afhandlinger saa vel som i mindre Skrifter. Flere af dem har et særligt, personligt Præg, idet der i det faglige Stof er indført Skildringer af meget andet, som han mødte paa sin Vej. *Eug. Warming* har betegnet ham som en udmærket Iagttager af botaniske Forhold, og en saadan Iagttagelsesevne giver sig ogsaa til Kende saavel overfor andre Naturforhold som overfor Foreteelser i Menneskelivet. Ud fra hans friske og umiddelbare Skildringer heraf lyser en varm Følelse for de Mennesker, der under trange og vanskelige Kaar maa friste Livet i Kamp med en ublid Natur; de finder i ham en forstaaende Tolk, hvis Fremstilling giver Læseren et sympatisk Indtryk af deres Livsførelse. Hans Virksomhed for Island og Færøerne har medført meget omfattende skriftlige og mundtlige Forhandlinger, særlig med Øernes Beboere, blandt hvilke han vandt sig mange Venner. Det skyldes saaledes Tilliden til ham, at det islandske Landbrugsselskab i 1906 foranledigede »Det danske Hedeselskab« til at udarbejde Planer for Grundforbedring af et meget stort Areal i den sydlige Del af Landet.

Landbrugsundervisningen og særlig den, der er knyttet til Den kgl. Veterinær- og Landbo-Højskole, har Feilberg stedse vist varm Interesse, han har saaledes i en længere Aarrække fungeret som Censor i Jordbrugs-lære ved Højskolen, og da »Foreningen af danske Land-

brugskandidater« blev stiftet i 1896, valgtes han til dens Formand og i 1899 til dens Æresmedlem.

For Det kg. Landhusholdningsselskab har Feilberg stedse næret megen Veneration, og at Selskabet ogsaa har haft stor Tillid til ham fremgaar jo allerede af det nævnte Samarbejde, der medførte, at han i omtrent 25 Aar var Selskabets Raadgiver i Spørgsmaal vedrørende Island og Færøerne. Han var desuden Medlem af Selskabets Bestyrelse fra 1883—98 og ved Selskabets 150 Aars Jubilæum i 1919 valgtes han til dets Æresmedlem. Med Rette skriver Kontorchef *Hertel* i Selskabets Historie, at faa Mænd har været knyttet saa nøje til Selskabet som P. Feilberg, og faa har som han vist det en saa virksom Interesse.

Paa ydre Anerkendelser har det ikke manglet, skønt han næppe lagde stor Vægt derpaa; Kommandørkorset af Dannebrog og Dannebrogsmændenes Hæderstegn hørte uden Tvivl til de mest skattede, men han har rimeligvis ogsaa sat Pris paa sit svenske Ridderkors, da han stedse følte sig knyttet til Sverige som det Land, hvor han tjente sine første Sporer som selvstændig Kulturtekniker, og hvor han havde erhvervet sig Venner i forskellige Kredse.

Feilberg mistede 1908 sin trofaste Hustru, der med Interesse og Beundring fulgte sin Mands Virksomhed saavel hjemme som ude, bl. a. gennem de to store Samlinger »Breve til Hjemmet«. Navnlig i de senere Aar følte han stærkt Savnet af »vor Mor«, men de efterlevende 2 Sønner og 2 Døttre har stedse kappedes om at bøde paa Savnet og at vise Faderen deres Taknemmelighed for den Omhu, hvormed han tog sig af dem lige fra deres Barndom.

P. Feilbergs Livsgerning faldt altsaa fortrinsvis paa de lave, sumpede Humusjorder, men han elskede de høje Steder med de vide Udsigter og den rene Luft, og han søgte dem saa vel paa sine Rejser som ved Valget af sin Alderdomsbolig paa den høje Bakke Syd for Helsingør. Hans Tanker dvælede ogsaa helst paa »de høje Steder«,

han var fuld af Anerkendelse og Glæde over alt stort, smukt og godt, og han undgik saa vidt muligt alle ned-sættende Udtalelser om sine Medmennesker. Mild og overbærende i sin Dom om andre stillede han store Krav til sig selv, baade lige over for Samfundet og over for de Mennesker, han kom i Berøring med; i særlig Grad drog han Omsorg for sine Arbejdere, hvis Ve og Vel laa ham stærkt paa Sinde. Til Trods for de 15 Aar, der var hængaaede, siden Feilberg forlod Søborg, var han da heller ikke glemt af Egnens Befolkning, da han nu førtes tilbage til det sidste Hvilested paa Søborg Kirkegaard. Herom vidnede den Skare, der efterhaanden sluttede sig til Ligvognen paa dens Vej fra Sognegrænsen til Kirken, og denne var ved Begravelsen fyldt til sidste Plads og smykket med et Væld af Blomster og Kranse.

Ved Baaren udtalte den afdødes Svigersøn, Pastor *Fenger*, sig særlig om det milde, gode og beskedne i hans Karakter, og ytrede, at han i de sidste Aar, da Alder og Svaghed blev stedse mere trykkende, syntes helst at ønske sig glemt af Omverdenen. Dette er vel rigtigt¹⁾, men vi, der kendte og elskede ham, kan ikke glemme ham, vi vil bevare Mindet om ham som en sjældent elskelig Personlighed, en varm Patriot og en af vort Jordbrugs bedste Mænd.

T. Westermann.

Af P. Feilbergs Skrifter om faglige Emner skal her følgende anføres:

Om Forholdene paa Island. Confidential Meddelelse til det kgl. Landhusholdningsselskab. København 1878.

Dræning, Tørlægning, Kystsikring, etc. i Danmark. Foredrag. Tidsskr. for Landøkonomi 1878.

Vandløbs Regulering i Frederiksborg Amt. Medlemsblad for Frederiksborg Amts Landboforening 1883.

Otte Aars Græskultur i Søborg Sø. Den nordiske Landbrugskongres ved Industri-, Landbrugs- og Kunstudstillingen i København 1888.

¹⁾ Han skrev saaledes for nogle Aar siden til *Krak* og bad om at faa sit Navn slettet i »Den blaa Bog«.

- Om Enge og vedvarende Græsmarker*, Foredrag holdt i det kgl. Landhusholdningsselskab d. 18. Februar 1891. Tidsskr. f. Landøkonomi 1891.
- Om Strømforhold I—IV*. 1892—1894. Autograferet.
- Græsarealer og deres Behandling*. Udgivet af Det kgl. Landhusholdningsselskab 1897.
- Et Besøg paa Island*. København 1897. Trykt som Manuskript.
- Græsbrug paa Island*. Foredrag holdt ved den 2. nordiske Landbrugskongres i Stockholm 1897.
- Græskultur paa Skagens Klitsletter*, Forsøg udførte af Klitinspektør, Kmh. T. E. C. F. de Thygeson 1889—97. København 1898.
- Om Islands Fremskridt i 20 Aar*. Foredrag. Tidsskr. f. Landøkonomi. 1897.
- Om Surhed og Kulde særlig i Humusarealer*. Bilag til Foredrag i Odense 1898. Autogr.
- Fra Heder og Enge*. Breve til Hjemmet. I—III. Autograferet. 1898.
- Vænger og Fenner*. Markfrøkontorets 26. Aarsberetning. 1899.
- Fra Lier og Fjelde*. Breve til Hjemmet. 1899. (Beretninger fra Færøerne m. m.) København 1900. Trykt som Manuskript.
- Vore nordlige Besiddelser*. Foredrag holdt i Det kgl. Landhusholdningsselskab den 27. Februar 1901. Tidsskr. f. Landøkonomi. 1901.
- Nogle forberedende Undersøgelser vedr. Sænkningen af Arresøens Vandspejl*. Beretning af P. Hansen og P. Feilberg, Udarbejdet efter Opfordring af Frederiksborg Amt. København 1901.
- Om Danmarks udyrkede Arealer 1850. 1900. 1950*. udarbejdet til Komitéen for Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1900. Særtryk af R. Schou: Om Landbruget i Danmark. København. 1901.

Desuden foreligger der en Række andre Skrifter om lignende Emner, særlig om Undersøgelser af Arealer og om gennemførte Kulturarbejder.

Verdensproduktionen af Kunstgødning.

Det internationale Landbrugsinstitut i Rom har for kort Tid siden udsendt 3. Udgave af »*Production et consommation des engrais chimiques dans le monde*» (Rom 1924). Der skal i det efterfølgende forsøges at give Læseren af T. f. L. et lille Indblik i dette Værk. Det omfatter 266 tæt trykte Sider, for største Delen Tabeller. hvortil kommer yderligere 98 Plancher og Kort. Det er et overordentligt stort Arbejde, der her er nedlagt i at producere Talangivelser og grafiske Fremstillinger af Verdensproduktionen og Forbruget af Kunstgødning. At give en virkelig gennemført Anmeldelse heraf vilde kræve ikke alene en saa stor Plads i T. f. L., at det næppe vilde være rimeligt at forlange dette af Tidsskriftet, men tillige en saa nøje Gennemarbejden af Værkets Talmateriale, at det for en enkelt Person vilde kræve et overordentligt stort Arbejde. Men det kan heller ikke anses for nødvendigt. Enhver, der faar Brug for Materialet, maa selv gennemarbejde det ene eller det andet Parti. der kan være Anvendelse for. Her skal kun gives en kortfattet Oversigt over det store Værk i sin Helhed.

En saadan Oversigt kan siges at lettes noget for Anmelderen ved at Værket er ledsaget af en paa Fransk affattet maskinskreven Skrivelse eller Memorandum. Selv om man vil indrømme en meget stor Rabat med Hensyn til Udtryksformerne i Skrivelsen, som er affattet paa Fransk af en Italiener, som i sin sydlandske Ivrighed er tilbøjelig til meget stærkere rosende Udtryk end der almindeligvis bruges ved Omtalen af videnskabelige Vær-

ker af egen Produktion. saa har Skrivelsen selv med denne Rabat efter Anmelderens Skøn lovlige meget samme Karakter som de Følgeskrivelser, visse entreprenante Forlæggere vedlægger de til Pressen fremsendte Anmelder-eksemplarer af et eller andet Værk, som Publikum helst skal stemmes saa gunstigt overfor som muligt. Man spørger uvilkaarligt sig selv ved Gennemlæsningen af Skrivelsen, om det virkelig er sømmeligt, endsiige nødvendigt, for Institutet i Rom at gribe til en saa letkøbt Anerkendelse. I Oversættelse kan dette Memorandum gengives paa følgende Maade¹⁾.

»Statistikken over Produktionen og Forbruget af K. G. betragter I. som henhørende under sine forskellige fra et Verdenssynspunkt meget betydelige Opgaver. Det har derfor offentliggjort 3. Udgave af et Arbejde, som fremstiller for Læserens Øjne hele den uhyre store internationale Bevægelse vedrørende K. G.²⁾ Materialet, som har tjent til Udarbejdelsen af denne nye Udgave, er fremskaffet ved detaljerede Forespørgsler, som I. har foretaget hos de paagældende Statsstyrelser og andre fagkyndige Institutioner. Det store Spørgsmaal om K. G., som har førsterangs Betydning (importance primordiale) og har Interesse baade for Landbruget og Storindustrien, vil i den foreliggende Offentliggørelse blive behandlet med en Fylde og paa en saa indgaaende Maade, at alle Sider af Problemet vil blive fremhævet. Kun for en Organisation, som har saa rige Midler som I., vil det være muligt at give en Fremstilling af det givne Emne paa en saa fyldig og gennemført Maade, som det her er sket. Beretningen er delt i 6 Kapitler, hvoraf de to første udgør henholdsvis en Indledning og en Fremstilling af Verdensproduktionen af K. G. Men det Afsnit, der baade er det mest originale og det fineste, bestaar af det følgende Kapitel, som indeholder noget over 500 statistiske Tabeller, der bestaar af meget interessante Opgivelser over Bevægelsen i Forbruget af

¹⁾ Kunstgødning betegnes i det efterfølgende ved K. G., l'Institut international d'agriculture ved I.

²⁾ I Texten staar »le vaste mouvement international des cès engrais«. Oversættelsen: »Bevægelsen« er ikke tilfredsstillende, men Variationer eller Svingninger dækker heller ikke fuldkommen Meningen.

K. G. i de forskellige Lande. For første Gang har man her en nøjagtig Fremstilling af Bevægelserne i Produktionen i Tidsrummet 1913—22 af Superfosfat, Thomasslagge, Benmel, Guano, Kalisalte, Natriumnitrat, Ammoniumsulfat, Cyanamid og Forbruget af disse K. G. baade det virkelige og det »potentielle«¹⁾. Forbruget er sat i Forhold til den dyrkede Jords Fladeindhold og til de vigtigste Grupper af dyrkede Landbrugsplanter. Samtidig bestemmes den mindste Mængde af K. G., som i hvert enkelt Land er nødvendigt for at erholde den størst mulige Nyttevirkning af paagældende Jordart¹⁾.

Sagkyndige vil i den nøjagtige Maade, hvorpaa »det store landøkonomiske Spørgsmaal om K. G.« her er belyst, finde en udtømmelig Kilde til tankevækkende Overvejelser og Oplysninger vedrørende internationale økonomiske Forhold. Det er det første Arbejde af denne Art, der giver en saa overordentlig stor Mængde af Angivelser. De er godt ordnede og fremstillede paa en særdeles klar Maade.

To andre Kapitler behandler Verdensforbruget af K. G. og de til Anvendelsen knyttede økonomiske Forhold. Endelig har Værket et Tillægskapitel med Svar paa Spørgsmaal, som Institutet har rettet til forskellige Staters Ledelse. Det omhandler interessante Vidnesbyrd om Tilstande, som giver Anledning til Betragtninger over en anden Side af Sagen, nemlig Handelsforholdene med Hensyn til K. G. Derved henledes Lovgavernes og Teknikernes Opmærksomhed paa Spørgsmaalet om Bedragerier ved Handelen med K. G., et Forhold, der kan være til største Skade baade for Landbruget og K. G. Industrien.

Det foreliggende Værk har forøvrigt et værdifuldt Tillæg i de vedføjede Tavler, som bestaar af omtrent hundrede Sider, der omfatter 260 Kurver og Diagrammer og 6 Kort udarbejdet paa Basis af Talmaterialet i Tabellerne, af hvilke Tavlerne er et tro Billede, der saa at sige skal gøre Resultaterne af Talmaterialet umiddelbart synlige for Læserens Øjne.

Værket sælges i I. for 25 Frcs. En engelsk Udgave vil blive offentliggjort i en nær Fremtid.«

Naar man ser bort fra den noget irriterende Maade, hvorpaa dette Memorandum er formuleret, maa det iøv-

¹⁾ Se nedenstaaende Anmærkning.

²⁾ I den trykte Indledning S. V. betegnes denne Mængde K. G. som la consommation potentielle.

rigt siges at give en god Oversigt over Afhandlingernes Indhold og lette Forstaaelsen af Hensigten med Værket. Det samme fremgaar ogsaa af Forordet til Afhandlingen, hvorved Dr. *J. M. Saulnier*, der er Departementschef for Afdelingen til Indsamling af landøkonomiske og plante-patologiske Oplysninger, overgiver Arbejdet til Præsidenten for Institutet Marquis af Vulci *G. Guglielmi*.

Vender vi os nu til Indholdet i Afhandlingen, kan man naturligvis ikke paa dette Sted gaa ind paa alle Detailler. Nogle enkelte Træk skal dog fremhæves.

Verdensproduktionen af Raasfosfat var

1913	1922
71 807530 qt ¹⁾	59 681990 qt

Der er altsaa en Tilbagegang i Verdensproduktionen af 16,69 pCt. I næsten alle Lande hver for sig er der Tilbagegang, kun de franske Besiddelser i Nordafrika viser en Fremgang af over 1 Mill. qt, medens Produktionen i selve Frankrig er gaaet 1,9 Mill. qt tilbage. Den mest forbavsende Fremgang ses derimod at have fundet Sted i Japan, der i 1913 producerede 0,19 Mill. qt, men i 1922 1.50 Mill. qt.

Verdensproduktionen af Superfosfat er sunket endnu stærkere end Produktionen af Raafosfat, nemlig med 21,87 pCt. fra 1913 til 1922 og Fremstillingen af Thomaslagge viser i samme Tidsrum en Tilbagegang af 31,94 pCt. Næsten alle de enkelte Lande viser Tilbagegang, kun Australien har en Fremgang fra 0,36 Mill. qt i 1923 til 1,55 Mill. qt i 1922*). Tages Forbruget af Guano med i Beregningen, bliver Tallene noget større, nemlig op til 1,69 Mill. 1922 (S. 189). Guano regnes nemlig overalt i Afhandlingen ind under Fosforsyregødninger.

Det er interessant at se Variationerne i Guanoforbruget. Man faar et helt lille Kulturbillede (?) herigenem. Raasfosfat og Guano brydes mest med kulørt Ar-

¹⁾ qt = quintaux metriques. 1 quintal = 100 kg.

²⁾ 0,24 Mill. qt er i 1921 reexporteret. For 1922 er der ingen Opgørelse i denne Henseende.

bejdskraft paa forskellige af Stilehavssøerne. Herimellem fremhæves den lille Ø N a u r u, der er beliggende mellem Marschall-Gilbert-Arkipelaget og Salomonsøerne, uden at der dog er direkte Talangivelser anført for denne Ø, men det nævnes (S. 259), at Importen i 1922 var 914,442 qt Raafosfat væsentligst fra denne, Ø, noget dog fra Christmas-Island. I 1923 forbrugte Australien af Guano 10,450 qt, i 1914 kun 300 qt. E m d e n gjorde Havet usikkert i Krigens første Maaneder. Men den 9. November 1914 fik Emden som bekendt en fast Hvileplads paa Direction-Island (i Keeling Øgruppen) ved den australske Krydser Sydney's stærke Overtalelser og nu stiger Guanoproduktionen med raske Skridt, saa at Forbruget i Australien i 1921 var 573,680 qt (S. 177).

Denne Stigning i Forbruget af Guano og anden Fosforsyregødning i Australien kunde man med europæiske Forhold for Øje være tilbøjelig til at antage maatte skyldes en Udvidelse af Kornarealet, men dette viser sig ved Studiet af Tabellerne (S. 179) ikke at være Tilfældet. Ganske vist er det Areal i Australien, hvor Korn dyrkning er mulig, steget med 800,000 Hektar i den undersøgte Aarrække, men i Realiteten blev der dyrket 4,334,312 ha med Korn i 1913 og kun 4,030,298 ha i 1922. Men Dyrkningen er bleven intensivere og Forbruget af Fosforsyregødning steget trods Formindskelsen i dyrket Areal. Derimod viser det Areal, der dyrkes med tropiske Kulturvækster i Australien, sig at stige gennem Aarene 1913—22 og samtidig stiger Forbruget af Fosforsyregødning.

For Australien er der dog langt igen, inden den økonomiske Grænse af Forbruget af disse Gødninger er naaet.

¹⁾ Statistiken i Afh. skælner mellem:

Cultures cereales: Kornafgrøder,

— industrielles: Kartoffer, Sukkerroer.

— tropicales: Sukkerrør, Bomuld, Tobak.

Græsningsarealer og Dyrkning af Foderurter har Statistiken ikke kunnet tage Hensyn til. (S. 8).

Tabellerne (S. 189) angiver saaledes, at i Australien var i 1922:

Det virkelige Forbrug	1,69	Mill. qt	Fosforsyregødning
— potentielle	—	13,79	— qt

Det samme Forhold vil man finde ved Betragtningen af Forbruget af Fosforsyregødning i Canada og U. S. A. i 1922:

	Canada	U. S.
Det virkelige Forbrug	0,018 Mill qt	28,48 Mill. qt.
— potentielle	— 52,54 — qt	303.40. — qt.

Til Sammenligning med disse Tal kan anføres Angivelserne fra nogle Lande i Europa, som viser følgende i 1922 for Fosforsyregødning i Mill. qt:

	Danmark	Frankrig	Tyskland	Holland	Sweitz
Det virkelige Forbrug	2,68	24,30	20,91	4,76	0,90
Det potentielle Forbrug	4,01	37,07	40,68	2,09	0,49

Det vil altsaa sige, at baade Danmarks, Frankrigs og Tysklands dyrkede Jorder er underernærede m. H. t. Fosforsyregødning¹⁾, medens Holland og Sweitz²⁾ næppe kan siges at være overernærede, men dog naaede over den økonomiske Minimumsgrænse for Fosforsyretilførsel, saaledes som Jordbeskaffenheden, Gødningspriserne og Kornpriserne m. m. var i 1922. I hvor høj Grad det kan betale sig at overstige denne Minimumsgrænse, beror igen paa de relative Prisforhold og kan kun afgøres ved Specialundersøgelser i hvert enkelt Tilfælde, hvor der maa tages Hensyn til mange forskellige Faktorer ogsaa til Bekostningen ved den med stigende Fosforsyretilførsel maaske nødvendige Forøgelse af Kali og Kvælstofgødningen.

Hvad Kali- og Kvælstofgødningerne angaar, kan deres Forhold beskrives i Korthed.

¹⁾ Udtrykket er ikke helt korrekt da det ikke er Jorden, men Planterne, der er underernærede.

²⁾ Tager man Angivelserne for 1921 er det samme Tilfældet for Belgiens Vedkommende.

Hele Verdensforbruget i 1922 i Mill. qt:

	Kaligødning	Kvælstofgødning
Virkeligt Forbrug....	19,25	40,09
Potentielle —	41,25	423,98

Al Verdens Jord maa altsaa under et siges at være i betydelig Grad underernæret m. H. t. Kali- og Kvælstoftilførsel. Kun to Lande viser Afvigelser herfra. I Tyskland var det virkelige Forbrug i 1922 af Kaligødning 8,86 Mill. qt, det potentielle Forbrug 3,24 Mill. qt. I Chile var det virkelige Forbrug af Kvælstofgødning 2,29 Mill. qt, det potentielle Forbrug 0,68 Mill. qt. Da, som man ved, Tyskland i Landet selv producerer Kalisalte og Chile producerer Salpeter, ser man, at den gamle Sætning: »Den, som har Korset, signer sig selv først«, ogsaa her er træffende.

Anmelderen maa dog tage noget Forbehold overfor Begrebet *Consumption potentielle*, som her er gengivet ved det potentielle Forbrug i Mangel af et mere træffende Udtryk. Den saavidt mulig ordrette Oversættelse af Definitionen i Afhandlingen vedrørende dette Udtryk er tidligere anført (S. 3 Anm.). Lidt udførligere kan det siges at være: Den mindste Mængde (el. det Minimum) af K. G., som det i hvert Land er nødvendigt at bruge, hvis man vil naa den størst mulige Nyttevirkning af paagældende Gødning overfor paagældende Jordarter og de deri dyrkede Produkter m. m. Man ser, at det er den samme Opgave som talløse Markforsøg Verden over har søgt at løse og stadig arbejder med.

Hvorvidt denne Opgave saaledes kan løses rent i Almindelighed, skal Anmelderen ikke udtale sig om, men der er i Institutets Beretninger udover nogle almindelige lidet sigende Udtryk ikke nogen nærmere Angivelse om, hvorledes Afhandlingens Forfatter — eller Forfattere — har forsøgt at løse dette vigtige, men særdeles komplicerede Spørgsmaal. Det er derfor — i alt Fald for Anmelderen — ikke muligt at dømme om Rigtigheden af de

angivne Tal for *Consummation potentielle*, men de er taget »in bona fide«.

Foruden de i Afhandlingen anførte Tal for Hovedsummerne af det virkelige og det potentielle Forbrug, hvorpaa der i denne Artikel er fremdraget nogle Eksempler, er der i Afhandlingen angivet to andre Klasser af Talangivelser. Der er nemlig af de angivne forbrugte Mængder beregnet de saakaldte Enheder — »Unités« — dels som Hovedsummer, dels som Forbrug i Enheder pr. Hektar. For at kunne beregne disse Enheder er man gaaet ud fra en vis Middelsammensætning af de anvendte K. G. For alle Fosforsyregødninger under et er antaget et Indhold af 15 pCt. P_2O_5 , for Kaligødninger 30 pCt. K_2O og for Kvælstofgødninger 15 pCt. N. Hvis altsaa Forbruget (reelt eller potentielt) for et Land f. Ex. er 10,000 qt aarlig, bliver det i Unités 1500 qt. Hvis samtidig den dyrkede Overflade har været 2000 ha, bliver Hektarenheden 0,75 qt.

Ved at sammenligne de saaledes beregnede Hektarenheder for de forskellige Aar og de forskellige Lande kunde der anstilles ikke uinteressante Sammenligninger, men det vil vistnok føre for vidt ved denne Lejlighed. Vi skal nøjes med at give et lille Eksempel fra Angivelserne om Danmark i Afhandlingen.

Ved Hvedeavl var det potentielle Forbrug i 1922 i Danmark pr. Hektar (S. 36):

	I Unités	Omregnet til Gødningens Vægt
Fosforsyregødning	0,45 qt	300 kg
Kaligødning	0,30 qt	100 kg
Kvælstofgødning	0,15 qt	100 kg

Det virkelige Forbrug af Fosforsyregødning har været omtrent $\frac{1}{3}$, for Kaligødning lidt over $\frac{1}{100}$ og for Kvælstofgødning ca. $\frac{1}{10}$ af det potentielle Forbrug.

Kapitel V i Afhandlingen er af en ejendommelig Art. Kapitlets Overskrift er: »*Convenance économique de l'ap-*

plication des engrais chimiques«. Efter Meningen, men ganske vist ikke fuldstændig ordret, kan denne Overskrift oversættes ved: »Den økonomiske Nytte, der faas ved Anvendelse af K. G.

Der er i 7 Tabeller, der omfatter Superfosfat, Thomasslagge, Chilesalpeter og Ammoniumsulfat, givet en Række Tal, der hver for sig er »en Index« eller en Viser, der angiver »Købekraften«, som henholdsvis Hvede og Kartoffler har haft overfor de nævnte K. G. Tabellerne gaar fra Maaned til Maaned i 1913, 1921, 1922 og 1923¹⁾. Desuden er der beregnet en Aarsindeks, som er Middeltallet af de 12 maanedlige Visertal.

Om Indextallene giver Afhandlingen (S. 194) følgende Forklaring: »Naar man dividerer Prisen paa Kunstgødning ind i Prisen for Landbrugsprodukterne²⁾ faas en Index, der angiver den Mængde K. G., som svarer til Værdien af 1 qt af paagældende Landbrugsprodukt«.

Tager man Indextallene for Hvede i Belgien ses følgende:

	Superfosfat	Thomasslagge	Salpeter	Ammoniumsulfat
1913....	4,43	4,96	0,82	0,64
1921....	3,72	2,99	0,91	0,87
1922....	3,74 ³⁾	3,28	0,85	0,64
1923....	4,02	3,68	0,80	0,66

Indextallene for Kartoffler er i de forskellige Aar omtrent det halve af Indekstallene for Hvede.

Kap. VI giver paa 76 tæt trykte Sider egentlig en hel Haandbog i mange forskellige Landes og Landsdeles Forhold vedrørende K. G.'s Ind- og Udførsel, Produktion og

¹⁾ I 1913 mangler Angivelserne for Kartoffler, og Priserne for Kalisalte har været for ufuldstændige og svingende til at dette Stof har kunnet medtages,

²⁾ Herved maa utvivlsomt forstås Prisen paa en Vægtenhed Kunstgødning og samme Vægt af henholdsvis Hvede eller Kartoffler, men Udtrykkene i Afh. er ikke helt klare.

³⁾ I Afh. staar 8,74, men det skal være 3,74.

Anvendelse. Baade Købmænd og Fabrikanter og ikke mindst enhver, der har nogen Interesse for den økonomiske, industrielle og merkantile Side af Geografien, vil sikkert med godt Udbytte kunne studere de i denne Haandbog anførte Oplysninger. Det er noget beskæmmende for en Dansk, at Sætningen »*le Danemark s'efface*«
ogsaa her slaar til. Der findes slet ingen Oplysninger om Danmark i dette Kapitel, skønt baade Norge, Sverrig og selv det hærgede Finland og mange i kulturel Henseende mindre fremskredne Smaalande møder med gode Beskrivelser. At Tyskland ogsaa helt mangler, kan ikke tages som nogen Undskyldning for Danmark, da Tyskland ikke for Tiden ynder at lade Verden »kigge sig i Kortene«
og synes paa alle Punkter at skjule, hvad der kan give virkelige Oplysninger om Landets sande økonomiske Stilling, som mange kyndige Folk anser for at være en hel anden end Kursforholdene og de gennem Aviserne spredte Efterretninger giver det Udseende af.

Det sidste Afsnit i Afhandlingen giver en stor Mængde Kurver og grafiske Fremstillinger. Hvorvidt det havde været nødvendigt at give Kurverne, der repræsenterer et ikke ubetydeligt Arbejde, kan man vel tvistes om. Derimod tør det vel siges, at de grafiske Fremstillinger — Diagrammerne — er betydelig under, hvad man burde kunne forlange baade i Retning af Udførelsen og i Retning af Tydelighed. De minder lovlign meget om de Arabesker, en Skoledreng tegner paa sit Klatpapir i en ledig Stund. Kortene forekommer ogsaa Anmelderen ikke paa nogen Maade at staa paa Højde med, hvad Nutiden kan frembringe i den Henseende.

Men, naar alt kommer til alt, maa enhver kyndig Læser, bortset fra de ikke meget betydelige kritiske Bemærkninger, der kan gøres mod et eller andet Punkt, fuldt ud indrømme Rigtigheden af Bemærkningen i det Afhandlingen vedlagte Memorandum:

»Les compétences trouveront dans cette mise au point

exacle une mine inépuisable de suggestions et de renseignements révélateurs du plus haut intérêt économique international.»

Det maa haabes, at dette store Værk ad Aare maa blive fortsat, det vil blive et betydeligt Led i Verdens økonomiske Historie.

K. Rørdam.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1924.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, aabnede Generalforsamlingen med følgende Udtalelse: Idet jeg har den Ære at aabne den aarlige Generalforsamling, skal jeg tillade mig at byde d'Hrr. Velkommen.

Forinden vi gaar over til Dagsordenen, vil jeg mindes nogle af de Mænd, der i Aarets Løb er afgaaet ved Døden.

I Januar Maaned døde Forstander *S. C. A. Tuxen*. Kun 23 Aar gammel ledede han et Landbrugskursus ved en jysk Landboforening, og han begyndte altsaa som ung Mand den Virksomhed, som skulde blive hans Livs Hovedopgave, nemlig at udbrede faglig Oplysning blandt Landmænd. Vi véd alle, med hvilken Nidkærhed, Dygtighed og uselvisk Interesse han baade som Skoleforstander, Foredragsholder og Skribent gik op i denne Gerning. Han efterlader sig et smukt Navn og Minde i vort Land.

I Juni Maaned døde Konsulent *M. Helm*. I mange Aar arbejdede han under Landboforeningen for Svendborg og Omegn, og han blev en anset og ofte raadspurgt Konsulent. Han interesserede sig levende for Ungdommens Dygtiggørelse, for hvilken han udførte et betydeligt Arbejde. Han oprettede saaledes sammen med Forstander Tuxen og redigerede til sin Død Tidsskriftet »Den unge Landmand«.

I Juli Maaned afgang Landbrugslærer *K. N. Kristensen*, Korsagergaard, ved Døden. I omtrent en Menneskealder var denne Mand en meget anset Landbrugslærer ved Ladelund Landbrugsskole, og paa hans betydelige Indsigt i Husdyravlen blev der paa forskellig Maade lagt Beslag. Han var bl. a. Medlem af Statstyreskuekommissionen for Ribe Amt og ansat ved Svineavlens Ledelse i samme Amt.

Endvidere skal jeg nævne, at et af vort Bestyrelsesraads tidligere Medlemmer, Kammerherre *Hannibal Sehested*, Bro-

holm, døde i September Maaned. Han var i ikke mindre end 18 Aar, fra 1882—1900, Medlem af Raadet, og han vandt i dette — som ellers i de offentlige Hverv, han beklædte indenfor Landbruget — almindelig Tillid ved sin støtte og retskafne Karakter og ved sin sunde Dømmekraft.

Den 3. November afgik ved Døden Gaardejer *Hans Andresen*, Rojhus paa Broager Halvø. Han valgtes ind i Bestyrelsesraadet i December 1922, men kun een Gang gav han Møde i Raadet, thi Sygdom bandt ham i det sidste Aars Tid til Sengen. Der er ingen Tvivl om, at var en længere Levetid blevet ham forundt, vilde vi i Selskabet have haft Gavn og Glæde af Samarbejdet med ham; thi fra alle Sider har han faaet et udmærket Eftermæle som en meget dygtig Mand, interesseret for de Hverv, han paatog sig, dertil loyal og behagelig i Samarbejde med andre.

Mindet om disse Mænd, der alle har hørt til vort Landbrugs højt paaskønnede Medarbejdere, vil vi bevare i pietetsfuld Erindring.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Man gik derefter over til Dagsordenens Punkt

1. Uddeling af en Præmie af »Gammeleje-Legatet«.

Den ledende Præsident: D'Hrr. véd, at der under Landhusholdningsselskabet er henlagt et Legat, »Gammeleje-Legatet«, hvis Renter enten kan uddeles ved Landmandsforsamlinger, Udstillinger eller lignende, eller til særlig fremragende Mænd eller Kvinder, der paa en eller anden Maade har gjort sig udmærket fortjent af det danske Landbrug. Præmien kan kun uddeles én Gang til samme Person, og med den skal følge et Diplom med Angivelse af den Fortjeneste, der har fremkaldt Æresprisen.

Legatet, der blev stiftet 1903, er i de forløbne 21 Aar kun uddelt til 8, nemlig til Dyrlæge Smith i Kolding, Statskonsulenterne Appel, Faber, J. Jensen, Mørkeberg, F. og K. Hansen, samt Forsøgsleder Helweg.

Selskabet har i Aften den Glæde at uddele Præmien for niende Gang, nemlig til Hr. Forsøgsleder *Karl A. Jørgensen*. Det er Selskabets Udvalg for Afsætning af Sædefrø til Udlandet, der enstemmigt har indstillet Hr. Jørgensen til Udmærkelsen, og det har været Selskabets Præsidium og Bestyrelsesraad en Glæde at tiltræde — ligeledes enstemmigt — Indstillingen. Det hedder i det nævnte Udvalgs Skrivelse:

»Karl A. Jørgensens Forædlingsarbejde har været meget alsidigt. Det kan saaledes anføres, at han, og i flere Tilfælde med godt Resultat, har arbejdet med Kornarter, Kartofler, Hestebønner og Havebrugsplanter, men navnlig maa dog fremhæves det store Arbejde, han har udført, og de betydningsfulde Resultater, han har opnaaet ved Forædling af Foderplanter. Bl. a. har han arbejdet med Runkelroer, Kaalroer, Rødkløver, Hvidkløver, Alsikekløver, Humle-Sneglebælg, Rundbælg, Timothe, Rajgræs, Hundegræs, Eng-Svingel og Ager-Hejre. Indenfor de fleste af disse Arter er det lykkedes ham at tiltrække mere værdifulde, d. v. s. mere rigtydende Former end de hidtil kendte, og hans Forædlingsarbejde har for nylig givet sig et særlig bemærkelsesværdigt Udslag derved, at en af hans Runkelroestammer og en af hans Kaalroestammer staar som Nr. 1 i 1. Klasse efter de sidst afsluttede Stammeforsøg med Rodfrugter ved Statens Forsøgsstationer, saaledes som det vil fremgaa af 175. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

Det Forædlingsarbejde, som er udført af Karl A. Jørgensen, der nu er 66 Aar gammel, har givet meget betydningsfulde Resultater for Praksis. Det har været til Samfundsgavn, hvortil kommer, at det har været præget af Uegen nytte.« — — —

Præsidiets havde haabet, at Forsøgsleder Jørgensen kunde være kommet til Stede her i Aften; han havde givet Tilsagn derom, men har desværre maattet melde Afbud paa Grund af Sygdom; ellers vilde selve Præmien og Diplomet være blevet overrakt ham i Aften. Jeg skal tillade mig at oplæse Diplomets Ordlyd:

»Hr. Forsøgsleder Karl A. Jørgensen, Lyngby.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Præsidium og Bestyrelsesraad har, paa Forslag af det af Selskabet nedsatte »Udvalg for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet«, i et Møde den 21. Oktober 1924 enstemmigt vedtaget at tildele Dem en Ærespræmie paa 500 Kr. af Gammeleje-Legatet som Anerkendelse af det udmærkede og alsidige Forædlingsarbejde, De i en Aarrække har udført, og som i al Almindelighed og særlig hvad Foderplanter angaar har givet meget betydningsfulde Resultater for Praksis og derved været det danske Landbrug til stor Nytte.«

Nu er altsaa paa Præsidiets Foranstaltning saavel Præmien som Diplomet blevet Hr. Jørgensen tilstillet.

2. Udfaldet af de foretagne Valg.
3. Bestyrelsesraadet's Valg af Medlemmer til Belønningsudvalget og til Bestyrelsen for Korn- og Foderkontrollen.
4. Optagne nye Medlemmer.

Den ledende Præsident: Jeg beder Kontorchef Hertel meddele Udfaldet af disse Valg.

Kontorchef *Hertel:* Til Præsident er genvalgt Kammerherre *N. Juel* med 135 Stemmer. Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet er genvalgt: Forpagter *W. Brauth* med 153 Stemmer, Forstander *N. Bredkjær* med 151 Stemmer, Professor Dr. med. *B. Bang* med 150 Stemmer, Forpagter *G. F. Schroll* med 150 Stemmer, Forstander *H. P. Larsen* med 149 Stemmer, Redaktør *A. Bing* med 147 Stemmer og Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen* med 145 Stemmer.

Til Revisor er genvalgt Hofjægermester *A. H. Valentiner* med 149 Stemmer og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« genvalgtes Professor *B. Bøggild* med 147 Stemmer.

Bestyrelsesraadet har paa sit Møde i Dag genvalgt Proprietær *P. Olufsen* til Medlem af Belønningsudvalget og Grosserer *G. Hage*, Proprietær *S. Friis* og mig til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Københavns Frihavn.

Amtsrepræsentanterne til Selskabets Bestyrelsesraad er genvalgte, og derom har D'Hrr. faaet Meddelelse i det Cirkulære, der er blevet sendt sammen med Stemmesedlerne, saa jeg behøver ikke at læse Navnene op.

Der er nu i December paa Mødet i Dag optaget 10 nye Medlemmer i Selskabet. Deres Navne vil blive offentliggjorte i første Hefte af »Tidsskrift for Landøkonomi«, saa jeg behøver maaske ikke at oplæse dem nu. (Ophold). Da det altsaa ikke behøves, skal jeg meddele, at Medlemsantallet derefter stiller sig saaledes:

Den 1. April 1924 talte Selskabet.....	857	Medlemmer
I Juni og December er optaget.....	19	—
	876	Medlemmer
I Aarets Løb er afgaaet ved Døden.....	12	Medl.
Udmeldte og slettede er.....	35	—
	47	—

Selskabet har altsaa den 17. December..... 829 Medlemmer

Den ledende Præsident: Ønsker nogen at gøre Bemærkninger i Anledning af Kontorchefens Meddelelser? (Ophold). Da det ikke er Tilfældet, gaar vi til

5. Fremlæggelse af forrige Aars Regnskab.

Dette Regnskab for 1923—24 har i Dag været forelagt Bestyrelsesraadet med Revisorernes Bemærkninger. Bestyrelsesraadet har enstemmigt givet Decharge. Regnskabet er fremlagt her paa Bordet til behageligt Gennemsyn for d'Hrr. Medlemmer, der maatte ønske at se det.

A. Beretninger.

6. Beretning om Selskabets almindelige Virksomhed.

Kontorchef *Hertel*: Selskabets Medlemmer har som sædvanligt faaet tilsendt »Tidsskrift for Landøkonomi«, »Landøkonomisk Aarbog« og Aarsberetningen. Endvidere er der i Aar udsendt Forstander *A. P. Hansens* Skrift »Vejledning i Mælkens Behandling under Malkning, Afkøling, Opbevaring og Transport«. Paa Selskabets Opfordring har Forstander Hansen behandlet det samme Emne i Almanaken for 1925. Til nedsat Pris har de af Selskabets Medlemmer, som har ønsket det, modtaget »Tidsskrift for Planteavl«, nemlig for en Pris af 2 Kr., medens det ellers koster 10 Kr. Ca. 110 Medlemmer gør Brug deraf. Endvidere kan Selskabets Medlemmer abonnere paa »Landbrugsraadets Meddelelser«, der udkommer hver Uge, for 4 Kr. aarlig. Det indeholder mange interessante Meddelelser, men mærkeligt nok har kun 16 af Selskabets Medlemmer benyttet sig deraf.

Under Forberedelse er en ny Udgave af Inspektør *A. V. Tuxens* fortrinlige Bog »Kortfattet Vejledning for Landvæsenlærlinge paa større Gaarde«. Første Udgave udkom i 1897; anden Udgave i 1915, revideret af Forpagter *Sonne*. Den er nu udsolgt, og Selskabet har derfor formaaet Forstander *H. Rasmussen* til at forestaa den ny Udgave.

I Februar Maaned i Fjor udsatte, som De maaske vil erindre, Selskabet en Prisopgave vedrørende Dyrkningen af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer og af kvælstofholdige Planter til Nedpløjning. Manuskripterne skal være indleverede inden 1. April 1925, saa Selskabet haaber paa, at en af Besvarelserne maa være kvalificeret til at faa Præmien, og at Skriftet saa kan udkomme i Løbet af 1925. Selskabet har udsat en anden Prisopgave vedrørende Tidslens Bekæmpelse; men da det er en meget omfattende Opgave, er der ogsaa sat en usædvanlig stor Tidsfrist, idet den først udløber 1. Oktober 1926. Endelig haaber Selskabet til næste Aar at kunne udsende Professor *Westermanns* Bog om Dræning.

Der har fra flere Sider været fremsat Ønsket om, at »Det danske Landbrugs Historie« maatte kunne faas til nedsat Pris. Selskabet har jo taget Initiativet til, at denne Bog er begyndt at udkomme, og adskillige af Selskabets Medlemmer haaber paa, at de muligvis kan faa den for nedsat Pris. Selskabet har i den Anledning forhandlet med Forlagsboghandler Gad, om ikke Selskabets Medlemmer kunde faa Bogen med Rabat; men Forlagsboghandleren beklager meget, at det ikke kan finde Sted. Konsulentforeningen og Landbrugskandidatforeningen har faaet Bogen med 25 pCt. Rabat; men Forlaget raisonnerer saaledes, at Medlemmerne af disse 2 Foreninger for Majoritetens Vedkommende er yngre Folk, der har godt af at kende Landbrugets Historie; derfor faar de Rabat. Selskabets Medlemmer derimod er modne Mænd, som ikke kan faa denne Begunstigelse, saa meget mindre — siger Forlaget — som i det Øjeblik vi giver Selskabets Medlemmer den Rabat, maa Følgen være, at ogsaa Fællesforeningerne faar en tilsvarende Rabat, hvis de retter Anmodning derom; men saa vilde det med andre Ord sige, at alle kunde faa den. Derfor maatte Forlaget desværre afslaa det.

Saa skal jeg minde om, at i Aar har der været afholdt Foredrag af Direktør *D. la Cour*, Landbrugskonsulent *Harald Faber*, Professor *Weis*, Proprietær *Erhard-Frederiksen*, Professor *Orla-Jensen* og Professor *Westermann*.

For den kommende Vinter er der foreløbig planlagt følgende Foredrag: Onsdagen d. 14. Januar: Forfatter *Olaf Linck*: »Den jyske Hedes Opdyrkere«. Den 11. Februar: Statskonsulent *Aug. Kjær*: »Hesteavlens Betydning og Fremtidsudsigter«. Den 11. Marts: Statskonsulent *K. Hansen*: »Vor Forsyning med Kvælstofgødning«. Den 27. April vil Sparekasseformand, Landbrugslærer *H. Appel* holde Mindetale her i Selskabet — i Anledning af Hundredeaarsdagen for Docent *Fjords Fødsel* — om *Fjords Betydning* for Landbruget. Det er de 4 Foredrag, der foreløbig er planlagte; men det er ikke udelukket, at der kommer forskellige andre Foredrag i Vinterens Løb.

Tilgangen til Selskabets Lærlingeinstitution har desværre kun været ringe i Aar, hvad der maaske noget skyldes, at Lønningerne til Selskabets Lærlinge i det sidste Aar var lidt under de Lønninger, de private Lærlinge modtager. Fra 1. November i Aar forhøjede Selskabet derfor Lønningerne med 150 Kr. aarlig, saa de nu udgør 500 Kr. for første Aars Lærlinge, 600 og 700 Kr. for henholdsvis andet og tredje Aars Lærlinge. — Der er kun antaget 8 nye Lærlinge, alle til

Uddannelse paa større Gaarde. Nu i December har Selskabet 33 Lærlinge paa saadanne, 1 Lærling til Uddannelse paa Bøndergaarde og 1 Foderlærling — ialt 35 Elever.

Hvad Uddannelsen af kvindelige Husholdnings-elever angaar skal jeg meddele, at ved Aarets Udgang havde Selskabet i 1921 8, i 1922 9, i 1923 12 og i Aar 23 Elever. Fremgangen er om end langsom dog kendelig. Medens i de foregaaende Aar flere Elever fratraadte i Utide, er det i 1924 kun Tilfældet med én Elev, som Selskabet maatte afskedige; der er med andre Ord kommet mere Ro og Fasthed i denne Institution, ligesom Lærestederne efterhaanden vinder Erfaring med Hensyn til selve Uddannelsen.

I den af Selskabet administrerede Del af Statskonsulentvirksomheden er der ikke sket Forandringer i Aar. Som sædvanlig har Selskabet afholdt et Møde med Statskonsulenterne, paa hvilket Møde forskellige Forhold af Betydning for Virksomheden drøftedes.

Som allerede omtalt paa Generalforsamlingen i Fjor fik »Foreningen af danske Landbrugskonsulenter« i Fjor bevilget 6000 Kr. til Afholdelse af et Konsulentmøde, der paa Foreningens Anmodning blev ordnet og ledet af Landhusholdnings-selskabet. Mødet fandt Sted d. 11. og 12. Februar i Aar, og der er gjort udførligt Rede for Mødet i sidste Aarsberetning.

Atter i Aar har Foreningen faaet 6000 Kr. til et Møde og har anmodet Selskabet om at ordne og administrere dette Møde som sædvanligt, hvad Selskabet har erklæret sig villigt til. Mødet vil efter Foreningens Ønske rimeligvis blive afholdt i Februar Maaned 1925.

Foreningen paatænker at oprette en Forsørgelseskasse for enhver Landbrugskonsulent (eller -Assistent), til hvis Lønning der efter de nugældende Regler kan søges Stats-tilskud, og den forespurgte i Sommer Selskabet, om dette eventuelt kunde tænke sig knyttet til Forsørgelseskassen med Hensyn til Administrationen af dens Midler og Sikring af dens Formue. Selskabet stillede sig paa Forhaand imødekommende til denne Tanke, og sammen med Foreningens Bestyrelse udarbejdede Selskabet Forslag til Foreningens Vedtægter. Under Forhandlingerne om disse blev det ønskelige fremhævet ved en Ordning saaledes, at man kunde formaa et Pengeinstitut til at foretage den daglige Administration med Regnskabsføring m. v. af Forsørgelseskassen, hvis Midler skulde anbringes paa den Maade, som Selskabet og Kassens Bestyrelse i Forening bestemte, og saaledes, at enhver Ud-betaling for at være gyldig maatte være anvist af Forsørgel-

seskassens Formand i Forening med Selskabet. Det er »Andelsbanken«, som har ført disse Forhandlinger, der ikke er afsluttede; men vi har Grund til at haabe paa en Ordning saaledes, at Selskabet plus Foreningens Bestyrelse varetager Forsorgen for Kassens Interesser.

Af Landbrugslotteriets Overskud har Selskabet i Aar, ligesom i 1923, modtaget 2000 Kr. Af dette Beløb har Selskabet for det første anvendt 1100 Kr. til Uddeling af Sølvbægre for Landboflid, saaledes at Selskabet ved Hjælp af dette Tilskud har set sig i Stand til at uddele nogle flere Sølvbægre, end det ellers vilde have kunnet gøre; — dernæst 500 Kr. til Uddeling af Præmier for dygtig Virksomhed paa Binæringernes Omraade; — endvidere 200 Kr. til Indkøb af Statskonsulent af Statskonsulent W. A. Kocks Haandbog i Fjerkræavl — Selskabet har faaet Bogen til 1 Kr. pr. Stk., saaledes at det har kunnet sende 200 Eksemplarer til Husmandsorganisationerne, der har forestaaet Uddelingen; — og endelig har Selskabet understøttet Forfatteren Olaf Linck med 200 Kr. af Landbrugslotteriets Overskud til Hjælp ved Bestridelsen af Udgifterne til en Bog om Hedens Opdyrkere.

Hr. Olaf Linck har — som vistnok d'Hrr. bekendt — offentliggjort forskellige Afhandlinger om fortjenstfulde Opdyrkere af Heden — ogsaa om Folk, der er præmierede af Landhusholdningsselskabet. Disse Mænds Navne og Gerning fortjener at kendes af vort Folk, og deres Liv og Gerning vil tjene til Efterfølgelse; derfor har Selskabet ment at burde understøtte Hr. Linck til Udgivelse af en udførlig Redegørelse for dette ved af egne Midler yderligere at yde ham 100 Kr. til Bogen om Hedens Opdyrkere.

Selskabet har uddelt forskellige *Understøttelser*. Det har givet Lederen af »Landøkonomisk Rejsebureau«, Sekretær Siggaard, 1000 Kr. i Rejseunderstøttelse af Proprietær Holms Legat. Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa det Punkt, da Hr. Siggaard selv senere paa Dagsordenen vil omtale det. Endvidere har Selskabet uddelt forskellige andre Understøttelser af de Legatmidler, der er stillet til Selskabets Raadighed, hvoraf jeg blot skal nævne Midlerne fra *Julius Skrikes* Stiftelse, Proprietær *Holms* Legat til Uddannelse af unge Landmænd, Købmand *Sørensen* og *Hustrus* Legat til Uddannelse i forskellig Retning af unge Folk i Almindelighed, ikke blot Landbrugets Mænd, og Etatsraad *Feilbergs* Legat, hvoraf en ung Islænding, G. Jónsson, har faaet en Portion til Studium paa Landbohøjskolen.

Af de store Understøttelseslegater, Godsejer *Schmidts*, Forpagter *Bokelmann's* og Etatsraad *Holme og Hustrus*, uddeler Selskabet aarlig 42,200 Kr. 82 Mænd og Kvinder af Landbostanden faar Gavn af disse Legater.

Endelig har Selskabet, som af Kammerherre Juel meddelt, i Aften uddelt en Ærespræmie af Gammeleje-Legatet til Forsøgsleder Karl A. Jørgensen.

Om Uddelingen af Sølvbægre, Duelighedsmedailler, Præmier til Smaakaarsfolk for fortjenstfuld Virksomhed paa Binnæringernes Omraade samt om Understøttelserne fra »Fond til Landmænds Uddannelse« vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse. Naar Undersøttelserne fra det sidst nævnte Fond — ca. 800 Kr. — medregnes, har Selskabet af Midler fra Jul. Skrikes Stiftelse og af sine Legater i Aar uddelt over 53,000 Kr. i forskellige Understøttelser. Det er dog en Post! Det er selvfølgelig Landhusholdningsselskabet en Ære og Glæde at administrere disse Legater, ved hvilke der jo utvivlsomt stiftes overordentlig megen Nytte — Legaterne skal jo i langt de fleste Tilfælde uddeles enten til værdige Trængende eller til unge Landmænds Videreuddannelse — men jeg vil gerne tilføje, at hvis nogen af de Tilstedeværende skulde have Lyst til at oprette et Legat under Landhusholdningsselskabet, vil Selskabet sikkert ikke være utilbøjeligt til at modtage det, selv om det bliver overladt til Selskabets frie Raadighed, hvorledes det vil benytte det, saaledes at Selskabet ogsaa kan benytte Legatmidlerne til Udvidelse af sin Virksomhed.

Selskabet faar hvert Aar en Del Forespørgsler fra Private, Institutioner, Ministerier osv. i Ind- og Udland. Forespørgslerne fra Udlandet er i de senere Aar tiltaget meget stærkt, særlig kommer der en Række Forespørgsler fra de nyoprettede Stater. Det landøkonomiske Rejsebureau har besvaret mange af Forespørgslerne, Selskabets Sekretariat andre. Der spørges undertiden paa en Maade, der viser, at de, der spørger, ikke har det mindste Begreb om det danske Landbrug og dets Forhold, og undertiden er Spørgeren ret ubeskedent med Hensyn til de Oplysninger, han forlanger. Vedkommende ønsker t. Eks. at skrive en Bog om det evropæiske Landbrug; og om det danske fremsætter han da saa mange Spørgsmaal — 20—30 — at skulde disse Spørgsmaal besvares udtømmende, eller blot nogenlunde udførligt, vilde det lægge Beslag paa en kyndig Mands Tid og Arbejdskraft gennem Maaneder. Er Spørgeren en privat Person, der ikke er introduceret af en dansk eller udenlandsk Autoritet, eller

ikke selv har et landøkonomisk Navn, er man nødsaget til ikke at tage en for vidtspændende Forespørgsel alt for højtideligt, men affærdige den ret summarisk. Den tyske Landbrugsattaché i København, nuværende Professor Hollmann, der havde studeret meget ved det centrale franske og engelske Landbrugsselskab i Paris og London, fortalte mig en Gang, at Forespørgsler fra private Udlændinge, der ikke var introducerede, i disse Selskaber uvægerligt blev overgivet Papirkurven til Besvarelse. Tager Forespørgslerne Overhaand i samme Grad, som Tilfældet har været i det sidste Par Aar, bliver Landhusholdningsselskabet og dets Rejsebureau maaske nødsaget til at gøre ligesaadan, maaske ikke i alle, men dog i en Del Tilfælde.

Saa har Selskabet, som jeg nævnede, haft sine sædvanlige Forespørgsler fra Institutioner og lignende. Ogsaa fra Ministerierne har Selskabet faaet en Del Forespørgsler, som fra Udlændinge var rettet til Ministerierne.

Den ledende Præsident: Er der nogen, der i Anledning af denne Beretning vil gøre Bemærkninger eller ønsker yderligere Oplysninger? (Ophold). Da det ikke er Tilfældet, gaar vi til det næste Punkt paa Dagsordenen:

7. Beretning om »Fond til Landmænds Uddannelse«.

Kasserer Knudsen: Det er Fondens 55. Forretningsaar, 1924, som jeg skal give Meddelelse om.

Til Ansøgningsfristens Udløb, den 1. Juni, indkom der 33 Ansøgninger. Af disse blev der tilstaaet Understøttelse til 5, der for Tiden studerer ved Landbohøjskolen, nemlig: *Henrik Wilhelm Lohse, Niels Chr. Borup, Harald Kristensen, Olav Kirketerp Nielsen* og *Anders Kristensen*. De har faaet tilstaaet hver 160 Kr. Understøttelserne vil altsaa tilsammen udgøre 800 Kr., og da der var 806 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Overskud af 6 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

8. Meddelelse om Selskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn.

Kontorchef Hertel: Det er en meget kort Beretning. Inspektør Høyer, der plejer at give denne Beretning paa Generalforsamlingen, var i Fjor forhindret ved Sygdom, og han har nu meddelt Selskabet, at han desværre heller ikke ser sig i Stand til at komme i Aar. Han har fremsendt en Beret-

ning, af hvilken jeg skal fremhæve, at Importen af Majs og Foderstoffer ved Udgangen af November i Aar har været 126,000 tons mod 100,000 tons i 1923. Af det importerede Kvantum har Selskabets Kontrol indtil Udgangen af November kontrolleret ialt 61,000 tons mod 51,000 tons i 1923 og 54,000 tons i 1922. Jeg kan desværre ikke sige mere, da Hr. James Høyer i sidste Øjeblik har meldt Afbud; men der har altsaa været en lille Fremgang i Kontrollen i Aar.

Den ledende Præsident: Hvis dette Punkt ikke giver Anledning til nogen Bemærkning — (Ophold) — gaar vi til det næste:

9. Meddelelse om det landøkonomiske Rejsebureau.

Sekretær Niels Siggaard: I Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed er der atter i Aar en stærk Stigning; dette skyldes ikke alene det store Fremmedbesøg, som Landet har haft i Sommer og Efteraar, men ogsaa det større Antal af udenlandske Landbrugselever, som gennem Bureauet har faaet Plads paa danske Gaarde samt de ikke faa danske Elever, som ogsaa gennem Bureauet har faaet Plads i Udlandet — i England, Holland og Czekoslovakiet. 400—500 Udlændinge fra 23 forskellige Nationer har i Aarets Løb besøgt Rejsebureauet, og det har som sædvanligt været for at faa planlagt Studierejser eller for at faa Oplysninger om danske Landbrugsforhold — Andelsbevægelse, Smaabruksbevægelse, Forsøgsvæsen, Organisationsforhold og for en Del Amerikaneres og Englænderes Vedkommende for at gøre sociale Studier, f. Eks. vedrørende Aarsagerne til Drikfældighedens Aftagen her i Landet, Levefoden i Husmandshjemmene, den stigende almene Oplysnings Indflydelse paa Sædernes Forbedring osv.

Af Selskabsrejser for Udlændinge er der i Aar planlagt 52 mod 41 i Fjor. De fordeler sig paa følgende Maade:

11 Rejser for Englændere, 9 for Svenskere, 5 for Amerikanere, 5 for Czekoslovaker, 5 for Tyskere, 4 for Irlændere, 2 for Indiere og af 1 Rejse for hver af de efterfølgende Nationer: Japanere, Hollændere, Polakker, Belgiere, Ungarere, New Zealandere, Australiere, Schweizere, Ukrainere, Folkeforbundsrepræsentanter og for Lægekongressens Deltagere. Det vil forstaas af disse Oplysninger, at omtrent Halvdelen af disse Rejser har været for Egnlændere eller engelsktalende Folk. Hertil kommer saa et lignende Antal Rejseplaner for Enkeltpersoner fra Udlandet og for Studierejser for Danske

til Udlandet, hvoraf største Parten gik til England, men for Resten ogsaa til Tyskland i Anledning af Vandreudstillingen.

Som nævnt er Antallet af udenlandske Landbrugs elever, som har faaet Plads her i Landet, ogsaa steget stærkt. Antallet har været 64 mod 50 i Fjor. Fordelingen er følgende: 11 fra England, 16 fra Polen, 25 fra Czekoslovakiet, 8 fra Østrig, 1 fra Ungarn, 1 fra Serbien og 2 fra Japan. Desuden 1 fra Rusland. Antallet af danske Elever, som har faaet Plads i Udlandet, er omtrent det samme som i Fjor, 6 fik Plads i England, 6 i Holland og 3 i Czekoslovakiet.

Som Helhed taget har Eleverne saavel som Lærestederne været veltilfredse med hinanden; dog har det selvfølgelig ikke kunnet undgaas, at Forholdene ikke alle Vegne er faldet lige gode til Rette. Saaledes var to af de Danske, som kom til Holland, ikke fuldt tilfredse med de først anviste Pladser, men de fik saa anvist nogle andre, der bedre tilfredsstillede dem; ligeledes kneb det for en Del af Østrigerne at forstaa, at Landvæsenseleverne her i Landet maa være villige til at deltage i alt forefaldende Arbejde. Størsteparten af disse er fra store Gaarde, og de har andre Skikke der end vi her i Landet, idet de mener, at Eleverne mere skal se paa Ledelsen og paa de forskellige Grene af Arbejdet end selv deltage i det praktiske Arbejde. For at forebygge saadanne Misforstaaelser og for at gøre opmærksom paa, at Landmandseleverne maa arbejde med, i alt Fald deltage i alt forefaldende Arbejde her i Landet, men ogsaa for at faa begrænset Antallet af de mange unge Østrigere, som ad forskellige Veje opnaar Elevpladser her i Landet, viste Landhusholdningsselskabet mig den Opmærksomhed at tilstaa mig et Rejsestipendium paa 1000 Kr. til i dette Efteraar at foretage en Studie- og Forhandlingsrejse til Landene Tyskland, Schweiz, Østrig, Ungarn og Czekoslovakiet; herigennem fik jeg Lejlighed til i Wien at forhandle med det danske Gesandtskab og det østrigske Landbrugsministerium om Indgaaelse af en Overenskomst om Udveksling af Landbrugspraktikanter, og der blev her uden Forbindende aftalt de Betingelser, under hvilke en saadan Overenskomst kunde etableres. Disse Betingelser kom til at gaa i samme Retning som de, der i Fjor blev afsluttet inellem Czekoslovakiet og Danmark.

Jeg kan tilføje, at det østrigske Landbrugsministerium erklærede sig villigt til at sige god for de Elever, der skulde tage Plads i Danmark; det vil modtage Anmodningerne om at faa Plads og udarbejde Liste over dem og sende dem til det danske Gesandtskab, og dette vil saa anmode Landhus-

holdningsselskabet og Rejsebureauet om at anbringe disse Elever; og paa samme Maade skulde de Danske, som ønskede at komme til Østrig, henvende sig til Rejsebureauet, som saa skulde udarbejde Listen og sende den til Gesandtskabet; saa vilde de af det østrigske Landbrugsministerium blive anbragt i gode Pladser. Betingelserne skulde være Deltagelse i alt forefaldende Arbejde, Kost og Logis, men ellers ingen Løn udover en Smule Lommepenge til Vask.

En udmærket Skik er indført her i Landet, at de dygtige Landmænd, som faar saadanne Elever, giver dem et lille Gratiale til Besøg paa Dyreskuer eller paa anden Maade, hvis de mener, at de har været saa flinke, at man kan staa sig ved at gøre det. Hvis det modsatte skulde være Tilfældet, er de ikke forbundne til andet en at give dem Kost og Logis; saa hvis Forholdet ikke passer gensidigt, bliver det altid op-hævet til gensidig Tilfredshed, uden at der sker nogen Misforstaaelse.

Den omtalte Overenskomst er nu videresendt til Landbrugsministeriet med Anmodning om, at Ministeriet vil medvirke til, at den officielt kan komme i Orden.

Der har ligeledes i Aar været etableret en Udveksling af Landbrugselever mellem England og Danmark, og det skyldes i væsentlig Grad Hr. Statskonsulent Harald Fabers Hjælp, at denne Udveksling er kommet til at glide. Der er hidtil ikke fremskaffet nogen officiel Overenskomst; Harald Faber har ment, at det foreløbig gik bedst uden, men det er ordnet paa den Maade, at de Englændere, som ønsker Plads her i Landet, indgiver Anmodning herom til Harald Faber, der saa lader dem ansætte igennem Landøkonomisk Rejsebureau. Paa samme Maade sendes Anmodninger fra Danske om Plads i England, til Rejsebureauet, og derfra sendes de til Harald Faber, som skaffer Pladserne gennem »Farmers Union«.

Hvorvidt Forholdet kan etableres paa samme Maade for Sommeren er ikke helt afgjort endnu; men Harald Faber har dog vist Forhaabning derom. De engelske Landmænd har ønsket Forhandling, inden der kunde ske nærmere Aftale, men det gaar sikkert i Orden.

I Tilknytning til Udvekslingen af Landbrugselever mellem de forskellige Lande og Danmark har Bureauet fra Justitsministeriet faaet tilstillet et stort Antal Pas-Sager, angaaende hvilke Ministeriet har ønsket en Udtalelse, om Op-holdstilladelse skulde gives eller ikke.

Tillige har der fra en hel Del af de herværende udenlandske Gesandtskaber og Konsulater været rettet skriftlige

og mundtlige Forespørgsler af landbrugsfaglig og almen socialøkonomisk Beskaffenhed, hvilket Bureauet efter bedste Evne har besvaret.

Det er Forsamlingen bekendt, at der i 1912 blev udarbejdet paa Tysk en kort Oversigt over de væsentlige Sider af dansk Landbrug, og at denne Oversigt i 1913 blev oversat paa Engelsk og i 1916 paa Fransk. I 1919 lykkedes det Selskabet at faa 1000 Særtryk af Afsnittet om Landbruget fra Daniel Bruuns Bog »Danmark. Land og Folk«. I 1923 var Bureauet omtrent helt udgaaet med Hensyn til disse Pjeccer, der blev uddelt gratis til dem, der besøgte Bureauet; det er ikke saa faa Hundreder i Fjor og endnu flere i Aar, der har faaet en saadan Beretning, naar man har ment, at de har været kvalificerede dertil. I Slutningen af 1923 var disse Skrifter opbrugte, men det lykkedes os ved Velvillie fra daværende Landbrugsminister Th. Madsen-Mygdal paa Tillægsbevillingsloven for 1923—24 at faa bevilget 5000 Kr. til Udgivelse af en ny Bog om dansk Landbrug. Landhusholdningsselskabet lagde af sine egne Midler 1000 Kr. til dette Beløb, og Hr. Kontorchef Hertel blev efter Henstilling fra Landbrugsministeren opfordret til at skrive Bogen, der allerede nu er udkommen paa Dansk i 2000 Eksemplarer, og om kort Tid vil foreligge paa Tysk, Engelsk og Fransk i 2000 Eksemplarer for hvert Sprog.

En saadan kyndigt skreven Bog er meget efterspurgt af de mange Fremmede, som kommer her til Landet, ikke alene af dem, der kommer til Landøkonomisk Rejsebureau, men ogsaa af dem, der besøger Landbrugsministeriet, Udenrigsministeriet, de danske Gesandtskaber i Udlandet, Landbohøjskolen og andre Institutioner og Organisationer; til disse vil der blive givet en Del af Bøgerne, da det ogsaa har sin Betydning, at Udlændingene gennem sikre og objektive Oplysninger bliver orienterede paa ensartet Maade, hvor de kommer paa officielle Steder for at søge Oplysninger om danske Landbrugsforhold.

Som det fremgaar af alt det, jeg her har sagt, er Bureauets Arbejde stærkt tiltagende, og det vil antagelig nok allerede fra næste Foraar blive nødvendigt at forlænge den officielle Kontortid, i hvert Fald for Sommerhalvaarets Vedkommende.

Den ledende Præsident: Er der nogen, der ønsker at gøre Bemærkninger med Hensyn til den aflagte Beretning?

Forstander Rasmussen: Det er en meget betydelig Udvæksling af Landbrugslever, der er sket i det sidste Aars Tid,

og det er selvfølgelig i høj Grad betimeligt, at Hr. Siggaard paa den Rejse, af nævnedes, har præciseret, at de Udlændinge, der kommer hertil for at lære dansk Landbrug, ogsaa maa være villige til at deltage i dansk Landbrugsarbejde. Men det var ogsaa ønskeligt, om de, før de kom hertil, dog var noget kendt med almindeligt praktisk Landbrugsarbejde, og det er for en meget stor Dels Vedkommende ikke Tilfældet. Jeg kunde nævne mange Eksempler paa, hvorledes disse unge Mennesker, der kommer hertil fra Polen, Frankrig, England og flere andre Lande, Landbrugsstuderende fra Landbohøjskoler og lignende Steder, er ganske ukendte med almindeligt praktisk Landbrugsarbejde. Noget saadant kender vi ikke her hjemme. Selv om Landbrugskandidaterne faar Skyld for at være for teoretiske, er de dog altid i Stand til at pløje, køre en Vogn osv.; men det er mange af disse fremmede aldeles ikke. Jeg tror, det bliver nødvendigt at faa dette præciseret meget stærkt; og saa synes jeg egentlig ikke, det var unødvendigt at give dem et lille Honorar. Endvidere vilde jeg anse det for ønskeligt overfor Udlændingene at betone Nødvendigheden af, at de har sat sig noget ind i vort Sprog, inden de kommer hertil. Man kan ikke forlange, at de allerede skal kunne Dansk; men der behøves ikke noget forfærdeligt langt Studium til, at de kan lære nogle Gloser, som de maa kende; saa kan de hurtigt udvide deres Kendskab til vort Sprog, naar de ellers har Lyst. Maaske kan Ejeren det fremmede Sprog, de taler, men maaske ikke — det er vel det hyppigste — og ikke mange Ejere og Ledere har Tid til at ofre sig for disse unge Mennesker, der ogsaa faar bedre Udbytte af deres Ophold her, naar de kan tale med de unge Danske. Naar disse kommer ud, maa de — i alt Fald, hvis de rejser til Tyskland, Frankrig eller England — have lært noget af disse Landes Sprog først. Jeg tror, at hvis vi skal have Glæde i Længden af disse Besøg af Udlændinge, bliver det nødvendigt at betone overfor dem, at de maa sætte sig ind i vort Sprog.

Direktør *Dorph-Petersen*: Det er en udmærket Virksomhed, der udføres i Landøkonomisk Rejsebureau; ogsaa for os andre, der skal tage imod Udlændingene, er det i høj Grad behageligt, naar de har faaet nogen Introduktion i de danske Landbrugsforhold, inden de kommer til os; skal vi først give dem Vejledning, bliver det en trang Vej, fordi mange af dem ikke har de simpleste Forudsætninger for at finde ud af, hvad de egentlig kommer her for. De maser paa, ud til en af os og siger: Kan I lave os en Rejseplan! Det er ud-

mærket, naar dette Bureau kan gøre det, og at de dér kan finde Bøger, der kan give dem Oversigt over, hvad der er at se i vort Land. Jeg vil blot bede Bureauets Leder om at opfordre dem, der faar Bøgerne, til ogsaa at læse dem. Jeg spørger saa ofte, naar jeg faar saadanne Besøg: Har De været i Rejsbureauet, og har De ikke faaet den eller den Bog? Og naar de saa svarer Ja, og jeg spørger dem: Har De ogsaa læst den? — saa er Svaret ofte: Nej, det har jeg ikke haft Tid til. Det vilde jo være behageligt for vedkommende selv, om de havde læst Bøgerne, saa man ikke først skal give sig til at forklare dem alting eller gribe til, hvad jeg altid gør for min egen Institutions Vedkommende. For at blive fri for de mange Samtaler, som ofte er vanskelige at føre, fordi de fremmede har ondt ved at forstaa det Sprog, man taler til dem — og fordi f. Eks. en Japaner ofte har vanskeligt ved at udtrykke sig — er det udmærket at have noget at give dem at læse i Forvejen. Jeg siger da: Værs'god, tag det og læs det; og naar De har gjort det, skal vi forklare Dem videre. Det er udmærket med de Bøger, men det gælder om, at de bliver læst; for saa kan man spare nogle af de lange Samtaler og meget af den Tid, som man ikke har, naar der efterhaanden kommer saa grumme mange.

Sekretær *Siggaard*: Maa jeg blot sige til Hr. Forstander Rasmussen, at jeg er fuldstændig enig i de Betragtninger, han har gjort, og der er fra Rejsbureauets Side — i alt Fald i de sidste 2 Aar — understreget stærkt dette, at de maa have beskæftiget sig praktisk med Landbruget, inden de kommer hertil og jeg tror ikke, der er en eneste, som ikke — naar vi har sagt det til ham — har svaret, at det har han gjort. Om disse Oplysninger nu ikke altid har svaret til, hvad der kunde være ønskeligt, eller om de vedkommende har en anden Opfattelse end vi af, hvad det er at have beskæftiget sig praktisk med Landbruget, er ikke godt at sige. Det var det sidste, jeg gjorde opmærksom paa for Østrigernes Vedkommende; de mente ikke, at det, at deltage i praktisk Landbrug, er at forstaa saaledes, at de skal pløje, gaa i Stalden eller deltage i alt Arbejde i Marken. De tror, at det er praktisk Landbrugsarbejde at gaa rundt og lede det eller se paa det. Det er ogsaa rigtigt, at det maaske er lidt farligt at bestemme noget fast Honorar, og det er faktisk heller ikke bestemt i Overenskomsten. Jeg maa indrømme, at jeg næsten altid har rettet til dem, som har været saa velvillige at ville have Elever, en Henstilling, om de ikke vilde give dem en Lommeskilling til Vask og andet; og jeg tror

ogsaa, at denne Lommeskilling mange Gange er blevet rigtig stor, saa der skal for Eftertiden blive gjort opmærksom paa, at de ikke kan regne med Honorar. De maa have saa mange Smaapenge i Lommen, saa de kan være heroppe, og de maa betragte det som en Del af deres Uddannelse, og al Uddannelse koster Penge.

Og saa det, at de helst skal kunne Dansk. Det er jo et Krav, der altid bliver stillet til os, naar vi skal til Udlandet, at vi skal kunne tale Landets Sprog. Vi har derfor ogsaa henstillet til Gesandtskaberne at være interesserede i saa Henseende. I Polen har de etableret 6 Ugers Kursus i Dansk for dem, der skal herop, og noget lignende har de lavet i Czekoslovakiet. Naar det nu er fremhævet i Aften paa Generalforsamlingen, kan jeg fremføre det, og det skal blive fremført med Kraft.

Jeg takker Hr. Dorph-Petersen for de venlige Udtalelser om Rejsebureauet og Henstillingen om, at vi skulde bede de vedkommende om at læse den udmærkede Vejledning, som vi nu har. Det skal blive efterkommet. Vi fik i Udvalgsrådet en Henstilling om, at det vilde være rart, at disse Mennesker, som kom her for at studere, var orienterede i det mest elementære danske Landbrug. Jeg skal efter denne Henstilling yderligere understrege dette, især da vi nu har en Bog, som er den bedst mulige. Den, vi havde før, var vel nok blevet noget gammel.

Kammerherre *Tesdorpf*: Jeg finder, at naar de unge Mennesker, der kommer her for at faa Uddannelse i Landbruget, ikke har set en Plov eller en Ko, gjorde Hr. Siggaard bedre i at lade dem blive hjemme. Det kan være godt nok at være Barnepige for de Danske; men skal vi ogsaa være Barnepigier for Udlændinge, beder jeg mig betakket herfor.

Sekretær *Siggaard*: Det skal blive taget til Efterretning, især da Kammerherre *Tesdorpf* stadig har vist sig som en gæstfri Vært.

Kammerherre *Tesdorpf*: Gudbevares! Lad dem komme og se et Øjeblik; det er de velkomne til. Men at være Barnepige for dem, der er umulige i det praktiske, det er fuldstændig meningsløst.

Statskonsulent *Mørkeberg*: Jeg tror, vi har god Grund til at takke Hr. Siggaard for den samvittighedsfulde Maade, hvorpaa han røgter Hvervet som Leder af Rejsebureauet; i alt Fald har jeg Grund til at takke Hr. Siggaard for den Maade, hvorpaa han har modtaget de Udlændinge, som gennem mig er bragt ham paa Halsen. Det er en meget grundig Forbere-

delse, der bliver gjort, inden disse Mænd sendes ud i Livet, og Rejsen er i alle Maader saa godt tilrettelagt, at de faar et godt Udbytte deraf.

Jeg kender en Del til det Arbejde, som dermed er forbundet, fra tidligere Tid; thi inden det Landøkonomiske Rejsebureau blev oprettet, havde jeg — som naturligvis mange af mine Kolleger, bl. a. Hr. Dorph-Petersen — tit Besøg af Udlændinge, som jeg selv maatte sørge for her. Jeg véd, at de Udlændinge, som jeg har henvist til Landøkonomisk Rejsebureau, har været overordentlig glade ikke alene for den venlige Maade, hvorpaa Hr. Siggaard personlig modtager dem, men ogsaa for den gode, grundige Maade, hvorpaa Rejserne er forberedte.

Sekretær *Siggaard*: Maa jeg have Lov til at takke for disse venlige Ord fra Statskonsulent Mørkebergs Side, der gør saa meget større Virkning, som man i de Selskaber, hvor jeg har haft den Fornøjelse at arbejde sammen med Statskonsulenten, véd, at han har gjort det største Arbejde. Jeg takker mange Gange for de venlige Ord og tager dem som et Udtryk for, at vi ogsaa til næste Aar maa komme til Hr. Mørkeberg.

10. Meddelelse om Uddelingen af Selskabets Hædersbelønninger.

Kontorchef *Hertel*: Selskabet har i Aar som i tidligere Aar uddelt 3 Slags Hædersbelønninger, hvoraf jeg først skal omtale Hædersbelønningerne for fortrinlig Opdyrkning af Heder. Det er 3 store og 3 almindelige Sølvbægre. Det store Sølvbæger er tildelt følgende: Gaardejer *Nikolaj Nissen og Hustru*, Branderup Mark, Haderslev Amt, Husmand *Jørgen Petersen og Hustru*, Hvejsel Mark, Vejle Amt, og Husmand *Søren P. Christensen og Hustru*, Jerup Hede, Hjørring Amt. Det almindelige Sølvbæger er tildelt: Husmand *Lars Jensen og Hustru*, Rønkilde, Ringkøbing Amt, Husmand *Mikkel Mikkelson og Hustru*, Barde, Ringkøbing Amt, og Husmand *Niels Christensen og Hustru*, Tranget, Hjørring Amt. Der er altsaa gaaet 2 Bægre til Ringkøbing Amt, 2 til Hjørring Amt, 1 til Haderslev Amt og 1 til Vejle Amt. Intet Bæger er i Aar gaaet til Øerne.

Dernæst har Selskabet uddelt Duelighedsmedailler. Det er én Gang vedtaget, at der ikke skal uddeles mere end 20 aarligt. Der er i Aar indkommet 34 Ansøgninger, 24 fra Mænd og 10 fra Kvinder, og af disse Ansøgninger indkom 2 fra Falster, 1 fra Langeland, 1 fra Lolland, 6 fra Fyn, 1 fra Ærø,

9 fra Sjælland, 1 fra Møen, 12 fra Nørrejylland og 1 fra Sønderjylland.

Jeg véd ikke, om d'Hrr. ønsker at høre Navnene paa de 20? (Ophold). De kommer som sædvanligt i Aarsberetningen.

Den tredie Form for Selskabets Belønninger er Præmier for særlig fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade. Disse Præmier ydes ellers af Redaktør *J. Pedersen-Bjergaards* Legat paa 10,000 Kr.; men han er desværre blevet saaledes stillet ved forskellige stedfundne Sammenbrud, at han staar om ikke helt, saa omtrent paa bar Bund. Selskabet har derfor overladt ham Renten af hans Legat til fri Raadighed, saalænge han lever. Naar Selskabet imidlertid atter i Aar har kunnet udrede disse Præmier, skyldes det, at Selskabet har faaet 2000 Kr. af Landbrugslotteriets Overskud, og heraf er godt 500 Kr. anvendt til saadanne Præmier, der udelukkende kommer Smaakaarsfolk tilgode.

Der indkom i Aar 16 Ansøgninger. 12 kom i Betragtning, idet der uddeltes 9 Sølvbægre og 3 Pengepræmier; med hver Præmie følger der et Diplom. 10 af de Præmierede bor i Jylland, 2 paa Sjælland. Jeg behøver heller ikke her at læse Navnene op, da de kommer i Aarsberetningen.

Det er altid om Efteraaret, at disse Præmier uddeles, og det er meget glædeligt, naar Selskabet modtager Takkeskrivelser som Kvittering, at se, at de fleste Uddelinger er foretaget ved højtidelige Lejligheder, ved Landbrugsforeningens Generalforsamlinger eller ved Familiefester i Vedkommendes Hjem. Meget ofte er et af Selskabets Bestyrelsesmedlemmer tilstede og forestaar Uddelingen paa Selskabets Vegne, eller det gøres af Landbrugsforeningens Formand; og det udtales stadigt, at disse Præmier vækker overordentlig Tilfredshed og Glæde; meget ofte bliver Diplomet indramme og ophængt i Vedkommende Stue.

Den ledende Præsident: Ønsker nogen at udtale sig i Anledning af denne Beretning? (Ophold). Da det ikke er Tilfældet, gaar vi til det næste Punkt: *Landbrugsraadets Virksomhed* (se efterfølgende Artikel).

(Sluttet.)

Landbrugsraadets Virksomhed i det forløbne Aar.

Paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 17. December 1924 gav Kammerherre *A. Tesdorpf*, der som bekendt er en af Selskabets Repræsentanter i Landbrugsraadet og Medlem af dets Præsidium, følgende, her forkortede, Oversigt over Raadets Virksomhed i 1924:

Landbrugsraadets Virksomhed følger Kalenderaaret, og for 1923 er der af Raadets Sekretariat udarbejdet en udførlig Beretning om Raadets Arbejde. Beretningen er offentliggjort og udsendt til alle Holdere af »Landbrugsraadets Meddelelser« og er ogsaa omtalt i Landbrugspressen, hvorfor de deri anførte Enkeltheder forudsættes bekendt.

I Beretningen vil der kun blive fremdraget de mere vigtige Sager og nogle enkelte Eksempler til Belysning af Arbejdets Art og Karakter.

Landbrugsraadets Formaal forudsættes bekendt. Det er nu efterhaanden blevet saadan, at Landbrugsraadet anerkendes som Landbrugets Fællesrepræsentation ved Siden af Grosserer-Societetet, Industriraadet og Organisationen for Skibsfart.

Møder. Landbrugsraadet har i den forløbne Tid (1. Oktober 1923 til 1. Oktober 1924) holdt 3 Møder. Af de Sager, som Raadet i disse Møder har beskæftiget sig med, kan nævnes:

Fællesrejsen til Polen. Gennem Forpagter *Sonne* modtog Landbrugsraadet i Efteraaret 1923 Indbydelse fra den centrale polske Landbrugsorganisation til at sende en Delegation til Polen, hvor den skulde være det polske Landbrugs Gæster. Indbydelsen skulde opfattes som en Gengældelse for et Besøg, som Repræsentanter for polske Landbrugsorganisationer aflagde her i Danmark i 1903. Raadet vedtog at tage med Tak mod Indbydelsen og at deltage, idet hver af de i Raadet deltagende Organisationer skulde udpege 4 Repræsentanter. Besøget fandt Sted i sidste Halvdel af

Juni Maaned. Selskabet blev overordentlig godt modtaget dernede, og der er Grund til at vente, at denne Studierejse vil kunne faa Betydning ogsaa for det fremtidig gode Forhold mellem det polske og det danske Landbrug.

Polen er jo et Landbrugsland, der paa flere Omraader konkurrerer stærkt med Danmark (Eksport af levende Svin), men det er dog ikke udelukket, at der kan blive et Marked for visse danske Landbrugsprodukter, f. Eks. Avlsvæg og Sædefrø.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab valgte følgende Repræsentanter til at deltage i Fællesrejsen til Polen: Statskonsulenterne *Axel Appel* og *Peter Aug. Mørkeberg*, Forstander *H. J. Rasmussen* og Direktør *T. Holten-Andersen*.

Verdens-Spejderstævnet. Da der i Sommer skulde arrangeres et Verdensspejderstævne i Danmark, ved hvilken Lejlighed der skulde komme 4000 Spejdere fra alle Jordklodens Egne, fremkom der fra det Udvalg, som forberedte Stævnet, Forslag om, at man skulde lade afholde en Landbrugsdag for alle disse Udlændinge, for at de kunde faa Lejlighed til at se det danske Landbrug, idet man tænkte sig, dels at dette vilde have stor Interesse for de fremmede, dels at det i nogen Grad kunde virke som Reklame for danske Landbrugsprodukter i Udlandet.

Man havde haft sin Opmærksomhed henvendt paa Haslev som det Sted, der særlig vilde egne sig for et saadant Besøg, og der blev i Haslev nedsat en særlig Komité til at arrangere en Landbrugsdag, hvor de fremmede Spejdere kunde faa de mange landøkonomiske Virksomheder: Skole, Mejeri, Slakteri, store og mindre Gaarde i Omegnen at se. Der blev rettet Henvendelse til Landbrugsraadet om at støtte Sagen økonomisk, idet man gerne vilde bespise Spejderne, og Antallet var saa stort, at Borgerne i Haslev ikke kunde paatage sig mere end $\frac{1}{3}$ af Udgiften. Skønt det fra flere Sider blev fremholdt, at et saadant Massebesøg i mange Henseender vilde være vanskeligt at gennemføre tilfredsstillende, var der dog saa megen Stemning for Sagen i Raadet, at man besluttede at yde Haslev Borgerne den ønskede Støtte. --- Besøget blev ogsaa gennemført efter Programmet. Direktør *N. Porse* talte til Spejderne om dansk Landbrug, og disse var efter Sigende meget begejstrede for, hvad de saa.

Dansk Folkeforbunds-komité. Landbrugsraadet modtig i sin Tid Indbydelse til at deltage i et Møde d. 27. Maj i Aar i Rigsdagsbygningen, paa hvilket Møde det var Meningen at søge dannet en saakaldt »Dansk Folkeforbunds-

komité« med det Formaal at udbrede Kendskab og Tillid til Folkeforbundets Organisation og Arbejde. Raadet har valgt Direktør *And. Nielsen* som sin Repræsentant i Komiteen.

Erhvervenes sociale Fællesraad. Landbrugsraadet deltager i Fællesmøder med Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet, naar der foreligger særlige Spørgsmaal af socialpolitisk Art til Behandling.

Valutacentralen og Indførslen af Foderstoffer. 27. Juni d. A. modtog Landbrugsraadet fra Jydsk Andels Foderstofforretning en Skrivelse, hvori det meddeltes, at J. A. F. i det sidste Aarstid ofte havde haft Anmodning fra sin Bank om af Hensyn til det vanskelige Valutamarked at begrænse Importen af Korn og Foderstoffer saa meget som muligt. — Henvendelserne er altid blevet besvaret med, at der ikke blev købt mere end højst nødvendigt for at dække Andelshavernes Behov, og samtidig henvistes der til, at saadanne Indkøb ikke kunde genere den danske Krone, da denne Indførsel dannede Grundlaget for den store Landbrugseksport, som skaffede Landet store Sterlingbeløb.

Jydsk Andels Foderstofforretning henvendte sig nu til Raadet i Anledning af, at Vanskelighederne med at faa fremmed Valuta i den senere Tid havde gjort sig stærkt gældende, idet Bankerne havde Paalæg fra Nationalbanken og Valutacentralen om at begrænse Udleveringen af fremmed Valuta ogsaa til Indførsel af Korn og Foderstoffer. Af Forhandlingerne paa et Møde mellem Foderstofimportørerne og Valutacentralen fremgik det, at et Medlem af Valutacentralen — en kendt Foderstofgrosserer — mente, at der var rigelige Mængder af Foderstoffer i Landet, og at der derfor var god Anledning til at begrænse Importen. Det var altsaa i Virkeligheden en Importregulering af Foderstoffer, der skulde finde Sted.

Henvendelsen fra J. A. F. til Raadet var bilagt med udførlige Redegørelser fra Det landøkonomiske Driftsbureau og Det landøkonomiske Forsøgslaboratoriums Husdyrbrugsafdeling, i hvilke Redegørelser med tørre og sikre Tal paavistes, at en stigende Indførsel af disse Produktionsmidler fremkalder en mange Millioner større Udførsel af forædlede Landbrugsprodukter. Landbrugsraadet var enig om at fordømme den Valutapolitik, der gav sig Udslag i en Begrænsning af Foderstofimporten, og i en Skrivelse til Nationalbanken og Valutacentralen (som ogsaa blev tilstillet Ministeriet for Industri, Handel og Søfart samt Finansministeriet) beklagede Raadet det Fejsyn paa Landets hele økonomiske Forhold,

som en saadan Fremgangsmaade var Udtryk for, og advarede indtrængende Nationalbank og Valutacentral imod at blande sig i Landbrugets frie Produktionsforhold, thi hvis nogen kunde skønne om, hvorvidt Indførsel af Foderstoffer kunde betale sig, maatte det være den Landmand, der selv skulde betale dem. Nationalbanken skyndte sig at erklære, at den havde ikke blandet sig i, til hvilken Import Bankerne stillede Valuta til Raadighed, men kun i Almindelighed henstillet til Bankerne at begrænse deres Kreditkrav til Nationalbanken. Valutaraadet meddelte, at det ikke havde gjort noget Indgreb i Bankernes Kreditydelse, men hævdede igen, at der formentlig ikke var nogen Fare for Mangel paa Korn og Foderstoffer her i Landet. Imidlertid har der vistnok ikke senere været noget i Vejen for at faa Valuta til Indførsel af Foderstoffer, og der synes da ogsaa fra alle Sider — ogsaa Regeringens — at være Enighed om, at den fri og uhindrede Indførsel af Raastoffer til Landbruget er en Livsbetingelse for vor Landbrugsproduktion — kun fra en enkelt Teoretikers Side har der lydt nogle naive Raad om »at spænde Livremmen ind paa de umælende«.

Valutaraadet. Paa Statsminister *Stainings* Initiativ blev der i Sommer indkaldt til et nyt Valutaraad, og Landbrugsraadet blev anmodet om at vælge en Repræsentant hertil. Selv om man fra Raadets Side havde liden Tiltro til, at et nyt Valutaraad vilde faa praktisk Betydning, mente man det dog rigtigst at lade sig repræsentere, og man valgte som Repræsentant Hr. *Pinstrup*. Det kan forøvrigt nævnes, at Landbrugsraadet kun fik tildelt 1 Repræsentant, medens f. Eks. De samvirkende Fagforbund skulde have 3 Repræsentanter.

Af Sager, som Præsidiets har beskæftiget sig med og taget Stilling til, skal her kun nævnes følgende:

Amerikansk Tariffkommissions Undersøgelse af Produktionsomkostningerne for dansk Smør.

Der findes i den amerikanske Toldlov en Bestemmelse om, at Præsidenten er bemyndiget til at forhøje Tolden paa en Vare med 50 pCt., naar Produktionsomkostningerne i de vigtigste konkurrerende Lande ligger lavere end i Indlandet. I Henhold til denne Bestemmelse krævede de amerikanske Landmænd nu Smørtolden, der for Tiden er 8 cents pr. lb, forhøjet. Ved et Møde i Landbrugsministeriet blev det vedtaget at henvise Delegationen til landøkonomisk Driftsbureau og de af dette foretagne Undersøgelser, hvilket ogsaa skete. De amerikanske Herrer fik dog ogsaa Lejlighed til at se

nogle danske Landbrug og Mejerier. Om Resultatet af Under-søgelsen foreligger endnu intet, men i Øjeblikket er der jo saa langt fra Tale om at eksportere Smør til Amerika, da dette Land selv udfører Smør til England.

Præsidiet har deltaget i et Møde i Landbrugsministeriet om et Udkast til Lov om Ud- og Indførselsbestemmelser for Æg. Lovforslaget gaar ud paa, at alle Æg, der udføres herfra Landet, saavel som Æg, der indføres, skal være mærkede, samt at der indføres en Kontrol med Æg-Eksporten paa den Maade, at Smør- og Margarinekontrollen udtager og tilbageholder Prøver af Æg, der udføres, for at konstatere, om Angivelserne paa Emballagen stemmer med Æggenes Beskaf-fenhed. Paa Mødet var der Enighed om Betimeligheden af en saadan Mærknings- og Kontrollforanstaltning. Nødvendig-heden af en saadan Lov fremgaar ogsaa deraf, at det er kon-stateret, at der i visse Perioder af Aaret foregaar en Hen-gemning af Æg til senere Eksport, naar Priiserne stiger. For-slaget er endnu ikke blevet Lov.

Heste. I November 1923 foretog Statskonsulent *Aug. Kjær* og Proprietær *S. Petersen*, Egegaard, Randers, en Rejse til Czekoslovakiet for at undersøge Afsætningsmulig-hederne. Hestuedførslen til Tyskland har været meget ure-gelmæssig. Raadet har saavidt muligt holdt Organisationerne underrettede om Forholdene. Der har været nogen Efter-spørgsel efter Heste til Schweiz, Frankrig, Belgien og Letland.

Kvæg. Raadet har varetaget Udstedelsen af Passersed-ler ved Eksport af Slagtekvæg til Belgien, og det har været Opdrætterorganisationerne behjælpelig med Eksport af Avls-dyr.

Saasæd og Frø. Der har været nogen Efterspørgsel efter Saasæd og Frø, bl. a. fra Randstaterne. Raadet har samarbejdet med Danske Landboforeningers Frøforsyning, og Landhusholdningsselskabets Udvalg for Afsætning af Frø er holdt underrettet.

Deltagelse i Udstillingen i Bryssel. Efter Henstillinger fra den danske Gesandt i Bryssel og den dan-ske Konsul dersteds, var der arrangeret en kollektiv dansk Udstilling paa den 5. internationale Messe i Bryssel 1.—16. April d. A. Andels-Slagterierne udstillede Flæsk, Skinker, Konserves og Æg, Mælkeeksporten udstillede Mælkepulver og kondenseret Mælk og Smøreksportforeningerne udstillede Smør i Dritler og Daaser.

Raadets Repræsentant i Udstillingskomiteen har afgivet

en Beretning om Udstillingen, hvori omtales, at de danske Landbrugsprodukter vakte stor Interesse.

Den britiske Rigskonference. Gennem Udenrigsministeriet er Raadet holdt à jour med Forhandlingerne paa den med saa stor Spænding imødesete britiske Rigskonference. Resultatet af disse Forhandlinger er, forsaavidt angaar vore Interesser, at der ikke synes at være større Fare for, at man i England skal fravige Frihandelsprincippet i ethvert Fald for Levnedsmidlers Vedkommende.

De tyske Toldlovsforslag. Gennem Statskonsulent *Jacobsen*, Berlin, er Raadet holdt underrettet om den kraftige Bevægelse, der har været rejst blandt de tyske Landmænd for Genindførelse af de før Krigen gældende Toldsatser for Landbrugsprodukter. Det kan ikke i Øjeblikket ses, hvorvidt det vil lykkes de tyske Agrarer at faa disse Krav gennemført. Ved Behandlingen i Rigsdagen forhindrede Kommunisterne Vedtagelsen ved at udvandre af Salen, men det er vel mest sandsynligt, at Korntolden i hvert Fald bliver gennemført. Det vil være af ikke ringe Betydning for vor Eksport til Tyskland af Slagtekvæg, Smør og Æg, om der lægges Told paa disse Produkter i Tyskland.

Af det af Landbrugsraadets Sekretariat udfoldede Arbejde skal her blot nævnes Arbejdet med Fremstillingen af danske Landbrugsfilm i Udlandet. I England har Mr. *Nugent Harris* holdt Foredrag om dansk Landbrug og samtidig fremvist danske Landbrugsfilm. Paa Udstillingen i Bryssel fremvistes ligeledes Film om dansk Landbrug, og senere har M. *Vranken*, der efter at være kommen tilbage fra en Ekskursion i Danmark i Sommer ønskede at holde Foredrag om dansk Landbrug, laant denne Film. Paa Udstillingen i Moskva fremvistes ogsaa en dansk Landbrugsfilm.

Selvfølgelig har en Organisation som Landbrugsraadets i Begyndelsen Vanskeligheder at overvinde, indtil den bedste Maade er fundet, og vi kan ikke sammenligne os med de gamle Organisationer, der har mange Aar bag sig, og vi skal ikke i Landbrugsraadets puste os op til at forestille noget meget, men jævnt og støt skal vi arbejde os frem til en Position, de andre Erhverv ikke kan komme udenom, men maa tage Hensyn til. Vi skal paa vort Erhvervs Vegne fast og bestemt sige vor Mening, og det har vi gjort hidtil.

Storbritannien og Irlands Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i Aaret 1924.

Statistiken over »Det forenede Kongerige«s Handel og Skibsfart i Aaret 1924 er udkommen. Udtrykket »Det forenede Kongerige« har tidligere, indtil 1. April 1923, omfattet Storbritannien, Irland og Øen Man, men fra den nævnte Dato er den irske Fristat ikke indbefattet i dette Udtryk.

Af Smør er der i de 3 sidste Aar indført til The United Kingdom:

Fra	1922 cwts	1923 cwts	1924 cwts
Finland.....	117.274	116.076	134.564
Sverige.....	16.554	39.202	57.654
Danmark.....	1.423.796	1.837.491	1.734.161
Nederlandene.....	78.615	174.493	92.109
Frankrig.....	21.157	94.389	13.739
Forenede Stater.....	34.354	10.578	35.015
Argentina.....	356.158	491.256	538.754
Irske Fristat.....	—	492.354	461.311
Australien.....	901.507	509.191	630.068
Ny Zeland.....	1.103.444	1.130.765	1.086.667
Canada.....	154.532	39.834	131.374
Andre Lande.....	61.170	159.432	377.345
Ialt....	4.268.561	5.095.511	5.292.761

Uagtet vor Udførsel af Smør i Dritler i Fjor var den største, Danmark har haft, gik altsaa vor Udførsel til Bretland noget tilbage. Grunden hertil er den store Fremgang i vor Smørudførsel til Tyskland. Vi udførte, angivet i 100 kg, til dette Land i de første 11 Maaneder af 1923 og 1924 henholdsvis 6199 og 232 777. Vor Eksport til Storbritannien udgjorde i Fjor godt 70 pCt. af vor samlede Eksport, til Tyskland ca. 20 pCt., medens Resten gik til Schweiz, de Forenede Stater, Czekoslovakiet og enkelte andre Lande.

Den engelske Statistik anslaaer Værdien af Indførselen af Smør fra Danmark i 1924 til 18,1 Mill. £ mod 16,8 Mill. i 1923 og 14 Mill. i 1922.

Af Bacon indførtes:

Fra	1922 cwts	1923 cwts	1924 cwts
Danmark	2.363.736	3.530.561	3.978.472
Amerikas foren. Stater	2.463.368	2.828.662	1.835.154
Irske Fristat	—	308.269	595.046
Canada	737.273	834.284	1.190.249
Andre Lande	367.775	291.374	267.138
Ialt	5.932.152	7.793.150	7.866.059

Danmarks Udførsel af Bacon gaar saa godt som udelukkende til Bretland og har aldrig været saa stor som i Fjor. Den stærke Opgang forklarer, at trods den Prisnedgang, der har fundet Sted sammenlignet med de 2 foregaaende Aar, er Udførselsværdien dog vokset i 1924. Den engelske Statistik angiver Værdien af det indførte danske Bacon til 20,3 Mill. £ i Fjor mod 19,6 Mill. i 1923 og 16,7 Mill. i 1922.

Af Æg er indført:

Fra	1922 St. Hundr.	1923 St. Hundr.	1924 St. Hundr.
Litauen	774.328	477.770	300.542
Danmark	5.734.577	6.757.300	6.044.743
Polen	902.354	1.284.922	730.571
Nederlandene	650.200	1.435.392	1.233.482
Frankrig	319.080	1.337.724	60.301
Italien	319.034	415.350	422.039
Jugoslavien	460.474	419.844	53.819
Ægypten	1.259.590	1.209.332	1.624.688
Kina	1.057.086	1.113.024	1.062.077
Amerikas foren. Stater	337.301	240.041	135.394
Irske Fristat	—	3.345.417	4.686.835
Canada	495.729	377.759	271.731
Andre Lande	1.351.918	1.632.068	3.691.431
Ialt	13.661.671	20.045.943	20.317.653

Skønt Tilførselen altsaa er stegen stærkt i de sidste Aar, er den dog ikke større, end hvad den var i Aarene umiddelbart før Verdenskrigen. Uagtet Danmarks samlede Ægeksport i 1924 var større end i noget tidligere Aar, aftog dets Tilførsler til England, og Grunden hertil er, at vor Udførsel til Tyskland, der i de foregaaende Aar var forsvindende, er vokset stærkt i Fjor.

Værdien af Ægtilførselen fra Danmark er i den engelske Statistik opgjort til ca. 5,5 Mill. £ i hvert af Aarene 1924 og 1923 og til 5,6 Mill. i 1922.

Udkomne Bøger.

Landbruget paa Færøerne. Af Landbrugskonsulent *M. Winther Lützen*. 161 Sider. (H. N. Jacobsens Boghandel. Thorshavn 1924). — Paa Landbrugsministeriets Foranstaltning og paa Foranledning af det færøske Landbrugsudvalg*) er denne Bog udkommen, der dels giver en Fremstilling af det færøske Landbrugs Forhold for Tiden og dels omtaler Veje og Midler, som kan benyttes til fremtidig Udvikling. Derimod har det ligget udenfor Forfatterens Hensigt at give en historisk Skildring af Landbrugets Udvikling.

Øernes vigtigste Næringsvej er Fiskeriet, men Jordbruget har altid været af stor Betydning, ja, man kan vel sige, at de fleste Færinger beskæftiger sig baade med Fiskeri og Landbrug. Dette sidste drives gennemgaaende paa en saare primitiv Maade. Korndyrkningen betaler sig egentlig ikke og anvendes kun for derved senere at opnaa bedre Græs, Kornet (som Regel 6r. Byg) bruger over 20 Uger til at modnes (for saa vidt det da modnes) og høstes først i Slutningen af September eller Begyndelsen af Oktober Foruden Byg — i de senere Aar ses ogsaa lidt Havre — dyrkes tillige Kartofler og Roer. Først og fremmest lægges der Vind paa Høavlen.

Faareholdet veksler fra Aar til Aar, men dets Normalstørrelse kan omtrent sættes til 100,000 Stkr. Det er baseret paa, at Faarene skal søge Føden ude baade om Sommeren og i Vinterstormene; Udbyttet af Uld, der sikkert er grov og strid, beregnes i Almindelighed til 2 à 2½ kg pr. Moderfaar, men der er mange Aar, hvor et saadant Gennemsnit ikke naas. Fodring af Kvæget, hvis Antal omtrent er 4000 Stkr., er meget knap og tarvelig. Først fra Slutningen af September til henimod Oktobers Udgang, paa sine Steder endog først i November Maaned, sættes Køerne paa Stald, og et væsentlig Antal Køer faar da ikke andet Foder end Hø, til de atter om Foraaret kommer ud paa Græs. Bruges der Kraftfoder, er det hovedsagelig Majs samt Fisk, som Regel i tørret Tilstand. Det aarlige Mælkeudbytte pr. Ko beregnes til ca. 840 kg, men maaske kan det sættes lidt højere, næppe dog til 1000 kg. Der er kun et Mejeri paa Øerne, nemlig i Thorshavn. Der finder i Kvægavlen lige saa lidt som i Hesteavlen, der tæller

*) Dettes Formand og Sekretær er hhlvs. Amtmand *Olrík* og Konsulent *Winther Lützen*, medens dets øvrige Medlemmer er Forstander *J. J. Hansen* og Statskonsulent *K. Hansen*, Forsøgsleder *L. P. Jacobsen* og Kongsbonde *J. Patturson*.

omtrent 6—700 Stkr., noget planmæssigt Udvalg af Avlsdyr Sted. Hesten, der ligesom Faaret gaar ude Aaret rundt, ligner i Størrelse og Udseende meget den islandske Hest. Svineholdet har tidligere været ret udbredt, men ved Verdenskrigens Udbrud faldt det helt bort. Nu er der anskaffet en Stamme Svin af dansk Landrace. Hvad angaar Fjerkræholdet, findes der ingen større Hønseserier, derimod er der mange Husholdninger, som holder Høns og Ænder. De fleste Nyttetracer af Høns, som holdes i andre Lande, er ogsaa prøvet paa Øerne, men Ægudbyttet er ikke højt, væsentligt af den Grund, at Hønsene bliver for gamle.

Allerede for et Kvartaarhundrede siden paapegede nys afdøde Etatsraad *P. Feilberg*, at hvad der først og fremmest er nødvendigt for at ophjælpe Landbruget er Jordens Udskiftning, og Hr. *Winther Lützen* kom i den Artikel om det færøske Landbrug, han i Fjor skrev i nærv. Tidsskrift, udførligt ind herpaa. Men der er ogsaa andre Kiler at drive paa, og Forfatteren gør Rede for disse. De ældste af de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme er Ansættelsen af en Landbrugskonsulent (1885) og af en Dyrlæge (1919), Oprettelsen af en Planteavlsstation (1920), Rejseunderstøttelse til Færinges for at de kan uddanne sig i Landbrug og Husholdning (siden Finansaaret 1920—21) samt Oprettelsen af en alle Øerne omfattende Landboforening (1922). Endvidere nævner Forfatteren forskellige andre Foranstaltninger, der med Held vil kunne iværksættes, saaledes navnlig Oprettelsen af en Landbrugsskole, der lægger an paa at give en efter de færøske Forhold afpasset Undervisning. Der er Muligheder for en betydelig Fremgang.

Enhver, der har Interesse for at lære Landbrugsforholdene i vort nordligste Amt at kende, faar den bedste Vejledning i Hr. *Winther Lützen's* Skrift.

Landmandens Skatteopgivelse. Hvorledes man beregner sin Indkomst og Formue samt udfylder Selvangivelses-Skemaerne. Af Landbrugskandidat *P. Stoubæk*, Assistent ved Det landøkonomiske Driftsbureau. 45 Sider. (Aug. Bangs Forlag, Københ.).

Verdensmarkedet og Danmark i Aaret 1924. Udgivet af Grosserer-Societetets Komite. 273 Sider. (Københ.).

Landøkonomisk Aarboeg for 1925. Udgivet ved Landbrugsministeriets Foranstaltning, redigeret af Det kgl. d. Landhusholdningsselskab ved Kasserer *H. M. Knudsen*. 177 Sider. (G. B. N. F., Københ.).

Mindre Meddelelser.

† Godsejer **R. A. Westenholz**, Mattrup. Den 8. Januar døde den tidligere Ejer af Mattrup, Godsejer R. A. Westenholz, 70 Aar gammel. Han var en Søn af den bekendte Finansmand, Politiker og Landmand, Etatsraad Regnar Westenholz (død 1866), der købte Mattrup ved Brædstrup og udfoldede en levende Interesse for Jyllands Opkomst, navnlig for Kvægudførslen til England. Som Faderen begyndte R. A. Westenholz som Finansmand, idet han i omtrent 20 Aar var Associé i Firmaet: Brødrene Westenholz i London. Men som Faderen stod hans Lyst til Landbruget, og i 1883 blev han Ejer af sin Fædrengaard, som han drev til 1920, da han overlod Gaarden til en Søn. Som Fædrenearev ejede han et varmt Hjerte for Land og Folk og en stor personlig Elskværdighed. Han var jævn og ens mod alle og Livet igennem præget af en Idealisme, som vandt ham Venner, selv blandt Folk, der i faglig Henseende stod ham imod; og ligesom Faderen var han en udpræget Frihandelsven. Han sammenkaldte engang i Begyndelsen af 1890erne jyske Bønder til et Frihandelsmøde paa Mattrup, paa hvilket der blev vedtaget en Frihandels-Resolution, der i Oversættelse blev tilstillet engelske Blade og vakte betydelig Opsigt i engelske frihandelsvenlige Kredse.

Godsejer Westenholz var en djærv Talsmand for Landbruget i de for dette saa vanskelige Aar, 1890erne. Han var ivrig for Agrarforeningens Stiftelse i 1893 og blev Medlem af dens jyske Bestyrelse. Foreningen lededes som bekendt først af 3 Præsidenter: Kammerherre S. Barner, Eskildstrup, Hofjægermester Neergaard, Aakjær, og Etatsraad Andersen-Rosendal. Da denne i 1903 traadte tilbage fra Præsidentstillingen, kom Foreningens Bestyrelse til at bestaa af et Præsidium paa 3 Medlemmer, af hvilke Westenholz blev den ene, medens de to andre var: Grev Tramp, Værløsegaard, og Amtsraadsmedlem S. Jacobsen, Gelsted. Et Par Aar efter, i 1906, ophævede man imidlertid Triumviratet og gik tilbage til at

have en Præsident og en Vice-Præsident for Foreningen (til disse Stillinger valgtes henholdsvis Proprietær Kirketerp, Lensgaard, og Branddirektør Leth Espensen, Aarhus). Men allerede den Gang var Foreningen imidlertid i stærk Tilbagegang, og nogle Aar efter blev den ophævet.

Blandt de Tillidshverv, Godsejer Westenholz tidligere beklædte, kan nævnes, at han var Formand for Brædstrup Landbrugsforening, Sogneraadformand og Medlem af Skanderborg Amtsraad.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet:

Onsdagen den 11. Februar vil Statskonsulent *Aug. Kjær* holde Foredrag om: Hesteavlens Betydning og Fremtidsudsigter.

Onsdagen den 11. Marts vil Statskonsulent *K. Hansen* holde Foredrag om: Vor Forsyning med Kvælstofgødning.

Mandagen den 27. April vil Sparekasseformand, Landbrugslærer *H. Appel* holde en Mindetale i Anledning af Hundredaars Dagen for Docent *N. J. Fjords* Fødsel.

Foredragene holdes Kl. 8 i Selskabets Mødesal paa Prinsens Palæ.

Paa „Landbrugsraadets Meddelelser“ har hidtil kun Medlemmer af de 3 Organisationer, der er repræsenterede i Raadet, kunnet tegne Abonnement gennem deres Organisation, og Prisen har været 4 Kr. aarlig. Fra 1. Januar kan alle abonnere paa Meddelelserne, Abonnementet tegnes hos Postvæsenet eller hos Landbrugsraadet, Vestre Boulevard 4, København B., og Abonnementsprisen er forhøjet til 5 Kr. om Aaret.

Hos Opdyrkerne paa den jydskede Hede.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 14.
Januar 1925 af Forfatteren *Olaf Linck*.

Naar jeg i Aften skal have den Ære at holde Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab om mine Rejser i Sommeren 1924 paa den jydskede Hede og mine Besøg hos Hedens Opdyrkere, saa skal mit første Ord være en Tak til Selskabet, dels for Vejledning, før jeg startede, dels for Støtte senere hen, hvorved jeg blev sat i Stand til at forlænge mit Ophold derovre. Dernæst en Erkendelse af, at jeg naturligvis ikke tror at kunne staa her som den Belærende overfor en saa sagkyndig Forsamling — jeg maa nøjes med at være den Refererende, der fortæller, hvad der blev fortalt mig selv, og hvad jeg iøvrigt saa med mine egne Øjne, der er trænede paa Rejser under højst forskellige Forhold.

Nogle af Tilhørerne véd vist, at jeg har tilbragt en Del af mit Liv paa lange Rejser. Saadan en Tilværelse kan i mange Menneskers Øjne tage sig tillokkende ud, og jeg har da ogsaa smukke, menneskelige Vidnesbyrd om, at nogle har misundt mig. Men for Manden med et følsomt Sind er den farende Tilværelse ikke misundelsesværdig. Han martres i ensomme Øjeblikke af Hjemvæen. Det er naturligvis individuelt, hvordan denne Følelse griber ham. Hjemvæen kan suge i ham, naar han i Tankerne ser Sjællandskysten fra en Øresundsbaad — med det kære Glimt af Eremitagen. Eller Fortovsrestaurationsen udenfor Hotel d'Angleterre(hvor jeg i Parentes bemærket selv aldrig har siddet, skønt jeg har levet min meste

Tid i København). Eller Vesterhavets Brænding imod Klitterne. Marchalmen, som staar dèroppe og svajer i Blæsten. . . . Eller naar han i Tankerne vandrer ind over den jydskede Hede. I mere end et lille Kammer »derude« har jeg set Familieportrætter, pyntede med en lille Buket Lyng. Og selv er jeg en Dag paa en Hotelveranda i Cape Town, med Udsigt over Hav og blaa Bjerger, blevet beklemt om Hjertet ved Tanken om den lille lyngklædte Troldbakke i Djursland med Udsigt over den sivkransede Stubbe Sø.

Ja — den danske Lynghede ejer en dragende Trolddomsmagt ligesom Havet. . . . Vi, som har levet derovre en Tid, kunde ikke tænke os, at vi ikke skulde se den mere. For mig var det derfor en ganske naturlig Tanke, at jeg besluttede mig til en Studierejse paa den jydskede Hede. Folk kommer jo tit og spørger en rejsende Mand, om han ikke snart skal afsted igen! Og hvor han saa skal hen? Da jeg svarede, at jeg havde tænkt mig Jylland, kiggede man lidt paa mig. Jo — en Opdagelsesrejse i de jydskede Hedeegne! Se, den Tanke om Hederejsen havde faaet Næring, da jeg en Dag sad i en Jernbanekupé og læste i »Jyllandsposten«, en Nekrolog over en gammel Hedebonde, som var død i sit 90. Aar. *Søren Kringelhede* hed han, og han efterlod sig et mærkeligt Monument over sit eget Livsværk.

Efterat have været med i Krigen 1864 vendte han tilbage til sin Hjemegn og købte i Vendsyssel en forfalden Ejendom paa Kringelhede. Der var kun opdyrket et Par Tønder Land, og af Besætning var der saa godt som ingen. Men han tog fat med Bjørnekræfter. I flere Aar var han alene og maatte gøre alt Arbejde selv; han lavede f. Eks. selv alle sine Redskaber. Men inden han blev gammel, sad han som Ejer af en fuldt opdyrket Gaard paa 100 Tdr. Land, og hans Kvægbesætning var første Klasses. Dette har jo imidlertid mange Hedebønder præsteret, at opdyrke en forfalden Ejendom. Men hvad jeg især bed Mærke i hos denne Mand, var det

Monument, han har rejst paa sin egen Jord, uden at han vist et eneste Øjeblik har tænkt paa, at nogen skulde hefte sig ved det! Det er et Stendige. Han begyndte paa det, da han samlede de første Sten op paa sine Marker og bar dem bort. Senere trillede han dem bort paa den hjemmelavede Hjulbør, senere igen paa sit Studeskoretøj. Han blev ikke træt af at rense sin Jord, Folk saa' ham gaa og mase med de Sten i maaneklare Nætter. Og Diget voksede og blev længere. Nu staar det plantet dør paa Søren Kringelhedes Jord, 3½ Alen bredt, 2½ Alen højt, 2100 Alen langt — kan De se for Dem i Tankerne, hvordan den stærke Mand har gaaet derude i Maaneskinnet og bygget det op?

Han gav mig Blod paa Tanden. Jeg vilde berejse de jyske Hedeegne for at finde Mænd af Søren Kringelhedes Type. Mænd, som satte Arbejdet som Nr. 1 paa Dagsordenen og skabte Værdier paa en hidtil nøgen eller lyngklædt Jord. Dem mente jeg, at vi i Byerne kunde lære meget af. Vi selv kunde tage os et og andet til Indtægt, og vi kunde fortælle om disse Arbejdsbier, naar vi kommer i Kredse, hvor vi træffer Mennesker, som mener, at i vor Tid gælder det at sky alle Byrder, nyde saa meget som muligt af Livets Behageligheder, kort sagt tage Tilværelsen let. Jeg skal i denne Forbindelse kun tangere den Type, som lever efter den samfundsødelæggende Parole, at man er da ikke »saa tosset« at arbejde for 1 Kr. 25 Øre i Timen, naar man i en eller anden Kasse kan hæve en Krone pr. Time for at ligge paa sin Sofa og læse sin Avis! Den Type støder De vel ikke paa? Men den er Hedeopdyrkerens diametrale Modsætning.

Takket være den bedste Vejledning fandt jeg mange herlige Typer. Saavel i Landhusholdningsselskabet som i Selskabet »Hedebruget« havde jeg faaet opgivet mange flere Opdyrkere, end jeg kunde faa Tid til at besøge. I Landhusholdningsselskabet fik jeg f. Eks. anvist Adresser og Navne paa Hedebønder, som i de senere Aar er blevne belønnede med et af Selskabets Sølvbægre for

Landboflid. Jeg havde saaledes Menneskemateriale nok at vælge imellem, og jeg fandt let nok mit Stof under kortere eller længere Ophold i de ægte Hedeegne fra Varde-Eggen op igennem det gamle Alhedeland og helt op Nord for Limfjorden.

Naar man nu rejser i disse Egne og mindes Rejser derovre for 30, 20, ja blot 10 Aar siden, maa man hvert Øjeblik udbryde: Ak, hvor forandret!

(Undskyld det lille Ak, som i landøkonomiske Øren kan lyde som en Lapsus! Men jeg kommer senere tilbage til Sukket.)

Da *Dalgas* i Aaret 1866 stiftede Det danske Hedeselskab — under Mottoet »Hvad udad tabtes, skal indad vindes!« — fandtes der i Danmark 102 Kvadratmile Hede. Det vil sige, at en Syvendedel af Landets Jord laa gold. Jeg véd godt, at man senere har villet hævde, at det nævnte Ord slet ikke skyldes *Dalgas*, men det faar ikke hjælpe, Folket har tillagt ham Ordet; og har han ikke udtalt det, saa har han jo sikkert tænkt det. — De véd, at Hedeselskabet lagde Hovedvægten paa at tilplante Heden, frembringe Læbælter og Plantager, og denne Beplantning gik saa stærkt, at Hedearealet i Aaret 1900 var formindsket til ca. 50 Kvadratmile. Samtidig havde dog Opdyrkning af Heden vedblivende fundet Sted, men uden at dette Arbejde havde fundet nogen særlig Støtte.

Saa var det, at nogle Mænd tog Initiativet til Oprettelsen af Selskabet »Hedebruget«, hvis Opgave skulde være at søge opdyrket den Del af den resterende jyske Hedejord, som fandtes egnet til Landbrug. Tanken udgik fra Viborg Amts landøkonomiske Forening, hvis Formand var Hofjægermester *Krabbe*, Hald; men den bærende Kraft, da Selskabet blev stiftet i Aaret 1906, var Herredsfuldægtig *Victor Esmann*, dengang i Viborg, nu Dommer i Esbjerg. Han valgtes da ogsaa til Formand, et Hverv, han stadig bestrider.

Hedeselskabets Stilling til »Hedebruget« er angivet derved, at det førstnævnte er Protektor for det sidst-

nævnte og har Ret til at indvælge en Repræsentant i Bestyrelsen.

»Hedebruget«s Hovedvirksomhed i de forløbne Aar har bestaaet i at fordele Statens Tilskud til Hedeopdyrkerne, dels til Nybyggerne, der kan faa en ekstra Haandsrækning i Starten, dels til de Hedeboender, der hvert Aar tager et nyt, eller om De vil, et gammelt Stykke Hede under Plov. Hjælpen til selve Hedeopdyrkningen maa siges at være meget beskednen, idet den andrager 25 à 30 Kr. pr. Tønde Land, men for økonomiske Folk som vore jyske Hedeboender kan det alligevel i det rette Øjeblik være en kærkommen Hjælp, som falder paa et tørt Sted. Indtil i Fjor var der ved »Hedebruget«s Bistand bleven opdyrket 8½ Kvadratmile Hede, og det samlede Stats-tilskud hertil har andraget 1,700,000 Kr., d. v. s. 200,000 Kr. for hver Kvadratmil, der er opdyrket og kultiveret. Der er vist ingen Tvivl om, at de Penge er givet godt ud.

Naa — men ved Siden heraf er der jo paa privat Initiativ plantet og dyrket paa Heden, saaledes at Hedejorden i Danmark i Aaret 1925 er bragt ned til 30 Kvadratmile, et Areal, tre Gange saa stort som Bornholm.

— Efter denne indledende Oversigt vil jeg gerne præsentere for Dem nogle af de Mænd, der forvandler Danmarks uproduktive Jord til afgrødebærende Land. Noget lettere er det blevet at dyrke Heden, end i Søren Kringelhedes Tid, men Taalmodighed og Sejghed, Arbejdslyst og Nøjsomhed kræver denne Gerning den Dag i Dag. Og det var Egenskaber, jeg fandt hos alle de Hedeopdyrkere, jeg besøgte.

Jeg vil begynde ved Henne By paa Varde-Egnen. Blandt de Hedeopdyrkere, jeg besøgte her, fortjener *Leopold Poulsen* at nævnes. Han gik for en Snes Aar siden som Arbejdsmand i Varde, mødte dér sin tilkommende Hustru, en Lærerdatter fra Henne, de blev gift og flyttede ind i et lille Boelsted paa den sorte Hede ved Henne Sø. Lidt Jord var opdyrket, saa der kunde holdes et Par Køer og to gamle »Russere«. Da jeg nu i Sommer kom

til Leopold Poulsen, gik han ude paa sin gode Kløvermark og bandt velnærede Malkekøer sammen i et stort Kobbelt for at trække dem hjem til Malkning i Stalden. Han havde et temmelig stort Opdræt, 20 Kreaturer, 25 Svin og en Mængde Smaagrise. Dertil to stærke danske Heste. Næsten al den Jord, som hørte til Ejendommen, og det var 50 Tdr. Land gammel Lynghede, var opdyrket. En smuk Afgrøde af Rug, Byg, Havre, Kartofler og Roer stod derpaa.

Leopold Poulsen var en meget faamælt Mand, og det skyldtes en svær Sygdom, som han blev ramt af for fire Aar siden — en Hjernebetændelse, hvorunder han tabte Mælet og blev lam i den ene Side. Det tog ham et helt Aars Behandling med Massage og elektriske Lysbade at komme saa nogenlunde til Hægterne igen; men endnu to Aar efter maatte han gaa ved to »Kæppe«. Lægen var klar over, at Sygdommen skyldtes Overanstrengelse, og hans Forskrifter lyder paa, at Poulsen, der er en Mand midt i Fyrerne, i det mindste skal holde lidt igen med Arbejdet, tage sig nogle Hvilepauser om Dagen. Men Leopold Poulsen siger til mig, at han kan »ikke taale at være stille«.

Jeg spørger ham, hvorfor han nu ogsaa tog saa kraftigt fat.

Det var simpelthen nødvendigt, siger han. Familien voksede. »Vi fik jo en Lille hvert Aar. Den ældste Søn er 17 Aar, saa følger en Datter paa 16 Aar og saaledes videre ned til det lille Pus, som jeg ser ligge derhenne i Barnevognen. Jeg maatte jo nok kunne forstaa, at for at føde og klæde Familien, saa var det nødvendigt hvert Aar at udvide Bedriften. d. v. s. hvert Aar tage et nyt Stykke Hede under Plov.

Jeg leder forsigtigt Samtalen hen paa Familier med færre Børn — men her smiler min Hedebonde stille og siger, at naar man ikke vil gaa ind paa denne her Fru Jensens Teorier, saa kan han ikke se rettere, end at det er »Naturens Ordning«, at der hvert Aar ligger et nyt

lille Familienmedlem i Barnevognen, naar Hustruen da er sund. Og hvad Børnene angaar, opvokser de da under meget sundere Kaar herude paa Landet end i Byerne — »a mener Luften og moralsk!« føjer Leopold Poulsen til.

Han og hans Hustru er Typer paa Hedebønder, som trods ofte strenge Kaar ikke snyder sig fra nogen menneskelig Forpligtelse, og de løser det vanskelige Spørgsmaal om Arbejdskraften paa Landet ved selv at sætte den i Verden. De lader »som Korn opvokse Knægte«, men »Fjenden«, de skal fægte imod, det er Lyngen, som jeg endnu ser meget af rundt om Henne Sø.

Jeg maa jo indskrænke mig til at nævne enkelte Eksempler. Der findes ellers mange dygtige Hedeopdyrkere paa denne Egn, og som deres Ansporer staar vel nok Proprietær *Peter Gammeltoft*, som er Formand for den lokale Afdeling af »Hedebruget«. Han har sat mangan lille Bedrift i Gang paa Heden, og selv har han udmærket sig som Plantningsmand i stor Stil.

— Vi tager nu Øst paa hen til Stationsbyen Holsted paa Banelinien Esbjerg—Fredericia. Nogle Kilometer Nord for Holsted ligger en tip-top moderne Bondegaard, »Faverskovgaard«, hvis Ejer, *Jørgen Larsen*, er Medlem af »Hedebruget«s Hovedbestyrelse. Markerne bærer bølgende Afgrøder, og Redskaber og Besætning synes alt at være første Klasses. Mange Præmier er da ogsaa taget hjem til denne Gaard. Blandt dem noget for en Hedebonde saa sjældent som en Række Sølvbægere, vundne i Hestevæddeløb paa Fanø. Manden er passioneret Rytter, og hans Heste er hans Stolthed. Gaardens Indretning er, som sagt, moderne — der mangler end ikke en Radiomast med Antenne. Staldene er lyse og fint ventilerede, og Malkningen foregaar pr. Maskine ved Elektricitet. Men Stuehuset er det gamle, lave Bindingsværkshus fra Faderen. Husmand Julius Larsens Tid. Jeg formoder, at det har faaet Lov til at blive liggende som en ridderlig Opmærksomhed imod Jørgens Larsens Hustru, som

er Privatlærerinde fra København og en Ven og Værner af gammel Kultur. Samtaleemnerne under mit Besøg paa »Faverskovgaard« spænder da ogsaa fra Mergel til Opførelsen af Holbergs Komedier paa Det kgl. Teater i København. Det sidste Emne stod forøvrigt godt til Bjælkeloftet. Nu havde Dommer Esmann taget Turen med til denne Gaard, og jeg vil længe bevare Synet af »Hedebruget«s velvoksne Formand, ragende op under Bjælkerne. Naar han stod op og talte, kunde det ikke ses, hvorfra Talen kom.

Men den interessanteste Skikkelse hin Dag i denne Stue var alligevel selve den gamle, hvidhaarede og hvidskæggede Husmand *Julius Larsen*, Grundlæggeren af hele Herligheden, ham, der har gaaet og pløjet den meste Lyng derude. Han er nu 78 Aar gammel, og allerede for 33 Aar siden, nemlig i Aaret 1892, modtog han Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs 3. Sølvbæger for Landboflid. Ja, en flittig Mand har han sandelig været. Han begyndte som Gaasehyrde, lærte derefter Faderens Profession. Skomageriet, og drev i mange Aar dette samtidig med, at han dyrkede Hede op. Det klinger af gamle Dage, naar vi hører, at han maatte gaa halvtredie Mil »for at tage Maal af Præstens Fødder«, men det gik jo ikke saa tit paa, for det var solidt Kram, Skomagerne lavede dengang. Jorden til sin Landejendom har han »køjt« efterhaanden, i ni Gange, og den ene Gang betalte han med et Par lange Støvler. Tilsidst tog Landbruget ham helt, saa han kunde opgive Skomageriet, med endnu taler han med et lyst Smil om den første Plet Lyng, han vendte med Spaden, og den første Gødning, han gav sin Jord. Han havde hentet den i en Kurv hos en Mand en Milsvej borte.

Julius Larsen bor nu sammen med en Datter i en Villa i Holsted By. Men De maa ikke tro, at han helt har lagt op. Han dyrker megen Frugt i sin Have og er Biavler i stor Stil. Og saa varetager han endnu en lang Række Tillidshverv, thi han er en af Egnens mest agtede

Mænd. Hans Liv har været et godt Eksempel for de Unge.

Da jeg om Aftenen besøgte Julius Larsen, sad han og læste i Anker Larsens store Roman »De Vises Sten«. Nu havde han jo noget mere Tid end i gamle Dage, sagde han — saa nu vilde han se at indhente, hvad han paa den Konto mente at have forsømt.

— Fra Holsted tager jeg med kørende Post, en Fordvogn, Nord paa til Donslund, hvor jeg finder den gamle Hedeopdyrker *Mads Kristiansen* paa Dræningsarbejde i Marken. Han rækker mig en barket og jordpdydet Haand til hjertelig Velkomst og tager sig et Par Timer fri for at vise mig sin Herlighed og fortælle mig om sit Liv, der har været én lang Arbejdsdag.

Mads Kristiansen blev født for 69 Aar siden i Sønderby Mose i Grindsted Sogn, hvor hans Fader havde begyndt at dyrke Hede, med Bistand af sine to Sønner. Da Faderen døde, blev Ejendommen delt imellem Sønerne paa den Maade, at den yngste fik Bygningerne og den opdyrkede Jord, 30 Tdr. Land, medens Resten, 90 Tdr. Ld., for Størstedelen Mose og Hede, tilfaldt Mads. Naa, Mads Kristiansen byggede saa selv sit Hus, af Granstammer, Ler og Lyng. Det kostede fuldt færdigt 600 Kr. og var ikke stort, men det indeholdt dog Køkken, Sovekammer og Dagligstue foruden Plads til 4 Køer og 1 Hest. Kort fortalt fik Mads Kristiansen ud af de 90 Tdr. Land Mose og Hede en Gaard med 15 Køer og 4 Heste foruden to mindre Gaarde, stykket ud af samme Ejendom.

Nu maa jeg jo her erindre om, at Hedeopdyrkning tager Tid. Den pløjede Lyng maa ligge i et Par eller tre, sommetider fire Aar, før den formulder, og der skal pløjes dybt, for at Alen kan komme op og ligge i Overfladen. Først efter saa lang Tids Forløb kan Jorden mergles og behandles færdig og tilsaa. Noget hurtigere kan Forvandlingen foregaa, hvis man afbrænder Lyngen, men derved gaar Jorden jo tabt af den Kraft, som den begravede Lyng tilfører den. Mads Kristiansen fortæller,

at han har høstet de bedste Afgrøder paa den Hedejord, som har faaet Lov til at ligge »sin Tid«, d. v. s. tre Aar, i vendt Tilstand. Forbavsende var det i Sommer at se, saa kraftige Afgrøderne kunde være det første Aar, Marken overhovedet b a r. Det er vel i første Række et Spørgsmaal om Behandlingen, herunder Merglingen.

Efter nogle Aars Forløb flyttede Mads Kristiansen, der nu havde en stor Familie, til Vester Hejnsvig Hede, hvor han overtog 90 Tdr. Land Hedejord og et Hus med Plads til 3 Køer og et Par Stude. I bogstaveligste Forstand har denne Mand ikke været rigtig tilfreds, uden naar han havde Hede imellem Hænderne, Hede, som han kunde gaa og tumle med og faa Bugt med! Da han efter en halv Snes Aars Forløb flyttede fra Hejnsvig, var de 70 Tdr. Land opdyrket, og Besætningen var blevet til 10 Køer og 4 stærke Stude.

Nu gav han sig i nogle Aar af med Ejendomshandel, men var vist ikke »smart« nok, i det mindste tabte han sine Penge, og i en kritisk Stund fik han da Tilbud af Dalgas om at blive Plantør i Utoft Plantage ved Grindsted — d. v. s. Plantagen skulde jo først skabes paa de 1100 Tdr. Land, som Hedeselskabet i 1892 havde købt dér af forskellige Gaarde. Her var jo noget at tage fat paa for Mads Kristiansen! Han var med til at beplante 500 Tdr. Land med Gran og Fyr, desuden opdyrkede han 100 Tdr. Land Hede og Mose til Kultur — dér staar nu en Avlsgaard.

I 1906 rejste han til Donslund og købte Moesgaard, som var paa 365 Tdr. Land, mest Hede og Sandbakker — »Fnygesand«, som Mads Kristiansen kalder det. Herligheden — han gav 7,500 Kr. for den, uden Besætning — havde ligget hen i mange Aar, uden at den Mand, som ejede den, gjorde noget ved den, og Lyngen var sine Steder saa høj, at den ikke kunde pløjes ned — saa dér maatte den afbrændes. Mads Kristiansen sad i otte Aar paa denne Ejendom — »sad« er forøvrigt misvisende, den Mand har nok ikke siddet ret meget. Natur-

ligvis kunde han i Løbet af den Tid ikke naa at sejre over al den genstridige Jord; men se, da han forlod Moesgaard, var der blevet tre Gaarde ud af den; af disse fik en Søn den ene og en Svigersøn den anden, medens en fremmed Mand overtog den tredie. For andre af sine Sønner og Svigersønner, Ægteparret har ialt 11 Børn, havde han sørget paa lignende Maade ved de før nævnte Ejendomme efter det stolte Princip: A sætter Foretagendet i Gang, nu kan i saa fortsætte!

Nu bor Mads Kristiansen med sin Hustru og sine tre yngste Sønner paa den Hedejendom ved Donslund, hvor jeg træffer ham midt i Arbejdet. Ejendommen tilhører den ældste af disse tre Sønner, Otto Dalgas Kristiansen, og Forældrene »har Opholdet« — Notabene, de sætter en Ære i at gøre Gavn for det! Moderen ved Madgryden, eftersom Sønnen er ugift, og Faderen i Marken. Jeg beder Dem dog lægge Mærke til, at den gamle Hedeopdyrker har reserveret sig 60 Tdr. Land Hede paa Ejendommen. Han, der jo for noget siden har passeret den normale Aldersgrænse for haardt arbejdende Mennesker, tænker med Overlegenhed paa et Begreb som »Aldersrente«. Hvis Sønnen gifter sig, vil Mads Kristiansen have et Sted, hvor han kan begynde forfra. Det er nu hans Liv.

Det er hans Stolthed, at alle hans Børn er »ved Jorden«. Paa nær den ældste Søn, som er Landinspektør i Brande, er Sønnerne og Svigersønnerne Hedeopdyrkere. De er fulgt troligt i Faderens Fodspor. Den næst yngste har en poetisk Aare og skriver Digte til Hedens Pris, hvad den Gamle er glad for, thi han elsker selv Heden, omend han har været med til at udrydde saa meget af den. Den maa jo aldrig helt forsvinde, siger han, og da vi følges ad ud over Jorden, peger han paa karakteristiske Lynghedepartier og udbryder: Det dér vil aldrig forsvinde i min Slægts Tid!

Er her ikke pænt? siger han stille, da han har ført mig ned i Engen, hvor Donslund Aa løber blinkende

som Sølv over et grønt Tæppe, broderet med guldgule Kabbelejer og Engblommer. Her vandrer han tit ned i den aarle Morgen for at høre Lærken synge og se paa Blomsterne — det er en af de »bæjst Fornøwvelser«, han kender. Han mener selv, at ingen Mennesker i den vide Verden kan have det saa dejligt som han! Han føler kun Trang til én bestemt »Luksus« — den halvlange Pibe, som han damper energisk paa, hvad han halvt undskyldende kalder en Last! Og han har kun én Bekymring, en eneste — den, som han udtrykker saaledes:

»A haar kuns jen Tænd igen!«

Hans Børn har henstillet til ham at faa nye Tænder, det kunde der jo nok blive Raad til; men Mads Kristiansen ser alt fra den økonomiske Side og mener, at naar han nu har kunnet klare sig saa længe med den »jenne Tænd«, saa maa han kunne klare sig Resten af sin Tid. De andre Tænder gik sig forresten en Tur for mange Aar siden, da Doktoren »tylrede« saa meget Medicin i ham for Ischias, som han havde paadraget sig ved at staa og grave barbenet i rindende, koldt Vand. En Brink var skredet sammen, og det gjaldt om at forhindre Oversvømmelse — og dør stod han masende og svedende med de bare Ben i det iskolde Vand, indtil han besvimeede og maatte bæres bort. Men det er ogsaa den eneste Gang, at Arbejdet for Alvor har udmattet denne Hede-kæmpe. Træt? siger han. Jamen, den skal jo da være træt, naar den gaar i Seng!

Udenfor de paagældende Egne, hvor han har virket, var der ikke mange Mennesker, der kendte Mads Kristiansen, før nu i Sommer, da jeg fortalte lidt om ham i et Blad. Men derefter saa' man i et af de første Hefter af »Frem« en Artikel om et Dusin danske Mænd, som fra smaa Kaar var vokset op og blevet til noget — deriblandt H. C. Andersen, Etatsraad H. N. Andersen, J. C. Christensen, Landøkonomen, Forsøgsleder Peter Nielsen og Rasmus Rask. Side om Side med disse Mænd sad ogsaa den gamle Hedeopdyrker Mads Kristiansen fra Dons-

lund Hede med sin trofaste Kasket paa Hovedet og et skælmsk Smil i Patriarkskægget. »Blevet til noget« maa dog for denne gamle Hedebondes Vedkommende forstaaes paa sin særlige Maade — ja, han sidder i »Hedebruget«s Bestyrelse, men han har aldrig samlet sig Liggendefæ, og der staar ingen Sølvpræmier og lyser op i hans lille Stue. Men han er sikkert den Mand i Danmark, der har opdyrket den meste Hedejord; og naar engang ved den store Mønstring det Spørgsmaal bliver rettet til Mads Kristiansen fra Donslund Hede: Hvad har Du gjort? saa vil hans stolte Svar lyde: »A har skabt syv Hjem ved mine Hænders Kraft!«

— Vi maa forlade Donslund og drage videre Nord paa til Ejstrupholm, en hurtigt voksende Stationsby i Hjertet af Halvøen, paa Banen mellem Brande og Silkeborg. Her vil vi hilse paa Storbonden *Iver Kr. Jensen*, som i 45 Aar har været Ejer af den gamle Hedegaard »Store Nørlundgaard«, en Milsvej fra Ejstrupholm.

Gennem flere Generationer har denne Gaard været ejet af Slægterne Iversen og Jensen. Der hørte omtrent 2000 Tdr. Land til »Store Nørlundgaard«, da Iver Kr. Jensen gik hjemme hos sin Far. Der var god Kærjord imellem, og i Kærene græssede 16 Kreaturer, men den øvrige Jord var vildsom Mose og Hede, den var »ingen Ting værd«, mente den Gamle, det kunde man da se af de forkrøblede Fyrretræer, som hist og her førte en ussel Tilværelse.

Saa overtog Iver Kr. Jensen Gaarden ved Faderens Død, og han havde nu gaaet derhjemme og dannet sig sine egne Tanker om de forkrøblede Træer. Og han havde set, hvordan Naaletræerne »saaede sig selv«. Det var jo Fugle, som var kommet flyvende som Budbringere og havde efterladt et Frø. Men naar de Træer kunde slaa Rod og vokse her, saa maatte der ogsaa kunne gro andre Ting, mente han — at de blev forkrøblede, skyldtes vist bare den skarpe Vind.

Saa tog Iver Kr. Jensen fat paa to Arbejder samtidig:

at vende Lyngen og plante Læbælter. Og Tiden kom, da Korn og Træer voksede omkap. Han har plantet Læbælter, som tilsammenlagt vilde række tre Mil. De staar langs Vejene. De staar som kompakte Mure af Naaletræer og giver hans Kornmarker og Græsgange Læ. Her-til og ikke længere! siger de til Vinden, der kommer fa-rende med skumle Hensigter.

Iver Kr. Jensen studerede sin Jord og plantede Træer dér, hvor han mente, det ikke kunde betale sig at op- dyrke Heden. Han har saaledes skabt en Plantage paa 450 Tdr. Land paa den gamle Hede. Derefter begyndte han at stykke en Del af Jorden ud. Kom, sagde han til andre Mennesker, her kan I skabe Jer en Eksistens. Se, hvad jeg allerede har faaet ud af mit!

Og Folk kom, nogle byggede sig Gaarde, andre nøje- des med Huse. Store Nørlund-Manden gjorde sig solida- risk med dem og oprettede i Aaret 1905 Andelsselskabet Toftlund Kjølke Mergelbane ved Køb af et Mergelleje i Toftlund. Nu er det jo indlysende, at de fleste af disse Mennesker var fattige, men Iver Kr. Jensen fik rejst det fornødne Laan til Anlæg af Mergelbanen, som skulde køre Mergelen omtrent »lige til Døren«, og ved gentagne Rejser til København, hvor han »bearbejdede« Land- brugsministeriet, opnaaede han, at Staten ydede sin Støtte i Form af et Rentetilskud paa 2 pCt. Nu er hele det paagældende Areal opdyrket, og Laanet er for længe siden indfriet, idet hver Mand har betalt sin Andel. Men der ligger endnu Mergel i Toftlundlejet, saa rigt var det.

Iver Kr. Jensen kører mig i Gig med en rigtig jydsk Hest for — han bryder sig ikke om Automobiler! — ud til det udstykkede Areal. Der ligger nu 16 Bøndergaarde og Husmandshuse og lyser i Solen. Ja, »Store Nørlund- gaard« er blevet til 17 Landejendomme. Og der vil blive flere endnu, siger Ejeren, thi endnu hører der 900 Tdr. Land til selve Gaarden.

— Vi kigger indenfor hos nogle af disse Nybyggere paa Heden, og jeg mærker, hvor velkommen Iver Kr.

Jensen er — eller *Iversen*, som Egnens Folk almindeligt kalder ham. Og det hænger naturligvis sammen med, hvad andre fortæller mig, at han aldrig har været bange for at yde af sin egen Lomme, naar det kneb for en fattig Nybygger i Begyndelsen. Den Slags Haandsrækninger blev ikke »skrevet« nogle Steder, bare Opdyrkerne vilde gøre sig Flid, saa var Iver Kr. Jensen fornøjet.

Vi aflægger Besøg hos Husmanden Thomsen og Hustru, der udmærker sig ved at have sat 22 Børn i Verden. Man kan ikke se det videre paa dem, og det maa vi jo navnlig tage Hatten af for Hustruen for. De fleste af disse Børn er kommen til Verden uden Fødselshjælp. Et Ord om en frugtbar Familie siger, at Dusinet er fuldt«. Her blev fulde to Dusin! Thi dette Husmandspar har oven i Købet taget til sig to forældreløse Børn, som ellers vilde have lidt Nød.

Ingen af Børnene ser ud til at mangle noget. De ældste er gifte og hjemfarne, nogle ude at tjene, de mindste hopper om mig, naturligvis barbenede, som glade Kid, deres Haar er bleget af Solen, men deres Kinder rød-mussede. Ak, Thit Jensen!

»Store Nørlundgaard« er naturligvis bygget om, og Gaardens Besætning er første Klasse. Iver Kr. Jensen har paa Dyrskuer og ved anden Lejlighed hjemtaget ca. 200 Præmier for alle Slags Husdyr, ligesom Præmier for Landbrug og Plantning. Han er den selvskrevne Mand i en Mængde Bestyrelser, f. Eks. i Vrads Herreds Landboforening, Sogneraadet, Skolekommissionen og sidder i »Hedebruget«s Hovedbestyrelse. Han var med til at stifte Banken for Ejstrupholm og Omegn og stiftede ligeledes Egnens Andelsmejeri — med det betegnende Navn »Virkelyst«. Og da hans Egn blev befolket, lagde han resolut en Købmandshandel paa Halvejen til Ejstrupholm. Thi sparet Tid er sparede Penge!

Da jeg skrev lidt om denne Mand i en Avis, vakte det Opmærksomhed — Mandens Arbejdsindsats altsaa. Ja, for han har arbejdet. Hans Børn, hvoraf den ældste

Søn nu bestyrer Fødegaarden, fortæller mig, at deres Fader tit, ligesom Søren Kringelhede, har taget de maaneklare Nætter til Hjælp. En Mand, der havde skabt 17 Landejendomme — ham fik f. Eks. Kong Christian Lyst til at hilse paa, og Kongen kørte i Automobil fra Marselisborg for at besøge Manden.

Det hændte paa denne Tur, at Kongen paa den sidste Ende af Vejen spurgte sig for hos en gammel Mand, der stod ved Vejen, og af ham fik det Svar:

»Do skal bare blive ved at køre til Nar, saa dreje af mod Wæjst, og saa ser Do Gaarden!«

Bagefter kom en anden Mand hen til den Gamle og sagde: »Det var nok Kongen — saa' Do ikke Kronen bag paa Vognen?«

»Waa'ed Kongen?« udbrod den gamle Jyde. »Havde a vidst det, saa havde a da taget mi' Hue aw!«

— For at afveksle Emnet noget vil jeg nu gerne omtale en Kvinde. De jyske Hedebønders Hustruer staar jo forøvrigt trofast ved Mændenes Side i Arbejdet, og naar vi giver Hedeopdyrkerne hædrende Omtale, maa det altid være underforstaaet, at Hæderen vil være at fordele ligeligt imellem Mand og Hustru.

Enke *Marie Hansen* i Vidskue, det er i Nærheden af Sdr. Omme, har været Enke i mange Aar, men medens Manden levede, sled hun tappert sammen med ham for at bringe noget ud af den »suott Hie«, som hun siger. Nu ligger her en moderne Bondegaard med knebrende Vindmotor. En Søn har overtaget Gaarden, og hos ham og Svigerdatteren bor den 84aarige Marie Hansen. Det vil sige — hun bebor to smaa Rum i den ene Gavl af Stuehuet, og hun betaler sin Leje, og hun betaler selv for sin Kost. Thi Marie Hansen er en meget selvstændig gammel Kone, og hun skal meget have sig frabedt, at nogen skulde tro, at hun laa nogen til Byrde! I sin høje Alderdom er hun endnu sysselsat med at tilvirke sine Jydepotter og andre baade smukke og morsomme Lerting — ja, det er den gamle danske Potte-Industri, som

gaar helt tilbage i Oldtiden, og som den flittige Marie Hansen nu er den sidste Fremstiller af. Hun lærte Kunsten af sin Moder, der var »Jydepottekone« i Øse henne ad Varde til, men hun lærer den ikke videre, for de unge Piger nu om Dage, siger hun, vil da ikke »gøre der' Hænder skidne med det Slaw Ting!«

Det er nydelige Sager, hun viser mig, og det er ikke saa underligt, at hun har vundet Ry. Hendes Vaser og Krukker og Kaffestel og Ljestager, alt i sortbrændt Ler, har fundet et Marked i Holland og Belgien, ja, selv i Amerika. Hun har ingen til at assistere sig under Arbejdet, hun henter selv Leret hjem, tarrer og timser det (det vil sige, at hun tørrer og sigter det, for at alt »Kramseriet« kan komme fra!), saa fugter hun det og ælter det med sine »Fædder«, og tilsidst sætter hun sig, med et Grydefjæl paa sit Skød, og former Leret med sine Hænder. »Mi' Maskine!« kalder hun de gamle, myreflittige Hænder. Iøvrigt gør hun kun Brug af en Taanesten, til at glatte blankt med, og en Skavpind. Med den sidste laver hun Kruseduller og Tegninger af Lyng i Bunden af »Sagerne« og, naar Kunstværket er færdigt til at røges og brændes i Ovn, ridser hun med Pinden sin Kunstner-signatur: Hilsen fra Enke Marie Hansen, Vidskue! Den er nok værd at eje. Jeg tænker da ogsaa, at vore Museer har forsynet sig.

For ganske vist er hendes Lager slet ikke lille, men en Dag siger »Maskinen« jo stop. Den 84aarige Jydepottekone, som af Arbejdet i det Fri har faaet blomstrende Kinder og iøvrigt gør Indtryk af at være frisk og sund, klager over Gigtsmerter i Hænder og Fødder, hvad vist ingen vil undres over.

I hendes Stue ser jeg Billeder af Kongen og Dronningen hænge paa Væggen, et ret almindeligt Syn selv i Smaakaarshjem paa Heden. Da mit Blik vandrer derop, hvisker Marie Hansen hemmelighedsfuldt i mit Øre:

»A sendt' dem da en Present til Sølvbrylluppet.«

»Naada, en Present?«

»Jaja, en Kaffestel med 12 Par Kopper og Sukkerskaal og Flødekande og Kaagefad og Lerkner og det Hele!«

»Det er nok Dronningen især blevet glad for«, siger jeg imponeret.

Men Enke Marie Hansen var ikke imponeret.

»Naah«, sagde hun, »a fik da hæjsen Brev te de waa glaade begge tow, sku' a mien!«

— Vi rejser nu op til den gamle Alhede imellem Herning og Viborg. Her maa jeg ganske kort minde om det Kapitel i den jydskes Hedes Historie, som hedder De tyske Kolonister paa Heden. Det var under Kong Frederik den Femte, at Forsøget blev gjort, idet der i Aaret 1759 blev indkaldt et Par Hundrede tyske Familier fra Rhinegnene for at opdyrke Alheden. Forsøgslederen var den tyske Kaptajn *Kahlen*, og han byggede for Statens Regning Kongens Hus, i Nærheden af det nuværende Frederiks, for derfra at lede Opdyrkningen. Men alt var slet forberedt, Kolonisterne maatte grave sig Jordhytter og led bitter Nød, og mange af dem vendte skuffede tilbage til Tyskland. Der herskede jo nok et slemt Misforhold mellem det Udbytte, Agenterne havde lovet dem, og det Øde, de forefandt paa den mørke Hede, hvor der i milevid Afstand ikke var et Træ at se.

Nogle har været tilbøjelige til at mene, at dette Forsøg under Frederik den Femte maa betegnes som komplet mislykket, eftersom der jo skulde hengaa mere end Hundrede Aar, før der blev Tale om nogen virkelig Opdyrkning af Alheden. Men der maa alligevel have været godt Stof i disse Rhinlændere, thi en Del af dem blev og opgav ikke Kampen med Lyngen. Der fortælles rørende om dem, hvordan de først og fremmest søgte at fremtrylle en lille Have — de savnede Synet af Blomster. . . . Se, naar man i vore Dage gaar ind paa Kirkegaarden i Frederiks, saa vil man finde lutter tyske Navne paa Ligstenene: Jung, Kriegbaum, Bitsch, Philips, Cramer, Bräuner osv. Men de samme Navne lever i Fre-

deriks Sogn og Omegn, og det er jo altsaa netop Efterkommere af de engang saa oversete »Kartoffeltyskere«, der lever her som dygtige jydskede Hedeopdyrkere.

Bortset fra den karakteristiske Frederiks Kirke med det hvide Klokketaarn, som ses langt bort, er Egnen ikke nem at kende igen en Sommerdag — hvis man kommer her efter blot en Snæs Aars Forløb: Nye Huse og nye eller ombyggede Gaarde, hvor man vender Øjet hen. Plantager i Øst og Vest. I Frederiks aller nærmeste Omegn ses ikke megen Lyng — der er ædt godt bort af Præstegaardens berømte brune Hede.

En af Egnen dygtigste Landmænd og største Hedeopdyrkere er Gaardejer *Philip Frederik Bräuner*. Hans Specialitet har, jevnside med Opdyrkning af Heden, været Opdræt af fineste Kreaturer. Iøvrigt staar hans Præstationer paa Landbrugets Omraade antegnede i Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Aarsberetning for 1923—24. Han var nemlig iblandt de syv, som fik Selskabets Præmie for Landboflid, den eneste, som det Aar hædredes med det største Sølvbæger. Det staar og skinner midt paa Bordet. I andre Hjem, hvor man har vist mig Mandens Sølvbæger for Plantning eller Landbrug, har Hustruen gerne taget det ud af et Skab eller et Skuffemøbel, forsigtigt viklet en Mængde Silkepapir af og andagtsfuldt stillet Bægeret frem til Skue. Hos Bräuner staar det fremme. Hans poliske Øjne under de buskede sorte Bryn, der staar saa ungdommeligt til de hvide Hovedhaar, vil se det Bæger for sig hver Dag. Det er jo Belønningen for mange, mange Aars Slid. Men han kan ellers endnu! Den gamle Kæmpe gaar selv forrest i Arbejdet paa sin store Bedrift.

Da han dvæler ved det vældige Slid i de yngre Aar, tilføjer han, at det skal jeg helst ikke lade gaa videre, for Folk vil ikke tro det! -Hvordan han og Hustruen allerede Kl. 2 ½ om Morgenen i deres Studekøretøj var paa Vej til Viborg med et Læs Lyng, som hos Bageren blev byttet med Brød. Eller hvordan han og Hustruen i en

lige saa aarle Morgentime hentede Dagens første Læs Mergel halvanden Mil borte og var hjemme igen, til Børnene skulde op. Ja — Mor og jeg, siger han hele Tiden, medens han fortæller. Og hun afbryder ham lige saa ofte med sit beskedne: Ja, men uden Guds Velsignelse, Bräuner, saa havde vi jo ikke drevet det til noget!

Men se, derfor, da jeg nu sad og læste Inskriptionen paa det dejlige Sølvbæger: Gaardejer Philip Bräuner, Trehuse, Frederiks Sogn, Lysgaard Herred, Viborg Amt — saa var det for mig, som om der manglede et Navn. For det er jeg da sikker paa, at uden denne udmærkede og stærke Kvinde ved sin Side havde Philip Frederik Bräuner ikke faaet Bægeret for Landboflid.

— Af »Kongens Hus«, som jeg nævnede før, ligger der nu kun et lille Hjørne Ruiner tilbage. Herude breder Lyngen sig, og det var paa dette øde Sted, man for nogle Aar siden anstillede Forsøg med en storstilet Renpark. Foretagendet var paa Forhaand dømt til at mislykkes — Rensdyret er jo et Vandredyr og kræver ganske anderledes Arealer end de 2400 Tdr. Land, der var reserveret Dyrene her. De sidste degenererede Individer blev solgt til Tyskland fornylig, til Menneskeføde, og hele Anlægget ligger tomt og øde hen.

— I Ilskov, der ligesom Frederiks er en Station paa Banelinien Herning—Viborg, gør jeg et langt Ophold. Skovrider *Holt*, Kragsohus, er ikke en Mand, som saa hurtigt slipper sin Gæst, og jeg er her i gode Hænder. Nogen bedre Fører paa de interessante Strejftog ind over Alheden omkring Ilskov og Karup kunde jeg neppe have faaet. Naturligvis er han først og fremmest Plantningsmanden, der ufortrødent animerer Nybyggerne til at plante Læbælter. At Læ er paakrævet her, faar man en kraftig Paamindelse om, naar man kører i Automobil over Alheden, ad mildest talt slemme Veje. Og ingen er gladere end Skovrideren, naar han en Dag efter mange Aars Forløb kan træde ind i Hedebondens Hus og overrække ham en Sølvpræmie for god Plantning. Men og-

saa i sin Egenskab af Formand for Selskabet Alhedens Mergelforsyning og Medlem af »Hedebruget«s Hovedbestyrelse er han stærkt interesseret i, at der skabes Læ for Afgrøderne.

Her er jeg jo endelig kommet til en udpræget Hedeegn, hvor Lyngen endnu har Overtaget. Et øde Land af en ejendommelig og vemodig Skønhed. Men de grønne Felter i det brune Land vokser for hvert Aar! Se nu en Mand som Hedeopdyrkeren *Lars Nielsen* (med Kælenavnet »Lille Lars«). Han arbejdede for 25 Aar siden hos daværende Plantør Holt som almindelig Arbejdsmand. Saa købte han for sine sammensparede 1000 Kroner 100 Tdr. Land Hede her — Jorden kostede ham netop 10 Kr. pr. Td. Ld. Det er alt opdyrket paa nær 3 Tdr. Ld., som han ikke rigtig »nægger« at gøre noget ved. Jeg kunde ogsaa godt tænke mig, at det ikke rigtig huer ham at være færdig — der maa ligge en Bid Hede, som han kan kaste sig over, naar det nu passer ham! — Egnens Opdyrkere søger at efterligne »Lille Lars«, hvis Bedrift nyder Ry. Han er belønnet baade med Sølvbægeret for god Plantning og med Landhusholdningsselskabets store Sølvbæger for Landboflid, som han modtog i Aaret 1920. Desuden har De samvirkende jydsk Husmandsforeninger engang, vist for 15 Aar siden, tilkendt ham en Præmie paa 50 Kr. »for ypperlig Dyrkning af sin Jord«. Det var mange Penge dengang, saavel for Giveren som for Modtageren. Nu fylder 50 Kr. ikke meget i *Lars Nielsens* Omsætning.

Da jeg besøgte denne Mand, var han ved at bygge sin Gaard helt om, til hvilket Formaal han selv havde støbt alle de fornødne Cementsten. Naar han regnede med Arbejdsløn til sig selv, fik han paa denne Maade Stenene til halv Pris.

Jeg gav »Lille Lars« den Kompliment, at han bar sine 50 Aar svært godt, og han lænede sig tilfreds tilbage i Stolen og sagde: Ja — mon ikke? Her maa jeg indskyde, at hvor travlt Hedeboenderne end havde, saa fik

Hustruen dog altid dækket fint hvidt Kaffebord, naar der kom Gæster, og de var svært kede af det, naar man ikke kunde gøre et stærkt Indhug paa Kagerne. I de Dage, jeg kørte rundt paa Alheden med Skovrider Holt, vendte vi altid hjem med ringe Appetit til Aftensmaden.

En Hedeopdyrker, som havde slaaet et stort Brød op, fandt jeg i *A. Th. Andreasen*. Ingen almindelig Hedebonde var han. I mange Aar havde han redigeret »Randers Venstreblad«, men hans Forældre var Hedebofolk paa Dejbjerg Hede, og han selv længtes tilbage. Han havde altid interesseret sig for Opdyrkningen af den jydskede Hede, og han fik saa en Kreds af gode Mænd interesserede for Køb af et Stykke Land i Nærheden af Karup. Et Selskab blev dannet, Hedeopdyrkningselskabet »Jylland«, med Konsul Fauerschou i Randers som Formand, og 750 Tdr. Land Hede blev købt. En anselig Gaard blev bygget, moderne Redskaber anskaffet, og for seks-syv Aar siden begyndte Opdyrkningen. Andreasen havde rigelig Arbejdskraft til sin Raadighed, men han bød sig selv den længste Arbejdsdag. Han fortæller mig, at han som Regel sidder paa sin Tractor og pløjer til Midnat. For at kunne dette har han installeret en elektrisk Projektør paa Tractoren, og det er morsomt, siger han, om Natten at se Harekillinger pile afsted i Lyskeglen og se Fugle flyve fortumlede op, vel nok højst forbavsede over, at Natten paa Heden saa pludselig forvandles til Dag!

Det er Andreasens Ærgerrighed, at der om nogle Aar naar hele Arealet er kultiveret, maa komme til at ligge 15 Gaarde her, hver med 50 Tdr. Land. Selskabets Tanke er, at det maa være lettere at udstykke og sælge Jorden, naar den først er opdyrket, end naar den ligger i Lyng. Saa bliver der i det mindste ingen Ventetid for de nye Mænd. Naa, det vil jo vise sig. Foreløbig gør den forhenværende Pressemand, der er en Mand i sin bedste Alder, Pionerarbejdet, og han gaar paa med vældig Energi. Høsten 1923 mislykkedes tildels, fordi Kornet dér, som mange Steder maatte staa ude til henad Jul.

Men Høsten 1924 var til Gengæld udmærket. Afgrøden var saa rig, at Tractoren havde vanskeligt ved at arbejde Selvbinderen igennem det svære Korn, og Andreasen var i Perlehumør de Dage, da der blev kørt ind med 7 Spand Heste.

Jeg er lidt ked af, at jeg ikke kan vise Forsamlingen de levende Billeder, som jeg lod optage i de Dage. De viser nemlig Fortid og Nutid — den mørke Hede, som endnu ligger og sover sin Tornerosesøvn, og den forvandlede Hede med travle Høstfolk, dampende Heste, svingende Læs! Jeg viste forleden disse Billeder for en Sal fuld af københavnske Arbejdere, det var i Rømersgade, og jeg tror nok, jeg tør sige, at de Mennesker blev imponerede over at se denne Sammenligning mellem den jyske Hede før og nu.

— Desværre bliver der ikke Tid til at dvæle længere paa Alheden, vi maa videre. Men før jeg forlader denne Egn, vil jeg dog gerne blot i faa Ord omtale det værdifulde Arbejde, som Fanger fra Horsens Tugthus har udført her i Løbet af 25 Aar. Allerede Dalgas havde ved Samtaler med Fængselsinspektør, Kaptajn Bache fattet den Plan at beskæftige Fanger paa Heden, men først fem Aar efter Dalgas' Død, nemlig den 11. August 1899, drog det første Hold Fanger fra Horsens Tugthus ud til Gedhuset i Nærheden af Ilskov for at plante paa Lyngheden. I alle disse fem og tyve Aar har dette Arbejde været ledet og tilset af Skovrider Holt. Jeg har haft Tilladelse til at følge det paa nærmere Hold og til at tale med Fangerne, og Resultaterne af Arbejdet ser jeg jo for mine Øjne; lige fra de smaa Naaletræsstiklinger i Planteskolen til de 25aarige Plantager. Det kan »tælles op«, hvad Fangerne har præsteret. Deres Plantningsarbejde omfatter ca. 1000 Tdr. Land i Gedhus Plantage, 600 i Myremalms Plantage, 200 i Hjerl Plantage, 140 i Plantagen Ludvig Schrøder, 150 i Stubberbluhs Plantage, 550 i Dejbjerg Plantage og 120 i Mourier Petersens Plantage — ialt ca. 2760 Tdr. Land Hede beplantet. Desuden har Fangerne

udført forskelligt Arbejde i Planteskolen, de har slaaet og presset Lyng til Isolering af Ishuse, udført Hugst-arbejde, Faskinbinding, Vejarbejde o. s. v. Det Juletræ, vi dansede om fornylig med vore Børn, var maaske plantet af Fangehaand. — Se, alt det kan altsaa tælles. Men hvad der ikke kan gøres op i Tal, det er den Gavn, disse Fanger selv har haft af Arbejdet, rent legemligt igennem Solen, Luften og den sunde Motion, og for de bedste Indviders Vedkommende tror jeg ogsaa ganske sikkert, at deres Følelsesliv er blevet paavirket i en sund Retning. Arbejde adler er et stort Ord, men jeg har personlige Erfaringer for, at Arbejdet ude i Naturen har gjort nogle af Fangerne til bedre Mennesker. Vi burde her hjemme gaa langt videre ad denne Vej.

Naar jeg har nævnt Fangernes Plantningsarbejde, maa jeg ogsaa omtale det Arbejde, jeg saa' Tvangsfanger udføre oppe i Kjølsen Mergelleje Syd for Limfjorden. Her har Fanger fra Horsens Tugthus siden 1906 hakket ud, gravet op og paalæst ca. 95,000 Jernbanevognladninger Mergel — à 10,000 kg. Og disse 950 Millioner Kilo Mergel er i Hovedsagen kommet ud til Hedeegnene.

En lille morsom Historie knytter sig til Mergellejets Start. En Deputation, bestaaende af daværende Overinspektør for Fængselsvæsenet Carl Goos samt Fængselsinspektør Adolph Goos og Skovrider Holt var taget til Kjølsen for at søge at stemme Beboerne velvillige overfor Tanken om Naboskabet med Fangerne. Deputationen kom ved den Lejlighed ogsaa ind til den gamle Niels Mousten. Han gjorde Indtryk af ikke at være nem at tage! Niels sad nemlig under Audiensen oppe paa et Halmlæs midt i Gaarden og dinglede med sine Træske uden at sige et eneste Ord, han bare kiggede ned paa de tre Herrer og lod dem køre frem med de fineste Argumenter. Da de havde nævnet Ordet *S a m f u n d s s a g* en syv-otte Gange, aabnede Niels Mousten omsider sin Mund. og idet han kneb det ene Øje i, sagde han:

»Will I drikk' en Bæjer, saa will a gi' jæn!«

Saa gled den poliske gamle Jyde ned ad Halmlæsset, og lidt efter fik Sagen naturligvis hans Støtte ved hans gæstfri Bord.

Ja — den Mergelrigdom i Kjølserne er en af Grundene til, at jeg paa min videre Rejse mod Nord finder de gamle Hedestrækninger stærkt opdyrkede. Omkring Byen Aars, der vokser og vokser, er der ikke meget Lynghede tilbage. En af Foregangsmændene her er Gaardejer *Chr. Glerup*, der er Medlem af »Hedebruget«s Hovedbestyrelse. Han har selv udført et stort Opdyrkningsarbejde og ogsaa sat andre Folk i Gang. — Blandt Præmiediplomerne paa hans Væg lægger jeg især Mærke til dem, hans egne Børn har faaet — for god Malkning. Og jeg glemmer ikke i Hast Besøgene ud over Aars-Egnen med *Chr. Glerup* som Fører. Hvordan vi f. Eks. kommer ind til den 77aarige *Kræn Grøwter* — Navnet alene er jo en Fanfare! — og hører ham fortælle om dengang, da han »begyndte paa den bare Lyngtop«, og om alle de »Grøwter«, han har gravet — det blev nok tilsammenlagt nogle Mil. Et Sted kommer vi ind, hvor Manden paa Gaarden ikke er hjemme. To Karle og en Dreng er forsamlede i Stalden, hvor en af Køerne staar og kan ikke kælte. Kalven ligger ikke normalt, snart stikker den en Bagklov ud, snart dem begge to, medens Koen staar ret op og brøler. Situationen er kritisk, her staar baade Koens og Kalvens Liv paa Spil, naar Folkene ikke véd, hvad de skal foretage sig. Resolut tager *Chr. Glerup* Affære. Af med Frakke og Vest, Skjorteærmerne smøges op — kom saa hit med rent Vand og Sæbe! kommanderer han. Og nogle solide Reb! Alle Mand kommer i Arbejde, Halm fyldes op under Koen, og om i dette Leje væltes Dyret med et sikkert Snuptag. Saa faar *Glerup* fat i Kalvens Bagben, anbringer Reb om dem, og medens han nu dirigerer Retning og Tempo og selv vasker efter og hjælper til, haler Karlene lidt efter lidt den langbenede Fyr til Verden. Nogle Minutter efter ligger den paa en tør Bunke Halm og vender Hovedet

imod sit moderlige Ophav og brøler. — Nu kan I vel klare saadan en Historie selv en anden Gang, hvis det skulde være? spørger Glerup Karlene, og det mener de nok, at de kan. Ja, en Egn er vel tjent med at have en Drivkraft i sin Midte som Gaardejer Glerup.

— Jeg nærmer mig nu Slutningen af Rejsen. Nord for Limfjorden bliver der iaften kun Tid til at stoppe op i Hammer Bakker ved Vodskov og se lidt paa, hvad »Vendsyssels Velgører«, Sagfører *Anders Olesen*, Nørre Sundby, har udrettet her. Gennem mange Handeler, over Hundrede fortæller han mig, har Sagfører Olesen efterhaanden købt hele det storslaaet smukke Bakketerræn, som spænder over 3000 Tdr. Land. En Del af dette Land er nu bevokset med Plantager, men de mest karakteristiske Bakker, f. Eks. Tinghøj, Ørnebjerg og Tvillinghøjene, med de gamle Konge- og Kæmpegrave, har Olesen fredet, og de vil til alle Tider blive liggende som et historisk Natur-Mindesmærke. Heroppe fra ser vi ude i Disen Hjallerup, Heste-Markedernes By, som en Samling røde og hvide Prikker.

Godt gemt af Bakker og Skove ligger to Aandssvageanstalter, en for unge Kvinder, en for unge Mænd. Mændene beskæftiges hovedsagelig ved Landbrug; Olesen har i dette Øjemed skænket Anstalterne 250 Tdr. Land.

Den Jord, der egner sig til Landbrug, har Sagfører Olesen ladet opdyrke. Landeriet er forpagtet ud, og Avls-gaarden er nok en af de kønneste paa Egnen — »Skovgaard« hedder den, og Arkitekt Mørk-Hansen blev anmodet om at give Tegning til den. Lige saa stilfulde er de Husmandshuse, som ligger rundt om paa Sagfører Olesens Ejendom. De staar til Bakkerne. Solide Sten og venligt Straatag. De er ikke »knaldet op« i en Haandevending. Paa samme Maade da Olesen for nogle Aar siden skænkede Vodskov en Kirke — han bad en af vore bedste Arkitekter om at være dens Bygmester. Jensen Klint har bygget den hvide Kirke, som nu ligger i Vodskov og lyser mod en Baggrund af dunkle Plan-tager

Ja, det er en Oplevelse at komme herop i Hammer Bakker og se, hvordan en enkelt Mand forstaar at forlige og forene moderne Driftsmetoder med gammel Kultur. Og navnlig er det opmuntrende, efter at man har set de mange Forsyndelser paa Byggeriets Omraade, som ikke alene Stationsbyerne, men ogsaa de, jeg tør sige fleste nye Gaarde og Huse i Hedeegnene opviser. Det er jo storartet, at en By som Grindsted er vokset saa næsten amerikansk hurtigt op, at den nu har over tre Tusinde Indbyggere, medens der for 40 Aar siden kun laa fire, fem Gaarde og nogle Huse dør. Og naturligvis er det godt, at et forfaldent gammelt Sted erstattes af et nyt og sundt. Men trist er det, at det nye ofte ser rædsomt ud. Det var det, jeg tænkte paa, da jeg i Begyndelsen af mit Foredrag udstødte det lille Suk: Ak, hvor forandret! Hvor dejligt, hvis al dette frodige Nybyggeri havde pyntet i Landskabet! Man ser mange grimme »Kasser«. Og mange, mange grimme, sødsuppefarvede Cementstentage. Og værre endnu bliver Synet af disse Tage, naar den tynde, blaarøde Farve, som de graa Cementsten er strøget over med, afvaskes pletvis af Regnen. Jeg véd godt, at det for en ubemidlet Mand gælder om at bygge billigt; men det billige Kram skal nok efter nogle Aars Forløb vise sig at være dyrt. Og én Ting til — det kan ikke i Længden betale sig for et Folk at negligere Skønhedskravet. Her tiltrænges Vejledning og Støtte. Hvad bestiller Foreningen »Bedre Byggeskik«? — i Parentes bemærket.

Landskabet har altsaa skiftet Udseende. Har Jyderne ogsaa forandret sig? Ja, det gamle Ord »*Tempora mutantur, nos et mutamur in illis*« siger, at Tiderne forandres, og vi forandrer os i dem! Herovre er det nu mest mærkbart i det Ydre. Jeg lagde Mærke til det i Grindsted, hvor de unge Piger om Søndagen promenerede de tynde Silkestrømper og de høje Styltehæle og bar Paraplyen af Model 1924 hvilende i Armen — De véd, den, der minder om et Økseskaft. Men ogsaa Sproget forandres. Naar en ung Pige fra Landet har tjent i Købsta-

den og kommer tilbage til en Plads paa Landet, siger hun »Fruen«. Og sit »a« har hun lagt paa Hylden. Kun de helt gamle taler endnu et krydret og kærnefuldt Sprog.

En Undtagelse dannede en yngre Gaardmandskone paa Karupegnen. Jeg havde glædet og undret mig over, saa jydsk hun talte, noget af det mest jydsk, jeg hidtil havde hørt. Da jeg saa tog Afsked, opdagede jeg paa Væggen et Billede fra det gamle Østerbro i København, og da jeg gjorde en Bemærkning om, at det var morsomt at finde et saadant Billede hængende her, fik jeg det Svar:

»A er da hæjsen født paa Østerbrow!«

Og hun nævnte sin Faders Navn — en kendt gammel Haandværksmester.

Hun var kommet til Jylland som ung Pige og var altsaa groet helt fast i den jydsk Jord.

Men selv en Mand som Chr. Glerup, som jeg omtalte fra Aarseggen, der ellers var »jydsk« nok og hørte til »Veterianerne«, som han udtrykte sig, maatte dog hente Ordene frem af sin Hukommelseskiste, da jeg bad ham tale rigtig Jydsk! Men da han først fik begyndt, maatte hans voksne Børn le højt — de havde aldrig hørt Tale om »Skaarrehætter« (Paddehatte), om »Ujjen« (Middagsmad) eller om en »Rrr-rolling« (et Stuehus). Derimod forstod de jo nok, hvad han mente med, at Ungdommen har »Flowwer i æ Hued«, og hvad »et bette Knald Flæsk« vil sige. Ja, det var den Gang, da man som Tjenestekarl fik Ærter til Middag fire, fem Gange om Ugen, men havde ondt ved at faa Øje paa Flæsket!

Fugle- og Dyrelivet paa Heden har ogsaa gennemgaaet en Forandring. Hjejlen bliver en sjælden Fugl i Jylland; men Lærkernes Sølvbjældeklang er den samme — over Kornmarkerne som over Lyngheden. En ny Fugl i de forhenværende Hedeegne er Skovduen, der kurrer sin Folkevisetone i Plantagerne. Men Storcken forsvinder — mere og mere. I første Række vel, fordi Moserne tørres ud. Ogsaa fordi mange Storke skydes paa deres

Rejse til eller fra Syden. Den Forklaring lyder vel ikke saa usandsynlig, at der i Krigens Tid og Aarene derefter blev skudt i Hundredevis af Storke over det sultende Tyskland. Men endelig bliver jo ogsaa nu og da deres Reder taget fra dem. Naar en gammel Gaard med Storke-rede ombygges, kommer der sjælden Storkerede paa den nye Gaard. I saa Fald kan det hænde, at et Storkepar kommer flyvende ind over Landet og omsider ind over sin gamle Egn; men Storkene bliver ikke hilst velkommen som i Ingemanns smukke Børnesang:

»Stork, Stork Langeben,
 hvor var Du saa længe,
 saa' Du Kong Faraos høje Sten,
 gik Du paa Nilstrømmens Enge?«

Storkene spejder forgæves, de kan ikke finde deres Rede. Saa gaar de paa Røvertogt. Og saa kan man læse en lille Tragedie, som den, jeg hørte i Sommer var passeret i Tjærby ved Randers. To husvilde Storke slog her ned paa en fremmed Rede, hvor et Storkepar, der var kommet i god Tid, allerede havde udruget fire Unger. Det kom til en blodig Kamp, hvorunder Ungerne blev dræbt og baade de og Forældrene kastet ud af Reden. . . .

Det er en rig national Skat, vi staar i Fare for at miste — og det er Synd for vore Børn!

— Naar jeg nu her har omtalt det Arbejde, som Hedeopdyrkerne har udrettet, saa vil jeg gerne slutte med at pege paa, at der i Danmark, som nævnt, er 30 Kvadratmile Hede tilbage. Er dette »lidt« — eller er det »meget«? En Sværmer vil kalde det lidt; men vi andre vil foretrække at kalde det for meget og mene, at Kornblomsten symboliserer større Lykke end Lyngblomsten. 30 Kvadratmile Hede er for stor en Luksus for et lille Land som Danmark. Vi har ikke Raad til det.

Men jeg vil ogsaa gerne understrege, at vi heller ikke vilde have Raad til at miste al vor Hede, saa sandt som Minder og Naturejendommeligheder ogsaa er en Rigdom. Det var ud fra dette Synspunkt, at Staten fre-

dede Borris Hede ved Skjern — 3,500 Tdr. Land. Lignende Tanker skabte den dansk-amerikanske Nationalpark i Ræbild Bakker. Jeg har nævnt de fredede Hammer Bakker, og desforuden er jo ret store Hedestrækninger i Hænderne paa Naturvenner, som gerne vil bevare Heden. Men Resten gør vi klogt i at holde et vaagent Øje med; thi Opdyrkningen foregaar i vore Dage i et stedse stærkere Tempo.

Følg det Raad, som allerede H. C. Andersen gav, da han sang:

»Heden, ja man tror det neppe, men kom selv, besé den lidt, Lyngen er et pragtfuldt Tæppe, Blomster myldre milevidt, skynd Dig, kom, om føje Aar
Heden som en Kornmark staar!«

Naar man rejser i Amerika, vil man paa alle Jernbanestationer finde Plakater med Opfordringer til at »se Amerika først!« Altsaa før man tænker paa at besøge andre Lande. Saaledes skal da ogsaa dette Foredrag munde ud i en Opfordring til at se Danmark først! Tag til Jylland, hvis De ikke har været der fornylig. Og læg saa, hvor De kan gøre det, et godt Ord ind for, at ikke alle Moser og Smaasøer bliver tørret ud.

Og endelig — bliv Medagitor i Kravet om et kønere Byggesæt paa Steen Steensen Blichers gamle Hede!

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*, udtalte, at i Overensstemmelse med gammel Tradition ved Selskabets Møder vilde der nu være Adgang til i en Diskussion at uddybe de Emner videre, som Foredragsholderen havde fremdraget.

Docent *Anton Christensen* takkede for Foredraget. Naar Taleren tog Ordet, var det navnlig, fordi han gerne vilde understrege en enkelt Side af de Forhold, Foredragsholderen havde fremdraget, nemlig de Huse, der bygges af Udflytterne. Vi kan sikkert alle være enige om, at det er ikke smukke Bygninger, der skyder frem ude paa Udmarkerne og i det hele taget ved Udstykningen, men det gaar ikke an at give Udflytterne Skylden. Det kan jo ikke nægtes, at det er meget dyrt at bygge for Tiden, og Nybyggerne maa da, for i det

hele taget at kunne bygge, slaa af paa Fordringerne til det ydre. Men glædeligt vilde det være, om man kunde faa forenet de to Ting, at bygge billige og solide Bygninger, der tager sig saa nogenlunde godt ud.

Højskolelærer *Jacob Bjerre* udtalte, at dette med at dyrke Heden op og omdanne de golde Jorder til frugtbar Mark altid havde staaet for ham som en smuk Drøm. Men efter at han havde haft Lejlighed til at se Hededyrkningen paa nærmere Hold, maatte han erkende, at den ingenlunde var saa let at realisere, som han i sin Tid havde tænkt sig. Taleren kendte en Mand, der i 1906 begyndte et større Opdyrkningsarbejde paa et Hedeareal af ca. 600 ha; han tog ca. 100 ha for om Aaret, men der skulde meget betydelige Tilskud til, og efter faa Aars Forløb var der bundet over 100,000 Kr. i Opdyrkningsarbejdet. Naar Taleren nævnede dette, var det ikke for at advare mod Hedeopdyrkning, men kun for at understrege, at det ikke er saa lige en Sag at opdyrke Hede; der skal ikke alene Arbejde til, der skal ogsaa Kapital til. Sagen er slet ikke let at magte.

Forpagter *Chr. Sonne* spurgte, om nogen yderligere ønskede Ordet. Da dette ikke synes at være Tilfældet, skal jeg tillade mig at slutte Mødet i Aften med et Par supplerende Bemærkninger. I et livfuldt Foredrag har Hr. Linck skildret en Række Hedeopdyrkere og deres slidsomme Arbejde, og hans Skildring var isprængt mange fornøjelige Træk, der vidnede om, at selv om Arbejdet maaske til Tider havde været haardt nok, saa havde Hedeopdyrkerne bevaret deres Lune og frejdige Livssyn. Men ved Siden af dem, der er nævnt i Aften, saa ved vi, at der er mangfoldige andre, der har opdyrket Hedejord, og som har maattet kæmpe en haard Kamp, før de naaede frem; de har for Alvor maattet erkende Bibelens Ord: »I dit Ansigts Sved skal Du æde dit Brød«. Hr. Linck gjorde i sit Foredrag opmærksom paa, at ude i Heden maatte Hustruen tage sin Part af Dagens Byrde, og deri har han Ret, thi ingen Steder har det haft større Betydning at have en trofast og dygtig Hustru ved sin Side end netop under det strenge Arbejde med Hedejorden. Foredragsholderen gjorde opmærksom paa, at det var en Mangel, at Hustruens Navn ikke hidtil har været anført paa de Sølvbægre, Landhusholdningsselskabet skænker til fortjenstfulde Hedeopdyrkere, og det er mig en stor Tilfredsstillelse at kunne meddele, at denne Mangel allerede er afhjulpet, idet Hustruens Navn er anført paa de Bægre, der er uddelt i Aar og ligeledes i Fremtiden vil blive anført sammen med Mandens

Navn. Iøvrigt forekommer det mig, at *Jeppe Aakjær* smukt og stemningsfuldt har skildret Karakteren af Mandens og Hustruens fælles Slid med de jydskede Hede- og Sandjorder i det Vers, han har sat som Indskrift paa Mindestenen over sine Forældre paa sin Fødegaard:

Her vendte Far sin Plov, aa saa mangel mangel Gang,
 Naar Graalærken højt over Sandmarken sang,
 Her gik min stille Mor i sin grove, graa Kjol
 og saa med tynget Blik mod den synkende Sol.

Ja, sikkert har det været et Liv i Arbejde og Nøjsomhed.

Det, der imidlertid for Hedeopdyrkeren har været den drivende Kraft under det slidfulde Arbejde med Jorden, har sikkert været Udsigten til, at der gennem dette Arbejde i Tidens Løb blev Udsigt til at faa gjort Hjemmet større. Og dette er jo ogsaa sket, men samtidig med at Hedeopdyrkeren har gjort sit eget Hjem større, saaledes at han har kunnet give Jord til sine Børn, saa har han ogsaa gjort vort Fædreland større, saavist som det er det dyrkede Areals Størrelse, der er det Grundlag, hvorpaa Samfundet skal opbygges. Det Arbejde, der er udført af Hedeopdyrkerne, af »Hedens Helte«, har i sig selv haft den største Betydning for vort Samfund, men Befolkningen ude fra Heden har ogsaa tilført vort Samfund værdifuldt og sundt Blod ved at skabe en Ungdom, der er opvokset under nøjsomme Kaar og som er indstillet paa fra Barnsben fuldt ud at bruge sin Arbejdskraft. Der er ude paa Heden gjort et Pionerarbejde af den største Betydning for de kommende Slægter, og vil vi gaa videre, kan vi sige, at der ved Hedeopdyrkning er fremskaffet klimatologiske Virkninger af stor Betydning. Baade ved det følgeværdige Eksempel og ved at forøge Danmarks dyrkede Areal har Hedeopdyrkerne haft stor Betydning; ikke mindst for den nuværende Slægt vil det være sundt at holde sig Hedebondens Eksempel for Øje.

Foredragsholderen har i Aften fremholdt dette gode Eksempel for os som et Vidnesbyrd om, at naar man bruger sine Evner og sin Arbejdskraft til Grænsen af, hvad man kan yde, saa vil man kunne skabe sig trygge Kaar og udføre et nyttigt og dygtigt Arbejde, selv om man synes at være sat paa en beskeden Plads her i Livet. Vi har med stor Interesse hørt dette Foredrag, og vi bringer Foredragsholderen vor erkendtligste Tak herfor.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1924.

(Sluttet fra Side 92.)

12. Meddelelse om den landøkonomiske Fællesrejse til Polen i Sommer.

Forstander *Rasmussen*: Efter Præsidiets Anmodning skal jeg tillade mig at give nogle Meddelelser om den Rejse, der i Sommer blev foretaget til Polen.

Det siger sig selv, at det ikke kan være noget grundigt Kendskab, vi har erhvervet os til Polens Landbrug i Løbet af den halve Snes Dage, Delegationen var dernede, og det, jeg nu skal tillade mig at fortælle, kan kun blive spredte Meddelelser om, hvad vi hørte og saa, og det Indtryk, vi modtog.

Jeg skal først minde om, at Polen er det største af de Lande, der opstod efter Verdenskrigen; det tæller godt og vel 27 Millioner Mennesker og er baade efter Areal og Befolkning den sjette største Stat i Europa. Indenfor dette store Omraade er Forholdene ret forskellige. Det er derfor vanskeligt at faa et almengyldigt Indtryk af Polens Landbrug; ikke blot er de klimatiske Forhold og Jordbundsforholdene forskellige, men ogsaa de Forhold, som staar i Forbindelse med Polens Befolkning, idet Polen i henimod 130 Aar var delt i 3 Dele under 3 Staters Overherredømme; dette har præget Befolkningen og ogsaa Landbrugskulturen paa forskellige Vis.

Naar nu Polen efter saa lang Tid at have været sønderlemmet, været under fremmed Aag, er genopstaaet, er det naturligt, at der bliver fri Udvikling for den nationale Følelse, der saa længe var hæmmet og bundet. Hver eneste Dag, for ikke at sige mere, mærkede vi Glæden over, at Landet var blevet frit og selvstændigt, men ogsaa den Følelse af Ansvar, som dermed fulgte.

Polen har kort efter sin Frigørelse søgt at knytte Baandene inderligere mellem sig og de venligsindede Nationer; i 1923 indbød det Frankrig til at sende en Landbrugsdelegation dertil; ganske naturligt var Frankrig det første Land i Rækken, eftersom Frankrig er det Land, Polen staar i størst Taknemlighedsgæld til. I Aar kom Indbydelsen til vort lille Land, og som Kammerherre Tesdorpf for et Øjeblik siden nævnede, vilde man dermed afbetale lidt af den Taknemlighedsgæld, man syntes, man stod i til os paa Grund af polske Landmænds Besøg her i 1903, og mere enkeltvise Besøg i de følgende Aar, indtil Verdenskrigen kom.

Fra første Færd mærkede vi, at vi var velkomne Gæster dernede. Ved Polens Grænse blev vi modtaget af en ung polske Forpagter *Zylicz*, som paa Regeringens og Landbrugets Vegne bød os velkommen paa Dansk; han har opholdt sig 4 Aar her i Danmark og er dansk Landbrugskandidat; han og hans Broder, der ogsaa har været i Danmark og taler Dansk, var vore Førere. *Zylicz* viste os hen til en Jernbanevogn, som vi forøvrigt havde bemærket straks, vi kom over Grænsen, thi den var let kendelig, idet den var smykket med Dannebrogflag; i det hele taget saa vi bestandig de rødhvide Farver, der ganske vist ogsaa er Polens Nationalfarver. Det blev tit fremhævet, og rødt og hvidt slyngede sig dels i Kors og dels i Striber gennem det, vi saa.

Vor første Tur gik til Warschau, hvor i de Dage den første polske Landbrugskongres blev afholdt. Vi var paa en Del Visitter hos forskellige af Polens ledende Mænd, Statspræsidenten, Ministerpræsidenten og Ministre, vi var med ved Kongressens Afslutning og blev budt hjertelig velkommen af Præsidenten, *Fudakowski*. Der blev givet os Lejlighed til at udtale os ved Kongressen, som Ordfører for Delegationen havde vi valgt *Godsejer Moesgaard-Kjeldsen*; hans Tale blev bagefter kort oversat paa Polsk af Hr. *Zylicz*, og de polske Herrer sagde, at saaledes som *Godsejer Moesgaard-Kjeldsen* havde talt, forstod de det i Grundten altsammen; der var Samfølelse, Forstaaelse og Sympati tilstede.

Næste Dag benyttede vi til at se en hel Del af de polske Landbrugsorganisationers Bygninger, deres Kontorer. Naar de skal forene de 3 Dele, der saalænge har været adskilt, og skal have bygget Landbruget dernede op, er der ganske naturligt et stort Organisationsarbejde at gøre. Der hører megen Klogskab til at faa det gjort paa rette Maade; der skal en Centralisering til, men man skal ogsaa passe paa ikke at centralisere for stærkt; det lader sig ikke uden videre

gøre at forene de 3 Dele altfor fast. Der maa tages Hensyn baade til de meget store Jordbrug og til de mindre, og der er derfor mange Afdelinger, en Mængde Kontorer og i Forbindelse dermed Indkøbsforeninger, Banker, Husflid og meget andet, men det er lagt tildels i samme Bygning og ved Siden af hinanden. Vi fik et stærkt Indtryk af, at denne Side havde man taget meget kraftigt og, saavidt vi kunde forstaa, meget forstaaende op.

Fra Warschau gik Rejsen til Krakau. Den dannebrogssmykkede Jernbanevogn, som jeg nævnede før, var i ikke saa ganske ringe Grad vort medfølgende Hotel; af de 10 Nætter, vi tilbragte i Polen, opholdt vi os i 5 i Jernbanevognen. Vi var paa Færde fra Morgen tidlig til Aften sent, og saa rullede vi videre, somme Tider endda 2 Nætter i Træk; jeg anfører dette som Vidnesbyrd om, at Planen for Delegationens Besøg var lagt strængt, saaledes at der virkelig blev naaet meget. Jeg maa springe alle de mange overordentlig venskabelige Modtagelser, vi mødte overalt dernede, over. Første Dag, vi var i Krakau, foretog vi en meget lang Køretur i Biler op i Karpatherne. Denne Tur havde vi glædet os meget til, dels for at se den ganske dejlige Natur i den ikke særlig høje Bjergegn, dels for at faa Lejlighed til at se Besætninger af den røde polske Kvægrace, som vi havde hørt en Del om. Vi havde nogen Grund til at anstille Sammenligninger mellem den og vor røde hjemlige. Vi var den Dag paa 2 store Godser og paa nogle mindre Gaarde. Alle Steder havde man denne røde polske Kvægrace, som minder noget om vort gamle Anglerkvæg; det er omtrent af samme Størrelse, men det er kraftigere, uden at man kan sige, det er harmonisk bygget. Paa de 2 Gaarde arbejdedes der rationelt med Kontrollering; man havde Stambog, man ledede aabenbart Avlen og det hele efter moderne Principper. Udbyttet syntes at være vel lille; men hvorvidt det skyldtes en noget svag Fodring, var vi ikke rigtig i Stand til at afgøre. Vi talte indbyrdes om, at nogle Tyre af vor gode røde Malkegrace kunde gøre Gavn, men i den Henseende fik vi en anden Opfattelse at høre næste Dag, som vi for en stor Del tilbragte i Krakau. Vi besaa Byen, bl. a. det gamle Kongeslot, som er blevet plyndret rigtig grundigt af de 3 Stater, der længe regerede over Polen, og som forøvrigt nu maa sende en Del af Kunstskatte til tilbage; endvidere besøgte vi Landbrugsafdelingen i Forbindelse med Universitetet. Her traf vi bl. a. sammen med Professor Adametz, som nogle af Dem maaske kender. Han har været mange Aar i Wien, har skrevet adskilligt om Hus-

dyr- og Mejeribrug og han er nu ikke blot Professor i Wien, men tillige i Krakau, Zagreb og Prag, altsaa i fire forskellige Lande! Han havde en Følelse af, at det røde polske Kvæg interesserede os, og han var yderst villig til at udtale sin Anskuelse om, hvorvidt det kunde være formaalstjenligt at tilføre det Blod fra det røde danske Malkekvæg. Det sidste var Professor Adametz absolut en Modstander af. Han sagde, at de havde gjort Forsøg — endda gentagne Forsøg med det, men det havde vist sig, at disse danske Dyr ikke kunde klare sig dernede, de kunde ikke taale Klimaet, de kunde ikke bevare Sundheden, og de kom hurtigt til at lide af Tuberkulose. Han sluttede sin Udvikling med at anbefale os at anskaffe Tyre af den røde polske Race, idet han troede, at man derigennem kunde faa tilført vort røde danske Kvæg Sundhed og Modstandskraft!

I de følgende Dage besaa vi forskellige større Godser, vi var ude hos Fyrst Lubomirski og havde overordentlig interessante Dage dér. Fyrsten er Ejer af 17 Godser med tilsammen 4000 ha, er stor Parthaver i en Sukkerfabrik, har selv et Raffinaderi, en Kartoffelmelsfabrik, et Teglværk og en Maskinfabrik, i det hele taget en ganske overordentlig stor Virksomhed, som er indrettet paa at kunne forsyne sig selv med det meste af det, der er Brug for. Vi havde truffet Fyrsten ved Kongressen og Banketten i Warschau og havde allerede faaet Følelsen af, at han var en af Polens betydende Mænd, forøvrigt er han Broder til den Fyrst Lubomirski, som H. P. Hanssen taler om i sin nylig udkomne Bog. Ogsaa denne Fyrste havde deltaget meget i Polens Nationalkamp. Det var overordentlig smukke Brug, vi dér fik at se, vi havde i det hele taget en udmærket Dag.

Vi var nu i de Egne, hvor Krigen havde raset; det halve af Sukkerfabriken var blevet brændt af under Krigen, og den halve Del af Fyrstens Gaarde var ogsaa brændt, en stor Del af Besætningerne var røvet, men Sporene var snart udslettet, og det hele saa egentlig særdeles godt ud. Den følgende Dag drog vi ud til Lemberg, og jo længere vi kom østpaa, desmere viste Krigen Virkning sig. Derfra tog vi ud til det store Gods Kormanov; vi saa ikke Besidderen deraf, men blev udmærket modtaget af Generaldirektøren. Vi tilbragte Søndagen med at køre omkring til de forskellige Gaarde, hvis Besætninger alle var sort Lavlandskvæg; det var gennemgaaende meget store og ganske fortræffelige Besætninger. Saavidt jeg husker, hørte der til Komarno ialt 8000 ha.

De Godser, jeg her har talt om, baade Komarno og Presworsk, er i Galizien. Ved Siden af de store Godser saa vi Landsbyerne, hvor Hus laa ved Hus. En stor Del af dem var saa godt som jordløse, de havde kun en lille Have, nogle havde lidt Jord til, men det var ganske smaa Parceller, idet de var stykket ud i det uendelige. Vi kunde ikke blive fri for i disse Landsbyer at se det jødiske Element, flygtigt betragtet saa det ud som Halvdelen af den galiziske Landbefolkning maatte være Jøder.

Saa drog vi i vort rullende Hotel atter vestpaa til Kattowitz i Øvre-Schlesien og saå Industriegnene. Vi saå dør og saa mange højtstaaende Landbrug. Vi begyndte om Morgenens Kl. 4½ med et Fiskerianlæg, og Dagen igennem saå vi flere særdeles veldrevne Godser og gode Kvægbrug, dels med Lavlandsrace, dels med svejtsiske Racer. Vi saa en Husholdningsskole, og endelig mødtes vi med de ledende Landbrugsorganisationer om Aftenen. Til sidst fik vi et meget stærkt Indtryk af den store Industridrift. Der findes store, rige Kullejer og Malmlejer. Nogle var nede i Kullejerne, andre besaa den Ammoniakfabrikation, der sker paa Grundlag af Kullene. Der er ogsaa i disse Egne store Kvælstoffabriker. Da vi om Aftenen, efter at det var blevet mørkt, foretog en meget lang Køretur, inden vi kom til Stationen, saa vi Ovnene og Fabriksanlægene lyse ved Siden af hinanden; det var et meget rigt Distrikt.

Derefter tog vi nord paa op til Posnan, kørte en lang Biltur og besaa et meget stort Gods. Dør og andre Steder var der foruden et ret godt Kvægbrug ogsaa betydeligt Hesteopdræt. Ogsaa i Posnan blev vi overordentlig elskværdigt modtagne og kom i Forbindelse med ledende Landbrugsmænd.

Endelig drog vi videre nord paa for at afslutte i Nærheden af Danzig. Ti af Delegationen tog ud paa et stort og meget interessant Gods. Det er jeg imidlertid ikke i Stand til at fortælle noget om, eftersom Godsejer Moesgaard-Kjeldsen og jeg benyttede Størstedelen af Dagen til at besøge den polske Højskole, som Pastor Ludovica har oprettet ganske efter dansk Mønster. Da vi saa Husholdningsskolen og Forholdene paa Højskolen, kunde vi ikke undgaa at lægge Mærke til, hvor meget de mindede om danske Forhold; det er ikke rent Mundsvejr, naar man dør siger, at man har optaget Arbejdet efter dansk Mønster. Vi blev ledsaget derud af Frk. Stemann, Datter af Stiftamtmand, Kammerherre Stemann; hun er Lektor i nordiske Sprog ved Universitetet i Potzdamm, og saavidt vi kunde skønne, udfører Frøkenen et overordentlig godt

Arbejde dernede, som vi har Grund til at være glade over. Paa det allersidste, inden vi drog hjem over Danzig, var vi paa en stor Forpagtergaard, endnu nordligere. Inden vi gik ind over den tyske Grænse, saá vi Begyndelsen til den nye polske Havn, som ligger dér, og ved Hjælp af hvilken man agter at gøre sig fri for Danzig. — Dette er i ganske korte Træk et Rids af Rejsen.

Som jeg begyndte med at sige, fik vi et stærkt Indtryk af, hvorledes Nationalfølelsen gør sig gældende, hvor energisk og kraftigt man arbejder paa de forskellige Omraader for at styrke og konsolidere Landet. De Godser, jeg har talt om, var gennemgaaende veldrevne og adskilte sig i saa Henseende ikke meget fra Godser, man kan se i Tyskland og andre Steder i Europa, ogsaa herhjemme. Vi vilde egentlig gerne have set noget mere af Gaardmandsbrug og Smaamandsbrug dernede, men det var der ikke megen Lejlighed til. Ligeledes vilde vi ogsaa gerne have set noget mere af Kongres-Polen, det, der hørte under Rusland i saa mange Aar, men Landet øst for Warschau saá vi kun meget lidt til, og vi saá ganske sikkert ikke den Del af det polske Landbrug, som staaar længst tilbage. Der er ingen Tvivl om, at de Dele af Polen, som har hørt under Tyskland, er videst fremme, derefter kommer det tidligere østrigske Polen, Galizien, og længst tilbage staaar russisk Polen; dér er Oplysningen og Fremskridtene længst tilbage.

Vi fik et stærkt Indtryk af, at der er rige Udviklingsmuligheder i dette Land. Mange af Jorderne er let Jord, men i det hele og store tillader Jordbunden en stor Landbrugsproduktion, og der er et Klima, som heller ikke kan siges at være ugunstigt. Men vi fik rigtignok ogsaa en stærk Følelse af, at der er store Vanskeligheder at overvinde for dette nu frie Folk. Disse Vanskeligheder er af forskellig Art. Jeg skal nævne nogle af dem. For det første er der Pengeforholdene; der skal skabes et nyt Møntsystem, Pengevæsenet var ganske ødelagt. For 2 eller 3 Aar siden begyndte de at indføre en ny Mønt, der kaldes Zloty og svarer til en svejtsisk Guldfranc; da den begyndte, kunde man købe en Zloddi, altsaa et ikke særligt stort Beløb, for 200 Mill. polske Mark; nu er den hævet en Del, men det volder Vanskeligheder, naar denne Mønt skal hæves. Maa jeg minde om, at efter at det, vi kalder Verdenskrigen, sluttede den 11. November 1918, havde Polen sin egen Krig i 1920, da det maatte værges sig mod Bolschevikerne, værges Vesteuropas Kultur, som de siger, og vistnok med god Ret. Og det tog haardt. Alt det, der er ødelagt under denne Krig

og før, skal genopbygges. Der er under Krigen blevet ødelagt Bygninger, regner man, for $1\frac{1}{2}$ Mill., væsentlig Landbrugsbygninger, og der er ødelagt en Mængde Maskinanlæg og Fabriker. Det gik her som i Belgien; man tog med sig helt over til Volga og til Rhinen til den anden Side; dèr har man kunnet finde polske Maskindele, som Russerne og Tyskerne har taget. Russerne tog det meste, Tyskerne tog Resten, siger Polakkerne. Jeg har nævnt, hvordan Besætningerne har lidt under Krigen. Saa er der endvidere et mægtigt Arbejde at gøre med Hensyn til Jernbaner og Veje. Af strategiske Grunde har man baade østfra og vestfra sørget for at have saa lidt Forbindelse som muligt. Det var et Held for Polakkerne, at Tyskerne naaede at faa omformet en hel Del af Jernbanerne til mellemeuropæisk Sporvidde. Navnlig Russerne har i forfærdelig Grad forsømt Vejanlæg derovre; de derved opstaaede Vanskeligheder melder sig ved Transporten af Produkterne, først og fremmest naturligtvis Sukkerroer, men i det hele taget paa mange Maader.

Ogsaa de nationale Forhold frembyder store Vanskeligheder. Vi kan ikke sige, at Polen ligger mellem venligsindede Magter. Landet har mod Øst en Grænse, som er ganske tilfældigt valgt, den er ikke i nogen Grad naturlig og ligger ganske aaben; den blev trukket, hvor Hærene stod ved Fredsslutningen i 1918. Som Forholdene er og muligvis vil blive i lang Tid, tør Polakkerne ikke undlade at holde en meget stor Hær. Vi har mange Soldater, sagde de, men vi burde have mange flere. Der er imidlertid Grænser for, hvad de kan overkomme. Deres Budget var forrige Aar paa 1427 Mill. Zloty, deraf gik næsten Halvdelen, 626 Mill. Zloty alene til Militærvæsenet, og de er slet ikke i Tvivl om, at de maa ofre dem, og hvis de havde Raad til mere, saa ogsaa det. Foruden disse Vanskeligheder er der de indre. Indenfor de 27 Mill. er der 4 Mill. Ukrainere, 3 Mill. Jøder, der er godt og vel $1\frac{1}{4}$ Mill. Tyskere, nogle Ruthenere, Lettere og Littauere. Det er efter Polens egne Opgivelser. Taler man med Ukrainerne selv, opgiver de et dobbelt saa stort Tal. Og der er Gæring og Uro indenfor disse ikke-polske Nationer.

Naar man tænker paa Landbruget, er der hele Jordspørgsmaalet, Udstykningsspørgsmaalet. Som jeg nævnte før, er der store Godser og ganske smaa Lodder ved Siden deraf. Der har ikke været nogen Grænse for, hvor langt Brugene har kunnet udstykkes nedefter; har en Mand 4 Sønner, deler han Jorden mellem dem, saa Lodderne bliver bitte

smaa. Naar man ser Statistiken over, hvordan Ejendommene og Arealerne fordeler sig, er det saaledes, at der af store Gaarde i alt kun er 23,000 med over 100 ha, men de omspænder 14 Millioner af de 31,7 Mill. ha, som Polen i det hele omfatter, medens 1,7 Mill. ganske smaa Brug kun har 4,3 Mill. ha, det vil sige, der er en saa uheldig Fordeling af Jorden, at der er et stort Arbejde at gøre der. I Polen kan man i højere Grad end i noget andet europæisk Land tale om et Landproletariat. I nogle af de udgivne polske Bøger staar der, hvor mange Familier — det er et meget betydeligt Tal — man regner hører til dette Proletariat. Nu er der vedtaget en Lov, hvorefter de store Brug skal udstykes, og der skal lægges Jord til de ganske smaa. Jeg skal ikke gaa ind paa disse Lovbestemmelser, det vilde føre for vidt, jeg skal kun nævne, at Ejerne af de store Brug, som skal udstykkes, faar Halvparten af Handelsværdien. Jeg kom dernede med en Bemærkning om, at det var ikke meget. Dertil svarede man, at det var bedre end i visse af Randstaterne, hvor man tager Jorden uden videre. Køberne maa imidlertid give fuld Handelsværdi, og den anden Halvdel bliver lagt hen til et Fond, som man bruger til Ophjælpning af smaa Brug, eller man uddeler noget til Invalidere. Der er meget at gøre dèr, og vi kan ikke vente, det vil gaa meget hurtigt. — Oplysningen hos Almuen staar lavt. I de Dele, der hørte under Preussen og Østrig, var polsk Undervisning fuldstændig forbudt, de skulde germaniseres. I russisk Polen stod det endnu ringere til, idet det dèr var meget smaa med Skolegang; man regner i Reglen, i hvert Fald for ganske faa Aar siden, at 40 pCt. af Befolkningen hverken kunde læse eller skrive.

Der er som sagt nok af Vanskeligheder, men der er store Muligheder. Der er Betingelser for en Landbrugsproduktion, som kan blive stor. 65 pCt. af Befolkningen er nu knyttet til Landbruget. Der er gode Betingelser for en stor Industri; de har Kul, Petroleum, Malmlejer og Stensaltlejer ude i Østgalizien, og de har Arbejdskraften dèr, saa de venter at kunne faa en betydelig Eksport af Industriartikler, navnlig østpaa. Hvad Landbruget angaar, venter de ogsaa at naa meget. Det er ganske interessant at se, hvad polske Landbrugsforfattere siger derom. Listen over, hvad man tænker sig kan blive Landbrugseksportartikler fra Polen, er meget lang; først og fremmest er der Korn; de mener, de skal kunne remplacere Rusland; de venter sig maaske for meget dèr, muligvis kommer Rusland med, før de aner det. Foruden Korn og

Bacon — de havde en ikke saa lille Flæskeeksport før Krigen — venter de sig ogsaa meget af Mejeriartikler. Desuden haaber de at kunne faa en Eksport af Sædekorn; de henviser til, at de har Forædlingsanstalter og Forsøgsstationer, og de mener at kunne eksportere forædlet Sædekorn og Sukkerroefrø. — Ser man paa Listen over de Artikler, de har Brug for udefra, er den meget kort; der anføres Gødningsstoffer, nærmest Superfosfat — de har Ammoniakfabriker og Kalisalt, selv om de ikke har naaet at bryde meget af det, da det ligger dybt nede, men Superfosfat vil de have Brug for. Selv om de ogsaa har Fosfatlejer dernede, har de ikke gjort meget ved dem endnu. Endvidere har de foreløbig Brug for Landbrugsmaskiner. I denne Forbindelse vil jeg ikke undlade at nævne, at paa vor Gennemrejse over Danzig talte vi med Generalkonsulen der, og han fortalte, at der nylig havde været en meget stor Maskinudstilling; det var en Fejl, sagde han, at Danmark ikke udstillede ved en saadan Lejlighed, da der havde været mange Landmænd, sikkert ogsaa mange Købere fra Polen og andre tilgrænsende Egne. Han syntes, det var en Lejlighed, der var forsømt.

Jeg tør ikke blive ved længere. Jeg slutter med at sige, at Rejsen gav os et stærkt Indtryk af det Arbejde, der blev gjort, og at den gav os stor Sympati for det Folk, der arbejder saa energisk, ligesom vi ogsaa tror, at Rejsen bidrog en Smule til at knytte det polske og det danske Folk lidt nærmere sammen.

Præsidenten (Kammerherre *Juel*): Ønsker nogen at udtale sig eller rette Forespørgsler til Foredragsholderen? (Op- hold). Hvis det ikke er Tilfældet, maa jeg maaske paa Forsamlingens Vegne takke Dem, Hr. Forstander Rasmussen, for det meget interessante Foredrag.

13. Industriraadets Forslag om Afholdelsen af en stor international Udstilling i København.

Forpagter *Sonne*: Paa Initiativ af Industriraadet og Industriforeningen, hvis Formand er Direktør for De forenede Bryggerier Benny Dessau, blev der afvigte 10. Januar i Industriforeningen afholdt et Møde til Drøftelse af en fremkommen Plan til Afholdelse i 1928 af en stor international Udstilling i København. Til dette Møde var indbudt Repræsentanter for saadanne Institutioner og Organisationer, hvis Medvirken ved Udstillingsplanens Realisation maatte anses for

paakrævet eller ønskelig. Blandt de saaledes indbudte havde Repræsentanter for Dansk Dampskibsrederiforening og Fællesrepræsentationen for Dansk Skibsfart motiveret Udeblivelse fra Mødet med principiel Modstand mod Tanken om Afholdelse af en saadan Udstilling. For Landbrugets Vedkommende var Indbydelse udgaaet til Landbrugsraadet, hvis ledende Præsident, Folketingsmand Pinstrup, tog Ordet paa Mødet; endvidere til Landhusholdningsselskabet, ved den Lejlighed repræsenteret af Kontorchef Hertel og mig; yderligere til De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger, paa hvis Vegne Landstingsmand Mads Jensen (Aale) paa Mødet udtalte Tilslutning til Udstillingstanken og ønskede, den skulde fastholdes til fornyet Drøftelse. Jeg kan i denne Forbindelse anføre, at der endvidere var udgaaet Indbydelse til Det danske Hedeselskab og til Almindelig dansk Gartnerforening. Ifølge en afgivet Live over de indbudte Institutioner og Organisationer og over de Repræsentanter, som fra disse var anmeldt, vil jeg antage, at Mødet omfattede ca. 150 Deltagere. Mødets Forhandlinger aabnedes med en vel tilrettelagt Tale af Industriraadets Formand, Direktør Benny Dessau, som henpegede paa, at i Depressionstider som dem, vi gennemlever, er det hensigtsmæssigt at samle alle gode Kræfter om et stort Fællesmaal. En stor international Udstilling vilde repræsentere en naturlig Mellemtung mellem en national Udstilling, som ikke i behørig Grad vilde vække Udlandets Opmærksomhed, og en Verdensudstilling, som vi ikke vilde kunne magte uden at forløfte os. Direktør Dessau henpegede paa, at en heldig Gennemførelse af en saadan Udstilling vilde være af Betydning for vort Omdømme udadtil, for København som Formidler af en omfattende Transithandel og ogsaa for Virksomheden indadtil ved at tjene som en Spore for vor indenlandske Produktion. Og efter at have søgt at gen-drive alle forud for Mødet fremkomne Indvendinger mod Udstillingsplanen, navnlig gældende Bolignød og Byggeforhold, sluttede Direktør Dessau med at opfordre Mødets Deltagere til en foreløbig og uforbindende Drøftelse af Spørgsmaalet. Diskussionen aabnedes af Baron Rosenkrantz som Repræsentant for Nationalbanken, der iøvrigt først samme Dag havde modtaget Indbydelse. Baronnen meldte sig som en afgjort Modstander af Udstillingstanken under Fremholdelse af, at slige Udstillinger var kostbare, i Virkeligheden var en stor Luksus og maatte anses som Udtryk for en Nations Over-skud af Kraft. Han henpegede endvidere paa, at der vilde

blive stillet store Krav for at skaffe Boliger til Københavns flere Tusinde husvilde Familier, og han fandt det naturligere at anvende Penge hertil end til Udstillingsbygninger. Endvidere henviste Baronen til, at en saadan Udstilling næppe havde synderlig Interesse for Landbrugseksporten; en indenlandsk Udstilling kunde man ikke paaregne synderlig Sympati for fra Landbrugets Side, og han resumerede sine Betragtninger derhen, at vor økonomiske Situation i det hele taget opfordrede os til at sætte Tæring efter Næring, hvilket man efter hans Opfattelse ikke vilde gøre ved at engagere sig med en kostbar stor international Udstilling. Den næste Taler var Folketingsmand Pinstrup, der reserverede sig at tale paa egne Vegne, men hvis Udtalelser sikkert dækker den Anskuelse, der er raadende i Landbrugskredse. Hr. Pinstrup understregede, at det ikke er herhjemme, at Landbruget skal udstille, men at det er udenfor Landegrænsen, der skal udstilles og reklameres for vore Varer. Heller ikke Hr. Pinstrup mente, der var Raad til den Kapitalfortæring, som utvivlsomt vilde blive Resultatet af en saadan Udstilling, og han sammenfattede derfor sine Betragtninger i en afgørende Betænkelse overfor Udstillingstankens Virkeliggørelse. Derefter tog jeg Ordet og henviste til, at mine ærede Kolleger i Præsidiet, Kammerherre Juel og Lensgreve Moltke, var afgjort Modstandere af Udstillingstanken, og jeg mindede om, at det var økonomiske Betæneligheder som dem, der var kommet til Orde fra Baron Rosenkrantz og Folketingsmand Pinstrup, der væsentlig havde paavirket Landbrugets Beslutning om at udsætte Afholdelsen af en Landmandsfor-samling, og efter at have anstillet nogle talmæssige Betragtninger over de Udgifter, som en saadan Udstilling maatte regnes at ville medføre, sluttede ogsaa jeg mig til de af de to foregaaende Talere udtalte Betæneligheder. Naar jeg endvidere anfører, at Grosserersocietetets Formand, Grosserer Ernst Meyer, paa Storhandelens Vegne tog bestemt Afstand fra Udstillingstanken, vil det ses, at den fra ret betydende Sider ganske manglede Tilslutning. Der blev imidlertid ogsaa fremsat velvillige Udtalelser med Hensyn til Udstillingen, blandt disse var sikkert en Udtalelse af Københavns daværende Borgmester, nuværende Overpræsident Jensen den mest betydende, men under Hensyn til den paa Mødet klarlagte Stemning fandt Lederen af Mødet, Direktør Benny Dessau, det raadeligst at nøjes med at opfordre til at drøfte Sagen ude i Organisationerne Landet over, idet Industri-raadet da i Løbet af nogle Maaneder vilde indvarsle til en

fornyet Drøftelse af Planen. Der er hidtil ikke fremkommet Indvarsling til den saaledes bebudede Drøftelse, og naar henses dels til den Stemning, der paa Mødet kom til Orde overfor Udstillingstanken, og dels til vor økonomiske Situation, der vedblivende maa paabyde stor Varsomhed med Hensyn til at engagere sig med store og ikke paakrævede Udgifter, maa jeg finde det ganske naturligt og rigtigt, at Udstillingstankens Foregangsmænd har valgt at se Tiden an, forinden de indvarsler til fornyet Drøftelse af Sagen indenfor en større Kreds.

Præsidenten (Kammerherre *Juel*): Er der nogen af de Herrer, som ønsker at udtale sig om dette Punkt eller spørge om noget? (Ophold). Da det ikke synes at være Tilfældet, gaar vi over til den næste Sag paa Dagsordenen.

14. Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet.

Forpagter *Sonne*: Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet har i det forløbne Aar udfoldet en ret omfattende Virksomhed, hvorom der er givet Meddelelse i Selskabets sidst udgivne Aarsberetning. I Efteraaret 1923 blev der ved Udvalgets Foranstaltning udgivet 2 paa Engelsk af-fattede Pjecer, den ene omhandlende dansk Planteavlssøgsvirksomhed og Handelen med kontrolleret dansk Sædefrø, og den anden redegørende for 36 fremragende danske Sorter og Stammer med en kort Beskrivelse af disse. I den første Pjece blev det udtalt, at man ved Henvendelse til Udvalget kunde — gratis eller mod rimelig Betaling — faa tilsendt Prøver til Forsøgsbrug af gode Sorter og Stammer til sammenlignende Dyrkning udenfor Landegrænsen. I saa Henseende henvises til de i den anden Pjece nævnte 36 fremragende Sorter og Stammer, idet der iøvrigt blev gjort opmærksom paa, at der foruden disse ogsaa kunde faas andre gode Frøprøver, hvilket ogsaa er draget til Nytte i Praksis, idet der udover disse 36 allerede nævnte Sorter og Stammer er sendt Frøprøver af en Snes andre Sorter og Stammer. Begge Pjecer er selvfølgelig udsendt til vore Statskonsulenter i Udlandet, endvidere ved Velvilje fra Kontorchef H. C. Larsen til 550 Forsøgsstationer Verden over og yderligere ved Medvirken af Landbrugsministeriet og Udenrigsministeriet til 93 Konsulater i Udlandet, ledsaget af en kort Fremstilling af Sagen, yderligere af en Anmodning til Konsulaterne om at uddele disse Pjecer til Handelsmænd og andre Interesserede i dansk Sædefrø samt med Anmodning til Konsulaterne om

at udtale sig om deres Skøn om, hvorvidt der var noget at gøre med Hensyn til Afsætning af dansk Sædefrø indenfor deres Landomraader. Denne sidste Anmodning er i anerkendelsesværdig høj Grad taget til Følge, idet Flertallet af Konsulaterne har indsendt saadanne Beretninger, og ikke faa af disse udtaler sig fortrøstningsfuldt med Hensyn til Udsigterne for fremtidig Afsætning af dansk Sædefrø. I afvigte Efteraar og afvigte Foraar blev der ved Udvalgets Foranstaltning i Tilknytning til Pjecernes Udsendelse, efter indgaaet Rekvisition, udsendt 270 Frøprøver til 28 Adressater i 14 forskellige Lande, hvoraf 4 udenfor Europa, nemlig Canada, Nordamerika, Algier og New Zealand. Endvidere er der i afvigte Efteraar udsendt 28 Prøver til 7 Forsøgsstationer, og endelig kan jeg anføre, at der allerede nu er indgaaet Rekvisition til kommende Foraar fra 11 Forsøgssteder i 10 Lande, blandt disse kan jeg nævne: Chile, Ecuador, Australien og Japan. Jeg kan ogsaa anføre, at vi afvigte Efteraar sendte Prøver til Sydafrika, det var Brattingsborg Rug, man der røbede Interesse for. Det vil jo nu være af Interesse at erfare, hvorledes den sammenlignende Dyrkning af disse Frøprøver er faldet ud i de forskellige Lande, og der vil ventelig i Vinterens Løb indgaa Meddelelse fra i hvert Fald et stort Tal af disse Forsøgsstationer. Iøvrigt er det Tanken, at Listen over disse til Forsøg anbefalede Sorter og Stammer skal holdes à jour, revideres med passende Medlemrum, og den er for Tiden under Revision i Udvalget, og jeg kan her anføre, at dette omfatter saa kyndige Fagmænd som Statskonsulent K. Hansen, Professor Lindhard, Direktør Dorph-Petersen, Grosserer Stallknecht og Assistent Lunden foruden Selskabets Repræsentation, Kontorchef Hertel og mig, og jeg skal anføre, at Udvalget er fortrinlig bistaaet af Fuldmægtig L. P. M. Larsen, der fungerer som Udvalgets Sekretær og varetager det egentlige Arbejde med den omfattende Korrespondance og Udsendelse til Udlandet af Frøprøver. Det vil saaledes ses, at den heromhandlede Virksomhed synes at være i god Udvikling, og den vil forhaabentlig vise sig at svare til Hensigten, som kortelig udtrykt er den at søge at vinde nyt Land for Afsætningen af vort gode danske Sædefrø.

Direktør *Dorph-Petersen*: Jeg vil gerne takke Udvalget og navnlig Sekretæren for det udmærkede Arbejde, som er gjort, og som frier Frøkontrollen for et betydeligt Arbejde, vi tidligere havde med at skaffe Oplysninger til de Mennesker, som ønsker Frøprøver af vore bedste Stammer. Der kan forhaabentlig naas noget ad den Vej i Retning af at faa

nogen Afsætning af Sædefrø i Gang; naturligvis vil det, naar det kommer til Stykket, udelukkende være for Lande med et lignende Klima som vort, at det kan faa Betydning, Lande under lignende Breddegrad og med lignende Jordbundsforhold. Jeg vil kun nævne én Ting, som har Interesse i denne Forbindelse. Sverige er en betydelig Aftager, navnlig af Rodfrugtfrø, og de har bestemt sig til at købe Rodfrugtfrø alene her i Danmark, da det er det eneste Land, hvor der er en virkelig Kontrol i Gang i Forbindelse med Statens Rodfrugtførsøg, alle Mærkerne undersøges der som Betingelse for at komme derover; om noget lignende muligvis bliver Tilfældet for nogle andre Lande, ved jeg ikke, men det er et væsentligt Skridt, vi er naaet frem. At Begæret fra Sveriges Side i Aar er større, end vi kan levere, er en anden Ting. Paa en Maade kan det jo være rart, at de kun delvis kan købe hos os, hvad de ønsker, thi det giver bedre Smag for Tingene.

Der var én Ting, jeg ikke fik sagt før, efter Forstander Rasmussens Foredrag, der blev sluttet saa hurtigt af. Maa jeg have Lov til at spørge om én Ting? Blandt de Eksportartikler, der blev nævnt, var ikke Frø, men med Hensyn til vor Import har vi stor Interesse af at faa noget at vide om de polske Frøsorter. Jeg ved ikke, om de Herrer paa Rejsen kom ned omkring Lemberg; det vilde interessere mig at vide, da jeg vil antage, det er ved Lemberg, at Hovedparten af Frøavlens foregaar; det spiller en stor Rolle for Danmark, om det polske Frø altsammen er fra en Egn, hvor det er godt nok til vore Forhold. Der er andre Herrer til Stede, som kan udtale sig om dette Spørgsmaal, maaske vil Hr. Statsraad Koefoed udtale sig, om vi ikke ved de søndre polske Grænser kommer ind paa et Distrikt, som ikke er heldigt for os; jeg vil gerne nævne, at en af de ledende Mænd paa Frøavlens Omraade har været ude og udtalt sig stærkt bekymret om Polen paa Grund af dets økonomiske Vanskeligheder, i mange Tilfælde maa de afhænde deres Varer paa Grund af den uhyre høje Diskonto.

Statsraad *Koefoed*: Da Direktør Dorph-Petersen har henvist til mig som Kender af Polen, kommer jeg til at sige noget. Polen, det vil sige Kongeriget Polen, er den Del af det tidligere Rusland, jeg havde mindst med at gøre, egentlig har jeg kun et rent overfladisk Kendskab til Forholdene, men i det nuværende Polen indgaar ikke alene det gamle Kongerige Galizien, men ogsaa en meget stor Del af Vestrusland, hele Hviderusland og Halvdelen af Lillerusland. Der

var dér til alle Tider en meget stor Kløverfrøavl — meget stor er maaske for meget sagt, men i alt Fald en betydelig Kløverfrøavl. Hvorvidt den Kløver, som kommer dernede fra, kan være til Fare for danske Aftagere, er det lidt vanskeligt at sige, jeg tror, der er en *Del Cuscuta* i den i hvert Tilfælde, men hvad det ellers er for noget, ved jeg ikke.

Hofjægermester *Sporon-Fiedler*: Direktør Dorph-Petersen omtalte, at der var Brug for meget mere Roefrø, end vi kunde skaffe; det var for mig en glædelig Overraskelse, idet det er ganske ligegyldigt, hvor man henvender sig i Øjeblikket og vil sælge sit meget gode Runkelroefrø; jeg har haft den Glæde i den udmærkede Institution, som Direktøren staar i Spidsen for, at erfare, at mit Frø har en høj Renhedsprocent og en Spireevne af 90, men jeg kan ikke faa Bud. Direktør Dorph-Petersens Oplysning formoder jeg er Udtryk for, at man kan se Tiden roligt imøde.

Direktør *Dorph-Petersen*: Roefrø tager jeg noget kollektivt, idet jeg ogsaa tager Turnips med, og det er navnlig Turnips, som Svenskerne begærer (*Sporon Fiedler*: det var en stor Skuffelse), og det kan de ikke faa nok af. Da vi kun har 1000 ha med Runkelroefrø i Aar, undrer det mig iøvrigt, at en saa god Vare ikke kan skaffe Bud. Jeg tror alligevel ikke, Situationen er saa daarlig, de 1000 ha skulde ikke give saa meget mere end det, vi selv skulde bruge.

B. Forslag fra Præsidiets.

15 & 16. Virksomhedsplan og Budget for Aaret
1. April 1925 til 31. Marts 1926.

Præsidenten (Kammerherre *Juel*): De Herrer finder omdelt paa Deres Pladser Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Tiden fra 1. April 1925 til 31. Marts 1926 i den Form, hvori det er blevet vedtaget paa Bestyrelsesmødet i Oktober til Forelæggelse for Generalforsamlingen.

I den foreliggende Virksomhedsplan er der ikke foreslaaet nogen Forandring, den er ganske i Overensstemmelse med den, som gælder for indeværende Aar.

Forslag til Budgettet er for de fleste Poster Vedkommende overensstemmende med Budgettet for indeværende Aar, og jeg kan da formentlig nøjes med at henlede Opmærksomheden paa de Poster, hvor der er foreslaaet Ændringer. Tallene for indeværende Aars Budget er opført i de 2 første Kolonner, medens det foreslaaede Budget for 1925—26 findes i de 4 sidste Kolonner.

Konto A. I, Medlemskontingenter, er paa Indtægtssiden foreslaaet nedsat med 900 Kr., nemlig fra 25,500 Kr. til 24,600 Kr., paa Grund af Nedgang i Medlemstallet.

Konto A. 15, Selskabets Lærlinge, er paa Udgiftssiden foreslaaet forhøjet med 100 Kr., nemlig fra 100 Kr. til 200 Kr., paa Grund af Stigning i Forbruget af Tryksager under denne Konto.

Konto A. 19, Lønninger og Enkeunderstøttelser, er paa Udgiftssiden foreslaaet forhøjet med 800 Kr., nemlig fra 12,310 Kr. til 13,110 Kr., til honorarlønnet Assistance paa Kontoret. Det har nemlig vist sig nødvendigt, for at overkomme Arbejdet paa Kontoret, periodevis at antage ekstra Medhjælp.

Det var de Ændringer, der er foreslaaet under Afsnit A. Det foreliggende Budget udviser et forventet Overskud paa 1780 Kr. imod 3580 Kr. paa Budgettet for indeværende Aar.

Under Afsnit B og C er der ikke foreslaaet nogen Ændring. Tallene er her ganske overensstemmende med dem for indeværende Aar.

Jeg véd ikke, om nogen af de Herrer ønsker at gøre Bemærkninger til Forslaget til Virksomhedsplan og Budget. (Ophold). Jeg tør maaske i den Omstændighed, at ingen ønsker at fremsætte Bemærkninger, se en Anerkendelse fra Deres Side af, at De vedtager Forslaget til Virksomhedsplan og Budget for 1925—26 i den Form, hvori det nu foreligger? (Ophold). Det er vedtaget.

Hermed er Generalforsamlingen hævet.

Kapitelstaksterne for 1924.

(Statistiske Meddelelser, 4. Række, 71. Bind, 6. Hefte.)

Kapitelstakstkredse	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
1. Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	31.03	32.93	26.64	33.35	29.54	29.72	18.53	34.73
2. Bornholm	29.83	30.67	25.50	—	27.48	27.33	16.66	—
3. Lolland-Falsters Stift	30.52	34.04	26.18	33.47	29.03	31.26	18.46	35.13
4. Fyns Stift	31.04	33.11	26.25	33.18	29.44	30.41	19.13	34.50
5. Aarhus Stift	30.79	31.36	26.34	—	28.76	28.48	17.94	—
6. Aalborg Stift.....	30.12	30.71	25.80	—	27.64	27.38	17.14	—
7. Viborg Stift	29.75	30.25	25.75	—	26.71	26.96	16.61	—
8. Vejle Amt	31.00	31.67	26.33	—	29.23	28.57	18.14	—
9. Ringkøbing Amt	32.00	31.50	26.67	—	29.91	28.24	18.08	—
10. Ribe Amt	32.00	32.00	26.00	—	29.74	28.52	18.05	—
Gennemsnit for hele Landet..	30.81	31.82	26.25	33.33	28.75	28.69	17.87	34.79
5-Aars Gennemsnit (1920—24)	—	—	—	—	26.01	23.44	15.56	29.64

Kapitelstaksterne for Rug er for 1924 10 Kr. 77 Øre pr. 100 kg højere end i 1923, for Byg 10 Kr. 26 Øre højere, for Havre 5 Kr. 70 Øre og for Hvede 11 Kr. 22 Øre højere.

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning een Gang for alle ved Kapitelstaktslovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

Kapitelstakstkredse	Hvide	Graa	Bog-	Bog-	Smør	Flæsk	Hon-
	Ærter	Ærter	hvede	hvede-		pr. Pd.	pr. Pot
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	gryn			
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	pr. Td.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift:							
Møen	15. 64	14. 49			pr. Pd.		
Bornholm					1. 04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16. 07	15. 23					
forrige Maribo Klosters og							
Aalholm Amter	15. 13	14. 49					
forrige Nykøbing Amt	15. 62	14. 96			pr. Td.		
Aarhus Stift				27. 62	251. 84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt			13. 33		1. 14	0. 61	1. 37
Vejle Amt			13. 34		1. 14	0. 64	1. 29
Ringkøbing Amt			14. 10		1. 13	0. 60	1. 25

Udkomne Bøger.

The Scandinavian Preserved Butter Company. Busck jun. & Co. A/S. 1874—1924. En Oversigt over Selskabets Virksomhed i 50 Aar ved *Hans Brix*. 56 Sider (København).

Skriftet, hvis første Side bærer Ordene »I E r i n d r i n g om Gunn i Busck«, er udarbejdet af Litteraturhistorikeren Professor *Hans Brix*, der er Medlem af Aktieselskabets Bestyrelse. Som historisk Baggrund for Virksomheden i de forløbne 50 Aar giver Forfatteren en kortfattet, men, som det var at vente af hans livfulde Pen, fornøjelig Fremstilling af Smørproduktionens Udvikling i Danmark, i hvilken Fremstilling der har indsneget sig en lille Unøjagtighed: det anføres, at det var Brugen af Centrifugen, der muliggjorde Oprettelsen af Fællesmejerierne, og at det første af disse blev oprettet 1875. Men Fællesmejerierne fremstod længe før Centrifugen gik sin Sejersgang gennem vore Mejerier, det første af dem oprettedes 1863 i Marslev ved Odense, snart efterfulgt af andre i Landets forskellige Egne*).

Da *Pasteur* i 1850'erne og 60'erne havde paavist, at Gæringer skyldes levende Smaaavæseners Livsvirksomhed, og at organiske Stoffer holdt sig ubegrænset længe uden at raadne, gære, mugne osv., naar man udelukkede levende Mikroorganismer fra dem, fik i de sidste Aartier af forrige Aarhundrede den hermetiske Henkogning af Fødemidler en meget stor Udbredelse, og haade for dem, der begav sig ud paa lange Sørejser, og for dem, der bosatte sig i Troperne, blev Konserverdaaserne en Artikel, som man nu ikke vilde undvære. Blandt de Levnedsmidler, som man fandt særlig egnet til Opbevaring i Metallukke, var Smør, hvis sarte Natur hidtil havde hindret dets Opbevaring paa længere Tidsmaal, navnlig i Tropelandene.

*) Den, der skriver disse Linjer, har iøvrigt selv gjort sig skyldig i den samme Unøjagtighed i sin Biografi af G. Busck i »Dansk Biografisk Lexikon«, III B., 1889.

Den første herhjemme, som optog Pakning af Smør for Udførsel til Troperne var *Gunni Busck*. Han fødtes 1840 paa Benzonseje (nu Risbyholm) nær Roskilde, blev 1862 Gros-serer i København og begyndte snart at pakke Smør i »tins« for oversøiske Markeder. Det var sødt Smør — det er Smør kærnet af fuldkommen sød Fløde og derefter saltet — han pakkede. Med stor Energi bredte han Kendskabet til Fremstillingen ud blandt Landmændene, selv forpagtede han Kanningaarden ved Holte, paa hvilken han med et betydeligt pengeligt Offer efterhaanden uddannede 70 Mejersker i Produktionen af sødt Smør, og de blev derefter stillet til Raadighed for de ikke faa Herregaarde, som lagde dem efter en saadan Fremstilling, han betalte store Overpriser for de fineste Kvaliteter, fik meget og udmærket Smør, og hans Mærke vandt Ry og Afsætning i de varme Lande*).

Fra Begyndelsen af 1874 blev Busck's Forretning omdannet til et Aktieselskab, »The Scandinavian Preserved Butter Company, Firmaet Busck jun. & Co.«, med Gunni Busck som Direktør. Efter at Centrifugen havde vundet Udbredelse i Mælkeribruget, holdt Anvendelsen af det søde Smør op, da man ved den rationelle Behandling af Produktet, ved Renlighed og Afkøling kunde lade syrnet Smør træde i dets Sted. Men de meget strænge Fordringer, Busck stillede til Fremstillingen af sødt Smør, vakte i sin Tid en ikke ringe Opmærksomhed og havde i en Række Aar Indflydelse paa vor Mælkeridrifts Udvikling paa adskillige Herregaarde.

Busck var af Temperament kolerisk, han var fast i sin Forretningsledelse, som han førte med ret haard Haand, en myndig og stejl Herre, og Skriftet fortæller da ogsaa om forskellige Kontroverser mellem ham og Aktieselskabets Bestyrelse, der iøvrigt fuldt ud anerkendte hans store Dygtighed og mange udmærkede Egenskaber. Thi han var en Hædersmand, uegennyttig som faa, fuldt ud at stole paa og med levende Interesse for de Menneskeskæbner, som var knyttede til ham.

Hans Uegennyttighed og Medfølelse for Samfundets Fatige gav sig et smukt Udslag ved Oprettelsen af »Kjøbenhavns Mælkeforsyning« i 1878. Stødet til denne, hedder det i Skriftet, blev »givet ved en Samtale, som Direktør Busck en Dag tilfæl-

*) Inspektør *Ellbrecht* fortæller i sin Bog »Danske Mejerier«, 64 Hefte: »Under den fransk-tyske Krig forbød Frankrig Udførslen af Smør; Busck jun. & Co. overtog da hele Brasiliens Forsyning med sødt Smør, og dette varede nogle Aar, indtil Frankrig igen hævdede Forbudet mod Smørudførsel.«

digt havde med en af sine Arbejdere; denne klagede over, at han maatte købe den Mælk, som han skulde bruge til sine Børns Ernæring, hos en Brændevinsbrænder, der havde stillet ham det Vilkaar, at han til Gengæld for at faa Lov til at tilhandle sig Mælken, samtidig skulde købe Brændevin hos ham. Arbejderen fandt det med Rette for haardt, at han skulde tvinges til at forsyne sig med Alkohol for at skaffe sine Børn den Mælk, de behøvede.«

Denne lille Hændelse gav Stødet til Oprettelsen af »Kjøbenhavns Mælkeforsyning«, hvis Bestræbelser gik ud paa at skaffe Byen god Mælk ad Jærnbanen fra større Gaarde. Her er ikke Stedet til at komme nærmere ind paa Ordningen, der var betryggende, og Mælkeforsyningen (skriver Professor *Bøggild* i sin Bog »Mælkeribuget i Danmark«, 4. Udg., S. 322) »kom snart til at tjene som Mønster for lignende Virksomheder i mange store Byer i Udlandet, og her hjemme fik den særlig Betydning i Retning af at lære Publikum at stille Krav til Mælkens Renhed, Velsmag og Holdbarhed, saaledes at flere og flere Mælkehandlere, om de vilde beholde deres bedste Kunder, maatte bestræbe sig for at levere gode Varer.« Busck blev Forretningens Leder, og det var et samfundsnyttigt og uselvsk Arbejde han her udførte, han modtog ingen Løn for Ledelsen, og Udbyttet maatte ikke overstige 5 pCt., medens Resten af Overskudet bl. a. skulde anvendes til at skaffe Smaafolk Mælk til billigere Pris end den sædvanlige.

Endelig kan det nævnes, at Busck interesserede sig ogsaa for Osteproduktionen, særlig for Eksportost, og han henvendte sig i 1876 under Landhusholdningsselskabet et lille Legat, hvis Renter skal anvendes til Fremme navnlig af Osteproduktionen.

— The Scand. Pres. Butter Comp.s Eksportsmør bevarer sit Ry gennem Aarene, men i 1915, under Verdenskrigens usikre og uberegnelige Forhold, opstod Ønsket om, at Busck jun. & Co. skulde søge Støtte ved et Samarbejde med det i 1908 stiftede Aktieselskab »The Crown-Butter Export Co.«, under hvis Ledelse Hovedparten af dansk Smørpakke-Industri var samlet. Sammenslutningen fandt Sted i 1915, Busck, der nu var 75 Aar, ønskede at fratræde ved Udgangen af Aaret, og paa hans Forslag valgtes Hr. *Harald Plum* (f. 1881) til hans Efterfølger.

Professor Brix fremhæver til Slutning, at Selskabets Stilling nu ved dets 50 Aars Jubilæum er saa blomstrende som nogensinde, Varerne med Busck jun.s Etikette nyder stadig den største Anerkendelse paa dets gamle Markeder, og den For-

retning med Udførsel af Mælk under Buscks Etikette, som blev optaget i 1922, har haft en meget betydelig Udvikling ikke alene paa de gamle Markeder, men ogsaa andre Steder i Verden. »Det er blevet berettet af Rejsende i tropiske Egne, hvorledes det for dem var som et første Vidnesbyrd om, at de fra fjerne Ødemarker atter nærmede sig Kulturens yderste Forposter, naar de saa den lille Blikdaase med Busck jun. & Co.s velbekendte Etikette dukke op. Dette Forhold giver et levende Indtryk af den Rækkekraft, en saadan lille fredelig Metalkapsel kan være i Besiddelse af. Den kan trænge frem alle Vegne, og hvor den kommer hen, udbreder den Kendskabet til dansk Handel og selve Landets Navn i de mest fjerne og afsides Egne.«

Følgende Landmænd har været Medlemmer af Bestyrelsen for Busck jun. & Co.: Gehejmekonferensraad *E. Tesdorpf* (1875—1889), Lensgreve *C. Ahlefeldt-Laurvigen* (1877—1916) og Kammerherre *C. Bech* (1915—1920).

Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger i Fyns Stift. Beretning for Aaret 1923—24. Udarbejdet af Konsulenterne *Jørg. Fr. Petersen* og *Moritz Hansen*. 199 Sider. (Odense).

Beretning om Planteavlsarbejdet i De samv. jyske Husmandsforeninger. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget ved *H. P. Martekilde*. 247 Sider. (Aarhus).

Foreløbige Oplysninger om nogle Forsøg med Malkekøer i Vinteren 1923—24. Plan for nogle Forsøg med Malkekøer i Vinteren 1924—25. 2. Meddelelse fra Forsøgslaboratoriets Husdyrbrugsafdeling ved *Lars Frederiksen*. 39 Sider. (Aug. Bangs Bogh. København).

Beretning om Planteavlsarbejdet i Landboforeningerne i Fyns Stift 1924. Udgivet af Planteavlsudvalget ved Konsulent *Kr. Kristensen*. 159 Sider. (Odense).

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1924. Udgivet af Planteavlsudvalget ved Konsulent *L. Rasmussen*. 310 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Kbhvn.)

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Lolland-Falster 1924. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget for De samv. lolland-falsterske Landboforeninger ved *H. A. B. Vestergaard* og *H. H. Holme Hansen*. 103 Sider. (Nykøbing F.)

Mindre Meddelelser.

† Redaktørerne J. P. Pedersen og C. Mariboe afgik ved Døden henholdsvis den 10. og 13. Februar, 82 og 66 Aar gamle. Den første havde i over en halv Snes Aar levet stille og ubemærket, ukendt af den unge Slægt, men erindret med venlige Tanker af den ældre, medens den anden til det sidste varetog med Dygtighed sine Hverv indenfor Havebruget, og i store Kredse af dette modtoges derfor Budskabet om hans pludselige Død med Vemod.

Redaktør *Petersens* Navn er særlig knyttet til »Landmandsblade«, i hvis Redaktion han indtraadte 1879, og som han fra 1881 ledede alene til Udgangen af 1912, da Bladet gik ind. Det var stiftet i 1868 og redigeredes i dets første Levetid af de 2 fremragende Agronomer *Chr. P. Jacobsen* og *J. L. Jensen*, det vandt stor Udbredelse i og fik en ikke ringe Betydning for Landbrugets brede Lag, og da J. P. Petersen var en kundskabsrig Mand og en paalidelig Redaktør, ledede ogsaa han i ikke faa Aar Bladet tilfredsstillende. Men som Aarene gik og Petersen ældedes, mærkedes det paa Bladet, der tabte i Betydning. Han havde aldrig været det raske Initiativs Mand, han led efterhaanden, tør man maaske sige, mere og mere af »Opsættelsessyge«, og da Bladets økonomiske Forhold vistnok i de senere Aar var trange, var det vanskeligt at faa knyttet friske Kræfter til det, og da det ophørte at udkomme, gik dette uomtalt hen. — Redaktør Petersen var en retlinjet, agtet og afholdt Mand, der ejede megen Medfølelse for de Mennesker, der lever paa Livets Skyggeside. Et latinsk Ord siger: *otia prodimur*, det er: vore ledige Timer forraader os. Hans ledige Stunder havde

intet at forraade, thi i dem udførte han i mange Aar et uselvsk Arbejde indenfor Københavns Understøttelsesforening.

Redaktør *Mariboe* var en omhyggelig og samvittighedsfuld Mand i al sin Færd: som Sekretær for De samvirkende danske Haveselskaber og Redaktør af deres Medlemsblad »Haven«, som havebrugskyndig Assistent under Administrationen af Statens Forsøgsvirksomhed, som Redaktør af det 3 Bind store Værk »Illustreret Havebog«, til hvilket han knyttede en Række Fagmænd og Videnskabsdyrkere, osv. osv. Han hørte da ogsaa hjemme i Kredsen af de Mænd, der i den sidste Menneskealder har bidraget til vort Havebrugs stærke Udvikling, og indenfor Erhvervet var han en skattet Medarbejder. De, der samarbejdede med ham, værdsatte ham imidlertid ikke blot paa Grund af hans Dygtighed, men ogsaa for hans rent menneskelige Egenskaber. Om ham kan, udtalte nu ved hans Død en Mand, der længe har arbejdet sammen med ham, med Rette siges, at han altid optraadte som en Gentleman.

»Foreningen af danske landøkonomiske Fagblade«, som blev oprettet i 1905, havde som sin første Formand Redaktør *J. P. Petersen*, han efterfulgtes i 1911 af Redaktør *Anton Bing*, hvem Redaktør *Mariboe* afløste i 1917, og han var nu ved sin Død Foreningens Formand.

Dansk Historieforskning og vore Godsarkivre. Der findes utvivlsomt i vore Godsarkiver et mægtigt Brevstof og mangfoldige Aktstykker, som det vil være af stor Interesse at faa nærmere Rede paa og efterhaanden faa gennemarbejdet, thi der vil derved sikkert kunne erhverves værdifulde Bidrag baade til vor Statshistorie og til Belysning af de gamle Slægters og Landbrugets Historie. En Del af Godsarkivalierne er alt fremdragne og interessant historisk Stof er derved vundet — fra de seneste Aar foreligger jo 2 saa værdifulde Skrifter som Baron *J. Wedell-Neergaard's* store Værk om Svenstrup og Lensbaron

H. Rosenkrantz's om Rosenholm —, men endnu henligger langt de fleste af vore Godsarkiver som en død Skat, og ofte har man end ikke Rede paa, hvor Hovedmassen af de gamle Slægters Brevstof findes, thi Venskabs- og Slægtskabsforhold indenfor den gamle danske Adel rakte jo vidt, og der kan findes Kilder af historisk Værdi paa de mærkeligste Steder.

Det er derfor med stor Interesse, man i det sidst udkomne Hefte af »Historisk Tidsskrift« læser, at Videnskabernes Selskab har nedsat en Kommission, der bestaar af Professorerne *Aage Friis* og *Johs. Steenstrup*, fhv. Rigsarkivar *Kr. Erslev*, fhv. Overbibliotekar *H. O. Lange* og Historikeren *A. Linvald*, og har overdraget Kommissionen »ved en systematisk Gennemgang af saavidt muligt alle Privatarkiver og Privatbiblioteker, i første Række paa de forskellige Herregaarde, at skaffe den historiske Forskning Rede paa, i hvilken Udstrækning der rundt om i Landet er bevaret Kilder til vort Lands Historie.« Det gælder altsaa om »gennem en Registrering af de private Arkiver at skaffe Oplysning om, hvilke historiske Kilder der er bevarede, og hvor de findes. Af de Registraturer, som bliver Resultatet af Kommissionens Arbejder, modtager Arkivbesidderen et Eksempplar, medens et andet deponeres i Kommissionens Arkiv og gøres tilgængelig for den historiske Forskning i den Udstrækning og efter de Regler, vedkommende Arkivbesidder fastsætter.«

Da Kommissionen selvfølgelig kun kan naa et heldigt Resultat, hvis dens Bestræbelser møder Interesse og Støtte navnlig hos Landets Godsejere, har den faaet nedsat et stort Udvalg af private Arkivbesiddere, der vil staa den bi med Raad og Daad og overfor deres Standsfæller virke som en Garanti for, at deres særlige Interesser bliver varetaget. Følgende Godsejere er Medlemmer af Udvalget: Lensgreve *Ahlefeldt-Laurvig* (Tranekær), Baron *Berner-Schilden-Holsten* (Langesø), Greve *Brockenhuus Schack* (Gram), Hofjægermester *Bruun* (Stenalt), Kammerherre *Cederfeld de Simonsen* (Erholm),

Godsejer *Dahl* (Moesgaard), Kammerherreinde *Juel* (Hverringe), Hofjægermester *Hofman-Bang* (Hofmangave), Kammerherre *Juel* (Mejlgaard), Lensgreve *Raben-Levetzau* (Aalholm), Lensbaron *Reedtz-Thott* (Gavnø), Lensbaron *Rosenkrantz* (Rosenholm), Godsejer *Rottbøll* (Børglum Kloster), Godsejer *Scavenius* (Klintholm), Lensgreve *Schack* (Schackenborg), Lensgreve *Scheel* (Gl. Estrup), Lensgreve *Scheel-Plessen* (Selsø), Godsejer *Steensen-Leth* (Steensgaard), Baron *Wedell-Neergaard* (Svenstrup), og Baron *Zytphen-Adeler* (Dragsholm). Der er indenfor det store Udvalg nedsat et lille Arbejdsudvalg, som bestaar af Dhrr. *Rosenkrantz*, *Berner-Schilden-Holsten* og *Wedell-Neergaard*.

Kommissionen har i Fjor begyndt det praktiske Arbejde. Naar Sagen allerede har vundet den Tilslutning blandt saa mange af de store Arkivbesiddere, som Udvalgets Sammensætning, der ogsaa tæller andre Medlemmer end Godsejere, viser, tør man sikkert haabe, at Kommissionens Bestræbelser vil medføre, at de Aktstykker, Breve og personlige Optegnelser, som paa de fleste af vore Godser henligger som døde Skatte, efterhaanden maa blive fremdraget af deres Gemmer og blive nyttiggjorte for dansk Forskning vedrørende Statens, Slægternes og Landbrugets Historie.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Onsdagen den 11. Marts vil Statskonsulent *K. Hansen* holde Foredrag om: Vor Forsyning med Kvælstofgødning.

Mandagen d. 27. April vil Sparekasseformand, Landbrugslærer *H. Appel* holde en Mindetale i Anledning af Hundreedaars Dagen for Docent *N. J. Fjords* Fødsel.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duellighedsmedaljer. Selskabet modtager indtil 31. Juli Ansøgninger om at komme i Betragtning ved den i Oktober Maaned stedfindende Uddeling af 20 Sølvmedaljer. Ansøgningerne (til hvilke der ikke benyttes Skema) maa bl. a. indeholde Oplysninger om Vedkommendes Alder og i hvilke Retninger der

er udvist særlig Dygtighed; først i anden Række tages der Hensyn til lang og tro Tjeneste. Indstillingen skal være bekræftet af Formanden for den stedlige Landboforening eller af Sogneraadetsformanden.

Kondenseret Mælk. Der findes i Nr. 163 af »Udenrigsministeriets Tidsskrift« en Artikel om kondenseret Mælk, af hvilken det fremgaar, at denne Artikel er forholdsvis ny paa Verdensmarkedet, thi omend dens Fremstilling begyndte i ret stor Stil allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede, fik Varen kun ringe Betydning i den internationale Omsætning før omkring ved Perioden 1905—10. Omsætningen steg derefter ret stærkt i de følgende Aar og tog et mægtigt Opsving under Verdenskrigen for (i alt Fald) foreløbig at kulminere i 1919—20. Den samlede Verdensomsætning udgjorde i 1923 ca. 290 Mill. kg, og heri deltog Danmark med en Udførsel af 30 Mill. kg.

Den internationale Statistik omfatter som Regel under ét saavel kondenseret sød Mælk og skummet Mælk med eller uden Sukker som Mælkepulver. Disse Varer har fundet udstrakt Anvendelse ikke alene i amerikanske og evropæiske Storbyer, men særlig i Troperne, hvor Naturforholdene vanskeliggør Forsyningen med frisk Mælk.

De Forenede Stater har hidtil været førende paa dette Omraade, men Eksporten er i de senere Aar gaaet noget tilbage samtidig med, at Udførselen fra Holland er steget saaledes, at dette Land i 1923 var Verdens største Eksportør. De Lande, der i det hele deltager som Eksportører i den internationale Omsætning var i 1923 følgende:

	Eksport i 1923 Mill. kg
Holland.....	106
De forenede Stater.....	88
Danmark	30
Schweiz.....	25
Canada	21
Australien.....	9.6
Norge.....	8.4
Italien.....	3

Den største Importør af kondenseret Mælk er Storbritannien, der i 1923 indførte ca. 114½ Mill. kg eller mere end alle andre Lande tilsammen*). Den næststørste Importør er Cuba,

*) En Del af denne store Indførsel er antagelig genudført til britiske Tropolande.

og der er en lang Række Tropelande, som indfører større eller mindre Mængder.

Eksporten har i de senere Aar været aftagende fra de Forenede Stater, Schweiz, Australien og Ny Zealand, men voksende fra Nederlandene, Danmark og Canada. Hvad specielt Danmark angaar, udgjorde Udførselen herfra i Mill. kg:

i Gennemsnit af 1909—13.....	2.1
i 1920.....	6.3
i 1921.....	17.0
i 1922.....	22.8
i 1923.....	30.3

Hesteavlens Betydning og Fremtidsudsigter.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 11.
Februar 1925 af Statskonsulent *Aug. Kjær*.

Hr. Præsident! Mine Herrer! Selv om mit Emne er Nutid og Fremtid, maa det maaske være mig tilladt at drage Fortiden frem et Øjeblik og minde om, at Hestene fra Arilds Tid har været Menneskene en tro Hjælper i Kampen for Tilværelsen, og selv om det med en vis Ret kan siges, at Menneskene for 100 Aar siden var mere afhængige af Hestene end nu, hvor »Ersatz«-Mulighederne er langt flere end tidligere, saa er det ikke ensbetydende med, at Hestene er gaaet ud af Spillet. Nej! Kampen tages op, nogle Værker tabes, andre holdes og udvides.

Jeg maa i denne Forbindelse minde om at Hestestyrken her i Landet steg fra 316,570 Stkr. i 1871 til 567,240 i 1914, en Tilvækst paa ikke mindre end 80 pCt., og det uagtet de »mekaniske Kræfter« toges overordentlig stærkt i Brug. Jeg skal kun pege paa Jernbanerne, men foruden dem er der jo en Mængde andre Eksempler. Naar Hestestyrken desuagtet tiltog saa stærkt i Antal, som den gjorde, til Trods for, at Hestene trængtes ud fra Arbejdsgebeter, hvor de tidligere havde været eneraadende, saa maa Grunden hertil først og fremmest søges i den Fremgang og Udvikling, vort Erhvervsliv og særlig Landbruget var Genstand for i dette Tidsrum; den mere intensive Drift af Jorden krævede flere Heste, foruden at en Mængde Arbejder, der tidligere krævede Haandkraft, nu blev udført ved Hestenes Hjælp.

Det er derfor ganske naturligt, at Tilvæksten særligt skyldes Hestene paa Landet, medens Antallet af Hestene i Byerne holder sig mere konstant.

Efter 1914 synes de mekaniske Kræfter yderligere at sætte ind, og Automobiler saavel til Person- som Gods-befordring bliver i By og paa Land meget slemme Konkurrenter, medens Tractors af forskellig Type truer Hestene med Hensyn til Landbrugsarbejdet. Og der høres ikke sjælden Røster, der hævder, at nu er Hestenes Dage talte.

Naa, Hestene er sikkert mere sejglivede end som saa, thi selv om der i Perioden 1914—23 har været en stærk Tilbagegang i Antallet af Heste i Byerne — fra 37,263 i 1914 til 26,640 i 1923 eller 10,632 Stk. — og der for Landdistrikternes Vedkommende ogsaa er en stærk Nedgang i den samlede Hestestyrke, saa viser en nærmere Gennemgang af Tællingsresultaterne, at der i 1923 var:

123,952	Hopper og Vallakker over 3 Aar paa Sjælland.
7,555	— - - - - 3 — — Bornholm.
24,588	— - - - - 3 — — Lolland-Falster.
46,660	— - - - - 3 — — Fyn.
76,286	— - - - - 3 — — Sydøstlige Jylland.
73,442	— - - - - 3 — — Nordlige —
80,786	— - - - - 3 — — Vestlige —
eller ialt 433,269 arbejdsdygtige Heste.	

I 1914 var Antallet af arbejdsdygtige Heste paa det samme Landomraade 426,572 Stkr., saa den arbejdsdygtige Del af Hestebestanden er vokset med 6697 Stkr.

Men da der for Byernes Vedkommende er en Tilbagegang paa 10,623 Stkr., saa har der — naar man ser bort fra det ringe Antal Føl og Plage i Byerne — ialt været en Fremgang i Antallet af arbejdsdygtige Heste i Landdistrikterne paa 17,320 Stkr. Der er vist ingen Tvivl om, at denne Forøgelse har fundet Sted som Følge af Landbrugets Krav, og da der vist nu er Enighed om, at vi i 1914 havde rigeligt med Heste — vi kunde dette Aar eksportere omtrent 70,000 Heste mere end sædvanlig,

uden at nogen iøjnefaldende Hestemangel gav sig Udtryk i en forringet Behandling af den danske Jord — medens der ikke med Grund kan siges, at der i 1923 var Overflod af Heste, saa har vi i de 17,320 ikke noget fuldgyldigt Udtryk for Størrelsen af det forøgede Krav fra Landbrugets Side, men jeg skal kun hævde, at som Landbruget før 1914 krævede flere og flere Heste, har det samme været Tilfældet siden. Og selv om Hesteholdet er gaaet ca. 30 pCt. tilbage i Byerne, saa tør jeg dog hævde, at et passende stort og ydedygtigt Hestehold har været og endnu er en uomgængelig Nødvendighed for dansk Erhvervsliv og især for dansk Landbrug.

Hvad er et passende stort Hestehold? Ja, derom er Meningerne ofte delte; ikke mindst i de senere Aar har der været en vis Tendens til ikke alene at fodre økonomisk, hvad rigtigt er, men ogsaa at indskrænke Hesteholdet til det mindst mulige, og i det landøkonomiske Driftsbureaus Beretning for 1922—23 Side 100 fremhæves det, som givende den mindste Pris pr. Hestekrafttime. Jeg maa dog hertil føje, at en lidt for stor Hestekraft muliggør Jordens kraftigere Behandling, muliggør Arbejdernes hurtigere og rettidige Udførelse, muliggør Folkraftens bedre Udnyttelse slides mindre, end hvor Hestekraften kun er af den strengest nødvendige Størrelse.

Hvad herved vindes, vil det vist være vanskeligt at give et regnskabsmæssigt Udtryk for, saaledes at det godskrives Hestene, og en lidt for stor Hestestyrke vil derfor ikke altid være uøkonomisk, nej, den kan være det modsatte.

Vi skal have Heste, og da Forholdene her i vort Land har budt ganske gode Vilkaar for Tillæg af Heste, har vi gennem Aarhundreder hovedsagentlig dækket vort Hesteforbrug gennem Selvtillæg, og jeg mener, at vor Hesteavl's Betydning maa fastslaas paa Grundlag af:

I. I hvilket Omfang den forsyner det hjemlige Hestehold.

II. Gør det af tilfredsstillende Kvalitet og til fornuftig Pris.

Med Hensyn til Punkt I, da viser det sig, at 13,5 pCt. af vor Hestebestand var fremmede Smaaheste. Regner vi med, at 1,5 pCt. er indførte Luksusheste eller fremmede Trækheste, kommer vi til det Resultat, at ca. 85 pCt. af vor Hestebestand er »Hjemmefødninger«, og med Hensyn til Kvaliteten tør jeg nok i al Beskedenhed sige, at de hjemmefødte Heste, vante som de er til det hjemlige Klima, i det store og hele maa siges at tilfredsstille de Krav, der stilles, fuldt saa godt som de indførte.

Angaaende den økonomiske Side af Sagen, da viser den Eksport, vi har haft, at der var andre, der vilde have vore Heste og betale dem med en Pris, der laa over Opdrætningsprisen, at det som Regel var billigere selv at lægge Hestene til end at købe dem, naar de stedlige Forhold ikke lagde for svære Hindringer i Vejen.

Naar Eksporten i de senere Aar har været mindre lønnende, skyldes det først og fremmest de kunstige Hindringer, der har været lagt for den frie Omsætning, og man er ikke berettiget til heraf at drage den Slutning, at vi kan faa Hestene fra Udlandet til en billigere Pris. Nej, dertil ligger Priserne de fleste Steder i Udlandet for højt, ligesom der ikke er en saadan Overflod af Heste i Europa, at et større Begær efter Heste fra Danmark ikke skulde fremkalde en Stigning i Priserne. Der er vist heller ingen, der mener, at det vil være lønnende, om vi helt nedlagde »Hesteproduktionen« og gik over til at indføre alle vore Heste, det vilde sikkert give dyrere og mindre velegnet Hestekraft end den, vi nu har.

Paa Grundlag heraf samt paa den store Rolle det spiller for Danmark som Landbrugsland, at vi til enhver Tid har et passende stort og ydedygtigt Hestehold, tør jeg hævde vor Hesteavls store Betydning, og hele Samfundet er interesseret i, at den løser sin Opgave paa

den bedst mulige Maade, da Hesteholdets Betydning kan videreføres til ogsaa at gælde Hesteavl i det Omfang, den præsterer de Heste, der er en Nødvendighed for vort Erhvervsliv, disse Heste, hvis Arbejde indenfor Landbruget danner en betydningsfuld Del af Grundlaget for, at den danske Jord kan frembringe de Afgrøder — de hjemmeavlede Foderenheder — hvis Betydning vi anerkender for Frembringelsen af de Eksportvarer, vi med Rette er saa stolte af.

Jeg berørte før, at 13,5 pCt. af vore Heste var indførte Smaaheste, hvis Virkeomraade hovedsagentlig ligger i de smaa Landbrug. Det var derfor naturligt, at de fremmede Smaahestes Antal steg, som Udstykningen tog Fart. Medens Antallet i 1898 var 25,602, var det i 1914 87,250, men til Trods for den fortsatte Udstykning i den efterfølgende Tid, gaar de fremmede Smaaheste tilbage til 70,681 Stkr. i 1923, en Tilbagegang paa 17,000 Stkr. eller 19 pCt. Grunden hertil maa først og fremmest søges i Umuligheden af at faa Heste fra Rusland under Krigen. Saafremt Tilbagegangen ikke skyldes, at Automobilerne har fortrængt den eller de smaa Køreheste i de store Landbrug — hvad jeg dog ikke tror — saa viser Tallene os, at man i Smaabrugene er kommen mere ind paa at benytte danske Heste end tidligere, hvilket særlig gør sig gældende i Landets gode Egne.

Det er imidlertid en given Sag, at Hestetillæg ikke kan have gode Kaar i de smaa Brug, alene Føllet vil paa saa smaa Arealer kunne volde betydelig Gene, hvorfor man som Regel i de smaa Brug vil være henvist til at dække sit Hesteforbrug gennem Indkøb. Under de vanskelige Forhold for Hesteavl i Tiden er det nærliggende, at man hører den Opfattelse gjort gældende, at den hjemlige Hesteavl ogsaa maa lægge sig efter at forsyne Smaabrugene med Heste af Russer-Typen.

Den røde Traad i lønnende Hesteavl er efter min Mening, at den Hest, der produceres, først og fremmest maa være egnet til

Arbejde i den hjemlige Bedrift, hvor de lægges til, gør de ikke det, maa der ad anden Vej skabes Dækning — særlig ved Salg af kostbare Avlsdyr eller Luksusheste — ellers bliver Hestestillæget uforholdsmæssig dyrt. Det er de middelstore og større Landbrug, der bærer den danske Hesteavl, og de maa først og fremmest lægge Vind paa at producere en for dem selv velegnet Brugshest, og det er Heste af Russer-Typen absolut ikke. Selv om det i Øjeblikket ikke er nogen særlig fin Forretning at lægge Heste til, saa mener jeg dog, at saafremt den danske Gaardmand vilde give sig til at lægge »Russere« til, blev Forretningen endnu ringere. Jeg beklager det, men under disse Forhold kan jeg ikke se anden Udvej, end at Smaabrugene maa købe deres Heste, vil de endelig have Russere — saa dem om det — ellers maa de benytte den Del af det hjemlige Tillæg, der er falden lidt for smaat ud til egentlig at være velegnet i de større Bedrifter; Tallene tyder paa, at det sidste nok kan lade sig gøre, og jeg tror, det vil tiltage i den kommende Tid.

De danske Hesteavls Betydning maa derfor først søges deri, at den er Leverandør af vore hjemlige Arbejds- og Brugsheste, men desuden har den særligt tidligere gennem det Grundlag, den dannede for en Eksport af Heste til Udlandet, bragt betydeligt Summer her til Landet. Som det sikkert vil være bekendt, har man særlig Vest for Storebælt i et stort Antal Landbrug ordnet sig saaledes, at man arbejder med »Heste, der gaar til Penge«, altsaa unge Heste og Avlsdyr, derved faar man ikke alene Trækraft til det hjemlige Arbejde, men gennem Salg af arbejdsføre Heste, enten her til Landet eller til Eksport, var der Lejlighed til at indkassere en direkte Fortjeneste ved Hestetillæg. Eksporten udgjorde før Kri-gen ca. 25,000 Stkr. aarlig, 1913 saaledes 27.913 Stkr. til en anslaaet Værdi af godt 20½ Mill. Kr. eller 790 Kr. pr. Stk., og da man regnede med, at Opdrætningsomkost-gerne, indtil Hesten kunde gøre Fyldest for Føden, var

ca. 625—650 Kr., var der en Fortjeneste paa 140—165 Kr. pr. Hest.

Før Krigen dækkede vor Hesteavl saaledes ikke alene en betydelig Del af vort Hesteforbrug, men den gav tillige direkte Fortjeneste, og med Hensyn til Perioden under Krigen da skal jeg blot pege paa den Betydning det havde, at vi gennem Selvtillæg kunde dække vort Forbrug, samt de store Summer Eksporten indbragte til Trods for, at den foregik under Former, der forhindrede en tilfredsstillende Udnyttelse, men til Gengæld var saa Hestene det »Løsen«, der førte vore Kulskibe uskadt forbi de tyske Undervandsbaade.

Efter Krigen stiller Forholdene for Udførslen sig mindre gunstige; Prisfaldet rammer Hestene stærkt, ikke paa Grund af Overproduktion, men fordi Tyskland som Følge af sit økonomiske Sammenbrud var nødt til at begrænse Indførslen, og naar der dispenseredes fra Indførselsforbudet, kunde man ved Monopolhandelens Hjælp trykke Priserne.

Udførslen var	1918....	29,182	Stk.		
—	— 1919....	1,445	—	Værdi	2,758,000 Kr.
—	— 1920....	24,146	—	—	43,713,000 —
—	— 1921....	19,567	—	—	30,200,000 —
—	— 1922....	19,683	—		
—	— 1923....	11,005	—		
—	— 1924....	12,552	—		

Der har saaledes været en betydelig Tilbagegang i Udførselens Størrelse, men især er Værdien gaaet stærkt tilbage, saa den for 1924's Vedkommende vel kan sættes til ca. 14—15 Mill. Kroner.

Jeg maa maaske tilføje, at jeg meget ofte træffer paa Folk, der har en udtalt Tilbøjelighed til at klassificere de enkelte Husdyrbrugsgrenes Betydning efter Størrelsen af Eksportværdien af de Produkter, vedkommende Gren frembringer. Paa et saadant Grundlag kommer Hesteavlens langt ned i Rækken, men Eksportværdien af Heste er absolut ikke noget Udtryk for Hesteavlens Ydelse eller Be-

tydning, thi man faar ikke den største Ydelse med, nemlig det hjemlige Arbejde. Hvad er det da værd? Ja, det er yderst vanskeligt at slaa fast, men regner vi med 85 pCt. af 433,269, faar vi med et rundt Tal 368,000 arbejdsdygtige Heste af eget Tillæg. I Følge Beretningen fra Det landøkonomiske Driftsbureau har Gennemsnitsudgiften pr. Arbejdshest været 890 Kr. i 1922—23, og den samlede Udgift derfor ca. 328 Mill. Kr. Disse 328 Mill. Kr. er den Sum disse Hestes Arbejdsydelse mindst kan sættes til, da man ikke under de foreliggende Forhold har kunnet faa Arbejdet udført bedre og billigere end af Heste.

Lægges nu Eksportværdien, ca. 10—11 Mill. Kr. i 1923, til de 328, faar vi ca. 340 Mill. Kr., og skal vi endelig klassificere, ja saa rammer de 340 Mill. nærmere og rigtigere end de 10, og Hesteavlens Plads i Rækken bliver en anden og bedre, hvorfor jeg vil hævde, at Hesteavlens Betydning er større, end man er tilbøjelig til at indrømme, foruden at den er en Nødvendighed, som jeg allerede tidligere har pointeret.

Men Tallene 328 Mill. og 10 Mill. siger os ogsaa klart og tydeligt, at den danske Hesteavl's Opgave først og fremmest er at producere Heste til vort eget Forbrug, og da kun ca. 5 pCt. af den danske Hestestyrke er placeret paa Brostenene, saa bliver Opgaven især specialiseret til at forsyne Landbruget.

Netop her faar vi angivet Retningslinien for Arbejdet indenfor vor Hesteavl, og jeg tør roligt og bestemt hævde, at jeg indenfor Trækracerne har virket efter ringe Evne for, at denne Avl kunde frembringe haardføre, trivelige Heste med en god Bevægelse særlig i Skridt, da Skridtgangen absolut er den for dem betydningsfuldeste Gangart. Der er heller ikke i de senere Aar søgt en yderligere Tilvækst i Størrelse, derimod er Dybden og Sluttetheden som Udtryk for Trivelighed og mere fremtrædende Muskulatur som Udtryk for Styrke søgt yderligere udviklet.

Er og skal end Hensynet til det hjemlige Forbrugs Krav især være bestemmende for Retningen i vor Hesteavl, saa maa man derfor ikke lade Hensynet til Eksporten være ude af Betragtning, thi selv om Hesteavl med Eksport for Øje er en tvivlsom Forretning i Øjeblikket, maa man vel betænke det farlige i altfor store og pludselige Forandringer, da Hesteavlen er den langsomste af Husdyrbrugets Grene, den hvor der er længst mellem Sæd og Høst, samt at der i Løbet af fire-fem Aar kan ske store Ændringer i Udsigterne.

Men Forholdet i de sidste Aar har ogsaa vist os, at kun naar vi har en lønnende Eksport, har vi Sikkerhed for. at vi kan faa vort eget Forbrug dækket, hvorfor vi ikke maa undlade at gøre vort til, at Eksporten kan blive lønnende ved at fremstille en Vare, der ogsaa kan tilfredsstille Udlandets Krav.

Der er ingen Tvivl om, at Hovedmængden af vore Eksportheste gaar til Landbrugs-Arbejde, og for disse er Kravene ikke særligt afvigende fra dem, der stilles her hjemme.

Om Eksportens Betydning for det hjemlige Forbrugs Dækning har vi en udmærket Illustration i de Forhold, der nu gør sig gældende, idet vi ser, hvorledes de lave Hestepriser bevirker en overordentlig stærk Nedgang i Tillægget, saa Dækningen af det hjemlige Forbrug indenfor Landets Grænser i samme Omfang er stærkt truet.

1903	havde vi	43.000	Føl.
1909	— -	49,333	—
1914	— -	49,455	—
1917	— -	55,937	—
1920	— -	50,470	—
1921	— -	38,442	—
1922	— -	35,349	—
1923	— -	31,299	—
1924	— -	25,312	—

I Aarene før Krigen laa Tillægget omkring ved 50,000 Stkr., som det Antal, der skulde til for at dække

det hjemlige Forbrug og skaffe en Overskudsudførsel der i

1903	var	18,966	Stk.
1909	—	11,992	—
1914	—	76.270	—
1921	—	7,715	—
1922	—	14,918	—
1923	—	7,614	—
1924	—	3,301	—

Overskudsudførslen var særlig stor i de første Aar og synes senere — jeg ser bort fra de abnorme Krigs-aar — at dale stærkt. Som Følge af Prisernes Dalen og Eksportens Tilbagegang kommer der nu efter Krigs-aarene en saa stærk Nedgang i Føltillæget, at jeg tør hævde, at vi i flere Aar ikke har lagt Føl nok til til at dække det hjemlige Forbrug.

Hvor mange Føl skal vi have dertil?

Før Krigen skulde vi for at dække vort Forbrug og for at faa en Overskudsudførsel paa ca. 12,000 Heste have ca. 50,000 Føl.

Nu ved jeg vel, at det ikke er helt rigtigt at trække 12,000 fra 50,000 og sige: i 1913 skulde vi have 38,000 Føl for at dække det hjemlige Forbrug, thi der svarer mere end 12,000 Føl til de 12,000 Eksportheste, men dels fødes der en Del Føl efter 15. Juli, og dels har de 12,000 Eksportheste, forinden de drog ud, udrettet et Arbejde, der ogsaa maa tages i Betragtning, saa jeg mener, at ved en saadan Raabalance, som der her er Tale om, vil det være berettiget at regne med 38,000 Føl aarligt til Dækning af det hjemlige Krav. Det vil da være stærke Antydninger af, at vi i 1921 lige dækkede vort hjemlige Behov, men der blev intet til Dækning af Overskudsudførslen, og i 1922 faar vi en samlet Deficit paa ca. 15—16.000 Stkr., i 1923 ca. 14,000 Stk. og i 1924 ca. 16.000 Stk. Med Hensyn til det kommende Aar er Udsigterne for Bedring alt andet end lyse.

Nu vil maaske een eller anden tænke, at naar det hjemlige Krav om Hestekraft som Følge af denne Til-

bagegang i Tillæget en Gang — det varer vist ikke længe — bliver vanskelig at tilfredsstille, da maa Priserne paa Heste gaa i Vejret, og Tillæget vil da igen tage til, og saa har vi Orden i Sagerne paany; men netop paa Grund af, at Hesteavlens er en langsom Forretning, kan det i høj Grad befrygtes, at vi faar stærke periodiske Svingninger, der som bekendt aldrig er af det gode. I Mellemtiden vil det være nødvendigt at dække Manglen ved Indførsel, og det vil sikkert betyde dyrere og daarligere Hestekraft end vi hidtil har haft, og dertil kommer endvidere, at det vil vare længe, før vi igen faar en Udførsel, thi skulde der komme et Begær fra Udlandet, har vi intet at udføre, og naar vi saa endelig faar det, da kan det befrygtes, at andre har taget vor Plads.

Jeg har Gang paa Gang advaret mod den Fare, der truer vort hesteforbrugende Land gennem det stærkt formindskede Føltillæg, og Faren bliver ikke mindre ved, at vor Valuta er svag, thi en større Indførsel vil yderligere svække vor syge Krone.

Men der er en Side endnu ved Eksporten, hvorfor vi bør gøre, hvad vi formaar for at beholde den, og det er den kvalitetsfremmende Indflydelse den har, thi hvis vi herefter kun skal lægge Heste til til eget Forbrug, frygter jeg for, at Kvaliteten gaar tilbage.

Men naar Talen er om Eksport, saa gælder det ogsaa Eksport af Avlsdyr, og i Løbet af sidste Aar har der været en forholdsvis betydelig Udførsel af Hingstplage og Hopper af jydsk Race til Slesvig-Holsten og Lauenborg, og ogsaa til Mecklenborg og Brandenburg. Jeg har nok set, at der i Bladene løb en Meddelelse om, at Eksporten af Avlsdyr havde været uden Betydning, men Forfatteren har her talt om noget, hvorom han ikke har været særlig vel underrettet. Eksporten var livligst indtil 1. April, og jeg har ingen Opgørelse for, hvor mange Certifikater der er udstedt, eller hvor mange Stamtavler der er attesteret af Stambogsføringen før 1. April, men i Tiden 1. April til 1. Januar 1924 er det ca. 260 Stkr., og til

Hingstekaaringen i Aar i Husum var anmeldt 54 jydskfødte Hingste af 211 3. Aars, hvoraf der kaaredes 32, deriblandt 14 Jyder.

Denne Eksport af Avlsdyr, der i Kvalitet ikke kan henregnes til 1. Kl., har mindre Betydning ved sin Størrelse og det Pengebeløb den indbringer end derigennem, at den virker fremmende paa Avlens Kvalitet, da det altid virker stimulerende paa Opdrætterne, naar en Del af de Hingste og Hoppeplage, der ikke lover at blive gode nok til Brug her hjemme, kan afsættes til ordentlig Pris til Udlandet.

Eksportens Betydning for vor Hesteavl er derfor større end de anførte Tal angiver, og ud fra den Betragtning ligger det ligefor, at der indenfor Avlen maa tages et skønsomt Hensyn til begge Sider, men da Kravene ude fra for det store Flertals Vedkommende ikke afviger mere fra det hjemlige end godt er, saa lader denne Tillempning sig godt foretage.

Men det er givet, at Eksportens fremtidige Forhold vil blive af stor Betydning for, hvor meget Hensyn der skal tages til den med Hensyn til Avlens Retning.

Forinden jeg nu gaar over til den sidste Del af mit Emne. maa jeg maaske resumere saaledes, at vor Hesteavl, som Forholdene ligger, er en nødvendig Del i vort Erhvervslivs Maskineri, samt at Styrken og Omfanget af denne Del øver en større Indflydelse paa Maskineriets Gang end Folk i Almindelighed tror.

Vor Hesteavl har en Fortid og Nutid, den kan være stolt af; hvordan vil dens Fremtid blive? Ja, afgjort Svar kan vel ingen give, der kan drages nogle Realiteter frem, saa maa hver enkelt selv drage de endelige Slutninger deraf.

Det ligger derfor først for at søge klaret, om der foreligger noget, der kan begrunde en Antagelse af, at den Retningslinie, der nu gennem 50—60 Aar har været

med Hensyn til det hjemlige Forbrug af Hestekraft vil blive væsentlig ændret.

For Byernes Vedkommende tør jeg ikke tro paa, at der derfra vil komme større Efterspørgsel, nej, snarest det modsatte, og selv om det hævdes, at Varetransport over kortere Vejlængder, hvor der hyppigt skal standses, er billigere med Heste end Automobiler, saa tror jeg dog, at Pasningsvanskelighederne — Normalarbejdsdag og Overarbejdspenge — vedblivende vil tvinge yderligere flere og flere Virksomheder over til Automobildrift, men desuagtet mener jeg dog, at et ikke ringe Antal vil vedblive at benytte Heste.

Med Hensyn til Landbrugets Hesteforbrug, da ligger det nær at tro for Danmarks Vedkommende, med dets mange smaa og middelstore Brug, med den stedse kraftigere Behandling af Jorden og den større Anvendelse af Maskiner, at der foreløbig ikke er Grund til at mene, at Tractorerne skal være i Stand til at forandre Retningslinien i det danske Landbrugs Hesteforbrug.

Med Hensyn til Eksporten, da er Forholdene nærmest kaotiske, da dennes Sammenbrud vel nærmest maa siges at skyldes, dels at Hesteudførslen til Tyskland er draget ind i dette Lands inden- og udenrigske Forhandlinger, dels at Hestehandelen under og efter Krigen har fundet Sted i Indførselstilladelsernes og Monopolhandelens Tegn, saa Udførslen fra Tid til anden har været meget uregelmæssig, hvilket i høj Grad har deprimeret Opdrætterne. Desuden har de monopoliserede tyske Opkøbere haft en sjælden Evne til at undgaa Indkøb paa Markederne, hvorved disse tabte deres Betydning, og Opdrætterne kom til at savne den Rettesnor, som Markederne tidligere havde givet med Hensyn til Priserne samt Efterspørgsels Størrelse og Retning. Det kan derfor ikke forundre, at Hestenoteringen i Berlin gennemgaaende har ligget højere i Guldmark end her hjemme i Kroner.

Selv om jeg vel ved, at Tyskland efter den sidste Tælling har flere Heste end før Krigen, og der fra det

tyske Landbrugs Side er lagt stærk Vind paa Hesteavl, da denne sikkert har været mere lønnende end nogen anden Gren, og selv om de agrariske Krav maaske vil være i Stand til at faa indført visse hæmmende Foranstaltninger, saa synes der dog at være mere Udsigt til at Handlen gives fri, end der har været tidligere, og da er det den almindelige Anskuelse, at der vil opstaa en Bedring. En og anden vil maaske mene, at naar Tysklands Hestestyrke nu er større end før Krigen, da vil dette Haab være illusorisk, jeg skal da blot erindre om, at Tyskland før Krigen indførte ca. 120,000 Heste aarligt, at vist over Halvdelen af Tysklands Landbrugsarbejde udføres af Stude, og at Maskinernes Anvendelse i de mindre og middelstore Landbrug ikke er saa stor som her.

Nu maa yderligere føjes til som et Lyspunkt, at medens Eksporten før Krigen udelukkende gik til Tyskland, saa har der i de senere Aar været Mulighed for Afsætning til andre Lande.

	1924	1923	1922	1921
Tyskland	6977	4688	16414	18949
Schweiz	3229	2366	1479	76
Frankrig				
Czekoslovakiet.....	998	2011	204	
Andre	1328	1480	87	217

Tyskland aftager saaledes ikke mere end omkring Halvdelen af vor Eksport, og særlig de to Lande Schweiz og Czekoslovakiet har været forholdsvis gode Aftagere. Idet jeg fuldt ud anerkender Betydningen af disse Lande som Aftagere af Heste, saa maa jeg dog pege paa, at Czekoslovakiet stadig opretholder Systemet med Indførselstilladelser, og Schweiz'erne aabner og lukker som det passer dem. Uagtet al Kval og Modgang mener jeg dog, at det er og bliver Tyskland, der i 1. Linie bliver bestemmende for, om vor Hesteeksport bliver lønnende eller ikke.

I disse nye Markeder samt i, at Priserne i Tyskland ligger meget højere end herhjemme, og deri, at hver

Gang Tyskland lukker op, ytrer Begæret sig meget stærkt, ser jeg en Antydning af, at Fremtidsudsigterne for Hesteeksport til Tyskland ikke er saa sorte, som de ofte gøres til, men der maa Frihandel til, og det snart; trækker det for længe ud, gaar Føltillæget saa langt ned, at vi kun faar meget lidt at eksportere.

Jeg nævnte ogsaa, at Eksporten af Avlsdyr havde nogen Betydning for vor Hesteavl, og at der sidste Aar gik et forholdsvis betydeligt Antal Hingste og Hopper Syd paa. Jeg nærer nogen Tro til, at der ogsaa i den kommende Tid vil kunne blive nogen Eksport til disse Lande, en Eksport, som Ledelsen dernede ser paa med langt venligere Øjne end tidligere. Desværre har vi ikke Rammerne for en saadan Eksport i saa god Orden som ønskelig; det eneste, der virker, er Registreringen, og selv om jeg Gang efter Gang har hævdet og godtgjort, at Registreringen først og fremmest burde indføres af Hensyn til den hjemlige Avl, saa burde det vel kun glæde os alle, at den ogsaa kunde virke til Gavn for Avlsdyreksporten. Nu er Forholdet det, at der kun kan kaares Avlsdyr i Slesvig, der har stambogsførte Forældre, og om 2 Aar kan ingen Hingste kaares, der ikke har Stambogs-Forældre i de 3 første Led. Skal vi altsaa udnytte den Chance der er, maa vi have lidt mere Orden i vore Sager, og især benytte Registreringen endnu mere end hidtil.

Selv om Eksportforholdene i Øjeblikket er alt andet end lyse, saa er de absolut ikke haabløse, og for Hesteavlen synes jeg, at Fremtidsudsigterne i Virkeligheden er bedre, end man i Almindelighed er tilbøjelig til at tro. Jeg nærer ingen Tvivl om, at Mødgang og Skuffelser ikke vil undgaas i Fremtiden, men man gør klogt i ogsaa at gøre sig klart, at der gennem Arbejde indenfor den danske Hesteavl kan skabes Fremtidsmuligheder, som vi ikke endnu kan se,

og at de Muligheder, der er, kun kan udnyttes, hvis der arbejdes godt, saaledes at vi her, som andet Steds i vor Landbrugsproduktion, lægger os efter at fremstille Kvalitets-Varer.

Derfor gælder det om, at vi drager fuld Nytte af de Hjælpemidler, som vi har i Udvalg og Pleje. Saaftremt vi paa en god Maade kunde slippe af med den overflødigste Del af vore Hingste, er jeg ikke et Øjeblik i Tvivl om, at det vilde fremme vor Hesteavl's Kvalitet. Jeg er heller ikke i Tvivl om, at en bedre Udnyttelse af det offentlige Udvalgsarbejde paa Dyrskuer og Kaaringer gennem større Tilslutning vilde virke fremmende og belærende, hvilket netop i disse Tider er stærkt tiltrængt, men i Stedet for er Hestene ved at forsvinde fra vore Skuer som Følge af, at Udgifterne ved Fremstillingen staar i et saare beklageligt Misforhold til Præmiernes Størrelse. Netop i en kritisk Tid, som den vi er inde i, gælder det om gennem forholdsvis gode Præmier at faa et saa stort Antal Hingste som muligt til at møde frem, saa vi gennem Anerkendelsen af de gode kan søge disse bedre brugte og udnyttede, medens vi ved »Fordømmelsen« af de daarligere søger at forhindre disses Benyttelse.

Men skal vi med Held tage Konkurrencen op med Tractorer og Biler, da maa vi ogsaa gennem selve Opdrætningen søge at fremme Kvaliteten af vore Heste, og der er da ingen Tvivl om, at rigelig Bevægelse i frisk Luft og en bedre Fodring vil være en god Hjælp til at forøge vore Hestes Arbejdsdygtighed.

Selv om Udsigterne for Fremtidens Hesteavl er mere taagede end ønskeligt, saa er der dog et Punkt, hvor jeg maa mene, at der er mere Klarhed, nemlig, at den Krise, der hidtil har behersket vor Hesteavl, i en ikke fjern Fremtid maa blive en Krise for vort Hestehold, og det sidste bliver værre end det første. Jeg føler mig nærmest forundret over, at man ikke allerede har truffet Foran-

staltninger til at modvirke den, men med et overbærende Smil betragte de Opdrættere, der dreven af deres Interesse — med Tab — har gjort deres til at udskyde Tidspunktet for Krisens Indtræden. Hvad enten Krisen kommer i 1926—27—28—29 eller 30, vil jeg haabe, at den danske Hesteavl ogsaa da vil løse sin Opgave paa en ikke alene for den selv, men ogsaa for det Almenes Vel tilfredsstillende Maade.

— Foredraget efterfulgtes af følgende Diskussion:

Phv. Statskonsulent *J. Jensen* udtalte, at det var en glædesløs Tid for Hesteavlsfolk, thi det kan ikke nægtes, at Hesteavlen er inde i et Dødvande, og at Hestene fra mange Sider møder Nid og Nag. For ældre Hesteavlsfolk er dette dog ikke saa foruroligende, thi vi har let ved at huske de Tider, da Hestene var fremme i første Linie, og da det var de kære Svin, der maatte staa i Skammekrogen. Det er ikke saa længe siden, at Hesteavlen var meget højt oppe, og det er derfor i Grunden ret naturligt, at vi nu er kommen ned i Bølgedalen. Hesten er noget af et Konjunkturprodukt, under Krig har der altid været gyldne Dage for Hesteavlen; det viste sig i gamle Dage, og det gik igen i 70erne og under den sidste store Krig. Efter den stærke Opblussen i Krigsaarene er der altid fulgt en stærk Nedgang i Efterspørgslen, og det er en historisk Kendsgerning, at efter de store Krige er der fulgt en Ændring i Hesteavlens Ledelse. Efter Napoleonskrigene tog Fuldblodsavlen Fart, og efter Kri-gen i 70 fulgte Kravene om de svære Heste; der er noget, der tyder paa, at ogsaa den sidste Krig vil medføre Ændringer, i hvert Fald staar vi usikre overfor, hvad Fremtiden vel vil bringe. Der er nogle, der vil have smaa, pæne Heste — de har nu aldrig kunnet betale sig —, medens andre slaar stærkt til Lyd for de store og svære Heste. De praktiske Hesteavlere er noget i Vildrede, og det vilde være heldigt, om vore Ledere vilde komme med et Par vejledende Ord; men de tier stille, hvad der jo er det letteste og maaske det fornuftigste, forsaavidt som Ansvar et derved bliver mindre. I de gode Tider finder Hesteavlerne let nok den Vej, de skal følge, men i de daarlige Tider vilde det være ønskeligt, om de fra Ledelsens Side kunde faa det Fingerpeg om Vejretningen, som de spejder efter. — Ser vi paa vor hjemlige Hesteavl, saa kan der være Grund til med noget større Alvor end hidtil at beskæftige sig med den Stemning for Bel-

gieravlen, der har bredt sig hertil Syd fra. Det kan jo ikke nægtes, at denne Stemning ogsaa er naaet til Jylland, og Hesteavlens Ledelse vilde gøre klogt i at regne med den og søge at faa Haand i Hanke med den, thi en Stemning gaar uden Ledelse let paa Afveje. Naar der nu er Tendenser hos Hesteavlerne mod Belgieravlen, bør Ledelsen ogsaa regne dermed og søge at faa det gode frem; Ledelsen bør sige til de belgisk interesserede Hestefolk, at vi ikke kan være tjent med at faa Affaldet fra Belgien herop, og søge at lede Strømmen i den rigtige Retning ogsaa for denne Avlsretnings Vedkommende. — Med Hensyn til Afsætningen til Tyskland kunde Taleren egentlig ønske, at vi viste lidt mere Selvfølelse. For det første monopoliserer de Hestehandlen og vil bestemme Prisen, og dernæst forlanger de baade Attester og Papirer. Men hvis vi kun har ringe eller ingen Fordel af den Eksport, der nu sker, kunde det maaske være rigtigt, at vi betakkede os foreløbigt; thi saa fattige er vi dog vel heller ikke, at vi saa at sige baade skal tage mod Prygl og sige Tak til.

Statskonsulent *Søndergaard* vilde gerne benytte Lejligheden til at berigtige en Misforstaaelse, der var fremkommen i Anledning af hans Udtalelser paa Hestedagen om Husmandshest. Taleren havde ikke udtalt, at vi skulde lægge an paa at producere smaa Heste. Vi skal ikke give os af med at producere en ny Slags Heste, men det vilde være meget heldigt, om der kunde opnaas et Samarbejde mellem Husmandsforeningerne og Landboforeningerne, saaledes at Indførslen af de smaa Heste udefra kunde undgaaes. I Husmandsforeningerne var der megen Interesse for et Samarbejde, og Planen var da nærmest den, at Husmændene skulde købe unge Heste og benytte disse og sælge dem efter et Par Aars Forløb; derved vilde de jo ogsaa kunne indvinde den Kapital, de maa give mere ved Indkøbet. Naar det saa stærkt blev fremhævet, at Hesteavlen var i saa stærk Tilbagegang, vilde Taleren gerne fremhæve, at dette ikke var Tilfældet for Frederiksborgavlens og Halvblodsavlens Vedkommende, thi sidste Aar var Antallet af bedækkede Hopper for Frederiksborgavlens Vedkommende steget med ca. 1000, og der blev sidste Aar født ca. 1000 Føl flere end næstsidste Aar. Han troede heller ikke, der var Grund til at se saa mørkt paa Hesteavlens Fremtid, thi Lastbil og Tractoranvendelse har vistnok kulmineret; det kunde f. Eks. nævnes, at Carlsberg Bryggerierne sidste Aar har fordoblet deres Hesteantal.

Landstingsmand *G. Fog Petersen* henledte Opmærksomheden paa, at der i Nordjylland var en vis Interesse for den

norske Hest som Jumbehest, og der er flere, der har begyndt at spekulere i Opdræt af jyske Heste. Men naar det er saaledes, at Belgieravlen og andre har faaet Indpas, bør disse Heste ogsaa have Adgang til Skuerne, ellers kan det let blive til Skade baade for de nye Avlsretninger og for den jyske Hesteavl ved at medføre en Blandingsavl, som ingen er tjent med.

Statskonsulent *Aug. Kjær* var enig med Statskonsulent *J. Jensen* i, at Hesten var bleven et Konjunkturprodukt, og dette sikkert i højere Grad end heldigt er. *J. Jensen* udtalte, at vi burde være noget mere store paa det overfor Tyskerne; men det er lettere at sige end at gennemføre under vanskelige Kaar. Med Hensyn til Papirerne er det saaledes, at der ikke stilles bestemte Krav, men de registrerede Heste betales med betydeligt højere Priser. — Med Hensyn til Lastbilerne var det ogsaa Talerens Opfattelse, at disse var en farligere Konkurrence for Statsbanerne end for Hestene; men med Hensyn til Hestenes Anvendelse i Byerne, kan det ikke nytte at lukke Øjnene for, at der er forskellige Forhold, der medfører Vanskeligheder for Hesteholdet, bl. a. den dyre Pasning, som 8-Timers Arbejdsdagen medfører. I mindre Hestehold kan denne Vanskelighed ikke lades ude af Betragtning. Eksemplet fra Carlsberg er derfor ikke saa overbevisende, saafremt man vil opfatte det som en Strømpil, thi netop paa store Institutioner vil man forholdsvis let komme over Pasningsvanskelighederne. — Angaaende Landstingsmand *G. Fog Petersens* Opfordring til at lade de belgiske og andre fremmede Heste faa Adgang til de jyske Skuer, da har det altid været saaledes, at man fordrer, at vedkommende Avl maa have en vis Udbredelse, før man aabner Skuerne for den, og Taleren troede, at dette vedblivende var en god Regel at holde sig til.

Forpagter *C. Sonne* vilde, da ingen yderligere havde ønsket at udtale sig, tilføje et Par afsluttende Bemærkninger. Det er rigtigt, at Hesteavlen har haft modgaaende Kaar i den senere Tid, og hvis vi ser paa de Summer, der bringes hjem gennem Landbrugseksporten, maa det indrømmes, at det kun er en meget ringe Andel, der skyldes Hesteavlen, men det er ligesaa rigtigt, at man ikke kan bedømme Hesteavlens nationaløkonomiske Betydning efter dens Eksportoverskud. Med Hensyn til Fremtiden var Taleren tilbøjelig til at dele det noget lysere Syn paa Hesteavlen, som Statskonsulent *Søndergaard* gjorde sig til Talsmand for. I Byerne tegner Fremtiden sig maaske ikke saa lys, men ude paa Landet vil Tractoran-

vendelsen næppe i nævneværdig Grad konkurrere med Hestekraften. Det er og bør være saaledes, at det er det hjemlige Forbrug — Landbrugets Krav til Hestens Type — der maa være det afgørende, men derfor bør man ingenlunde underkende Betydningen af, at der er Adgang til Afsætning til Ulandet. Ikke alene spiller det en økonomisk Rolle for Hesteavlerne, men det har ogsaa en inciterende Indflydelse og bidrager til at fæstne Interessen om Hesteavlen.

Selv om det er rigtigt, at Hesteavlens Krav for Tiden ikke kan betegnes som lyse, saa bør vi ogsaa agte paa de Tegn, der viser, at man i Hesteavlsskredse herhjemme ligesom er i Færd med at rette Ryggen, og ser vi paa Eksporten, saa viser denne ogsaa, hvad Priserne angaar, en stigende Tendens. Det var Talerens Haab, at disse lysere Tegn maatte vinde Fremgang.

Statskonsulent Kjær har i Aften givet sit Bidrag til at øge Interessen for Hesteavlen gennem sit udmærkede Foredrag. Vi forener os i at bringe ham vor bedste Tak for dette gode og dygtige Foredrag, og vi takker Deltagerne i Diskussionen for de gode Bidrag til Foredragets Uddybelse, de har givet.

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.

VII.

Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1922—23.

Det er nu godt 6 Aar siden »Det landøkonomiske Driftsbureau« begyndte sit Arbejde med fast Personale og egne Lokaler i København, og dermed bliver der lagt faste Rammer for de systematiske Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold, der allerede nu efter saa kort Tids Forløb har vundet en fast Position inden for landbrugs- og nationaløkonomisk-interesserede Kredse.

For den, der har haft Lejlighed til fra første Færd at følge Virksomheden paa nærmere Hold, er det glædeligt at se den stigende Interesse og Tillid, hvormed Arbejdet omfattes af stedse videre og videre Kredse, og at se, hvorledes man nu fra mange forskellige Hold søger at udnytte det Materiale, der aarlig af Bureauet lægges til Rette for Offentligheden.

Det er naturligt, at Redaktionen af nærværende Tidsskrift ønsker at bringe Bud til sine Læsere om Bureauets Arbejde; thi det bør jo ikke glemmes, at det var inden for »Det kgl. danske Landhusholdningsselskab«, det forberedende Arbejde for Bureauets Start blev fremmet og pekuniært støttet, og at det var daværende Præsident i Selskabet, Professor T. Westermann, der oprindeligt tog Initiativet til at faa Arbejdet sat i Gang, selv om det blev Bureauets nuværende Leder, Professor O. H. Larsen, der kom til at trække det store Læs ved Tankens nærmere Udformning og ved Virksomhedens Organisation.

Det var jo lige fra Begyndelsen af Planen, at Undersøgelserne skulde baseres paa en Indsamling og Bearbejdning af Landbrugsregnskaber fra Landets forskellige Egne, fra Ejendomme af forskellig Størrelse og forskellig Driftstype, for at man ved Udnyttelsen af et saadant Materiale kunde blive sat i Stand til at kaste Lys over dansk Landbrugs Økonomi i dets forskellige Afskygninger.

I Aarenes Løb har man arbejdet støt og sikkert hen imod dette Maal, og selv om der endnu er noget at stræbe efter i saa Henseende, kan Bureauet dog alligevel nu med dets Resultater fra 534 Landbrug give et ganske godt Spejlbillede af det danske Landbrugs Økonomi. Den aarlige Beretning bliver med Rette betragtet som en solid landøkonomisk »Vejrmelding«.

De undersøgte Ejendomme fordeler sig paa de forskellige Landsdele og Størrelsesgrupper som det fremgaar af Tabel I.

Tabel I. De undersøgte Ejendommers Antal og Størrelse.

	Antal Ejendomme							Gennemsnitsstørrelse i ha
	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha	Ialt	
Sjælland	7	16	32	49	13	19	136	59.3
De sydlige Øer	8	5	9	11	4	4	41	52.5
Fyn	5	18	24	35	13	10	105	49.9
Østjylland	7	15	23	27	17	9	98	48.4
De vestlige Limfjordsegne	5	5	8	6	1	—	25	23.5
Vest- og Midtjylland	13	29	25	26	26	10	129	46.7
Ialt 1922-23	45	88	121	154	74	52	534	50.2
» 1921-22	40	89	120	143	67	41	500	46.0
» 1920-21	47	90	111	121	60	37	466	43.4
» 1919-20	35	67	83	108	49	29	371	44.6
» 1918-19	24	51	78	95	38	19	305	42.4
» 1917-18	14	42	68	70	29	12	235	39.8
» 1916-17	3	13	23	20	15	1	75	36.8
Gns.størrelse i ha 1922-23	5.8	15.6	24.7	37.8	64.6	222.9	—	50.2

Man vil se, at de fire Hovedgrupper, Sjælland, Fyn, Øst- og Vestjylland, er nogenlunde ligeligt repræsenteret, medens Antallet af Regnskaber er færre fra de mindre Landomraader, »De sydlige Øer« og »De vestlige Limfjordsegne«. Dog kniber det endnu noget, hvad ikke fremgaar af ovenstaaende Tabel, med Repræsentationen for de nordjydske Amter, Hjørring og Aalborg, og fra de fire sønderjydske Amter, der sidst er kommen med i Arbejdet; men Fordelingen bliver Aar for Aar bedre, og fortsætter Fremgangen som hidtil, kan man snart imødesee den Dag, da Bureauets Virksomhed har sine Traade jævnt fordelt over hele Landet, som ogsaa den oprindelige Plan var.

At de undersøgte Landbrugs Kvalitet og derfor sandsynligvis ogsaa deres Driftsresultat ligger over Gennemsnittet af danske Landbrug er næsten en Selvfølge og fremgaar bl. a. af, at Høstudbyttet paa disse Ejendomme ligger gennemsnitlig 13,4 pCt. over den officielle Statistiks Middel for de respektive Amter. Størst er Forskellen i Jylland, hvilket vel nok skyldes, at de magre Egne er forholdsvis svagt repræsenteret.

Mælkeudbyttet pr. Kø falder for Øernes Vedkommende omtrent sammen med Middel for samtlige kontrollerede Køer; men for Jylland ligger Udbyttet ca. 6 pCt. højere end Gennemsnit for jydske Kontrolforeninger. Sammenlignes Udbyttet derimod med det efter Mejeridriftsstatistiken beregnede Middeludbytte for samtlige Køer, bliver Forskellen endnu 5 pCt. større. Dette maa erindres ved den almindelige Bedømmelse af Resultaterne.

Blandt de for Aaret 1922—23 undersøgte Landbrug findes 111 Ejendomme, som har været med i Driftsbureauets Opgørelser for de sidste 6 Aar, og ved at sammenholde Hovedresultaterne fra disse faar man det sandeste Billede af Landbrugets svingende økonomiske Kaar gennem denne bevægede Tid. Det bør dog bemærkes, at Resultater fra disse Ejendomme atter er lidt bedre end Middel af samtlige undersøgte Landbrug.

Tabel II. Aarligt Middelresultat for 111 Ejendomme.

Aar	Kr. pr. ha				Forrentningsprocent af	
	Bogført Landbrugs-kapital	Brutto-udbytte	Drifts-omkostninger	Netto-udbytte	Bogført Landbrugs-kapital	omtrentlig Handels-værdi
1917-18..	2858	709	481	228	8.0	5.9
1918-19..	2944	876	542	334	11.3	7.4
1919-20..	3000	1112	776	336	11.2	7.0
1920-21..	3092	1218	951	267	8.6	6.1
1921-22..	3051	878	837	41	1.3	1.0
1922-23..	2797	914	739	175	6.3	5.0

Som Driftsomkostninger er her medregnet samtlige Driftsudgifter plus en beskeden Løn til Driftslederen, men ikke nogen Rente af den i Landbruget anbragte Kapital. Nettoudbyttet er herefter at betragte som Renteudbytte af denne Kapital; men da der som »Bogført Kapital« for fast Ejendom er benyttet Ejendomsskyld og for de øvrige Kapitaldele en nogenlunde tilsvarende lav Handelsværdi, er der tillige forsøgt en Renteberegning af den omtrentlige Handelsværdi.

Tabel II viser, at disse forholdsvis veldrevne Ejendomme i de sidste Krigsaar og de nærmest følgende gav et meget tilfredsstillende Udbytte selv i Forhold til Datidens høje Ejendomspriser; men at de i det store Prisfaldsaar 1921—22 kun kunde yde 1,3 pCt. af den bogførte Ejendomsværdi og kun 1.0 pCt. af den omtrentlige Handelsværdi.

Naar Gennemsnitsresultatet var saaledes for disse gode Landbrug, forstaar man, at der var en Del blandt disse og mange, mange andre og daarligere drevne Ejendomme, hvor Driften ikke alene intet kunde yde til Forrentning af den indestaaende Kapital; men hvor der desforuden var et betydeligt Driftsunderskud paa rentefri Ejendom.

1922—23 er Driftsomkostningerne derimod atter

bragt saa langt ned — ca. 100 Kr. pr. ha — saa der ialt er bleven nogenlunde rentabel Drift.

I nærværende Tidsskrift er fra tidligere Aarsberetninger meddelt nogle Opgørelser fra de interessante Afsnit om Driftsresultatet fra de forskellige Landsdele og fra Ejendomme af forskellig Størrelse. Her skal af den sidst foreliggende Beretning forsøges et Uddrag til Belysning af disse Ejendomsgruppers Beskatningsforhold. I vore Dage lyder jo fra forskellige Hold Kravet om: »Lige Skat paa lige Jord«. I hvilket Forhold staar nu de virkelig betalte Ejendomsskatter paa disse Ejendomme til disse Krav?

I Regnskaberne er anført Jordværdien pr. ha og den udbetalte Skat. En Beregning herefter viser, at pr. 1000 Kroners Jordværdi er Ejendomsskatten paa

Sjælland.....	27.40 Kr.	Ejendomme under 10 ha	27.31 Kr.
De sydlige Øer.....	23.79 »	— 10—20 »	25.58 »
Fyn.....	26.24 »	— 20—30 »	27.66 »
Østjylland.....	26.15 »	— 30—50 »	26.34 »
De vestlige Limfjordsegne	25.30 »	— 50—100 »	27.00 »
Vest- og Midtjylland....	29.60 »	— Over 100 »	25.68 »

Det ses, at i Forhold til den ansatte Jordværdi har Skatten været mindst paa »De sydlige Øer«s gode Jorder og størst paa de magre midt- og vestjydske; medens den for de øvrige Landsdele kun har varieret lidt. Paa de forskellige Ejendomsstørrelser falder den nogenlunde lige- ligt, hvilket vel kan tages som et Udtryk for, at med de benyttede skattefrie Fradrag kommer den nugældende Ejendomsbeskatning i det store og hele gennemsnitlig til at ramme som lige Skat paa lige Jord uden Hensyn til Ejendomsstørrelse.

At der ved Betragtningen af de enkelte Ejendomme vil vise sig betydelige Svingninger er dog sandsynligt.

I Afsnittet om »Forskellige Forholds Indflydelse paa Driftsresultatet« er bl. a. forsøgt en Sammenligning af de økonomiske Forhold i store og smaa Husmandsbrug, og selv om Materialet ikke er saa stort som ønskeligt, peger

Opgørelsen dog tydeligt i Retning af, at man ved Udstykningen ikke bør gøre Ejendommene for smaa.

Nedenfor er refereret Opgørelsen for Ejendommene under 10 ha paa Øerne og i Østjylland, og en tilsvarende Opgørelse for Vestjylland viser ganske analoge Resultater.

Tabel III. Driftsresultat for store og smaa Husmandsbrug.

	1922—23		De 6 Aar 1917/18— 1922/23	
	Store Brug	Smaa Brug	Store Brug	Smaa Brug
Antal Ejendomme	13	14	59	60
Gennemsnitsstørrelse, ha	6.8	3.9	7.3	4.0
Landbrugskapital, Kr. pr. ha	3353	3499	3557	4092
Bygningsværdi, Kr. pr. ha	1103	1362	1085	1452
Bruttoudbytte, Kr. pr. ha	1358	1369	1463	1754
Driftsomkostninger, Kr. pr. ha	1119	1233	1158	1519
Heraf Arbejdsudgifter	447	554	500	716
Nettoudbytte, Kr. pr. ha	239	136	305	235
do. i pCt. af Landbrugskapitalen	7.1	3.9	8.6	5.7
Familiens Arbejdsfortj. pr. Ejendom . .	2863	1720	3577	2704
do. i pCt. af ber. Arbejdsvederlag	121	92	135	105

I en Tid, hvor der fra Statens Side aarligt ofres Millionbeløb paa Oprettelsen af mindre Jordbrug, har disses økonomiske Bæreevne overordentlig stor Interesse for hele Samfundet. Ikke alene Størrelsen trænger til at belyses, men ogsaa den hensigtsmæssigste Driftsform m. m. Til en detailleret Opgørelse heraf er Driftsbureauets Materiale dog hidtil for lille; men ved Samarbejde med Husmandsforeningerne og Imødekommenhed fra Bevillingsmyndighederne er der nu Udsigt til, at Bureauet i de nærmeste Aar kan blive i Stand til at tage en Række herhenhørende Spørgsmaal op til nærmere Undersøgelse.

Af Tabel III fremgaar, at Brugerne af de mindste Ejendomme 1922—23 næppe har kunnet opnaa normal

Arbejdsfortjeneste for almindelige Landarbejderfamilier, medens de større har haft et væsentligt højere Arbejdsvederlag. I Gennemsnit for de 6 Aar har dog ogsaa de mindste Brug givet lidt over Middelløn.

Fra Afsnittet om »De enkelte Driftgrenes Økonomik» kunde hentes en Rigdom af Oplysninger vedrørende Driftens Detailler; men dette vilde føre for vidt i denne kortfattede Oversigt. Vi maa nøjes med at henvise interesserede Læsere til Beretningen. Kun skal medtages følgende kortfattede Uddrag fra Afsnittet om Markbruget, hvor 96 Regnskaber fra Øerne og Østjylland er delt i tre lige store Grupper efter stigende Produktionspris pr. kg Kærne og pr. F. E. for de 3 Hovedafgrøder.

Tabel IV. 96 Markregnskaber delt efter stigende Produktionspriser.

Kornavl:	Gruppe	I	II	III
Produktionspris, Øre pr. kg Kærne		17.9	20.7	24.0
Kærneudbytte pr. ha		2795	2585	2376
Specielle Udgifter, Kr. pr. ha		354	377	401
Almindelige » » » »		146	158	170
Ialt Produktionsomkostninger		500	535	571
Jordværdi, Kr. pr. ha		1191	1278	1180
Gødningssudg. for hele Ejendommen, Kr. pr. ha		122	106	102
Foderroer:				
Produktionspris, Øre pr. F. E.		14.7	18.0	22.3
Afgrøde, F. E. pr. ha		6090	5234	4151
Specielle Udgifter, Kr. pr. ha		713	757	727
Almindelige » » » »		184	187	199
Ialt Produktionsomkostninger		897	944	926
Jordværdi, Kr. pr. ha		1252	1216	1189
Gødningssudg. for hele Ejendommen, Kr. pr. ha		120	115	100
Græs og Grøntfoder:				
Produktionspris, Øre pr. F. E.		11.1	14.1	17.4
Afgrøde, F. E. pr. ha		2703	2178	1846
Specielle Udgifter, Kr. pr. ha		166	174	182
Almindelige » » » »		135	134	140
Ialt Produktionsomkostninger, Kr. pr. ha		301	308	302

Jordværdi, Kr. pr. ha	1185	1226	1282
Gødningsudg. for hele Ejendommen, Kr. pr. ha	105	107	123
Procent af Arealet med Græs i Agermarken ..	23.6	26.8	30.5
» » » » Eng.....	8.6	6.1	3.9

Som ovenstaaende viser, er der stor Forskel paa Produktionspriserne paa de forskellige Ejendomme. Man vil endvidere se den iøjnefaldende Korrelation mellem Produktionspris pr. Afgrødeenhed og Høstudbytte, hvis Størrelse for alle Afgrøder staar i omvendt Forhold til hinanden, saa der til stor Afgrøde svarer lille Produktionspris og omvendt.

Spørger man saa om Aarsagen til det store Høstudbytte, er denne vanskeligere at paavise med nogenlunde Sikkerhed. For Korn og Roer kan det i nogen Grad være den rigeligere Gødskning, og for Roerne er der tillige en Antydning af bedre Jord for de yderigeste Marker; men disse Forskelligheder er ikke saa store, at de kan give den væsentligste Forklaring, endsige den hele. De største Driftsomkostninger falder tilmed gennemsnitlig paa de mindste Afgrøder.

Man vil næppe fejle meget ved den Antagelse, at det er Manden, Driftslederen, der har haft den største Betydning for Resultatet, selv om Regnskaberne i Følge Sagens Natur ikke kan vise noget talmæssigt derfor.

For Græs og Grøntfoders Vedkommende har Engarealets Størrelse sikkert haft en ikke uvæsentlig Indflydelse paa Resultatet, idet disse lave Græsningsarealer har krævet forholdsvis mindre Gødningsudgift, ordentligt kultiveret giver de et godt Udbytte og staar til en relativ lav Jordværdi.

Skønt man ikke fuldt ud kan udrede Aarsagerne til det store Udbytte, saa er dette som nævnt en væsentlig Betingelse for billig Produktion og dermed for godt økonomisk Udbytte af Markbruget.

Der findes i Aar for første Gang i Beretningen et Tillæg vedrørende Kontantomsætningen og Formuefor-

holdene paa de undersøgte Ejendomme. For Ejendomme af forskellige Størrelsesklasser var Pengeomsætningen i Kr. pr. ha følgende:

Tabel V. Pengeomsætning i Kr. pr. ha
(Arithmetiske Middeltal).

	Under 10 ha	10-02 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha	Alle Ejen- domme
Indtægt:							
Landbruget.....	1169.85	901.35	847.86	810.51	657.20	600.09 ⁵	825.08
Andre Erhverv.....	76.11	8.55	11.98	11.89	27.70	48.68	21.68
Renter.....	10.05	16.58	14.29	13.14	10.57	10.25	12.31
Mellemregning.....	45.04	52.22	20.12	43.59	27.40	24.91	37.90
Ialt...	1301.05	978.70	894.25	879.13	722.87	683.93	896.97
Udgift:							
Landbruget.....	785.22	613.71	576.16	562.56	483.53	448.98	569.33
Andre Erhverv.....	3.46	2.76	7.92	6.57	12.98	44.40	9.26
Husholdning.....	226.62	138.43	114.42	97.28	72.57	46.58	115.42
Privat Forbrug.....	187.19	107.11	91.42	85.13	58.30	44.68	94.65
Renter.....	69.02	61.15	55.68	57.81	52.40	71.50	59.07
Personlige Skatter...	13.44	20.03	22.58	21.74	24.05	19.15	20.98
Større Nyanskaffelser.	15.69	40.03	20.87	29.15	25.74	17.11	27.28
Ialt...	1300.64	983.22	889.05	860.24	729.57	692.40	895.99

Det lille Landbrug har, som man maatte vente, den største Pengeomsætning pr. ha; men Forskellen i Kontantomsætningen er dog ikke saa stor som i Bruttoudbyttet, idet Naturalieforbruget ogsaa er forholdsvis størst pr. ha paa de smaa Ejendomme.

Tabel V viser endvidere, at Pengeindtægten aldeles overvejende stammer fra Landbruget, medens af Udgifterne kun ca. $\frac{2}{3}$ vedrører dette, og i saa Henseende er Forskellen ikke stor paa de forskellige Ejendomsstørrelser. Af de øvrige Udgifter gaar for den mindre Jordbruger en forholdsvis stor Part til Husholdning og Privat-

forbrug, medens for den større Jordbruger andre Erhverv og Renter kræver en større Procentdel.

Formueoversigten viser, at den samlede Formue er stærkt stigende med Ejendomsstørrelsen; men Gælden i Procent af Aktiverne er størst for Ejendomme over 100 ha, hvor den udgør 66,0 pCt., dernæst for Husmandsbrugene med 52,3 pCt., medens Gruppen 20—30 ha har den mindste Gæld, nemlig 35,7 pCt. af Aktivkapitalen.

Ladelund, i Marts 1925.

J. C. Overgaard.

Er Billebo-Klaseskærm (*Oenanthe aquatica* L.) giftig?

Det hænder vist ikke saa sjældent, at Heste (og Køer), der græsser paa fugtig, moseagtig Jord, som støder op til Bække, Søer eller Tørvegrave, angribes af en Lammelse i Bagkroppen, der undertiden i Løbet af meget kort Tid griber saaledes om sig, at Dyret maa slaas ned.

Den tilkaldte Dyrlæge kan kun konstatere, at der her ikke er noget at stille op, og at Lammelsen formentlig skyldes en Forgiftning — rimeligvis af en eller anden Plante, som vokser paa den fugtige Grund. Og han kan kun fraraade at lade Dyrene græsse paa de paagældende Steder.

At der virkelig er Tale om en Giftplante, som Aarsag til Sygdommen, er der vist ingen Tvivl om. — Men hvilken? — Kendte man Planten, var der maaske dog Mulighed for at faa den fjernet.

Jeg er ikke langt fra at tro, at det ikke vilde være overvældende vanskeligt at konstatere, hvilken Plante der her er Tale om.

Netop paa de nævnte Lokalteter vokser hyppig en Plante, som i Nutidens floristiske Skrifter kaldes: *Oenanthe aquatica*, *O. Phellandrium* eller *Phellandrium uquatica*. — Paa Dansk kaldes Planten: Billebo eller Billebo-Klaseskærm.

Planten, der hører til de Skærmblostmstrede, hvis Repræsentanter jo anses for ret vanskelige at adskille indbyrdes, vokser helst ude i selve Vandet, og kun her opnaar den sin fulde Udvikling. Men imellem Græsset

i Omegnen af det Vand, hvori Planten vokser, optræder hyppig mere eller mindre forkrøblede Eksemplarer.

Skønt, som sagt, de enkelte Arter af denne Familie ikke er lette at kende fra hverandre, især for Ikke-Botanikere, er der dog ved denne Plante noget karakteristisk, som gør den ret afstikkende og kendelig fra dens nære Slægtninge, særlig da naar man træffer den voksende ude i Vandet. — Det er dens meget tykke og hule Stængel. Og har man engang rigtig lagt Mærke til den kraftige Skærmpolante ude i Vandet, vil det ikke være vanskeligt at genkende de svage Eksemplarer, der vokser mellem Græsset.

Skærer man Stængelen op, vil man meget ofte finde denne beboet af en lille Bille, en Art Snudebille, *Lixus paraplecticus*, hvis Larver lever af Plantens Blade. Disse bliver hen paa Sommeren oversaaede med Larverne, der i Løbet af kort Tid afgnaver Bladene, saa kun de nøgne Ribber bliver tilbage.

Det er i denne Plante, jeg tror, vi har Kilden til de Sygdomsangreb paa Heste og Køer, der græsser paa de omtalte Lokalteter.

I *C. G. Rafn*, Danmarks og Holstens Flora, 2. Del 1800, siger Forfatteren bl. a. om denne Plante:

»Længe har man anset denne Plante som en Gift, eller dog som meget skadelig for Heste, fordi man har villet iagttage, at nogle Heste, efter at have ædt den, skulle have faaet en Lamhed i Bagkroppen. Siden opdagede man, at Larven af et Insekt (*Curculio paraplecticus*) hyppigen opholder sig i Stængelen. og nu tilskrev man denne hin Virkning, dog er dette en blot Slutning og aldrig ved direkte Forsøg godtgjort.«

Planten har altsaa i ældre Tid faaet Skyld for at fremkalde Lammelse i Bagkroppen hos Hestene, men Rafn tør ikke udtale sig bestemt om Sagen. Skønt han og *Viborg* netop i disse Aar anstillede en lang Række Undersøgelser med giftige Planters Virkning paa Hus-

dyrene, havde de ikke faaet denne Plante inddraget under disse.

Naar Planten i Nutiden omtales, er det gerne med en Bemærkning om, at den »skal« være giftig, eller at den »skal« have giftige Egenskaber — især for Heste. — Man synes at stille sig noget skeptisk over for Plantens Giftighed. Men alligevel er det paafaldende, at Heste og Køer, som det synes, virkelig ikke sjældent, naar de græsser paa de Lokalteter, hvor denne Plante vokser, angribes af en Sygdom, hvis Symptomer ganske falder sammen med de Iagttagelser, man i ældre Tid vil have gjort. Det er i alt Fald sikkert god Anledning til at have sin Opmærksomhed henvendt paa Planten, og er den den skyldige, er det jo dog ikke uoverkommeligt at fjerne de enkelte spredte Eksemplarer, der kan være Tale om paa de Steder, hvor Heste og Køer græsser. — Det skal her tilføjes, at Faarene ifølge Rafn overhovedet slet ikke rører Planten.

L. P. Lauritsen,
Tanderup pr. Ærøskøbing.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1924.

Af Inspektør *James Høyer*.

Med denne Beretning afslutter Kontrollen sit 30. Forretningsaar, og det ligger da nær at kaste Blikket tilbage paa de svundne Aar, som ikke alle har været lige gode med Hensyn til det pekuniære Resultat, men som i alt Fald har betydet et stort Arbejde.

Forinden Krigsaarene kunde Kontrollen konstatere en jævn Fremgang, selvfølgelig med Svingninger op og ned. Med Verdenskrigen, som har skabt saa mange Forskydninger, og som paa saa mange forskellige Omraader har foraarsaget Forandringer, begyndte Kontrollens trange Aar, og Fremgangen blev til Tilbagegang. Kontrollen maatte her dele Kaar med saa mange andre Foretagender. Arbejdets Udførelse blev dyrere, Korn- og Foderstofladninger fra Hamborg gik paa Grund af lavere Fragter uden om København til danske Søkøbstæder, og flere af vore Importfirmaer begyndte at lægge Lagre af disse Varer i Provinshavnene, hvortil ogsaa Baade fra oversøiske Pladser, nu mere end før, dirigeredes direkte, og fra disse Søkøbstæder forsynes det omliggende Op-land.

Det siger sig selv, at disse Forhold tvinger noget af Korn- og Foderstof-Importen bort fra København, og derved paavirkes ganske naturlig Kontrollens Virksomhed i høj Grad.

Importtallene for 1924 viser imidlertid en forøget Import til København af Majs og Foderstoffer imod 1923, og da Importen ogsaa i det nye Aar er forholdsvis stor, synes Udsigterne for Kontrollens Virksomhed ret gunstige. Allerede 1924 viser, at det Kvantum Varer, som passerede Kontrollen, overstiger 1923 med ca. 17 000 Tons, en Fremgang af 33 pCt.

Importen viser følgende Tal for sidste 5 Aar, anført i Tons à 1000 kg:

	Majs	Byg	Oliekager	Klid
1920	46.000	0	28.000	400
1921	94.000	15.000	39.000	3.600
1922	69.000	7.000	31.000	9.500
1923	60.000	13.000	32.000	14.000
1924	65.000	20.000	50.000	12.000

Tallene er at forståa som »circa«.

Kontrollen viser samme 5 Aar følgende Kvanta, dels kontrollerede, dels prøvetagne Varer, ligeledes anførte i Tons à 1000 kg:

1920	57.000 Tons
1921	70.000 —
1922	53.000 —
1923	51.000 —
1924	68.000 —

og det i 1924 anførte Kvantum omfatter følgende Varer:

Majs	26.555.427 kg
Hvede	1.355.714 -
Rug	5.414.519 -
Byg	8.748.993 -
Havre	2.612.985 -
Foderhvede	2.268.128 -
Bomuldsfrøkager	3.598.577 -
Solsikkekager	5.422.569 -
Jordnødkager	647.003 -
Palmekager	278.354 -
Kokoskager	647.358 -
Hørfrøkager	99.846 -
Sesamkager	72.473 -
Rapskager	161.751 -

Transport... 57.883.697 kg

Transport...	57.883.697	kg
Hampefrøkager	22.000	-
Babassukager.....	41.480	-
Foderkageblanding.....	193.083	-
Sojakager	154.741	-
Hvedeklid	3.166.155	-
Rugklid	41.500	-
Ærter og Vikker.....	829.527	-
Maltspirer	41.452	-
Kartoffelsnitte	19.974	-
Rugstrømel.....	37.444	-
Lucernemel	53.385	-
Bygsvinemel.....	67.101	-
Bibbymel	575.000	-
Fodermel	91.483	-
Hvedemel.....	470.600	-
Rugmel	24.250	-
Kartoffelmel.....	10.000	-
Riis	22.396	-
Maismel	5.000	-
Kakaoaffald	10.000	-
Græsfrø, diverse Sorter.....	136.342	-
Kommen.....	4.393	-
Kaffe	3.540	-
Sukker	15.000	-
Sirup.....	12.500	-
Melasse	110.004	-
Koks	435.179	-
Chilesalpeter	2.086.945	-
Kaligødning	995.414	-
Svovlsur Ammoniak.....	190.300	-
Jernvitriol	48.516	-
Thomasmel.....	250.000	-
Kalkkvælstof	10.000	-

Ialt... 68.058.401 kg

eller 68.058 $\frac{401}{1000}$ Tons.

Angaaende Varernes Fordeling fra Aarets forskellige Maaneder henvises til Tabel I.

Af Certifikater blev udfærdiget i Løbet af Aaret 498 Stykker og de enkelte Forretningers Antal var 3174.

Med Hensyn til Majs og Foderstoffer skal bemærkes: Nordamerikansk mixed Majs viser atter

Nedgang imod 1923, hvilket Aar bragte ca. 23.000 Tons imod ca. 13.000 Tons 1924. Aarsagen til denne yderligere Nedgang maa formentlig, som allerede antydet i Beretningen 1923, søges i mindre Høst og større Svinehold i Amerika og de derigennem betingede højere Fordringer. Den amerikanske Majshøst i Nordstaterne er for 1924 saa lille, som den ikke i mange Aar har været, og alt tyder derfor paa, at Tilbudene derfra, dersom der overhovedet kommer Tilbud, bliver meget knappe og Fordringerne høje. Importørerne maa derfor dække det hjemlige Forbrug med Majs fra Sydamerika og Donaulandene.

Af anden Mais indkom:

Galfox Mais	ca. 28.000 Tons
Plata —	- 19.000 —
Java —	- 3.000 —

Byg indkom fra:

Plata	med ca. 9.000 Tons
Donaulandene	— - 9.000 —
Nordamerika	— - 1.700 —
Californien	— - 400 —
Marokko	— - 67 —

Majsen indkom gennemgaaende i god Kondition; nogle Partier fra La Plata var noget varme og lidt af farvet, men dog ikke i særlig ondartet Grad.

Hvad Byggen angaar, var det meste Fodervarer, en Del forurennet med Ukrudtsfrø og lignende.

Importen af Oliekager bestod af:

Bomuldsfrøkager	ca. 19.500 Tons
Solsikkekager	- 14.000 —
Jordnødkager	- 7.000 —
Palmekager	- 3.000 —
Kokoskager	- 3.000 —
Rapskager	- 2.500 —
Babassukager	- 500 —
Hørfrøkager	- 250 —

og alle Sorter kom i overvejende Grad godt frem. Af de saakaldte sydrussiske Bondekager — Solsikkekager —

Tabel I. Oversigt over kontrollerede Varer i Aaret 1924 (anfört i 1000 kg).

1924	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Bomuldstrø- kager	Palmekager	Hørrø- kager	Jordnød- kager	Kokos- og Sesamkager	Rapskager	Sofakager og -skraa	Solsikke- kager
Januar.....	2729	549	356	934	698	210	58	22	54	66	16	91	450
Februar.....	1104	38	385	703	427	58	85	70	145	174	41	»	569
Marts.....	782	10	268	646	112	222	58	»	13	68	3	»	562
April.....	3899	496	505	659	453	107	20	»	199	154	39	5	35
Maj.....	3134	16	314	995	77	398	24	»	29	13	2	»	46
Juni.....	2276	77	660	1842	104	35	8	»	»	»	»	»	3
Juli.....	1865	42	354	1252	195	5	»	»	»	»	»	59	443
August.....	3213	»	712	363	121	200	10	8	10	32	»	»	»
September.....	2015	54	204	369	148	179	»	»	43	134	54	»	949
Oktober.....	748	54	830	635	10	133	»	»	102	47	5	»	1987
November.....	1481	5	405	248	90	504	6	»	52	32	2	»	352
December.....	2309	15	422	103	178	1547	9	»	»	»	»	»	26
Ialt...	26555	1356	5415	8749	2613	3538	278	100	647	720	162	155	5422

1924	Hvedeklid	Rugklid	Hvede- & Rugmel	Ærter og Vikker	Foder-Hvede	Diverse Frø-Sorter	Kommen	Bibbymel	Diverse Foderkager	Maltsplirer & Svinemel	Lucernemel	Ris og Kaffe	Sukker-Strup	Melasse	Diverse Varer	Kunst-gødning
Januar	976	5	62	»	222	»	2	350	51	»	»	10	»	»	25	723
Februar	532	»	48	63	484	»	»	»	2	»	»	»	»	»	440	129
Marts	73	»	»	83	363	»	»	»	20	»	»	»	»	»	»	626
April	60	»	3	130	66	48	»	»	»	»	»	»	»	»	»	789
Maj	127	»	»	75	132	»	»	»	»	»	»	»	»	»	147	300
Juni	16	»	63	15	62	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9	55
Juli	240	»	29	»	346	»	»	»	»	41	37	»	»	»	25	»
August	5	»	4	106	115	»	2	»	»	»	»	»	»	»	38	333
September	99	»	14	»	»	30	»	»	81	52	»	»	»	»	78	350
Oktober	114	28	27	9	»	15	»	»	51	»	»	3	»	»	130	»
November	728	»	77	»	»	8	»	»	»	»	16	13	137	»	36	»
December	196	9	169	»	479	35	»	225	51	15	»	»	»	»	30	276
Ialt...	3166	42	496	481	2269	136	4	575	256	108	53	26	137	»	958	3581

Ialt 68,058,401 kg = 68,058 $\frac{491}{1000}$ Tons.

Tabel II. Oversigt over kontrollerede Varer

Aar	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Mel og Gryn	Bomuldsfrø- kager	Palmebager	Jordnød- kager og Mel	Solsikke- kager	Raps- og Hørfrøbager
1896/8	58226	69	105	686	»	»	3709	30	»	213	112
1899..	45651	»	12	258	»	70	6891	53	»	324	677
1900..	37314	18	805	50	50	»	2710	56	»	2336	714
1901..	25162	1612	1297	2793	6	»	23114	92	»	5970	714
1902..	100654	2618	7642	3847	»	»	28351	124	2746	7471	1174
1903..	50811	1043	6639	9411	»	605	27031	85	292	8025	839
1904..	31674	1250	2836	18992	18	332	19749	64	890	7273	2102
1905..	64228	178	4008	14559	229	330	47980	89	461	4688	1925
1906..	76766	603	1914	6157	333	5	49669	66	1153	4527	954
1907..	51622	2640	898	536	109	423	44830	95	889	4273	568
1908..	38061	2747	2809	1762	919	556	33220	84	662	13013	120
1909..	26330	1805	2144	9295	730	322	34749	144	569	9764	156
1910..	25942	2328	3754	9160	1328	310	25487	119	1526	2323	354
1911..	52878	3047	3942	6671	1365	93	25329	112	1682	8817	350
1912..	47322	9984	953	2367	451	17	35300	24	1504	6633	394
1913..	49519	2889	1235	2720	1372	334	26718	90	1582	6662	53
1914..	33071	1564	1503	3296	2258	8	14008	383	1711	5823	712
1915..	67751	1528	1637	18645	1093	356	54163	926	1977	1	1086
1916..	74958	2118	454	1222	976	1020	30230	1277	1119	»	484
1917..	33073	888	317	422	6441	88	30862	25	1639	»	222
1918..	1757	90	16	596	5169	»	15	»	»	»	»
1919..	11458	1355	»	1615	703	1908	700	594	25	»	»
1920..	24650	1532	28	426	1636	1334	7922	287	968	»	531
1921..	40608	943	1086	2846	643	931	10503	495	2758	241	580
1922..	27383	1641	3326	3332	1160	1397	6256	278	1072	112	285
1923..	17515	4406	5768	5255	2003	926	3463	203	1687	2107	225
1924..	26555	1356	5415	8749	2613	496	3598	278	647	5422	262
Ialt..	1140939	50252	60543	135668	31605	11861	596557	6073	27559	106018	15593

Ialt 2,438,028,280 kg

i Aarene 1896—1924. (anført i 1000 kg).

Sojakager og -skraa	Hvede- og Rugklid	Bomuldsfrø- mel	Melasse o. a. Foderstoffer	Foder-Hvede og Malt	Diverse Foderkager	Maltspirer og Risfodermel	Blodfoder	Diverse Frøsorter	Roer etc.	Bælgfrugter	Bibbymel	Diverse Varer	Oliefrø og Kunstgødning
»	659	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1392	138	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1749	524	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1713	326	12	»	346	»	»	»	»	5	»	»	»
»	18232	1958	208	»	485	23	»	»	»	»	»	»	1256
»	7329	2102	340	»	48	9	»	»	»	»	»	»	50
»	8266	1631	298	»	320	21	»	»	»	»	»	»	6
»	9908	1819	1191	»	339	13	»	»	»	»	»	»	»
»	7923	734	626	»	362	61	»	»	»	2	»	»	50
»	12438	776	189	»	322	265	»	»	»	»	»	»	729
»	5022	1034	631	»	661	2260	»	»	»	3	»	»	1650
2294	5582	347	239	»	481	1249	»	23	»	1101	»	»	»
4905	4726	226	837	»	931	119	»	47	»	58	»	»	»
1518	5085	61	802	»	1510	94	»	106	»	17	»	»	20
193	3717	126	683	»	529	38	»	31	»	2794	»	»	»
634	3092	»	209	1226	243	56	»	84	»	210	»	»	152
301	1899	»	2747	776	376	451	»	41	»	202	»	»	»
2837	4766	»	1934	»	321	3124	»	45	»	»	»	»	1480
4265	339	»	471	»	2971	315	»	105	»	»	»	»	2360
470	403	»	1123	100	211	22	»	10	»	119	»	»	»
»	1120	»	4366	»	»	222	1775	2	63	»	»	153	4
»	730	237	10168	323	1365	74	»	999	10	370	»	378	567
6881	590	955	114	»	4409	162	»	22	»	2600	»	203	1454
451	1810	275	15	27	2286	»	»	53	»	19	»	207	3009
388	2632	»	»	50	718	114	»	13	»	450	200	119	2686
241	2816	»	3	62	579	244	»	125	»	313	»	174	2848
155	3208	»	»	2269	976	108	»	136	»	481	575	984	3581
25533	117146	13269	27400	4833	20789	9044	1775	1842	73	8744	775	2218	21902

= 2,438,028 $\frac{280}{1000}$ Tons.

hvorom Kontrollen skrev i Beretningen 1923, har der intet været fremme i Loco, og det synes, som om disse Kager nu er opbrugte.

Fremmede Hvedeklid kom fra

England	med ca. 7000 Tons
Sydamerika	— - 5000 —
Canada	— - 300 —

og alle Kliddene kom frem i god Kondition, bortset fra lidt tør Varme, som af og til sporedes i Platakliddene.

I de forløbne 30 Aar er ialt passeret Kontrollen

2,438,028,280 kg

eller

2.438.028 $\frac{280}{1000}$ Tons à 1000 kg.

Herom henvises til Tabel II.

Kontrollen skal i Lighed med de foregaaende Aar slutte med at udtale, at Arbejdet udføres saa forsvarligt og samvittighedsfuldt som paa nogen Maade mulig; men noget materielt Ansvar for Uheld, som maatte ske under Kontrollens ret vanskelige Hverv, kan ikke paalægges Kontrollen.

Udkomne Bøger.

Tabeller og Tavler til Brug ved Beregning af Malkekvægets Vinterfoder i Aaret 1925. Udarbejdet af *Lars Frederiksen*. 56 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, København). — »De følgende Tabeller — skriver Professor *Lars Frederiksen* i Forordet —, der nærmest er beregnede til Brug ved Foredrag, Kursus og andet landøkonomisk Oplysningsarbejde, er udarbejdede efter Anmodning fra Konsulenter og andre, der staar som Vejledere for Kvægbrugere eller vordende Landmænd«. Naar Forfatteren har ment at maatte imødekomme de fremsatte Anmodninger, uagtet mange vigtige Fodrings-spørgsmaal endnu ikke er helt afklarede, er det blandt andet fordi der forskellige Steder i Vinteren 1923—24 er udført nogle Prøvefodringer i Overensstemmelse med de Principper, efter hvilke de offentliggjorte Tabeller er udarbejdede, og disse Prøvefodringer gav i alle Tilfælde et tilfredsstillende Resultat. Naar Tabellerne er angivet at gælde for 1925, er Grunden den, at baade Forsøgsresultater og Erfaringer fra Praksis maaske snart kan gøre visse Ændringer ønskelige. — Fremstillingen er klar og populær, de foreslaaede Eksempler er søgte bragte i Overensstemmelse med, hvad der lader sig gennemføre i Praksis, saa det lille Skrift sikkert vil være en god Støtte ved Planlægningen af en rationel Vinterfodring.

Anvendelsen af Kunstgødning i Danmark 1924. En Statistik indsamlet ved Dansk Andels Gødningsforretnings Lokalforeninger. 24 Sider. (N. Olaf Møllers Boghandel, København). — Det er det første Forsøg, der er gjort herhjemme paa Tilvejebringelsen af en Statistik over Forbruget af Kunstgødning, Initiativet til Statistiken skyldes Konsulent *M. K. Kristensen*, Skanderborg, der har skrevet den udmærket vejledende Tekst til Tabellerne; ved Udarbejdelsen af Spørgeskemaerne har Statistisk Departement, Driftsbureauet og Forsøgsleder *N. A. Hansen* bistaaet, medens Konsulent *L. P. Hansen*, København, har gennemset og bearbejdet de ind-

komne ca. 10,000 Skemaer. Resultatet af dette Samarbejde foreligger nu i den interessante og lærerige Pjece, der giver Oplysninger ikke blot om Kunstgødningsforbrug paa Ejendomme af forskellig Størrelse indenfor de enkelte Amter, men ogsaa om Ajleopbevaring og Kunstgødningsforbrug indenfor Amternes lokale Omraader.

Kunstgødningsforbruget har været stærkt stigende her i Landet. Indførselen af Kvælstofgødning var i 1924 omtrent 50 Gange større end i Tiaaret før 1900, af Fosforsyregødning og Kaligødning 7 Gange større. Paa Grundlag af en af det internationale Landbrugsinstitut i Rom udsendt Statistik (jvnfr. nærvær. Tidsskrift S. 63) er der udarbejdet en Tabel over Forbruget af Kunstgødning i Holland, Tyskland, Belgien, Norge, Sverige, England og Schweiz, og herefter skulde Danmark hævde Stillingen som en smuk Nr. 3 blandt disse Lande. Kun Holland og Belgien bruger mere Superfosfat, og Holland og Tyskland mere Kali og Kvælstof end vi, medens Forbruget i Norge og Sverige er adskilligt lavere end hos os. Men selv om vort Forbrug af Kunstgødning er steget og relativt taget er højt, bliver dog Resultatet af den foreliggende Statistik, Planternes Forbrug af Næringsstoffer og den Mængde Kvælstof, Fosforsyre og Kali, der tilføres Jorden med Staldgødningen og Ajlen, det, at der med Fordel vil kunne anvendes betydelig mere Kunstgødning, end der nu bruges. Ganske særlig i Aar (1925), da Prisforholdet mellem Kunstgødning og Planteavlsprodukter er usædvanlig gunstigt, »tør man nok sige, at det vilde være ønskeligt, om de henholdsvis 33, 69 og 49 pCt. af Landbrugene, der endnu bruger under 100 kg Superfosfat, 25 kg 37-pCt. Kaligødning og 50 kg Kvælstofgødning pr. ha Landbrugsareal, snart kom ind paa et større Forbrug«. I al Almindelighed kan det siges, at som Priserne nu stiller sig, er det langt fordelagtigere at anvende Kunstgødning — baade Kvælstofgødning, Superfosfat og Kali — nu, end det var før Krigen.

Beretningen giver Oplysning om ikke faa interessante Forhold, saaledes Gødningsanvendelsen paa Ejendomme af forskellig Størrelse og Beskaffenhed, i de forskellige Egne o. s. v., men herom maa man læse sig til i selve Redegørelsen. Den være hermed anbefalet til et nøje Studium, hvad den i høj Grad fortjener, og som sikkert hos mange vil give Anledning til nyttige Overvejelser.

Om Mund- og Klovesygens Væsen, Udbredelse og Bekæmpelse.¹⁾

Foredrag ved Konsulentmødet den 28. Februar 1925 af Veterinærfysikus, Prof., Dr. C. O. Jensen.

Mine Herrer! Den meget store Udbredelse, som Mund- og Klovesygen har opnaaet i denne Vinter, og dens Vedholdenhed har i vide Kredse vakt Uro og Misfornøjelse med de trufne Foranstaltninger; og den Omstændighed, at saavel Landbrugsblade som Dagblade har indeholdt talrige, mer eller mindre velmente, men gennemgaaende ganske vildledende Artikler, der viser Forfatterernes fuldstændige Ukendskab til Sygdommen og dens Forhold, har selvfølgelig i væsentlig Grad bidraget til at forøge Misfornøjelsen. Jeg benytter derfor med Glæde nærværende Lejlighed til indenfor Konsulenternes Kreds at give et Rids af vort Kendskab til denne Sygdom og af Grundlaget for de til dens Bekæmpelse trufne Foranstaltninger; mere end en Udsigt kan der dog paa Grund af Tidens Knaphed ikke blive Tale om.

Mund- og Klovesygen har været kendt i flere Hundrede Aar. Den første Beskrivelse af Sygdommen skriver sig fra 1514; i de følgende Aarhundreder er den mangfoldige Gange med flere Aars Mellemløb optraadt som Epizootier, der hver Gang har bredt sig til store Dele af Europa; under og efter Verdenskrigen er den bleven stationær i en stor Del af Mellem- og Sydeuropa. Epizootierne begynder som Regel i det sydøstlige Europa

¹⁾ Med nogle senere Tilføjelser.
Tidsskrift for Landøkonomi 1925.

— maaske Vestasien — og breder sig derfra mod Vest gennem Ungarn og Østrig og videre herfra mod Nord; sjældnere synes den at opstaa i Sydeuropa, særlig Italien (maaske overført fra Nordafrika), hvorfra den breder sig til Schweiz og Frankrig og videre mod Øst og mod Nord. Ogsaa til de andre Verdensdele er Sygdommen jævnlig ført; til Nordamerika formentlig første Gang i 1870, til Australien i 1872; i visse Dele af Sydamerika synes Sygdommen i de senere Aar at være bleven stationær.

For Danmarks Vedkommende kan Sygdommen føres tilbage til 1822, da den formentlig blev indslæbt fra Tyskland, hvor den i flere Aar havde været stærkt udbredt. Den viste sig atter i den varme Sommer 1838 og bredte sig i 1841—42 over største Delen af Landet. I 1862 naaede den atter, formentlig igen indført fra Tyskland, hertil; den var udbredt paa Sjælland, men skaaede Landets øvrige Dele. I Slutningen af Tredserne hærgede Sygdommen atter Tyskland, og viste sig, dels indført derfra, dels fra Sverige, i August 1869 i Danmark, hvor den omtrent samtidig konstateredes paa Syd-fyn og ved Præstø; den opnaaede en betydelig Udbredelse i Efteraaret, saaledes at der alene i 1869 blev anmeldt 1168 angrebne Besætninger med over 25,000 Stkr. Kvæg (foruden Svin og Faar); den var i Tilbagegang i December-Februar, men tog atter fat i Marts og holdt sig gennem hele 1870; i de følgende Aar optraadte som Rester efter denne store Epizooti spredte Tilfælde. Dette sidste Sygdomsudbrud gav Anledning til, at Mund- og Klovesygen blev optagen blandt Lovens ondartet smitsomme Sygdomme.

Naar jeg fremdrager disse gamle Udbrud, er det bl. a. for derigennem at paapege det fuldstændig urigtige i de fremsatte Formodninger eller Paastande om, at Mund- og Klovesygens Udbredelse skulde være Følger af den stærke Anvendelse af Oliekager, af Roefodring, af Mangel paa Vitaminer i Foderet o. s. v

I Aarene 1876—78 noteredes ganske enkelte Tilfælde af Mund- og Klovesyge her i Landet, men det er dog meget tvivlsomt, om det virkelig har drejet sig om denne Sygdom. Fra 1879 til 1891 er Landet i hvert Tilfælde ganske frit. I 1892—93 indfandt Sygdommen sig paany, dog blev kun ca. 400 Besætninger angrebne. I de følgende Aar paavistes kun enkelte Udbrud, der standsedes ved Nedslagning, saaledes i 1900 10 og i 1904 22 angrebne Besætninger. Fra 1905 til Slutningen af 1910 var Landet atter frit; i November-December 1910 anmeldtes 4 Sygdomsudbrud, og i det følgende Foraar og Sommer iagttoges spredte Tilfælde, hvorefter Sygdommen i Oktober bredte sig og naaede Maksimum i December 1911—Januar 1912; i Juli syntes den ganske ophørt, dog anmeldtes atter i 1913 6 Besætninger angrebne. I alt blev i 1911—12 1285 Besætninger (= 0,7 pCt. af Landets Kvægbesætninger) med ca. 48,000 Stkr. Kvæg angrebne, og Sygdommen optraadte særlig paa Sjælland og Fyn.

Allerede i 1914 meldte Sygdommen sig paany, og atter begyndte den i Aarets sidste Maaneder, for derefter jævnt at tiltage i Hyppighed, indtil den naaede sit Maksimum i Udbredelse i Maj det følgende Aar. I Løbet af 21 Maaneder angrebes 7091 Besætninger (= 3,89 pCt. af samtlige Besætninger med c. 222,000 Stkr. Kvæg), og atter denne Gang var det væsentligst Øerne, der hjem-søgte.

Efter kun 4—5 Aars Forløb brød Sygdommen atter frem, som sædvanlig tilført os sydfra. Efter at enkelte Sygdomstilfælde var indtruffet i Maj 1920, antog Sygdommen en epizootisk Karakter i August-September og naaede sit Maksimum i November-December; den holdt sig her i Landet hele Aaret 1921 igennem og endnu i Begyndelsen af 1922 optraadte adskillige Tilfælde. I alt blev der fra Maj 1920 til August 1922 angrebet 8091 Besætninger (= 3,9 pCt. af samtlige Besætninger) med ialt c. 231,000 Stkr. Kvæg.

Siden har Sygdommen egentlig ikke været helt op-

hørt her i Landet; saaledes angrebes fra September 1922 til August 1923 166 Besætninger, der for en stor Del blev nedslaaet. En Del af disse siden 1921 iagttagne Sygdomsudbrud skyldes utvivlsomt Smittetilførsel sydfra, idet Sygdommen vedvarende optraadte i hele Tyskland med Slesvig-Holsten, i Holland, Belgien og Frankrig m. fl. Lande uden dog at have en særlig foruroligende Karakter; men mange af de iagttagne Sygdomstilfælde maa dog ganske sikkert føres tilbage til her i Landet fra det store Sygdomsudbrud tilbageblevet Smitstof.

I 1924 antog Mund- og Klovesygen atter en epizootisk Karakter i Mellem- og Vesteuropa, og den naaede særlig i Holland en kæmpemæssig Udbredelse, der langt overgik, hvad man hidtil havde iagttaget i dette af Sygdommen saa ofte og saa stærkt hjemsøgte Land; ogsaa i mange Egne af Tyskland, samt i Belgien og Frankrig, ikke at tale om Czekoslovakiet, Østrig og Schweiz, var den almindelig udbredt. Denne nye sydfra kommende Epizooti satte sine første Spor her i Landet i Form af et Par Sygdomstilfælde lige ved Grænsen¹⁾, men sprang iøvrigt de sønderjydske Landsdele over og begyndte sidst i September i Ribe Amt. Trods Nedslagning af de smittede Besætninger bredte Sygdommen sig en Del i Amtets midterste Del, og i Løbet af Oktober dukkede den op rundt i Landet. I Begyndelsen af November var Forholdene saaledes, at det var uden for al Tvivl, at vi stod overfor en større Epizooti, idet Sygdommen viste en ualmindelig stor Smitteevne; at vi befandt os i Begyndelsen af den største Epizooti, der nogensinde har hjemsøgt Landet, kunde man dog ikke forudse. Medens det største af de tidligere Sygdomsudbrud udviser lidt over 8000 angrebne Besætninger i Løbet af et Aar, har vi

¹⁾ Det er dog det sandsynligste, at disse faa Sygdomsudbrud, der standsedes ved Nedslagning, ikke stod i Forbindelse med den nye Epizooti, men skyldtes direkte Smitteoverførelse fra den Syd for Grænsen i Aarevis tilstedeværende, i det hele mindre smittende Sygdom.

denne Gang efter c. 5 Maaneders Forløb naaet over 21,000 saadanne, svarende til 10,9 pCt. af Landets samtlige Besætninger, og der er intet, der berettiger os til den Antagelse, at Epizootien nærmer sig sin Afslutning, eller blot at Sygdomsudbrudene i den nærmeste Fremtid vil aftage hurtigt i Antal. Sygdommen har hidtil (Slutningen af Februar) opnaaet en meget forskellig Udbredelse inden for de enkelte Landsdele. Haardest angrebne er Københavns og Frederiksborg Amter med henholdsvis 1426 og 1835 angrebne Besætninger eller 28,5 og 29,8 pCt. af Amternes samtlige Besætninger, derefter Aarhus Amt med 24,1, Vejle Amt med 23,3, Odense Amt med 19,0 og Maribo Amt med 19,2 pCt. angrebne Besætninger. Lavest staar Bornholm med kun 0,3 angrebne Besætninger, de sønderjydske Amter (Tønder 0,2, Sønderborg 1,8, Aabenraa 1,4 og Haderslev 3,0 pCt.) samt de nordligste og vestlige jyske Amter (Thisted 0,5, Hjørring 1,8, Aalborg 2,5, Viborg 3,4 og Ringkøbing 3,1 pCt.)¹⁾.

Mund- og Kløvesygen henhører til en Gruppe Smit-soter, der paa Grund af deres enorme Smitteevne har Tilbøjelighed til at brede sig fra Land til Land og ofte naar Udbredelse til hele Verdensdele eller endog til flere, d. v. s. antager Karakteren af, hvad vi benævner P a n z o o t i e r (Pandemier). Blandt Menneskets Sygdomme henhører som bekendt særlig Influenza (»spansk Syge«) til denne uhyggelige Gruppe. Disse Sygdommes betydelige Spredningsevne har i ældre Tid givet Anledning til den Anskuelse, at de paagældende Smitstoffer var »flygtige« og som saadanne i Stand til at spredes vidt omkring med Vinden. Efterhaanden som vi lærer de enkelte Smit-soters Smitteforhold mere og mere at kende, skrumper Antallet af »flygtige« Smitstoffer ind, og tidligere Tidens Antagelse af disse Smit-soters Spredning gennem Luften

¹⁾ Ved Midten af April var det samlede Antal angrebne Besætninger 27,200 = 14,1 pCt. af samtlige Besætninger i Landet. Og foruden de allerede nævnte stærkt angrebne Amter var ogsaa de øvrige sjællandske Amter samt Randers Amt blevne stærkt hjemsøgte.

maa opgives. Endnu tør vi vel ikke for Mund- og Klovesygens Vedkommende benægte, at Spredning af Smitstoffet ved Vinden kan finde Sted paa kortere Distancer, men for denne som for de andre pandemisk optrædende Sygdommes Vedkommende fæstes vor Opmærksomhed dog i stedse højere Grad paa den direkte Smitteoverførelse fra Individ til Individ, eventuelt med Personer, Dyr eller Genstande som Mellemed.

Mund- og Klovesyge-Epizootierne hjem søger som alt nævnt Europa med visse Aars Mellemrum; i de senere Decennier har Mellemrummene været kortere end tidligere, og som ligeledes nævnt har Krigen medført, at Sygdommen i adskillige europæiske Lande er bleven stationær. Epizootierne plejer at begynde i det sydøstlige Europa (Rusland, Balkanstaterne), muligvis i Asien; de breder sig gennem Ungarn, Østrig til Tyskland og herfra dels sydpaa, dels vestpaa og dels nordpaa, og som Regel naar de større Epizootier i Løbet af $\frac{1}{2}$ —1 Aar ogsaa til Danmark, jævnlig dog først efter, at Sygdommen har mistet en Del af sin Smitteevne og eventuelt af sin Ondartethed. Af og til synes Epizootierne at tage deres Udspring fra Sydeuropa, Italien (muligvis fra Nordafrika), og de breder sig da nordpaa til Tyskland, og videre dels mod Vest, dels mod Øst.

Paa sine Vandringer nordpaa naar Sygdommen som nævnt jævnlig Danmark og herfra breder den sig hyppigt til Sverige, medens den hidtil formentlig aldrig har naaet Norge. Adskilligt tyder paa, at Sygdommen har en Nordgrænse, uden for hvilken den vanskelig naar en epizootisk Udbredelse; i Danmark bliver saaledes de nordligste jyske Amter, selv under de store Epizootier, kun svagt hjemsøgte; i Nordsverige har Sygdommen aldrig naaet nogen Udbredelse, og i Skotland har den heller ikke hærget paa Tider, hvor den i England har været stærkt udbredt.

Mund- og Klovesygens national-økonomiske Betydning er overordentlig stor. Dødeligheden er vel

ikke betydelig blandt det voksne Kvæg, men der indtræder i den angrebne Besætning talrige Dødsfald blandt Kalve og Smaagrise; Køernes Mælkeydelse nedsættes ofte meget stærkt, og der indtræder hyppigt alvorlige Eftersygdomme. Man anslog tidligere det gennemsnitlige Tab under en almindelig, ikke særlig ondartet Epizooti til c. 20 Kr. pr. Ko, men maa jo nu regne med væsentlig højere Tab; saaledes har Det landøkonomiske Driftsbureau ved Bearbejdelse af Materialet fra 1920—21 fra 167—168 Besætninger opgjort Tabet til 144 Kr. pr. Malkeko og 46 Kr. pr. Tyr eller Stk. Ungkvæg samt for 65 Svinebesætningers Vedkommende til 31 Kr. pr. Svin.

Tabet for den enkelte Ejer kan saaledes være ret betydeligt, og ved store Sygdomsudbrud betinger Sygdommen Tab, der maa regnes i Millioner. Epizootien her i Landet i 1920—21, der som nævnt omfattede c. 8000 Besætninger, kostede Statskassen henimod 2 Millioner Kroner, og det samlede Tab for Landbrugerne blev summarisk opgjort til c. 10 Millioner, men har utvivlsomt været langt større. Og hertil kommer de uberegnelige Tab, som Sygdommen gennem sin Virkning paa Handelsomsætningen med Udlandet og i Indlandet forvoldte. Et Begreb om den økonomiske Betydning, der rundt i Verden tillægges Sygdommen, faar man ogsaa ved at betragte de Summer, som en Række Stater har anvendt for gennem Nedslagning af smittede Besætninger at udrydde Sygdommen inden for Staternes Omraader; jeg skal blot nævne enkelte Tal: England har i 1922—24 til Nedslagning af Besætninger anvendt c. 4 Millioner Pund Sterling; Nordamerika ofrede i 1914 ved et Sygdomsudbrud 8,5 Millioner Dollars og har atter i Aar ofret flere Millioner; Sverige, hvor Sygdommen i 1920—21 kun naaede en mindre Udbredelse, havde en Erstatningsudgift paa c. 5 Millioner sv. Kroner og har i indeværende Aar ydet en Erstatning paa 7—8 Millioner sv. Kr. for nedslagne Besætninger, inden man i det væsentlige opgav denne Bekæmpelsesmetode. Og til disse Udgifter kommer end-

videre Tabet ved Udryddelsen af gode, ofte endog særdeles gode Avlsbesætninger. Naar hertil føjes, at Mund- og Klovesygen af og til kan optræde paa en saa ondartet Maade, at over Halvdelen, ja op til $\frac{4}{5}$ af de angrebne voksne Dyr dør, og at en hel Landsdels Kvægbestand paa faa Uger kan decimeres, er det forstaaeligt, at de forskellige Stater, i hvilke Sygdommen ikke er stationær, paa enhver Maade søger at sikre sig mod dens Indslæbning.

Ligesom andre epidemiske Sygdomme optræder Mund- og Klovesygen ikke altid paa samme Maade. Der er Epizootier, under hvilke Sygdommens Smitte- og Udbredelsesevne ikke er særlig stor, og hvor det forholdsvis let lykkes at begrænse Epizootiens Omfang; og andre, der udmærkes ved Sygdommens overordentlig store Smitsomhed, saaledes som Tilfældet er ved det nuværende Udbrud her i Landet. Der er Epizootier, hvor Sygdomstilfældene i det hele forløber let og hurtigt, og andre, hvor Sygdommen er overordentlig ondartet og som nævnt medfører en meget betydelig Dødelighed. Noget Forhold mellem den større eller mindre Smitsomhed og Ondartethed synes ikke at være til Stede.

Sygdomsforløbet kan være meget forskelligt; man kan skelne mellem tre, dog ikke skarpt fra hinanden sondrede Hovedformer:

1. Den sædvanlige Form af Sygdommen — der er kendetegnet ved forbigaaende stærk Feber, Dannelsen af Blærer med paafølgende overfladiske Saar paa Tunge, Gane, Gomme, Læber og Kinder (Saglen), paa Mulen, mellem Klovene (Ømbenethed) og paa Yver og Patter — forløber som Regel paa 2—3 Uger. Den medfører ret stor Dødelighed mellem Smaakalve og Pattegrise, men har hos det voksne Kvæg kun en Dødelighedsprocent paa c. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$. Ret almindeligt — særlig i større Besætninger — giver den Anledning til Eftersygdomme som Klovbrandbylder, ondartede Pattesaar, Yverbetændelse samt til Kastning.

2. Den ondartede Form er heldigvis langt sjældnere. Visse Epizootier er karakteriserede ved stor Ondartethed, saaledes at Sygdomsforløbet er hurtigere og voldsommere, Feberen er heftig og ledsaget af meget stærk Almenliden, Dødeligheden ogsaa blandt de voksne Dyr er stor eller endog meget stor; ikke sjældent indtræder Døden, inden de sædvanlige Blærer og Saar i Mundhule og ved Klovene har udviklet sig, og Sygdommen er derfor undertiden blevet forvekslet med den saa frygtede Kvægpest. Voldsomme Epizootier af denne Art har gentagne Gange hjemsøgt store Dele af Europa. For en halv Snes Aar siden optraadte Mund- og Klovesygen i denne Form i Norditalien, hvor den i visse Egne bortrev indtil 25 pCt. af hele Kvægbestanden og medførte paa et Par Aar mere end 100,000 Dødsfald blandt Kvæget. I 1919 forplantede en saadan meget ondartet Epizooti sig fra Norditalien og Sydfrankrig nordpaa til Schweiz og Syd- og Mellemtyskland samt videre nordpaa, hvor den dog gradvis tabte i Ondartethed; i Bayern alene var 972,000 Stkr. Kvæg syge og 6,75 pCt. af disse = 1,8 pCt. af hele Kvægbestanden døde; i Würtemberg angrebes c. 338.800 Stkr. Kvæg, af hvilke 39,700 døde eller slagtedes, et Tab af c. 4 pCt. af hele Kvægbestanden; i Baden, Hessen, Thüringen m. fl. tyske Stater var Tabene ligeledes meget store, og endnu saa nordlig som Holsten krævede Sygdommen 2—3000 Dødsfald blandt det voksne Kvæg. Naar Tabene ikke blev langt større, skyldtes dette udelukkende Indførelsen af Behandling med Rekonvalescentserum, der bragte Dødelighedsprocenten ned fra 6—10 til mindre end 1.

3. En let, atypisk, mere skjult Form iagtages meget almindelig ved Slutningen af Epizootier og er ofte den Form, under hvilken Sygdommen optræder som Smaaudbrud i Aarene efter Epizootierne, saaledes i 1922—23 her i Landet. Dyrene viser sig ikke nævneværdigt syge og sætter ikke af paa Mælken, Mund- og Klovelidelsen er ganske let og overses ofte, ja kan endog

mangle, medens Sygdommens væsentligste Ejendommelighed er et Patteudslæt, der let forveksles med Koppeudslæt. Først ved nærmere Undersøgelse af samtlige angrebne Dyr inden for Besætningen opdages Sygdommens egentlige Art. Det er en Selvfølge, at mange af den Slags Tilfælde overhovedet ikke bliver skænket videre Opmærksomhed eller anmeldte, og de spiller utvivlsomt en ikke uvæsentlig Rolle for Sygdommens Vedligeholdelse og Spredning i et Land i Tiden efter de større Epizootier. Det var et Sygdomsudbrud af denne Art, vi havde i 1922 i Aalborg Amt, hvor Spredning fandt Sted gennem Markedet, hvortil var ført Dyr fra en Besætning med »Kopper«. I adskillige af de 35 angrebne Besætninger var de sædvanlige Sygdomstegn meget lidt fremtrædende, og det var forklarligt, at Sygdommen en Tid lang var bleven mistydet og overset.

Mund- og Klovesygen er ikke bunden til nogen bestemt Aarstid. De senere Epizootier her i Landet er som oftest begyndt med spredte Tilfælde i Eftersommeren eller først paa Efteraaret og har taget Fart i de følgende Maaneder for at naa Maksimum i November-Januar og derefter hurtig at gaa tilbage. Udbrudet i 1915—16 forløb imidlertid paa en anden Maade; efter enkelte Tilfælde i September-November 1914 tiltog Antallet jævnt i December-Marts (44 — 664) og naaede Maksimum i April-Juni (1229, 1490, 1135 Besætninger), for pludselig at falde til under Halvdelen i Juli og derefter jævnt at aftage i de følgende 10—12 Maaneder. Hvorledes nærværende Epizooti i saa Henseende vil forholde sig, kan endnu ikke afgøres; Maksimum vil formentlig naaes i Marts, men Sandsynligheden taler for, at der ikke vil indtræde en brat, men derimod en langsommere og jævn Tilbagegang i Antallet af angrebne Besætninger i Løbet af en længere Periode. Det er tidligere nævnt, at Mund- og Klovesygen optraadte her i Landet i den varme Sommer 1838, og lignende Forhold er vel kendte fra Udlandet; Holland har særlig ofte været

hjem søgt af Sommerepidemier, der har naaet deres Maksimum i Juli-August-September; dette var saaledes Tilfældet i 1897, hvor Maksimum (over 10,000 angrebne Besætninger) naaedes i Juli-August, i 1899 med Maksimum i August, i 1907 med Maksimum i August-September, i 1911 med Maksimum i Juni-September, i 1919 med Maksimum i Juni, 1920 med Maksimum i Maj-Juli samt i 1924, hvor Maksimum (over 20,000 angrebne Besætninger) naaedes i August. Naar hertil føjes, at Sygdommen meget vel kan forekomme og spredes ogsaa i strenge Vintre (her kan nævnes Sygdomsudbrudene paa Lolland i Vinteren 1923—24), er det indlysende, at der ikke kan tilskrives Aarstiderne eller Temperaturen nogen større, direkte Indflydelse paa Epizootiernes Forløb. Deres Optræden paa forskellige Aarstider i de enkelte Lande og i de enkelte Aar er utvivlsomt at føre tilbage til de forhaandenværende Betingelser for Smittespredning (f. Eks. Samliv og fælles Vanding af Grøfter paa Græsgange, Handelsfolks Færden særlig paa bestemte Aarstider).

Som allerede nævnt viser de forskellige Epizootier en meget forskellig Udbredelsesevne. To Forhold, som vi dog ikke kan holde ude fra hinanden, er formentlig medvirkende hertil; paa den ene Side er det utvivlsomt, at Mund- og Klovesygens Smitstof kan være i Besiddelse af en meget forskellig Smitteevne, og paa den anden Side er det sandsynligt, at et Lands Kvægbestand ikke til alle Tider er i Besiddelse af lige stor Modstandsevne over for Smittepaavirkning. Ogsaa for Udbredelsen af Menneskets Smitsoter gør tilsvarende — i det hele og store dog endnu ret uopklarede — Forhold sig gældende.

Selv naar Mund- og Klovesygen, som under den nuværende Epizooti, viser meget stor Smitte- og Udbredelsesevne, vil den dog langtfra angribe alle Besætninger paa en Egn; paa et begrænset Omraade kan alle eller dog langt de fleste Besætninger blive angrebne, paa et større Omraade — f. Eks. i et Amt — vil dog næppe

stort mere end 25—30 pCt. angribes; dette betyder imidlertid ikke, at Dyrene i alle de øvrige Besætninger er uimodtagelige for Smittepaavirkninger, men hænger sammen dels med den Omhyggelighed, hvormed en Del af Keraturejerne undgaar Forbindelse med Smitte, dels med det Forhold, at Sygdommens Smitstof før eller senere degenererer og taber i Smitteevne. Vi kender dette Forhold fra Forsøgsinstitutterne, hvor man altid har haft Vanskelighed ved i længere Tid at holde Mund- og Klovesyge-Smitstoffet tilstrækkeligt virksomt, idet det efter nogle faa Ganges Indpodning fra Kvæg til Kvæg viser sig ganske uvirksomt. En »gennemsyget« Egn vil derfor altid huse tilstrækkelig mange modtagelige Dyr til, at en større Opblussen af Sygdommen kan finde Sted, naar nyt Smitstof tilføres fra Udlandet eller blot fra et andet Sted i Landet, hvor Sygdommen endnu er i Besiddelse af sin Smitte- og Udbredelsesevne.

Atter og atter meddeler Aviser og Landboskrifter os, at Videnskaben egentlig slet intet ved om Mund- og Klovesygens Smitstof og om dens Smittemaader. Det er imidlertid ganske urigtigt. Der er selvfølgelig Omraader, hvor vor Viden endnu er mangelfuld, men de utallige Iagttagelser under de talrige store Epizootier og en gennem mere end 50 Aar fortsat Forsøgsvirksomhed, der i de seneste Aar særlig har koncentreret sig paa særlige Statsanstalter, oprettede alene til Undersøgelse af Mund- og Klovesygens Forhold, har givet os et godt og paalideligt Kendskab til Sygdommens Smitstof og dets Egenskaber. Jeg skal i Korthed fremføre det vigtigste.

Mund- og Klovesygens Smitstof eller Virus hører til de saakaldte filtrerbare eller ultravisible Mikrober; filtrerbare kaldes de, fordi de passerer gennem porøse Lerfiltre, der holder selv de mindste Bakterier tilbage; ultravisible benævnes de, fordi de er saa smaa, at selv vore bedste Mikroskoper ikke formaar at gøre dem synlige for os. Vi kender en lang Række saadanne ultravisible Smitstoffer, og den Omstændighed, at vi ikke kan

se dem ved Mikroskopets Hjælp, har været uden Betydning for vort Studium af disse Smitstoffers øvrige Egenskaber og Virkemaade, idet vort Kendskab hertil opnaaes ikke fortrinsvis ved Mikroskopi, men i Hovedsagen ved Podnings- og andre Smitteforsøg paa Dyr, der er modtagelige for den paagældende Sygdom.

Medens det uden større Vanskeligheder lykkes at kultivere Bakterier i kunstige Næringssubstrater, er dette ikke muligt eller dog yderst vanskeligt for andre Mikrobers Vedkommende, saaledes for de fleste ultravisible Mikrobers. Det er dog utvivlsomt lykkedes at kultivere Mund- og Klovesygens Virus i kunstige Næringstvædske, men nogen væsentlig Betydning for Studiet af Sygdommen har dette ikke haft og vil formentlig heller ikke faa. Nu som hidtil er vi henviste til ved Studiet af Mund- og Klovesygens Smitstof og Smittemaader, at indsamle paa-lidelige Iagttagelser og at foretage Forsøg paa Dyr, der er modtagelige for Sygdommen, og særlig da paa Kvæg, Grise og Marsvin.

Gennem saadanne, atter og atter gentagne Forsøg er det godtgjort, at Smitstoffet fra Indtrængningsstedet hurtigt finder Vej over i Blodet, og at det paa det Tidspunkt, da Dyret begynder at faa Feber — altsaa een til flere Dage, før der indtræder Blæredannelse i Mund og ved Klove — findes i stor Mængde i Blodet og udskilles med Urin og Mælk, muligvis ogsaa med Gødning og Mundslim. Efter et Par Dages Forløb indtræder Blæredannelsen paa Mundslimhinden og i Huden, og samtidig forsvinder Smitstoffet fra Blodet, medens det nu forefindes i Blæreindholdet og ved Mundblærerens Bristning i Mundslimen, hvorfra det atter efter 4—5 Dages Forløb — altsaa inden Dyrets Savlen er ophørt — atter forsvinder.

Under Sygdommen er altsaa Dyrets Urin, Mælk, Gødning og Mundslim saavel som Saarsekreterne fra de bristede Blærer ved Klovene samt paa Patter og Yver i høj Grad smitte-

farlige. Ret hurtigt frigør Dyrets Organisme sig fra Smitstoffet; i nogle Tilfælde kan der dog indtræde ejendommelige, livsfarlige Forandringer i Hjærtets Muskulatur, og heri kan Smitstoffet findes aflejret i Mængde og i længere Tid holde sig levende, ligesom dette ogsaa kan være Tilfældet mange Maaneder igennem i Revner i Klovenes Horn, fremkomne ved skjulte Blæredannelser i disse.

Medens vi saaledes i Hovedsagen ved ganske god Besked om disse Forhold, er der dog adskillige Detailspørgsmaal — tildels af praktisk Betydning — der trænger til nøjere Undersøgelse; jeg skal f. Eks. nævne Spørgsmaalet om, hvor længe Mælken af de syge Dyr indeholder Smitstof.

Under Anvendelse dels af Vædske fra Blærerne i Mundhulen, dels af Mundslim af de syge Dyr og ved Indpodning paa modtagelige Dyr har man nøjere studeret Mund- og Klovesyge-Smitstoffets Modstandsevne mod ydre Paavirkninger. Opbevaret ved almindelig Temperatur og beskyttet mod Indtørring beholder Lymfen sin Smitteevne i flere Uger. Overfor Indtørring er Smitstoffet derimod noget ømfindtlig, dog er Modstandsevnen forskellig dels efter Beskaffenheden af den Vædske (Blod, Lymfe, Mundslim o. s. v.), hvori Smitstoffet forefindes, dels efter Indtørringshastigheden samt Indtørringens mere eller mindre Fuldstændighed; medens Smitstoffet i indtørret Tilstand undertiden hurtig gaar til Grunde, holder det sig i andre Tilfælde levedygtigt og virksomt i Maaneder; Forsøg med Halm har godtgjort, at Smitstoffet heri kan holde sig virksomt i 5 Maaneder eller endnu længere. Som andre Smitstoffer dræbes Mund- og Klovesygens Virus ved kortvarig Opvarmning til høje Temperaturer; men efter Karakteren af den Vædske, hvori Virus findes, udkræves der til sikker Uskadeliggørelse en noget forskellig Varmegrad eller Indvirkningstid; i Almindelighed vil der hertil udfordres 3 Minutters Opvarmning til 80° C. eller 1 Minuts Op-

varmning til 85° C.; Vædsker, der indeholder koagulerende Æggehvide-stoffer (f. Eks. stærkere forandret Mælk), kræver højere Temperatur end Vædsker, der ved Opvarmningen ikke undergaar nogen Forandring. Overfor Kulde er Virus ligesom saa mange andre Mikrober meget modstandsdygtig og taaler Opbevaring i frossen Tilstand igennem længere Tid. Man har endvidere studeret Virkningen af de forskellige Desinfektionsmidler; uden nærmere at komme ind herpaa, skal jeg kort anføre, at Smitstoffet ikke er særlig modstandsdygtigt mod disse, men relativt let uskadeliggøres.

Vender vi os derefter til Spørgsmaalet om, hvorledes Smitstoffet optages af Dyrene, saa er vort Kendskab hertil ligeledes dels bygget paa mangfoldige Iagttagelser og Erfaringer, dels paa direkte Forsøg, paabegyndte for c. 50 Aar siden og fortsatte til vore Dage. De hidtil foretagne Forsøg med Smitteoverførelse ved Indaanding har ingen Resultater givet; for at Smitteoverførelse kan finde Sted, synes en direkte Berøring med Smitstoffet at være nødvendig; iøvrigt kan Smitstoffet trænge ind gennem Huden, Fordøjelseskana-len, Næsens og Kønsganernes Slimhinder. Indsmøring af infektiøs Mundslim eller lignende paa Næsens Slimhinde eller i Munden fremkalder saaledes med største Lethed Sygdommen, ligeledes Opfodring af smittefarlig Mælk; endvidere overføres Smitten sikkert ved Bedækning fra Tyr til Ko eller omvendt, ligesom der foreligger mange Eksempler paa Overførelse til Køer ved Personer, der efter at have været i Berøring med syge Dyr, har foretaget Afløsning af Efterbyrden eller udøvet Fødselshjælp. Meget let sker Overførelsen endvidere gennem de mindste Saar og Sprækker i Huden; ved de eksperimentelle Undersøgelser og ved Serumfremstillingen fremkalder man saaledes sædvanlig Sygdommen hos Svin og Kvæg derved, at man dypper en fin Naal i Lymfen og ridser ganske let med den paa Dyrets Mule; det er derfor ogsaa muligt, at Sygdommen kan overføres fra Dyr til Dyr

ved blodsugende Insekter. Talrige Forsøg fra de seneste Aar har endvidere godtgjort, at en Overførelse uhyre let finder Sted i Sygdommens Begyndelsesstadier blot derved, at Dyrene staar tæt op ad hinanden.

Paa Grund af Smitteforholdenes store Betydning skal jeg noget nærmere omtale denne Side af Mund- og Klovesyge-Spørgsmaalet; og jeg skal da begynde med, hvad der kan oplyses om Sygdommens Indslæbning her til Landet fra Udlandet.

Først maa da nævnes den Fare, der er forbunden med Indførsel af klovbærende Dyr fra Lande, hvor der forefindes Mund- og Klovesyge; trods medbragte Sundhedsattester og trods Karantæne efter Ankomsten vil saadanne Indførsler altid rumme en vis Smittefare; i 1920 indførtes Sygdommen saaledes med en Flok Geder fra Tyskland, og ogsaa Indslæbning ved indført Kvæg har fundet Sted. Det er derfor fuldt berettiget, naar Landbrugsministeriet kun undtagelsesvis giver Tilladelse til Indførsel af Kvæg, Faar, Geder og Svin fra smittede Lande. Det maa ligeledes anses for fuldt berettiget, at man gennem Forbud mod Indførsel af Hø og Halm har sikret sig mod Smittetilførsel. Vender vi os til Spørgsmaalet om den Smittefare, der muligvis knytter sig til fremmede Foderstoffer og til den til disse benyttede Emballage, ja da bliver det vanskeligere at give klar og rigtig Besked. At smitsomme Sygdomme kan indføres med saadanne er utvivlsomt; det gælder saaledes for Miltbrand, hvis Optræden her i Landet maa antages ofte at hidrøre fra Fodring med Kager fra Østeuropa («Bondekager», der er fremstillede hjemme paa Bøndernes Ejendomme); den Omstændighed, at Miltbranden blandt vore Husdyr gik stærkt tilbage under Krigen for atter at vende tilbage i forøget Omfang efter denne, og at det samme var Tilfældet i Norge, kan vanskelig forklares paa anden Maade end gennem Antagelsen af de fremmede Foderstoffer som Smittekilde. Naar Talen derimod er om Mund- og Klovesygens Ind-

slæbning, bliver Spørgsmaalet vanskeligere at besvare. Jeg tror imidlertid ikke, at man skal tillægge denne Mulighed større Betydning, thi det vilde, hvis en saadan Smittefare var til Stede i større Omfang, være meget vanskeligt at forstaa, hvorfor Mund- og Klovesygen aldrig er bleven indført til Norge, og hvorfor den i lange Tider kun er optraadt i Sverige, efter at den har vundet Udbredelse i Danmark, og da næsten uden Undtagelse kun i den Del af Skaane, der har nær Tilknytning til Danmark. Muligheden af, at Emballagen kan være smittefarlig kan imidlertid ikke benægtes, og saavel Danmark som de fleste andre Stater har da ogsaa forlængst udstedt Forbud mod Indførsel af Klid og andre findelte Foderstoffer i brugte Sække.

Den gamle Anskuelse, at Vinden skulde kunne føre Smitstoffet langt omkring og altsaa ogsaa bringe det ind over Landets Grænser er sikkert i det væsentlige uholdbar, om man end vedvarende kan pege paa pludseligt optrædende Sygdomsudbrud, hvor det vil være bekvemst at holde sig til Formodningen om Smistoffets Transport ad denne Vej.

I Overensstemmelse med vor nuværende Viden, at langt de fleste stærkt smittende Sygdomme hos Mennesker og Dyr spredes ved direkte Overførelse fra Individ til Individ eller ved Smitteoverførelse med Mennesker, Dyr eller Genstande som Mellemed, har Tanken været rettet paa Muligheden af, at forskellige Fugle kan være Spredere af Mund- og Klovesygen paa længere Distancer og altsaa ogsaa være Mellemed ved Sygdommens Indslæbning her til Landet. Man har saaledes tænkt paa Krager, Maager og andre Strøgfugle, der ofte daglig tilbagelægger adskillige Mile paa deres Togter efter Føde; her hjemme har særlig Prof. *Bang* gjort sig til Talsmand for den Anskuelse, at Sygdommen ofte bliver bragt her til Landet ad denne Vej, idet han har henvist til, at de første Tilfælde ved et Sygdomsudbrud oftere har vist sig paa Syd-kysten af forskellige Øer — undertiden ganske nær

vedrørende de første Sygdomsudbrud, end det som Regel lykkes at fremskaffe.

Har vi først Sygdommen inden for Landets Grænser, er der mange Maader, paa hvilke den kan sprede sig fra den ene Egn til den anden; og jo nærmere Egnene ligger, jo tættere ved hinanden Besætningerne findes, desto flere Smittemaader maa vi regne med.

Jeg skal først nævne Flytning af Dyr fra en Lokaltet til en anden og deres Ophold paa Markeder og Transport pr. Bane eller Bil, der ikke renses og desinficeres. Det kan dreje sig om Tilfælde, hvor Ejeren samvittighedsløst bortfører Dyr, skønt han ved, eller netop fordi han ved eller frygter for, at Sygdommen er udbrudt i hans Besætning; hyppigere sker dog Bortførelsen paa et Tidspunkt, hvor han endnu ikke aner, at Sygdommen er under Udvikling. Gang paa Gang har vi haft større og mindre Udbrud paa en Egn, fremkaldt ved syge Dyrs Tilstedeværelse paa Markeder, og for Øjeblikket hængaar der næppe en Uge, hvor der ikke til et eller flere af vore Eksportmarkeder føres smittede eller endog øjensynlig syge Dyr. Ogsaa ved Bortsalg fra Handelsstalde sker der hyppigt Smittespredning i større Omfang. I denne Forbindelse kan det ogsaa nævnes, at Førsel af Dyr fra en angreben til en sund Besætning eller omvendt Dyr fra en sund Besætning til en smittet i Bedækningsøjemed er en meget hyppig Smittekilde. — I Udlandet spiller »Vandrefaarene«, Skarer af fritgræssende Faar, der drives milevidt om til Græsning, ofte en meget stor Rolle for Sygdommens Spredning. En særlig Interesse knytter der sig til de saakaldte »Virusbærere«, Dyr, der efter at være helbredede for Mund- og Klovesygen, kan vedblive i Maaneder at huse Smitstoffet og derfor dels kan paaføre nyindkøbte Dyr Sygdommen, dels overføre denne til Besætninger, hvortil de maatte blive førte.

I endnu langt højere Grad end ved Sygdommens Indslæbning til Landet spiller Personer en Rolle ved

Smittespredning inden for Landets Grænser. Utallige Iagttagelser over Smitteoverførelse ad denne Vej foreligger, og i mange Tilfælde har man kunnet følge de uhyggelige Virkninger af en enkelt Persons Vandring fra den ene til den anden Besætning. Det er dels Naboer og tilfældig besøgende, der kan medbringe Smitte eller føre den med sig hjem eller andet Steds hen, der kommer i Betragtning, dels og i endnu højere Grad Kreatur-opkøbere, Slagtere, Kontrolassistenter og andre Personer, der uden at kende de nødvendige Forsigtighedsforanstaltninger eller uden paa tilbørlig Maade at iagttage dem, færdes fra Stald til Stald. Det maa antages, at Smitstoffet klæber ved vedkommende Personers Klæder, Fodtøj og Hænder. Fra svensk Side er endvidere fremsat Formodningen om, at Smitstoffet hos saadanne Personer skulde finde Vej til Næse eller Svælg og kunne holde sig levende her i længere Tid, ligesom Tilfældet er med en Række andre, særlig for Mennesker farlige Smitstoffer; men et bestemt Grundlag for denne Formodning foreligger ikke. Medens Personer, der har været i Berøring med syge Dyr, saaledes utvivlsomt kan føre Smitten til andre Dyr, er det mindre sikkert, at Smitten kan overføres ved flere Mellemlid, altsaa f. Eks. ved Personer, der har været i nærmere Berøring med andre Personer, der er befængt med Smitstoffet; efter det foreliggende maa vi dog ogsaa regne med Muligheden af en Smitte-spredning ad denne Vej.

Til de vigtigste Spredningsmaader for Sygdommen paa en Egn hører ubetinget Smitte gennem den fra Mejerierne til Kreaturføde tilbageleverede Mælk. Under hver Epizooti — stor som lille — iagttages meget almindelig saadanne Tilfælde, der bl. a. er karakteriserede dels ved, at det mod Sædvane er blandt Svinene og Smaakalvene, at Sygdommen udbryder, og dels ved Sygdommens udelukkende eller fortrinsvise Optræden inden for Mejeriets Leverandørkreds og inden for et ganske kort Tidsrum. Spredningen skyldes Tilførsel af Mælk fra

syge Dyr og en utilstrækkelig Pasteurisering (til 90° C.) eller en mangelfuld Overholdelse af andre Bestemmelser, vedrørende Mælkens Transport og Behandling paa Mejeriet.

Som Eksempler paa Mælkesmitte skal jeg fra den seneste Tid anføre følgende: Blandt et af vore største Mejeriers Leverandørkreds brød Mund- og Klovesygen ud hos fem i Løbet af 1—2 Dage og hos dem alle udelukkende blandt Smaakalve og Svin. Paa en mindre Ø førte mangelfuld Pasteurisering til, at c. Halvdelen af Leverandørerne fik Sygdommen i Løbet af ganske faa Dage, og hos Flertallet paavistes Sygdommen først blandt Svinene eller Smaakalvene. Paa et Mejeri i Jylland skete et Maskinuheld, der foranledigede, at en Del af Mælken en Dag ikke blev pasteuriseret; Mejeristen paaklæbede paa Spandene en Seddel med Underretning om, at Mælken maatte koges, men Flertallet af Leverandørerne undlod dette med det Resultat, at 27—28 Besætninger paa 2 Mælkeruter blev angrebne af Sygdommen; en Mand blev opmærksom paa Sedlen efter allerede at have givet een Kalv af Mælken, hvorefter denne kogtes; Kalven fik efter nogle Dage Mund- og Klovesyge og smittede den øvrige Besætning. Et isoleret Tilfælde af Sygdommen i Skaane sidste Sommer gav gennem Mejerismitte Anledning til, at mere end en Snes Besætninger blev smittede, inden man overhovedet anede Mund- og Klovesygens Tilstedeværelse i Sverige. Af den Slags Tilfælde kunde nævnes talrige. — Ogsaa paa anden Maade rummer Mælke-transporten en betydelig Fare for Smittespredning; ofte udbryder Sygdommen saaledes hos talrige Leverandører, hvis Mælk transporteres paa samme Vogn, og medens Fejlen i nogle Tilfælde ogsaa her (som ved ovennævnte Mejeri) ligger i mangelfuld Pasteurisering af en Del af Mælken — maaske kun en enkelt Dag — viser det sig i andre Tilfælde, at Spredningen skyldes den Omstændighed, at Mælkekusken har faaet Mund- og Klovesyge

blandt sine Køer, eller at der blandt Leverandørerne findes en, i hvis Besætning Sygdommen er udbrudt.

Faren for Smittespredning gennem Mejerierne er overordentlig stor, selv om den største Omtanke og Forstaaelse er til Stede, og al Omhyggelighed iagttages; men den bliver selvfølgelig mangedoblet, hvis Mangel paa Forstaaelse eller Ligegyldighed raader. Vi kan ikke under en Epizooti hindre, at smittefarlig Mælk føres til Mejerierne, da Mælken som tidligere nævnt kan indeholde Smitstoffet i stor Mængde, inden Køernes Ejer faar Mistanke om Sygdommens Tilstedeværelse, og vi er derfor udelukkende henviste til at stole paa Pasteuriseringsens Paalidelighed. Som bekendt standses — saa længe en Epizooti ikke har antaget et større Omfang — straks Leveringen af Mælk til Mejeriet, naar Sygdommen er paavist i en Besætning, og herigennem hindres utvivlsomt i stort Omfang Smittespredning. Det er derfor ogsaa en meget alvorlig Sag for Myndighederne at træffe Bestemmelse om, at Tilbageholdelsen af Mælken paa de smittede Ejendomme af Hensyn til Statskassen maa opføre; selv om man fuldt ud kunde stole paa Mejeriernes Medvirkning, vil en Smittespredning under disse Forhold ikke kunne undgaaes, og Erfaringen lærer desværre, at et stort Antal Mejerier ikke opfylder deres Pligter, men saa vidt muligt søger snart paa et Omraade, snart paa flere, at slippe uden om Myndighedernes Paabud.

En Smittespredning gennem Hø, Halm og Roer er endvidere vel kendt; nogen større Betydning her i Landet har denne Spredningsmaade dog næppe, bl. a. fordi Bortførsel af disse Foderstoffer fra en smittet Ejendom ikke blot er forbudt under selve Sygdommens Forløb, men ogsaa i stor Udstrækning hindres efter Ophævelsen af det offentlige Tilsyn. Medens jeg som anført tvivler paa, at Indførselen af Kraftfoder fra Udlandet rummer nogen større Fare for Smitteindslæbning, er Spørgsmaalet for den indenlandske Spredning, altsaa Spredning inden for kortere Afstande, utvivlsomt af

større Interesse. Den stedse stigende Anvendelse af findelt Kraftfoder medfører en stadig Vandring af Sække fra Forbrugernes Stalde tilbage til Købmændene og til Lagerne og fra disse atter ud til Staldene og oftest vel ikke tilbage til de samme Stalde. At Muligheden for Spredning af Smitte ved Sække, der har været paa en af Sygdommen angreben Ejendom, er til Stede, kan i ethvert Tilfælde ikke benægtes; thi vel skrider Veterinærpolitiet ind overfor saadanne Sække, men dette kan jo først ske, naar Sygdomstilfældet er anmeldt; og Sække kan jo være bragt bort inden det offentliges Indskriden, ikke at tale om de Tilfælde, hvor Sygdommens Tilstedeværelse overhovedet ikke kommer til Veterinærpolitiets Kundskab. Hvor stor Faren er for en Smittespredning gennem brugte Sække, vides for Øjeblikket ikke. Ved den nuværende Epizootis Begyndelse havde man specielt Opmærksomheden henledt paa den Fare, der muligvis var knyttet til Foderstofhandelen, men nogen praktisk mulig Løsning af Spørgsmaalet om Desinfektion af Sækkene m. m. lykkedes det ikke at finde.

Omstrejfende Hunde kan efter al Sandsynlighed bringe Sygdommen med hjem eller andet Steds hen; noget lignende gælder Katte, der jo ofte færdes paa flere nærliggende Gaarde, og som formentlig kan angribes af Sygdommen og saaledes være særlig smittefarlige. Det kan ligeledes nævnes, at der haves Eksempler paa Rotters Evne til at føre Smitten fra en Ejendom til en anden nærliggende. Vender vi os til Fuglene, da synes disse kun vanskeligt at kunne smittes af Sygdommen, men dette udelukker ikke, at de ligesom Hunde og Rotter kan bidrage til Smitstoffets Spredning; paa længere Distancer kommer vel kun Krager og maaske Maager i Betragtning, og om deres Betydning i saa Henseende kan der, som allerede nævnt, intet bestemt siges; naar Talen er om nærliggende Ejendomme, tilfalder der derimod utvivlsomt det tamme Fjerkræ en vis Rolle som Smittespredere, idet Høns og Duer ved

deres Færden i Stalde og paa Møddinger meget let kan komme i Berøring med Smitstof og ved Besøg paa Nabo-ejendomme medbringe dette; Fodringsforsøg med Fjer af Duer, der havde opholdt sig i inficeret Halm, førte til Sygdommens Udbrud hos de som Forsøgsdyr anvendte Grise.

Om Vindens Betydning som Smittespreder har jeg allerede udtalt mig; jeg skal kun tilføje, at hvis der overhovedet foregaar en Smittespredning ad denne Vej, da er Mulighederne selvfølgelig større paa korte end paa større Afstande.

Fra gammel Tid har man tillagt Fluere en ret stor Betydning som Spredere af smitsomme Sygdomme, og den nyere Tids eksperimentelle Forskning har delvis bekræftet denne Opfattelse; den har vist, at nogle Sygdomme, som man formodede kunde overføres ad denne Vej, ikke bliver det, medens omvendt andre Sygdomme kun kan overføres ved bestemte Fluearter (eller andre Insekter eller Mider), og at atter andre kan overføres saavel paa denne Maade som ogsaa ad andre Veje. Ogsaa for Mund- og Klovesygens Vedkommende har man hævdet, at Fluere ligesom større Dyr, Mennesker og Genstande skulde kunne overføre Sygdommen fra Dyr til Dyr og bringe Smitten fra den ene til den anden Besætning; denne Smittemaade nævnes i de fleste Haandbøger, men nogen større Betydning har man dog ikke tillagt den. Paa Forhaand er det sandsynligt, at Fluere kan bringe Smitten videre, og direkte Forsøg, foretagne for mere end en Snes Aar siden, støttede denne Opfattelse, idet Opfodring af Fluere, der havde fortæret Savl eller Blæreindhold fra syge Dyr, medførte Sygdommens Udbrud hos Forsøgsdyrene; men Forsøgene viste tillige, at Mund- og Klovesygesmitstoffet allerede efter to Timers Forløb var uskadelliggjort ved Opholdet i Fluens Fordøjelseskanaal; og Sandsynligheden for en Smittespredning ved Fluers Hjælp paa større Afstande blev derfor kun ringe. I de seneste Aar er Spørgsmaalet om Fluernes Betydning

traadt noget i Forgrunden, idet det har været Genstand for eksperimentelle Undersøgelser. Dr. *Lebailly*, Chef for et Laboratorium i Nordfrankrig til Studiet af Mund- og Klovesyge, har udført en Række interessante Forsøg, som jeg kort skal meddele. Til Forsøgene benyttedes en gammel Stald med to opad hinanden liggende, men adskilte Staldrum, der hver udadtil var forsynet med en Dør-aabning med to Halvdøre; de nederste af disse holdtes altid lukkede undtagen under Rengøringen, medens de øverste Halvdøre altid var aabne og erstattede af et fint Fluenet; et lignende var anbragt for Staldenes Ventiler. Imellem Staldene tilvejebragtes i en Højde over Jorden af 1,70 m en lille Aabning, 8×12 cm. I den ene Stald anbragtes to Stykker sundt Kvæg som Kontrol dyr, i den anden et enkelt Dyr, der indpodedes med Mund- og Klovesyge og paa sædvanlig Maade blev angreben. I Staldene forefandtes allerede Fluier og yderligere indfangedes talrige Fluier og blev slupne løs i Staldene; ved nu henholdsvis at lukke og aabne de øverste Halvdøre tilvejebragte man Lys i den ene og Mørke i den anden Stald og tvang derved de lyselskende Fluier fra den mørke over i den lyse Stald; ved saaledes skiftevis at dirigere Fluierne fra den ene til den anden Stald bragte man dem i nøje Berøring saavel med det syge som med de sunde Dyr; Forsøget varede hver Gang 14 Dage og blev gentaget med nye Dyr 5 Gange. Resultatet var altid negativt. Dette Udfald af Forsøget — skriver Forf. — staar ganske i Samklang med de gennem 3 Aar indvundne Erfaringer; skønt Anstaltens 6 Staldrum ligger paa Rad med Udgang til samme Gaardsplads og altid henstaar med aabnede øverste Halvdøre, og trods den frie Adgang fra Stald til Stald for Fluier af »alle Slags«, har man aldrig iagttaget en Smitteoverførelse ad denne Vej fra syge til sunde Dyr, skønt saadanne har været anbragte i Staldrum umiddelbart op ad hinanden.

Naar Talen er om en mulig Smittespredning ved Fluier, bør man imidlertid regne med den Mulighed, at

Forholdet er forskelligt for de blodsugende og for de ikke-blodsugende Formers Vedkommende; og den Omstændighed, at Stuefluer og almindelige Staldfluer ikke formaar at overføre Mund- og Klovesyge-Smitten efter eventuelt at have fortæret noget af Savlen eller af et Saarsekret fra et sygt Dyr, udelukker ikke, at blodsugende Former kan overføre Sygdommen til sunde Dyr, naar de kort forud har suget Blod hos frisk angrebne Individer. Paa Forhaand er det endog sandsynligt, at en saadan Smitteoverførelse foregaar; men kun en nærmere Undersøgelse kan afgøre, om en Overførelse ad denne Vej virkelig finder Sted, og om de paagældende Fluers Levevis er en saadan, at en Spredning af Sygdommen over større Afstande overhovedet kan foregaa.

De første Forsøg af denne Art er foretagne i Italien under Benyttelse af de store, velkendte, blodsugende Klæger (Blindbremser, Tabaner); Resultatet var positivt, og det laa derefter ret nær at antage, at denne Smitteoverførelsesmaade var af Betydning særlig ved de store Sommerepizootier paa Græs; men de senere Iagttagelser synes dog ikke at have støttet denne Formodning. I 1921 blev der i Reichsgesundheitsamt i Berlin foretaget nogle faa orienterende Forsøg angaaende Stikfluens (Stomoxys) mulige Betydning for Smittespredningen ved Mund- og Klovesygen. Denne Flueart, der er udbredt over flere (maaske alle) Verdensdele, findes i Mængder i vore Stalde og generer særlig Kvæg og Heste ved deres Bid; den har faaet Skyld for at kunne overføre en Mængde forskellige Sygdomme hos Dyr og Mennesker (endogsaa Kræft!); man har derfor nøje studeret dens Livsforhold, og mange Undersøgelser er foretagne vedrørende dens formodede Evne til at overføre Sygdomme; jeg skal her blot nævne, at den virkelig formaar at overføre nogle, men derimod ikke alle de Sygdomme, der i denne Forbindelse har været dragne frem. I Reichsgesundheitsamt havde man i en længere Aarrække beskæftiget sig med de herhen hørende Undersøgelser, da Spørgsmaalet om

Fluernes Evne til at overføre Mund- og Klovesyge blev taget op. Man lod Stikfluer suge Indhold af frisk aabnede Blærer hos syge Marsvin og Svin og lod dem derefter suge Blod paa sunde Marsvin og en Gris. Resultatet var negativt; men selvfølgelig er et enkelt Forsøg af denne Art ikke tilstrækkeligt til at fastslaa noget bestemt, og det var Hensigten at optage Forsøgene det følgende Aar; efter indhentede Oplysninger er dette imidlertid endnu ikke sket.

Paa en Forespørgsel fra mig til Lederen af det franske Landbrugsministeriums Mund- og Klovesyge-Forsøgsanstalt ved Paris, Prof. *Vallée*, en af Frankrigs betydeligste Forskere, har jeg modtaget det Svar, at man paa Grundlag af 20 Aars Forsøg fuldstændig kunde godkende de af Lebailly naaede Erfaringer, at Fluer — herunder Stikfluer — ikke kan antages at spille nogen som helst Rolle som Smitteoverførere, og at man derfor ikke havde fundet nogen Anledning til særlig at optage Forsøg vedrørende dette Spørgsmaal.

Naar jeg saa udførlig har opholdt mig ved Spørgsmaalet om Fluerne som mulige Spredere af Mund- og Klovesyge-Smitten, er det af nærliggende Grunde. Det er jo almindelig bekendt, at en københavnsk Læge, *Engelbreth*, i en Avisartikel har opstillet Teorien om Stikfluen som Overfører af Smitstoffet, og at velvillige Blade har udbasuneret Opdagelsen, der skulde godtgøre, hvor uvidende Veterinærerne var paa dette Omraade, og hvor meningsløse Regeringens Foranstaltninger var. Teorien blev fremsat uden mindste Bevis, men vedkommende Læge har senere dels i Dagblade, dels i Landbrugspressen fremlagt sine formentlige Beviser, der i Korthed er følgende: 1) Tre Marsvin blev indespærrede i en Glas-kasse, og Stikfluer, hidrørende fra en af Mund- og Klovesyge smittet Stald, blev sluppet løs hos dem; et af Dyrene blev sygt efter 2 Dage, saglede og døde efter yderligere 2 Dage; et andet Dyr blev sygt efter 4 Dage og fik »Udbrud« paa Læber og Snude, medens det tredje Dyr tabte

i Huld; hertil er at sige, at Beviset for, at disse Dyr var smittet af Mund- og Klovesyge ganske mangler, idet der intet nævnes om Blæredannelse paa Tunge og Læbers Indside eller paa Fodballerne, de for Sygdommen karakteristiske Forandringer hos Marsvin; sandsynligvis har Dyrene slet ikke været angrebne af Mund- og Klovesyge.

2) I en nyopført Gaard i Maaløv blev 2 Kvier, der stod indenfor et aabent Vindu, angrebne af Mund- og Klovesyge, medens de andre Dyr i Stalden gik fri; der fandtes »ikke en eneste« Flue i Stalden, men Ejeren »var klar paa, at de to Kvier kunde være inficerede ved, at en inficeret Flue fra den smittede Nabogaard kunde være trængt ind gennem det aabent staaende Vindu. Vinden kom netop fra den Kant.« Af en af vedkommende Dyrlæge given Indberetning fremgaar det imidlertid, at foruden de to Kvier er kun to Dyr i Besætningen bleven undersøgt, og endda kun ret overfladisk, og af disse havde det ene et Saar paa Ganen; Resten af Besætningen, 8 Kreaturer, er derimod slet ikke bleven undersøgt af Dyrlægen; Muligheden af, at Besætningen kan have været gennemsyget, og at de to Kvier har været de sidst angrebne, er saaledes til Stede — Sygdommen angriber ofte kun nogle faa Dyr paa en fremtrædende Maade — ligesom der er adskillige andre Smittemuligheder end den formodede, men ikke fundne Flue. For saa vidt Teorien om Stikfluen som Smitteoverfører var bleven fremsat uden Overdrivelse, vilde den næppe have vakt videre Opmærksomhed, Spørgsmaalet var jo ikke nyt, om det end ikke havde faaet sin endelige Besvarelse; men Paastandene om, at »Smitten kan aabenbart kun overføres ved Podning ind i Blodet ved Stik af Kvægets graa Stikflue«, og om, at Sygdommens pludselige Opstaaen paa helt nye Egne skulde bero paa de smittebærende Fluers Flyvning eller Transport med Vinden, var — særlig da de bragtes videre og uddybedes af velvillige Blade — vel egnede til at bringe Forvirring og Uro i vide Kredse. Herom vidner ikke blot talrige Avisartikler og de naive Breve, jeg har modtaget,

men ogsaa Indsendelsen af forskellige, ganske uskadelige Flue- og Mygarter, af vingeløse krybende Insekter, af Biller og Edderkopper, der alle formodes at have været Skyld i Mund- og Klovesygens Optræden! — Paastandene vidner om Forfatterens Ukendskab til Mund- og Klovesygens Forhold saavel som om Stikfluens Biologi. At der er andre og mange Gange vigtigere Smittemaader end den. Stikfluen muligvis repræsenterer, har jeg allerede fremhævet, og angaaende Umuligheden af, at Stikfluen kan være en vigtig Spreader af Smitten paa lange Afstande, skal jeg blot anføre, at den kun undtagelsesvis foretager længere Flyveture ad Gangen end 1 m, at den ved en Temperatur paa under $12\frac{1}{2}^{\circ}$ C. ophører at tage Næring til sig og ved 9° henfalder i en sløv Tilstand og kun vanskelig bringes til at bevæge sig; ved Temperaturer under 11° flyver den ikke frivillig, og ved lavere Varme formaar Fluens overhovedet ikke at holde sig svævende. At frivilligt flyvende Fluere kan føres ret langt med Vinden er forstaaeligt, men at sløve, stive Fluere, der ikke selv formaar at holde sig svævende, med Vinden skulde kunne føres milevidt for saa tilsidst at finde Vej ind i lune Kvægstalde — ja, det har ikke noget med Virkeligheden at gøre. Man erindre, at de fleste Mund- og Klovesyge-Epizootier her i Landet hører Vinteren til, at vi f. Eks. i den strengeste Vintertid i 1923—24, hvor Jorden var frossen meterdybt) havde en mindre Epizooti paa Lolland, der dog begrænsedes ved Nedslagning af alle angrebne Besætninger; at Stikfluen her skulde være blæst fra den ene Side af Lolland til den anden, er der dog næppe nogen, der vil tro.

En Spredning af Sygdommen kan lejlighedsvis finde Sted paa endnu andre Maader; jeg skal kun nævne, at der kendes Eksempler paa Spredning ved udsendt Kokkelymfe (Vaccine) og ved Svinepestserum, hvad der selvfølgelig forudsætter, at de til Vaccine-, henholdsvis til Serumfremstillingen benyttede Dyr har været smittede af

Sygdommen, og altsaa skyldes grov Uforsigtighed fra vedkommende Anstalters Side.

Vender vi os endelig til Spørgsmaalet om Smittens Forplantning fra Dyr til Dyr inden for den smittede Besætning, ja da er den ikke vanskelig at tyde; Optagelsen af inficeret Foder og Vand aabner rig Mulighed i saa Henseende, Staldpersonalets Færden, Dyrenes Strigling og Malkning ligeledes, og uvægerligt vil et frisk angrebet Dyrs intime Berøring med Nabodyrene i Stalden medføre Sygdommens Overførelse til disse. At en Overførelse ved blodsugende Insekter (Klæger, Fluor, Myg) næppe er helt udelukket indenfor en Besætnings Omraade, er allerede nævnt.

Ved Sygdommens Udbredelse blandt Dyrene paa Græsange kommer utvivlsomt Smittespredning ved Dyrenes Samliv og ved de fælles Vandingssteder (f. Eks. Grøfterne og Kanalerne i Marskegnene) i første Række; muligvis spiller Vinden en Rolle og ligeledes de hurtigt flyvende, blodsugende Insekter (Klæger); at Smittespredningen paa store Græsningsarealer kan være uhyggelig stor, har man talrige Eksempler paa.

Ved Epizootien i de forenede Stater i Nordamerika 1914 søgte man tilnærmelsesvis at klarlægge de forskellige Spredningsmaaders Hyppighed, og selv om Tallene naturligvis ikke kan gøre Krav paa at anses for nøjagtige, er de dog ganske interessante og talende; ved procentvis Opstilling kunde Sygdomsudbrudene føres tilbage til:

Flytning af Dyr	i c. 35	pCt.
Overførelse til Nabobesætninger	i c. 11	»
Smitte ved Banevogne	i c. 1	»
Smitte gennem Mejerier	i c. 5	»
Personer (Besøgende, Kontrolassistenter, Dyr- læger, Opkøbere)	i c. 16	»
Hunde, Fjerkræ, Fugle	i c. 5	»
inficeret Foderstofemballage	i c. 0,6	»
inficeret Drikkevand	i c. 0,7	»

andre Smittemaader i c. 2 pCt.
 ubekendte Smitteveje i c. 25 »

Forholdene er selvfølgelig langt fra de samme her i Landet; saaledes vil utvivlsomt ved enhver større Epi-
 zooti — og særlig hvis Tilladelse til Levering af raa Mælk
 til Mejerierne er givet — Spredning gennem disse spille
 en langt større Rolle end anført fra Amerika.

Vender vi os til det vigtige Spørgsmaal om Midler
 til at hindre Sygdommens Indslæbning her
 i Landet, ja da er det ikke vanskeligt at paavise de Veje,
 der vilde give de sikreste Resultater, men i Praksis vil
 disse Veje ikke altid være farbare i tilstrækkeligt Om-
 fang. Vi har forbudt enhver Indførsel af levende klov-
 bærende Husdyr fra Udlandet eller gjort denne afhængig
 af særlig Tilladelse; vi har paa Grund af Faren sydfra
 i meget væsentlig Grad og til Gæne for Beboerne indskræn-
 ket Grænsetrafiken; vi har indskrænket Adgangen til vore
 Markeder for de udenlandske Opkøbere og paalagt dem
 visse Forsigtighedsforanstaltninger, men vi kan af Hen-
 syn til vor Eksport ikke fuldstændig hindre deres Færd-
 sel paa Markederne; vi kan forbyde Landmændene at lade
 fremmede Personer komme i deres Stalde, men vi kan
 ikke sikre Paabudets Overholdelse, og vi har intet Middel
 til at forhindre, at fremmede Opkøbere berejser Landet
 og aflægger Besøg paa Gaardene; vi kan vel forbyde Ind-
 førsel af Foderstoffer i brugte Sække, men Overholdel-
 sen af Bestemmelsen støder paa store praktiske Vanske-
 ligheder. Vi kan med andre Ord gøre adskilligt for at
 hindre Sygdommens Indslæbning, men vi kan, naar den
 Syd for Grænsen har opnaaet en større Udbredelse, ikke
 med Sikkerhed holde den uden for vore Omraader. Der
 kan i saa Henseende henvises til Sverige, der paa Grund
 af sin Beliggenhed er langt bedre skærmet mod Smitte-
 indførsel end Danmark, og som har truffet Forsigtigheds-
 foranstaltninger af en saa indgribende Art, at de vilde
 være utænkelige her i Landet; desuagtet undgaar Landet

som Regel ikke Sygdommens Indførelse, naar den først har vundet Udbredelse her i Landet, og særlig paa Sjælland.

Er Sygdommen først inden for Landets Grænser, staar vi over for Spørgsmaalet om Midlerne og Metoderne til dens Bekæmpelse. Det er da væsentligst to Fremgangsmaader, der er kommen til Anvendelse, hver for sig eller som Supplement til hinanden, nemlig Nedslagningsmetoden og Afspærringsforanstaltningers Iværksættelse; hertil kommer i de senere Aar i større og større Udstrækning Anvendelse af Immunserum, nærmest ogsaa som et Supplement til de to nævnte Metoder.

Den mest udprægede Form for Nedslagningsmetoden har vi i den saakaldte »stamping out«-Metode, Nedslagning og Nedgravning eller Opbrænding af hele den angrebne eller smittede Besætning. Denne Metode, der ogsaa tidligere har været praktiseret ved mindre Sygdomsudbrud her i Landet, har fundet en udstrakt Anvendelse i Nordamerika, England og Sverige med flere Lande. Metoden er brutal; jeg har Billeder fra Amerika, der viser den der anvendte Fremgangsmaade: Gravemaskiner møder frem og graver den mægtige Grav, Dyrene drives ned i Graven (paa et Billede angives Antallet til 1400 Stkr. Kvæg) og skydes; Huderne gennemskæres for at hindre senere Opgravning i økonomisk Øjemed, og efter Paaskovling af Kalk tilkastes Graven. Det er imidlertid en Metode, der konsekvent gennemført kan føre til Sygdommens totale Udryddelse; for at dette Resultat kan opnaas, kræves dog, at saa vidt muligt alle Sygdomsudbrud anmeldes og anmeldes hurtigst muligt, og at Autoriteterne er rede til straks at iværksætte Nedslagningen. Fungerer ikke alt, som det skal, kan Resultatet blive mindre tilfredsstillende, som Tilfældet f. Eks. har været i England, hvor man gennem 3 Aar med uhyre Ofre har fortsat med Nedslagningerne, inden man kunde hævde nogenlunde at være bleven Herre over Sygdommen. Og drejer det sig om en Epizooti med den uhyre

Smitsomhed, som vi i den forløbne Vinter har lært at kende, ja da bliver det et Kapløb mellem Smittespredningen og Nedslagningen, i hvilket denne sidste, efter at uhyre Summer er ofrede, kan komme tilkort, saaledes som Tilfældet har været i Skaane i Vinter.

En mindre brutal Form for Nedslagningsmetoden er Slagtningen af Dyrene og økonomisk Anvendelse af Kødet, enten af samtlige Dyr eller kun af de endnu raske. Imod denne Fremgangsmaade er indvendt, at den slagtemæssige Behandling af Dyrene samt Kød Kroppenes og Hudernes Transport rummer en ikke ringe Mulighed for Smittespredning, og at Kødet af Dyrene vanskelig vil kunne afhændes til nogenlunde Priser. Indvendingerne er berettigede, men det er dog meget vel muligt at begrænse Smittefarens til et Minimum og ligeledes ved en fornuftig Ordning at udbringe de slagtede Dyr paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade; jeg skal eksempelvis anføre, at der i Tiden fra 1. Juli 1923 til 1. Juli 1924 her hjemme er udredet 384,744 Kr. i Erstatning for nedslagne Besætninger, og at Salget af Kød og Huder fra disse har indbragt 75,658 Kr.

Nedslagningen af de angrebne Besætninger er selvfølgelig den mest fuldkomne Maade til at hindre Smistoffets stadige Produktion og Udskillelse, og den muliggør ved Dyrenes Nedgravning eller Slagtning samt ved Staldenes Tømning en fuldstændig Uskadeliggørelse af alt tilstedeværende Smitstof. Men Metoden er kostbar og har den væsentlige Ulempe at kunne gribe mere eller mindre forstyrrende ind i Husdyrholdet og ikke mindst i Husdyravl; angribes kostbare Avlsbesætninger, staar man overfor Spørgsmaalet, om man vil opgive Nedslagningen og derved muligvis tabe alt, hvad der hidtil er vundet i Retning af Sygdommens Bekæmpelse, eller om man skal ofre maaske uerstattelige Avlsdyr. Ogsaa paa anden Maade kan Nedslagningsmetoden komme tilkort; et Eksempel herpaa havde man for en Aarrække siden i Limburg i Holland, hvor man ofrede en stor Procentdel af Lands-

delens Kvægbestand og virkelig blev fri for Sygdommen, men derefter var henvist til at komplettere Besætningerne ved Indkøb af Dyr fra de andre hollandske Landsdele og derved efter kun et Par Maaneders Forløb paany indførte Mund- og Klovesygen, der derefter vandt stor Udbredelse.

For vort Lands Vedkommende er der ingen Tvivl om, at Nedslagning af de angrebne Besætninger vil yde god Nytte ved de mindre Udbrud af Sygdommen, der optræder mellem de store Epizootier, og ligeledes bør bringes til Anvendelse, naar vi staar over for en truende Invasion af Sygdommen, men at den bør opgives, saa snart Haabet om ad denne Vej at standse Sygdommen glipper. Det bør endvidere i hvert enkelt Tilfælde nøje overvejes, om Besætningernes Slagtning kan antages at ville hindre Smittespredning, eller om det ommeldte Sygdomstilfælde maa antages at være saa gammelt, at en yderligere Smittespredning udover den, der muligvis allerede har fundet Sted, næppe er sandsynlig. Endelig bør Hensynet til Besætningens Avlsværdi være medbestemmende ved Afgørelsen i det enkelte foreliggende Tilfælde.

Den anden Bekæmpelsesmetode bestaar i Afspæringsforanstaltninger vedrørende den eller de smittede Besætninger samt supplerende Foranstaltninger til at hindre Smittens Spredning bl. a. ved Dyrs Transport, ved deres Ophold paa Markeder eller Handelsstalde og gennem Mejerierne. De dertil sigtende Foranstaltninger er vel noget forskellige i de enkelte Lande, men i Hovedsagen dog de samme, idet de er byggede dels paa vore gennem de lange Tider indvundne Erfaringer vedrørende Smitteforholdene, dels gennem den eksperimentelle Forsknings Resultater. Vore Bestemmelser er ret gamle, dog ændrede og supplerede gentagne Gange. Det har været mit Ønske at foretage en Revision af dem, men andet uopsætteligt Arbejde har optaget min Tid i det Par Aar, jeg har ledet Veterinærfysikatet, og den nuværende Epizooti kom pludselig og tidligere end ventet; vi var

derfor henviste til at udnytte vore hidtidige Bestemmelser, og da en Revision alligevel viste sig paatrængende nødvendig, maatte man i alt væsentligt indskrænke sig til Smaaændringer og Uddybning af visse Bestemmelser, men lade egentlige Principspørgsmaal hvile, til der blev Tid til i Ro at overveje disse. Vore Bestemmelser er dog i det hele og store hensigtsmæssige; det tør saaledes siges, at det er meget sjældent, der finder en Smittespredning Sted fra angrebne Besætninger, saa længe Veterinærfysikatet selv har overtaget Tilsynet med disse. Naar Tilsynet derimod paa Grund af Tilfældenes Antal overgaar til det lokale Politi og de lokale Dyr læger, ja da vil vore Bestemmelser i mange Tilfælde synes utilstrækkelige og maaske endog betydningsløse; dette ligger imidlertid mindre i Mangler ved Bestemmelserne end i disses mangelfulde Overholdelse; og jo større en Epizooti bliver, desto større bliver Tilbøjeligheden til at søge at unddrage sig de Ulemper, der nu engang er uopløselig knyttede til det offentliges Bekæmpelsesforanstaltninger, og desto vanskeligere bliver det for de lokale Myndigheder at vaage over Bestemmelsernes blot nogenlunde Overholdelse. Den tidligere Chef for Veterinærvæsenet i Holland, Dr. *Remmelts*, en Mand, der har haft uhyre meget med Mund- og Klovesygebekæmpelse at gøre, har engang udtalt: Bekæmpelsen af Mund- og Klovesygen er i Virkeligheden en simpel Sag, naar enhver gør sin Pligt. Denne Udtalelse er i det væsentlige rigtig, naar man understreger Ordet »enhver«; thi en enkelt Mands Upaalidelighed, LigeGYldighed eller bevidste Omgaaen af Bestemmelserne kan paa engang volde uoprettelig Fortræd; jeg skal blot minde om, at det, at en Landmand i Fjor ved at undlade rettidig at anmelde mistænkelige Sygdomstilfælde i sin Besætning, blev Aarsagen til en Smittespredning, der kostede Staten et Par Hundrede Tusinde Kr. og forvoldte det fynske Landbrug et Tab paa 1—1½ Million Kr. Til »enhver« hører imidlertid mange: Creaturejere, Mejeribestyrere, Markedsbestyrelser, Handelsfolk, Politi-

myndigheder, Banepersonale, Pressen, den overordnede Veterinæradministration, de praktiserende Dyrleger osv. Og en Uddybning af Spørgsmaalet saavel som en nærmere Drøftelse af vore Afspærringsforanstaltninger vil derfor ikke kunne finde Plads inden for dette Foredrags Rammer. Jeg skal dog i faa Ord nævne, at Kreaturejernes Pligter kan sammenfattes i 1) Bestræbelser for at hindre Smittetilførsel til egne Besætninger, 2) uopholdelig Anmeldelse af ethvert mistænkeligt Sygdomstilfælde og 3) yderste Paapassenhed og Forsigtighed efter Sygdommens Optræden i Besætningen for at undgaa Smitte-spredning til andre, endnu sunde Besætninger. Der er utvivlsomt et meget stort Antal Kreaturejere, der søger fuldtud at gøre deres Pligt; der er andre, der vel gør, hvad de kan for at hindre, at deres Besætninger smittes, men er mindre nøjeregnende overfor Punkterne 2 og 3, og der er desværre ikke faa, der er ganske ligegyldige overfor Muligheden af at paaføre Naboer og andre Sygdommen. For Mejeribestyrerne kan Pligten sammenfattes i nøje at overholde de Bestemmelser, der er givne, og som er byggede paa uomstødelige Kendsgerninger; desværre glipper Forstaaelsen heraf ikke sjældent, idet det paa ingen Maade er ukendt, at Mejeribestyrere ikke alene søger at slippe saa let som muligt hen over alt, hvad det offentlige paabyder, men ligefrem modarbejder Myndighedernes Arbejde.

Vi maa derfor regne med hyppige og ofte skæbnesvangre Overtrædelser, saa snart en effektiv Kontrol ikke længere lader sig gennemføre, og dette Tidspunkt indtræder meget hurtigt, naar Tilfældene breder sig paa en Egn; vor Veterinæradministration tæller som bekendt kun ganske faa Personer, og Politimyndighedernes disponible Mandskab er ligesaa lidt omfattende. Efterhaanden som en Epizooti breder sig, bliver det vanskeligere og vanskeligere at begrænse den, og med dens Omsiggriben vokser Befolkningens Misfornøjelse med de Ulemper, der nødvendigvis følger med Sygdommen, og derfra er

der ikke langt til Kravet om Foranstaltningernes Indskrænkning eller Ophør, eller endog til en fuldstændig Ligegyldighed over for Sygdommen. At Resultaterne heraf kan blive skæbnesvangre, har man adskillige Eksempler paa; i Tyskland førte den med Krigen og dens Eftervirkning følgende Ligegyldighed til en Udbredelse af Sygdommen i et hidtil ganske ukendt Omfang, og i to hollandske Provinser førte i 1911 en tilsvarende Ligegyldighed til, at ikke mindre end 96,1 pCt. af samtlige Besætninger blev angrebne af Sygdommen.

At Misfornøjelse og Uro har bredt sig her hjemme under det nuværende store Sygdomsudbrud, er jo almindelig kendt, og det er jo Dem ogsaa alle bekendt, at der for ca. en Maaned siden fra Landbruget blev stillet Krav overfor Landbrugsministeriet om væsentlige Lempelser i Bestemmelserne, samt at Landbrugsministeriet bøjede sig for Kravet, der fastholdtes af Landbrugets Repræsentanter, efter at jeg udførlig havde gjort Rede for den Risiko, en saadan Ændring i Afspærringsforanstaltningerne vilde medføre, og havde udtalt, at jeg ikke kunde tiltræde den Opfattelse, at en Indskrænkning af Afspærringsforanstaltningerne skulde medføre, at Kreaturerne fremtidig bedre vilde overholde de Foranstaltninger, der vedblev at bestaa. Det er endnu for tidligt at dømme om Virkningen af denne Svækkelse af Foranstaltningerne, men jeg frygter for, at Følgerne ikke vil udeblive¹⁾.

¹⁾ Den 26. Januar, faa Dage før Afholdelsen af det nævnte Møde, var Antallet af angrebne Besætninger optalt til 12,721 = 6,6 pCt. af Landets samtlige Besætninger. Ved Midten af April udgjorde Antallet c. 27,200 = 14,1 pCt. af samtlige Besætninger; og en Række Amter, der dengang kun var saa lidet angrebne, at man turde haabe paa, at Sygdommen nogenlunde kunde holdes nede, er bleven voldsomt angrebne; dette er saaledes Tilfælde med de tre vestlige og sydlige sjællandske Amter, med Randers Amt og Svendborg Amt. Og i flere af de nordjydske Amter truer Sygdommen nu med at tage Overhaand, saaledes at det er med store Betænkeligheder, at man maa se den Tid imøde, da Anbringelsen af Kreaturer paa de store Græsningsarealer begynder. (Senere Tilføjelse).

Jeg nævnte før, at jeg kunde tænke mig visse, ikke uvæsentlige Ændringer i vore Bestemmelser, naar der blev Tid til grundig at overveje hele Spørgsmaalet. Uden nærmere at komme ind paa Sagen skal jeg blot nævne, at vort i de senere Aar udvidede Kendskab til Sygdommens Smitteforhold i høj Grad opfordrer til at skærpe Afspærringsforanstaltningerne ved det enkelte Sygdomsudbruds Begyndelse, medens man muligvis til Gengæld kan afkorte det offentlige Tilsyn noget, samt at ogsaa visse af Mejeribestemmelserne bør skærpes stærkt; Ændringer, der ikke staar i Samklang med de ved Landbrugets Krav gennemførte Lempelser.

Immunserumet (Loeffler-Serum), der fremstilles paa nogle ganske faa udenlandske Forsøgsanstalter ved systematiske Podninger paa Kvæg, er i Stand til midlertidig at beskytte Kvæg og Svin mod Smittepaavirkning. Da Fremstillingen er vanskelig og dyr, og da der udfordres en ret stor Dosis, kan Serumbehandlingen kun blive et værdifuldt Supplement til de andre Bekæmpelsesmetoder, og den iværksættes da væsentligst i Tilfælde, hvor smittefarligt Samkvem mellem Besætninger har fundet Sted, eller hvor saadant kan befrygtes f. Eks. ved Dyrs Anbringelse paa Dyrskuer eller paa Markeder; hvis tilstrækkeligt Serum kan fremskaffes, vil det ogsaa kunne gøre god Nytte ved Udgræsningen paa fælles Græsgange.

— H v a d B e h a n d l i n g e n af Sygdommen angaar, skal jeg fatte mig i Korthed. Hundreder af kendte kemiske Stoffer er grundigt gennemprøvede, men hidtil har man ikke fundet noget Stof, der var i Stand til at hindre Sygdommens Opstaaen eller sikre et mildt Forløb. I Hundredevis opreklameres Arcana mod Sygdommen og falbydes som Vidundermidler til Priser, der er ganske urimelige i Forhold til Fremstillingsomkostningerne; fælles for dem alle er det, at de er ganske værdiløse og efter en kort Tids Forløb atter forsvinder eller dukker frem paany med et nyt prangende Navn og med oppudsede Reklameanbefalinger, der langt fra altid er ægte. Af Midler, der

er i Stand til midlertidig at hindre Sygdommens Opstaaen trods stedfunden Smitte, kendes kun det før nævnte Immunserum, der ogsaa — ligesom det langt svagere Rekonvalescentserum — formaar at sikre et mildt Forløb af den allerede paabegyndte Sygdom og at forebygge de talrige Dødsfald blandt Kalve og Smaagrise.

Rekonvalescentserum, der vindes af Blodet af spontant gennemsygede Kreaturer, fandt første Gang udbredt Anvendelse under den ondartede Epizooti i Syd- og Mellemtyskland i 1919—20 og reddede mange Tusinde voksne Kreaturers Liv; det anvendtes her hjemme under Udbrudet i 1920—21, da der ved Prof. *B. Bangs* Initiativ fremskaffedes og udleveredes ca. 2000 Liter; straks ved denne Epizootis Begyndelse traf Serumlaboratoriet Forberedelser til at fremskaffe den fornødne Serummængde, og ved et overordentlig forceret Arbejde er det lykkedes fuldtud at dække ethvert rimeligt Krav, saaledes at der nu¹⁾ er udleveret ca. 12,000 Liter. De Værdier, der herigennem er sparede for Landbruget, er meget betydelige. Jeg skal blot eksempelvis nævne, at en Herregaard, der i 1920—21 mistede hele sit Kalvetillæg ved Sygdommen, i Aar efter Serumbehandling ikke har mistet en eneste Kalv.

Medens der saaledes ikke kendes andre Midler end Serum, der er i Stand til at sikre et virkelig mildere Forløb af Sygdommen, kan lokal Behandling af Saarene i Mundhulen, paa Patterne og ved Klovene formindske Dyrets Smerter og derigennem væsentlig forbedre dets Befindende og Ædelyst; men hertil udkræves ikke særlige Midler; Udskylning af Munden med en tynd Opløsning af manganoversurt Kali, af Allun eller Borsyre eller med Egebarksafkog, ja blot med rent Vand er tilstrækkelig; til Pattesaarene egner Spiritus eller simple blødgørende Salver sig, og Klovlidelsen behandles simplest blot med Afskylning, eventuelt derefter med Overhæld-

¹⁾ Udgangen af Februar. Ved Midten af April var der udleveret c. 18,000 Liter.

ning med Blaastensvand eller en af de før nævnte Op-
løsninger. Intet nok saa lovprist Arkanum udretter mere.

Mund- og Klovesygen har under og efter Verdens-
krigen taget fast Ophold i Europa, og i Mellemeuropa
indretter man sig da ogsaa paa at betragte den som per-
manent tilstedeværende og indskrænker de offentlige
Foranstaltninger til det mindst mulige; men dette ude-
lukker ikke, at man holder skarpt Øje med Forholdene
i de Lande, hvorfra Indførsel af levende Kreaturer finder
Sted; den Lukning for vor Eksport, som samtlige Lande
har iværksat, er tilstrækkeligt Vidnesbyrd herom. Under
disse Forhold maa Danmark være forberedt paa med
korte Mellemrum at faa Sygdommen indført paany, og
den Omstændighed, at Epizootien denne Gang har haft
et saa betydeligt Omfang, udelukker paa ingen Maade,
at vi atter efter et Par Aars Forløb kan faa en lignende
omfangsrig Epizooti. Og af Hensyn til vor betydelige
Eksport vil Danmark være tvungen til at gøre, hvad der
kan gøres, for at hindre Sygdommens Indslæbning og
om muligt hindre eller dog begrænse nye Epizootier.
Hovedvægten bør derfor utvivlsomt lægges paa Foran-
staltninger til at formindske Faren for Smittens Indslæb-
ning og til, ved de første Sygdomsudbrud inden for Lan-
dets Grænser, øjeblikkelig og energisk at kunne hindre
Smittespredning. Men i saa Henseende er vi ikke og har
vi aldrig været forberedte; vi mangler Dyrlæger, der øje-
blikkelig kan træde til, og vi mangler ikke mindre den
fornødne og dertil egnede Politihjælp. For mig staar det
derfor som ganske nødvendigt, at man enten bringer det
i lange Aarrækker forgæves drøftede Spørgsmaal om
Veterinæradministrationens Ordning til endelig Løsning,
eller dog tilvejebringer en særlig Organisation, der til en-
hver Tid kan være disponibel til Mund- og Klovesygens
Bekæmpelse. Og jeg vil anse det for højst paakrævet,
naar roligere Forhold er tilvejebragt, at en Kommission,
sammensat af Repræsentanter for Centraladministratio-

nen, Land- og Mejeribruget, de praktiserende Dyrlæger og Politimyndighederne, nedsættes for at overveje dette Spørgsmaal.

Endnu skal jeg kun berøre Forsøg vedrørende Mund- og Klovesyge. Af det fremførte fremgaar, at der i de sidste 50—60 Aar i udstrakt Omfang er foretaget praktiske Forsøg til Klarlæggelse af de mange Spørgsmaal, der i Tidens Løb har meldt sig. Jeg har ligeledes berørt, at man i forskellige Lande har foretaget Laboratorieforsøg i ret stort Udstrækning, og at der i nogle Lande forefindes særlige Forsøgsanstalter for Mund- og Klovesyge. En saadan oprettedes af den preussiske Regering for ca. 28 Aar siden ved det hygiejniske Institut i Greifswald, men flyttedes, da den gav Anledning til Spredning af Sygdommen i Omegnen, senere til Øen Riems (ved Rügen), der nu udelukkende anvendes til dette Øjemed, og til hvilken al Adgang derfor er forbudt; denne Anstalt er for et Aarstid siden bleven betydelig udvidet og fremstiller ogsaa betydelige Mængder Immunserum. Den franske Stat har i 20 Aar haft en tilsvarende Anstalt i en Forstad til Paris, og en anden forefindes i Nordfrankrig. I nogle Aar optog den engelske Regering ligeledes Forsøgsvirksomheden og henlagde denne til et Par gamle Krigsskibe, der blev anbragt uden for Themsen. Muligvis findes der endnu flere saadanne Specialanstalter i det sydlige Europa samt i Sydamerika, hvor der allerede har været afholdt to internationale Kongresser vedrørende Sygdommen. Her hjemme har vi hidtil stillet os paa det Standpunkt, at det, der vilde kunne naas gennem en Forsøgsvirksomhed paa dette Omraade, ikke vilde opveje den Risiko for Smittespredning, som Forsøgene utvivlsomt vilde frembyde. I de sidste Maaneder er der atter og atter fremsat Krav om, at der her hjemme skulde foretages Forsøg til Klarlæggelse af Smitteforhold og andre vigtige Spørgsmaal, rigtignok ud fra den fuldstændig urigtige Anskuelse, at saadanne Forsøg var lette at iværk-

sætte og straks vilde give den ønskede Klarhed. Intet er i Virkeligheden vanskeligere end Forsøg angaaende en Sygdom med Mund- og Klovesygens store Smitteevne og mange Ejendommeligheder. Under de forhaandenværende Forhold, hvor Landet ikke kan vente at blive helt fri for Sygdommen i det første Par Aar, og hvor Sygdommen utvivlsomt stadig vil blive indslæbt, vil det næppe være uforsvarligt ogsaa her hjemme at optage Forsøg med Sygdommen, saa meget mindre som Erfaringerne fra de tidligere omtalte Forsøgsanstalter har vist, hvilke Forsigtighedsforanstaltninger der kan og bør træffes for at hindre Smittespredning fra Forsøgene. Paa visse mere praktiske Omraader vilde vi maaske endog her hjemme have bedre Betingelser end andre for at naa Resultater af Værdi. Et svensk Landbrugsblad har bragt Forslag om, at Sverige og Danmark skulde slutte sig sammen om en saadan Forsøgsanstalt. Det maa imidlertid straks betones, at en Forsøgsvirksomhed paa dette Omraade ikke vil kunne iværksættes paa noget af Statens nuværende Institutioner, men vil kræve en særlig Forsøgsanstalt, beliggende paa et afsides Sted, eventuelt paa en forøvrigt ubeboet Ø ligesom Riems. Anstalten maatte omfatte Stalde af særlig Indretning og moderne indrettede Laboratoriumslokaler med Vand- og Elektricitetsindlæg samt om muligt Gasindlæg. Alt i alt en Anstalt, der vilde blive ret kostbar at oprette og drive, men som dog samtidig vilde kunne fremstille Immunserum og derved indvinde en væsentlig Del af Driftsudgifterne. Til Vanskeligheden ved at tilvejebringe Anstalten og Midlerne til dens Drift vil endvidere komme Vanskeligheden ved at finde en tilstrækkelig dygtig og energisk Forsøgsleder, der vilde finde sig i lange Perioder igennem at leve næsten ganske isoleret og ude af Stand til at supplere den mere end farvelige Lønning, som Staten udreder til en saadan videnskabelig uddannet Tjenestemand.

Udkomne Bøger.

Vort Fjerkræ. Praktisk Haandbog i Fjerkræavl. Af *J. Pedersen Bjerggaard*. 267 Sider. (Gyldendalske Boghandel. København). — Første Udgave af »Vort Fjerkræ« udkom i 1901, anden Udgave i 1919 og nu foreligger 3. forøgede og delvist omarbejdede Oplag, blandt hvis nye Billeder der er særlig Grund til at nævne de smukke, til de seneste Standardkrav svarende Farvetabeller af de vigtigste Fjerkræ racer. Bogen hører til det bedste indenfor vor Fjerkræ litteratur, den bringer en Rigdom af praktiske Vink og Anvisninger samt en teoretisk Vejledning, der altid gør sin store Nytte, naar den gaar Haand i Haand med Praksis.

I Fjor udkom Hr. Pedersen-Bjerggaards smukke Værk »Skandinavisk Fjerkræ-Standard«, og »Vort Fjerkræ« blev udsendt Dagen før Forfatteren fyldte 82 Aar. Den høje Alder mærkes ikke hos ham, stadig ejer han en brændende Iver for at fremme Danmarks Fjerkræavl, stadig følger han med Interesse, hvad Nyt der fremkommer indenfor Faget, stadig er hans Stil særpræget og ansporende. Der er derfor al Grund til at lykønske Forfatteren, fordi han som Olding kan arbejde med samme Nidkærhed og Dygtighed som i Ungdommen for den Gerning, som har ejet hans Kærlighed: Udviklingen af vort Fjerkræhold.

Nye Retningslinier i Skovbruget. Af *Carl Mar. Møller*, Forstkandidat, Redaktør af Dansk Skovforenings Tidsskrifter. 49 Sider. (G. B. N. F. København). — Meningen med denne Redegørelse er at give en videre Kreds et Indblik i, hvad dansk Skovbrug er og især fremtidig kan tænkes at blive. Forfatteren skildrer de forskellige nye Fremgangsmaader, der prøves i forskellige Lande som Tyskland, Schweiz, Sverige m. fl., og som baade har deres Tilhængere og Modstandere, ligesom han gør Rede for de ændrede Driftsformer, navnlig med Hensyn til Bøg og Ask, for hvilke der slaas til Lyd herhjemme.

Register-Stambog for Heste af jysk Race. Bind II. Hopper Nr. 1097—2211. Hingste Nr. 196—284. Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger. 275 Sider. (Aarhus).

Danmarks Frugtavl. Beretning fra »Fællesudvalget for lokale Iagttagelsesplantninger og Frugtsortundersøgelser« om Frugtsortundersøgelserne 1916—22, 633 Sider (Københ.).

Forsøg med Sorter af Vinterhvede 1918—1923. Ved *Josef Hansen*. 26 Sider. — **Afsvampningsundersøgelser. I. Forsøg og Prøver med Byg 1917—1924.** Ved *Ernst Gram*. 79 Sider. — **Forsøg med forskellige Kaligødninger til Jordbær.** Ved *Niels Esbjerg*: — **Undersøgelser vedrørende Ajlens Opbevaring 1924.** Ved *Karsten Iversen*. 19 Sider. 181.—84. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.).

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 50. Delegeretmøde den 10. og 11. Oktober 1924. Samlet af Foreningens Sekretær. 164 Sider. (Aarhus).

13. Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsunderstøttede Avlscentre. A. Bregentved ved *A. V. Lund*, B. Elsesminde ved *N. Beck*, C. Over Løjstrup ved *P. Rostling* (117 Beretning fra Forsøgslaboratoriet). 139 Sider (Aug. Bangs Bogh. København).

Aarsberetning om lokale Gødningsforsøg m. m. for 1922—24. Ved *Ejnar Knudsen*. 30 Sider. 2. Beretning fra Statens Landbrugsforsøg paa Færøerne. (Københ.).

Beretning om Bornholms landøkonomiske Forenings Arbejde for Planteavl paa Bornholm 1924. Ved Konsulent *Aage Brandt*. 39 Sider (Rønne).

Beretning om Afkomsundersøgelser over Tyre. Ved Konsulent *L. Hansen Larsen*. Aarsberetning fra De samv. sjællandske Landboforeningers Udvalg for Kvægavl. 63 Sider. (Slagelse).

Arbejdsprøver med Plæneklippere i Sommeren 1924. 29 Sider.

Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 42 Sider. 34. og 35. Beretning fra »Statens Redskabsprøver«. (Aug. Bangs Bogh. København.).

De samvirkende danske Landboforeningers Stambog over Tyre af rød dansk Malke race. XXVII og XXVIII. Forfattet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. 383 Sider. (Odense).

Om Svineavlens Ledelse. Meddelelser fra Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg* til De samvirk. danske Andelsslagteriers Delegeretmøde d. 21. Marts 1925. 28 Sider. (Københ.).

Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i Aaret 1924. Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning. 413 Sider. (Københ.).

Mindre Meddelelser.

Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat. Af dette Legat, hvis Renter skal anvendes til Understøttelse af en ung Mand eller Kvinde, der søger videre Uddannelse i Planteforædling, specielt paa Roefrøavlens Omraade, er en Portion paa 800 Kr. ledig.

Ansøgning om at komme i Betragtning ved Legatets Uddeling maa være indsendt til Landhusholdnings-selskabet, Vestre Boulevard 34, København B., inden 1. Juni med Angivelse af Ansøgerens Alder og tidligere Uddannelse samt hvorledes Legatet agtes benyttet.

Deltagelsen i Landbrugets Andelsvirksomhed. Ved Landbrugstallingerne i 1909 og 1923 blev der indhentet Oplysning om Deltagelsen i Landbrugets Andelsvirksomheder, eller rettere sagt de vigtigere af disse, thi en Del Andelsforetagender er ikke medtagne i Opgørelsen — saaledes Brugsforeningerne, der jo væsentligst er knyttede til Landbruget, Forsikringsforeningerne, de fleste Indkøbs- og Salgsforeninger og endnu flere. For de Virksomheder, om hvilke der blev indhentet Oplysninger i 1909 og 1923, kan det altsaa nu godtgøres, om de har haft Fremgang eller Tilbagegang. Lader man for Sammenligningens Skyld de sønderjyske Amter ude af Betragtning, viser det sig, at der i de 14 Aar har været Tilbagegang for alle Avlsforeningernes Vedkommende, Stilstand for Ægkredsene, men Fremgang for Andelsmejerierne, Kreatur-Eksportforeningernes, Andelsslagteriernes og Kontrolforeningernes Vedkommende.

Tilbagegangen i Avlsforeningernes Tal tør sikkert sættes i Forbindelse med, at Statstilskudet til Svineavls- og Faareavlsforeningerne bortfaldt i Husdyrloven af 1912 — endnu i dette Aar fandtes der af de sidste 106, der nu er ophævede —, samt at Statstilskudet til Hesteavls- og Kvægavlsforeningerne blev nedsat baade i 1912, i 1919 og 1923.

Naar Ægsgalskredsene til trods for den store økonomiske Interesse, der i de senere Aar har knyttet sig til Ægprodukt-

tionen, ikke siden 1909 har vundet nogen større Tilslutning, skyldes det antagelig, at de jordløse Huse og de mindste Ejendomme, der jo stærkt har forøget Tallet paa deres Høns, for en væsentlig Dels Vedkommende ikke er Medlemmer af Æg-salgs kredsene — Beboerne af disse Ejendomme fortærer jo for Størstedelen selv Æggene.

Tilslutningen til Andelsmejerierne er kun gaaet nogle faa pCt. frem, hvad der er forstaaeligt, da Andelsmejerierne allerede i 1909 omfattede ca. 87 pCt. af Landbrugene. Den forøgede Tilslutning er væsentligst sket paa Bekostning af Fællesmejerierne, hvis Betydning har været i Tilbagegang. Kontrolforeningernes stærke Fremgang staar sikkert i Forbindelse med den stadigt voksende Interesse for et økonomisk Kvægbrug. Husmandsbrugene har hidtil kun i meget ringe Grad været med i disse Foreninger. Tilslutningen til Kreatureksportforeningerne er blevet fordoblet siden 1909, og Andelsslagterierne har haft en saa stor Fremgang, at de nu er godt paa Vej til at indtage samme fremherskende Stilling som Andelsmejerierne. Deltagelsen i Andelsfoderstof- og Andels-gødningsforeningerne har ikke været belyst før i 1923, saa Sammenligning med tidligere Aar kan ikke foretages. Begge Slags Foreninger har størst Tilslutning fra de almindelige Bøndergaardes Side.

Udelader man for Sammenligningens Skyld de sønderjyske Amter havde, angivet i pCt. af samtlige Ejendomme og Antal Kreaturer, følgende Antal Ejendomme Tilslutning til Andelsvirksomheden:

		1923 pCt.	1909 pCt.
Til	Ejendommen med Køer.....	89.8	87.3
Andelsmejeri	Køer.....	86.1	84.4
Fællesmejeri	Ejendomme med Køer.....	4.7	6.9
	Køer.....	6.1	8.8
Kreatureks-	Ejendomme med Hornkvæg.....	12.0	4.7
portforening	Hornkvæg.....	19.2	8.7
Kontrolfor-	Ejendomme med Køer.....	13.0	7.3
ening	Køer.....	26.7	18.1
Andelsslagteri	Ejendomme med Svin.....	72.9	52.7
	Svin.....	80.7	65.7
Ægkredse	Ejendomme med Høns.....	22.2	22.2
	Høns med Kyllinger.....	26.5	29.1
Kvægavlsfor-	Ejendomme med Hornkvæg.....	15.4	17.1
ening	Køer.....	19.6	24.1
Svineavlsfor-	Ejendomme med Svin.....	2.7	4.1
ening	Søer.....	4.2	6.7

Til		1923 pCt.	1909 pCt.	
Hesteavlfor- ening	{	Ejendomme med Heste	12.7	16.3
		Hopper	24.9	30.7
Foderstoffor- ening	{	Ejendomme.....	32.8	—
		Køer.....	35.2	—
		Svin	37.5	—
Andelsgød- ningsforen.	{	Ejendomme.....	25.9	—
		Areal.....	31.6	—

I de sønderjyske Amter er der omtrent samme procentvise Tilslutning til Andelsmejerierne og Kontrolforeningerne som i det øvrige Land, men ellers er Deltagelsen i de forskellige Andelsvirksomheder betydelig mindre end i de andre Landsdele.

Behæftelsen af Landejendomme, solgt i 1923. I »Statistiske Efterretninger« er der offentliggjort nogle Oplysninger herom, af hvilke det fremgaar, at der i Forfjor blev solgt 5069 Landejendomme, af hvilke 4691 eller ca. 93 pCt. var behæftede efter Salget. Den samlede Købesum androg 165 Mill. Kr. Ved Salget indestod som Behæftelser i alt ca. 79 Mill. Kr., af Købesummen blev endvidere ca. 21 Mill. Kr. indestaaende, saaledes at den samlede Behæftelse efter Salget udgjorde 100 Mill. Kr. eller godt 60 pCt. af Købesummen; Behæftelsesprocenten var størst for Gaarde med 12 Tdr. Hartkorn og derover, nemlig 68,7, for Bøndergaardene udgjorde den 59,6 og for Husene 57,6.

Med Hensyn til Behæftelsernes Rentefod foreligger der kun Oplysninger for de Behæftelser, der allerede indestod ved Salget og som altsaa beløb sig til 79 Mill. Kr. Af disse forrentedes 11 Mill. Kr. med 4 pCt. eller derunder, 39 Mill. med fra 4—4½ pCt., 22 Mill. Kr. med fra 4½—5 pCt. og 6 Mill. med over 5 pCt. De større Ejendomme har forholdsvis flere dyre Laan end de mindre.

Slagtningerne paa Eksportslagterierne. Antallet af Svin, der blev slagtede paa vore Eksportslagterier, var i 1924 4,024,000 Stkr. mod 3,414,000 Stkr. i 1923 og 2,503,000 gennemsnitlig i Aarene 1911—14. Selv naar der tages Hensyn til, at de sønderjyske Amter er kommet til, er Slagtningerne af Svin nu betydelig større end Gennemsnittet for Aarene før Krigen.

Endvidere blev der i 1924 slagtet: 13,500 Heste, 149,300 Stkr. stort Kvæg, 143,900 Fedekalve, 97,400 Spædekcalve og 70,700 Faar (og Geder).

En ønskelig Udvidelse af den højere Landbrugs- undervisning i Danmark.

Foredrag, holdt ved det almindelige Konsulentmøde i Kjøbenhavn
Lørdag d. 28. Februar 1925, af Professor *T. Westermann*.

Naar vi her i Landet taler om den højere Landbrugsundervisning, tænker man saa at sige altid paa den Undervisning, der ydes ved Den kgl. Veterinær- og Landbo-Højskole, fordi det er den eneste Lærestalt, der har fuldstændige, højere Landbrugskursus paa sit Program. Naar jeg dog har valgt en mere omfattende Titel for Foredraget, er dette sket, fordi jeg mener, at et Samarbejde med andre højere Undervisningsanstalter ikke bør betragtes som udelukket, men endog skønnes at maatte blive ønskeligt, eftersom de frie Specialstudier udvikles. Tidligere er der jo givet Undervisning for Landbrugere paa Universitetet og paa Den polytekniske Lærestalt, og endnu i de senere Aar har enkelte Grene af Landbrugsvidenskaben været henlagt til sidstnævnte Institution, der desuden, omtrent samtidig med Højskolen her, har etableret et særligt Kursus i Kulturteknik. Ogsaa nu er der vel Omraader, hvor et Samarbejde kan siges at være ønskeligt, der kunde vel f. Eks. for Højskolens Elever drages Nytte af Polyteknisk Lærestalts Bistand i flere tekniske Fag, og de Studerende i Kulturteknik ved Lærestalten vilde uden Tvivl have godt Udbytte af et Kursus i Jordbrugslære her ved Højskolen, men jeg skal ikke komme nærmere ind paa Enkeltheder i den Retning. Det, vi her skal beskæftige os med, drejer sig om Ordningen af Landbohøjskolens Undervisning for Landbrugere med Henblik paa dens Formaal og Udvikling.

Om dette Emne holdt jeg ved Højskolens 50 Aars Jubilæum i 1908 et Foredrag, der bl. a. gik ud paa, at det da bestaaende Kursus paa $1\frac{2}{3}$ Aar burde indskrænkes med Hensyn til Stofmængde, fordi de Studerende var overbebyrdede, og at der ved Siden af det herved og i anden Retning ændrede, almindelige Kursus burde etableres et nyt paa $3\frac{2}{3}$ Aar, hvortil der, foruden praktisk Fordannelse, skulde kræves samme Skolekundskaber, som forlangtes for at blive indskreven som Elev ved Skovbrugs- og Landinspektørstudiet.

Det, jeg her ønsker at fremføre, har meget tilfælles med det, jeg den Gang gjorde mig til Talsmand for, idet jeg nu agter at foreslaa en Indskrænkning og Ændring af Fordringerne ved det bestaaende, almindelige Kursus og Oprettelse af et nyt Kursus paa $3\frac{2}{3}$ Aar, men dog ogsaa for dettes Vedkommende med nogle væsentlige Ændringer, der til Dels er en naturlig Følge af Udviklingen i de 16 Aar, der er forløbne, siden det nævnte Foredrag blev holdt.

Jeg skal ikke trætte med en lang, historisk Redegørelse, der maa forudsættes at være overflødig i denne Forsamling, men jeg anser det dog for ønskeligt i korte Træk at genkalde i Erindringen nogle af Hovedlinierne i den Omordning af Landbrugsundervisningen, der har fundet Sted i de senere Aar.

Som det vil være Flertallet af Tilhørerne bekendt, har der, siden Højskolen i 1858 begyndte sin Landbrugsundervisning, været gennemført et almindeligt Kursus paa $1\frac{2}{3}$ Aar, indtil dette ifg. Landbrugsministeriets Approbation af 8. Juli 1919 blev forlænget til $2\frac{2}{3}$ Aar, og samtidig indførtes Krav om en forud gaaende praktisk Uddannelse, der dog langt fra er tilstrækkelig til, at Vedkommende kan optræde som ledende ved praktisk Landbrug. Undervisningen paa dette nye Kursus begyndte i September 1920, og paa et lidt senere oprettet Kursus af samme Varighed i Mejeribrug et Aar efter.

Der var imidlertid allerede i 1895 etableret 3 Fort-

sættelseskursus for Landbrugskandidater, nemlig i Grundvidenskaber, Jordbrugslære og Husdyrbrug, hvert paa 14 Maaneder og uden andet Krav til Fordannelse, end at Vedkommende havde været indskreven som »Elev« ved det almindelige Kursus og opnaaet 1. Karakter ved Eksamen efter dette. Oprettelsen af disse Fortsættelseskursus blev betegnet som et Forsøg, og efter 10 Aars Forløb blev de forlængede til $1\frac{2}{3}$ Aar og forøgede med et Kursus i Mejerilære. Ved Etableringen af de to almindelige Kursus paa $2\frac{2}{3}$ Aar undergik Ordningen af Fortsættelseskursus væsentlige Ændringer, idet de to, der omfattede Mejeribrug og Grundvidenskaber, ophævedes, det først nævnte foranlediget ved Oprettelsen af det ny, almindelige Kursus i Mejeribrug, og det andet formentlig dels ved Mangel paa Tilslutning, dels ved Oprettelse af en Række Specialkursus, der tillader Kombinationer i forskellig Retning. Der blev altsaa ved Omordningen omkring 1920 kun to af de gamle Fortsættelseskursus tilbage, nemlig i Jordbrugslære og i Husdyrbrug, men der oprettedes samtidig et Fortsættelseskursus i Kulturteknik for Landbrugskandidater, ligesom de to andre med en Varighed af $1\frac{2}{3}$ Aar. For Adgang til Eksamen efter Fortsættelseskursus i Jordbrugslære og Husdyrbrug kræves der nu, at Vedkommende indenfor et Tidsrum af 10 Aar forud har bestaaet Landbrugseksamen efter det almindelige Kursus paa $2\frac{2}{3}$ Aar med 1. Karakter og desuden samme Fordannelse, som gælder for Skovbrugere og Landinspektører, nemlig Studentereksamen eller Almindelig Forberedelseseksamen med 3 fremmede Sprog, eller Realeksamen suppleret med en Optagelsesprøve ved Højskolen. Til Studentereksamen uden Latin og til de to andre Eksaminer kræves desuden en Tillægsprøve i dette Sprog. Det nævnte Kursus i Kulturteknik er foreløbig kun at betragte som et Forsøg, og Adgang til Eksamen herefter er lettet paa forskellig Maade for den teoretiske Fordannelses Vedkommende, men der stilles her Fordring om en særlig praktisk Uddannelse i Kulturteknik

forud for Studiet. Endelig skal anføres, at der i 1918 er oprettet et Fortsættelseskursus i Kulturteknik for Landinspektører, af hvilke der kræves samme forudgaaende praktiske Uddannelse som af Landbrugere paa det almindelige Kursus, men saaledes, at et Aar af Uddannelses-tiden falder under en af Højskolen anerkendt kulturteknisk Institution eller Kulturtekniker. Undervisningsfagene paa dette Fortsættelseskursus maa naturligvis være meget forskellige fra dem, der doceres paa det tilsvarende Kursus for Landbrugskandidater, og hver af de to Grupper maa for en meget væsentlig Del supplere den faglige Uddannelse ved Deltagelse i det almindelige Kursus for den anden.

Det skulde synes naturligt for Landinspektørerne, der jo bor spredt over hele Landet, at uddanne sig i Kulturteknik, hvorunder der hyppig foreligger Opgaver, som staar i Forbindelse med deres øvrige Gerning, men endnu har ingen erhvervet sig den Uddannelse, som her tilbydes, hvilket er saa meget mere beklageligt, som en effektiv Virksomhed paa dette Omraade fra Landinspektørernes Side vilde være af stor økonomisk Betydning for vort Jordbrug. Landinspektører, med hvem jeg har talt herom, slutter sig til denne Anskuelse, men erklærer, at det vil være ørkesløst for dem at uddanne sig i Kulturteknik, hvis de ikke derved kan blive stillede paa lige Fod med Hedeselskabet i Konkurrencen om Arbejdet. Angaaende Tilgangen til de i 1896 paabegyndte Fortsættelseskursus for Landbrugskandidater viser nedenstaaende Tabel¹⁾, at Antallet af Kandidater med Eksamen efter Fortsættelseskursus i Henhold til den gamle Ordning i alt har været 46, hvilket vel ikke er noget stort Tal, men formentlig dog nogenlunde tilstrækkeligt til Besættelse af de for Folk med denne Uddannelse passende Stillinger, der har været til Raadighed. Det har saaledes vist sig, at næsten

¹⁾ Materialet til Tabellen er velvillig stillet til Raadighed fra Højskolens Kontor, og særlig skylder jeg Hr. Fuldmægtig *H. Conradsen* megen Tak for det store Arbejde, han derved har udført.

Antallet af Landbrugskandidater og deres Studietid samt Antallet af Kandidater med Eksamen efter Fortsættelseskursus.

Aar	Studietiden i Aar				Samlet Antal	Middeltal pr. Aar	Kandidater med Eksamen efter normalt Fortsættelseskursus				
	1 ² / ₃	2	2 ² / ₃	over 2 ² / ₃			Grundvidenskab.	Jordbrugslære	Husdyrbrug	Mejeribrug	Kulturteknik
1856—60	8				13 ¹⁾	2,6					
1861—70	53	1	8	1	63	6,3					
1871—80	115	28	11	2	156	15,6					
1881—90	80	42	18	4	144	14,4					
1891—1900	90	22	41	9	162	16,2	2	5	3		
1901—1910	273	1	45	8	327	32,7	2	16	4	1	
1911—1920	279		74	25	378	37,8	1	5	4	1	
1921	83		11	3	97	97					
1922—23	»		6	1	7	7		1	1		
Efter gl. Ordning	981	94	214	53	1347		5	27	12	2	
1923			57	1	58						
1924			44	5	49						2
1925			34	9	43 ²⁾						

alle Kandidater med Eksamen efter Fortsættelseskursus i Jordbrugslære har opnaaet Stillinger, der svarede til deres Evner og Uddannelse, og dette gælder ogsaa for flere, som har deltaget i dette Kursus uden at afslutte det med Eksamen.

Til den foran nævnte Omordning af det almindelige Landbrugskursus i 1919 blev Stødet i Hovedsagen givet ved en af Landbrugsministeriet under 20. September 1912 nedsat Kommission, der havde til Opgave »at tage under Overvejelse Spørgsmaalet om Betimeligheden af en Omordning af Landbrugsundervisningen ved Den kongelige Veterinar- og Landbohøjskole med særligt Henblik paa Forholdet mellem Undervisningen paa Højskolen og Undervisningen paa Landets Landbrugsskoler samt til even-

¹⁾ Studietiden for 5 Kandidater, der er dimitterede fra Polyteknisk Lærestalt, er ikke angivet.

²⁾ Tallene for 1925 er reviderede efter Eksamen.

tuelt at fremsætte dertil sigtende Ændringer i den for Højskolen gældende Undervisningsplan.«

Til Nedsættelsen af denne Kommission var Ministeriet foranlediget ved et fra samtlige Landbrugsskoler til Regering og Rigsdag indsendt Andragende, hvori der bl. a. fremsættes den Anskuelse, at Højskolen bør meddele sine Elever en saadan Undervisning, at denne kan danne et solidt Grundlag for Landbrugslærernes videre Uddannelse, men at den under den daværende Ordning var bleven en uheldig Blanding af en almindelig Landbrugsskole og en højere Læreanstalt; den burde derfor nu planlægge sin Undervisning saaledes, at denne udelukkende tilsigter den mest formaalstjenlige Uddannelse af Landbrugslærere og Konsulenter; Landbrugsskolernes Standpunkt var nu saaledes, at Højskolen kunde forsvare at lægge Hensynet til den direkte Undervisning for vordende praktiske Landmænd til Side. For at dette skulde kunne ske, maatte Studietiden forlænges og Fagenes indbyrdes Afgrænsning revideres, saaledes at de enkelte Fag opnaaede et i Forhold til deres Betydning svarende Timetal.

Tidligere Henvendelser fra »Foreningen af danske Landbrugskandidater« til Højskolen og Landbrugsministeriet om Krav til Fordannelse og Forlængelse af Studietiden havde ikke ført til Resultater af Betydning, og man var i interesserede Kredse efterhaanden bleven ret skeptisk lige overfor Muligheden af en Ændring i den gamle Ordning, som svarede til Landbrugsvidenskabens Udvikling.

Ved Nedsættelsen af nævnte Regeringskommission skønnedes der endelig at være en saadan Mulighed til Stede, i hvert Tilfælde Mulighed for at naa et Kompromis, der maatte betegnes som en væsentlig Forbedring af det bestaaende, og det maa da ogsaa siges at være naaet. Mit Navn findes blandt Flertallet i den nævnte Regeringskommission, og jeg maa da forudsætte, at adskillige af Tilhørerne kunde ønske en Begrundelse af, at jeg ikke opretholdt og forfægtede den Ordning, jeg tidligere havde gjort mig til Talsmand for.

Herom skal jeg da for det første meddele, at mit Forslag i 1908 ikke gik ud paa et »enten—eller«, men paa et »baade—og«; det anbefalede kun Etablering af et nyt, udvidet Kursus under Forudsætning af, at der samtidig foretoges en indgribende Ændring af det bestaaende Kursus paa $1\frac{2}{3}$ Aar, saaledes at dette i højere Grad blev baseret paa at yde Vejledning for vordende praktiske Landbrugere, og endvidere, at der blev foretaget Indskrænkninger m. H. t. Stofmængden, saaledes at denne virkelig kunde tilegnes af flittige og normalt begavede Elever i $1\frac{2}{3}$ Aar, hvilket da havde været tiltrængt i over 20 Aar. Erfaringerne fra Undervisningen gav Vidnesbyrd nok om Misforholdet mellem Studietid og Stofmængde, og et Blik paa Tabellen vil vise, at et stort Antal af de Studerende reagerede herfor ved en Forlængelse af Studietiden. Det skal dog bemærkes, at adskillige af disse har afbrudt og atter begyndt Studierne, uden at dette har kunnet oplyses fra Højskolens Protokoller, hvorefter man har Studietid op til 9 Aar. Bortset herfra, har i alt 361 eller ca. 27 pCt. af de fra Højskolen dimitterede Kandidater brugt over $1\frac{2}{3}$ Aar til Fuldførelse af Studierne under den gamle Ordning, men Tallet er meget vekslende, og for Aarene 1881—1900 naar det endog 44 pCt.

Til at opnaa de Ændringer og Indskrænkninger i det bestaaende Kursus paa $1\frac{2}{3}$ Aar, som maatte anses for paakrævede, skønnedes der imidlertid kun at være ringe Udsigt efter de foreliggende Erfaringer, og de Forhandlinger, der senere fandt Sted, gav ikke Haab om at opnaa Enighed om en Ordning, ved hvilken de to nævnte Krav kunde ske Fyldest.

Herved var allerede Grunden taget bort fra Planens Formaal, at skabe et Kursus for praktiske Landbrugere og et andet, der væsentligst skulde tjene til Uddannelse af Landbrugslærere, Konsulenter, Forsøgsledere og andre, der søgte en videregaaende teoretisk Uddannelse. Men kunde der ikke gennemføres en bestemt Afgrænsning af det bestaaende Kursus paa den angivne Maade,

var der ingen anden Udvej end at forlænge det, og en ret væsentlig Forlængelse var da ogsaa motiveret ved Udviklingen, der bl. a. — foranlediget ved en Henvendelse af 21. Oktbr. 1904 fra »Foreningen af danske Landbrugslærere« — havde medført, at Højskolen i 1905 fandt sig foranlediget til en Omordning af Eksamen, hvorefter de mundtlige Prøver til 1. Del i Stedet for, som hidtil, i Juni nu ogsaa kunde aflægges i Januar Maaned, og de Studerende kunde da indrette sig paa en samlet Studietid af $2\frac{2}{3}$ Aar. Dette var jo imidlertid en mindre rationel Ordning, da selve Undervisningen ikke var indrettet derefter, men videre mente man altsaa ikke at kunne naa, hvor meget man end fra Højskolens Side maatte ønske en Udvidelse af Undervisningen, hvilket fremgaar af, at der allerede 1894 i Højskolens Undervisningsraad var Flertal for at søge oprettet et Kursus paa $2\frac{2}{3}$ Aar, baseret paa et passende Maal af Skolekundskaber, men det lykkedes ikke at realisere denne Plan.

Som allerede nævnt, var Grunden taget bort under det i 1908 fremsatte Forslag ved Umuligheden af at faa det lille Kursus ændret paa passende Maade, men det skal tillige nævnes, at Realisationen maatte forudsættes at frembyde Vanskeligheder, selv om det havde været muligt at opretholde en Studietid paa $1\frac{2}{3}$ Aar. Disse Vanskeligheder bestod bl. a. i de med Udvidelse af Bygninger og Forøgelse af Lærerkrafter forbundne Udgifter og ikke mindst i den Stemning, der i interesserede Kredse herskede imod en Studietid paa $3\frac{2}{3}$ Aar, hvilket maatte befrygtes at medføre en ringe Tilgang til Studiet. Et Kursus med et minimalt Elevantal syntes det ikke fristende at kæmpe for, og dette saa meget mindre, som der ikke var nogen Sikkerhed for, at disse faa Elever hørte til den Kategori, der tilstræbtes. I hvert Tilfælde vilde det være rimeligt at afvente Resultatet af den Forlængelse af det lille Kursus, som skønnedes at være nødvendig.

Erfaringen tyder jo paa, at der ikke vil mangle Elever paa det nu gældende almindelige Kursus, men den

tyder tillige paa, at Eleverne allerede er overbebyrdede. Timeplanen viser nemlig, at der findes Ugedage med 5 Forelæsninger og Eksaminatorier i Træk og derefter et Par Timers Øvelser. Efter Timeplanen for 2. Kursus, 2. Semester er der 35 Timer Forelæsninger, Eksaminatorier og Øvelser om Ugen, hvilket giver for ringe Tid til Hjemmearbejde, og dette saa meget mere, som Time-tallet næppe kan siges at være begrænset til det, Programmet udviser. Hvis der blev foretaget en Indskrænkning af Stofmængden og en passende Regulering af Undervisningen, vilde man her have et Kursus, hvori det var muligt at give unge Mænd, der ønsker at virke som praktiske Landbrugere, et godt teoretisk Grundlag, og det kunde desuden danne en god Indledning til videre gaaende teoretisk Studium gennem Fortsættelseskursus. Idet der ikke stilles Krav til en bestemt teoretisk Fordannelse, aabnes Adgangen til dette Kursus for unge Mænd, der er opvoksede i smaa og trange Kaar, og som derfor ikke har kunnet skaffe sig de ønskelige Skolekundskaber, men som sidder inde med saadanne Evner, at de trods Mangel af Forkundskaber kan arbejde sig frem i første Række og blive Foregangsmænd indenfor det Omraade, de har valgt sig til Livsgjerning, naar de blot faar Tid og Lejlighed til at uddanne sig. Der er jo Eksempler nok paa, at individuelle Egenskaber har formaaet at besejre alle ydre Vanskeligheder, men flere vil der naturligvis komme, hvis Vejen bliver bedre banet derfor. Ved Forlængelsen af Studietiden til $2\frac{2}{3}$ Aar vil saadanne Dygtigheder bedre end tidligere have Lejlighed til at bøde paa Mangler i Fordannelsen og til at gøre sig saaledes gældende ved selve Undervisningen, at man fra Højskolens Side vil finde sig foranlediget til at hjælpe dem videre til Forberedelseseksamen og Fortsættelseskursus, hvis deres Ønsker gaar i den Retning. Idet Højskolens Døre aabnes paa vid Gab, vil man altsaa have Lejlighed til at udpege Begavelser og Dygtigheder, som ellers ikke kommer til deres Ret, man vil samtidig yde retfærdig Støtte for de

fra Barndommen uheldigt stillede, og man vil gavne Fædrelandet og Landbruget ved at tilføre dette Dygtigheder, som ellers ikke vilde være til Raadighed, idet man skaffer dem den bedste Uddannelse, Højskolen kan give.

Nu vil nok en og anden tænke, at disse Udtalelser staar i Modstrid med den stadige Hævden af det ønskelige i Krav om en bestemt teoretisk Fordannelse, og en saadan blev da ogsaa foreslaaet af Regeringskommissionens Flertal, men dette var vel at mærke under den Forudsætning, at der kun skulde være eet almindeligt Kursus, medens jeg ved Foredraget i 1908, hvor der var Tale om to Kursus, foreslog, at der ikke skulde stilles bestemte Krav om Fordannelse for det korte Kursus.

Selvfølgelig vilde det være ønskeligt, at alle Studerende mødte med gode Skolekundskaber, ogsaa til det korte Kursus, men enhver Sag har sin Lysside og sin Skyggeside, og har man to Kursus, mener jeg, at de fremhævede Lyssider ved den frie Adgang til Eksamen efter det korte Kursus maa blive overvejende. Det anførte Synspunkt, at man bør slaa af paa Fordringerne til teoretisk Fordannelse for, om jeg saa maa sige, at indfange og udvælge Dygtigheder fra de brede Lag i Befolkningen, svarer jo ikke til de Principper, der ellers er raadende ved højere Undervisningsanstalter, og jeg vilde, som anført, heller ikke tilraade det, hvis man kun havde det ene Kursus, hvorfor jeg ogsaa anser det for en Fejl, at Regeringskommissionens Flertals Forslag herom ikke blev vedtaget. Men kan man ved Siden af det bestaaende faa oprettet et andet Kursus, der tilfredsstillter Kravene til en virkelig højere Undervisning, mener jeg, at det, der var en Fejl, kan blive vendt til et Fortrin af de Grunde, jeg har anført. Og iøvrigt bør det erindres, at Landbruget indtager en Særstilling i Retning af Elevmaterialelets Rekrutering, fordi vi mellem de unge Landbrugere har Repræsentanter for de mest forskellige Trin af Opdragelse og Uddannelse i mere fremtrædende Grad end hos nogen anden Elevklasse ved vore højere Undervis-

ningsanstalter, og det er baade i moralsk og socialøkonomisk Henseende urigtigt at lade store Evner gaa til Spilde, fordi et Barn er født i et fattigt Hjem og opdraget under Forhold, der hæmmer eller udelukker Udviklingen af de aandelige Evner.

Det blev fremhævet som ønskeligt, at det bestaaende, almindelige Kursus saa vidt muligt bliver tilpasset for det praktiske Landbrugs Udøvere. Om Højskolens Stilling til Uddannelsen af saadanne er der imidlertid flere Gange fremsat den Anskuelse, at der ikke længere var Trang til dens Virksomhed paa dette Omraade. Dette Standpunkt betragter jeg som uforsvarligt, baade af Hensyn til den Indflydelse, som Landbrugskandidater i praktisk Virksomhed har udøvet paa dette Landbrugs Fremgang i det Hele, og fordi jeg anser det for umuligt ved et Landbrugsskolekursus paa $\frac{1}{2}$ -1 Aar at meddele de Kundskaber, som maa anses ønskelige for Lederen af et større Landbrug. Vi har jo endnu ikke saa faa større Landbrug, og de vil forhaabentlig ikke blive helt udryddede, thi de har jo ogsaa deres Mission, og denne vil kunne udføres desto bedre, jo dygtigere Lederne er. Det skal desuden anføres, at Antallet af Kandidater, der har søgt Beskæftigelse ved praktisk Landbrug, kun er relativt, men ikke absolut aftagende; i Gennemsnit for Aarene 1881—1900 er der saaledes aarlig dimitteret 5 á 6, men for Tidsrummet 1901—15 inkl. 8 Kandidater af denne Kategori. —

Vi kommer nu til det ny, større Kursus, for hvilket Kravene saavel til Studietid som til Forkundskaber forudsættes at skulle svare til dem, jeg gjorde mig til Talsmand for i 1908, men det nye, som adskiller det derfra, er, at Fagene indenfor visse Rammer bliver valgfri. Undervisningen bør dog saa vidt muligt ordnes saaledes, at unge Mænd, der føler sig kaldede til at virke som Ledere af større Landejendomme, og som ønsker at erhverve sig den bedst mulige, teoretiske Uddannelse under faste Rammer, skal kunne deltage i Undervisnin-

gen i alle til dette Kursus hørende Fag, men det maa dog forudsættes særlig at blive dem, der ønsker at ud-danne sig til Lærere ved Landbrugsskoler, til Konsulenter, Forsøgsledere eller anden Virksomhed af overvejende teoretisk Natur, som vil søge dette Kursus, og de maa da hver især vælge den Faggruppe, der svarer til deres fremtidige Virksomhed, enten dette nu bliver Jordbrugslære, Husdyrlære, Mejerilære, Driftslære eller andre Omraader, som man fra Højskolens Side maatte finde det heldigt at optage som særlig Faggruppe. Ordnet paa denne Maade vil der i den nævnte Tid af $3\frac{2}{3}$ Aar formentlig kunne opnaas en saadan Fordybelse i Undervisningsstoffet og Grundighed i dets Tilegnelse, at det med Rette kan kaldes en højere Undervisning, men rimeligvis vil Udviklingen medføre, at et grundigt og tids-svarende Studium af de Fag, der er henlagte under en eller anden af de forskellige Afdelinger, ikke kan gennemføres i den angivne Tid, og dette bør da naturligvis ikke føre til, at der slaas af paa Fordringerne til videnskabeligt og grundigt Arbejde. Der kan som Følge heraf blive Tale om en yderligere Forlængelse af Studietiden eller en stærkere gennemført Specialisering, og det vil da uden Tvivl være heldigst at gaa den sidst nævnte Vej. Allerede nu turde der være Anledning til at overveje Hensigtsmæssigheden af en yderligere Deling end den, der hidtil har været benyttet for de normale Fortsættelseskursus, og som foran eksempelvis er anført for et udvidet Kursus paa $3\frac{2}{3}$ Aar. Dette gælder saaledes den Faggruppe, der her ved Højskolen betegnes som Jordbrugslære, thi ingen enkelt Person kan beherske alle de Emner, der henregnes under selve Hovedfaget, der jo ogsaa ved højere Undervisningsanstalter doceres af flere, paa sine Steder endog af et større Antal Lærere, og ingen af vore Konsulenter giver sig af med at optræde som Vejleder paa alle disse Omraader.

Under alle Omstændigheder bør Forholdet mellem Studietiden og Faggruppens Omraade søges ordnet saa-

ledes, at en dygtig og flittig Elev efter endt Studium ikke af Mangel paa Kundskaber i et grundlæggende Fag er udelukket fra at danne sig en selvstændig, vel begrundet Mening om det nye, der fremsættes om Emner indenfor hans Fag, hyppig under fejlagtig Etikette eller i en Form, der kræver mere indgaaende Kundskaber for fuld Forstaaelse, end der kan erhverves ved den nuværende Ordning af Undervisningen paa det almindelige Kusus. Maalet skulde jo være, at den unge Mand, der med Flid og Forstaaelse har gennemgaaet et saadant Specialstudium, derved har erhvervet et godt teoretisk Grundlag for at opnaa en autoritativ Stilling indenfor sit Fags Omraade, men han bør tillige forstaa, at ingen nok saa omfattende teoretisk Uddannelse vil være tilstrækkelig til at opnaa berettiget Autoritet i Landbruget. Dertil kræves tillige grundigt Kendskab til praktisk Landbrug under forskellige Former og ydre Forhold og desuden Evne til at anvende Teorien paa forstandig Maade.

Mangler i disse Retninger træder naturligvis særlig stærkt frem ved Ledelsen af praktisk Landbrug, men ogsaa for dem, der skal optræde som Vejledere for praktiske Landbrugere eller for den Ungdom, der forbereder sig til en eller anden Virksomhed ved Landbruget, kan en saadan Mangel ikke undgaa at virke uheldigt, og vore Konsulenter og Landbrugslærere vilde ikke have kunnet glæde sig ved den store Tillid, de i det Hele nyder hos Landbefolkningen, hvis de ikke næsten alle var opvoksede paa Landet og derved havde erhvervet et godt praktisk Grundlag for deres senere teoretiske Uddannelse.

For Højskolens Vedkommende vil der ved Etablering af en videregaaende Landbrugsundervisning med behørig Fordannelse og under faste Rammer kunne opnaas et Supplement til det bestaaende, almindelige Kursus, som tidligere eller senere maa vise sig nødvendigt, thi en højere Undervisningsanstalt maa have en virkelig højere Undervisning, og en saadan kræver en teoretisk Fordan-

nelse, der paa Landbrugsvidenskabens nuværende Standpunkt ikke kan være mindre end angivet.

Hvis man ikke vil tilvejebringe et saadant Kursus, maa Bestræbelserne derfor gaa ud paa en fortsat Forlængelse af det bestaaende og et bestemt Krav om teoretiske Forkundskaber. Men herved vilde man ikke alene udelukke dem, der ikke besidder og ikke paa Forhaand kan skaffe sig saadanne Forkundskaber, men dog tilstræber og egner sig for offentlig, teoretisk Virksomhed, men man vil tillige paa Grund af den lange Studietid afholde mange og rimeligvis det langt overvejende Fler-tal af dem, der ønsker at erhverve et videnskabeligt Grundlag for senere Virksomhed i det praktiske Landbrug, fra at søge til Højskolen.

Den nærmere Ordning af Undervisningsplanen for et saadant Kursus paa $3\frac{2}{3}$ Aar maa naturligvis være Genstand for Drøftelse i Højskolens Undervisningsraad, og jeg skal derfor ikke komme ind herpaa, men det forekommer mig heldigst, at Undervisningen i Fagvidenskaberne saavidt muligt gennemføres selvstændigt, uden Tilknnytning til det kortere Kursus i andre Fag end dem, hvor Fordringerne er nogenlunde ens. Derimod vil Undervisningen i Grundvidenskaberne i Hovedsagen kunne være fælles for Deltagerne i dette Kursus og andre Studieklasser ved Højskolen samt med forskellige Fortsættelseskursus, og en saadan Ordning vil jo lettes ved, at Eleverne paa Fortsættelseskursus nu møder med samme Skolekundskaber som dem, der her skulde kræves. Grundvidenskaberne maa formentlig i det væsentlige blive de samme som dem, der doceres paa det mindre Kursus, om end til Dels i større Omfang, men der bør dog ubetinget tilføjes et nyt Fag, nemlig Matematik. Denne griber nemlig nu saa stærkt ind paa mange Omraader, saavel i Fagvidenskaber som i andre Grundvidenskaber, at de ikke kan gennemgaas paa tilfredsstillende Maade uden videre gaaende Kundskaber i Matematik end dem, der erhverves gennem den krævede Fordannelse.

Vil man nu lige overfor en saadan Plan hævde, at det samme Maal vil kunne naas ved Forøgelse af de Fortsættelseskursus, man allerede har, maa det vel indrømmes, at disse saa vidt muligt bør indrettes paa, at Deltagerne ad den Vej kan opnaa et lignende Standpunkt indenfor deres Faggruppe som de tilsvarende Kandidater fra det ny Kursus, men dette vil næppe fuldt ud kunne gennemføres, uden at Studietiden for Fortsættelseskursus bliver forlænget, og det vil være urimeligt at forlange, at en ung Mand, som, udrustet med de fornødne For kundskaber, ønsker at uddanne sig i en af de nævnte, specielle Retninger, skal være tvungen til først at gennemgaa det mindre Kursus og dermed en Række Fag, som han ikke har Brug for, eller som dog for ham er af saa underordnet Betydning, at hans Tid og Arbejde er mindre økonomisk anvendt derpaa.

Naar jeg her har anbefalet en Supplering af den bestaaende Undervisningsplan paa nævnte Maade, skylder jeg at anføre mine Motiver for, at Forslaget fremsættes paa det nuværende Tidspunkt.

Det skal da først anføres, at der har vist sig stærkere Tilgang af Studerende til det forlængede Landbrugskursus paa $2\frac{2}{3}$ Aar, end man med Rimelighed kunde vente efter Erfaringen fra det gamle Kursus paa $1\frac{2}{3}$ Aar og efter den Modvillie mod dettes Forlængelse, der herskede indenfor det praktiske Landbrug, men Tabellen viser altsaa, at Antallet af Studerende, for saa vidt man kan dømme efter de 3 Aargange, ikke synes at skulle blive formindsket ved den skete Forlængelse af Studietiden, naar man ser bort fra de nærmest foregaaende Aars ganske unormale Tilstrømning, der maa tilskrives ganske særlige Aarsager.

Som Følge af den forholdsvis stærke Tilgang efter et Aars Forlængelse af Studietiden er der nu større Sand synlighed for at opnaa et passende Elevantal paa et nyt, større Kursus, end man kunde vente paa det Tidspunkt, da Kommissionen havde Sagen til Behandling, idet der

i 1911—15 kun var knapt 34 Kandidater i Gennemsnit aarlig, og hertil kommer, at der nu kun vil blive en Forskel paa et Aar mellem Studietiden for de 2 Kursus. I Forbindelse hermed skal anføres, at der formentlig ogsaa vil kunne ventes Tilgang til et saadant Kursus paa $3\frac{2}{3}$ Aar fra en anden Side.

Foruden de Tal, der viser Tilgangen af Kandidater fra det nu bestaaende Landbrugskursus, dimitteres der jo Kandidater efter det nye Mejerikursus paa $2\frac{2}{3}$ Aar. Tallet er ganske vist ikke stort, idet der første Gang efter Oprettelsen af dette Kursus kun dimitteredes 4 Kandidater i 1924; for indeværende Foraar ventes det, at 7 gaar op til Eksamen, men i 1923 og 1924 er kun indskrevne henholdsvis 3 og 2 Studerende. Der er altsaa kun ringe Tilgang til dette Kursus, men man faar da trøste sig ved den Betragtning, der fra anset Side er gjort gældende som Forsvar for Kursus med ringe Elevantal, at der er nogle, der maa gaa i Spidsen, og Spidsen kan ikke være bred.

Da der for Eleverne her, ligesom for Landbrugerne, ikke stilles bestemte Krav til Skolekundskaber, og da bl. a. Matematik ikke indgaar i Undervisningen, forekommer det mig givet, at denne Undervisning ikke kan staa Maal med den, der vil kunne gives paa det foreslaede ny Kursus, selv for dem, der frivillig forlænger Studietiden. Hertil vil der vel nok vise sig Tendens, eftersom de Studerende ifg. Planen har indtil 38 Timers ugentlig Undervisning paa Højskolen.

Skønt jeg ikke er Fagmand paa dette Omraade, vover jeg dog at udtale den Anskuelse, at Etablering af et Kursus som det nævnte paa $3\frac{2}{3}$ Aar vil kunne bringe rigere Udvikling for vort vigtige Mejeribrug end det nu bestaaende, almindelige Mejerikursus, saaledes at der ogsaa fra dette bør kunne ventes Tilgang af Studerende til et nyt og fuldstændigere.

Endelig skal jeg som Motiv for, at Forslaget nu bringes frem, anføre, at Højskolen har opnaaet en saadan

Forøgelse af Lærerkrafter, Lokaler og Undervisningsmidler, at den Supplerer, der eventuelt maatte vise sig nødvendig til Gennemførelse af det nye Kursus, ikke kan blive uoverkommelig, og maaske endog kan betegnes som forholdsvis ubetydelig.

I 1908 sluttede jeg mit Foredrag med en kort Omtale af Doktorgradens Erhvervelse for Studerende her fra Højskolen, og jeg nævnede, at Sagen allerede 15 Aar tidligere var bragt paa Bane af Professor *Rostrup* og mig i en efter Anmodning fra Højskolens daværende Direktør, General *Thomsen*, afgivet Betænkning. Der er nu atter hengaaet 16 Aar, og Spørgsmaalet har været under Ventilation i Højskolens Undervisningsraad, uden at der dog derved, saavidt jeg véd, er naaet noget positivt Resultat.

Imidlertid har Polyteknisk Lærestalt i 1916 faaet indstiftet den tekniske Doktorgrad, som man der synes at sætte Pris paa, men Anstaltens Direktør har nylig offentlig udtalt Beklagelse over, at saa faa af dens Studerende erhvervede denne Grad. Naar jeg nu atter drager denne Sag frem, er det dog ikke foranlediget ved Eksemplet fra Polyteknisk Lærestalt, men ved de samme Motiver, som jeg fremførte for 16 Aar siden, og som endnu er overbevisende for mig. I første Linie staar her Hensynet til Landbrugsvidenskabens Udvikling, og den Uddannelse af særlig kvalificerede Foregangsmænd, som Graden ifølge Erfaringer fra andre Lande giver Anledning til, og heraf følger atter en direkte og indirekte Indflydelse paa Landbrugets Økonomi. Hvis man eventuelt her, ligesom paa Polyteknisk Lærestalt, skulde faa Anledning til Beklagelse over, at alt for faa vil gaa den Vej, kan det i hvert Tilfælde med Bestemthed siges, at Mangel paa passende Opgaver ikke kan blive Grunden dertil, thi Landbrugets Fagvidenskaber med alle deres Forgreninger byder et saa rigt Materiale for videnskabelig Forskning, at der altid vil være vigtige Spørgsmaal

at tage op, og dette gælder i endnu højere Grad, end det gjorde for 30 Aar siden. Højskolen er ogsaa nu paa alle Omraader bedre rustet, end den den Gang var, til at realisere en saadan Plan, og om der end ved Forøgelse af Lærernes Antal ogsaa er skabt bedre Kaar for disses egne Forskningsarbejder, bliver der dog selvfølgelig mere end nok at gøre, og der bør derfor gives unge, dygtige Mænd Lejlighed, Opmuntring og Støtte til at koncentrere sig om specielle Opgaver, som Embedsmænd i Funktion har maattet lade ligge af Mangel paa Tid og Arbejdsro. Enhver, der, om end kun for en kortere Tid, har haft Lejlighed til saadan Forskning, vil have erfaret, hvilken overordentlig Indflydelse den uforstyrrede Hengivelse til Løsning af en speciel Opgave har paa Arbejdets Fremme, men saadan uforstyrret Hengivelse bliver sædvanlig kun mulig i den unge Alder.

Dette skulde altsaa være Kronen paa Værket, og erkender man Ønskeligheden af at naa dette Maal, finder man vel Veje og Midler dertil. I 1908 gik jeg ud fra, at Graden skulde tages ved Københavns Universitet, og der maatte da kræves Studentereksamen og den filosofiske Prøve, samt Godkendelse af Højskolens Eksamen efter det udvidede Kursus som Adgangsbetingelse, hvorved Landbrugsstudiet vilde blive stillet paa lige Fod med de økonomisk-tekniske Fag, der doceres ved Den polytekniske Læreanstalt. Nu har denne altsaa, som anført, etableret en særlig Doktorgrad, og til denne stilles der ikke Krav om Artium, men blot om første Karakter ved en af de polytekniske Eksaminer eller ved en af Universitetets Embedseksaminer eller »admissus« ved Magisterkonferens, og herved er der altsaa skabt et Præcedens, som der maaske ved eventuelle fremtidige Overvejelser bør tages Hensyn til for Højskolens Vedkommende, ogsaa med Henblik paa andre Elevklassers Krav. Det skal i denne Forbindelse anføres, at Norges Landbrugshøjskole ifg. Lov af 18. Juli 1919 kan meddele Doktorgraden i Landbrugsvidenskab. Hertil kræves ikke Artium, men den, der

ønsker at tage Doktorgraden skal ifg. kgl. Resolution af 19. Januar 1923 som Regel have bestaaet Afgangseksamen fra Højskolen med et vist Minimum i Hovedkarakter. Dispensation fra denne Regel kan gives af Professorraadet, hvis dette finder, at Ansøgeren paa anden Maade har godtgjort sin Dygtighed, eventuelt ved tilfredsstillende skriftlig Behandling af 3 opgivne Emner.

Det her fremsatte er altsaa, hvad jeg mener, man bør tilstræbe som en Ordning, der gør Ret og Skel til alle Sider, og ved hvilken der tages tilbørligt Hensyn til Højskolens og Landbrugets Tarv. Indenfor de angivne Rammer vil der, saa vidt det fra Højskolens Side er muligt, være givet Lejlighed for den, der er født paa Livets Skyggeside, til at arbejde sig frem, og der er Plads for en højere Undervisning, som foreløbig kan staa Maal med den bedste, der bydes i andre Lande. Dette maa ogsaa absolut kræves her i Danmark, hvor Landbruget allerede staar paa et saa højt Standpunkt, at det spiller en dominerende Rolle i Landets Økonomi, og hvor en oplyst Landbefolkning vil være rede til at udnytte de Fremskridt, Videnskaben videre kan anvise. Det Ry, Danmarks Landbrug nyder overalt i Verden, bør man ikke slaa sig til Ro med, thi det er let at se, at der endnu er saare meget at forbedre, og det er den højere Landbrugsundervisning, der her for en meget væsentlig Del maa bane Vejen for yderligere Fremskridt.

Det er en fast Overbevisning herom, modnet gennem mange Aar, der har foranlediget mig til nu igen at tage Ordet i denne Sag. Jeg staar jo ved Afslutningen af min Livsgerning, og det, jeg her har fremført, er for mig en Slags Testamente. Desværre er der den Ulempe ved Testamentet, at jeg ikke har Magt og Midler til at faa Bestemmelserne gennemførte; jeg maa derfor indskrænke mig til at anbefale dem, og bede alle, der har Indflydelse paa Realisationen, om at yde deres Medvirkning dertil.

Mælkeribruget i Danmark 1924.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

Atter er et Aar forløbet, som har gjort Sortseerne til Skamme. I hvert Fald de Sortseere, som har saa travlt med at fortælle, at Mælkeribruget for os ikke kan blive ved med at være en god Forretning, hvis ikke vi afholder os fra at lægge Hovedvægten paa Smørproduktionen.

Aaret har endog i flere Henseender været et Rekordaar paa Mælkeribugets Omraade, men herom senere. Her vil jeg prøve at gøre Rede for Grundlaget for Aarets Resultater.

Med Hensyn til den hjemlige Produktion af Foderstoffer giver Høststatistiken for 1923 følgende Oplysninger angaaende de Mængder af Korn, Roer, Hø og Halm, der fra Planteproduktionen stilledes til Raadighed bl. a. for Fremstillingen af Mælk i Vinterhalvaaret 1924.

Paa Grund af, at Statistisk Departement i nogen Grad ved Opgørelsen af Høsten for 1923 har anvendt en anden Beregningsmaade end i tidligere Aar, foretages Opstillingen her ikke paa samme Maade, som jeg tidligere har anvendt. Den her anvendte Opstilling synes mig imidlertid lige saa anvendelig som den tidligere til at give Udtryk for den hjemlige Høsts Betydning for Mælkeproduktionen.

Høsten 1920—23 i Afgrøde-Enheder. (Millioner Tons).

	Kærneafgrøder	Foderroer	Hø	Halm
1923.....	2,715	1,984	0,663	0,945
1922.....	2,536	1,809	0,547	0,645
1921.....	2,372	1,600	0,662	0,565
1920.....	2,219	1,489	0,662	0,568
1923 naar 1909—13 = 100	110	133	82	125

Tallene viser, at Høsten i 1923 har ydet ikke saa lidt mere end i de tre foregaaende Aar; dette gælder dog især Kærneafgrøder, Foderroer og Halm, hvorimod Høavlen ikke har været særlig stor, selv om den var betydelig større end i 1922.

At den tilstedeværende Fodermængde virkelig var betydelig, faar man et udmærket Indtryk af gennem den sidst opførte Linje, der viser Forholdet til Femaaret 1909—13. Det er navnlig Roer og Halm, der giver et lyst Billede, hvorimod Høudbyttet er ringe i Forhold til nævnte Femaar.

Naar Høstens Værdi for Mælkeproduktionen omtales, maa det imidlertid ikke glemmes, at den blev indbjerget under meget vanskelige Forhold, idet vi havde en meget regnfuld Høst. Resultatet heraf var, at meget baade af Kærne og Halm tog Skade, saa at det ikke afgav et saa godt og sundt Foder, som ønskeligt. Indbjergningen af Roerne var ikke mindre vanskelig, idet den megen Nedbør gjorde Markerne næsten ufremkommelige for Heste og Vogne, og mange Roer var ikke indbjerget, før de sidst i November tog Skade af den indtrædende Frost. Desuden foraarsagede den opblødte Jord, at Roerne gennemgaaende var meget snavsede. Hertil kommer, at Vinteren blev meget stræng, saa mange Roer senere hen tog Skade i Kulerne. Køerne syntes imidlertid at sætte særlig Pris paa disse beskadigede Roer, og de taaltes ret godt, ligesom de ikke øvede nogen nedstemmende Virkning paa Mælkemængden. De var dog i mange Tilfælde meget generende for Smørproduktionen, hvilket senere skal omtales.

Til Supplering af det hjemmeavlede Foder er anvendt stærkt stigende Mængder af indført Kraftfoder. Jeg skal her nævne, at vor Overskudsindførsel af Oljekager i 1924 har været 705 Mill. kg mod 575 Mill. kg i 1923. Desuden har vi indført godt 63 Mill. kg Oljekagemel og 77 Mill. kg Hvedeklid.

Prisen paa Oljekager har selvfølgelig været svin-

gende, men kan ikke kaldes særlig høj, naar Hensyn tages til vor Kronens Værdi. Maaler vi med Smørprisen, maa man endog sige, at Kraftfoderet har været billigt, saa det har været en meget god Forretning at give Malkekøerne et godt Tilskud deraf. Som en raa Gennemsnitspris for bedste Bomuldsfrøkager kan vist nævnes 33 Øre pr. kg, og en grov Sammenligning mellem Kageprisen og Smørprisen viser, at 1 kg Smør i de Maaneder, hvori der udelukkende er fodret paa Stald, har kunnet løse 16 kg Bomuldsfrøkager hjem, hvilket er et endog meget gunstigt Forhold.

For mange Kvægbrugere var den sidste Del af April og den første Del af Maj en vanskelig Periode, idet Roerne paa Grund af Frostskade slap tidligt op, og Græsset paa Grund af det sene og kolde Foraar kom meget sent, saa Udbindingen først kunde finde Sted omkring Midten af Maj.

Sommergræsningen var imidlertid god, idet der det meste af Tiden var rigeligt af saftigt Græs, og vi slap for at faa saa lang en Tørkeperiode, at Græsset standsede i Væksten.

Ifølge Kvægtællingen den 15. Juli 1924 var Antallet af Malkekøer for hele Landet 1,368,548, hvilket er en Forøgelse fra 1923 paa godt 29,000 Stkr. Koantallet er altsaa stadig stigende, selv om det endnu ikke kan kaldes særlig stort. Vi har ganske vist nu knap 60,000 Stkr. mere end i 1914, men heraf findes godt 96,000 Stkr. i de sønderjydske Amter, saa det gamle Land mangler endnu omkring 38,000 Stkr. i at være oppe paa samme Antal som før Krigen.

Meget tyder imidlertid paa, at Kobestanden nu er af en bedre Kvalitet, end Tilfældet var før Krigsaarene, selv om det selvfølgelig er vanskeligt at afgøre, hvor meget af det opnaaede Resultat, der skyldes Redskabet (Køerne), og hvor meget Brugen af dette.

Imidlertid maa man sige, at Apparatet har været i

Orden og er brugt godt. Resultatet er, at vi i 1924 har haft saa stor en Mælkemængde som ingensinde tidligere.

En Opgørelse af Landets samlede Mælkemængde frembyder visse Vanskeligheder, og naar jeg her prøver at finde brugbare Tal, maa jeg forudskikke den Bemærkning, at jeg ikke vil stille Garanti for disses Rigtighed.

I 1916 fremkom fra Statistisk Departement en Opgørelse over forskellige Forhold angaaende Mælkeribruget i Danmark i 1914. I denne Opgørelse angives den paa Mejerierne indvejede Mælkemængde til 32,8 Mill. Hektoliter.

I en Opgørelse fra det internationale Landbrugsinstitut i Rom opgives Danmarks Mælkeproduktion til at være i 1913 34,9 og i 1922 34 Mill. Hektoliter, saa disse Tal passer jo ret godt med Statistisk Departements.

Gaar vi nu ud fra, at den i Mælkeriberetningen for i Fjor anslaaede Stigning i Mælkemængden paa 12 pCt. fra 1922—23 er rigtig, faar vi 38 Mill. Hektoliter for 1923. I 1924 har der atter været en betydelig Stigning, som jeg anslaar til omkring 10 pCt. Dette Tal bygger jeg paa følgende Kendsgerninger: Overskudsudførselen af Smør er steget med omtrent 9 pCt. Udførselen af Mælkekonserves er ligeledes steget med knap 9 pCt., og Osteeksporten er steget med 62 pCt. Selv om Tal fra enkelte Mejerier ikke behøver at sige noget bestemt om Mælkemængden paa Landets Mejerier som Helhed, gør jeg dog her opmærksom paa den Stigning i Mælkemængden, der er foregaaet for alle de Mejeriers Vedkommende, hvis Regnskab senere omtales i denne Beretning. Naar hertil kommer, at det Indtryk, man faar ved at tale med Mejerifolk, samler sig om et lignende Tal som de nævnte 10 pCt., tør jeg antage, at dette er nogenlunde rigtigt. Regner man med denne Stigning, skulde Landets samlede Mælkemængde for 1924 udgøre 41,8 Mill. Hektoliter.

Den til Mejerierne leverede Mælk har været af god Kvalitet, ja man kan sige, at Kvaliteten har været nok saa god som i tidligere Aar. Arbejdet for Kvalitetsfor-

bedring foregaar stadig, og det er glædeligt at notere, at Producenternes Forstaaelse af dennes Betydning ikke synes svækket. Det er nu saaledes, at Mælkebedømmelse, navnlig ved Hjælp af Reduktaseprøven, vinder Indgang paa flere og flere Mejerier, og hvor man først er kommen rigtig i Gang hermed, anses den ugentlige Reduktaseprøve for lige saa selvfølgelig som Bestemmelse af Mælkens Fedme. Fedmen har tilsyneladende knap været saa god som sædvanlig, hvilket maaske nok i nogen Maade hænger sammen med, at Mælkemængden er dreven saa stærkt fremad. Imidlertid arbejdes der ogsaa godt paa dette Omraade. I Henhold til Lommebog for Mejerister fandtes der den 1. Oktober 1924 ialt 1038 Kontrolforeninger med 394,181 Køer, hvilket er en Fremgang fra 1923 paa 154 Foreninger og 57,899 Køer. Som et Led i Bestræbelserne for forøget Mælkefedme skal ogsaa nok Mejeriernes Overgang til at afregne efter Fedt i Stedet for efter Fløde vise sig at virke; og det er ikke noget ringe Tal af Mejerier, der i det forløbne Aar har foretaget dette Skridt.

1924 har altsaa givet Mejerierne en usædvanlig stor Mælkemængde at arbejde med, og til Belysning af, hvorledes dette Arbejde er udført og hvilke Resultater, det har givet, har jeg som sædvanlig henvendt mig til nogle Mejeribestyrere, der med vanlig Elskværdighed har overladt mig deres Mejeriers Regnskaber til Afbenyttelse, hvilket jeg her gerne vil udtrykke min Taknemlighed for.

Regnskabsresultater fra et fynsk Andelsmejeri.

Det fynske Andelsmejeri, hvis Regnskab nu gennem 20 Aar har været omtalt i Tidsskriftet, har for Tiden fra November 1923 til November 1924 følgende Tal at opvise:

Aar	Mælkemængde	Forbrug
1914	4,377,500 kg	25,5
1919	2,290,800 -	25,15
1922	4,312,256 -	24,4
1923	4,701,982 -	23,58
1924	4,881,358 -	24,19

For at kunne foretage den rigtige Vurdering af Resultaterne for 1924, har jeg her og senere medtaget en Del Tal fra tidligere Aar, ja i enkelte Tilfælde er jeg gaaet saa langt tilbage som til 1914 for at have en Sammenligning mellem Nutiden og den Tid, vi alle erindrer som en Ligevægtens og dog en gylden Tid.

Mælkemængden er steget en Del — knap 4 pCt. — hvorimod dens Fedme er gaaet lidt tilbage, idet Forbruget er steget fra 23,58 i 1923 til 24,19 i 1924; dog er det ikke saa højt som i Aarene før 1923.

Ostelavningen er her gaaet en Del tilbage, idet der er anvendt godt 48,000 kg Sødmælk og godt 154,000 kg Skummetmælk mindre til Ost end i 1923, medens der er solgt godt 300,000 kg Skummetmælk til en Kondenseringsfabrik.

Maaske maa Aarsagen til Opgangen i Mælkeforbruget til 1 kg Smør delvis søges i den formindskede Ostelavning, idet man maa gaa ud fra, at der er anvendt forholdsvis mere Morgenmælk til Smør end i 1923.

Følgende Tal viser det økonomiske Resultat af Ostelavningen:

Udgift.

Anvendt til Ost 98,079 kg Sødmælk à 23,02 Øre	Kr. 22,677.78
— - — 392,408 - Skummetmælk à 5,2 Øre	- 20,409.21
Omkostninger	- 4,500.00
Fortjeneste	- 6,220.88
Beholdning d. 1. Novbr. 1923	- 17,654.40
	<u>Ialt . . . Kr. 71,462.27</u>

Indtægt.

Der er solgt Ost for	Kr. 50,208.22
— - — Valle for	- 5,462.45
Beholdning d. 1. Novbr. 1924	- 15,791.60
	<u>Ialt . . . Kr. 71,462.27</u>

Fortjenesten ved Ostelavningen har herefter været godt 6000 Kroner, hvilket ifølge Sagens Natur er en Del mindre end i Fjor.

Den opnaaede Smørpris har været 511 Øre pr. kg, og Nettoprisen pr. kg Sødmælk 23,02 Øre, hvilket er en Stigning fra 1923 paa godt 3½ Øre pr. kg. Det skal i denne Forbindelse bemærkes, at Leverandørerne kun har betalt 2 Øre pr. kg tilbageleveret Skummet- og Kærnemælk.

Regnskabsresultater fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Ostelavning.

Fra det store jydsk Mejeri med stor Ostelavning, hvis Regnskab nu gennem 29 Aar har været benyttet i Tidsskriftets aarlige Mælkeriberetning, har jeg modtaget nedenstaaende Aarsregnskab omfattende Tiden fra 2. November 1923 til 31. Oktober 1924, der udviser følgende Hovedresultater:

Forbrug pr. kg Smør	24,48 kg Mælk
Pris pr. kg Smør	521,00 Øre
Samtlige Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk...	1,814,00 Øre
Pris pr. kg Sødmælk incl. Afdrag paa Laan	25,51 -
Pris - - — udbetalt	25,19 -

Følgende Oversigt viser Svingningerne i Mælkemængde og Forbrug gennem en Aarrække. For Sammenligningens Skyld er Tallene for 1914 medtaget. 1919 viser den laveste Mælkemængde som Følge af de unormale Krigsaars Eftervirkninger, hvorefter Stigningen har været jævn Aar efter Aar, og 1924 viser langt den største Mælkemængde, Mejeriet nogensinde har modtaget, idet der fra i Fjor, der viste den hidtil største Mængde, er en Stigning paa omtrent 9 pCt. Mælkeforbruget pr. kg Smør viser en lille Nedgang i Forhold til 1923 og var iøvrigt tilfredsstillende i Forhold til det sædvanlige for dette Mejeri.

Aar	kg Mælk	Forbrug
1914	5,674,838	25,4
1919	2,697,358	24,6
1920	4,159,568	24,8
1921	5,355,027	25,14
1922	5,673,029	24,38
1923	6,374,826	24,5
1924	6,997,090	24,48

Følgende Oversigt over Driftsudgifterne viser, at disse i nogen Maade har været i Stigning. Opgørelsen pr. 1000 kg Mælk viser bedst Forholdet, og det ses, at saa godt som alle Posterne viser højere Tal end i Fjor. Hovedsummen viser ogsaa Stigning til Trods for, at der intet er opført for Bygningernes Vedligeholdelse. Foruden de her opførte Udgifter er der betalt i Afdrag Kr. 22,908.39, hvilket bliver 327,3 Øre pr. 1000 kg Mælk. Heri er foruden sædvanligt Afdrag indbefattet knap 19,000 Kr., der er anvendt til Til- og Ombygning.

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk			
		1924	1923	1919	1914
Kørsel	27,452.03	392,2	374,3	1030,0	243,8
Brændsel	17,102.49	244,3	240,7	599,4	83,0
Dritler og Pergament	14,435.39	206,2	208,5	87,2	21,6
Olie	700.00	10,0	9,5	15,8	3,8
Salt, Farve, Løbe m. m. ...	17,756.91	253,7	228,9	270,6	30,8
Kontorudgifter	997.32	14,2	16,6	33,2	11,0
Diverse	—	—	29,4	31,7	42,8
Inventarets Vedligeholdelse.	10,425.28	148,9	126,3	240,2	38,6
Bygningernes —	—	—	23,4	26,2	5,6
Vognerne —	6,003.60	85,8	58,4	71,2	26,6
Lønninger	28,579.39	408,3	398,3	613,3	152,0
Renter og Skatter	3,591.14	51,3	30,0	275,8	105,2
Ialt ...	127,043.55	1814,9	1744,6	3294,6	764,8

Hovedopgørelsen over Indtægterne viser følgende:

Salg af Smør 223,767 kg	1,166,488	Kr. 81	Øre
— - Ost 315,801 -	529,166	— 43	—
Andelshaverne 2,730,173 kg Sk.- og Kærnemælk	137,032	— 42	—
— 4,172,123 - Valle	20,860	— 61	—
Salg af Mælk og Fløde	59,524	— 57	—
Andre Indtægter	4,430	— 84	—
Ialt ...	1,917,503	Kr. 68	Øre

Det endelige Driftsresultat fremgaar af nedennævnte Tal:

Der er ialt indvejet 7,024,901 kg ¹⁾ Sødmælk, altsaa er			
Mælken udbragt i	27,38	Øre pr. kg	
Der er udbetalt til Andelshaverne.....	20,39	—	—
	Forskel	6,99	— —
	Driftsudgift...	2,14	— —
	Overskud...	4,85	— —

Angaaende Ostelavningen, der paa dette Mejeri er af overordentlig stor Betydning, skal oplyses følgende:

Anvendt til Ost 1,379,716 kg Sødmælk à 26,11 Øre =	360,269	Kr. 76 Ø.
— - — 2,355,285 - Skum.- og Kærnemælk		
à 5,1 Øre.....	= 120,119	— 53—
Lønninger, Renter, Forbrugsartikler.....	25,000	— 00—
Overskud	65,498	— 38—
	Ialt...	570,887 Kr. 67 Ø.
Der er solgt Ost for.....	529,166	Kr. 45 Ø.
Beregnet Vallepris.....	41,721	— 22—
	Ialt...	570,887 Kr. 67 Ø.

Der er til Ostelavning anvendt 165,663 kg Sødmælk og 202,847 kg Skummet- og Kærnemælk mere end i 1923, og Overskudet af Ostelavningen har ogsaa været betydelig større, nemlig godt 65,000 Kr. mod knap 60,000 i 1923, og saa er Skummet- og Kærnemælk endda beregnet til 5,1 Øre pr. kg mod 4,3 og Sødmælken til 26,11 mod 20,92 i 1923, hvilket gør det opnaede Resultat endnu mere udmærket.

Bestyreren skriver da ogsaa om den store Ostproduktion: »at den er afsat til ret tilfredsstillende Priser.«

Regnskabsresultater fra et stort vestjydsk Andelsmejeri.

Fra det store vestjydske Andelsmejeri, hvis Regnskab nu gennem 23 Aar har været omtalt i Tidsskriftet, har jeg modtaget følgende Tal:

¹⁾ Forskellen paa dette og det tidligere nævnte Tal hidrører fra, at der midlertidig er behandlet Mælk fra et Nabomejeri.

Indtægt.

Solgt 231,042 kg Smør à 517,23 Øre.....	1,195,030	Kr. 66	Øre
— 4,825 - Fløde	12,184	— 91	—
— 20,172 - Sødmælk	6,455	— 10	—
— 10,667 - Ost	10,951	— 80	—
— 5,505,329 - Skummet- og Kærnemælk..	170,288	— 92	—
Andre Indtægter	8,318	— 80	—
Ialt...	1,403,230	Kr. 19	Øre

Udgift.

	Kr.	Øre	Øre pr. 1000 kg Mælk
Kørsel af Mælk.....	53,606	28	925,8
— - Smør m. m.....	475	84	8,2
Lønninger	13,570	24	234,4
Brændsel	13,550	67	234,0
Dritler og Pergament	16,923	66	292,3
Olie og Fedt.....	435	40	7,5
Salt, Farve, Papir og Rengøringsartikler	3,315	41	57,3
Inventar, Bygninger og Vej.....	3,242	36	56,0
Skatter, Forsikringer og Telefon	1,877	93	32,5
Andre Udgifter.....	984	85	17,0
Ialt...	107,982	64	1865,0

Der er indvejet ialt 5,790,220 kg Sødmælk, som er udbragt i	24,235	Øre pr. kg
Der er udbetalt Andelshaverne 1,177,890 Kr. 69 Øre, altsaa.....	20,343	— —
Forskel...	3,892	Øre pr. kg
Driftsudgifter...	1,865	— —
Overskud...	2,027	Øre pr. kg

Mælkemængden har ogsaa her været stigende og viser en Fremgang paa 4,5 pCt. fra 1923.

Nettoprisen, som er udbetalt Leverandørerne, har her været 22,37 Øre pr. kg Sødmælk, og Forbruget har været omtrent som i Fjor, nemlig 24,8 mod 24,9.

Ligesom i Fjor har jeg, for at belyse den Indflydelse Fremstillingen af Mælkekonserves kan øve paa Mejeridriften, faaet overladt Regnskabet fra samme Mejeri som i Fjor til Belysning af denne Form for Mejeridrift. Som det fremgaar af Tallene, har dette Mejeri leveret omkring Fjerdedelen af sin Mælkemængde til en Kondenseringsfabrik, og den herfor modtagne Pris beløber sig til 25,73 Øre pr. kg Sødmælk og 5,44 Øre pr. kg Skummetmælk. Den af Kondenseringsfabriken betalte Pris maa betegnes som meget tilfredsstillende, idet den ligger endda noget over Mejeriets Gennemsnitspris.

Dette Mejeri, hvis Regnskab omfatter Tiden fra 12. August 1923 til 9. August 1924, har i Regnskabsaaret indvejet 3,680,530 kg Sødmælk.

Til Kondensfabrikken er leveret	835,159	kg	Sødmælk
»	—	—	174,801 » Skummetmælk
»	—	—	1,144 » Fløde

Som Hovedresultat af Mejeriets Drift gælder følgende:

Mælkeforbrug pr. kg Smør.....	24,6	kg
Gennemsnitspris pr. kg Sødmælk.....	23,12	Øre
Driftsudgifter pr. 1000 kg Sødmælk ...	1584,00	—
Brændsel » — — ...	240,00	—
Mælkekørsel » — — ...	540,00	—

Hovedindtrykket af disse Regnskaber maa betegnes som meget tilfredsstillende. Nettoprisen pr. kg Sødmælk ligger for alle de nævnte Mejerier betydeligt højere (omkring 4 Øre) end i Fjor til Trods for, at Driftsudgifterne har været lidt i Stigning, og til Trods for, at den danske Krone i Løbet af Aaret nærmest har været lidt mere værd end i 1923. De gode Priser i Forbindelse med den store Mælkemængde har bevirket, at 1924 har været et Rekordaar baade med Hensyn til Produktionsmængden og den opnaaede Pris, og rent forretningsmæssig kommer Aaret som Mejeriaar betragtet langt over, hvad vi tidligere har kendt. Og da Smørproduktionen, hvad der f. Eks. fremgaar af det tidligere nævnte Forhold mellem Smørpris

og Kraffoderpris, har været en udmærket Forretning, har Mælkeribruget ydet en Indsats for Landets Økonomi, som er af en ganske enorm Betydning.

Angaaende Smørproduktionen skal her nævnes, at Kvaliteten maa betegnes som tilfredsstillende, ja vel nærmest maa siges at være i støt Fremgang. Dette er konstateret saavel ved de i de forskellige Kredse afholdte saakaldte Bøtteudstillinger som ved de efterhaanden mere og mere almindelige ugentlige Holdbarhedsbedømmelser hos Smøreksporthorer. Den samme Fremgang kunde ikke konstateres ved de store provinsielle Udstillinger. Ganske vist var Udstillingen i København særlig fin; men den fynske og da især den jyske viste nogen Tilbagegang. Dette Forhold kan dog ikke siges at være særlig urovækkende, da Aarsagen hertil traadte ret tydeligt frem. Det viste sig nemlig, at det var de af den strænge Vinter beskadigede Roer, som netop paa dette Tidspunkt anvendtes i store Mængder, der paa mange Mejerier paavirkede Smørrets Kvalitet i uheldig Retning paa en ret fremtrædende Maade. At Kvaliteten har været en saadan, at vore Kunder har sat Pris paa den, fremgaar ret tydeligt af den Lethed, hvormed vort Smør afsættes, og da navnlig af den gode Pris, det bringer hjem, men især af den Prisforskel, der er paa dansk og andet Smør.

Selv om vort Smør som Helhed er af god Kvalitet, viste det sig dog ved de lovbefalede Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet, at der stadig var en Del Mejerier, som leverede mindre godt Smør, og de Autoriteter, som behersker Reglerne for Lurmærkets Benyttelse, fandt derfor Anledning til at skærpe disse.

Ifølge Cirkulære fra Landbrugsministeriet af 7. Marts 1924 til samtlige Mejerier bestaar de væsentligste Ændringer deri, at et Mejeri, som gentagne Gange har haft en Karakter, der ligger 3 Points under Gennemsnittet for vedkommende Udstilling ($k \div 3$), nu mister Lurmærket, hvis det ved næste Bedømmelse faar under $k \div 2$, hvorefter det tidligere gældende Regler lød paa under $k \div 3$.

Dernæst bestemmes i Cirkulærets § 6, at det Mejeri, som ved 2 paa hinanden følgende Bedømmelser faar under $k \div 5$, mister Retten til Lurmærket.

Medens Lurmærket nu som tidligere kan genvindes ved at opnaa en Karakter af $k \div 1$, gaar de nye Regler ud paa en skærpet Kontrol med de Mejerier, som har mistet men generhvervet Retten til Lurmærket. Tidligere gled disse Mejerier straks ind i Rækken og var igen underkastet samme Regler som alle andre Mejerier. Efter de nye Bestemmelser skal et saadant Mejeri i Løbet af 3 Maaneder indsende Smør til Bedømmelse 2 Gange, og hvis Smørret blot ved den ene af disse Bedømmelser faar under $k \div 1$, fratages Mejeriet igen Retten til at benytte Lurmærket.

Disse Bestemmelser har ført til, at ret mange Mejerier for kortere eller længere Tid maa undvære Lurmærket; men Betydningen heraf for en Forbedring af Landets Smørkvalitet er dog vist meget problematisk. Sagen er nemlig (og heldigvis) den, at det er ganske ringe Smørmængder, det her drejer sig om, idet det fortrinsvis er smaa Handelsmejerier, som har lidt eller intet Smør til Eksport, der har disse Vanskeligheder, men som mener af Hensyn til Hjemmesalget at skulle have Ret til at benytte Lurmærket.

Angaaende de for Smørret opnaaede Priser henvises til den nedenfor optrykte Oversigt over Københavns Smørnotering. Denne sættes stadig af de samarbejdende Udvalg fra Grosserersocietetet og Statistikudvalget, og det kan jo ikke nægtes, at den af og til har baaret Præg af at være kommen til Verden under forskelligartet Paa-virkning. I hvert Fald er det, som det vel egentlig heller ikke har været ventet, ikke lykkedes at sætte Noteringen saaledes, at Overpriserne har kunnet undgaas.

Som det fremgaar af Mælkeriberetningen i Fjor, var Overpriserne i Foraaret 1923 gaaet op til omtrent 11 Øre pr. kg. De blev da bragt ned mellem 1 og 2 Øre samtidig med, at Prisstatistiken gik over til maanedlige i Stedet for ugentlige Opgørelser over de opnaaede Priser, idet

man ventede, at denne Ændring kunde hindre Handel efter Prisstatistiken og Stigning i Overpriserne.

Jeg skrev i Fjor, at der vistnok ikke eksisterer nogen sikkert virkende Medicin mod Overpriserne, og nedestaaende Oversigt over Overpriserne for de to sidste Aar tyder paa, at denne Formodning i hvert Fald ikke endnu er afkræftet.

Maaned Nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Overpris . . .	1923	8,95	8,69	9,06	10,96	0,67	0,55	0,64	1,12	1,37	1,63	2,27	2,66
i Øre pr. kg	1024	2,44	2,89	3,25	3,23	4,02	4,10	4,37	4,70	5,00	5,17	5,53	5,59

Tallene for 1923 er taget fra en Uge midt i Maanden, hvorimod de for 1924 er maanedlige Gennemsnit. De ugentlige Tal har vist en Del Variationer, enkelte Gange med nedadgaaende, men som Regel med opadgaaende Retning. Det laveste Tal for Aaret var 2,40 den 3. Januar, og det højeste 5,70 den 24. December. Hovedresultatet er, at Overpriserne har været jævnt stigende gennem Aaret, der viser et Gennemsnit af 4,19, der rettelig bør lægges til Smørnoteringens Gennemsnit, for at denne kan gælde som Udtryk for de betalte Priser.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

(Øre pr. kg).

	1920	1921	1922	1923	1924
Januar	619,20	523,00	343,25	450,25	521,20
Februar	616,00	464,75	330,00	475,75	544,00
Marts	643,25	512,50	343,00	469,80	519,00
April	613,00	537,80	349,50	396,50	414,25
Maj	584,00	410,00	344,75	348,20	473,80
Juni	589,00	410,00	375,80	360,00	438,25
Juli	575,00	512,40	403,25	385,50	519,20
August	636,25	558,00	399,60	412,60	559,50
September	682,00	453,40	429,75	487,50	550,25
Oktober	728,00	444,50	444,00	488,75	586,60
November	733,75	475,00	435,20	505,00	555,00
December	658,00	358,20	422,50	511,75	585,50
Gennemsnit for hele Aaret	639,85	471,15	385,31	440,42	522,44

Oversigten viser en Gennemsnitspris for Aaret paa 522,44 Øre pr. kg, hvilket kan betegnes som en udmærket Pris, der er af saa meget større Betydning, naar Hensyn tages til den store Mængde Smør, der er betalt efter den. Den er jo betydelig større end i de tre foregaaende Aar, og selv om den ligger mere end en Krone under Gennemsnittet for 1920, maa den alligevel hilses med Tilfredshed, idet den nok med nogen Ret kan kaldes forholdsvis større, idet Prisforholdene i 1920 laa anderledes end i 1924. F. Eks. var Kraftfoderet meget dyrere, saaledes at et kg Smør kun kunde løse omkring $10\frac{1}{2}$ kg Kager hjem mod, som tidligere nævnt, 16 kg i 1924.

De maanedlige Gennemsnitstal giver jo nok et godt Udtryk for de opnaaede Smørpriser; med den stedfundne Svingninger kommer ikke helt frem. Disse har imidlertid været mange og store i Lighed med, hvad vi nu i flere Aar har kendt. Forskellen paa højeste og laveste Notering er noget nær som i Fjor, nemlig 206 mod 203. Den laveste Pris noteredes den 3. April med 409, og den højeste den 16. Oktober med 615. Svingningerne fra Uge til Uge satte voldsomt ind i Marts Maaned med en Nedgang paa 46 fra den 13. til 20. Marts, fra den 20.—27. Marts atter en Nedgang paa 41 og igen fra den 27. Marts—3. April en Nedgang paa 58. Tilsammen bliver det en Nedgang i Løbet af 3 Uger paa 145 Øre, men saa var Bunden da ogsaa naaet, og de nærmeste Uger gav en lille men stadig Opgang. Allerede den 1. Maj faar vi en stærk Reaktion opad, idet Noteringen da steg med 68 Øre. Den 22. Maj gav en Nedgang paa 70, den 3. Juli en Opgang paa 70. Den 27. November havde vi en Opgang paa 61 og Aarets sidste Notering den 25. December tog et Hop i nedadgaaende Retning paa 50 Øre.

Det er givet, at disse store Svingninger vanskeliggør Smørhandelen meget, i hvert Fald for de Forretninger, som ikke ønsker at spekulere; men det ser jo ud til, at de ikke kan undgaas. Hvorom alting er, Opgaven er vanskelig. Noteringen er jo nemlig ikke mere en egent-

lig Notering, som den var i de gode gamle Dage. Nu maa den vel nærmest betegnes som en Mellemtning mellem en Notering og et Afregningstal til Brug ved Fordeling af de indkomne Penge. De forskellige Priser, der tidt og ofte samtidig opnaas i de forskellige Markeder, letter jo heller ikke Opgaven.

Som tidligere nævnt har Produktionen af Smør i 1924 været meget stor, og nedenstaaende Oversigt over Ind- og Udførselen af Smør i en Aarrække viser da ogsaa, at Overskudsudførselen af Smør i det forløbne Aar har været saa stor som ingensinde tidligere.

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Indførsel	Udførsel				Overskudsudførsel	Værdi i Mill. Kr.
		i Dritler og Kasser	i Daaser	i Fløde	Ialt		
1914	9,66	101,40	2,21	5,56	109,17	99,51	212,00
1915	3,73	102,95	2,05	0,08	105,08	101,35	273,80
1916	0,22	94,01	1,85	0,25	96,11	95,89	296,00
1917	—	60,23	1,17	0,01	61,41	61,41	221,45
1918	—	14,11	0,47	—	14,58	14,58	61,04
1919	0,31	35,64	1,04	0,17	36,85	36,54	207,57
1920	0,05	73,18	1,68	0,27	75,13	75,08	480,39
1921	0,39	91,62	0,64	0,09	92,35	91,96	433,27
1922	1,25	94,60	0,90	0,02	95,52	94,27	363,23
1923	1,83	110,33	1,30	0,01	111,64	109,81	483,62
1924	3,85	122,11	1,28	0,10	123,49	119,64	625,04

Fremgangen i Overskudsudførselen er meget betydelig, selv om den ikke er saa stor som i Fjor. For 1924 er vi som i 1923 kommen betydeligt over de 100 Mill. kg som vi passerede i 1915, for atter i de vanskelige Krigsaar at gaa meget langt ned, navnlig i 1918. Som Tabellen viser, var vi i 1924 oppe paa 119,64 Mill. kg, der ligger omtrent 10 Mill. kg over Tallet for 1923, der indtil da var det højeste, vi har kendt.

Endnu mere imponerende end Mængden er imidlertid den beregnede Værdi. Denne er udregnet ved at gange Overskudsudførselen med Gennemsnit af Noteringen og kan derfor ikke gøre Krav paa at være helt nøjagtig, idet de højeste Priser i nogen Maade er betalt i Uger, hvor Eksporten har været forholdsvis lille. Men er der begaaet Fejl her, som kan sætte Værdien noget højere, end hvad der svarer til Virkeligheden, rettes der lidt herpaa ved at det importerede Smør, der i 1924 har været 3,85 Mill. kg. er betalt med en lavere Pris, end der er opnaaet for det tilsvarende eksporterede Kvantum, og desuden er der regnet med Noteringen uden Hensyn til betalte Overpriser, hvilket ogsaa virker i Retning af at ophæve den begaaede Fejl. I Henhold til den foretagne Beregning over Værdien har Eksporten hjembragt 141,42 Mill. Kr. mere i 1924 end i 1923, og det er dog en Sum af ikke ganske ringe Betydning. Hertil kommer, at vi i 1924 ogsaa har haft en betydelig forøget Eksport af Ost og Mælkekonserves, hvortil er medgaaet ret anselige Mængder Smørfedt.

Oversigt over Eksportens Fordeling i 100 kg.
(Smør i Dritler og Kasser).

	1920	1921	1922	1923	1924
Til Tyskland.....	25,594	5,443	2,328	15,483	257,266
- Storbritannien	407,593	613,154	669,870	922,093	862,001
- Norge	34,887	36,704	30,548	24,071	4,392
- Sverige	73,538	41,477	5,739	1,364	422
- Holland	—	7,768	1,149	797	—
- Belgien	—	33,673	72,700	18,382	3,369
- Frankrig.....	—	45,102	62,725	14,022	2,219
- Schweiz	—	77,202	56,643	40,993	49,122
- Foren. Stater	—	51,437	12,491	39,101	28,072
- Czekoslovakiet.....	—	—	28,238	24,204	10,230
- Andre Lande	—	189,606	—	—	—

Det bedste Indtryk af Mælkeribrugets Andel i Landets Handelsomsætning faar man imidlertid ved at se paa Tallene for Værdien af den samlede Eksport, som Statistisk Departement for Smør, Fløde, Mælk og Ost opgiver til 677,6 Mill. Kr., hvilket er 164 Mill. mere end i 1923 og udgør godt en Tredjedel af Værdien af vor samlede Udførsel af indenlandske Varer.

Ovenstaaende Tabel giver Oplysning om, til hvilke Lande vor Smøreksport i de nærmest liggende Aar har fundet Sted, og det forekommer mig, at disse Oplysninger er ret interessante. Som sædvanlig har Storbritannien taget langt den overvejende Del, men dog ikke saa meget som i 1923, hverken i Mængde og selvfølgelig heller ikke forholdsvis. Procentvis stiller det sig saaledes, at Storbritannien i 1923 tog 82,6, men i 1924 kun 69,1 pCt. For de fleste af vore Aftagere er der Tilbagegang i det aftagne Kvantum. Dette gælder foruden Storbritannien ogsaa Norge, Sverige, Belgien, Frankrig, Forenede Stater og Czekoslovakiet; og for de fleste af disse Lande drejer det sig, som Tabellen viser, om forholdsvis meget stor Tilbagegang. Schweiz har taget et forøget Kvantum; men hvad der især har præget Afsætningen, er det meget stærkt forøgede Kvantum, som Tyskland har taget, nemlig sytten Gange saa meget som i Fjor. Som nævnt har ogsaa Schweiz aftaget en Del mere end i 1923, men naar dog ikke saa højt som i 1922 eller 1921, da der gik en stor Mængde af vort Smør derned. De Forenede Stater har aftaget et ret betydeligt Kvantum, selv om der er Tilbagegang fra i Fjor. Eksporten dertil fandt i det væsentlige Sted i Aarets to første Maaneder, dog sendtes ogsaa noget i April og Juni og en ganske ringe Mængde i Juli. Amerikanerne har været meget godt tilfreds med Kvaliteten af det danske Smør; men den høje Indførselstold modvirker selvfølgelig deres Indførsel.

Naar Aarets Smørpriser har været saa gunstige, som Tilfældet er, skyldes det ikke mindst den store Efterspørgsel fra Tyskland i Forbindelse med, at Tyskerne har

været villige til at betale en god Pris, hvilket selvfølgelig har stimuleret Priserne ogsaa paa vore andre Markeder.

I Betragtning af, at England stadig tager den overvejende Del af vor Smørekspport, er dette Lands Smørførsel af den allerstørste Interesse for os, og i Henhold dertil opføres nedenstaaende Oversigt over

Englands Indførsel af Smør i cwts

(1 cwt. = 50,8 kg).

Fra	1914	1920	1921	1922	1923	1924
Finland.....	613,380 *)	19,308	65,211	117,274	116,076	134,004
Sverige	270,138	4	808	16,554	39,202	57,654
Danmark	1,749,072	817,235	1,250,176	1,423,796	1,862,295	1,734,161
Holland.....	183,999	102,567	63,065	78,605	174,493	92,109
Frankrig.....	273,819	8,934	542	21,157	94,389	13,739
Forenede Stater.	7,844	50,897	1,910	34,354	10,578	35,015
Argentina.....	55,704	138,862	401,354	356,158	491,256	538,754
Irske Fristat ...						461,311
Victoria.....	204,716	129,474	419,757	333,094	272,445	325,188
N. S. Wales	122,392	75,084	244,689	258,550	80,906	130,224
Queensland	106,694	19,389	263,560	309,823	155,840	174,656
New Zealand ...	357,920	275,406	709,381	1,103,444	1,130,765	1,086,667
Canada	3,151	32,140	43,138	154,532	39,834	131,374
Andre Lande ...	32,092	47,044	60,407	61,270	657,218	377,345
Ialt...	3,983,921	1,716,344	3,523,998	4,268,561	5,125,297	5,292,761

*) Rusland.

Man ser heraf, at Indførselen af Smør til Storbri-tannien igen har været stigende, omend ikke saa voldsom som i 1923 eller de nærmest forudliggende Aar. Op-muntrende for det danske Mælkeribrug maa den Kends-gering siges at være, at Danmark stadig er det Land, der leverer det største Kvantum, noget enkelt Land kan møde med. Ganske vist har vi ikke leveret saa stort et Kvan-tum som i Fjor, men det udgør dog 32,8 pCt. af hele Englands Import mod 36,3 pCt. i 1923 og 43,9 pCt. i 1914.

Det Land, som kommer næst efter Danmark hvad

Smørmængden angaar, er atter i 1924 som i en Aarrække New Zealand, men ogsaa her er der en Nedgang i Forhold til 1923. Tallene for Finland, Sverige, Forenede Stater, Argentina, de australske Stater og Canada viser en betydelig Fremgang, hvorimod Holland og Frankrig har Nedgang. Irland staar for 1924 opført særskilt, og jeg antager, at dette hænger sammen med den betydelige Nedgang, Tallet fra »andre Lande« viser. Dette Tal var ret betydeligt i 1923 og har sandsynligvis da omfattet Importen fra Irland.

Den engelske Statistik opgiver foruden Mængden ogsaa Værdien for det importerede Smør fra de forskellige Lande, og her staar Danmark heldigvis godt. Der har af og til været talt om, at New Zealand med Hensyn til den opnaaede Pris rykkede stærkt ind paa Livet af os, og jeg har til Belysning heraf prøvet at regne ud, hvordan Forholdet mellem de opnaaede Priser stiller sig for Danmarks og New Zealands Vedkommende. Resultatet gaar ud paa, at naar Prisen paa new zealandsk Smør sættes til 100, har den for dansk Smør været i 1924 114; 1923 101; 1922 115; og i 1913 112. Disse Tal er jo gennemgaaende betydelig i Danmarks Favør, men jeg er ikke sikker paa, at de er paalidelige. Den ringe Forskel i 1923 passer i hvert Fald ikke med, at der for dette Aars Vedkommende opgives fra New Zealand, at de maatte nøjes med 20 Shilling mindre pr. cwt. end Danmark opnaaede. Disse Tal er jo Gennemsnit for hele Aaret, og da new zealandsk Smør jo i langt højere Grad end vort er en Sæsonartikel og fremkommer i vor Vintertid, da Priserne sædvanlig er højest, vil det forstaaes, at de ovennævnte Tal i Virkeligheden er mere i vor Favør, end man rent umiddelbart faar Indtryk af.

Osteproduktionen, der i 1923 havde et godt Aar, har ogsaa i 1924 været et tilfredsstillende Led i Mejeriproduktionen. Angaaende dens Størrelse har man desværre ikke bestemte Tal, men saa vidt man kan skønne, har den været noget større end Aaret før. Som

nedestaaende Oversigt viser, har Eksporten været stærkt stigende i Forhold til 1923, men naar dog ikke op til samme Højde som i 1922, for ikke at tale om 1921, da den var særlig stor, og 1920.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Over- skuds Udførsel	Kasein Udførsel
1914.....	480	500	20	348
1915.....	385	4,300	3,915	51
1916.....	145	4,460	4,315	17
1917.....	18	5,934	5,916	106
1918.....	—	3,113	3,113	76
1919.....	256	2,597	2,341	34
1920.....	130	9,706	9,576	26
1921.....	246	12,541	12,295	8
1922.....	550	8,924	8,374	23
1923.....	331	5,458	5,127	85
1924.....	356	8,860	8,504	124

Overskudsudførselen er dog større end i 1922, da Indførselen ikke har været saa stor som da. De handelsstatistiske Meddelelser giver ikke Oplysning om, hvorfra den indførte Ost kommer; men det drejer sig sandsynligvis væsentligst om de originale finere Ostesorter som »Emmenthaler«, »Roquefort« og »Camembert«. Langt den største Part af Eksporten er gaaet til Tyskland, nemlig godt 7,6 Mill. kg. Til Storbritannien er gaaet knap 0,6 Mill. kg og til Sverige knap 0,3 Mill. kg. Desuden er en ganske ringe Mængde gaaet til Østrig. Den eksporterede Ost har i det væsentligste været i Goudaform med 20 eller 30 pCt. Fedt i Tørstoffet; men desuden er ogsaa gaaet en Del Roquefort, selv om det her drejer sig om mindre Mængder end i de nærmest forudliggende Aar.

Kaseinudførselen har været i Stigning, og vi har ikke siden 1914 udført saa meget som i det forløbne Aar. Det

drejer sig dog ikke om saa store Mængder, at Betydningen deraf er ret væsentlig.

Angaaende de opnaaede Priser henvises til nedestaaende Oversigt over Ostepriser i 1923 og 1924. Tallene er maanedlige Gennemsnit af de i Mælkeritidende offentliggjorte Beretninger over Salgspriser (en gros).

Ostepriser i 1923 og 1924.

(Øre pr. kg.)

Maaned	pCt. Fedt i Ostens Tørstof					
	30		20		10	
	1923	1924	1923	1924	1923	1924
Januar	151	183	115	143	90	113
Februar	156	185	120	145	90	112
Marts	168	176	134	135	105	101
April	172	156	140	116	107	84
Maj	160	142	130	102	102	74
Juni	146	148	109	102	85	72
Juli	145	162	108	117	85	85
August	146	184	110	142	90	102
September	154	192	117	151	94	107
Oktober	169	192	130	151	103	108
November	177	200	137	157	106	114
December	180	205	140	154	110	114

Taget som Helhed har Priserne været betydelig højere i 1924 end i 1923, men April, Maj og tildels Juni danner dog her en Undtagelse, idet vi i disse Maaneder havde forholdsvis lave Ostepriser. Aarsagen hertil har vist nærmest været Nervøsitet hos Osteproducenterne, der henimod den Tid, da den store Mælkemængde kunde ventes og som Følge deraf en stor Produktion, blev bange for, at Lagerpladsen ikke skulde slaa til, saa de senere skulde tvinges til at sælge til lave Priser eller indskrænke Produktionen væsentlig. Denne Frygt kunde vel være begrundet for de Mejeriers Vedkommende, som i Forhold til Produktionens Størrelse har for smaa og daarlige La-

gerrum; men i Stedet for at disse bringes til at sælge til unødigt lave Priser, burde Resultatet hellere være, at Lagerforholdene bragtes i tilbørlig Orden, saa Tvangssalg kunde undgaas, saa meget mere, som der samtidig vilde opnaas, at Osten altid kunde underkastes en passende Lagring. Det viser sig nemlig stadig, at en god og vel-lagret Ost altid bringer den bedste Pris hjem.

Sammenligner man de opnaaede Priser f. Eks. i Hamborg for dansk og hollandsk Ost, viser det sig, at Hollænderne opnaar ikke saa lidt højere Priser for samme Osteproduktion end Danskerne, og spørger man, hvad Aarsagen hertil kan være, maa man komme til det Resultat, at det ikke alene er Kvaliteten, der er bestemmende. Vi er nemlig — og heldigvis — nu kommen saa vidt i Osteproduktionen, at vi laver megen Ost, der ganske godt taaler en Sammenligning med den hollandske. Hvad vi derimod endnu ikke har lært, er at paase, at der ikke kommer andet end vellagret og ensartet Ost i Handelen.

Det er jo nu saaledes, at en Køber af en Drittel dansk Smør med nogenlunde Sikkerhed kan gaa ud fra, at det er en god og ensartet Vare, han faar, og dette Forhold har sin Løn deri, at vi opnaar Verdens højeste Smørpris. Vi har selv i vor Magt at bringe den danske Ost dertil, at den opnaar en lignende Stilling som Smørret med Hensyn til Kvalitet og Ensartethed, og at dette vil bære Lønnen i sig selv i Form af forholdsvis højere Priser, kan der vist ikke være Tvivl om.

De danske Osteprojekters Sættelse har arbejdet ihærdigt med forskellige Spørgsmaal tagende Sigte paa Osteproduktionens Forbedring og Osteprojekters Regulering. Som tagende Sigte paa Produktionens Forbedring kan nævnes Forsøgsanstaltningerne og Osteprojekterbedømmelserne. Disse sidste har haft knap saa stor Tilslutning som i 1923, hvilket kun kan beklages, da de er et udmærket Led i Arbejdet for Fremgang. Med Hensyn til Arbejdet for Osteprojekters Regulering kan nævnes de ugentlige Markedsberetninger, der er af stor Betydning.

Desuden er i Efteraaret 1924 dannet »Danske Ostemejeriers Fællessalg«, der særlig tager Sigte paa det tyske Marked og uden Tvivl vil blive af stor Betydning herfor.

Mejeriorganisationerne har ved det dertil nedsatte Udvalg fortsat med at ansætte en ugentlig Notering for Sødsmælk og Skummetmælk. Navnlig den sidstnævnte har som tidligere været Genstand for Kritik, hvilket ikke kan undre, saa længe Noteringen skal være Generalnævner for Mælkens Værdi til forskellig Anvendelse. Der har været fremsat stærke Ønsker om at faa Noteringen sat som Udtryk for Skummetmælkens Værdi til en enkelt Anvendelse, f. Eks. Ostelavning; men disse Ønsker er ikke imødekommen. Derimod blev i nogle Uger, da vi havde de lave Ostepriser, opført en særlig Pris, der skulde give Udtryk for Mælkens Værdi til Ostelavning.

Atter i 1924 er der anvendt en stigende Mælkemængde til Fremstilling af Mælkekonserves, navnlig har der været Stigning i Fremstillingen af Tørmælk.

Det lader sig ikke gøre paa Grundlag af de offentlige tilgængelige Tal at danne sig et bestemt Skøn over den i nævnte Industri anvendte Mælkemængde, og endnu vanskeligere er det at skønne over Værdien af samme. Ganske vist eksporteres saa godt som hele Produktionen, idet der her hjemme kun bruges minimale Mængder af Kondensmælk, hvorimod vel nok en Del Tørmælk finder An-

Danmarks Udførsel af Mælkekonserves.

(i 100 kg.)

	1921	1922	1923	1924
Mælk og Fløde, kondenseret, steriliseret m. m., hermetisk	159,726	224,647	299,621	315,610
Kondens Mælk, ikke hermetisk:				
med Sukker.....	3,428	2,109	3,588	6,502
uden —	7,049	1,371	561	1,272
Ialt...	170,203	228,127	303,770	323,384
Mælkepulver	3,119	6,097	10,225	18,724

vendelse især i Chokoladefabrikationen; men Udførselsstatistikken skelner ikke mellem Varer fremstillet af Sød-mælk og af Skummetmælk.

Som det fremgaar af de tidligere nævnte Tal vedrørende det Mejeri, der har leveret en stor Del af sin Mælk til en Kondensfabrik, har Mejerierne af Kondensindustrien faaet Mælken betalt med gode Priser. Derimod har man ikke Indtryk af, at det har været et godt Aar for Fabrikerne taget under et. Det er i hvert Fald en Kendsgerning, at nogle af de Mejerier, som har opstillet Kondenseringsmaskiner, har ladet disse staa stille det meste af Aaret. Desuden har et Par mindre Fabriker maattet standse paa Grund af økonomiske Vanskeligheder.

»De danske Mejeriforeningers Mælkeeksport« aflagde for det Driftsaar, der sluttede 31. Marts 1924, et Regnskab, der udviste, efter at Fabrikerne var forrentet til deres bogførte Værdi, et Overskud paa godt 225,000 Kroner, en Sum, der dog udelukkende blev brugt til Af-skrivninger.

I Henhold til dette Resultat kunde der være Grund til at vente, at Virksomheden nu var kommen i en saadan Gænge, at den med Fordel kunde holdes i Gang. Imidlertid var den gamle Gæld stadig ikke afviklet, og det var vel ogsaa den, der senere bragte Standsning og Likvidation. Afvikling af den gamle Gæld forsøgtes i Løbet af Efteraaret 1924 paa et Grundlag gaaende ud paa, at leveringspligtige Mejerier betalte en vis nærmere bestemt Sum, mod at de saa af Andelsbanken fik Saldokvittering, og man vilde dernæst søge at tegne et andet Beløb hos de ikke leveringspligtige Mejerier, hvorefter den gamle Gæld saa skulde være ude af Verden. Denne Ordning var delvis tilendebragt for de leveringspligtige Mejeriers Vedkommende, da det hele strandede paa Grund af, at Banken gjorde Krav gældende hos de danske Mejeriers Fællesorganisation for sit Tilgødehavende og truede med Sagsanlæg, saafremt Organisationen ikke vilde betale.

Hvad den endelige Løsning af de meget udviklede Forhold vil blive, staar det nu til Fremtiden at give Svar paa.

Som et Lyspunkt paa den danske Kondenseringsindustri Himmel skal til Slut nævnes nogle Tal fra A/S »Den danske Mælkekondenseringsfabrik«, der er Landets ældste og vel som Følge heraf ogsaa sidder inde med de fleste Erfaringer i Kondensvirksomhedens udviklede Væsen.

Selskabets Fabriker i Nakskov, Maribo og Horsens har været fuldt beskæftiget og har anvendt ca. 54 Mill. kg Mælk, 8,6 Mill. kg Sukker, 10,3 Mill. kg Kul og 46,5 Mill. Blikdaaser. Der er fremstillet 956,963 Kasser kondenseret Mælk af forskellig Art samt 977,738 kg sukret kondenseret Mælk i Fustager. Salget af Varer fra Fabrikerne har omfattet en Sum af 23¹/₂ Mill. Kroner. Fabrikerne beskæftiger ca. 400 Funktionærer og Arbejdere og er Aftager af Mælk fra 95 Mejerier.

Der udbetaltes til Aktionærene 10 pCt. samt 72,000 Kr. i Efterbetaling til Leverandørerne.

Udkomne Bøger.

Danmarks Vareomsætning med Udlandet i Aarene 1914—19. Statistisk Tabelværk. Femte Række, Litra D, Nr. 38. Udgivet af Det statistiske Departement. (Gyldendalske Boghandel, København). — Under Verdenskrigen blev Statistiken over Danmarks Vareomsætning udarbejdet som sædvanlig, men den blev ikke offentliggjort. Dette skete først i 1919, da Tabelværkerne for Aarene 1914—18 offentliggjordes paa én Gang, men uden at være ledsagede af nogen Tekst-Behandling af det tabellariske Stof. Nærværende Bind udfylder den saaledes opstaaede Lakune i Departementets Redegørelse for Landets Udenrigshandel. Behandlingen af Stoffet adskiller sig, som naturligt er, i flere Henseender fra den i Handeltabelværkerne sædvanlige, idet Departementet for de vigtigere Varers Vedkommende har søgt ikke blot at gøre Rede for selve Omsætningen, men ogsaa for de særlige Vilkaar, hvorunder den foregik — hæmmende Indskrænkninger fra Udlandets Side og Aftaler med Udlandet, handelspolitiske Overvejelser for at sikre os de mest nødvendige Varer, indenrigske Foranstaltninger af forskellig Art m. v. Denne Redegørelse er udførlig og udmærket tilrettelagt; uhildet og lidenskabsløst fortæller den om de vanskeligste Aar, Danmark handelspolitisk har oplevet, men en Gennemgang af den nøgterne Fremstilling fremkalder alligevel hos Læseren en levende Erindring om de lange, trange Krigsaar. Den, der i Skrift eller Foredrag fremtidig vil behandle Landbrugets saare vanskelige Handelsforhold under Verdenskrigen, vil i dette Tabelværk have den bedste Vejleder.

Vejledning i kvantitativ agrikulturteknisk Analyse. Af *C. Rafn Dohm* og *K. Rørdam*. 477 Sider. Udgivet af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. (Københ.). — For 20 Aar siden udkom anden Udgave ved *Odin T. Christensen* og *K. Rørdam* af »Øvelser i kvantitativ agrikulturkemisk Analyse«. Bogen, der var paa 113 Sider, er forlængst udsolgt. Nu foreligger en fyldigere og mere tidssvarende Vejledning end den gamle Udgave. Denne Vejledning er gjort saa nøjagtig og fuldstændig, at den, foruden at anvendes i Landbohøjskolens Laboratorium, kan tjene som Haandbog de ikke faa Steder her i Landet, hvor agrikulturkemiske Undersøgelser af mere eller mindre indgaaende Natur udføres. Bogen forhandles paa Højskolens Kontor.

Mindre Meddelelser.

† P. Gommesen Rosting afgik ved Døden den 25. April ca. 62 Aar gammel, og med ham er en, navnlig indenfor det jyske Landbrug, anset og kendt Mand gaaet ud af Sagaen. Han, der var en Gaardmandssøn fra Nordby paa Samsø, lærte Landbrug bl. a. paa Hofmangave og Rosvang, 1887 tog han Landbrugseksamen, ansattes samme Aar som Assistent i Jylland under Forsøgs-laboratoriet og forestod senere som Forsøgsleder Laboratoriets Arbejder paa de jyske Forsøgsgaarde. Ved Siden heraf røgtede han fra 1897 af Hvervet som Assistent ved Svineavlens Ledelse i 5. og 8. Distrikt henholdsvis til 1. Oktober 1923 og 1. April 1925. Konsulent *Kjeldsen Rasmussen* har efterfulgt ham i begge Distrikter.

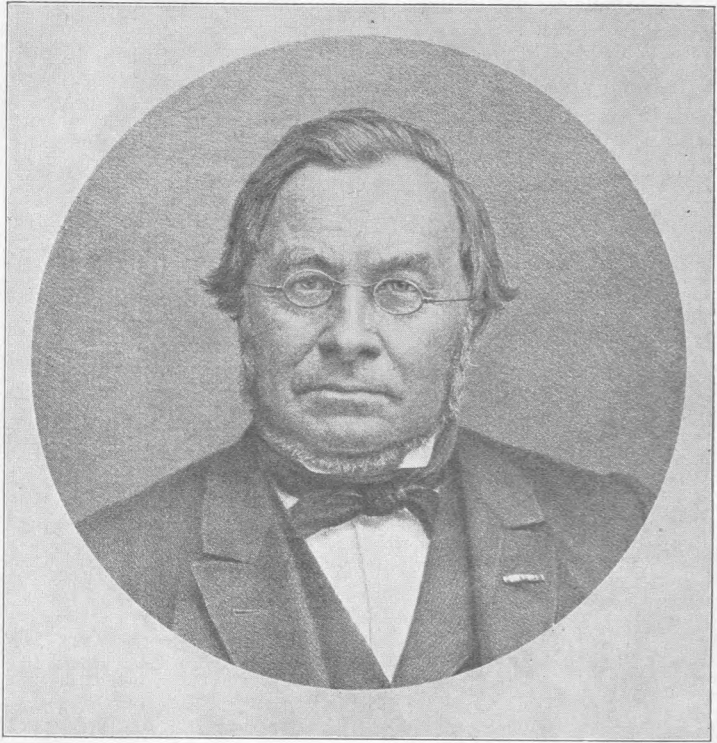
Gommesen Rosting gjorde fortrinlig Fyldest i begge disse Stillinger. Han var som Forsøgsleder grundig og paalidelig, meget paaskønnet ikke blot af Forsøgslaboratoriet, men ogsaa af de mange Landmænd, han kom i Forbindelse med, og hans gennem Aarene erhvervede Erfaring, praktiske Maade at fremstille Kendsgerningerne paa, jævne og joviale Optræden bevirkede, at han let fik Folk i Tale, vandt deres Tillid og fik dem til at følge de Raad, han gav. Om hans Arbejde for Svineavlen har Statskonsulent *Mørkeberg* bl. a. skrevet (Ugeskrift for Landm. Nr. 18), at det var stort og meget anerkendt: »G. R. havde den Lykke at være med i Pionerarbejdet, da Avlscentrene blev grundlagt, og han har fulgt Centrene som en værdifuld Raadgiver i den Udviklingsperiode, som navnlig Landsvineavlen har gennemgaaet i

den sidste Menneskealder. G. R.s Arbejde for Svineavlens Fremme er blevet meget paaskønnet baade af Centerjerne og af de Udvalg, som han har samvirket med i denne Sag, som ogsaa i Kollegernes Kreds, naar Statskonsulenten samlede sine Assistentter til Møde om Svineavlens i Almindelighed.« Da han den 1. April i Aar fra traadte Stillingen som Assistent ved Svineavlens Ledelse, udtalte derfor ogsaa Landhusholdningsselskabet overfor ham sin varme Paaskønnelse af den Nidkærlighed, han stadig havde udfoldet, og af den store Dygtighed, hvormed han havde røgtet sit Hverv ved Svineavlens Ledelse.

Der foreligger fra *Rostings* Haand forskellige Afhandlinger i faglige Værker (saaledes i »Landbrugets Ordbog«) samt Artikler i Landbrugspressen, og han har forfattet et Par Smaaskrifter om Svineavl. Her er der Grund til at nævne, at da Landhusholdningsselskabet i 1903 havde udsat en Prisopgave vedrørende Svinets Røgt og Pleje, indsendte *Rosting* og Forsøgsleder *N. Beck* hver sin Besvarelse. De udfyldte hinanden paa fortræffelig Maade, begge blev præmierede og udgivne af Selskabet, der gennem de private Svineslagterier og Andelsslagterierne lod dem, med Understøttelse af Julius Skrikes Stiftelse, uddele til over 20,000 Landmænd.

I over en Menneskealder udførte altsaa *Rosting* et virksomt og fortjenstfuldt Arbejde indenfor Landbruget, og vel fortjent er det smukke Eftermæle, han fra alle Sider har faaet.

N. Sjund.

Docent N. J. Fjord.

Tale ved Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs Møde paa Hundredeaarsdagen for Docent Fjords Fødsel den 27. April 1925 af Sparekasseformand, Landbrugslærer *Hans Appel*.

Selskabets ledende Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*, aabnede Mødet med at udtale følgende:

I Dag for 100 Aar siden fødtes *Niels Johannes Fjord*. Hans samfundsnyttige Virksomhed var mangesidig. Men særlig hans geniale Forsøgsvirksomhed i Landbrugets Tjeneste bar rige Frugter.

Ved sin Livsgerning har Fjord indskrevet sit Navn blandt vort Samfunds bedste. Og til sene Tider vil han af dansk Landbrug mindes og varmt anerkendes som dets højt fortjente Vejleder.

Vort gamle Selskab kunde glæde sig ved at eje Fjords virksomme Interesse. I denne Sal fremlagde han som oftest først sine Forsøgsresultater. I 11 Aar var han endvidere Medlem af Selskabets Bestyrelsesraad samt derefter i 8 Aar og indtil sin Død Medlem af dets Præsidium.

Selskabet har derfor følt en naturlig Trang til paa denne Mærkedag at hædre Docent Fjords Minde, saaledes som dette kan ske ved, at hans Livsgerning fremholdes for os af en Mand, som paa nært Hold har fulgt denne med dyb Forstaaelse og varm Sympati, og som derfor ejer Forudsætninger for rettelig at vurdere Omfanget af det danske Landbrugs Taknemmelighedsgæld til Docent Fjord. Og det er os kært i den forholdsvis store Kreds af Mødedeltagere at se et Vidnesbyrd om, at Præsidiets

Ønske om at fremdrage denne Mærkedags Betydning, har fundet Genklang hos mange.

Præsidiet har fundet det nærmestliggende at opfordre den tidligere mangeaarige Redaktør af Mælkeritidende, Sparekasseformand, Landbrugslærer *Hans Appel* til ved denne Lejlighed at holde den paagældende Mindetale.

Præsidiet paaskønner meget, at denne Anmodning beredvillig er efterkommet, og med disse Bemærkninger skal jeg hermed give Hr. Appel Ordet.

Ved den Mands Død, om hvis Minde vi samles i Aften, blev der bl. a. skrevet følgende Verslinier:

- »En ægte Jyde i Sind og Mund,
- »en Daadens Mand paa den jævne Grund;
- »en Mand, hvis Navn i vort Fædreland
- »skal kjækt byde Trods til Tidens Tand.

Ja det var det store ved Docent Fjord, at han aldrig kom ud af de vante Folder, aldrig fristedes til nogen Art af Skinvæsen, aldrig tænkte paa egen Ære og Fordel, men var glad og taknemlig for det Arbejde, som blev ham betroet. — Han var fra sit Hjem vænnet til at takke for det daglige Brød, fortrolig med, at dette vindes kun ved Arbejde, ved Nøjsomhed og ved under alle Forhold at gøre sin Pligt. Denne Forstaaelse af Pligt, siger han selv, var ogsaa Hovedudbyttet af den Konfirmations-Forberedelse, som han nød hos Provst *L. Abel*.

Hans Moder og Fader var Gaardmandsbørn og Gaardmandsfolk paa Holmsland ved Ringkøbing, thi selv om Faderen tillige var Lærer, og en dygtig Lærer, saa var N. J. Fjords Barndomshjem et udpræget Landbohjem, idet Hovedindtægten vandtes af det Landbrug — en lille Gaard, som Forældrene havde ved Siden af Skolen, og Faderen var en ligesaa dygtig Jorddyrker, som han var Lærer. — Herom haves to uomtvistelige Beviser. Det ene, at Sognefolkene klagede til Skolekommissionen over, at

Læreren ved at brakke Jorden ødelagde Græsrødderne til stor Skade for Eftermanden, ogsaa fordi han indførte Dyrkning af Gulerødder, Hvidkaal og Kartoffler i større Udstrækning end til Husbehov. Lærer *Fjord* forsøgte sig endogsaa med Dyrkning af Raps.

Det andet Bevis er, at for denne vindskibelige Jorddyrkning tildelte det kgl. danske Landhusholdningsselskab ham dets 5. Sølvbæger.

Fjords Fader var svag af Helbred, maatte i mange Aar holde Hjælpelærer, og dette medførte ganske naturligt, at Fjords Moder særlig maatte tage sig af Gaardens Drift. Hun lavede Smør, farvede det med Gulerødsaff, og drog til Torvs i Ringkøbing med Smør, Æg, Gulerødder, Hvidkaal og Kartoffler.

Det vil forstaaes, at den opvakte og velbegavede Dreng her kom med i et Arbejde, der krævede Flid, Omtanke og Paapassenhed, en Forstaaelse, som kom ham i særlig Grad til Gode, og som han omsatte i Daad til sin sidste Stund.

N. J. Fjord lærte endvidere, at Fædrelandet var andet og mere end Gammelsogn, thi Faderen blev Kirkeværge, Medlem af Sogneforstanderskabet og et virksomt Medlem af Ringkøbing Amtsraad, og Samtalerne i Hjemmet blev stærkt præget af de Virksomheder, Faderen stod i.

Tidlig vænnet til Arbejde og tidlig fortrolig med, at Jorden kan yde andet og mere end Græs og Korn, gik han med lysvaagent Øje og et modtageligt Sind ud i selvstændigt Arbejde Aaret efter sin Konfirmation.

N. J. Fjords Hu stod tidlig til Lærergerningen. Aaret efter Konfirmationen forberedte Faderen ham og hans ældre Broder til Lærergerningen, og knap 15 Aar gammel blev han Omgangslærer paa Stadilø for en Løn i Vinterhalvaaret af 8 Rdl. samt Kosten, som han fik paa Omgang i de 7 Gaarde og nogle Huse, som findes paa Stadilø.

I Maj 1841 visiterede Biskop Tage Müller, og Biskoppen skriver i Skole-Protokollen: »Den 16aarige N. J.

Fjord, som læser her, synes ret godt at kunne udvikle disse Børns Forstand, hvortil han opmuntredes«.

Jeg skal ikke følge Fjords Udvikling videre i Enkelt-heder, men jeg har gerne villet give mine Tilhørere Indtryk af, at han fra sit Hjem havde Arvegods, som han vogtede og udmøntede mesterligt under sin store og betydningsfulde Manddoms-Gerning.

Da Fjord blev gammel nok, optoges han paa Seminariet i Lyngby ved Grenaa, hvorfra han demiteredes 1845 med Karakteren: Udmærket duelig.

Efter et Par Aars Lærervirksomhed under private Forhold faar Fjord i 1847 fast Ansættelse ved den alm. Borgerskole i Aarhus, og her virker han altsaa, da det slesvig-holstenske Oprør bryder ud i 1848 og da Danmark ligesom i Kong Vermunds Dage trængte til sine Sønners Hjælp.

Der var ikke den Gang almindelig Værnepligt, mange og i Særdeleshed alle de læsende Folk var fritagne, men som Digteren Carl Ploug senere sang:

Var der en Tid, da Danmarks Vel
laa alle ret paa Hjerte
da sidst man tænkte paa sig selv
først paa dets Nød og Smerte;
da en og hver sin Pligt forstod
og gav med Vilje ren og god
sit Guld, sin Kraft, sit Liv og Blod,
det var i Ott' og Fyrre.

N. J. Fjord var i den store Skare af Frivillige, som meldte sig ved Hæren for med sin Kraft, og om det saa skulde være sit Liv og Blod, at virkeliggøre *R. Kr. Rask's* Ord om, at »Sit Fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette«; ja da foldede den unge 23aarige Mand den Fane ud, hvorunder han til sin Dødsdag kæmpede.

Ved Indtrædelsen af Vaabenstilstanden træffer vi Fjord i Hæren som Kommandersergent, og da hans Skolegerning i Aarhus stod og ventede paa ham, tog han Orlov og søgte tilbage til sin Skole. Vi træffer ham da i en

lille tarvelig udstyret Lejlighed med en simpel Seng, et Fyrretræsbord og et Par Stole. *Fjord* fortæller, at en Bekendt raadede ham til at købe nogle Møbler paa Kredit, men *Fjord* svarede: Da jeg drog hjemme fra, sagde min Fader: »Min Søn, lov mig aldrig at gøre Gæld; men trænger Du nogensinde til Penge, saa kom til mig«. — *Fjord* lovede og holdt sit Løfte, han ventede med at købe, til han kunde betale.

Fjord var Lærer med Liv og Sjæl! Han nøjedes ikke med Eksamens-Kundskaberne fra Seminariet, der jo som alle Eksamens-Kundskaber kun gør én skikket til et videre og mere selvstændigt Studium.

Han interesserede sig særlig for Fysik og Matematik, og da Adjunkt *P. Freucken* ved Latinskolen i disse Aar holdt en Række Foredrag om Fysik, havde han ingen opmærksomme og mere videbegærlig Tilhører end *Fjord*. *Freucken* paatog sig privat at undervise *Fjord* i Matematik og opdagede herunder *Fjords* udmærkede Evner til videregaaende Studium, saa han stærkt opmuntrede ham til at søge Optagelse paa polyteknisk Lærestiftelse.

Det er betegnende for *Fjord*, at skønt hans Lyst var stor nok til at læse videre, saa var han tilfreds i sin Lærerstilling i Aarhus, og det var først efter at *Freucken* havde skaffet ham Penge til at læse for i København, og efter at Overskoledirektør *D. G. Monrad* havde sikret ham, at hans Embede skulde staa aabent for ham i 2 Aar, at han i 1855, 30 Aar gammel, fulgte Opfordringen og rejste til København for at studere Naturvidenskab og Matematik ved polyteknisk Lærestiftelse.

Ja, der var et Forhold til, som voldte at han tog til København, og det var, at hans yngste Broder, *Jørgen*, som ved hans Hjælp havde faaet Raad til at tage Studenter-Eksamen i Aarhus, nu skulde fortsætte sine Studier i København.

Fjord kunde da fremdeles støtte Broderen, og at han gjorde dette af ganske Hjerte, ses bedst af et Brev, som *Fjord* skrev til en Søster, da Broderen i 1857 døde af Ty-

fus. Han skriver bl. a. i Brevet: »Gud styrke mit for-
knytte Hjerte; mit Livs bedste Haab er borte, hans Frem-
tid var mig kærere end min egen; jeg føler, jeg kunde
have arbejdet for ham til min sidste Stund, og nu er han
borte«. — Til sin Moder skrev Fjord: »Min Stolthed og
min Glæde, for hvem jeg har levet og arbejdet i 8 Aar,
ligger bleg og kold for mig; jeg vilde gerne arbejde 8
Gange 8 Aar til, naar jeg blot kunde faa ham igen«.

Jeg har dvælet ved disse Fjords første 33 Aars Leve-
tid, som gaar forud for hans Ansættelse som Lærer i Fy-
sik ved den i 1858 oprettede Veterinær- og Landbohøj-
skole i København, da det forekommer mig, at den Flid
og Ihærdighed, som disse Aar bærer Vidne om, den Kær-
lighed til Barndomshjem og Fædreland, den Trofasthed
og Offervillighed, som er bestemmende for hele hans Hi-
gen og Stræben, alt dette forklarer, at Docent N. J. Fjord
i de sidste 33 Aar af sin Levetid kom til at øve Stordaad,
blev den Stormand, den Mand,

»hvis Navn i vort Fædreland

»skal kjækt hyde Trods mod Tidens Tand«,

Ord, som i Aften, 34 Aar efter hans Død, modtager sin
Stadfæstelse i denne vor Mindefest, her i Det kgl. danske
Landhusholdningsselskab, hvis Præsidium under Gods-
ejer *Edv. Tesdorpf's* Førerskab drog N. J. Fjord ind i de
landøkonomiske Forsøg, der blev verdenskendte og bragte
Hæder hjem, ikke blot til Docent Fjord's Minde, men til
Danmarks Navn!

Jeg nævnte før, at Docent Fjord havde øvet Stordaad.
Jeg mener dermed, at hans Forsøgsvirksomheder bidrog
særdels meget til, at de danske Jordbrugere i kortest
mulig Tid med Fordel kunde ændre Driftsplanen fra
dette, at Hovedudbyttet vandtes ved direkte Salg paa Ver-
dens-Markedet af Markens Grøde, til den Driftsform,
hvor Husdyrholdet bliver Modtageren af Størsteparten af
denne Markens Grøde, og hvor den øvrige Avl ved direkte
Salg overvejende tjener til Indkøb af Fodermidler, som

bedre end Kornafgrøder betinger en fuldere Udnyttelse af det hjemmeavlede Grovfoder: Græs, Roer, Hø og Halm.

Jeg skal prøve paa i korte Træk at fremdrage Hovedlinien i Udviklingen af de fjordske Forsøg, der saa at sige affødte hinanden, og hvorledes det stadig var Docent Fjords Beretninger om i Gang værende Forsøg eller om afsluttede Forsøg her i dette Selskab eller i de provinssielle landøkonomiske Selskaber, der rejste ny Spørgsmaal hos de praktiske Landmænd.

Under Landmændenes Drøftelser var Fjord altid den opmærksomme Tilhører, og hans sunde Omdømme sagde ham straks, at den sidste ærede Taler ikke altid havde Ret. Mod Slutningen af Drøftelserne kunde Fjord da sige: Jeg forstaar, at d'Hrr. arbejder under forskellige Forhold, med forskellige Forudsætninger og med forskelligt Materiale, men Hovedspørgsmaalet, som der ønskes Klarhed over, er det ikke . . .?, som Fjord derefter udtrykte nærmere.

Hertil svarede Landmændene et Ja, hvorefter Fjord lovede, at saafremt han fik de nødvendige Penge bevilgede og Forsøgs-Materiale til Raadighed, da skulde han gerne udføre Forsøg til Udredning af de Forhold, hvorom der herskede Uenighed mellem Landmændene.

Naar Landmændene og senere Mejerier og Købmænd nærrede saa ubetinget Tillid til Fjords Forsøgs-Resultater, saa skyldes det:

1. Den Grundighed, hvormed Forsøgene blev forberedte og tilrettelagte,
2. at Fjord kunde stille Opgaven saa enkelt og klart frem, at Spørgeren kunde sige, ja det er det, som vi ønsker,
3. at han udførte sine Hovedforsøg ude i de praktiske Virksomheder, hos selve Landmændene og paa Mejerierne, og derfor kunne taale enhver Kontraprøve under almindelige praktiske Forhold,
4. at han mødte aldrig frem med Forsøgs-Resultater, før disse var afprøvede gentagne Gange.

Herom skriver Professor *Storck* i »T. f. L.«: »Det var en af Fjords Styrkesider, at kunne sætte sine Forsøg saaledes i System, at der paa alle væsentlige Punkter opnaaedes Kontrol med Hensyn til tilfældige Fejl ved de fra Forsøgsarbejderne fremkomne Tal.«

Docent Fjord var altsaa med i den Stab af dygtige Lærere, som rykkede ind paa den ny Undervisningsanstalt, »Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole« den 23. August 1858. Hans Hovedfag var Fysik, og det var derfor ogsaa ganske naturligt, at det blev fysiske Opgaver, som han først kaldtes til at udrede.

Opdagelsen i 1860 af den lille, men farlige Snylter, Trikinen, der særlig holder til hos den brune Rotte, derfra let overføres til Svinet og videre til Mennesket, en Snylter, der fremkalder svære Sygdomme under store Lidelser og ofte med dødelig Udgang, satte Lægerne i Arbejde for at finde et virksomt Middel til Bekæmpelse af den store Udbredelse, som Sygdommen navnlig havde i Tyskland, og hvorfra Ængstelse bredte sig ogsaa til vort Land. Og da Dr. *H. Krabbe* i København havde opdaget, at Trikinen dræbes ved en Opvarmning til 56° C. i blot 5 Minutter, saa gik han til Fjord med Spørgsmaal om, hvorledes det kunde godtgøres, at Flæskestegen under sin Tilberedning virkelig opnaaede en Varmegrad igennem hele sin Masse, som kunde dræbe Trikinen.

Dette var rigtig noget for Fjord, og han aabenbarer straks sin Evne til at ordne Forsøget, saa dets Resultat kan komme Koge- og Stegekunsten til Nytte.

Fjord lader først særlige Termometre indrette med spydlignende Hylstre, saa han kan følge Varmens Indtrængen i et Stykke Kød; dernæst undersøgte han, hvor hurtigt Varmen trængte ind i Kødet, og under dette slog det ham, at det slet ikke var nødvendigt, at Vandet spilkogte under hele Tilberedningen.

Han iagttog nemlig, at selv om Stegen var lagt op paa et Fad, saa viste Kontrol-Termometeret, at Varmen fortsat trængte ind i det Indre, og saa mindedes han, at naar

hans Moder kogte Grød om Middagen til Brug om Aftenen, saa hældte hun den kogende Grød op i et Fad, lagde et andet Fad oven over, og satte det hele ind under Dyngen i Sengen, hvor Grøden da holdt sig varm til om Aftenen.

Ligeledes havde Fjord set i en større Husholdning, hvor han havde faet Lov til at foretage sine Undersøgelser, at naar Gryden med Kødets var kommen godt i Kog, saa tog Husmoderen Gryden af Ilden dækkede Laaget godt til og lod Gryden med Kødets og Vandets staa, til Kødets skulde bruges. Altsaa siger Fjord: Kan man blot bevare den opnaaede Varmegrad, saa kan Ilden godt slukkes.

Spørgsmaalet om, hvorledes Trikinen dræbes ved Madens Tilberedning, udreder Fjord gennem denne praktiske Anvisning, at Skinken skulde koges eller steges 15 Minutter om Sommeren og 20 Minutter om Vinteren for hvert Pund, den vejede.

Fjord havde set, at enkelte Husmødre havde sat den kogte Grød i en Kurv med Hø. Han gav nu Anvisning paa den saakaldte Høkognings-Metode. Naar Maden saa blot kom i Kog, toges den straks af Ilden, blev sat i Hø-kassen, hvor Kogningen fortsattes, og hvor Maden kunde holde sig varm i flere Timer.

Mange Steder, hvor Fjord havde foretaget sine Undersøgelser, var Gryderne imidlertid for store og for svære til at sættes i Hø-kassen, men her fandt Fysikeren hurtigt paa Raad; thi det man opnaaede ved Hø-kassen: at hindre den kogte Mad i at tabe sin Varme, maatte jo kunne opnaas ved at mure de store Gryder ind i dobbelt Murværk, med dobbelt Laag, med dobbelte Fyrdøre og med et tæt Spjæld i Røgkanalen.

Som tænkt, saa gjort. Og nu ser man overalt paa Hospitaller, Restaurationer, Højskoler og Landbrugsskoler, hvor man ikke har Damp til Raadighed, disse Fjord'ske Gryder, som sparer uhyre meget paa Ildebrændselet.

Just som Fjord er færdig med disse Anvisninger hæn-

der det, at der paa Landbohøjskolen bliver en Dampkedel helt ubrugelig. Kedlen tjente til en Gang imellem at levere Damp til et Dampbad for Heste, men dels var Kedlen vanskelig at passe, dels skulde der en forholdsvis stor Masse Brændsel til, naar den en enkelt Gang skulde bruges. Fjord foreslog nu at erstatte Kedlen med en Støbejernsgryde til 60 Potter Vand forsynet med 1 Tm. tykt Jernlaag med tilsleben Rand, svarende til den tilslebne Grydekant.

Gryden bragtes i Kog, gav rigelig Damp til Badet, og selv om en uforstandig stærk Fyring skulde finde Sted, saa var der ingen Fare for Sprængning, thi kunde en stor Dampudvikling ikke finde Udgang gennem Damprøret, saa vilde det løstliggende Laag løfte sig og lade Dampen faa Luft.

Jeg har dvælet lidt udførligt ved disse Varmeforsøg, fordi de blev Indgangen til Mejeriforsøgene. Godsejer *Valentiner* og Professor *Segelcke* blev nemlig opmærksomme paa den sidstnævnte Maade at fremstille brugbar Damp paa, og de formaaede derfor Fjord til at anstille en Række Forsøg i Mejeriet paa Valentiners Gaard, Sallerupgaard i Sydsjælland, Forsøg, som jeg ikke skal omtale, men kun nævne Hovedresultatet, som var dette, at næsten hele den med Dampen fra en dækket Grubekedel overførte Varme var kommen til Nytte, hvor den anvendtes til Opvarmning af Ostemælk og andet Steds. Forsøgene overførtes til to nærliggende Gaarde: Iselinge og Oregaard og ud fra disse Erfaringer om Anvendelsen af Damp med lav Spænding indretter Fjord nu en Gryde til Brug i Mejerierne, og hvor man ellers havde Brug for Varmedamp, en Gryde, som er kendt under Navnet: Fjords Dampgryde.

Naar man nu af og til hører Tale om Anvendelsen af elektrisk Drivkraft i vore store Mejerier, saa er det ikke utænkeligt, at man samtidig paany tyer til den billigere Varme i de lavspændte Dampe fra en fjordsk Dampgryde.

Fra nu af er Fjord den anerkendte Forsøgsmand, og

han var selv klar over den store Betydning det havde, at Forsøgene udførtes ude i de praktiske Virksomheder og under Ejerens Øjesyn og Kontrol.

Det er interessant at lægge Mærke til, at som det var Opvarmningsforsøg, der satte Fjord i Arbejde, saaledes blev det hans næste Opgave at ordne Afkølingsforsøg.

I Sommeren 1874 henvendte Godsejer *E. Tesdorpf* sig til Fjord om Raad og Anvisning til Opbevaring af Is. Fjords Svar røbede, at han straks var klar over hele dette Spørgsmaals vanskelige Løsning i Praksis, thi Issvindets Størrelse vilde jo være afhængig af Ishusets Konstruktion og Bygningsmateriale, af Isolationens Art og Mængde, af Varmetabet ved Flytning af Isen og af Svale-Bassinernes Materiale og Anbringelse. Fjord kunde derfor kun give et almindelig teoretisk Svar, men efter Samraad med Professor Segelcke iværksatte Fjord i den følgende Vinter en Række Forsøg — dels i Blikbeholdere paa Landbohøjskolen, dels i smaa Ishuse ude paa dens Mark.

De første vejledende Forsøg gav ikke blot Fjord Mod paa at fortsætte, men han opmuntredes dertil af Direktør og Tillidsmænd og af Landhusholdningsselskabet, og Fjord fik desuden økonomisk Støtte af det Raben-Levetzauske Fond, af det Classenske Fideikommis samt ved Bevilling paa Finansloven, første Gang 2000 Kr.

Forsøgene klarlagde først Loven for Svind i Isen, dernæst Anvisning til Isens mest økonomiske Anvendelse i Mejerier, og endelig Klarhed over Isafkølingens Indflydelse paa Flødeafsætningen.

Vi kan ikke i Aften komme nærmere ind paa Enkelthederne. Her maa det være nok at pege paa, at da Professor Segelcke opfordrede Fjord til at udvide Forsøgene, saa de støttedes af Kærningsforsøg og kemiske Bestemmelser af Fedtmængden i saavel sød, som i skummet Mælk, erklærede Fjord sig villig hertil, dog kun paa den Betingelse, at Segelcke overtog Ledelsen af Forsøgene, idet Fjord erklærede, at han manglede Sagkundskab paa dette specielle Omraade. Dette lovede Segelcke, men saa

udnævntes han til Dommer ved en Industriudstilling i Filadelfia, og var derved paa Rejse i Sommerhalvaaret.

Forsøgene var imidlertid planlagte, Landmændene krævede Forsøgene udførte, og da Assistent i Steins Laboratorium, *V. Storch*, tilbød at overtage Kontrollen med de kemiske Undersøgelser, saa gennemførtes Forsøgene paa forskellige Gaarde og klarlagde hele Flødeafsætnings Forholdet ved de forskellige Mejerisystemer — samt udredede de fra Enkeltmands Praksis ofte modstridende Erfaringer, der kunde afledes fra visse Egenskaber i Mælken, fornemmelig ved den af Fjord opdagede saakaldte »Koltunge« og »Koldtunge« Mælk.

Fjord formede sine Forsøgs-Resultater i klare og vejledende Anvisninger, som man trygt kunde indrette sin Praksis paa, og vi stod her i Landet med Sikkerhed for, at under normale Forhold giver den stærkeste og hurtigste Afkøling af Mælken den hurtigste og fuldstændigste Flødeafsætning.

Fjord fordrede og fik nu fast mejerikyndig Medhjælp i Assistenterne *H. P. Lunde* og *Johs. Leegaard*, flere Gaarde stillede deres Mejerier til Raadighed, og her har vi nu Begyndelsen til det »Bevægelige Forsøgsstations-System«, idet Fjord havde erfaret, at jo flere Landmænd, der blev Øjenvidner til Forsøgene, jo flere Mejerier, han samtidig kunde udføre de samme Forsøg paa, jo sikrere blev Resultaterne, og jo hurtigere kom Forsøgene det praktiske Land- og Mejeribrug til Nytte.

Landbohøjskolens Direktør og Tillidsmænd havde 1878—79 faaet Finanslovbevillingen op paa 16.000 Kr. Paa det Tidspunkt blev imidlertid Centrifugen bragt i en til Brug paa Mejerierne anvendelig Form, og nu begyndte de omfattende Forsøg over Smørudbyttet ved forskellige Mejerisystemer, der fortsattes gennem flere Aar ved 16 forskellige Mejerier, samtidig med at de forskellige Centrifuger blev sammenlignet med Hensyn til Kraftforbrug, Skummeevne og Renscumning.

Medens det er paa Gaardene: Sallerupgaard, Iselinge

og Oregaard, at Kogningsforsøgene udføres, saa foretoges Afkølingsforsøgene særlig paa Ourupgaard, Gjedsergaard, Sæddingegaard, Gjeddald og Constantinsborg. De særlige Forsøg med Centrifuger blev knyttet til Gaardene Aunø, Rosenfeldt, Ourupgaard, Vestervig Kloster og Rosvang samt Fællesmejeriet i Slagelse.

Foruden at Fjords Forsøg gav en udmærket Beskrivelse af de enkelte Centrifuger og deres Brugbarhed, saa gav de tillige Anvisning paa Konstruktionen af flere meget betydelige Bi-Apparater.

Paa dette Tidspunkt er Fjords Navn kommen paa alles Læber, det praktiske Landbrug stiller ham flere og flere Opgaver, hvortil de ham bevilgede Pengemidler langt fra slaar til, og da Fjord tillige meget maatte ønske at faa sit eget Laboratorium til de kemiske og videnskabelige Undersøgelser, saa udarbejdede han nu en fuldstændig Plan og Forslag til Oprettelsen af et Forsøgslaboratorium paa Landbohøjskolens Grund, og Landbohøjskolens daværende Direktør, Gehejmeetatsraad *Fenger* og Tilsynsmændene gav Forslaget udelt Tilslutning.

Ministeriet forelagde Rigsdagen Forslaget og paa Finansloven 1882—83 bevilgedes der enstemmigt 122,000 Kr. til Opførelse af et Laboratorium for landøkonomiske Forsøg og samtidig forhøjedes Fjords Forsøgskonto til 43,320 Kr. aarlig.

Allerede i April 1883 stod Bygningen færdig til at tages i Brug, og som Centralstation for det bevægelige Forsøgsstations-System gav det Fjords hele Forsøgsarbejde en mange Gange større Kraft- og Energi-Udfoldelse.

Det større Smørudbytte af Mælken, som var en Følge af Centrifugens større Renskumningsevne, gav selvfølgelig en magrere, fedtfattig Skummetmælk. Dette iagttoges først under Osteproduktionen, idet man ikke nu ved den hidtil brugte Fremgangsmaade kunde lave saa god Skummetmælks-Ost, som af haandskummet Mælk. — Enkelte Udtalelser gik ud paa, at Centrifugen ødelagde Skummetmælken, men gennem nogle Aars Udstillingsforsøg under

Forstander Storchs Ledelse klarlagde Fjord, at det var Mælkens Indhold af Fedt, der i nogen Maade betingede Ostens Godhed, og Centrifugen var i hvert Fald uden Skyld.

En meget farligere Sag var det, da det store Publikum, paavirket af enkelte Lægers Udtalelser, blev bange for, at Centrifugemælken ikke blot var fedtfattig, men ligefrem skadelig for Sundheden, ja, der fremkom endog den Udtalelse, at Mælk skummet ved Centrifuger næppe egnede sig til Føde for Kalve og Grise.

I Henhold til en Udtalelse paa et Lægemøde i Roskilde fandt Fjord det nødvendigt straks at tage til Genmæle, og ved Foredrag i Landhusholdningsselskabet og i »Selskabet for Sundhedsplejen« paaviste han ved Fremlæggelse af kemiske Analyser, at Forskellen paa Mælkens kemiske Sammensætning alene bestod i et mindre Fedtindhold i den skummede Mælk.

Fjord kunde ligeledes meddele, at Landmænd, som allerede i et Par Aar havde fodret baade Kalve og Svin med centrifugeskummet Mælk, aldeles ingen Ulemper havde mærket. Fjord gik imidlertid videre, idet han rundt paa Mejerigaardene fik en Række Fodringsforsøg med Kalve og Svin i Gang, der tydeligt og med uangribelige Tal godtgjorde, at Næringsværdien af skummet Mælk fra de forskellige Systemer paa det nærmeste var lige stor.

Samtidig med Klagerne over den ringe Værdi af Skummet-Mælken fremkom der ogsaa Klager over dens ringe Holdbarhed, og Klagerne ledsagedes af den Bemærkning: Dette skyldes selvfølgelig Centrifugerne. — Fjord svarede straks: Selvfølgelig skyldes dette ikke Centrifugerne, og nogle Holdbarhedsforsøg godtgjorde, at den centrifugerede Skummet-Mælk og den søde Mælk, hvorfra den stammede, holdt lige længe at koge, naar den henstod under samme Varmeforhold. Fjord udtrykte dette saaledes: Enten har den søde Mælk, før Centrifugeringen, eller den skummede Mælk, efter denne, henstaaet ved en for høj Varmegrad.

Men Husmødrenes Klager var berettigede, Mælken kunde ikke altid taale at koges til anden Dags Middag. — Nu vidste Fjord hjemme fra, at naar Madvarer skulde holde nogle Dage, saa gav Husmødrene disse et Opkog. Men den derved opstaaede kogte Smag holdt man ikke af, naar Mælken skulde bruges til Drikke- eller Dyppe-mælk. Fjord begyndte da Forsøg over Mælks Holdbarhed efter en Opvarmning til mellem 50 og 100° C. og en straks derpaa følgende Afkøling til 10 à 12¹/₂° C. og følgende Henstand ved almindelig Varme.

Under dette Arbejde iagttog Fjord, at der dannede sig Skorpe i Kogekarret selv ved kun en Opvarmning til 60°, og da han kendte hjemme fra, at der ved Tillavning af Mælkemad røres i Gryden for at hindre Dannelse af »Skovver«, saa var hans Tanke hurtig samlet om et Røreapparat til Kogekarret, og Resultatet blev det udmærkede: Fjords Pasteuriserings-Apparat, hvori Mælken kan opvarmes til 90° uden Paabrænding, og hvorved Mælken opnaar en Holdbarhed, saa den uden særlig Afkøling kan sendes tilbage til Leverandørerne i Spandene uden disses særlige Rengøring og dog være tjenlig til Brug i Husholdningen det følgende Døgn.

Med disse Forsøg er Centrifuge-Systemet erkendt af alle som det bedste Mejerisystem, det, gennem hvis Brug det største Pengeudbytte af Mælken vindes, og — hvad der for det danske Landbrug fik den mest vidtrækkende Betydning — særlig for det forholdsvist stærkt udstykkede Jordbrug, at nu kunde selv det mindste Jordbrug faa sin lille Mælkemængde rationelt behandlet og derigennem opnaa samme Betaling Pund for Pund, som for Mælken fra de større og største Kvæghold.

Man kendte allerede i Vand- og Ismejeriernes Dage de store Samlemejerier, hvor enkelte Mænd opkøbte Naboernes Mælk efter en forud aftalt Pris. Disse Mejerier fik desværre Navnet »Fællesmejerier« knyttet til sig, og vanskeliggjorde derved, at denne Betegnelse senere kunde bringes i Anvendelse, da de egentlige Fællesmejerier op-

stod; de Sammenslutninger, hvor Mælkeleverandørerne selv i Fællesskab ejer og driver Mejerierne, og hvor hele Udbyttet fordeles ligelig mellem alle, store og smaa Leverandører efter Mængden og Godheden af leveret Mælk. disse Mejerier fik nu det tyskagtige Navn: Andelsmejerier.

Dansk Landbrug er bleven og bliver nævnt med Ros og Hæder for Andelsvæsenets Udvikling her i Landet og med Rette, men Forholdet er dog dette, at havde Fjord ikke øvet sin store velsignelsesrige Gerning blandt os, ja bogstavelig talt ude i det praktiske Landbrug, saa havde det ikke gaaet saa hurtigt, saa sikkert og fredeligt med Oprettelsen af Mejerier og Slagterier og andre nærliggende og tilsluttende Foreninger.

Foruden det allerede omtalte, maa her særlig understreges Betydningen af den Fjord'ske Kontrolcentrifuge, hvorved man simpelt og sikkert kunde godtgøre, dels Mælkens Indhold af Fedt, og dels ved samtidige Staldprøver, Mælkens Uforfalskethed eller Ægthed.

Det var jo en gammel Iagttagelse, at Middags- og Aftenmælken bar mere Fløde end Morgenmælken, og Fjords tidligere Forsøg havde ligeledes vist, at de forskellige Kvægracer, og inden for disse de enkelte Individier, gav Mælk af forskellig Fedme.

Ejerne af Fællesmejerier ønskede meget at sikre sig uforfalsket Mælk, og i Andelsmejerierne blev man hurtig klar over, at det gode Sammenhold og Samarbejde nødvendigvis maatte kræve, at Mælkens værdifuldeste Del, Fedtet, efter sin Mængde kom til at øve Indflydelse paa den Pris, hvormed Mælken afregnedes til den enkelte Leverandør.

Man spurgte Fjord, og efter en indgaaende og mangfoldig Sammenligning af den kemiske Analyse med forskellige andre Undersøgellesmaader, indrettede han sin Kontrolcentrifuge, og ved den saakaldte Differenceberegning gav han Mejerimændene et Beregningssystem, hvorefter hver enkelt Leverandørs Mælk kunde afregnes efter Mælkens Værdi til Smørlavning.

Fjord oprettede for Mejerister et 3 Ugers Kursus i dette Afregningssystem paa Forsøgslaboratoriet, ligesom han ogsaa censurerede de første Kursus paa Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole.

Herigennem lagde Fjord ikke blot Grundstenen til den Andelsmejeriform, der har vist sig modstandsdygtig overfor al Uredelighed og Mistænkeliggørelse, som let opstaar mellem Mennesker i et Samvirke af stor økonomisk Betydning. Kontrolleringen har saaledes straks kunnet afsløre Bedragerier, men det Fjord'ske Mælkekontrolsystem vandt i den Grad Tillid, saa at det blev banebrydende for Kontrolforeningstanken, og har derved gennem Kontrol givet Kvægbrugets økonomiske Udvikling sikre Støttepunkter.

Idet vi hermed kommer ind paa Husdyrbrugets Omraade, maa først og fremmest nævnes Fodrings-Forsøgene med Malkekøer, der i væsentlig Grad gik ud paa at angive det Mængdeforhold i hvilket Fodermidlerne kunde erstatte hinanden. Den valgte Enhed for Sammenligningen var 1 Pd. Korn, som altsaa her blev Foderenheden.

De i 1887 paabegyndte Fodringsforsøg med Malkekøer til Oplysning af det brændende Spørgsmaal om Roernes Foderværdi, samt de senere Forsøg over Foderværdien af Oliekager, blev af uvurderlig Betydning for dansk Landbrug derved, at de fremmede i høj Grad en rationel, en økonomisk, Fodring af vore Malkekøer og medførte en, ikke mindst for de magrere Egne, betydningsfuld og vidtrækkende Ændring i dansk Jords Anvendelse og Udnyttelse, hvilket talmæssigt kan slaas fast ved at eftergaa Statistisk Bureaus Beretninger om Areal-tællinger, som fandt Sted mellem 1890 og 1910. Særlig ses det paa Væksten af Arealet med Foderroer, men tilige i Græsmarker og Engenes meget bedre Udnyttelse.

Fjord naaede ikke selv frem til Forsøg over Mængde-Forholdet af Kraftfoder og Roer, men han lagde en Grundvold for den praktiske Fodring, som fore-

tages den Dag i Dag, 34 Aar efter hans Død, ligesom hele vort landøkonomiske Forsøgsvæsen stadig har det Fjordske Præg af Usvigelighed og praktisk Anvendelighed.

Det er en ligefrem Oplevelse nu igen at gennemlæse Fjords egne Beretninger. Hvor er de dog ikke ædruelige, nøje afstemte med det praktiske Landbrugs Krav, og hvilken Forudseenhed anlagde Fjord dog ikke sine første Forsøg med ved Hold-Inddeling o. s. v. — Det første forsøgmæssige Spørgsmaal, han rettede til Malkekøerne var, jeg fristes til at forme det saaledes, om Køerne var lige glade, enten de fik en Spand Vand ekstra eller et Tilskud af Roer og om Smørudbyttet paavirkedes deraf, og saa læser man i en Note i Beretningen: »Der er desuden foretaget to andre Vejninger af Køerne, den ene i Løbet af Forsøgstiden, den anden nogle Dage efter dennes Slutning, — den sidste for at undersøge, om en Del af Roeholdenes Vægtforøgelse ikke kunde stamme fra et forøget Indhold i Mave og Tarme, hvad ikke synes at være Tilfældet«.

Og idet Fjord godtgør, at 360 Pd. Roefoder har forøget Mælkemængden med 26 Pd. og Legemsvægten med 5 Pd., saa føjer han til: »Idet jeg nævner disse Tal, maa jeg dog advare imod, at de benyttes til at omsætte Roefoderet i Pengeværdi; thi Roefoderet er givet som et Tilskud«.

Fjord slaar ved disse første Forsøg fast, at Tilskudet af Roer ikke bevirker nogen Forandring i Mælkens kemiske S sammensætning, at denne ikke, skønt Roerne er et vandholdigt Foder, bliver tyndere, magrere.

Disse første grundlæggende Fodringsforsøg med Malkekøer udførtes paa Sanderumgaard, Duelund, Rosvang, Bregentved og Wedellsborg (hertil kom senere: Nislevgaard, Kjærsgaard, Søholt og Sdr. Elkjær), og man erfarede, at Forsøgsværterne følte sig lige saa stærkt knyttede her, som alle Vegne til de Fjordske Forsøg, som selve hans Medarbejdere, og det var en ganske klar Sag for

alle, at Forsøgene blev satte godt i System, og at de maatte lykkes.

Fjord udtalte sig i 36. Beretning saaledes: »Forsøgene har givet et bekræftende Svar paa Spørgsmaalet om, hvor vidt det er muligt ved vort bevægelige Forsøgsstations-System ved Fodringsforsøg med Malkekøer at give ej uvigtige Bidrag til Belysning af forskellige Foderstoffers Betydning; men en Forudsætning for, at slige Forsøg kunde gennemføres er, at vore Forsøgsværter ikke trættes af at have os som Gæster i deres Mejerier og Stalde med disse i deres Bedrift en hel Del indgribende Forsøg«.

Fjord vilde hermed ganske sikkert have udtalt, at nu vovede han at gaa videre med disse Forsøg, der ellers bevægede sig paa et Omraade, hvor han ikke følte sig sagkyndig nok. Han havde saaledes i 1884 sikret sig Landhusholdningsselskabets Konsulent i Husdyrbrug, *P. Jessen*, som Leder af Fodringsforsøg, og Jessen ledede i Begyndelsen af 1885 nogle Forsøg, der skulde prøve Nøjagtigheden af den Slags praktiske Forsøg, men Jessen døde samme Aar, og naar Fjord ikke samtidig lod Tanken falde, da skyldes det, at Inspektør *Buus* lovede at være Fjord behjælpelig med Udarbejdelsen af Forsøgsberetningerne. — Saa døde imidlertid *Buus* 1886, og paa Forsøgsværternes og andre Landmænds indtrængende Opfordring tog Fjord selv Ansvaret ogsaa for Fodringsforsøgene.

Og nu anlagdes Forsøgene ikke alene for at faa oplyst Roefoderets Betydning som »Tilskud« til Gaardenes almindelige Fodringsmasse, men Fjord søgte nu Klarhed over, om en vis Mængde Roer kunde træde i Stedet for en vis Mængde Kraftfoder, uden at dette havde nogen kendelig Indflydelse paa Mælkeudbyttet, Mælkens Sammensætning, samt paa Dyrenes Trivsel.

Fjord havde i 1889 indbudt samtlige Forsøgsværter til Drøftelse af Forsøgene. I Mødet drøftedes baade Resultaterne af forrige Aars Forsøg og Planerne for de kommende Forsøg, og i Mødet 1890 blev det vedtaget ikke

blot at holde sig til Gaardenes almindelige Foderblandinger som Udgangspunkt, men tillige at inddrage i Forsøgene Spørgsmaalet om Oliekagernes Betydning i Sammenligning med Korn.

Fjord oplevede ikke selv Resultaterne af disse Forsøg, men denne Forsamling kender ikke blot disse Resultater, men tillige den betydelige Fortsættelse og omfattende Udvidelse, Fodringsforsøgene og de landøkonomiske Forsøg i det hele har faaet, ikke mindst ved det brede Grundlag, som Valgene til »Landøkonomisk Forsøgslaboratoriums Organisation« nu har faaet, saa det danske Forsøgsvæsen, hvilende paa den af Fjord lagde Grundvold, Aar efter Aar forherliger Mindet om Fjord, den gode danske Mand, Fædrelandets offervillige Tjener, dansk Husdyr- og Mejeribrugs ypperlige Vejleder.

Jeg maa endnu have Lov at nævne forskellige Forhold, som yderligere karakteriserer denne vor berømte Landsmand.

Fjords første Fodringsforsøg med Smaagrise fortsattes ved senere Forsøg med Slagterisvin, og disse Forsøg endte med, at alle Forsøgsdyrene blev slagtede paa Svineslagterier, hvor de bedømtes med Hensyn til Flæskets Kvalitet. Det Samarbejde, som her kom i Stand, er senere udviklet og har haft overordentlig stor Betydning for Produktionen af Slagterisvin.

Under den store nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunst-Udstilling i København 1888 var Fjord baade Medlem af Udstillingskomitéen og af Mejeriudvalget, og det Samarbejde, som Fjord i Løbet af Sommeren fik indledet med vore Smørhandlere og mellem disse indbyrdes, førte til Virkeliggørelsen af de sammenhængende Rækker af Smørudstillinger, der nu fortsættes under Navn af de »Lovbefalede Smørbedømmelser«.

Det vil være vanskeligt, at udrede Værdien af det Samarbejde, som her bragtes til Veje mellem Forsøgslaboratoriet, Landmændene, Smørhandlerne, Mejerikonsulenterne og Mejeribestyrerne. Materialet fra Forsøgslabora-

toriets Smørudstillinger har med overbevisende Sikkerhed gentagende slaaet Tvivlen om vort Smørs Ægthed ned. Englænderne er ved vor nidkære Landbrugskonsulent *Harald Fabers* Virksomhed bleven overbeviste og imponerede af det danske Forsøgsvæsen og den dermed i Forbindelse staaende Kontrol.

Det gamle Ry, som vi vandt ved den internationale Smørudstilling i London 1879, er ved Forsøgslaboratoriets Smørbedømmelser blevet fornyet og har holdt sig siden, saa der endnu den Dag i Dag paa det engelske Marked opnaas en Overpris for det danske Smør. Det danske Mejeribrug bør derfor værne om denne af Verdensmarkedet anerkendte, købmandsmæssige Smørbedømmelses Autoritet.

Det er tidligere nævnt, at Fjord under sine Forsøg fik Idéen til og lod lave ikke faa forskellige Apparater til Brug i Mejerierne. Han stillede disse Apparater til fri Raadighed for Mejerierne og udtog aldrig noget Patent, saa Maskinfabrikanterne kom straks i indbyrdes Kappestrid om at lave det mest hensigtsmæssige, mest formaalstjenlige Apparat. »Jeg arbejder ved Hjælp af Landets Penge«, sagde Fjord, »derfor skal ogsaa mit Arbejdes Resultater tilhøre alle mine Landsmænd«.

Det var i Provisorietiden og i Visnepolitikens Dage, at der krævedes større og større Bevillinger til de Fjord'ske Forsøg. Det hændte da, at Finansudvalget ønskede at tale med Fjord om de mange Penge, hans Forsøg krævede. Og naar der da blev spurgt, om han ikke kunde hjælpe sig med et mindre Beløb, svarede Fjord: »Jo, det kan jeg saa udmærket godt, jeg kan nemlig nøjes med slet ingen Penge, men saa bliver der heller ikke udført noget Forsøg!« Da havde hverken Højre eller Venstre Lyst til at nægte Bevillingen.

Paa en Rejse kom Fjord i Samtale med en Mand, som da han fik at vide, at det var Fjord, han talte med, udbrød: »De, som kan faa Rigsdagens Bevilling til alt, hvad De ønsker, hvad er De, er De Højremand eller Venstre-

mand?« »Jeg er Forsøgsmand«, svarede Fjord med det kendte lune Blink i Øjet.

Naar Fjord i sine sidste Leveaar muligvis var den mest kendte Mand i Landet, da skyldtes det ikke alene Forsøgsmanden, men tillige i høj Grad Skolemanden.

Selv Lærer og Lærersøn havde han indtil sin Død stor Interesse for sine Standsfæller. Kommen i Forbindelse med D. G. Monrad overdrog denne i 1858 Fjord at lede de saakaldte Monrad'ske Kursus, som Fjord udviklede til de nu velkendte Feriekursus for Lærere og Lærerinder i Folkeskolen, der Aar efter Aar skaffer Hundreder af Lærere og Lærerinder en Videreuddannelse.

Lærerne forguede Fjord. Han var som oftest Ordstyrer ved de store Skolemøder. Ved et saadant hyldede en Lærer ham, som Lærerstandens »Fjord«, der lig de mange Fjorde i vort Land bringer frisk Luft og Bud fra det store Hav, og hjælper os til at blive glade og lykkelige Mennesker.

Boende paa Frederiksberg valgtes han ind i Skolekommissionen, og Fjord blev Skaber af det udmærkede Skolevæsen, som den Dag i Dag med stor Kraft drager Ansøgninger ind fra Danmarks Lærerstand om Ansættelse paa Frederiksberg. Der fortælles fra Skolekommissionens Møder, at naar Fjords Forslag mødte økonomiske Betæneligheder, saa lagde Fjord Ansigtet i de alvorligste Folder og spurgte: om man vejede Børnene med Penge, og dermed var Modstanden brudt.

Fjord blev Medlem af Skolelærer-Eksamens Kommissionen, og den Gang, der blev tale om at aabne Kvinder Adgang til Skolegerningen, stillede Fjord sig straks ved Siden af Professor *Holbeck*, der vilde, at Kvinder skulde have Ret dertil, kun var Fjord til at begynde med lidt betænkelig ved, om Kvinder kunde klare for sig i Regning.

Fjord værnede Kvinderne mod Overanstrengelse ved paa Frederiksberg at faa fastslaaet, at 24 Timers ugentlig

Undervisning var tilstrækkeligt for at opnaa fast Ansættelse, og dernæst ved Ansættelse af Vikarer.

Det var Skolemanden for Børneskolen, men Landbohøjskolens mange Elever mindes ham med Tak, som den rette Skolemand ogsaa for voksne.

Jeg vil helst kalde hans Undervisning livfuld, thi han magtede med Lethed at stille vore Tanker i det rette Forhold til Opgaverne, og dernæst knytte Opgaverne til vore praktiske Iagttagelser og Erfaringer.

Fjords Foredragstimer blev tillige ofte livlige; som bekendt var han ikke altid heldig med sine Kateder-Forsøg, men hvem mindes ikke det Humør, hvormed han efter et mislykket Forsøg kunde udbryde: »Det mislykkes, mine Herrer, vi gentager Forsøget!«

Landhusholdningsselskabet, som har samlet os i Aften, var hele Fjords Liv igennem den Institution, som han omfattede med Højagtelse, Taknemmelighed, Hengivenhed, og jeg tror ikke, det er for stærkt at sige, med Kærlighed.

Til Fjords første Barndomsminder hører dette, at Faderen modtog Landhusholdningsselskabets Sølvbæger.

Saa snart Fjord derefter er kommen i Virksomhed ved Landbohøjskolen overdrog Selskabet ham Ledelsen af de meteorologiske Observationer paa de mange mindre Observations-Stationer, Selskabet oprettede i 1860, og under dette Arbejde forbedrede han Regnmaalerne. — I 1874 drager Selskabet Fjord ind i Forsøg med Opbevaring af Is, og nu kædes Forsøg til Forsøg, som jeg før nævnte, derved at Fjords Beretninger i Selskabet afføder Drøftelse mellem Landmændene, og det er Selskabets Ære, at det ved at bringe Fjord i Forbindelse med det praktiske Landbrug aabner Muligheden for de storslaaede Forsøgsvirksomheder, som Fjord ikke alene lagde Grunden til, men fik sat i saa god Gænge, saa de blomstrer nu, som aldrig før. Men nærede Docent Fjord Højagtelse for dette Selskab, saa viste Selskabet ogsaa Højagtelse for den gode Medarbejder, og Valget af Docent Fjord i 1883 til

Præsident og Sølvkransen paa hans Kiste er smukke Vidnesbyrd herom.

Fjord døde brat og uventet den 4. Januar 1891.

»Mælkeritidende«s følgende Nummer udgik med Sørgerand. Under et Kors og Fjords Navn indledes Budskabet med følgende Vers:

Da Søndagshelgen var runden
— den første i Aaret det ny —
da gik der i Nattestunden
et Dødsbud fra Kongens By.

Ej kom det fra Fyrste-Sale
med Paabud om Landesorg,
dog fører det Alvorstale
til Hytte saavel som til Borg.

Se Korset for oven og Navnet!
Tag op hver fribaaren Mand
Hans Gerning; da bødes paa Savnet .
for Danmarks Folk og Land.

Salmedigteren Kingo synger i en af sine Aftensalmer:

»Hvilestunden er i Vente«

og heri tolker Kingo den Tak, som vi daglig maa bringe Gud Fader, den almægtige, Himlens og Jordens Skaber. — Dette var for Fjord en Nødvendighed!

Vi vil i Aften samle os i en Tak til Gud, fordi han under vort Folks Levnedsløb har oprejst Mænd imellem os, der baade paa det aandelige og materielle Livs Omraade har kunnet gribe Faklerne, som laa med en ulmende, hendøende Glød; Mænd, som har kunnet svinge Faklerne, saa de blussede op og lyste for os over Nutid, Fortid og Fremtid, klarede Vejene for os og lod os øjne Maal for vort Liv og vort Virke.

Docent Fjord var en af disse Fakkeltbærere!

Alle os, som det danske Landbrug har kaldt og kaldet til Arbejde, hvad enten vi direkte er knyttet til Landbruget eller gennem videnskabeligt, skolemæssigt, forsøgmæssigt, konsultatorisk eller forretningsmæssigt Ar-

bejde virker for Landbrugets Fremme, alle føler vi, at Fjord var vor Mand, og at vi saaledes alle her i Aften kan samles i et: Ære være Mindet om Docent Fjord!

— Forpagter *Sonne* sluttede Mødet med følgende Udtalelser:

I den smukke Mindetale, vi nu har paahørt, har Hr. Appel givet en pietetsfuld Skildring af Docent Fjord som Forsøgsmand, som Skolemand, som Lærer og som Meneske. Og baade den af Hr. Appel saaledes givne Levnedsskildring og den her i Salen opstillede smukke og vellignende Buste af Docent Fjord giver Genskin af det lysende Eftermæle, som Fjord vandt ved sin fortjenstfulde mangesidige Virksomhed.

Hr. Appel har talt her ikke mindst som Repræsentant for den Side af vor Landbrugsproduktion, som fornemmelig drog Nytte af Fjords Forsøgsvirksomhed, og har saaledes talt med særlige Forudsætninger for at kunne vurdere denne den mest betydningsfulde Side af Fjords Livsgerning.

Hr. Appels Mindetale stadfæster vor Forhaandsopfattelse af, at naar Fjords Virksomhed bar rige Frugter og satte dybe Spor i vort Landbrugs Udvikling, skyldes det den lykkelige Forening af rige Evner og almenmenneskelige Egenskaber, som i Forbindelse med en levende Virke-trang gjorde Fjord til vort Landbrugs højt fortjente Vejleder og Fører.

Ved sin dybe Opgaaen i Emnet, ved sin varme Sympati for og Kærlighed til dette er det lykkedes Hr. Appel paa smukkeste Maade at udforme og levendegøre Billedet af den betydelige Personlighed, hvis Minde Selskabet har ønsket at hædre.

Og paa Præsidiets og Tilhørerkredsens Vegne bringer jeg herfor Hr. Appel vor varmeste Tak.

Efterskrift.

Efter Foredraget kom Professor, Dr. med *B. Bang* og takkede mig for Foredraget, idet Professoren tilføjede:

Havde De ogsaa nævnt Docent Fjords Fortjeneste med Hensyn til Støtte af Veterinær-Videnskaben, saa vilde Foredraget været fuldkomment.

Jeg maa indrømme, at det Arbejde, som er udført af Professor Bang, hans Medhjælpere og Efterfølger paa den bakteriologiske Afdeling paa Forsøgslaboratoriet i højeste Grad vedrører Landbruget, og med Professorens Billigelse tillader jeg mig i denne Efterskrift efter Særtryk af »Maanedsskrift for Dyrlæger« Bd. XXXV. 1923, Side 443—444, at gengive Professor Bangs Omtale af Fjord i sit Foredrag: Erindringer fra min veterinære Virksomhed.

Professor Bang skriver: »Studiet af Yvertuberkulose førte mig ind paa Spørgsmaalet om tuberkuløs Mælk overhovedet, en Sag, hvormed jeg beskæftigede mig meget i den nærmest følgende Tid. Det var Indledningen til mine Tuberkulosearbejder — og ved Siden af den Betydning, som disse paa andre Maader har faaet, var der en anden vigtig Sag, som blev en Konsekvens af den, nemlig Oprettelsen af den bakteriologiske Afdeling paa Forsøgslaboratoriet. Det var vistnok i Begyndelsen af 1884, at Westring gav mig det Raad, at henvende mig til Fjord, som nylig havde faaet oprettet Forsøgslaboratoriet, og spørge ham, om han ikke kunde skaffe mig Lokale i sin Bygning (»Mælkepaladset«, som hans Fjender den Gang kaldte det) til Indretning af et lille bakteriologisk Laboratorium og skaffe mig lidt Penge til dets Drift. Paa Forhaand havde jeg kun ringe Tro til, at det skulde lykkes. Jeg kendte meget lidt til min Kollega Fjord, og den Berøring, jeg havde haft med ham, havde nærmest været fjendtlig, idet jeg havde foreslaaet i Undervisningsraadet, at Veterinæreleverne skulde bestaa den store Præliminær-eksamen for at faa Adgang til Studiet i Stedet for den lille. Denne Reform bekæmpede Fjord ivrigt, idet han holdt paa, at det var hensigtsmæssigt, at der var saa let Adgang som muligt for unge Mennesker, der var født under tarvelige Kaar, til at kæmpe sig frem til bedre Samfunds-

stillinger. Fjord tog imidlertid imod mig med aabne Arme, overlod mig et stort — og snart tillige et mindre — Værelse paa første Sal og hjalp mig personlig ved mine første Forsøg over den Varmegrad, der behøvedes til at dræbe (eller hæmme) Tuberkelbaciller i Mælk m. m. I Begyndelsen var det mig forresten ikke muligt at finde Tid til at arbejde ret meget paa det bakteriologiske Laboratorium, men der var skaffet Plads for *Sand og Jensen* til at gøre deres første Studier over maligut Ødem og Kværke. Det var navnlig, efter at jeg 1887 var bleven fri for den ambulatoriske Klinik og havde overtaget den nyoprettede Post som Lærer i patologisk Anatomi og almindelig Patologi, at jeg kunde tage fat med Kraft paa de bakteriologiske Studier. Men jeg havde i alt Fald faaet skabt den Institution, Forsøgslaboratoriets bakteriologiske Afdeling, hvorfra senere er udgaaet saa mange gode Arbejder. Af stor Betydning blev det, at *C. O. Jensen* i Slutningen af 1887 blev kaldt herover fra Nimtofte for at assistere mig under Udbrudet af Svinepest. Nogle Aar senere fik han — som bekendt — sin særlige Afdeling under Laboratoriet, og deraf fremvoksede tilsidst i 1908 Serumlaboratoriet.«

Det har været mig kært, at kunne føje dette til Gengivelsen af mit Foredrag her i Tidsskriftet.

Hans Appel.

Australien.

Af F. Mourier Petersen.

Jeg ved ikke, hvor lidt eller hvor meget den opvoksende Ungdom lærer i Skolerne om Australien, men i min Skoletid, der ligger en 30—35 Aar tilbage, lærte man saa at sige intet. Naar jeg derfor vil forsøge at bibringe Læsere af »Tidsskrift for Landøkonomi« nogen Kendskab til det store Land, der rykker op som faretruende Konkurrent til vor Smørekspert og de Muligheder, det har for at rykke frem i 1. Geled, da kan jeg ikke sammentrænge Stoffet i en kort Artikel, dertil er det for righoldigt. Før jeg gaar over til at omtale selve Landbruget, vil jeg derfor i korte Træk omtale Kolonisationen, Lovgivningen, Klima m. m. — kort sagt, en lille historisk og økonomisk Oversigt.

Kolonisationen.

Først efter 1770 — hvilket Aar den engelske Kaptajn *Cook* opdagede Australien og gik i Land i »Bota new Bay« paa Sydøstkysten, kun faa Mil fra det Sted, hvor Australiens største By, den c. 1 Million store Sidney nu ligger — havde man intet Kendskab til den store Verdensdel, der kan rumme Europa næsten 1½ Gang. *Cooks* Beretninger om Landet vakte umaadelig Opsigt i England, der straks tog Landet i Besiddelse. Det skete paa et for England saare belejligt Tidspunkt; 12 Aar senere frigjorde Nordamerika sig, hvad der betød en kolossal Svækkelse. Men det bidrog til, at Interessen saa

meget desto mere samlede sig om det store ny Land, og i én Henseende kom Australien særlig til Pas. England havde før Nordamerikas Løsrivelse brugt at deportere sine Forbrydere derover; nu var der lukket af for det, men saa kom Australien og dertil sendtes nu de politiske og kriminelle saavel mandlige som kvindelige Lovovertrædere. Der skulde maaske i de Tider ikke saa særlig meget til, at en Autoriteterne ubehagelig Person blev lempet over til den modsatte Side af Kloden. Det blev ogsaa en rig Strøm, der i Aarenes Løb, til 1865, stod fra England til Australien. Alt i alt regner man, at c. 200.000 Mænd og Kvinder er bleven deporterede dertil. »Convicts«, som disse kaldes, blev anvendte til at opdyrke det ny Land; det gjaldt jo om hurtigst muligt at kunne brødføde sig selv; den Gang varede Forbindelsen lange Tider, af og til udeblev Provianteringssskibene paa Grund af Skibbrud, og der var Tider, Hungersnød truede den voksende Koloni. Foruden »Convicts« var der jo Militær med Husstand for at passe paa dem. Snart kom ogsaa de første Kolonister — frivillige —, men Vanskelighederne for dem var saa store, at man 1810 kun træffer 700 saadanne mod c. 13,000 »Convicts«. Da anvendte en af de mange ofte farlige Guvernører en ny Taktik. Han betragtede og behandlede »Convict«s, der havde udstaaet deres Straf, som fuldstændig jævnbyrdige med de frivillige Kolonister, Brøden, der var afsonet, som glemt, og de indtraadte fuldt ud i de frivillige Kolonisters Rettigheder. Dette har selvfølgelig i høj Grad animeret de bedre Elementer blandt »Convicts« til at opføre sig godt, til at stræbe efter ved mønsterværdig Opførsel at opnaa Benaadning, Haabløsheden var taget fra dem. Da denne geniale Guvernør — *Macquarie* — 1821 trak sig tilbage, efterlod han sig en Koloni, der økonomisk og socialt var i ypperlig Stand. Der kom Skibsladning paa Skibsladning af »Convicts«, ny Kolonier blev dannede andre Steder, Grundlaget for de nuværende 6 Stater, der lidt efter lidt skilte sig ud fra hverandre. Man trængte frem over

Kystbjærgene, der med de uendelige Eukalyptusskove laa som en Vold mod det indre. Kolonialregeringen i London agiterede stærkt for frivillig Udvandring og gav Tilbud om Jord paa gunstige Vilkaar, saa 1851 er der c. 400.000 frivilligt indvandrede Jordbrugere foruden »Convicts«. Dette Aar indtraf en Hændelse, der i Løbet af det næstfølgende Tiaar fuldstændig skulde forandre Kolonisationens Udvikling. Guldlejerne blev fundne. Fra Alverdens Riger og Lande strømmede Guldgravere til. Befolkningen blev tredoblet, saa 1861 er der over $1\frac{1}{4}$ Million. Det var et saare blandet Selskab, der nu tog Land, maaske i moralsk Henseende ikke bedre end »Convicts«.

Den politiske Udvikling.

Det er forståeligt, at den Politik denne Befolkning har ført og fører, er saare demokratisk, nu ganske underkastet Arbejderstyre. En kort Skildring af dens Udvikling har sin Interesse.

Til at begynde med var al Styrelse underkastet den fra England udsendte Militærguvernør, der praktisk set havde fuldstændig uindskrænket Magt. Disciplin var nødvendig, og den blev ogsaa med Haardhed, til Tider med Grusomhed, haandhævdet. Derom vidner Billeder af Torturredskaber i Museerne. Efter Tabet af Nordamerika var hele den engelske Kolonisations Administration i ret kaotisk Tilstand; dette bevirkede ogsaa, at den eneraadende Guvernør fik større Frihed, større Magt. Han administrerede, lovgav og dømte. Han forestod Uddelingen af de Fornødenheder, der kom fra Hjemlandet — Redskaber, Saasæd, Klæder o. s. v., og han modtog for en fast bestemt Pris det Overskud, der blev af Jordprodukter. Dette Forhold har sikkert spillet en stor Rolle i Australiens successive politiske Udvikling i ren statssocialistisk Retning. Da senere Kolonisterne selv overtog Administrationen, var de vant til, at Regeringen, Staten, havde al Økonomi i sin Haand. Eftersom Kolo-

nierne udviklede sig, maatte Guvernøren have større og større Hjælp. Til at begynde med var alle Embedsmænd udsendte fra England, men senere bliver erfarne Kolonister tilkaldte som Raadgivere; af og til paa Guvernørens Forestilling antagne som Embedsmænd, det første Skridt i Retning af Beboernes Indflydelse paa Administrationen. Denne udvikler sig successivt; et lovgivende Raad bliver stiftet, dels af Embedsmænd, dels af Jordbrugere, og 1828 har dette udvidede Raad faaet saa megen Magt, at det paalægger Skatter, har Kontrol med Finansforvaltningen, og det vigtigste: ingen Lov kan stadfæstes af Guvernøren mod Raadets Veto. Saa kommer 1842 det næste betydningsfulde Skridt i Retning af Selvstyre. Kolonierne faar deres første Forfatning gennem Oprettelsen af et lovgivende Kammer paa 36 Medlemmer, hvoraf Regeringen valgte 12, medens 24 valgtes af Folket, saaledes, at enhver der ejede 200 £ eller svarede en Forpagtningsafgift af 20 £ om Aaret, havde Valgret. Den ny Rigsdag havde altsaa lovgivende Magt, »dog maatte Lovene ikke stride mod engelske Love«. Rigsdagen havde delvis Raadighed over Finanserne. Man ser, hvor langt denne ny Koloni alt da var i politisk Selvstyre frem for de fleste samtidige europæiske Stater. Her havde »den hellige Alliances« Despotisme ført til de velkendte Eksplosioner sidst i Fyrreerne, og blandt den Hærskare, der først i Halvtredserne strømmede til Australiens Guldminer, fandtes i massevis Politikere fra saa at sige de fleste europæiske Stater, Mænd, der var fyldte af Louis Blancs og Mazzinis Idéer, som havde kæmpet paa Barrikaderne i Paris og Berlin, der var Østrigere, Polakker og irske Oprørere, for hvem selve Ordet »Frihed« indeholdt et helt Livsideal. Disse oplyste, begavede Mænd, udrustede med kolossal Energi, skolede hjemme fra i Agitationens Tjeneste, som kunde udtrykke sig i Taler og bruge en Pen, de skulde snart gøre sig gældende. Der kom Liv og Fart i den politiske Udvikling, Blade blev udgivne, talrige Møder afholdt og

de gamle ret konservative Farmere, der hidtil havde haft Magten, blev trængt tilbage. Man fordrede eget Parlament. 1854 fremkom der Krav herom fra 4 Kolonier og senere fulgte de andre Kolonier efter. Det bevilgedes; et Tokammer efter engelsk Mønster overtog Magten. Valgretten var paa bredt demokratisk Grundlag. De 6 Stater udvikler sig og udskiller sig fra hverandre. Senere — Aar 1900 — slutter de sig sammen og danner med Tasmanien en *føderativ Stat*, saaledes at hver Stat har sit eget Parlament og Ministerium, men desforuden et Fællesparlament — the Commonwealth — og Fællesministerium. Den formelle Forbindelse med England opretholdes af en engelsk Generalguvernør, hvis Stilling er som en konstitutionel Regents.

Vidtstrakte Toldpræferencer for England er den væsentligste Fordel for Moderlandet af denne ellers komplet selvstændige Koloni, der kalder sig »White Australian« — Hvide Australien —, men økonomisk er den saare afhængig af England, der stadig og navnlig under og efter Krigen har maattet forstrække Australien med kolossale Summer. Før det australske Statsforbund kom i Stand, var de forskellige Stater fuldstændig uafhængige af hverandre; man træffer det særegne, at en Stat var protektionistisk, Naboen frihandlerisk. Nu er der lukket af for Frihandelen, Australien er maaske Verdens mest toldbeskyttede Stat. Men man ser den Dag i Dag det Særsyn, at der findes 5 forskellige Sporvidder paa Banerne, ét ensartet Banelegeme har man ikke kunnet enes om, hvilket koster Australien mange Millioner i Omlæsning om Aaret.

Naar man nu kender lidt til det australske Folks Oprindelse, er det let forstaaeligt, at her bliver ført en yderst demokratisk Politik. Det er Haandens Arbejdere, der har Magten; for Tiden har 5 af de 6 Stater Arbejderregering, og i intet andet Land har *Fagforeningerne* en Magt som her; det er nærmest dem, der regerer. Forlængst er 8-Timers Arbejdsdagen lovfæstet. En Overklasse, som i

de gamle europæiske Stater, findes selvsagt ikke i samme Forstand her i denne ny Stat; stor Forskel i aandelig Udvikling og Interesser er her ikke, Arbejdernes høje Lønning og Levefod udvisker Standsforskel.

Har der end været eksperimenteret ret kostbart med Lovgivningen, saa gik det dog nogenlunde indtil Verdenskrigen. Uden at betænke sig et Øjeblik kastede Australien sig ind i den paa Grund af gammelt Had til Tyskland. 330,000 af Landets bedste Ungdom drog til Europa, der nu i sit Skød gemmer de 60,000, medens 130,000 vendte hjem som mer eller mindre aandelige og legemlige Krøblinge. Det var et voldsomt Kontingent fra en Nation paa c. $5\frac{1}{2}$ Million; men ogsaa i anden Henseende blev det en stor Svækkelse for Landet. Det var som anført den bedste Ungdom, der drog afsted. Tilbage blev en Ungdom, der for en stor Del var Pacifister, som ikke nærrede overdreven Fædrelandskærlighed, som hadede England — Mænd, der stammede fra Irland. Da saa almindelig Værnepligt blev indført i England, forduftede derfra et betydeligt Antal af samme Kaliber som de, der blev hjemme i Australien. Først tog de til Amerika, men da der ogsaa blev ubehageligt for dem dér, videre til Australien. Man vil nu atter se — ligesom i Guldgraverperioden — at en stor ny Indvandring sætter sit dybe Spor i Landets Politik. Om Situationens Udvikling følgende: Den mere maadeholdne Ungdom var væk og den ny Tilgang, opfyldt af pacifistiske og kommunistiske Idéer, trængte hurtigt de ældre Ledere i Baggrunden baade i Fagforeninger og i Parlament. Strejker og ganske uforholdsmæssig Opskrævet af Lønninger samtidig med en langt ringere Arbejdsydelse, letsindig Omgang med Statens Midler og saa naturligvis enorme Krigsudgifter har bragt Landet i bundløs Gæld. Krigen kostede Australien over 10 Milliarder Kr. eller over 1800 Kr. pr. Hoved. Heraf toges 24 pCt. gennem Skatter, 76 pCt. gennem Laan. Medens der 1913—14 til Statsforbund og Kolonier betaltes 144 Millioner i Skat, er man 1920—21 oppe

paa 702 Millioner eller 10 pCt. af Totalproduktionens Værdi mod 4 pCt. i 1914. Der er her gaaet ud fra Sterlings Normalværdi i danske Penge: 1 £ = 18 Kr. De enorme Produktionsomkostninger umuliggjorde Industriens Konkurrence med andre Lande. For at kunne opretholde de høje Lønninger er Staten traadt hjælpende til overfor Industrien, der beskyttes af enorme Toldsatser, Dumpingtold og Eksportpræmier, man skruer og skruer og kører rundt i en Ring. Et andet Led i Bestræbelserne for at holde Lønningerne oppe er total Udelukkelse af alle farvede. Derfor gaar det for langsomt med Landets Opdyrkelse; blev der lukket op for Kinesere og Japanere, vilde disse flittige og nøjsomme Mennesker i Løbet af kort Tid kunne sætte Produktionen enormt op. Hvad Lønkampe — Strejker og Lockout — har kostet Landet i de senere Aar beløber sig til saa store Summer, at det betyder en Svækkelse; jeg skal anføre lidt Statistik:

	1914	1921
Antal Stridigheder	208	624
Antal deltagende Arbejdere	50,283	165,101
Tab af Lønninger i Kroner	5,179,000	13,626,000

og endnu værre var 1919, da Lønningstabet beløb sig til 72 Millioner.

Hvad har Produktionen saa ikke mistet?

Efter nu i ovenstaaende korte Træk at have omtalt Menneskene, deres Afstamning, Kolonisationen, Politiken, gaar jeg over til selve Landet.

Klima. Vegetation.

Paa Grund af Australiens Størrelse er de klimatiske Forhold af stor Forskel. $\frac{2}{5}$ har udpræget tropisk Klima, $\frac{3}{5}$ er varmt tempereret. Langs den østlige og sydlige Kyst er Regnfaldet nogenlunde tilfredstillende, hvorimod den indre Del lider under frygtelige Tørkeperioder. Den Del af Australien, der for dansk Landbrug foreløbig har mest Interesse, er den østlige og sydlige Del med det tempererede Klima, hvor Smørproduktionen har sit Hoved-

sæde i Staten Ny Syd Wales med tilgrænsende Stater: Queensland mod Nordøst, Victoria og Sydaustralien mod Syd og Vest. Ny Syd Wales med sin c. 1 Million store Hovedstad Sidney, Victoria med Hovedstaden Melbourne paa c. 700,000 Indbyggere. Denne Stad er indtil videre Fælleshovedstad, her er Generalguvernørens Bolig og Sædet for »the Commonwealth«, det føderative Parlament og Ministerium.

Eukalyptus.

Det, der præger disse Staters Landskaber, er de Træsorter, der falder ind under Familien Eukalyptus, der, da Kapt. Cook 1770 kom til Australien, som Urskov klædte det meste af Landet, og endnu den Dag i Dag er det saa fremtrædende — der findes ikke mange Farme uden Grupper eller enkeltstaaende af dette mærkelige Træ paa Markerne —, at det maa omtales, naar man vil give et om end kun flygtigt Indtryk af Landet. Eukalyptusfamilien, der tæller c. 250 Arter, er et rent australsk Træ. Det er i Besiddelse af fuld Modstandskraft overfor den frygtelige Tørke, der til Tider indtræder og paa sine Steder dræber al anden Vegetation. Det kan opnaa enorm Størrelse, i de store Kløfter i Bjærgene en Højde af 300 Fod og en Omkreds af 25 Fod; det højeste Træ, der er maalt, viste 342 Fod. Af Ydre er Arterne ret forskellige, navnlig er Barken det. Man ser Eukalyptus med Bark som en gammel Pil, andre med graagul eller hvid; sidste ganske glat og blank, paa nogle hænger afskallet Bark fra Stamme og Grene ned i Laser, mange Meter lange. Men det mærkeligste ved Træerne er deres kantstillede Blade, der desuden er vertikale. Derved gøres de i Stand til at modstaa Sommerens brændende Sol. Bladene er fleraarige, stive og haarde, graagrønne af Farve. Paa den almindelig forekommende Art er de lange, brede ved Stilken, aftagende udad, saa de ende spidsbuede, hvad der giver dem Lighed med en Bommerang; men flere Arter har ret runde Blade, andre ganske smalle og fine. En ganske

ung Eukalyptus er ikke ulig en Rødpil, en anden Art en Birk. Med de mægtige Kroner virker de saare dekorativt i Landskabet, hvor fritstaaende Træer næsten findes i alle Marker. Ser man fra en Bjærgskrænt hen over en udstrakt Eukalyptuskov, virker den ret trist med den skiddengraa Tone, man aner formelig den rædsomme Tørke. Dog endnu værre, naar man ser over den »døde« Skov, som man alle Vegne træffer paa. Skovbrande har hærget vældige Arealer, her staar de mægtige Stammer nøgne, hvide og giver Landskabet et Præg, som var man i »de dødes Rige«. Det kan ogsaa stamme fra Ringbarkning, hvor Kolonisterne tager nyt Land. Som Regel maa Tidens Tand fjærne Stammer og Stubbe, det overkommer Kolonisterne ikke. Disse Arealer ligger mest i Græs til Kreaturer og Faar; men i det tørre Klima holder Træerne sig i Aartier. Træet har som Regel meget haardt Ved; enkelte Arter anvendes til Møbeltræ — saare kønt. At se disse mægtige Træer i Dale og Kløfter er et Pragsyn; hvor Jorden er lidt fugtig som Regel Underskov af Akasietræer med Kronerne i Foraarstiden skinnende af gule Blomster; ogsaa træffer man Underskov af de saare dekorative Bregnetræer. I den tørre Zone og hvor Jorden er mager ser man kun lidt tyndt Græs under Træerne, og disse udstrakte Skovarealer virker uhyre trist.

Landbruget.

Hovedformaålet med min Rejse til disse fjærne Egne har været — foruden Interessen for at lære et stort, nyt og særpræget Land at kende — at faa Indblik i Australiens Landbrug, navnlig Smørproduktionen, og derved danne mig et Begreb om, hvor stor eller lille Indflydelse man kan vente det vil faa paa Afsætningsforholdene for Danmark. Det gjaldt derfor om at lægge Mærke til, hvilket Maal disse sydlige Stater har sat sig, og hvor langt de er naaet frem. Jeg har derfor søgt at komme til Egne i disse Stater, hvor Faareavl, Kornavl og Smørproduk-

tion er herskende, og navnlig at se Mejerier og Farme med Køer samt nogle af de Forsøgsgaarde, som Staterne opretholder; disse sidste er jo et Fingerpeg om, hvad der særlig lægges Vægt paa. Naar det er lykkedes mig at faa et nogenlunde grundigt Indtryk af Forholdene, saa jeg

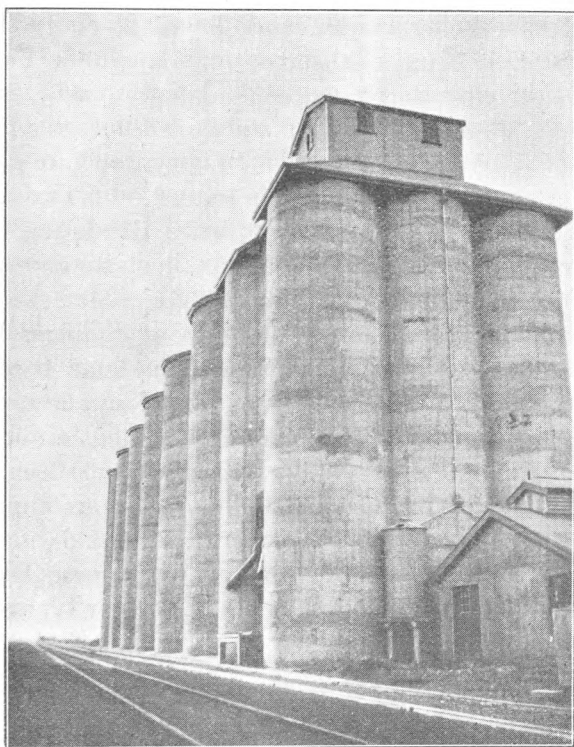

Fig. 1. Kornsilø.

drister mig til at forelægge det for Læserne af »Tidsskrift for Landøkonomi«, skyldes det den mageløse Interesse og Hjælpsomhed, der er vist mig af Generalkonsul Lunn, Konsulerne Koefoed og Larsen og ikke mindst af Statskonsulent Sørensen, hvem jeg har haft det Held at træffe paa min Rejse; desuden den ret storslaaede Gæstfrihed og Velvilje, der rundt i Landet, hvor jeg har færdedes,

er vist mig af Autoriteter, Farmere og Mejerister. Jeg staar i stor Taknemlighedsgæld til alle.

Kornavl.

Paa en af mine lange Rejser gennem Staterne Victoria og Ny Syd Wales kom jeg gennem Distrikter, hvor Sædavl var eneherskende. Som Regel er de forskellige Grene af Landbrug lokaliserede; en Egn lutter Faar, en anden Køer eller Korn; sammenblandede som i Danmark ses de saa at sige aldrig. De største Kornarealer har jeg set i Ny Syd Wales. Det var et Pragtsyn at køre gennem disse fortrinlige Egne, hvor man saa ud over Tusinder og atter Tusinder Tdr. Ld. med ypperlige Hvede- og Havremarker, der, da jeg passerede dem, just stod med gennemskreden Sæd. Der var rent ideelle Hvedemarker. Byg saa man sjældnere. Jorden her var af rødbrun Farve, man saa den rigtig i Brakmarkerne. Saa langt Øjet rakte i disse ret flade Egne, saa man et rent Mosaiktæppe: sort-blaa Sæd og rødbrun Brakmark. Paa alle Jernbanestationer var der store Siloer, Fig. 1. Det er Statssiloer, hvortil Farmerne leverer Sæden. De fleste Farmere danner en Sammenslutning, et Slags kooperativt Selskab, der forhandler Hveden for dem. Der har været forsøgt at lovfæste paa dette Omraade, saaledes at der var tvungen Aflevering for alle; den har dog ikke kunnet vinde Flertal i Parlamenterne — endnu.

Husdyrene.

Dyrskue i Melbourne.

Sidst i September afholdt »The Royal Agricultural Society« — kgl. Landbrugsselskab — i Staten Victoria sit aarlige 9 Dages Dyrskue i Melbourne, hvor jeg daglig var. Jeg deltog som Gæst i den store Aabningsfrokost, som den føderative Regering gav, og hvor Premierminister Bruce holdt en lang, flammende Tale til Farmerne, et Opraab om at organisere sig, vinde frem ved mere

intensiv Drift, saasom Anvendelse af Kunstgødning, Tilskud til Køer m. m. Naar man tager Hensyn til, at Victoria kun har $1\frac{1}{2}$ Million Indbyggere, hvoraf Melbourne sluger c. 700,000, var det er meget stort Skue, idet der blev udstillet 1117 Stkr. Hornkvæg, 767 Heste, 564 Faar — den mest udbredte Race, Merinos, der har sin særskilte Udstilling, var endda slet ikke repræsenteret — 302 Svin, c. 1600 Stkr. Fjerkræ, Hunde, ja selv Katte.

Selve det store Udstillingsterræn er som en By med Gader og permanente Udstillingsbygninger til Maskiner, Landbrugsprodukter, Skoveffekter, Planteavl-udstilling osv. Til Dyrene er der glimrende Stalde og Bokse. Kostaldene med 6 Rækker Baase, brede Gange, Foderrum og Kælvebokse, lyst og højt til Loftet. Hestene stod mest i Bokse. Der er stor Bane til Parade af alle de præmierede Dyr, der daglig blev trukken rundt i 6 store Ringe paa én Gang, til Travløb, Springkonkurrence og anden Ridesport.

(Sluttet).

Opdræt af Vintergæslinger i Tyskland.

Gaaseavlens har fra gammel Tid haft en ikke ringe Betydning i Tyskland, hvor der opdrættes store Mængder af Gæs. Ikke desto mindre fandt der for at dække det store Forbrug særlig før Verdenskrigen en stor Import Sted, navnlig af levende russiske Gæs, der endte deres Liv paa de store tyske Gaasefederier. I Modsætning til, hvad Tilfældet er her i Landet, hvor vi saa godt som udelukkende er inde paa at frembringe Mortens- og Julegæs, der ofte tilføres Markedet i saa store Mængder, at Priserne falder stærkt, er man bl. a. i Tyskland, hvilket vi ogsaa bør tilstræbe, interesseret i at faa de unge Gæs bragt paa Markedet ligefra Eftersommerens Begyndelse. I flere Egne, særlig paa de store frodige Græsarealer i Omegnen af Diepholz ved Oldenborgs Sydøstgrænse, frembringes saaledes betydelige Mængder af meget tidlige Gæslinger. Saa godt som ved hver eneste Hus eller Gaard opdrættes Gæslinger og holdes Avlsgæs, der forener sig i Smaaflokke og lever under ideelle Forhold ved Bredderne af de mange Vandløb. Alle er af den tidlige modne saakaldte Diepholzer-Race, en gammel, ikke særlig stor Landrace, der besidder den Fordel, at den begynder Æglægningen i Begyndelsen af November, og efter at Gaasen har lagt 12 à 15 Æg, vil den almindeligvis ruge. Sjældent er det ikke, at den senere lægger et Kuld Æg til. De fleste Gæs er hvide eller hvidlige med graalig Hoved og Hals.

Overalt er der tidlig Grønt, hvilket er nødvendigt under hele Opdrættet, og da Ejendommene i denne Egn

som Regel ligger godt beskyttede af Plantninger, bl. a. Smaaskove, der afgiver god Læ for Vinden, kan Gæslingerne almindeligvis, naar de efter Udrugningen har været holdt nogle Dage i det lune Udhus, der ogsaa danner Opholdssted for Avlsgæssene, sættes ud i det Fri sammen med Gaasen. I Omegnen af Diepholz har jeg saaledes haft Lejlighed til at se Gæslinger ude i det Fri midt i Februar Maaned, og passerer man denne Egn hen paa Foraaret, vil man paa de store milevide Engstrækninger, der tidlig paa Aaret staar mere eller mindre under Vand, hvorhen Øjet saa rækker, finde store, hvide Felter, der ved nærmere Eftersyn viser sig at være Gæs og Gæslinger i alle Størrelser. De tidligere Gæslinger slagtes i 10 à 12 Ugers Alderen, og lige fra Begyndelsen bestaar Foderet almindeligvis af formalet Havre og Byg. Senere hen, c. 1 Maaned før Slagtningen, ændres Foderet, idet det da kommer til at bestaa af Byg-, Havre- og Majsmel, Hvedeklid og lidt kogte Kartofler. Denne Fodermasse udrøres i skummet Mælk, og Gæslingerne holdes samtidig paa mindre Plads. En Del af de senere Gæs sælges levende til Opkøbere og forsendes i de i Tyskland meget anvendte Jærnbanevogne, der er indrettet i flere Etager, hvis Sider bestaar af Tremmer.

W. A. Kock.

Udkomne Bøger.

Grundforbedringsarbejder samt Mose- og Engkultur. Af Distriktsbestyrer under Hedeselskabet *N. Basse*. 190 Sider. (Gyldendals Bogh. København). — Bogen vil senere blive omtalt her i Tidsskriftet.

Beretning om Afkomsundersøgelser over Tyre. Udarbejdet af Konsulent i Kvægavl *Jørg. Fr. Petersen* og udgivet af De samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift. 92 Sider. (Odense).

Ringstedegnens Landboforening 1875—1925. Af Redaktør *J. V. Christensen*. 63 Sider. (Ringsted).

Beretning om det 38. Delegeretmøde i De samvirk. fynske Landboforeninger i Fyns Stift den 14. og 15. November 1924. Udarbejdet af Foreningens Sekretær *C. R. Svane Christiansen*. 164 Sider. (Odense).

Dét danske Landbrugs Historie. Ved Statskonsulent *K. Hansen*. 4. Hefte. Med 3. Hefte sluttede forhv. Statskonsulent *J. Jensens* Beskrivelse af »Hestens Historie« (240 Sider), og i 4. Hefte har d'Hrr. *V. Milthers* og *O. Christensen* begyndt Fremstillingen af »Danmarks Jord«. Den første behandler »Jordbunden« paa 74 Sider, den anden begynder Fremstillingen af »Jordens Besiddelse og Brug«. (G. E. C. Gads Forlag, København.).

Høsten i Danmark i Aaret 1924. Udgivet af Det statistiske Departement. (Statistiske Meddelelser. 4. Række, 71. Binds 7. Hefte). 58 Sider. (Gyldendalske Boghandel, Københ.).

Anvendelsen af Landbrugsmaskiner m. v. den 6. Juli 1923. Udgivet af Det statistiske Departement (Statistiske Meddelelser. 4. Række, 72. Binds 3. Hefte). 74 Sider. (Gyldendal, Københ.).

Svinestambog XII. Svin af Landrace og Yorkshirerace. Forfattet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg* og udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger. 272 S. (Odense).

Stambog over Køer af rød dansk Malke race. V. Bind. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Kon-

sulenterne *N. Bonde* (Jylland), *Kr. Frydenlund* (Loll.-Falster), *K. A. Jensen* (Bornholm), *L. Hansen Larsen* (Sjælland) og *Jørgen Fr. Pedersen* (Fyn). Udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger. 445 Sider. (Odense).

Register-Stambog over Kvæg af rød dansk Malke race II. Udarbejdet af de samvirk. danske Landboforeningers Registreringskontor for Kvæg af rød dansk Malke race, der ledes af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. 464 Sider. (Odense).

Arbejdsprøve med Vindmøller og med enkelte Vandløftningsredskaber i Aarene 1921—24. 36. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. 132 Sider. (Aug. Bangs Bogh. København).

Register-Stambog over Korthorn. III. Tyre 336—630. Køer 4001—5800. Udarbejdet af de samvirk. danske Landboforeningers Stambogskontor for Korthorn ved *C. Hedegaard*. 392 Sider. (Aarhus).

Mindre Meddelelser.

Svineavlscentre i Danmark. I Henhold til en af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg* udarbejdet Oversigt findes der for Tiden af statsanerkendte Svineavlscentre 161 for Svin af Landrace og 33 for Svin af Yorkshirerace. I Tiden fra 1. Septbr. 1923 til 31. August 1924 er der fra de første solgt til Avl 2440 Orner og 4096 Søer, medens der fra Yorkshirecentrene er solgt 721 Orner og 441 Søer. Fra Centrenes Opretelse i den sidste Halvdel af 1890'erne og til den 31. August 1924 er der fra dem solgt i alt til Avl omtrent 27,800 Orner og 65,600 Søer af Landrace samt 10,200 Orner og 4500 Søer af Yorkshirerace. — Enkelte af de nu bestaaende Avlscentre blev allerede oprettede i Midten af 1890'erne.

Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over Smørbedømmelserne for 1924 er udkommen. 1597 Mejerier har været underkastet Smørbedømmelsen, nemlig 1335 Andels- og 262 Fællesmejerier. Kun 8 pCt. af alt vort Smør hidrører fra de sidste. 93,3 pCt. af alt Smørret maa betragtes som 1. Klasse. Det viser sig som sædvanlig, at Fællesmejerierne i høj Grad ophober sig i de nederste Grupper, samt at det fortrinsvis er de smaa Mejerier, der findes i disse.

Der har været indkaldt 5398 Mærker Smør i 1924. Med Hensyn til **V a n d p r o c e n t** fordeler Mærkerne sig paa følgende Maade:

med under 13 pCt. Vand..... 239 Mærker eller 4,43 pCt. med 13,1 — 16,0 pCt. Vand... 5092 Mærker eller 94,33 pCt. med over 16,0 pCt. Vand..... 67 Mærker eller 1,24 pCt. Smør med over 16 pCt. Vand forekommer altsaa stadig i meget ringe Mængde, men — det forekommer!

I Aarets Løb er konstateret 15 Tilfælde af **M u g**.

De 1597 Mejerier har haft en Mælkemængde af 3717 Mill. kg og en Smørmængde af 140 Mill. kg; da der i 1924 er udført 123 Mill. kg, bliver der tilbage til Hjemmeforbrug 17 Mill. kg eller 12 pCt. af hele den producerede Smørmængde, hvad der er lidt mindre end i det foregaaende Aar, da Hjemmeforbruget beslaglagde 20 Mill. kg (15 pCt.). Danmarks Folketal den 1. Juli 1924 er beregnet til 3,381,000, det vil med andre Ord sige, at Hjemmeforbruget i Fjor i Gennemsnit kan sættes til ca. 5 kg pr. Individ, medens det i 1923 var ca. 6 kg.

Husdyrbruget i 1924

med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen.

Af Statskonsulent *Axel Appel*.

I.

I Oversigten over Husdyrbruget i 1923 blev det med Føje hævdet, at dette Aar alt i alt maatte karakteriseres som et for det danske Husdyrbrug i sin Helhed godt Aar og for Kvæggets Vedkommende endog særdeles godt. Naar vi nu ser tilbage paa det sidst svundne Aar, paa 1924, da fortjener dette mindst den samme gode Karakter, ja, det maa for Kvægbrugets Vedkommende betegnes som endnu bedre end 1923.

Det betyder meget, at vi for denne vor vigtigste Husdyrbrugsgren her i Landet, som Kvægholdet med Smørproduktionen er, med Rette kan sige, at vi to Aar i Træk har haft gode Arbejdsvilkaar baade i Retning af gode Ernæringsforhold, et godt Underhold af vort Kvæg, og af gode Priser paa det færdige Kvægavlprodukt. De danske Kvægbrugere har derfor Grund til at være taknemlige for Aaret, der svandt, hvilket de gennemgaaende sikkert ogsaa er, om end der er Forskel!

Jævnside med og yderligere tilskyndet af de gode Produktionsvilkaar er der af de danske Husdyrbrugere udført et solidt og dygtigt Arbejde gaaende ud paa ved de for Haanden værende kendte, prøvede Midler og i Fortsættelse af den hidtidige Udvikling at fremme en samtidig stor og økonomisk Produktion. Og Virkningen

heraf er ikke udeblevet! Aar 1924 bragte os den hidtil sete største Udførsel af vort fornemste Produkt, Smørret. Aarsagen til den stærke Stigning i vor Mælkeproduktion (der af Statskonsulent *Brask* er anslaaet til for 1924 at have udgjort 41.8 Mill. hl mod 38 Mill. i 1923 eller en Stigning paa ca. 10 pCt.) skal man imidlertid næppe søge deri, at de danske Køer i dette Aar har været af en synderlig bedre Kvalitet som Mælke- eller Smørproducenter end tidligere, thi selv om en Fremgang i saa Henseende utvivlsomt har været en medvirkende Grund til Stigningen, saa kan Udslaget af Avlsforbedringen dog næppe fra Aar til andet være af synderlig Størrelse.

Nej, det store Udslag, den betydelige Fremgang i Ydelsen af de danske Køer i 1924, maa aldeles utvivlsomt hovedsagelig søges deri, at Køerne i dette Aar har faaet mer at æde, at der gennemgaaende har været en rigelig og en god Forsyning af Kvæget med hjemmeavlet Grovfoder, og at de gode Smørpriser, vi havde, skønt noget svingende, ikke blot opmuntrede, men ligefrem æggede Kvægbrugerne til at anvende mer Kraftfoder end tidligere, fordi dette — til Trods for stigende og høje Priser paa Kraftfoder — var en lønnende Forretning og særlig for alle de Kvæghold, hvis Ejere havde taget Lære af de senere Aars Fodringsforsøg med Malkekøer, udførte under Prof. *L. Frederiksens* Ledelse, hvor alle de hidtil naaede Resultater viser hen til, at en stor og økonomisk Mælkeproduktion er betinget af, at Foderets Størrelse og dets Sammensætning — Indhold — bør staa i det rette Forhold til Koens Mælkeydelse — og Mælkens Fedtindhold — og til Koens Størrelse (Vægt); der maa sørges for, at Køerne faar nok at æde, at der gives et tilstrækkelig stort Foder, og at der i dette Foder findes en passende Mængde fordøjelig Renprotein for den paagældende Produktion.

Fodringssspørgsmaalet har optaget Sindene stærkt i

det forløbne Aar — og det er i sin Orden, og det tiltrænges! Og Kvægholdet har i det hele afvundet Landmændene megen Interesse, hvilket er glædeligt at kunne konstatere. Vi ser Udslag af dette gode, ja stærke Udslag, i mange Kvæghold. Men baade i Jylland og paa Øerne er Antallet af saadanne Kvæghold, der kun i ringe Grad er berørte af de senere Aars Rørelser paa dette Omraade, endnu stort. Man udnytter ikke sine Køer, som man burde! Vi ved vel, at der fremdeles findes mange Besætninger, mange Enkeltindivider, der ikke af Naturen, om vi saa kan sige, eller som Følge af en formaalstjenlig Avl, besidder de Egenskaber, der betinger det gode og vel sammensatte Foders Omsætning i en stor og rig Ydelse, — men der er paa den anden Side ganske og aldeles ingen Tvivl om — som tidligere hævdedet, men sikkert trængende til atter at blive understreget —, at der gives endog mange Besætninger, der i Virkeligheden vilde vise sig ganske anderledes produktionsdygtige, end de nu viser sig at være, hvis de virkelig fik Lov til at vise, hvad de duer til, hvis deres Omsætningsevne blev taget i Brug, hvis de fik et tilstrækkeligt og godt sammensat Foder, hvis de med andre Ord blev rationelt udnyttede!

Ikke at dette i nogen Maade skulde give Anledning til, at man mindskede sine Anstrengelser for at fremme Avlen af Dyr med Anlæg til høj og rig Mælkeydelse, at man lagde mindre Vægt paa at fremme det rette Udvalg, tvertimod! Begge Dele skal gaa Haand i Haand, hvis det for Alvor skal blive til noget. Men naar man ikke saa nær alle Vegne udnytter det nærværende Komateriales Ydeevne saaledes, som denne fortjener at blive udnyttet, saa er det, fordi altfor mange af Ugidelighed eller falsk Overlegenhed holder sig udenfor det Samarbejde i Kontrolforeningerne, ved hvilket man erhverver sig Kendskab til det enkelte Individ's Ydelse af Mælk og Smør (Fedtprocent), til dets Produktions- og Omsætningsevne. Men dette er et uomgængeligt

Krav baade økonomisk set i Tiden og avlsmæssig set med Fremtiden for Øje, om den enkelte Bruger skal fare økonomisk vel og der skal kunne vindes et fast og godt underbygget Grundlag for en virkelig rationel og økonomisk Udvælgelse af Avlsdyr, gennem hvis Brug Avlen skal kunne føres frem. Men her er langt igen, inden vi faar Flertallet af danske Kvægbrugere — end sige dem alle — med. Og selv blandt de Kvægbrugere, der er komne med i Kontrolforeningsarbejdet, er der jo ikke saa faa — det viser de aarlig offentliggjorte Regnskaber — der enten mangler Evne eller Villie eller maaske begge Dele til at drage de rette Slutninger af Kontrolforeningsresultatet, som lader sig nøje med kun at konstatere Tilstanden, men forsømmer — paa Grundlag af, hvad der er konstateret — at tage de fornødne Forholdsregler.

Der foreligger talrige Beviser for, at det paa dette Omraade kan nytte at tage sig sammen, og der er slet ingen Tvivl om, at vor Mælke- og Smørproduktion her i Landet kan blive ikke blot langt større, end den er for Tiden, men samtidig blive mere økonomisk, naar kun den rette Harmoni mellem Avlsledelsen og Udnyttelsen af det foreliggende Komateriale tilvejebringes, og der inden for hver af disse Felter gøres et alvorligt og forstaaende Arbejde.

Med Henblik ikke blot paa Forøgelse af den samlede Mælkeproduktion her i Landet — udtrykt ogsaa i den stigende Smørudførsel — væsentlig paa Grundlag af en gennemgaaende bedre og stærkere Fodring af vore Malkekøer, men ogsaa og ikke mindst med Henblik paa, hvorledes et rationelt Udvalg af Avlsdyr, bygget paa et indgaaende Kendskab til Avlsdyrenes Kvalifikationer, har givet sig Udslag i Fremkomsten af Besætninger med et meget højt Udbytte, megen Mælk og fed Mælk, og i Fremkomsten af Tyreslægter, der rummer Individider med afgørende Evne til Nedarvning af høj Mælkemængde og særlig af høj Fedtprocent, saa

maa det siges, at der nu — med alle de Hjælpemidler, der staar til Raadighed —, er skabt saa gode Betingelser for et virkeligt fremskridtsgivende, økonomisk Kvægavlsarbejde, som ingen Sinde tidligere, ikke et fjerntliggende mer eller mindre tilsløret Fremskridt med vage Kon-turer, men et ret nærliggende — selvfølgelig mer eller mindre nærliggende — alt efter, som Arbejdet tages op af den enkelte og af de paagældende Organisationer. Men der skal skrives til Handling; af sig selv kommer det ikke! Vi bør her erindre det mindeværdige Ord, som *Harald Branth* skrev i en Elevs Dagbog: »Man kan, hvad man vil« og Elevens Tilføjelse: »Men Slid skal der til«!

Den stærkt øgede Mælke- og Smørproduktion i 1924 er samtidig fulgt af en betydelig Stigning i Smør-prisen, hvilket har gjort Malkekvægsholdet lønnende. Der er saa meget mere Grund til at glædes herover, som der for Svineholdet, der har saa nær Tilknytning til Kvægholdet og hvis økonomiske Betydning for dansk Nutids Landbrug er særdeles stor, ikke i 1924 var saa gunstige Forhold som tidligere har været Tilfældet.

Vor Hovedkunde for dyriske Produkter — Smør og Flæsk — var atter — som i tidligere Aar — Storbritannien, men for Smørafsætningens Vedkommende dog ikke med samme Overlegenhed som i 1923, hvor Storbritannien aftog de 83 pCt. af den samlede Udførsel, mens der i 1924 kun udførtes dertil ca. 70 pCt. Bemærkelsesværdig for 1924 er den store Opgang i Smørudførselen til Tyskland, der aftog godt $\frac{1}{5}$ af den samlede Udførsel.

For levende Kvæg er Mellemeuropa vort Hovedmarked. Af den stærkt stigende Udførsel aftog Czekoslovakiet ca. 40 pCt., Tyskland 35 pCt. og Schweiz ca. 22 pCt.; — Resten — 3 pCt. gik til Belgien, Italien og Østrig. Ogsaa her er den øgede Afsætning fulgt af en Prisstigning.

I Modsætning hertil er Udførselen af slagtet Kød

gaaet stærkt tilbage; Bevægelsen i saa Henseende er fortsat fra forrige Aar. Norge var lukket hele Aaret! Hovedkunderne var Holland, der aftog 37 pCt., Storbritanien 34 og Tyskland godt 26 pCt.

Aaret 1924 udmærkede sig ved en meget stor Udførsel af levende Svin, der androg 180 Tusind Stykker, en Opgang paa $10\frac{1}{2}$ pCt. fra 1923. Czekoslovakiet og Tyskland har hver taget $\frac{1}{3}$, Schweitz 17 pCt., Østrig $9\frac{1}{2}$ og Italien $5\frac{1}{2}$ pCt. Af Grise er der udført godt 25.000 Stkr., hvoraf 92 pCt. til Italien. Desværre er samtlige disse Markeder lukkede for os i indeværende Aar.

Trods den store og stigende Udførsel af levende Svin er Udførselen af Flæsk og Skinker steget og udgør rundt 197 Mill. kg — hvoraf Storbritanien har aftaget de 99 pCt. Svineholdet har saaledes i 1924 en meget stor Produktion. Skade kun, at denne Stigning i Produktionen ikke er fulgt af en Prisstigning, men af det modsatte.

Hesteudførselen i 1924 var noget større end Aaret forud, men samtidig var Indførselen af Heste meget betydelig, nemlig 9105 Stkr. mod 3389 i 1923. Tyskland aftog 58 pCt. af vore Heste mod kun godt $\frac{1}{3}$ i 1923, derefter kommer Schweitz med 25 pCt., Czekoslovakiet med godt 8 og Frankrig med 1 pCt.

Kreaturtællingen i 1924 viser, naar bortses fra de sønderjydske Landsdele, at vi endnu ikke ganske har naaet Antallet fra 1914, men at vi mangler ca. 30.000 Stkr. Hornkvæg, idet Antallet af saavel Køer, Tyre, Stude og Kalve under 1 Aar er mindre, mens Antallet af Kvier er betydeligt større end i 1914. Hornkvægets Tilvækst i 1924 falder ganske overvejende paa Kvier og Køer; de sidste er øget med 29.000, Kvierne med 97.500 Stkr. Der fremgaar tillige det interessante, at af Kvierne var ca. 257.000 bedækkede, hvilket er betydeligt flere end Antallet af Køer mellem 2—3 Aar, der kun udgjorde 214.230 Stkr., hvilket jo viser hen

til, at man vil forøge Antallet af Malkekøer. Ligesaa viser en mindre Udsættelse af Køer i 1924 hen til de samme Bestræbelser, idet der i dette Aar kun udsattes ca. 130.000 mod 222.000 i 1923, eller kun 9.5 pCt. mod 16.6 pCt. Hvorvidt dette Forhold vil vise sig at være en absolut økonomisk Foranstaltning vil bero paa de tilbageholdte Køers Produktionsevne.

For de 3 sidste Aar viser Kreaturtællingen følgende Resultat:

	Hornkvæg Stkr.	heraf Køer Stkr.	Heste Stkr.	Svin Stkr.	Faar Stkr.	Høns Stkr.
1922 ..	2.525.348	1.310.893	575.773	1.899.019	441.875	19.1 Mill
1923 ..	2.523.080	1.339.357	561.949	2.854.854	373.684	20.0 —
1924 ..	2.666.584	1.368.548	547.937	2.868.139	302.366	20.3 —

Forøgelsen i Hornkvægbestanden for 1924 er 143.504 Stkr. eller 5.7 pCt. Som venteligt har Forøgelsen været størst i de sønderjydske Landsdele, nemlig 8.5 pCt., og i det hele større i Jylland (6.2) end paa Øerne (4.8). Antallet af Køer er øget med samme Procentdel som fra 1922 til 1923, nemlig med 2.2 (Jylland 2.7, Øerne 1.4). I Præstø Amt og Bornholms Amt er der en lille Nedgang paa henholdsvis 0.1 og 1.4 pCt.; i alle de øvrige Amter er der Opgang, stærkest i flere af de jyske Amter, saaledes Thisted med 4.7, Randers 4.1, Viborg og Ribe med hver 4 og Ringkøbing Amt med 3.7 pCt. Tyrenes Antal er øget med 9162 Stkr. eller ca. 16 pCt., Tilvæksten fordeler sig paa alle Aldersgrupper. Den ret betydelige Stigning i Tyreantallet forklares derhen, at dels var Antallet forholdsvis lavt i 1923, dels er Koantallet forøget og særlig Antallet af bedækkede Køer.

Svinebestanden i 1924 var omtrent den samme som i 1923, og dens Sammensætning kun ubetydelig ændret; Antallet af Søer er gaaet ned fra knapt 320.000 til knapt 300.000. Det samlede Antal Svin er gaaet op fra 2.85 til 2.87 Mill. Stkr., eller nøjagtigt med 13.285 Stkr. eller 0.5 pCt. Opgangen falder paa Fedesvinene med 7.6 pCt. og Orner med 3.9 pCt., mens Søernes

Antal er faldet med 6.3 pCt. og Grise paa 2—4 Maaneder med 1.5 pCt.

Faarene er gaaet ned med 19.1 pCt. — fra 373 Tusinde til 302 Tusinde og omtrentlig i samme Forhold paa Øerne (\div 20 pCt.) som i Jylland (\div 18.9 pCt.).

Hestebestanden er gaaet ned i Antal med 14 Tusinde eller 2.5 pCt., hvilken Nedgang falder paa Opdrættet (Plage og Føl) og paa Hingstene, mens der er en Forøgelse af Hopper over 6 Aar, men en betydelig Nedgang for Hopper fra 3—6 Aar (8.2 pCt.); for ældre Vallaker fra 6—11 Aar er der en Tilvækst af 11 pCt., men for Vallaker 3—6 Aar en Nedgang paa 8.2 pCt.

Der har været Nedgang i Hestebestanden i samtlige Amter, størst i Københavns og Frederiksborg Amt, samt Aabenraa, Sønderborg og Tønder. Paa Øerne har Nedgangen andraget 3.1 pCt., for Jylland 2.1 pCt.

Hønsene er tiltaget med henved 300 Tusinde og tæller nu 20.3 Mill. Stkr. Forøgelsen fra 1923 er 1.3 pCt. mod 4.4 pCt. fra 1922 til 1923.

Ernæringsforholdene

i 1924 var som Helhed gode, om end en Del forskellige i Landets forskellige Egne. Som Regel kom man godt gennem Vinteren 1923—24, skønt denne til Tider var ret streng. Overflod af Foder var der vel ikke — og paa visse Steder kneb det —, men Hø- og Halmbeholdningerne strakte dog i Reglen godt til. Roeavl i 1923 havde ikke været mere end jævnt god, og det meget vaade Efteraar besværliggjorde og forhalede Indbjergningen af Roerne i mange Landbrug saa meget, at den tidligt indtrædende og ret langvarige Frost dels ødelagde, dels forringede en Del af denne for Vinterfodringen saa værdifulde Afgrøde. Trods et sent indtrædende Foraar med deraf følgende sen Udbinding af Kreaturene klarede Flertallet af Kvægholdere sig godt igennem, til Kvæget kunde komme paa Græs.

1924 hørte for Græsningens Vedkommende absolut til de gode Aar for Landet som Helhed, delvis endog til de meget gode, omend man paa nogle Egne, delvis Øerne og Sønderjylland, havde det mere tørt først paa Sommeren end ønskeligt var. Forholdet var her i sin Helhed upaaklageligt som og i 1923. I en anden Henseende lignede de to Aar hinanden derved, at i begge Sommerhalvaar blev Mælkeudbyttet trykket derved, at den forholdsvis rigelige Græsvækst blev indtaget under til Tider ret ublidt Vejrlag, Kulde og Blæst. Overfor det udviklede Malkekvægs Ydelse spiller dette en ikke uvæsentlig Rolle. Og det er en ret vanskelig Opgave under vore klimatiske Forhold at tilvejebringe saa gode Betingelser for en stor og lønnende Mælkeproduktion om Sommeren som ønskeligt er, selv om man anstrænger sig derfor, hvad man selvfølgelig bør gøre, thi det lønner sig absolut ikke at lade det gaa, som det bedst kan!

Imidlertid blev der produceret megen Mælk i 1924 — ogsaa i Sommerhalvaaret. Som det allerede i Begyndelsen af denne Oversigt er hævdet, blev en rigelig Fodring med Kraftfoder en Følge af de gode Smørpriser, og denne øgede Kraftfodring kom selvfølgelig ogsaa i nogen Maade Køernes Sommernæring til Gode. Dette fremgaar med al ønskelig Tydelighed blandt andet af den ret betydeligt øgede Indførsel af Oliekager, der vel betingede en højere Indkøbspris i 1924, idet Texas Bomuldsfrøkager til Eksempel gik op fra en Gennemsnitspris i 1923 af ca. 32 Øre til $34\frac{1}{2}$ i 1924 og Kokoskager fra $21\frac{1}{2}$ til $28\frac{1}{2}$ Øre og Solsikkekager fra 24—28 Øre pr. kg; men hvor Forholdet mellem Smørpris og Kagepris desuagtet var meget godt i 1924, idet Middelprisen paa Texas Bomuldsfrøkage og paa Kokoskage til Sammenligning med de senere Aar giver et Forholdstal for 1922 af 13.2, for 1923 af 14.4 (ved Aarets Slutning 16.5) og for 1924 af 15.2 (ved Juletid 17.5), hvilket altsaa vil sige, at vi i 1924 kunde købe 15.2 kg

Oliekager for Værdien af 1 kg Smør, og det er en god Forretning!

En Standsning af Foderstofindførselen til Fordel for vor Handelsbalance, hvilket jo var den højere Finansvidenskabs Anvisning — i det mindste til en Tid — vilde være bleven skæbnesvanger netop for denne Balance og i Særdeleshed for en i sin Helhed rentabet Smørproduktion, thi dels kom de udlagte Penge til indførte Foderstoffer tilbage med Rente og Rentes Rente, dels tillod de indførte Oliekager en Fodersammensætning, der muliggjorde den bedst mulige Udnyttelse af det hjemmeavlede Grovfoder, der mindst taget udgør de $\frac{4}{5}$ Dele af Kvægets samlede Ernæring. Lad os derfor endelig blive fri for nogen som helst Spændetrøje i Retning af den frie Omsætning! Hvad det vil sige at blive hindret i at kunne indføre de Raastoffer, der viser sig nødvendige til Produktion af forædlede dyriske Produkter, det lærte Landbruget saa grundigt under Krigen, saa det Eksperiment trænger vi ikke til at faa gentaget.

Den stærkt øgede Produktion i 1924 har selvfølgelig ogsaa krævet en betydelig, en stigende Indførsel af Foderstoffer og Korn.

Indførsel til Forbrug her i Landet var:

	1924	1923	1922	1921	1920	1913
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Af Oliekager og						
Oliekagemel ...	759.1	610.0	417.4	419.4	295.1	587.7
Af uformalet Korn	614.6	614.2	203.6	82.5	19.5	459.9
- Majs.....	421.8	334.1	436.5	460.8	249.1	403.3

Oliekageindførselen er steget stærkt, og samtidig er der en stærk Forskydning inden for Anvendelsen af de forskellige Sorter af Oliekager, delvis som Følge af det russiske Markeds Genaabning. Det gør sig særlig gældende overfor Indførselen af Solsikkekager, der er steget

fra 119 til 257 Mill. kg eller 112 pCt., Palmekager er tiltaget fra 14—29 Mill. eller 107 pCt., Rapskager fra 20—29 Mill. eller 45 pCt. Indførselen af Hørfrokager er aftaget fra 80—73 Mill. eller med 9 pCt., og Kokuskager, af hvilke Forbruget i 1923 var steget til 51 Mill. kg, hvilket bevirkede en meget stærk Prisstigning, er aftaget med 16 Mill. kg, fra 51 til 35 Mill. kg eller 32 pCt., ligesom der er Nedgang for Sesamkager.

Majsindførselen er betydelig forøget fra 1923, hvor den var lille, nemlig med 88 Mill. kg eller ca. 27 pCt.

Vedrørende Høstudbyttet i 1924, der jo i meget høj Grad paavirker Vilkaarene for Husdyrbestandens — særlig Kvægbestandens — Underhold og hele økonomiske Stilling, da var dette — sammenlignet med tidligere Aar — følgende:

	1924	1923	1922	1921
	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.
	Dobbeltentr.	Dobbeltentr.	Dobbeltentr.	Dobbeltentr.
	(100 kg)	(100 kg)	(100 kg)	(100 kg)
Kornafgrøder.....	25.8	27.2	25.4	23.7
Foderroer	171.9	171.8	150.0	137.7
Halmudbytte	44.2	47.2	32.2	28.2
Agerhø	9.5	10.5	6.4	9.5
Enghø	5.8	6.1	7.5	7.1
Kartofler	7.4	12.4	13.4	13.6
Sukkerroer	9.5	7.6	5.7	8.7
Cikorierødder	0.18	0.12	0.11	0.05
Tilsammen...	274.3	283.0	240.7	228.6

Høstudbyttet i 1924 er saaledes ca. 9 Mill. hkg mindre end i 1923, hvilket falder paa Kornafgrøderne med 1.3 Mill., 3 Mill. paa Halmudbyttet, 1 Mill. paa Agerhø og 5 Mill. paa Kartofler, mens Udbyttet af Sukkerroer er tiltaget med 2 Mill. hkg.

Det samlede Høstudbytte under ét omregnet i Afgrødeenheder bliver:

For 1924 — 6.36 Mill.

- 1923 — 6.70	-	1 Afgrødeenhed	=	1000 kg Korn
- 1922 — 5.94	-	—	=	1000 - Roetørstof
- 1921 — 5.63	-	—	=	1000 - Kartoffeltørstof
- 1920 — 5.34	-	—	=	2500 - Hø
		—	=	5000 - Halm.

Sættes Udbyttet i 1920 til 100, bliver det for

1921 — 105
1922 — 111
1923 — 126
1924 — 119

Produktion og Udførsel af indenlandske Landbrugsvarer.

Udførselen er for vore væsentligste og vigtigste Udførselsartikler i stadig og for enkelte Posters Vedkommende i meget stærk Stigning, hvilket særlig gælder for levende Hornkvæg, Smør, levende Svin og Flæsk, mens der er en stærk Nedgang i Udførselen af slagtet Kød. Hesteudførselen og Udførselen af Æg er steget lidt, Udførselen af Ost er steget stærkt.

Udførsel af indenlandske Varer.

	1924	1923	1922	1921	1920	1913
	1000	1000	1000	1000	1000	1000
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Heste.....	12.6	11.0	19.7	19.2	22.9	25.3
Hornkvæg.....	170.9	128.5	82.3	133.4	61.1	152.4
Svin.....	180.2	163.4	9.9	—	—	—
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Flæsk.....	197.2	173.6	111.4	85.3	42.4	126.4
Okse- og Kalvekød (fersk).....	3.8	12.8	20.4	7.5	17.5	15.5
Smør.....	123.4	111.7	95.5	92.1	74.8	91.0
Fløde og Sødmælk	3.2	0.2	0.3	2.0	8.9	28.5
Kondenc. Mælk og Fløde.....	34.2	31.4	23.4	15.9	—	—
Ost.....	8.9	5.5	8.9	12.5	9.7	0.3
	Mill. Sn.	Mill. Sn.	Mill. Sn.	Mill. Sn.	Mill. Sn.	Mill. Sn.
Æg.....	41.6	40.0	36.8	32.4	27.3	22.7

	1924	1923	1922	1921	1920	1913
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Uformalet Korn...	72.7	25.3	49.3	55.0	21.7	89.0
Rugmel	7.6	6.1	6.4	9.5	11.5	4.7
Kartofler	9.1	13.8	61.1	63.1	216.5	13.9

Ogsaa Værdien af Udførselen af indenlandske Landbrugsvarer er steget stærkt i Henhold til den stigende Udførsel og til de gode Priser, ja stigende Priser for Smør og Kvæg, men der har været nogen Nedgang i Flæskeprisen.

Forholdet er følgende:

	1924	1923	1922	1921	1920	1919
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Levende Dyr	139	92	48	112	115	27
Flæsk, Kød og andre						
Slagteriprodukter	532	484	360	350	239	36
Smør, Fløde, Mælk						
og Ost	668	513	397	488	538	243
Æg	151	127	113	148	183	99
Tilsammen...	1490	1216	918	1098	1075	405

Udførselen af levende Kvæg er stærkt forøget i 1924, ligesom ogsaa i 1923. Udførselen androg over 171 Tusinde Stkr. imod 128.5 Tusinde i 1923. Af de 171 Tusinde gik 69 Tusinde til Czekoslovakiet og 61.5 Tusinde til Tyskland. Statistisk Departement opgiver for 1924 en Gennemsnitspris af 527 Kr. mod 439 i 1923 og 358 i 1922 pr. Stk.

Omvendt er det gaet med Udførselen af slagtet Kød, der dalede fra 12.8 til 3.8 Mill. kg eller med over 70 pCt.

Den samlede Udførsel af levende Kvæg og slagtet Kød omregnet i levende Kvæg à 250 kg Kød pr. Stk. giver dog nogle Tusind Stykker flere for 1924.

For Flæskets Vedkommende var der — trods den ret betydelige Stigning i Udførselen af levende Svin og en betydelig Udførsel af Grise — en meget ordentlig

Forøgelse af Udførselen, nemlig fra 173.6 Mill. kg til 197.2 Mill. eller godt 12 pCt. Den jydsk Gennemsnitsnotering for 1. Kl. var 221 Kr. pr. 100 kg slaget Vægt mod 212 i 1923, men Statistisk Departement opgiver 258 Kr. pr. 100 kg udført Bacon mod 260 i 1923 og 288 i 1922.

I Udførselen af levende Svin var der en Opgang af 16.851 Stkr. eller 9.5 pCt. Alt i alt var Vilkaarene for Flæskeproduktionen ringere end de foregaaende Aar, dels paa Grund af lavere Flæskepriser, dels og væsentlig fordi Foderremnerne var betydeligt dyrere, idet dansk Byg steg med 40 pCt. og Majsens med ca. 25 pCt., hvilket øvede stærk Indflydelse paa Rentabiliteten. I Aarets første Halvdel laa Prisen omkring ved de 200 Kr., i Aarets tiende Maaned naaedes en Pris af 256, men den gik atter ned til 216 for at ende med 242.

Trods en yderligere Stigning i Udførselen af kondenseret Mælk og Fløde og af Fløde og Sødsmælk naaede vi i 1924 den endnu højst sete Udførsel af Smør, idet denne steg fra 111.7 Mill. kg i 1923 til 123.4 Mill. kg i 1924 og samtidig gik Gennemsnitsprisen op fra 4.42 Kr. i 1923 til 5.22 Kr. pr. 100 kg i 1924. Udførselsprisen for Drittelsmør opgives af Statistisk Departement til 534 Kr. i 1924 mod 450 i 1923 og 403 i 1922. Smørproduktionen har som alt nævnt haft særlig gode Kaar, og Smørudførselen har bragt over 150 Mill. Kr. mere til Landet end i 1923! Ogsaa i det forløbne Aar har Prissvingningerne været betydelige. Laveste Notering var 409 Kr. i første Uge af April; højeste Notering var midt i Oktober med 615 — en Forskel paa 206 Øre pr. kg. April havde den laveste maanedlige Notering med 414, Oktober den højeste med 586.

Udførselen af Ost er gaaet betydeligt op, nemlig fra 5.5 til 9 Mill. kg eller en Stigning af over 60 pCt. Tyskland har taget Hovedparten, nemlig 86 pCt.,

Resten er gaaet til Czekoslovakiet og Sverrig, en Ubetydelighed til Norge. Udførselen af kondenseret Mælk og Fløde er steget fra 31.4 til 34.7 Mill. kg. Størsteparten er gaaet til Storbritannien.

Ægudførselen er steget fra 40 til 41.6 Mill. Snese og Udførselsprisen opgives til henholdsvis 362, 317 og 311 Kr. pr. 100 Snese for Aarene 1924, 1923 og 1922; af Udførselen gik i 1924 de $\frac{4}{5}$ Dele til Storbritannien, en Del til Sverrig, særlig af præserverede Æg, og en Ubetydelighed til Østrig og Norge.

Den samlede Udførsel af levende Kvæg og slagtet Kød var en Del større end i 1923 — om end ikke meget — og Priserne var højere. Københavns Notering for 1. Kl. Stude og Kvier er ogsaa i 1924 opgivet for levende Vægt. Denne er for Sammenligningens Skyld ogsaa denne Gang omregnet i slagtet Vægt efter Forholdet 55 pCt. Kød, og vi faar da følgende Priser for 50 kg slagtet Vægt i Kroner for en længere Aarrække:

1899	42.00	1912	58.60
1900	45.60	1913	60.81
1901	45.64	1914	58.98
1902	48.00	1915	89.30
1903	51.34	1916	132.00
1904	49.52	1917	121.10
1905	50.10	1918	186.40
1906	52.20	1919	202.80
1907	51.66	1920	183.72
1908	47.99	1921	128.20
1909	47.90	1922	90.00
1910	49.70	1923	105.50
1911	54.16	1924	116.10

For første Klasses Varer er dette en Værdiopgang fra 1923 paa 10 pCt. Priserne har været ret stabile, med mindre Svingninger end i de tidligere Aar; højeste maanedlige Gennemsnit faldt paa Juli, August, September og Juni; laveste paa Aarets første to Maa-

neder. Forholdet her er omtrent det samme som i 1923, men Forskellen er mindre.

Gode Kælvekøer har Aaret igennem kostet fra 600—800 Kr. Stykket; det er ingen ringe Pris, men det er heller ikke billigt at opdrætte! Gennemgaaende giver Opdrættet jo en ringe Betaling for det hjemmeavlede Grovfoder, sammenlignet med Malkekøerne.

(Slattes.)

Australien.

Af *F. Mourier-Petersen.*

(Sluttet fra Side 343.)

Heste.

Overalt i Australien ser man særdeles gode Heste, baade i By og paa Land. De store Afstande og daarlige Veje kræver en kraftig Type, som Opdrætterne har fundet i Clydesdalehesten. I Byerne for de tungt belæssede

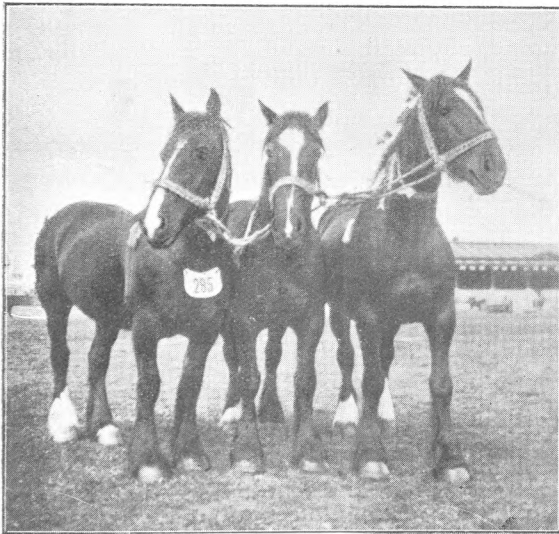

Fig. 2. Clydesdalehopper — sorte — fra samme Farm.

Vogne ser man næsten altid 4 eller 6 Heste, ligesaa paa Landet for de svære Redskaber, eller fra 8 til 10 Heste for de mægtige Uld- og Kornvogne, der ofte er flere Dage undervejs ad rædsomme Veje fra Farmen til nærmeste Afleveringsplads. Der var i Melbourne udstillet 271 Cly-

Fig. 3. Clydesdalehingst.

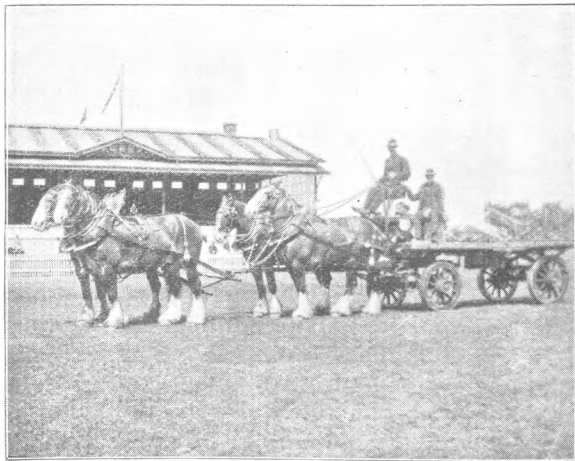

Fig. 4. Firsband af Clydesdalehopper.

desdale Hingste, Hopper og Plage, alle ypperlige, vist enestaaende ensartede, Fig. 2—3. Der blev daglig paa Opvisningspladsen kørt med flere 4-Spand Hopper, der var hinanden lig som 2 Draaber Vand, Fig. 4.

Fuldblod, Arabere og Ponnyer m. fl. var ogsaa smukt repræsenteret, men det var Clydesdaler, der saa langt prægede Hesteudstillingen.

Faar.

Det Husdyr, der har givet og den Dag i Dag giver Australien dets største Indtægt, er Faaret; de præger Landskaberne, hvor man ser dem græsse i Tusindvis i de mægtige Indhegninger eller søge Skygge for den brændende Sol under de bredkronede Eukalyptus.

Da den første Sending »Convicts« landede i Australien, var der en lille Samling Heste, Køer, Svin og Faar med. Det viste sig hurtigt, at Faarene var det rette Husdyr i Australien, det, der trivedes bedst og taalte Tøkken. Snart importeredes fra Sydafrika det berømte Merinosfaar, den Race, der har været længst kendt, og som Araberne førte med til Spanien, da de trængte ind der. I Australien er det bleven udviklet til Verdens bedste Uldfaar og er udbredt over hele Landet. Det højeste Antal Faar fandtes antagelig i 1891: 106,421,068. I de senere Aar ligger Tallet mellem 80 og 90 Millioner. Uldens Værdi var i 1922 opgivet til 622,260,000 Kr., i Aar, hvor Priserne er særdeles høje, vil den sikkert langt overstige dette Tal. Lidt Statistik, der viser Udviklingen af Uldmængden hos Merinosfaaret i Australien, er ganske interessant:

1868	for	Vædderen	Old Sir Thomas.....	5,4	kg
1878	-	—	Golden Tom.....	8,2	-
1890	-	—	President.....	10,5	-
1906	-	—	Patron II.....	14,0	-

Og for faa Uger siden saa jeg paa Faarefarmen »Kooba« en Vædder, der i Aar havde givet 16¾ kg, Fig. 5. Foruden Merinos findes mange andre Racer, som Dorset

Horns, Fig. 6, og Lincolns, der baade hvad Uld og Kød angaar er højt forædlede. Her finder fra Australien en stor Eksport af frosne Faare- og Lammekroppe Sted. Paa det store Statsslagteri i Sidney, som en Dag blev forevist mig, bliver der daglig slagtet op til 15,000 Faar

Fig. 5. Merinovædder til 30,000 Kr., 33 $\frac{1}{2}$ Pd. Uld. Kooba.

og Lam. I de mægtige Fryserum, hvor jeg fra brændende Sol kom ind i \div 10 Grader, hang Krop ved Krop, glimrende sorterede, saa Dyrene i hver Række var komplet ens. Foruden Faarene slagtes der over 1000 Kreaturer, endvidere Svin. Det blev mig opgivet, at 1 $\frac{1}{2}$ pCt. Kreaturer og 4 pCt. Svin var befængt med Tuberkulose. Paa Grund af de høje Uldpriser var der dog mindre Tilgang i Aar end normalt.

I Statistiken har jeg fundet c. 60,000 Kr. som højeste Pris for en Avlsvædder; den Vædder, jeg saa paa »Kooba«-Farm med $16\frac{3}{4}$ kg Uld, havde kostet c. 30,000 Kr.

Faarefarme.

Passerer man gennem et Faaredistrikt, ser man som omtalt Tusinder af Faar i mægtige Indhegninger, der foruden Staaltraadshegn i Reglen ogsaa er omgivet af Traad-

Fig. 6. Dorset Væddere, Staten Ny Syd Wales Forsøgsgaard i Wagga Wagga.

net, Værn mod de utallige vilde Kaniner. Den Mand, der for Jagtens Skyld importerede Kaninen fra England, har kostet Australien utallige Millioner; de er en ren Landeplage og forfølges med Gift, Fælder og Skydevaaben — uden at det decimerer dem synderligt. Den største Faarefarm, jeg har besøgt, var den tidligere omtalte »Kooba«-Farm med 120,000 Acres og c. 100,000 Faar, den er 18 miles fra Nord til Syd og 12 miles fra Øst til Vest. Den ligger i en meget tør Zone, det var komplet flad Prærie til Naturgræs. Alle Vegne store Grupper af Eukalyptus til Skygge. Gennem de vældige Indhegninger, hvorom der

var pløjet brede Brandlinier i hver Fold, kom man til selve Boligen. Hvor mange Tusind Faar, jeg mødte i Flokkene, ved jeg ikke, kun, at der i en var 3000 gamle Væddere, alle med de store smukke, snoede Horn. Med største Elskværdighed blev jeg modtaget og vist rundt af Ejeren, Mr. Hughes, en af Australiens Faarekonger. Foruden »Kooba« ejer han en anden Faarefarm paa c. 100,000 Acres, har desuden forpagtet 300,000 Acres —

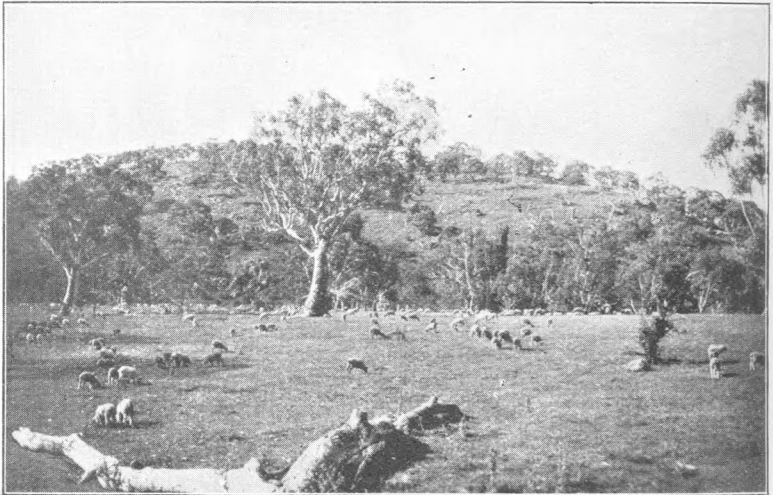

Fig. 7. Landskab paa Vej til Ned Roche. Cavan Farm.

disponerer altsaa over 520,000 Acres, er Ejer af c. 400,000 Faar og adskillige Tusinder Kreaturer. Paa »Kooba« havde han c. 15,000 særlig udvalgte Stamfaar, der bliver holdt til de bedste Væddere, som gik i særskilt Fold, og hvoriblandt den omtalte med $16\frac{3}{4}$ kg Uld til c. 30,000 Kr. var. Mr. Hughes fortalte, at han i Aar fra »Kooba« havde solgt Uld for c. 100,000 £ = c. $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og Udsætterfaar for 3000 £. Hvad de andre Farme havde givet ham, ved jeg ikke; men det svarer vel til »Kooba«. Det er ikke Smaaskillinger han tager ind. Han tilføjede med et Smil, at der var Aar, hvor han satte til — Tørke-aarene

For at gardere sig mod Hungersnød i Tørkeaaene var der paa »Kooba« 1200 Acres med Lucerne og 1000 med Hvede og Havre, der bliver høstet grøn. Han havde paa denne Farm 300 Trækheste, 9 Tractors, 100 Heste til Ridebrug. Det er antagelig først i de senere Aar, at Farmerne begynder at gardere sig mod Tørken, hvad der

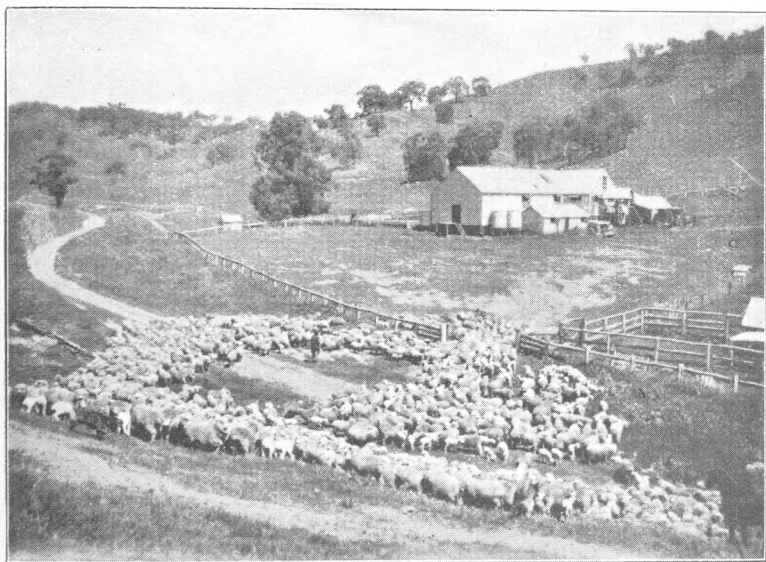

Fig. 8. Faarene drives til Klipning ved Roche-Cavan Farm.

vil komme til at spille en stor Rolle i Smørproduktionen, og som jeg senere skal omtale.

Destoværre var Klipningen forbi paa »Kooba«, men den elskværdige Mr. Hughes telegraferede til en Forbindelse i en nærliggende By om at tage sig af mig og køre mig til en anden Farm, hvor de var i Gang med at klippe. Dertil tog jeg et Par Dage efter i Automobil. Var der fladt omkring »Kooba«, var der saa meget mere kuperet omkring »Cavan«-Farm. Det var en lang — Afstande i Australien er ikke som danske — meget smuk og interessant Køretur med dejlige Udsigter over Kløfter, Dale og Floder. Overalt saa man Faar og Faar, Fig. 7, i de

vældige Indhegninger. Inden man naaede »Cavan«, sporede man Klipningen. Store Faareflokkе paa c. 11,000 Stkr. med brægende Lam dreves fra Folden til Klippestedet. Den, der har haft med Faar at gøre, ved vist, hvad det vil sige at drive med slig Flok. Det vilde vist kræve en hel Bataillon Mænd, hvis ikke de havde de

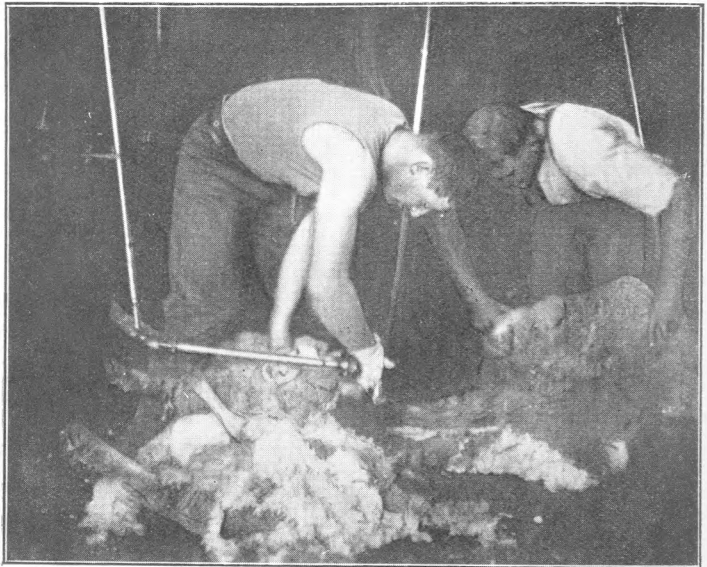

Fig. 9. Faareklipping paa Cavan Farm.

vidunderlig dresserede Faarehunde. Den Drift Faar, jeg passerede udenfor »Cavan«, blev drevet af 2 Mænd til Hest og en halv Snes Hunde, det var en stor Fornøjelse at se disse kloge Hunde manøvrere med Faar og Lam; brød Faar ud, som et Lyn 3—4 Hunde uden om dem —, og de bed aldrig Faarene, Fig. 8. »Cavan« har en mindre Farm paa »kun« 14,000 Acres og 11,000 Faar, men det skal være en af Australiens bedste Stammer med sjælden fin Uld; gennemsnitlig gav hvert Faar 10 Pd. Uld, der kostede fra 3 til 4 Shillings pr. Pd. i Aar.

Faarene blev klippet med Maskine, dreven af Motor. Maskinen samme Princip som Hestesaks. Der var 6 Ma-

skiner, der klippede 700 Faar om Dagen, Fig. 9. Faarene drives ind i Bokse i det store Klipperum; 1 Boks bag hver Maskine og 1 Mand til hver Maskine; han fangede selv Faarene, er alene om at holde Dyret og klippe, og barberer det paa c. 5 Minutter. Naar det er færdigt, putter han det gennem en Lem ned i en anden Boks under Gulvet. Hver af disse professionelle Klippere kan klippe fra 115—120 Faar om Dagen og faar 2 £ pr. 100 Stkr. paa egen Kost. Det er en god Dagløn, men ogsaa et haardt Arbejde, navnlig for Ryggen, og de taaler det kun en begrænset Tid. I Klipperummet blev Ulden straks sorteret, puttet i en Presser og presset i store Baller.

Hos den elskværdige Mr. Roche — Ejeren af »Cavan«-Farm — spiste jeg Frokost i hans smukt beliggende Hjem.

Kreaturer.

Man skelner mellem 2 Slags Kreaturfarme i Australien: Dairyfarmen med Smørproduktion og Cattlefarmen med Kødproduktion for Øje. Der fandtes i 1921 14,441,309 Stkr. Kødskæpper og 2,343,221 Køer med gennemsnitlig 4000 Pd. Mælk pr. Kø — samme Aar i Danmark 1,271,514 Køer. I 1917 var Koantallet i Australien 1,904,906; det er en ret stor Stigning.

Jeg vil i denne Beretning af Pladshensyn kun omtale, hvad der har mest Interesse for os: Køerne.

Jeg fik straks ved Skuet i Melbourne Indtryk af, at Australien var naaet langt frem i Retning af at skabe rene Malkeracer. Selv om man paa Dyrskuet kun finder udvalgte Dyr, saa var Skuet saa righoldigt, at det var et godt Spejlbillede af, hvad Opdrætterne havde præsteret: Maalet at skabe udprægede Malkestammer, er naaet. Der var ialt udstillet 1117 Stkr. Kreaturer, fordelt paa adskillige Racer. Af Malkeracerne var Milking Shorthorn, Jersey og Ayrshire de bedste. Milking Shorthorn er, som Navnet viser, en Korthornsrace, hvor Mælkeydelsen tilige er udviklet, og det var forbavsende at se, hvor Malke-

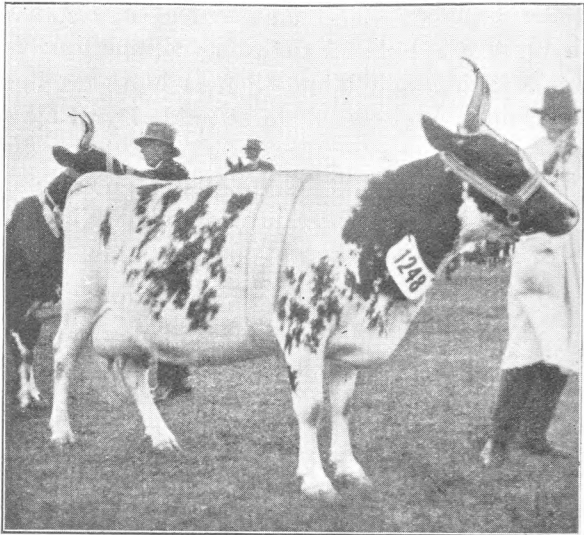

Fig. 10. Ayrshire Ko.

præget var fast. Jeg skal i denne Forbindelse nævne, at Verdensrekordkoen, MelbaXV, som har givet 32,522 Pd. Mælk med c. 2000 Pd. Smør i Rekordaaret, er en Milking Shorthorn. Den staar i Staten Ny Syd Wales,

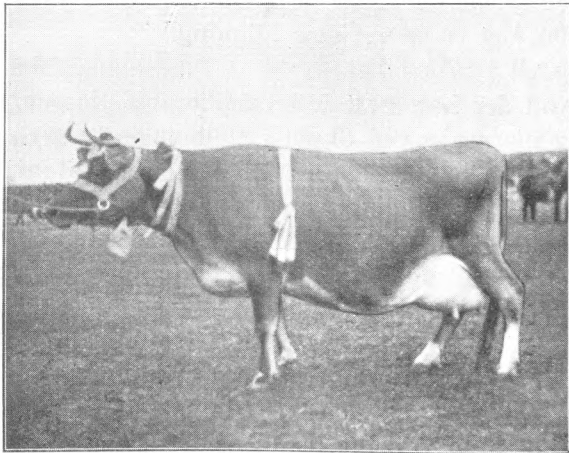

Fig. 11. Jersey Ko.

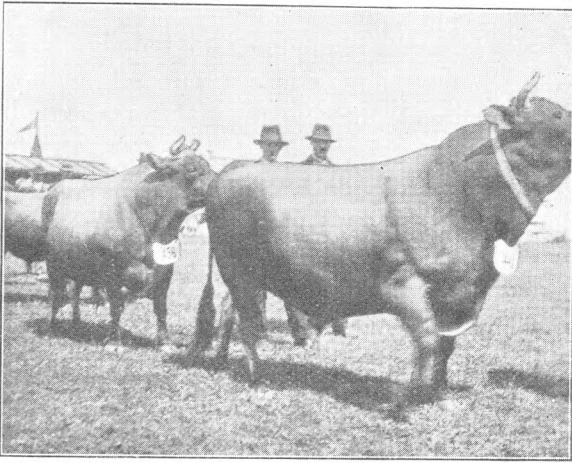

Fig. 12. Jersey Tyre.

ikke langt fra Sidney. En kanadisk Ko har givet c. 36,000 Pd. Mælk, men kun c. 1600 Pd. Smør. Af denne Race har jeg set flere særdeles gode Besætninger, navnlig paa Staten Ny Syd Wales' Forsøgsgaard i Berry, hvor Køerne var ypperlige, ensartede og med udpræget Malketegn. Hvilken af Racerne, Ayrshire, Fig. 10, eller

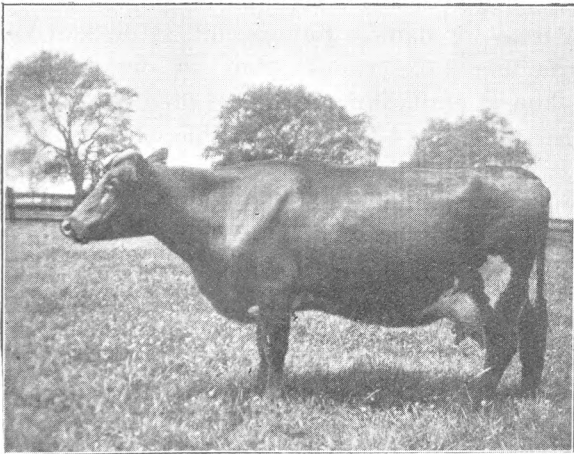

Fig. 13. Typisk Illawarra Ko.

Jersey, Fig. 11—12, der paa Skuet var bedst, er ikke godt at afgøre; begge var udmærket repræsenteret; Jersey større og kraftigere, end jeg har set dem i Danmark. En national Race maa omtales. Den hedder Illawarra og har sit Hjemsted i Illawarradistriktet Syd for Sidney. Hvoraf denne nu konstante Race er dannet, har jeg aldrig kunnet faa reel Besked om, men der synes at være baade Ayrshire og Korthorn i den. Den er som Regel mørkerød med enkelte hvide Pletter, Fig. 13, og har uhyre stor Lighed med det danske røde Kvæg i Bygning som i Lød. Jeg har i Illawarra- og Richmonddistrikterne set rent ideelle Besætninger af den med saare høj Ydelse.

Dairyfarme.

Som Regel findes Dairyfarmene hovedsagelig i Distrikter med god Jord og hvor Nedbøren er nogenlunde, det er derfor mest i Kystegnene. Jeg har dog ogsaa været paa Dairyfarme i Tørkezone, men der blev Jorden kunstig vandet fra en opdæmmede Flod. Dairyfarmene har som Regel et mindste Areal af fra 150 til 400 Acres; i Queensland var jeg dog paa langt større Farme, op til 1200 Acres med c. 150 Køer. Australierne har den store Fordel frem for danske Landmænd, at de kan lade Dyrene gaa ude Aaret rundt. Man ser derfor aldrig Kostalde, kun et Malkeskur af Lighed med en aaben Vognport, hvor der er 4—5—6 Malkebaase, Fig. 14. Naar Koen er malket, bliver den ad en lille Dør sluppet ud paa den anden Side; disse Malkeskure ser man paa alle Dairyfarme, komplet ens. Man træffer jævnlig Malke-maskine selv paa mindre Farme. En Farm paa c. 300 Acres har som Regel 50—60 Køer og c. 20 Ungkreaturer. Paa de ikke faa Farme, jeg har været paa i Staterne Victoria, Ny Syd Wales og Queensland, er en Del begyndt at dyrke lidt af Arealet, dels med Lucerne, dels med Majs og Sæd til Ensilage, for at gardere sig mod Tørken og for at kunne give Køerne Tilskud om Vinteren, naar

Græsset er sparsomt; ellers ligger hele Arealet i Græs. Den mest udbredte Græsart er »Paspalume«, der stammer fra Afrika og kan holde sig uforandret kraftig i over en Menneskealder. Nogle Farmere giver ogsaa lidt Tilskud af Kraftfoder til nymalkende Køer under Malkningen; disse Tilskud af forskelligt er af nyere Dato. Farmerne er som de fleste Landboere konservative — eller maaske rettere Vanemennesker — der kun langsomt

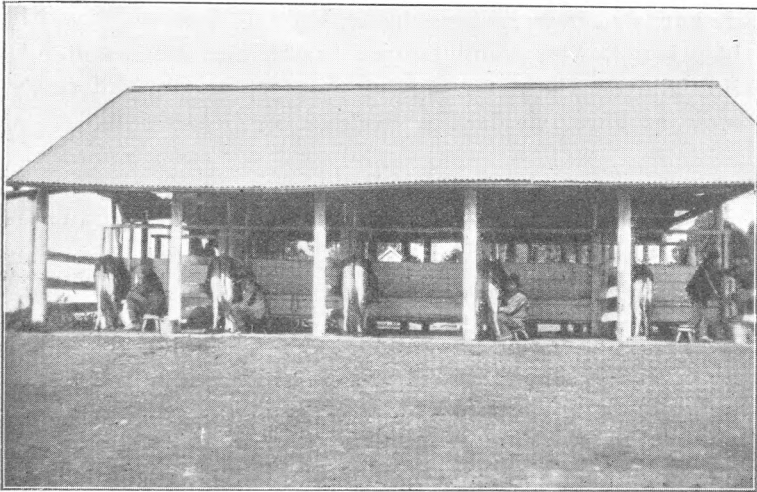

Fig 14. Malkeskur.

antager Nyordning; det er jo det mageligste at lade Køerne selv om Føden; Hjælpen er kun ringe og kostbar, som Regel er det Farmeren selv med Familie, der udfører alt Arbejdet. Men der bliver nu fra Landbrugsinstitutioner, Konsulenter og ledende, mere fremragende Farmere agiteret for at dyrke en Del af Arealerne; man ser paa alle Staternes Forsøgsgaarde Lucerne og Siloer til Ensilage, og naar der er Fremvisning for Farmerne, faar de Lejlighed til at se, hvilke Sædarter der egner sig bedst dertil og Resultaterne af Ekstrafodring. De, der ejer Jord fra før Krigen, da den var forholdsvis billig, er jo velstillede, næsten al Indtægt er Netto, derfor trykker mange

sig aabenbart ved at sætte sig i Udgift til Lønninger til et Par Karle, Redskaber og hvad en mere intensiv Drift nu kræver; men det vil sikkert komme lidt efter lidt, og da vil Smørproduktionen kunne blive fordoblet — mindst. Indtægten af Mælk paa en Gennemsnitsfarm med c. 50 Køer ligger i disse Aar omkring 12—1400 £, men jeg har været paa nogle, hvor der gaves Tilskud til Køerne, hvor Indtægten naaede op til 2000 £. Ordenssans mangler de næsten alle; man ser de faa Maskiner, de har, staa overgroet og rustne, hvor de tilfældigvis sidst blev brugt. Stor Venlighed og Gæstfrihed har jeg mødt hos alle de Farmere, jeg har besøgt, og stor Interesse efter at høre om danske Forhold og Organisation.

Mejerierne.

En Snæs Mejerier har jeg beset i de 3 særlig smørproducerende Stater, og jeg maa sige, at det i højeste Grad overraskede mig at se disse store, delvis nybyggede, komplet moderne indrettede Mejerier med Pasteuriseringsapparater, Fryserum og fortrinlige Kærner. Det største, jeg har set, Camperdown i Staten Victoria, havde kostet 60,000 £, altsaa c. 1½ Mill. Kr., Fig. 15. Foruden Smør produceres ogsaa Ost og Kasein. Paa Grund af de store Afstande og ofte yderst slette Veje centrifugerer mange af Farmerne selv Mælken hjemme og leverer Fløden paa Mejeriet et Par Gange om Ugen, men der er ogsaa mange Mejerier, der nu sender Vogne eller store Lastautomobiler ud efter Mælken. Der laves saavel saltet som usaltet Smør. Oftest tilsættes der det Smør, der skal eksporteres, en Del Boraks, for at præservere det — man kan smage det —, men jeg har dog ogsaa været paa et Par Mejerier, hvorfra der i de senere Aar er eksporteret upræserveset Smør til England, saa det kan lade sig gøre. Alle Vegne smagte Smørret udmærket. Mælken er renere end dansk Mælk, fri for Kostaldsaffmag; det er jo altid »Græssmør«, der selvsagt giver en ensartet Vare.

I Staten Ny Syd Wales er der en Lov, som giver Regeringens »Dairy Eksperter« Magt til at »condemn« — udsætte — gamle Mejerier, med andre Ord tvinge Farmerne til at ombygge de forældede. Den Lov er sikkert benyttet i udstrakt Grad, eftersom de fleste er nybyggede. Jeg har kun set ét af de gamle, der var »condemn«; det trængte ogsaa til Fornyelse. Men ogsaa i de andre Stater rives de gamle ned, og som sagt, de ny er ypperlige.

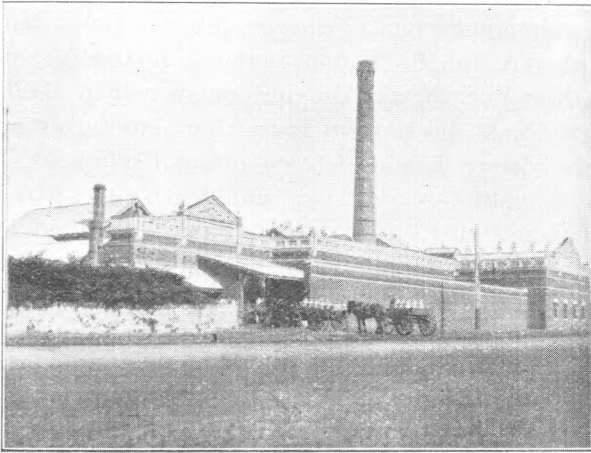

Fig. 15. Mejeri i Camperdown til 1½ Million Kr.

Rummer Australiens Smørproduktion større Fare for den danske? Det er vel dette Spørgsmaal, de fleste Landmænd ønsker en Besvarelse af. At besvare det med et uforbeholdent »Ja« eller »Nej« vil i Øjeblikket være vanskeligt. Dog tror jeg, efter at have faaet et Indblik i Forholdene her, at turde udtale, at den kan komme dertil, det beror for en Del paa, om Farmerne, som tidligere omtalt, vil gardere sig mod de knappe Tider ved at dyrke noget af Jorden samt faa Eksporten organiseret. Australierne kan producere Smørret billigere end Danskerne; Klimaet tillader Dyrene at gaa ude Aaret rundt; hvilken Besparelse er det ikke? Ingen Bygningsvedligeholdelser, Assurance, ingen Foderstofregning

m. m. Og der er Kræfter i Gang med at opagitere dem. Paa Staternes Forsøgsgaarde eksperimenteres med Sædarter, der egner sig bedst til Ensilage. Saasæd af disse bedste Stammer sendes til Farmerne, og hvor Lucerne kan gro, søger man at faa dem til at dyrke den. De mere energiske Farmere er begyndt baade med Lucerne og Ensilage og lidt efter lidt trækker de vel Naboerne med. De mange nye Mejerier betinger bedre Kvalitet af Smør, og selve de store, smukke, ny Mejerier virker antagelig ogsaa animerende paa Farmerne. Største Delen har gode Besætninger, enkelte endda rent ud fortrinlige; der er altsaa Komateriale, der kan producere megen Mælk. Interessen for at vinde frem spores gennem Lovgivningen. Der er i denne Tid af det føderative Parlament — the Commonwealth — vedtaget en Smøreksportlov. Som bekendt er Eksport af Smør fra Australien hovedsagelig henvist til 4—5 Maaneder af Aaret, og den Tilgang til Markedet har ofte medført store Prisfald. Man ønsker nu gennem denne Lov at organisere og kontrollere Afsætningen af Mejeriprodukter saaledes, at Generalguvernøren ifølge Loven har Bemyndigelse til at udstede Udførselsforbud mod Mejeriprodukter. Eksportørerne maa da ansøge om Udførselstilladelse, og al Magt til at administrere denne Lov er lagt i Hænderne paa et Udvalg paa 13 Medlemmer — 1 valgt af Regeringen, 9 af kooperative Mejerier, 2 af private og 1 af Eksportører. Det er altsaa de kooperative Mejerier, der har Magten. Dette Udvalg bestemmer, hvor meget Smør der paa et givet Tidspunkt maa eksporteres, og haaber derved at kunne regulere Markedstilførslerne, der før ganske har været i Hænderne paa Spekulationsfirmaer. Smøreksporten bliver altsaa ikke i fri Handel mere. Selvsagt kræver Reguleringen af Eksporten store Pengemidler til eventuelt at opbevare Smørret i længere Tid i Kølerum enten i Australien eller i England og til Forskud til Mejerierne for tilbageholdt Smør. Disse Midler skaffes tilveje gennem en Eksportafgift. Ifølge særlig Lov har

Toldvæsenet Bemyndigelse til at opkræve $\frac{1}{8}$ Penny pr. Pd. Smør. Man venter, at denne Afgift vil indbringe c. 50,000 £ aarlig, og yderligere stiller Regeringen c. 500,000 £ til Raadighed for Udvalget til at betale Forskud for til de Mejerier, hvis Smør er tilbageholdt i Kølerum m. m. Man ønsker ogsaa, at det Beløb, 50,000 £, der menes at komme ind ved Eksportafgiften aarlig, delvis skal anvendes til Fremme af Salget i England. Det vil selvsagt være af stor Betydning for den australske Smøreksport, naar saa store Midler — ca. 1,200,000 Kr. — bliver brugt til Agitation til at skaffe Forbindelser osv. i England. En Statistik over Eksporten af australsk Smør i de senere Aar viser, hvor store Svingninger, der finder Sted, og som nok kan tiltrænge en Regulering:

Smør i Millioner Pd.

	1920	1921	1922	1923	1924
Januar	3,13	12,93	16,50	14,13	12,47
Februar	4,60	14,03	20,20	10,74	12,46
Marts	4,10	5,97	10,33	4,30	8,92
April	2,16	13,73	7,82	2,01	5,13
Maj	2,06	11,26	4,76	0,82	2,02
Juni	1,29	3,55	0,81	0,51	3,16
Juli	0,56	3,25	2,88	0,46	1,95
August	0,51	3,14	1,99	0,47	3,86
September	0,38	7,77	2,87	1,53	
Oktober	4,37	14,65	9,17	4,03	
November	9,76	14,55	16,50	9,49	
December	15,32	13,51	12,99	5,24	

Ser man disse Tal igennem, kan man sige sig selv, at saa vældige Uregelmæssigheder ikke kan skabe et solidt Marked eller faste Kunder. Gennem denne Lov haaber man nu at opnaa det.

Eksportudvalget skal oprette en Afdeling i England til at skaffe Oplysninger om Priser, Afsætningsforhold, vejlede og repræsentere Udvalget.

Eksport af Smør til Østen er unddraget denne Lov af Hensyn til de private Mejerier, der antagelig mest har med det Marked at gøre. Men denne Bestemmelse har

givet Anledning til stor Misfornøjelse blandt Farmerne, navnlig i Queensland; Eksporten til Østen er hovedsagelig fra Victoria og Ny Syd Wales. Man sporer straks der Jalousien, der i høj Grad er til Stede mellem Staterne, og som sikkert vil vanskeliggøre et Samarbejde. Loven skal i disse Dage til Afstemning blandt Farmerne, hvis Fler-tal sikkert er for Loven.

Jeg har omtalt denne Lov saa udførligt, da den mulig kan faa stor Virkning, og den viser, at der er stærke Kræfter i Gang for at skabe et virkelig fast Marked i England.

Der er desuden vedtaget en Lov om fælles Mærke — Kænguruhmærke — for alt 1. Klasses australsk Smør. Før i Tiden er Smørret eksporteret under alle mulige Mærker. Kænguruhmærket er som Lurmærket en Garanti for 1. Klasses Smør. Ogsaa denne Lov vil antagelig bidrage til det gode for australsk Smør.

Kun mellem 30—40 pCt. af Australiens Smørproduktion bliver eksporteret. Resten spises i Landet, hvor Margarine ikke spises, og kun c. $\frac{1}{3}$ af dette Eksportsmør er 1. Klasses Smør. Man spiser det bedste hjemme. Der er i Aar paa Grund af rigelig Nedbør et meget stort Eksportoverskud, som, naar disse Linier naar Læseren, forlængst har kunnet spores.

Australien rummer store Muligheder i Fremtiden for en fortsat Udvikling af Smørproduktionen, og jeg tror, at den successivt vil komme. Skabes der saa ikke samtidig ny Markeder, vil det selvsagt virke trykkende paa Priserne.

Sidney, i November 1924.

P. S. Efter at ovenstaaende var skrevet, er Arbejderregeringen i Staten Victoria styrtet og den ny Regering dannet af Farmerpartiet med Støtte af Nationalisterne; sikkert har de engelske Valg haft Indflydelse paa Ministerskiftet her.

Australierne er i denne Tid i højeste Grad optagne af den konservative engelske Regerings Planer; der ventes Præferencer for Kolonierne samt Flaadestationernes Befæstning i Singapore, der er meget ønsket paa Grund af alle Australieres Frygt for Japan.

F. M. P.

Brudstykke af et Landbrugsforedrag.

Af Chr. Sonne.

Foreningen »Norden« i Forbindelse med forskellige danske Institutioner har fra aften 28. Juni til 4. Juli paa Hindsgavl afholdt »Det fjerde skandinaviske Erhvervskursus«, omfattende Deltagere fra Finland, Norge, Sverige og Danmark.

Ved denne Lejlighed holdt Forpagter *Sonne* et Foredrag om »Dansk Landbrug«. Til sin Redegørelse for dettes erhvervsmæssige Udformning knyttede Hr. S. nogle Betragtninger over Landmandsgerningen i Almindelighed. Hr. S. har efterkommet Redaktionens Anmodning om Adgang til i Tidsskriftet at gengive dette afsluttende saalydende Led af det paagældende Foredrag:

Maalt med Verdensmaal er Danmark kun et lidet Land. Ja saa lidet, at Danske, som færdes langt hinsides Landegrænsen, ret jævnlig maa lide den Tort at møde enten Udlændinges fuldstændige Ukendskab til Danmarks Eksistens eller deres taagede Forestilling om, at et Lilleputland, der benævnes Danmark, er Led af et Landomraade saa langt Nord paa, at egentligt Kendskab til dets Forhold ligger udenfor ordinære Verdensborgeres Viden.

Men for os, som her fik vort nationale Hjem og vort Virkefelt, byder vort lille Land rig Næring for den Hjemstavnskærlighed, som normalt med stærke Baand knytter Menneskene til Fødelandet.

Hvad angaar den ernæringsmæssige, materielle Side af Sagen, byder Danmark Betingelser, vel egnede til at give gode Levevilkaar for de Tusinder af Hjem, som bygger Landet. I fremtrædende Grad er det af Jorden, at Danmarks nationale Velstand skal gro. Og vi Landmænd veed at vurdere alt det gode, der kan tillægges det Arbejdsgrundlag, som Danmarks Jord byder os. Men det er langt fra, at vi hertillands overalt arbejder med, hvad der kan kaldes god Jord. Hovedparten af Vestjylland og Midtjylland bestaar saaledes af let sandet Agerjord, der mange Steder endnu grænser til uopdyrket Hede. Disse Egenes Landbrug lider endvidere under en vedholdende stærk Vestenvind, hvis uheldige Følger man søger afbødet ved Læplantning, samt under en lav Foraarstemperatur med højst generende Nattefrost. Ogsaa hele Nordjyllands Landbrug lider føleligt under disse Ulemper. Til disse kommer endnu den Mangel paa Regn, navnlig i de første Maaneder af Vegetationsperioden, som hele Danmarks Planteavl ret jævnlige lider under, men som for Jylland som Helhed og navnlig for Jyllands Sandjordsegne bliver mere skæbnesvanger end for Øerne, som gennemgaaende har bedre og mindre regntrængende Jorder.

I store Dele af Jylland stiller derfor Landbruget særlige Krav til faglig Dygtighed. Men: Hatten af for den jyske Landbrugsbefolknings faglige Training til at besejre Vanskeligheder og praktisere god Driftsøkonomi. Den er i Slægt med hvad Selma Lagerløf et Steds fortæller i »Niels Holgersens vidunderlige Rejse gennem Sverige« — eller som den ogsaa kunde kaldes: Selma Lagerløfs vidunderlige Bog om Niels Holgersens Rejse. I denne fortælles Sagnet om Smaalands Tilblivelse. Dette gaar ud paa, at da Vorherre havde skabt Smaalands gode nordlige og østlige Del, gav han St. Peder paa dennes indtrængende Anmodning Lov til at skabe Smaalands sydlige og vestlige Del, medens han selv gik at skabe det frugtbare Skaane. Da saa Vorherre vendte

tilbage fra det nyskabte Skaane og mønstrede Resultatet af St. Peders Arbejde: Klipper, som et Par stærke Regnbyger allerede havde berøvet deres tynde Muldrag, Moser og Kær samt et Overmaal af Vand allevegne, var det jo ikke lutter Lovord, han udtalte over St. Peders Skaberevne. Dennes Forestilling om, at han nu vilde søge genoprettet Fejlene ved at skabe Mennesker af den rette Støbning afvistes pure. Nej, her var det bedste ikke for godt. De Mennesker vilde Vorherre selv skabe. Og saa skabte han Smaalændingen netop saa opvakt, flittig, driftig og dygtig, at han kunde klare sig paa det magre Land, der blev givet ham som Virkefelt.

Dette Sagn synes mig imidlertid at passe ogsaa paa store Dele af Jylland. Thi ogsaa disses naturlige Beskaffenhed kunde landbrugsmæssig set bære Præg af at være et forkludret Produkt af St. Peders svigtende Skabersnille. Men ogsaa her har saa Vorherre grebet rettidig ind ved selv at have skabt Jyden. Og, man tilgive mig min nationalt paavirkede Standspatriotisme: jeg sætter trøstig Jyden mod Smaalændingen i Henseende til at praktisere landøkonomisk Skattegravning under Forhold, hvor der kræves særlig Arbejdsenergi og særlig faglig Omsigt for at vinde gode Arbejdsfrugter.

Vi kan saaledes opgøre den materielle Side af dansk Landbrugsvirksomhed derhen, at ved Landbrugernes faglige Tilpasning til Bedriftens Krav er saavel Landets gode som magre Jorder Genstand for god Udnyttelse og giver normalt Brugernes et Driftsudbytte, som skaber tilfredsstillende Kaar for Landbrugerne selv og tillige for de mange Samfundsmedlemmer, hvis Udkomme paa mere eller mindre afgørende Vis er paavirket af Landbrugets Trivsel.

I bogstavelig Forstand er Landbrugsvirksomheden jordbunden og for saa vidt i fremtrædende Grad materiel. At den som foran fremholdt byder danske Jordbrugere Adgang til at vinde et rimeligt eller godt Udkomme skal saavist ikke agtes ringe. Det er imidlertid

ikke ene afgørende. Og ved Vurderingen af Landbrugsvirksomhed som Erhverv synes det mig et stort Plus, at den byder sin Udøver den Sundhed og Styrkelse for Legeme og Sjæl, som i rundeligt Maal kan vindes derude paa Landmandens Arbejdsfelt, hvor der er højt til Loftet og vidt til Væggene.

Enhver, selv den mest vaskeægte Byboer, har Udlængsel og Dragning mod den frie Natur og mod det saakaldte Bondeland med alt hvad dets er af frisk Luft, Plantevækst og Dyreliv. Kun faa Mennesker mangler modtageligt Sind for den Naturskønhed, som Vorherre har skabt — ja endog for den, som St. Peder ifølge Sagnet hævdes at have skabt. Og vi Skandinaver har jo hver i sit Hjemland al ønskelig Adgang til at faa denne Sindets Modtagelighed trainet og udviklet, saa vist som hvert enkelt af de skandinaviske Lande baade af Ind- og Udlændinge med Rette henføres blandt de »fagre Riger«:

Finland, de tusind Søers Land, hvis almindelig lovpriste Naturskønhed genspejles i Runebergs Digtning, der omfatter Digte, som staar uovertrufne i dyb Kærlighed til det skønne Hjemland med alt hvad dets er.

Norge med Fjorde, fra hvis nærmestliggende Højder Øjet altid møder et bagved liggende Vidunderland af Fjelde, Tinder, Elve, Skove og Dalstrøg, sammenføjet til et Helhedsbillede af betagende Skønhedsvirkning.

Og dernæst vort havomflydte Danmark med dets blødt afrundede Konturer, med Bøgeskove, med Saltvandsstrand og paa denne Aarstid med yppig Forsommerfrodighed, tilsammentaget udgørende et landskabeligt Udstyr, der ogsaa hos os Danske skaber Glæde over det Land, der blev vort. Og vi tør formentlig tro, at ogsaa de her forsamlede Ikke-Danske vil finde dette Sted og dets nærmeste Omgivelser skønhedsprægede.

De her nævnte 3 skandinaviske Riger ejer saaledes tilsammentagne en herlig og afvekslende Natur med

Søer, Fjelde, Elve, Skove, Moser, frisk Saltvandsstrand og frodige Agre. Og hertil kommer saa Sverige, som jo ejer det altsammen — alt det som giver et Land baade Naturskønhed og Frugtbarhed.

Det er derfor kun naturligt, om vi Skandinaver har aaben Sans for alt, hvad vort Hjemlands Natur byder til Glæde for Øjet, til Styrkelse for Sindet samt til Befæstelse og Uddybning af vor Fædrelandsfølelse. Vi har saavist ingen Anledning til at føle Jalousi, naar andre Landes Naturskønhed lovprises i Superlativer — selv ikke naar vore egne Digtere betages og inspireres til at tilkende dem Sejrrisen i Skønhedskonkurrencen. Som naar f. Eks. Holger Drachmann i sit Foraarsdigt, til-egnet de euganeiske Bjerger, begynder saaledes:

»Om nogen vil vide, hvad Foraar er,
 hvad Knopper, som sprænges,
 hvad Blomster, som slænges
 i rundhaandet Grams over Fjeldsiden ned;
 Om nogen vil vide, hvor Solen er hed,
 hvor Skyggen er svanger
 med kølende Duft,
 hvor Fjerskyen pranger
 som blændende Silke i atlaskes Luft;
 Om nogen vil vide, hvad Foraar er:
 Saa komme han med og bruge sit Øje,
 han vil ikke fortryde, at Vejen han gik;
 Jeg er Fører, og kender til Punkt og Prik
 de euganeiske Høje.«

Ifølge Drachmann maa vi altsaa til de euganeiske Bjerger for rigtig at faa klaret vore Begreber om, hvad Foraar er. Nuvel, det Drachmannske Digt, af hvilket her er gengivet det første Vers, staar efter mit Skøn uovertruffent som en jublende Fanfare til Vaarens Pris. Men lad denne Lovprisning af det norditalienske Foraar være nok saa fortjent, saa bytter vi dog ikke derimod vort skandinaviske Vaarbrud eller Foraar. Det bliver nemlig til paa Baggrund af den skandinaviske Vinter. Det er Gennemgangsleddet fra Vinterens Frostbinding af Jorden og Stansning af al Plantevækst til

Landmandens Højsæson med Saaning og paafølgende Høst og til Udløsning af den Solvarme, som ogsaa paa vore Bredegrader skaber sig Foraarsfrodighed.

Der er hermed peget paa et Forhold, som særpræger baade den skandinaviske Natur og det skandinaviske Landbrug, nemlig den Aarstidernes Vekslen, som ganske ændrer Landskabets Karakter til et Billede med skiftende Farvelægning, og som tillige paa tiltalende Vis bringer Afveksling i Landmandens Gerning. Og denne Aarstidernes Vekslen har sin store Charme. Ikke blot saaledes, at Hjemlandsbilledet vilde synes os fattigere, hvis det Aaret rundt fremtraadte i samme Iklædning. Men ogsaa fordi Aarstidernes Vekslen baade fysisk og psykisk virker styrkende.

I Tropeegnene er dette Forhold ukendt. Den ene Maaned byder Aaret rundt det samme Klima, Plante- og Dyreliv som den anden. Den paagældende Natur, som jeg kender fra Besøg i Troperne, vækker hos mig ingen Længsel. Alene Hensynet til Tropevarmen — for ikke at tale om Moskitoplagen — udelukker hos mig enhver saadan Længsel. Og Tropenaturens Ensformighed synes mig at maatte virke nedstemmende paa Sindets Friskhed. Lad mig her anføre, at Hawaiiøerne med det verdenskendte Honolulu er berømmet for en evig uforanderlig Sommer uden overvældende Varme. Og fra Besøg paa Stedet véd jeg, at baade Naturen og Klimaet er henrivende. Hawaiiboerne er meget musikalske og dyrker i stort Omfang deres nationale Instrument — Ukulelen — med Sangledsagelse. Men det er næppe nogen Tilfældighed, at denne Musik gennemgaaende er langt mere smeltende og vemodspræget end noget andet Lands. Den synes at røbe en Længsel, og ifølge min Vurdering en Længsel efter Afvekslingens Incitament, efter det Salt, som betinger Sindets Friskhed.

Trods Tropernes Skønhed vil derfor Reglen vist være den, at derboende Skandinaver længes mod Hjem-

landets Klima, uanset at det saare hyppigt serverer os Danske — og da navnlig Jyderne — den Vestenvind, om hvilken Jeppe Aakjær synger:

»O, Vestenvind, o, barske Vind,
 hvor slog du tit min Barnekind
 og rusked mig mit Haar,
 naar Far han stod der lav og vred,
 mens Møntørsklumpen sejled ned
 fra Toppen af hans Gaard.«

Og saa har vi Skandinaver én Skønhedsværdi, som Troperne saa ganske savner: vor nordiske lyse Sommernat, som netop denne Aarstid, de flygtige Midsommermaaneder, byder os, og om hvilken Holger Drachmann synger, at

»endnu spreder Sommernattens Skær
 udover Sø og Land de lyse Vinger,
 og endnu tegner højt bag Skovens Træer
 Daggryets Gud sit Navn med gylden Finger.«

Jo, vor nordiske Natur er nok vor Lovprisning og vor dybe Kærlighed værd. —

Den mig her stillede Opgave er at tale om dansk Landbrug. Jeg er rede til — og om fornødent med undskyldende Gestus — at erkende, at mine nu fremholdte Naturbetragtninger, som tilmed rækker langt ud over Landegrænsen, ligger kendeligt ved Siden af Alfarvejen for Klarlægning af dansk Landmandsgerning og af dansk Landbrugs Plads i Erhvervenes Rangforordning.

Jeg holder mig imidlertid her for Øje, at Landmanden mere end nogen anden Erhvervsdrivende har Samhørighed med Landets Natur. Denne former sig derfor som Rammen om Billedet af Landmandens faglige Stræben med dets Skygger og Lys af Vanskeligheder, Skuffelser og Arbejdsglæde, saaledes som Kaarene nu engang er tilrettelagt for al menneskelig Stræben. Men det vil af mine Udtalelser fremgaa, at ifølge min Vurdering tjener denne Landmandsgerningens Samhørighed med den frie friske Natur i fremtrædende

Grad til Kredit for, hvad den som fagligt Erhverv byder sin Udøver. —

Landmandens Virksomhed er i tiltalende Grad værdiskabende. Af hans Arbejde med Jorden, Planteavlen og Husdyrholdet skabes til Tab for ingen, men til Fordel for Menneskeheden en absolut paakrævet Dækning af Næringsmidler for Mennesker og Husdyr. Det er ubestrideligt en tiltalende Arbejdsopgave saaledes at frembringe de Næringsmidler, som er Menneskehedens vigtigste materielle Livsfornødenhed.

Imidlertid er foran søgt paavist, at Landmandens Forfølgelse af denne Arbejdsopgave foregaar under Vilkaar, som — helt bortset fra Sagens økonomiske Side — byder ham en særlig Adgang til fra selve Naturens Værksted at udvinde til eget bedste ogsaa den Næring, som ganske vist ikke kan udmaales i Kalorier, men som for Sindets Friskhed, for Tilfredsheden med Gerningen og for Glæden over Tilværelsen bliver et betydende Led af Livsværdierne.

Og opgjort saaledes former Landmandsgerningen sig som et Livskald, der kan skænke sin Udøver et rundeligt Maal af dels den Arbejdsglæde, der bliver til ved Afgrødernes Vækst og Virksomhedens Trivsel, samt dels af det sunde og friske Arbejdsmod, der vindes ved alt hvad Naturen gennem de vekslende Aarstider byder af Skønhed, Solskin, Regn og frisk Luft over Landmandens Arbejdsfelt.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Grundforbedringer samt Mose- og Engkultur af N. Basse.
Anden Udgave. Gyldendals Boghandel. Nordisk Forlag.

Forfatteren, Underafdelingsleder *N. Basse*, har i en Aar-række været knyttet til Hedeselskabets Mose- og Engvæsen. Sammen med *Dr. A. Mentz* har han ledet og afgivet Beretning om forskellige Forsøg paa Lavmoser og Klægjorder og har saaledes første Haands Kendskab til de Emner han behandler. Da han tillige underviser i samme Fag paa Asmildklosters Landbrugsskole, har han de bedste Betingelser for at skrive en Bog, der, som denne, har det dobbelte Formaal at danne Grundlag for Undervisningen paa Landbrugsskoler og at være vejledende for Landmænd ved Planlægning og Gennemførelse af Grundforbedringsarbejder.

Første Udgave udkom trykt som Manuskript sidste Sommer og i Fortalen til 2den Udgave meddeles det, at denne adskiller sig fra første ved at Prisforhold, statistiske Oplysninger m. m. er ført à jour, medens der iøvrigt kun er foretaget uvæsentlige Ændringer.

Bogen har 188 Sider af stort Format, indeholder 51 Illustrationer og en Del Tabeller. Definitioner og Konklusioner er trykt med særlige Typer, hvilket bevirker, at Indholdet er let overskueligt. Den er smukt indbundet og koster 6 Kroner.

Stoffet er inddelt i 5 Afsnit: Vandafledning, Mergling og Kalkning, Hedeopdyrkning, Engvanding og Mose- og Engkultur, og da hvert Afsnit atter er delt i Underafsnit og disse igen i forskellige Punkter, har Læseren let ved at finde, hvad han har Brug for.

Bogen indeholder nyttige Oplysninger og interessante og lærerige Forsøgsresultater, som hidtil har maattet søges mange forskellige Steder.

1ste Afsnit, »Vandafledning«, indtager med sine 52 Sider større Plads end noget af de andre, og det er med Rette og prisværdigt, at dette Afsnit er behandlet saa fyldigt og grundigt, idet de fleste Landmænd føler sig noget fremmede og usikre over for disse Spørgsmaal, hvis rette Løsning har den allerstørste Betydning for Bedriftens Rentabilitet. Det maa desuden paaskønnes, at der er ofret nogle Sider paa en indgaaende Omtale af Vandløbslovgivningen, og at der er givet en god Redegørelse for Fremgangsmaaden ved Behandling af Vandløbsager, idet der hersker megen Uvidenhed og Raad-

vildhed paa dette Punkt. Ogsaa for Vandsynsmænd vil dette Underafsnit, som ogsaa det om Gennemførelse af Projekter, være saare nyttigt at læse; mange Indehavere af dette Embede kender utilgivelig lidt til Loven og dens Anvendelse.

2det Afsnit, »Mergling og Kalkning«, indeholder blandt andet en interessant historisk Redegørelse, og hvad der har mere praktisk Betydning, en Fortegnelse over anerkendte Mergellejer med Priser paa Gødningskalk og Regler for Stats-tilskud til Transport af Mergel og Gødningskalk.

I 3die Afsnit, »Hededyrkning«, er der blandt andet gjort Rede for nogle Forsøg med forskellige Opdyrkningsmetoder, der er udført i de senere Aar, og for de Slutninger man tør drage deraf, ligesom der findes Regler for Laan og Tilskud til Hededyrkning.

I 4de Afsnit, »Engvanding«, findes Oplysninger om Vandingens forskellige Formaal, om Vandets Indhold af Næringsstoffer og om Vandforbrug; desuden findes en kortfattet Beskrivelse af de forskellige Vandingsmaader, en Redegørelse for Drift og Pleje af Vandingsenge og en Oversigt over Resultater af Gødningsforsøg udførte paa Vandingsenge.

5te Afsnit, »Mose- og Engkultur«, spænder over et halvt hundrede Sider og giver en grundig og klar Besked om de særlige Forhold, der gør sig gældende ved Mosedyrkning, som ogsaa ved Dyrkning af Kær og Marskjorder og giver Oplysning om Resultaterne af forskellige Forsøg, der er udført med Hensyn til Spørgsmaal vedrørende Afvanding og Gødskning m. m.

Det har været mig en Glæde at læse Bogen; Stoffet er saa godt ordnet og Fremstillingen er god og klar. De mange Forsøgsresultater, der er meddelt, som ogsaa de Erfaringer, der paa anden Maade er gjort og meddelt, giver gode Udgangspunkter og Anvisninger for Bedømmelsen af det hensigtsmæssige i at iværksætte Grundforbedringsarbejder og for Planlægningen af disse.

Meget af, hvad der staar skrevet, fortjener at fremhæves, men i en kortfattet Anmeldelse kan man kun i ringe Grad komme ind paa Enkeltheder.

Efter den Anerkendelse, der er ydet Bogen og Forfatteren, og hvorpaa den Omstændighed, at første Udgave af Bogen allerede er udsolgt, er det bedste Bevis, kan det vel dog lade sig gøre at fremkomme med enkelte Indvendinger.

Stoffet vil muligen for enkelte Stykkers Vedkommende kunne sammentrænges noget, hvilket navnlig vil have Betydning ved dens Anvendelse som Lærebog.

I den historiske Oversigt Side 10 omtales *Elkingtons* Dræningsmetode i Overensstemmelse med den Omtale, den faar af de fleste andre Forfattere; men som det fremgaar af Professor *Westermanns* Udtalelser ved Foredrag i Landhusholdnings-selskabet d. $12/8$ 1924, er det væsentlige i Metoden ikke, at Elkington ved Gennemboring af vandstandsende Lag undertiden afledede Vand fra vaade Partier til Undergrunden, men det væsentlige er Opsugningen og Afskæringen af Trykvand ved enkelte dybtliggende Drænledninger.

I Underafsnit VIII om Hovedafløbets Vandføring og Dimensioner var det ønskeligt, om det noget mere var præciseret, at man ved Dimensionsberegningen af Vandløb i særlig Grad bør regne med Middelfaststrømningen, og at denne sædvanlig vil ligge mellem 0.05 og 0.1 l/s pr. ha, ligeledes burde enkelte af de simplere Formler for Vands Bevægelse i aabne og lukkede Ledninger være angivet.

Under Dræningens Planlægning findes Side 52—53 en Opgivelse over Drænledningslængde i m pr. ha og det dertil svarende Rørantal ved forskellige Drænaafstande. Efter Opgivelser fra mangfoldige drænedede Arealer, som ogsaa paa Grundlag af teoretiske Betragtninger, bliver Ledningslængden under nogenlunde normale Forhold betydelig mindre (10 à 20 %) end opgivet her.

Disse Bemærkninger være ikke sagt til Forklejnelse af Bogen. Den har ikke alene Ærinde til det praktiske Landbrugs Mænd og Landbrugsskolerne; ogsaa for Landbrugets Konsulenter, der ikke kan være Specialister i alle Retninger, vil den være en værdifuld Vejleder. Jeg haaber den maa vinde stor Udbredelse og maa bidrage til, at Kampen mod Surhed og Kulde bliver ført med større Kraft end hidtil paa de store Arealer af vort Fædrelands Jorder, der endnu trænger til Grundforbedringer. Bliver dette Tilfældet, faar Forfatteren herigennem den bedste Belønning for den Flid og Omhu, han har anvendt paa Udarbejdelsen.

Kbhvn., d. $1/8$ 1925.

Aage Feilberg.

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik. 28. Aarsberetning (Regnskab for 1924). Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer*. 288 Sider. (Odense).

Mejeri-Statistiken for 1924 indeholder som de foregaaende Aargange meget af Interesse. Kun enkelte Forhold kan af Pladshensyn fremdrages her, medens de, der gerne vil have udførlig Besked, maa søge denne i selve Beretningen. Det

lønner sig at gennemgaa denne, først og fremmest selvfølgelig for de 861 Mejerier, som har indsendt Regnskaber, men tillige for alle, der interesserer sig for Forholdene indenfor Mejeribrug.

Det hedder i den klart tilrettelagte Indledning, at sidste Aar viser en fortsat betydelig Stigning i Mælkeproduktionen, hvad der giver sig Udslag i stærkt øgede Varemængder til Udførsel og i den indvejede Mælkemængde pr. Mejeri, der i 1924 var større end i noget tidligere Aar. Trods dette sidste Forhold viser imidlertid Driftsudgifterne en Stigning paa nogle Procent, som fordeler sig jævnt paa de forskellige Poster: Mælkekørsel, Vedligeholdelse af Bygninger og Inventar og dettes Fornyelse, Brændsel, Bestyrer- og Medhjælpsløn. Imidlertid mer end opvejer Stigningen i Smørrets Gennemsnitspris (vi havde jo gode Afsætningsvilkaar paa vore Eksportmarkeder) og i Mælkemængden Driftsudgifternes Forøgelse, saaledes at Aarets Hovedresultat — Nettoprisen pr. kg Mælk behandlet paa Mejerierne — viser Fremgang. Nogle Hovedtal belyser Forholdene i 1924 sammenlignet med det foregaaende Aar*):

Aarlig Mælkemængde pr. Ko er stegen fra 2720 kg i 1923 til 2848 kg i 1924.

Indvejet Mælkemængde pr. Mejeri er stegen fra 2.5 Mill. kg i 1923 til 2.7 Mill. kg i 1924.

De virkelige Driftsudgifter (uden Udgifterne til Ostproduktion) er stegne fra 1862 Øre i 1923 til 1918 Øre i 1924.

Forbrug af kg Mælk til 1 kg Smør har holdt sig uforandret og var 24.4 kg i begge Aar.

Smørprisen pr. kg er stegen fra 432.6 Øre i 1923 til 517.8 Øre i 1924. Nettoindtægt pr. kg af den til Smørlavning anvendte Sød-mælk er steget fra 20.1 Øre i 1923 til 24.1 Øre i 1924.

Nettofortjeneste pr. kg anvendt Mælk til Ostlavning (udover Sød-mælkenes Nettopris som Smørmælk og Skummetmælkenes ansatte Værdi) er dalet fra 1.42 Øre i 1923 til 1.18 Øre i 1924.

Nettoindtægt pr. kg Sød-mælk er steget fra 20.4 Øre til 24.4 Øre.

De sidst anførte Tal angiver Mejeriernes Nettoindtægt og er Statistikens Hovedresultat, de er et Udtryk for, hvad den behandlede Mælkemængde som Helhed er udbragt i, eller, set fra den enkelte Leverandørs Standpunkt, hvad den af ham leverede Mælk hjembringer ham ved Behandling paa Mælkeriet til Dækning af hans Udgifter ved Mælkenes Produktion. Nettoindtægten var i Øre pr. kg:

*) De sønderjydske Amter er medtagne i Opgørelsen.

i Gennemsnit af

1909 -13	1914	1920	1921	1922	1923	1924
9.3	9.5	31.0	24.9	17.4	20.4	24.4

Af stor Interesse er det at se, at den Stigning af Mælkemængden pr. Ko, der hvert Aar har fundet Sted siden Mindsteudbyttet umiddelbart efter Krigen, ogsaa har fortsat sig i 1924 nemlig med 4.7 pCt. for hele Landet. Stigningen er almindelig i alle Mejerikredse, i Fjor er den gennemgaaende størst i de Kredse, som har en absolut ret lav Mælkemængde pr. Ko, og dette gælder navnlig Sønderjydske Mejeriforening, i hvilken Stigningen fra 1923 til 1924 har været 9.5 pCt. Smørudbyttet pr. Ko, der i Forfjor var 111.5 kg, var i Fjor 116.7 kg.

Antallet af Ostemejerier er ca. 400. Gennemsnitstillene for hele Landet viser, sammenlignet med 1923, i 1924 en Stigning af den anvendte Ostemælk, baade af Sødmeælk og af Skummetmælk, og den samlede Osteproduktion anslaaes at være stegen ca. 3 Millioner kg i Løbet af sidste Aar. Nettofortjenesten pr. kg anvendt Mælk til Ostelavning har imidlertid i Fjor været 0.24 Øre lavere end i 1923.

Tallene for Driftsudgifterne for store, mellemstore og smaa Mejerier godtgør som i alle foregaaende Aar, at jo mindre Mejerierne er, desto større er forholdsvis Udgifterne. Af Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over Smørbedømmelserne i 1924 fremgik det iøvrigt, at det fortrinnsvis var de smaa Mejerier, der fandtes i de daarligste Grupper.

Aktieselskabet Dansk Frøavlskompani og Markfrøkontoret (Trifolium). 1872—1900—1925. København-Randers. 41 Sider. (København).

Det var i Aaret 1872, at den fremragende Frøkultivator *Chr. P. Jacobsen* sammen med Agronomen *J. L. Jensen* og Handelsingartner *Fr. Wendt* indbød Landmændene til Fællesindkøb af undersøgt Markfrø, og denne Forretning — »Markfrøkontoret» — fik stor Betydning for Landbruget: den brød Banen for en paa rationelle Principper ledet Frøhandel og bidrog i høj Grad til at føre Landbrugets Forsyning med Frø og Sædekorn ind i et solidt Spor. Det var gennem Markfrøkontoret, at Squarehead-Hveden og Prentice-Bygget blev indført, det optog den rationelle Avl af Kløver-, Græs- og Roefrø og virkede ogsaa paa andre Maader energisk til Fremme af vort Markbrug.

I 1895 blev Dansk Markfrøhandel, der i 1881 var stiftet af cand. polyt. *Gustav Hage* og Landbrugskandidat *Hother Hage*, forenet med Markfrøkontoret, og i 1900 blev det samme Til-

fældet med det under Medvirkning af kendte Landmænd i 1897 i Randers oprettede Dansk Frøavlskompani. De 3 forenede Forretningers Navn blev »Aktieselskabet Dansk Frøavls Kompani og Markfrøkontoret (Trifolium*)«. Dettets omfattende Arbejde for at fremme den danske Frøavl, skabe et Eksportmarked for denne, fremme Indførselen af de Sorter, vi ikke selv kan avle, m. v. er yderligere udviklet, og der behøves blot at mindes om det Forsøgsarbejde, der udføres paa Selskabets Forsøgsgaard Amagergaard ved Taastrup med et Areal af ca. 53 ha. Gaarden er Hovedcentret for Trifoliums Familieavl, Stamfrøavl og Forædling af saavel Græs-, Roefrø- som Sædekornssorterne, paa den findes en Kontrolmark og er installeret Tørreri og Renseri for Sædekorn samt et Laboratorium til Tørstofbestemmelse etc. I København og Randers har Trifolium egne Analyseanstalter samt Tørrerier og Renserier.

Ikke faa kendte Landmænd har været knyttet til Selskabet, og nu, 25 Aar efter de 3 Forretningers Sammenslutning, er følgende 3 Landmænd Medlemmer af dets Bestyrelsesraad: Kammerherre *Ad. Tesdorpf* (Bestyrelsens Formand), Proprietær *J. Willumsen* og Forpagter *Chr. Sonne*. De nuværende Direktører er d'Hrr. *Jac. Larsen* og *Thorkild Nissen* i København samt *H. Olivarius Jürgensen* i Randers.

Register-Stambog over Kvæg af jydsk Race. Bind I. Nr. 1—862. Udarbejdet af *Nic. Bonde*. 136 Sider. (Aarhus).

Register-Stambog over Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod. II. Ved *Alf. L. Søndergaard*. 120 Sider. (Slagelse).

Stambog over 1) Væddere af Oxford Downs Race og 2) Væddere af Leicester Race. VI. Af *Axel Appel*. 76 Sider. (Aarhus).

Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace. XXIX. Af *Peter Aug. Mørkeberg*. 204 Sider. (Odense).

Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Udgivet ved den forstlige Forsøgskommission. 9. Bind 1. Hefte. 160 Sider. (Københ.).

1ste Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. A. Mælkens Afvejning efter Fløde og Fedtenheder. B. Svingninger i Mælkens Fedtindhold fra Dag til anden hos den samme Leverandør. C. Anvendelse af Gerbers Metode paa Mejerierne. 98 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).

*) Navnet *Trifolium* (Kløver) er valgt af praktiske Hensyn for at give Selskabet et kort, klart Navn.

Mindre Meddelelser.

Nye Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab, optagne i Juni Maaned 1925:

1. Professor *Edwin C. Voorhies*, College of Agriculture, Berkeley, Californien, U. S. A., ved Sekretariatet.
2. Tandlæge, Proprietær *Bernh. Jernæs*, Glostrupgaard pr. Glostrup, ved Sekretær *N. Siggaard*.
3. Proprietær *H. N. Lauritzen*, Øster Karleby pr. Nakskov, ved Sekretariatet.
4. Landbrugskandidat, Landinspektør *N. Smed Søndergaard*, Thisted, ved Sekretær *N. Siggaard*.
5. Konsul *Aage Hvalsøe*, Sonnerupgaard pr. Esrom, ved Forpagter *Chr. Sonne*.
6. Grosserer *Joachim Prah*, Danstruplund pr. Fredensborg, ved Forpagter *Chr. Sonne*.
7. Kontrolassistent *William Elmstrøm*, Heinegade 4, Kbhvn. L, ved Sekretariatet.
8. Godsejer *Aage Faye*, Birkendegaard pr. Vørslev, ved Godsejer *J. Prah*.
9. *J. E. Ohlsens Enke*, Linnésgade 14, Kbhvn. K, ved Sekretariatet.

Dyrkning af Tobak i Danmark. I Aarene før Verdenskrigen avledes der her i Landet omkring 100000 kg Tobak aarlig. Under Krigen tog Dyrkningen et stærkt Opsving, og i 1919 naaede Høstudbyttet 674000 kg. Da Indførselen af Raatobak blev genoptaget, gik Hjemmeproduktionen tilbage og udgjorde i 1920 33000 kg, i 1921 kun 700 kg. I Aarene 1922 og 1923 ophørte Avlen helt, men den blev genoptaget i 1924.

Der fandtes (i Følge »Statistiske Efterretninger«) i Fjor 227 Dyrkere af Tobak, hvis Høstudbytte er anslaaet til 22400 kg. Langt den overvejende Del af Tobaksdyrkningen foregaar paa Middelfartegnen.

Margarineproduktionen i Danmark har været stigende i det sidste Par Aar og var i 1924 69½ Mill. kg mod 65 Mill. kg i 1923. Forbruget pr. Individ var henholdsvis 20.7 kg og 19.3 kg. Samtidig er det indenlandske Forbrug af Smør gaaet ned, fra ca. 20 Mill. kg i 1923 til ca. 17 Mill. kg i Fjor. En medvirkende Aarsag til denne Forskydning maa sikkert søges i, at Smørpriserne var højere i 1924 end i det foregaaende Aar.

Smaabrugeres Arbejde for andre. Ved Landbrugstællingen 1923 blev der søgt Oplysning om, hvorvidt Landejendomsbesiddere gik paa Arbejde hos andre og i bekræftende Fald hvor mange Dage i det sidste Aar før Tællingen. Ved Hjælp af dette Materiale er det muligt at give et Bidrag til Belysning af Spørgsmaalet om, hvor mange mindre Jordbrug der findes, som ikke er i Stand til at beskæftige Besidderen fuldt ud, men hvor han for at supplere sin Indtægt af Bruget gaar paa Arbejde hos andre. Redegørelsen herfor findes i Nr. 17 af »Statistiske Efterretninger« for 1925; hvad der meddeles her, er kun et kort Uddrag af denne Redegørelse.

Departementet har beregnet, at der det sidste Aar før Tællingen fandtes ca. 17000 Landbrug, hvor Besidderne gik paa Arbejde for andre, og at næsten Halvdelen af disse Landbrug ligger paa Øerne, uagtet de har et langt mindre samlet Antal Jordbrug end Jylland. I Forhold til samtlige Jordbrug er det et ret betydeligt Antal Brugere, der gaar paa Arbejde for andre, i Gennemsnit for hele Landet 8.6 pCt., paa Øerne ca. 11 pCt. og i Jylland 7. Forskellen mellem Øerne og Jylland skyldes alene, at de egentlige Arbejderbrug — under 3 ha — er langt stærkere repræsenteret paa Øerne end i Jylland, hvilket hænger sammen med en almindelig Forskel i Ejendomsfordelingen. De større Gaarde, der navnlig har Brug for Daglejerarbejde, er langt mere fremherskende paa Øerne end i Jylland.

Af de 17000 Landbrug, hvor Besidderne gik paa Arbejde for andre, var godt 1200 over 10 ha; disse fandtes navnlig i Jylland, hvor Arealets Størrelse ikke behøver at give nogen Forestilling om Brugets landbrugsmæssige Ydeevne. Hovedparten af de 17000 Landbrug er imidlertid Brug under 5 ha, for hvilke Aarsagen til, at Brugerne gaar paa Arbejde, sikkert

som Regel er, at Bruget er for lille til at give Besidderen fuld Beskæftigelse.

Det samlede Antal Arbejdsdage, der var afgivet af de 17000 Brug, var godt 2 Mill. eller ca. 120 pr. Brug i Gennemsnit. Som rimeligt er, var Antallet af Arbejdsdage størst for de mindste Brug, men iøvrigt er det selv for de større Brug et ret stort Antal Arbejdsdage, der i Gennemsnit er afgivet. Naar Brugerne i det hele taget gaar paa Arbejde, er det altsaa i de fleste Tilfælde i ret betydeligt Omfang. En af Departementet opstillet Tabel til Belysning af dette Forhold viser, at der kun var ca. 3900 af Brugerne, der havde mindre end 50 Arbejdsdage for andre, og selv for disse var det gennemsnitlige Antal Arbejdsdage ca. 25, altsaa svarende til omtrent 1 Maanedes Arbejde. 7800 Brugere havde mellem 50 og 100 Arbejdsdage med et Gennemsnit af ca. 100, medens 5000 havde mere end 150 Arbejdsdage.

Husdyrbruget i 1924 med særligt Hensyn til Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel*.

(Sluttet fra Side 364.)

II.

Avlen og Avlsarbejdet.

De forskellige Arbejder til Kvægavlens Fremme er i det forløbne Aar fortsat støt og roligt i det gamle Spor og paa flere Omraader med forøget Kraft, hvilket de gode Prisforhold har været en Opmuntring til. Af de forskellige Hjælpemidler, der har staaet til Raadighed, er Brugen af Kontrolforeninger — som et virksomt Mid- del til at erholde de for Avlen og Brugen lige uundvær- lige Oplysninger — tiltaget i glædelig Grad, og der er flere Steder i vort Land, særlig paa Fyn og paa Samsø, gjort et systematisk Arbejde for at drage flere, og sær- lig af de smaa Kvæghold, med ind i dette Arbejde gen- nem en planmæssig Omlægning af Kontrolforeningskred- sene og ved Optagelse af ny Medlemmer, hvilket ogsaa er lykkedes. Paa Fyn har Udslaget været dette, at yderligere 1350 Besætninger med 11.700 Køer er ind- draget i Kontrolforeningsvirksomheden. I Kjøbenhavns Amt er der ligeledes ved en Regulering skabt Mulig- heder for en yderligere Tilgang til Foreningerne, ikke mindst saaledes, at de mindre Landbrug kan komme med. Hidtil har disse i ringere Grad været med i Ar- bejdet. Der ligger mer eller mindre i saa Henseende

overalt en Opgave i Retning af at ordne Forholdene bedst mulig, at saa mange som muligt kan drages med ind i Arbejdet, thi trods Væksten i Antal Køer, der er under Kontrol, er vi dog ikke kommen videre her i dette udprægede Mejeriland, hvor man prætenderer — og vel delvis med Føje — at sidde inde med en høj landøkonomisk Kultur, end at $\frac{1}{4}$ af Køerne er kontrollerede, men om de $\frac{3}{4}$ ved vi ingen Ting. Imponerende — endsige økonomisk sømmeligt — kan dette jo ingenlunde siges at være!

Fyn staar højst med 47 pCt. kontrollerede Køer, derefter Lolland-Falster med 41 og Bornholm med 33 pCt. Jylland staar her langt tilbage og bør absolut — trods den betydelige Fremgang, der ogsaa her er sket — stærkere frem. Her er Amter, der hidtil har holdt sig alt for stærkt tilbage. Det bør dog her erindres — om end det er ikke fuld gyldig Grund — at Jylland i flere Henseender arbejder under langt vanskeligere Forhold end Øerne, nemlig med en i mange Egne langt tyndere Bebyggelse og med et forholdsvis større Opdræt og færre Køer besætningsvis, ligesom Raceforholdene i Jylland hidtil har hindret Kontrolforeningernes Udbredelse derved, at de stærkt opdrættende Egne, hvor Korthornet danner Grundlaget for Avlen, gennemgaaende har været mindre interesserede for Kontrolforeningsvirksomheden, men her er Forholdene i mange Egne allerede ændrede saaledes, at ogsaa dér trives Kontrolforeningerne, idet det er en Kendsgerning, at skal Korthornet i Danmark for den almindelige Bruger blive et økonomisk Arbejdsmateriale, da skal der kræves af dette ikke blot et godt Opdræt, men en god, en klækkelig Smørydelse, saa ogsaa her bliver det nødvendigt at øve Kontrol. I de bestaaende Kontrolforeninger arbejdes der gennemgaaende godt, selv om ikke alle Medlemmer drager de rette Slutninger af de Oplysninger, der tilvejebringes, men alt for meget lader det blive ved dette: at konstatere Stillingen.

Overalt i Landet har de seneste Aar jo vist et stærkt stigende Udbytte af vore Malkekøer, der i første Linie er en Følge af en bedre og stærkere Fodring, en bedre Udnyttelse, der atter er fremmet gennem de gode Produktpriser. Det har været fornøjeligt og opmuntrende for danske Kvægopdrættere at faa konstateret hvad vore hjemlige Malkeracer, den røde danske og den jyske, duer til som Mælke- og som Smørproducenter, naar de gives Lejlighed til at vise deres Evner i saa Henseende. Naar der er Kontrolforeninger, der naar op til omkring 200 kg Smør pr. Ko — som paa Fyn — og der i de øvrige Provinser er flere, der nærmer sig godt til dette Udbytte, naar Enkeltbesætninger nu ikke sjældent yder mellem 4000—5000 kg Mælk pr. Ko med en Fedtprocent af mellem 4 og 5 (over 4.5) og naar Enkeltkøer naar en Smørydelse af 526 kg for et normalt Aar, (ca. Koens levende Vægt i Smør), da er alt dette opmuntrende Kendsgerninger, der viser, at det kan nytte at tage sig sammen, at det er værd at være med i Fremskridtsarbejdet og at arbejde planmæssigt og udholdende. Ikke at Rekordtallene al Tid betyder saa meget avlsmæssig set, men de viser vort Kvægs Omsætnings- og Arbejdsevne og Rækkevidden af, at denne bruges stærkt, og de stiller i klar Belysning Betydningen af, hvad det vilde sige, om alle Køer her i Landet — hver enkelt efter sin Evne — blev rationelt brugt!

De danske Opdrætteres Interesse for Kvægavlens Fremme og deres Forstaaelse af Hjælpebidernes Betydning giver sig ogsaa Udslag i den Tilslutning, der i det sidste Aar har været til Stambogs- og Registreringsarbejdet, hvilket sidste, som det fra Begyndelsen var anlagt, ikke slog igennem med Undtagelse af Registreringen af jyske Heste og Korthorn, der straks slog udmærket an. For det røde danske Malkekvægs Vedkommende er i 1924 udkommen 1. Bind af Register-Stambogen, der indeholder ikke mindre end 800 Dyr. Dette Bind præsenterer sig i Virkeligheden meget mer

som en virkelig Stambog end som et Register, med hvilket det i Formen kun har lidt at gøre, idet denne »Register-Stambog« i Form og Indhold meget nærmer sig den hidtidige Stambogsform for Tyre, den, der med ringe Føje benævntes Elite-Stambog, kun at Optagelsesalderen her er betydelig sat ned. I den jyske Malkekvægs-Avl er foreløbig Stambogsarbejdet tredelt i 1) en til Navnet svarende Register-Stambog, 2) i en Stambog paa et bredere Grundlag med Hensyn til Alder end den tidligere Tyrestambog og 3) i en virkelig Elite-Stambog over det Mindretal af Tyre og Køer, der bevislig har betydet noget større for Avlens Fremme. Muligt vil Udviklingen medføre, at der kun bliver en Tvedeling. I Korthornet har man en Register-Stambog, af hvilken er udkommen tre Bind med 630 Tyre og 5800 Køer, og en Elite-Stambog er under Forberedelse. Enheden i den officielle Stambogsføring, som man ved Nyordningen tilstræbte, er foreløbig blevet — ikke en Splitelse — men rettere en Mangfoldighed, saaledes som Livet og Kravene har formet det paa de forskellige Steder og under de forskellige Forhold.

Blandt Foranstaltninger til Kvægavlens Fremme skal — over for Kontrolforeningerne — ingenlunde glemmes Kvægavlsforeningerne, hvad der kan være nogen Tilbøjelighed til i disse Aar, thi det er dog gennem Kvægavlsforeningernes Hold af gode Tyre, at Avlen for en meget væsentlig Del paavirkes. Det er ligeledes let paaviseligt, at det gennemgaaende er i de Kontrolforeninger, hvis Medlemmer stadig er Medlemmer af Kvægavlsforeninger med gode og fortrinlige Tyre, at vi finder det store Mælke- og Smørudbytte.

At Kvægavlsforeningerne har været en mægtig Løftestang for dansk Kvægbrug er uden for al Tvivl. Hvad der er naaet i de forskellige er højst forskelligt efter den Forstaaelse, Offervilje og Dygtighed, hvormed der er arbejdet og efter som selve Avlsarbejdet har været fulgt af et tilsvarende godt Arbejde for Udviklingen paa god

Maade af de Anlæg og Egenskaber, der er nedlagt i Afkommet af de gode Tyre og de paagældende Køer. Ofte er her naaet alt for lidt! Vi kommer imidlertid ikke uden om, at Forholdet i sin store Almindelighed er saaledes, at Sammenslutning om Hold af en god Tyr i det hele og store betyder et Plus fremfor det private og det mere tilfældige Tyrehold, selv om det private Tyrehold i mange Tilfælde er særdeles godt. Derfor er fremdeles Antallet af Kvægavlsforeninger et ret godt Udtryk for den Interesse for og Forstaaelse af Betydningen af gode Avlsdyrs Anvendelse i Avlens Tjeneste. Der er heller ingen Nedgang i det samlede Antal af de Foreninger eller Konsortier, hvis Formaal er — i større eller mindre Fællesskab — at arbejde med gode Tyre, men der er atter i sidste Aar for Landet som Helhed nogen Nedgang i Antal af Kvægavlsforeninger, der søger om Statstilskud, hvilket vil fremgaa af nedenstaaende Oversigt. Grundene hertil kan være flere: Der angives dels denne, at Staten yder for lidt til Tyreholdet i Forhold til de Krav om Fremstilling ved og Anerkendelse paa de paagældende Skuer — og den dermed følgende Ulempe og Udgift —, der nu forudsættes for Statens Tilskud, og Berettigelsen af denne Tankegang kan næppe helt bortforklares. Hvorvidt Betragtningen alligevel er holdbar i det lange Løb er en anden Sag; man kan nu ikke helt ustraffet holde sig borte fra Konkurrencen, hvis man virkelig skal kunne følge med.

Det hittidige Krav i den gældende Husdyrlov, at en Kvægavlsforening skal have mindst 10 Medlemmer for at kunne modtage Statstilskud, har bevislig hindret adskillige Kvægavlsforeningers Oprettelse og Opretholdelse. Avlsmæssig set vilde det betyde et Fremskridt, om der her blev lempet lidt paa Bestemmelsen i saa Henseende.

Antal Foreninger, der har søgt om Statstilskud, er, saaledes som Oversigten viser, 42 færre end i 1923, medens Tyreantallet kun er gaaet ned med 10 Stkr.

	1924		1923		1922		1921		1920		1919	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Jylland med Samsø	669	741	699	766	745	815	777	860	794	879	712	787
Sjælland med Møen	145	171	162	187	170	190	164	186	163	177	147	161
Fyens Stift	147	202	136	169	127	161	121	158	120	154	117	139
Lolland-Falster	51	71	55	72	57	82	57	82	58	81	51	74
Bornholm	28	36	30	37	32	40	32	42	28	36	29	36
Tilsammen	1040	1221	1082	1231	1131	1288	1151	1328	1163	1327	1056	1197

Der er en mindre Nedgang i Jylland, paa Lolland-Falster og Bornholm, en lidt større Nedgang paa Sjælland, mens der er en ikke ubetydelig Fremgang paa Fyen baade i Antal Foreninger og i Antal Tyre.

For Kontrolforeningernes Vedkommende har der, som alt antydet, været en meget væsentlig Fremgang i Antallet. I »Lommebog for Mejerister« for 1925 er der — som i en lang Aarrække — givet en Oversigt over Antal Kontrolforeninger, Medlems- og Koantal, hvilke Oplysninger er indsamlede omkring 1. Oktober 1924. Ifølge denne Oversigt var der paa det paagældende Tidspunkt 1038 Foreninger imod 884 i 1923, hvilket er en Fremgang paa ialt 154 Foreninger eller 17 pCt., af hvilke 80 falder paa Jylland eller godt 50 pCt., 38 paa Fyen eller ca. 25 pCt., 32 paa Sjælland eller godt 20 pCt. og 4 paa Lolland-Falster eller godt $2\frac{1}{2}$ pCt. Medlemsantallet i Kontrolforeningerne var 29.006 imod 23.692 og Koantallet 394.181 imod 336.282 i 1923, hvilket er en Forøgelse af Medlemsantallet af 22 pCt. og af Koantallet med kun 17 pCt., hvilket viser hen til, at Tilgangen særlig har funden Sted blandt de mindre og smaa Besætninger.

Omsætningen af Avlsdyr har været livlig i 1924 og til noget stigende Priser. De af de sjællandske Op-

1918		1917		1916		1915		1914		1913		1912		1911	
Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
633	683	631	684	589	642	545	594	543	611	527	584	579	660	675	783
155	164	178	190	161	175	155	170	168	183	181	199	207	229	245	270
112	132	108	132	106	126	110	126	109	131	113	125	111	126	118	129
48	72	51	74	47	68	35	50	37	44	36	44	45	54	38	47
32	39	32	36	29	33	29	33	28	34	30	36	30	36	32	41
980	1090	1000	1116	932	1044	874	973	885	1003	887	988	972	1105	1108	1270

drættere foranstaltede Avlsdyrauktioner i Kjøbenhavn har slaaet særdeles godt an, og der sælges paa disse en betydelig Del gode, tildels meget gode Avlsdyr til Gavn for Anvendelsen og Brugen af saadanne Avlsdyr, om hvilke der vides Besked med Afstamningen, herunder Ydelsen af de paagældende Ophavsmødre, og derfor til Avlens Fremme. Det saa nogenlunde »lige glade« Tyrehold har dog fremdeles flere Udøvere end økonomisk sømmeligt for danske Landmænd, ligesom der paa den anden Side hvert Aar gaar en Del Tyre til Slagtebænken, der vilde have kunnet gøre god Gavn i Avlen, fremfor saadanne, om hvilke man saa godt som intet ved.

»Jydsk Landbrug« har for 1924 Oplysninger om Salg af 49 Tyre til en Gennemsnitspris af 1923 Kroner kontant + 1992 Kroner paa Vilkaar, hvilket er betydeligt højere end for 1923. Af disse 49 er 14 solgt som Kalve i Alderen 3—12 Maaneder til en Gennemsnitspris af 2000 Kroner (højeste Pris af disse unge Kalve en 8 Mdr. gammel Tyrekalv til 5000 + 5000 Kr.). Ifølge samme Blad er der solgt 34 Korthornstyre til en Gennemsnitspris af 1690 Kroner + et mindre Beløb paa Vilkaar; en stor Del af disse Tyre er solgt ved Auktion. De 71 Tyre, der er tilgaaet de fynske Kvægavlsforeninger i 1924, har i Gennemsnit kostet 1968 Kroner

kontant + 2387 Kr. paa Vilkaar imod 1667 og 2024 i 1923. I Fyns Stifts Landbrugstidende er Oplysninger om Salg af 21 Tyre til en Gennemsnitspris af 2228 + 2752. Gode Kvier af saavel rød dansk som jydsk Race er stadig efterspurgte til gode Priser. Der er solgt en Del drægtige Avlskvier til Priser fra 500—1100 Kroner Stykket.

Vor Afsætning af Avlsdyr til Udlandet har ogsaa i det forløbne Aar været uden større økonomisk Betydning i Øjeblikket. Det maatte for de danske Delegerede i Rejsen til Polen i 1924 forekomme ønskeligt til Fremme af Avlen af det nationale røde polske Kvæg, baade eksteriørmæssig og ydelsesmæssig set, at de polske Landmænd eller Oprætttere søgte til Danmark for dér at hente godt Avlsmateriale til Avlens Forbedring, særlig gennem Anskaffelse af gode Tyre. Det synes imidlertid ikke som man i Polen — særlig fra ledende videnskabelig Side — for Tiden er af samme Mening, hvilket er beklageligt nok — formentlig for begge Parter!

Der er iøvrigt i 1924 — i Maanederne Juli-September særlig — sendt adskillige Hundreder jydsk Kvier i ca. 1 Aars Alderen til Polen, dels fra Aalborg, dels fra Randers, Aarhus og Horsens. Det saaledes udførte Levekvæg har, uden at være »Stamtavlekvæg«, været af ganske godt Slag og ganske god Kvalitet. Priserne har været noget over Slagteprisen. Denne Handel er ordnet uden Mellekomst af nogen landbrugsfaglig Organisation. Om det saaledes udførte jydsk Kvægs nærmere Anvendelse i det polske Husdyrbrug vides derfor intet.

I Foraaret 1924 afgik til Lithauen en ung jydsk Tyr af meget god Afstamning, baade ydelsesmæssig og eksteriørmæssig, til Brug i en større hollandsk Besætning til Højnelse af Fedtprocenten. Et paatænkt Indkøb af 5 drægtige jydsk Kvier til et Landbrugsselskab, der gennem et Par Aars Konkurrence skulde prøves til Sammenligning med 5 østpøssiske (hollandske) Kvier,

kom ikke i Stand, formentlig grundet paa økonomiske Vanskeligheder.

Dyrskuevirksomheden i 1924 forløb under god Tilslutning for Kvægets Vedkommende — det samme gjaldt forøvrigt ogsaa for Svinenes. For de mindre Dyrskuers Vedkommende særlig burde man dog nu snart være kommen til den Opfattelse, at Opgaven med Præmieringen ikke just er at belønne alt det fremstillede. At faa de bedste Avlsdyr sat i Spidsen af Præmierækken — gennem en Bedømmelse ved dygtige og sagkyn-dige Dommere — er vel Hovedsagen, og i denne Retning gøres der de fleste Steder et godt og gavnligt Arbejde; men det er ogsaa en Opgave at lade de Dyr glide ud af Præmierækken, der absolut ikke er værdige til en officiel Anerkendelse, selv om denne kun er lille! »Halen« trænger paa flere Steder haardt til at blive skaaret af højere oppe, end Tilfældet er.

Mund- og Klovsygen hindrede i 1924 Fyn i at kunne afholde sit sædvanlige, betydelige og med stor Interesse imødesete Fællesskue og Statsskue for Tyre. En Landevejsbedømmelse maatte træde i Stedet. I de øvrige Provinser afholdtes Fællesskuer, saaledes for Jyl-lands Vedkommende i Haderslev, for Sjællands Vedkommende i Køge og for Lolland-Falster i Nakskov.

Her er ikke Stedet til en nærmere Omtale af disse Skuer, men det maa dog maaske her være betimeligt at minde om, at i 1924 blev Sønderjylland med Haderslev Skuepladsen for et stort, et omfattende Skue, hvilket ikke havde været Tilfældet siden den i 1859 i Haderslev afholdte 7. danske Landmandsforsamling, altsaa for 65 Aar siden. Til denne Landsudstilling i 1859 var kun anmeldt 50 Tyre og 145 Køer og Kvier; i 1924 var der fra Provinsen Jylland anmeldt 348 Tyre, 75 Ungkvægsamlinger, 10 Tyrefamilier og 62 enkelte Kvier. Det lyder underligt for vore Øren, naar vi hører, at i Haderslev i 1859 fik en Tyr, der var Frugten af en Forbindelse mellem en Anglertyr og en Ayrshireko,

1. Pr. i Fedekvægsafdelingen, og at man præmierede en Tyr af blandet jydsk og Ayrshirerace. Som man kunde vente det, naar Skuepladsen var de sønderjydske Landsdele, var der en meget fyldig og meget god Fremstilling i Haderslev i 1924 af Korthornskvæg, og det kendtes — særlig paa Udstillingen af Hundyr af Korthornsracen —, at de sønderjydske Opdrættere i længere Tid end Opdrætterne nord for den gamle Grænse havde arbejdet dygtigt og konsekvent med denne Kvægrace. Alt i alt var Korthornsudstillingen i Haderslev bedre end ved noget tidligere Skue.

For Faareavlen i Danmark gaar det stadig ned ad Bakke hvad Antallet angaar. Og det er ikke et for Danmark enestaaende Fænomen. Under adskillige Lokaliteter betyder denne Nedgang dog maaske ikke det Fremskridt landøkonomisk set, som man vil give det Udseende af. Der gøres stadig fra adskillige Opdrætteres Side et godt og dygtigt Arbejde for Hold af gode Avlsdyr, selv om dette i de allerseneste Aar næppe har givet sig saa synlige og virkningsfulde Udslag, som for nogle Aar tilbage. Dette giver sig ogsaa Udslag paa vore Udstillinger.

Mund- og Klovsygen, der jo desværre synes at skulle blive det danske Landbrug en stadig Plage, havde allerede i Sommerens Løb saa megen Udbredelse paa Fyn, at den, som alt anført, hindrede Afholdelsen af det fynske Fællesskue, og sidst paa Aaret udbredtes den i stigende Grad i Landets forskellige Egne, bringende store Tab — baade direkte og indirekte — for de danske Kvægbrugere og det danske Samfund i det hele; og værre skulde det jo blive i indeværende Aar. Det maa haabes, at der med Hensyn til denne Smitsots Væsen, Forplantelse, men særlig til dens virkningsfulde Bekæmpelse, snarligt vindes mere fast Grund under Fødderne, end man nu er i Besiddelse af. Der er jo stillet i Udsigt grundige, videnskabelige Forsøg og Undersøgelser over Klarlæggelsen af dette Problem. Det er saa vist

heller ikke for tidligt. I Kampen imod Kvægtuberkulosen synes Tiden at vise hen til større Forstaaelse af denne Sygdoms store og skadelige Indflydels paa Kvægholdets Økonomi og en dermed følgende Villie til at iværksætte de rette Midler til Sygdommens Bekæmpelse. Det kan jo nemlig nytte at bekæmpe Tuberkulosen i vore Kvægbesætninger, naar den enkelte Kvægbruger, bistaaet af Organisationerne, vil det!

Paa Husdyrbrugets Omraade var der ogsaa i 1924 en rig litterær Høst af Forsøgs- og Foreningsberetninger, samt af Stambøger. Særlig bemærkelsesværdig er dog Paabegyndelsen og Udgivelsen af det længe savnede samlede Værk over »Det danske Landbrugs Historie«, udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved Statskonsulent *K. Hansen*, af hvilket Værk der i 1924 er udkommen 2 Hæfter omhandlende »Hestens Historie«. Endvidere skal nævnes »Husdyrhygiejne og Husdyrsygdomslære« af Konsulent, Dyrslæge *R. Jørgensen*, en Bog med et godt Indhold, men hvis Sprog udæsker Kritiken.

Den 8. Juli 1924 døde Landbrugslærer *K. N. Kristensen*, Korsagergaard. Han skal mindes her i denne Oversigt over Husdyrbruget, fordi hans Virksomhed gennem mange Aar, som Lærer i Husdyrbrug ved Ladelund Landboskole og som en stærkt benyttet Foredragsholder i Landboforeningerne, var af en saadan Art, at den i høj Grad virkede fremmende for Anvendelsen af gode, sunde og fremskridtsgivende Principper i vort Husdyrbrug og ikke mindst paa Kvægfodringens Omraade.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1924.

Ved Konsulent *Ivar Dokken*.

Ved Udarbejdelsen af nærværende Oversigt over Landbrugets Vareomsætning med Udlandet i Aaret 1924 har jeg ligesom ifjor haft Lejlighed til at benytte Det statistiske Departements Grundmateriale til det endnu ikke trykte Tabelværk over Danmarks Vareindførsel og -udførsel i det paagældende Aar. For Sammenlignningens Skyld er der ogsaa medtaget Tal for Perioderne 1909—13, 1914—16 og 1917—19 samt for hvert enkelt Aar siden 1920, og Oversigten slutter sig i det hele taget ret nær til den Oversigt, der for Aarene 1922 og 1923 er givet i Tidsskriftets Aargang 1924, Side 449—472.

I Tabel 1—3 er der givet en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af fremmede Landbrugsvarer samt Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været større end Udførselen, er Tallene i Tabel 3 angivet med negativt Forlegn.

Medens den udenlandske Omsætning af Kartofler og Kaal, kondenseret Mælk og Mælkepulver, andre animalske Konserver samt Indførselen af Landbrugsmaski-

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr.)

	1909/13	1914/16	1917/19	1920	1921	1922	1923	1924	1920/24
Smør	189,4	270,2	188,1	503,4	464,7	387,7	504,5	660,6	504,2
Fløde og Mælk	16,1	5,6	5,7	8,1	1,9	0,2	0,1	1,2	2,3
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	1,2	2,4	3,4	13,8	26,1	20,9	34,6	40,7	27,2
Ost og Kasein	0,5	4,5	10,5	23,4	21,1	9,5	9,0	16,2	15,8
Æg, Æggehvite og Æggeblomme	28,5	50,6	76,8	182,6	148,3	113,5	126,6	150,9	144,4
Flæsk	130,1	206,8	68,5	179,7	324,4	321,0	450,4	507,3	356,6
Svin og Grise	—	—	—	19,1	2,6	1,9	25,9	33,2	16,5
Heste	18,4	43,0	44,5	43,7	30,2	17,0	10,0	15,0	23,2
Hornkvæg	37,3	113,9	81,4	51,9	79,4	29,4	56,1	90,4	61,5
Faar og Lam	—	0,2	—	0,2	0,1	0,1	—	0,1	0,1
Kød af Hornkvæg	12,9	33,0	34,1	50,1	17,5	29,8	20,1	6,6	24,8
Kød af Faar	0,1	0,3	0,2	1,3	—	0,2	0,2	0,1	0,4
Kød af andre Dyr; Slagteriaffald	7,3	9,2	9,2	8,3	8,1	8,5	13,7	18,9	11,5
Kødkonserves	0,6	27,7	19,5	2,1	1,1	1,4	3,5	6,0	2,8
Fedstoffer	4,1	18,8	4,7	11,8	6,7	4,7	13,7	18,4	11,0
Huder og Skind; Talg m. m.	15,3	19,3	18,5	20,2	20,1	21,0	21,8	23,0	21,2
Uformalet Korn (herunder Malt)	10,7	7,2	4,5	14,0	20,7	13,5	7,4	26,0	16,3
Formalet Korn	0,9	2,0	4,3	5,9	4,0	2,3	2,4	5,2	4,0
Foderstoffer	0,4	0,1	0,1	2,3	2,4	1,1	0,6	0,4	1,4
Hø og Halm	0,8	0,1	—	0,1	—	0,3	0,5	0,1	0,2
Kartofler og Kaal	1,2	3,7	16,9	34,4	6,3	6,9	1,5	2,3	10,3
Frø til Udsæd	1,9	5,4	18,9	25,9	13,6	8,9	9,2	12,9	14,1
Tilsammen	477,7	824,0	609,8	1202,3	1199,3	999,8	1311,8	1635,5	1269,8

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr.)

	1909/13	1914/16	1917/19	1920	1921	1922	1923	1924	1920/24
Smør	5,1	1,2	0,3	—	0,8	1,9	2,7	4,0	1,9
Fløde og Mælk	0,4	0,4	—	—	—	—	—	—	—
Ost og Kasein	1,0	0,8	0,3	0,4	0,9	1,3	1,0	1,0	0,9
Æg, Æggeblinde og Æggeblomme	1,6	1,2	—	1,6	0,7	1,5	1,6	3,0	1,7
Flæsk	0,7	1,4	4,7	2,4	6,2	4,4	0,9	0,6	2,9
Svin og Grise	0,1	0,2	—	0,7	0,1	0,1	—	—	0,2
Heste	6,0	6,2	2,5	6,3	14,9	2,4	1,7	4,5	6,0
Hornkvæg	2,4	2,4	0,3	3,9	0,2	0,1	0,2	—	0,9
Faar og Lam	0,1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kød af Hornkvæg	0,4	0,5	0,4	—	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kød af Faar	0,8	0,4	0,4	0,2	1,0	—	0,9	0,7	0,6
Kød af andre Dyr; Slagteriaffald	1,7	2,0	2,1	2,6	1,2	0,9	2,0	2,0	1,8
Kødkonserver	0,3	—	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2
Fedtstoffer	11,3	9,6	7,7	6,6	7,2	7,0	7,7	9,2	7,5
Huder og Skind; Talg m. m.	6,2	6,4	4,5	7,6	5,9	4,3	11,9	16,2	9,2
Uformalet Korn (herunder Malt)	84,9	124,1	59,2	100,3	135,0	122,6	211,1	274,1	168,6
Formalet Korn	15,3	13,1	7,3	11,5	18,3	18,6	21,3	18,8	17,7
Foderstoffer	68,6	97,1	38,2	155,7	132,7	112,5	170,2	242,4	162,7
Hjemmeproducerede Oliekager	5,0	22,9	14,7	60,6	22,1	22,6	40,0	39,2	36,9
Hø og Halm	—	—	—	—	—	0,4	0,6	—	0,2
Kartofler og Kaal	0,3	0,2	0,1	0,4	0,4	0,8	1,0	1,3	0,8
Frø til Udsæd	6,9	8,1	11,3	20,6	11,9	10,4	13,1	16,1	14,4
Fremmede Gødningstoffer	14,0	23,3	40,7	81,9	59,6	44,8	55,8	65,5	61,5
Landbrugsinventar	4,6	5,9	8,6	13,7	6,3	4,8	7,3	9,4	8,3
Tilsammen	237,7	327,4	203,4	477,1	425,8	361,7	551,2	708,2	505,0

ner tidligere ikke var medtaget i Tabel 1—3, men først opført i en senere Tabel, er disse Varegrupper nu medtaget allerede i de første Tabeller. Samtidig hermed er Gruppen »Landbrugsmaskiner« udvidet til ogsaa at omfatte indførte Landbrugsredskaber, hvorefter den nu benævnes »Landbrugsinventar«. Den udenlandske Omsætning af Sukker var i de tidligere Aarsoversigter behandlet paa tilsvarende Maade som Kartofler og Kaal samt Konserves; men da Sukker i lige saa høj Grad kan siges at være et Industri- som et Landbrugsprodukt, og Udførselen desuden i flere Aar har været ret forsvindende i Sammenligning med Indførselen, er Sukkeret ikke mere medtaget i nogen af Tabellerne. Samtidig kan nævnes, at Uld ikke er medtaget, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, og da Raastofferne til de hjemmeproducerede Oliekager alle er af udenlandsk Oprindelse, er Udførselen af Oliekager og Soyaskraa ikke medregnet i Foderstofudførselen.

Under den i Tabel 2 opførte Indførsel til Forbrug af fremmede Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpestoffer for Landbruget (Korn og Foderstoffer, Frø, Gødningsstoffer m. v.) samt Landbrugsinventar; men her er ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Oliekagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret, og hvad der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer.

Følgende Opstilling af Summerne for de 3 Tabeller giver et mere samlet Overblik over Udførselens og Indførselens samlede Værdi i 1924 sammenlignet med de foregaaende Aar:

Aar	Millioner Kroner		
	Udførsel af Landbrugs- produkter	Indførsel af Landbrugs- varer	Udførsels- overskud
1909—1913	477,7	237,7	240,0
1914—1916	824,0	327,4	496,6
1917—1919	609,8	203,4	406,4
1920	1202,3	477,1	725,2
1921	1199,3	425,8	773,5
1922	999,8	361,7	638,1
1923	1311,8	551,2	760,6
1924	1635,5	708,2	927,3
1920—1924	1269,8	505,0	764,8

Til Brug ved en Bedømmelse af den Indflydelse, som Valutakurserne og Forskydningen i Prisniveauet har haft paa Omsætningstallene, er der i Tabel 4 givet en Oversigt over Det statistiske Departements Prisindekstal samt Vekselkurserne for Sterling og Dollars. Det førstnævnte Tal bygger næsten udelukkende paa Priserne fra den udenlandske Vareomsætning og omfatter saavel Landbrugsvarer som andre Varer. Naar Gennemsnitspriserne for Aarene 1891—1900 sættes lig 100, faar man for Aaret 1924 et Indekstal af 291, hvilket praktisk talt er det samme som i 1921, men 32 pCt. højere end i 1922 og 21 pCt. højere end i 1923. Denne Stigning i Prisniveauet skyldes for en væsentlig Del den faldende Kronekurs, idet Kronens Guldvardi i 1922 gennemsnitlig var 77,9 Øre, medens den i 1923 og 1924 gik ned til gennemsnitlig 68,2 og 62,1 Øre. Men det sidste Aar skyldes Stigningen i de hjemlige Priser dog i langt højere Grad en Stigning i Verdensmarkedspriserne end Nedgangen i Kronekursen.

For næsten alle andre Varer end Flæsk har Priserne i 1924 været kendeligt større end det foregaaende Aar; men da Mængdeudførselen af Flæsk er steget ret betydeligt, og der for de fleste andre Landbrugsprodukter ogsaa er sket en anselig Stigning i Mængdeudførselen, er den samlede Udførselsværdi af Landbrugsproduk-

Tabel 4. Det statistiske Departements Prisindekstal samt Vekselkurserne for Sterling og Dollars.

Aar	Det statistiske Departements Prisindekstal	Vekselkurser		Danske Kroners Værdi i pCt. af Pariteten i Forhold til	
		Sterling	Dollars	Sterling	Dollars
1909—1913..	124	18,22	3,73	99,7	100,0
1914—1916..	191	17,97	3,77	101,1	98,8
1917—1919..	378	17,03	3,70	106,6	100,8
1920 ...	503	23,43	6,45	77,5	57,8
1921 ...	288	21,67	5,65	83,8	66,0
1922 ...	220	21,16	4,79	85,8	77,9
1923 ...	240	24,94	5,47	72,8	68,2
1924 ...	291	26,43	6,00	68,7	62,1
1920—1924..	308	23,51	5,67	77,2	65,8

ter i 1924 blevet 323,7 Mill. Kr. større end i 1923, som hidtil var Rekordaaret i denne Henseende. Den største Forøgelse af Udførselsværdien falder paa Smør med 156,1 Mill. Kr., andre Mælkeriprodukter 13,3 Mill. Kr., Æg 24,3 Mill. Kr., Flæsk og levende Svin tilsammen 64,2 Mill. Kr., Kvæg og Kød af Hornkvæg tilsammen 20,8 Mill. Kr. og uformalet Korn (hovedsagelig Byg) 18,6 Mill. Kr. I denne Forbindelse bør det nævnes, at efter Fastlæggelsen af den tyske Reichsmark har man nu igen faaet et købedygtigt Marked i Tyskland, og dette har i høj Grad hjulpet saavel til at af tage en betydelig Del af de udførte Landbrugsprodukter som til at holde Priserne oppe.

Den stærkt forøgede Landbrugsproduktion har ret naturligt ogsaa medført en stigende Indførsel af Raastoffer til Produktionen, og hertil kommer ligesom for Udførselens Vedkommende en Stigning i Priserne. Den samlede Indførsel af Landbrugsvarer har derfor været 157,0 Mill. Kr. større i 1924 end Aaret før, og heraf falder den største Stigning paa Foderstoffer med 72,2

Mill. Kr., uformalet Korn med 63,0 Mill. Kr. og Gødningstoffer med 9,7 Mill. Kr. Mængdeindførselen af Kornvarer og Foderstoffer samt Gødningstoffer har ogsaa været ca. 10 pCt. større end i 1923 og væsentligt mere end i noget tidligere Aar.

Stigningen i den samlede Udførselsværdi og Indførselsværdi er imidlertid sket i et saadant Forhold, at der ogsaa er en tilsvarende Stigning i Overskudsudførselen. Medens der i 1923 udførtes Landbrugsvarer for 760,6 Mill. Kr. mere, end hvad der indførtes, er det tilsvarende Tal i 1924 naaet op paa 927,3 Mill. Kr., hvilket er 166,7 Mill. Kr. mere end i 1923 og 153,8 Mill. Kr. mere end i 1921, som hidtil stod med det højeste Udførselsoverskud. Dette er en overordentlig glædelig Foreteelse, idet Landbrugseksporten herved ikke blot har forbedret Landets Handelsbalance med ca. 140 Mill. Kr. sammenlignet med 1923, men samtidig ogsaa har dækket Stigningen i Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer med ca. 30 Mill. Kr.

Tabel 5. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel. (Mill. Kr.)

Aar	Landets saml. Udførsel af indenl. Varer (Specialudf.)	Udførselsværdien af Landbrugsprodukter		Landbrugets Overskudsudførsel	Landets samlede Merindførsel	Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer
		Mill. Kr.	1 pCt. af Landets samlede Specialudf.			
1909—1913 .	541,0	477,7	88,3	240,0	115,7	355,7
1914—1916 .	978,8	824,0	84,2	496,6	20,1	516,7
1917—1919 .	806,7	609,8	75,6	406,4	635,9	1042,3
1920 . . .	1591,1	1202,3	75,6	725,2	1352,2	2077,4
1921 . . .	1410,2	1199,3	85,0	773,5	138,5	912,0
1922 . . .	1176,0	999,8	85,0	638,1	279,9	918,0
1923 . . .	1538,6	1311,8	85,3	760,6	368,8	1129,4
1924 . . .	1980,0 ¹⁾	1635,5	82,6	927,3	230,0 ¹⁾	1157,3 ¹⁾
1920—1924 .	1539,2	1269,8	82,5	764,8	473,9	1238,7

¹⁾ Det nøjagtige Tal for 1924 er endnu ikke beregnet, men det opførte Tal vil ikke afvige ret meget fra det endelige.

Som det fremgaar af Tabel 5, har Landbrugsudførelsen i 1924 ikke udgjort fuldt saa stor en Part af den samlede Udførsel som i de 3 nærmest foregaaende Aar, hvilket skyldes en forholdsvis stærk Stigning i Udførselen af Automobiler og andre Industrivarer. Men Udførselen af Landbrugsprodukter udgør dog fremdeles mere end 80 pCt. af den samlede Udførselsværdi, og dette Tal alene giver et tydeligt Indtryk af Landbrugs-eksportens gennemgribende Betydning for Landets hele Økonomi. Landbrugets Overskudsudførelsel giver da ogsaa det overvejende Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer, hvilket nærmere fremgaar af følgende Oversigt:

Aar	Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved Overskudsudførelsel af	
	Landbrugsvarer	Andre Betalingsmaader
1909—1913	67,5	32,5
1914—1916	96,1	3,9
1917—1919	39,0	61,0
1920	34,9	65,1
1921	84,8	15,2
1922	69,5	30,5
1923	67,3	32,7
1924	80,1	19,9
1920—1924	61,7	38,3

I 1924 har Landbrugets Overskudsudførelsel saaledes kunnet dække 80,1 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, medens det tilsvarende Tal i Gennemsnit for de sidste 5 Aar var 61,7 pCt. og i det sidste Femaar før Krigen 67,5 pCt. Samtidig hermed behøvede i 1924 kun ca. 20 pCt. af nævnte Merindførsel at søge Dækning ved andre Betalingsmaader, nemlig Fortjeneste paa Skibsfart og Transithandel, Udbytte af udenlandske Foretagender og andre Kapitalanbringelser i Udlandet, Forsikringspræmier samt Eksport af Værdipapirer, Hjembringelse af udenlandske Tilgodehavender

og Optagelse af Laan. I Gennemsnit for de sidste 5 Aar samt i Femaaret 1909—13 maatte disse Betalingsmaader dække henholdsvis 38,3 og 32,5 pCt. af den nævnte Merindførsel; men i Betragtning af, at over 60 pCt. af Landets Befolkning er knyttet til andre Erhverv end Landbrug, er dette ogsaa forholdsvis smaa Tal.

I det følgende skal der gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 6, var Smørdførselen i 1924 godt 10 pCt. større end i 1923, nemlig 123,4 Mill. kg mod 111,7 Mill. kg det foregaaende Aar. En tilsvarende procentisk Forøgelse skete ogsaa i Udførselen af kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver, ligesom der nu igen kom en betydelig Stigning i Osteudførselen, og da Priserne paa Mælkeriprodukterne samtidig forøgedes ret betydeligt, gik Udførselsværdien af Smør op med 156,1 Mill. Kr., af kondenseret Mælk med 6,1 Mill. Kr. og af Ost med 7,2 Mill. Kr. fra det foregaaende Aar. For Udførselsmængdens Vedkommende var man allerede i 1923 naaet op

Tabel 6. Udførselen af Mælkeriprodukter.

Aar	Kvantum, Mill. kg			Værdi, Mill. Kr.					Gennemsnits- pris pr. kg Smør Kr.
	Smør	Alm. Fløde og Sødmælk	Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	Smør	Alm. Fløde og Sødmælk	Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	Ost	Ialt	
1909—1913..	88,7	29,2	2,3	189,4	16,1	1,2	0,5	207,2	2,14
1914—1916..	97,6	7,3	3,2	270,2	5,6	2,4	4,5	282,7	2,77
1917—1919..	37,6	4,9	1,8	188,1	5,7	3,4	10,5	207,7	5,00
1920 ...	74,8	8,9	6,3	503,4	8,1	13,8	23,4	548,7	6,63
1921 ...	92,1	2,0	17,3	464,7	1,9	26,1	21,1	513,8	5,02
1922 ...	95,5	0,4	23,4	387,7	0,2	20,9	9,5	418,3	4,06
1923 ...	111,7	0,2	31,4	504,5	0,1	34,6	9,0	548,2	4,49
1924 ...	123,4	3,5	34,2	660,6	1,2	40,7	16,2	718,7	5,35
1920—1924..	99,5	3,0	22,5	504,2	2,3	27,2	15,8	549,5	5,07

paa højere Tal end nogensinde tidligere, og i 1924 blev der saaledes paany sat Rekord. Udførselsværdien var ogsaa højere i 1923 end noget enkelt tidligere Aar, idet den dog for Smørrets Vedkommende kun var 1,1 Mill. Kr. større end i 1920, hvor Smørpriserne var ca. 50 pCt. højere end i 1923. Saa meget des større blev Forøgelsen af Udførselsværdien for Smør i 1924, idet der ved Siden af den forøgede Mængdeudførsel kom en Prisstigning paa Kr. 0,86 pr. kg. Smørprisen har været stærkt svingende i Aarets Løb; men paa et Par Undtagelser nær har den været højere end i 1923, og naar Prisen i det hele taget blev saa meget højere end det foregaaende Aar, skyldes det ikke saa meget Valutaforholdene som den store Efterspørgsel og de derved tilstedeværende gode Markedsforhold for Smørret. Smørrets Kvalitet har gennemgaaende været god, og Ensartetheden har fremdeles været voksende. Af Smør-

Tabel 7. Den til Andelsmejerierne leverede Mælkemængde og det heraf oparbejdede Smørudbytte pr. Ko samt Landets samlede Oliekageforbrug beregnet som Gennemsnit pr. Malkeko.

Aar	Andelsmejeriernes Gennemsnit pr. Ko				Landets samlede Forbrug af Oliekager og Oliekagemel beregnet som gennemsnitligt Antal kg pr. Ko
	Leveret Mælkemængde kg	Mælkens FedtpCt.	Oparbejdet Smørmængde kg	Forbrugt Antal kg Mælk til 1 kg Smør	
1909—1913..	2594	3,53	102	25,4	412
1914—1916..	2602	3,58	104	25,1	513
1917—1919..	1968	3,59	79	25,0	131
1920 ...	2142	3,62	86	24,8	363
1921 ...	2503	3,59	100	25,0	390
1922 ...	2550	3,66	104	24,5	399
1923 ...	2720	3,67	111	24,4	588
1924 ...	2848	3,67	117	24,4	671
1920—1924..	2553	3,64	104	24,6	487

udførselen er Hovedparten stadig gaaet til Storbritannien, idet der dog i 1924 er udført 6,0 Mill. kg mindre hertil end i 1923, som staar med den højeste Udførselsmængde til Storbritannien. Til Gengæld er der udført meget store Partier til Tyskland, ialt 25,7 Mill. kg, medens Udførselen hertil i de nærmest foregaaende Aar paa Grund af Valutaforholdene var rent minimal. Derimod har Udførselen til andre Lande været noget mindre end i de nærmest foregaaende Aar; bedst har den holdt sig til Schweiz og til U. S. A. Fordelingen af Udførselsmængden til de enkelte Lande var i Femaaret 1909—13 samt i de sidste 5 Aar følgende i Mill. kg:

	1909—13	1920	1921	1922	1923	1924
Storbritannien	81,1	40,8	61,3	67,0	92,2	86,2
Tyskland.....	3,1	2,6	0,6	0,2	1,6	25,7
Østrig m. v.....	2,2	—	0,2	3,1	2,7	1,0
Norge.....	—	3,5	3,7	3,1	2,4	0,4
Sverige.....	—	7,4	4,2	0,6	0,1	—
Belgien.....	—	2,9	3,4	7,3	1,8	0,3
Frankrig.....	—	1,0	4,5	6,3	1,4	0,2
Schweiz.....	—	6,0	7,7	5,7	4,1	4,9
Forenede Stater.....	—	8,6	5,1	1,2	3,9	2,8
Andre Lande.....	2,3	2,0	1,4	1,0	1,5	1,9
Ialt...	88,7	74,8	92,1	95,5	111,7	123,4

Udførselen af hermetisk Smør er i denne Sammenstilling indbefattet i Udførselen til »andre Lande«, idet hermetisk Smør hovedsagelig udføres til et stort Antal oversøiske Lande. For den kondenserede Mælk og Fløde gælder det ligesom for Smørret, at langt den overvejende Del er gaaet til Storbritannien og Tyskland, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til Tyskland, hvor dansk Ost nu synes at vinde et godt Fodfæste.

Den forøgede Udførselsmængde af Mælkeriprodukter skyldes i første Række en Forøgelse af Mælkeydelsen pr. Ko, og denne er nu saavel i Henhold til Kontrolforeningstallene som ifl. Mejeridriftsstatistikken saa stor

som ingensinde tidligere. Men ved Siden heraf er der i de seneste Aar ogsaa foregaaet en kendelig Stigning i Mælkens Fedme, hvilket dels maa opfattes som Resultat af et maalbevidst Avlsarbejde, og dels kan skyldes en rigeligere Fodring med Kokoskager og Palmekager. I Tabel 7 er der paa Grundlag af »Danmarks Mejeridriftsstatistik« foretaget en Sammenstilling af den til Andelsmejerierne leverede Mælkemængde pr. Ko samt Mælkeforbruget til 1 kg Smør, og ved Hjælp af disse Tal er der endvidere udregnet Smørmængde pr. Ko samt Mælkens Fedtprocent. Det ses heraf, at man allerede i 1923 var naaet op paa en større Mælkemængde pr. Ko end før Krigen og i de første Krigsaar, og i 1924 var Mælkemængden 246 kg højere pr. Ko end i Aarene 1914—16. Samtidig er Mælkefedmen steget saa meget, at Smørudbyttet pr. Ko er forøget med 13 kg sammenlignet med de nævnte 3 Aar. For at opnaa dette Resultat har det imidlertid ogsaa været nødvendigt at fodre Køerne stærkere, og for at give et omtrentligt Udtryk for Forøgelsen af Kraftfoderforbruget pr. Ko er der i Tabellens bagerste Kolonne foretaget en Udregning af Landets samlede Oliekageforbrug divideret med det samlede Antal Malkekøer. Ved denne Udregning har man været afskaaret fra at tage Hensyn til, at der ogsaa bruges Oliekager og Oliekagemel til andre Husdyr end Malkekøerne; men da Malkekøerne fortærer langt den største Part af Oliekagerne, tør de paaviste Forskydninger i Forbruget pr. Ko alligevel ligge ret nær ved de faktiske Forhold. Hvis man ogsaa her foretager en Sammenligning med Aarene 1914—16, er Oliekageforbruget i 1923 forøget med 75 kg og i 1924 med 158 kg pr. Ko. Det maa dog erindres, at de opførte Tal ogsaa indbefatter eventuelle Beholdningsforandringer, og det er saaledes meget muligt, at Beholdningerne ved Slutningen af Aaret 1924 har været noget større end ved Aarets Begyndelse, saaledes at det virkelige Forbrug har været noget mindre end op-

ført i Tabellen. Men i alle Tilfælde maa den forøgede Mælkeriproduktion i 1924 i ikke ringe Grad ses i Belysning af, at der har været anvendt en stærkere Fodring end tidligere.

Æg. I Tabel 8 er der givet en Oversigt over Mængdeudførselen af Æg til forskellige Lande samt Udførselens samlede Værdi og Gennemsnitsprisen pr. Snese. Paa Grund af de gode Ægpriser har Interessen for Hønseholdet nu i mange Aar været voksende, og i de sidste 5 Aar er der stadig sat nye Rekorder for Mængdeudførsel af Æg, saaledes at Udførselen i 1924 naaede op paa 41,6 Mill. Snese, hvilket dog kun er 1.6 Mill. Snese mere end i 1923, men hele 21,0 Mill. Snese mere end i Femaaret 1909—13. Samtidig hermed er Udførselsværdien, hovedsagelig paa Grund af Prisstigningen, i 1924 naaet op paa 150,9 Mill. Kr., hvilket er 24.3 Mill. Kr. mere end det foregaaende. For Ægudførselen gælder det ligesom for Smørudførselen, at Storbritannien er langt den vigtigste Aftager; men i 1924 er Tyskland kommet op paa at aftage 7,7 Mill. Snese mod

Tabel 8. Udførselen af Æg.

Aar	Udført Mill. Snese til						Værdi	
	Storbritannien	Tyskland	Norge	Sverige	Andre Lande	Ialt	Ialt Mill. Kr.	Kr. pr. Snese
1909—1913.....	19,8	0,7	—	—	0,1	20,6	28,5	1,38
1914—1916.....	14,6	8,9	—	—	0,2	23,7	50,6	2,13
1917—1919.....	7,7	7,0	1,2	2,3	0,3	18,5	76,8	4,15
1920.....	22,0	—	2,5	1,3	1,5	27,3	182,6	6,69
1921.....	28,6	0,1	2,3	0,9	0,5	32,4	148,3	4,58
1922.....	32,6	0,3	2,5	1,1	0,3	36,8	113,5	3,09
1923.....	37,3	0,1	1,0	1,5	0,1	40,0	126,6	3,17
1924.....	32,8	7,7	—	1,1	—	41,6	150,9	3,63
1920—1924.....	30,7	1,6	1,6	1,2	0,5	35,6	144,4	4,05

næsten ingen Ting i de nærmest foregaaende Aar, medens Storbritanniens Indførsel samtidig har været 4.5 Mill. Snese mindre end i 1923, hvilket praktisk talt vil sige samme Mængde som i 1922.

Flæsk og Svin. Som det fremgaar af Tabel 9, er der i 1924 sat ny Rekord for Udførselsmængde og Udførselsværdi af Flæsk og Svin. Udførselen af levende Svin var 42,000 Stkr. større end i 1923, samtidig med at Udførselen af Flæsk forøgedes med 23,6 Mill. kg og af Slagteriaffald samt Hoveder og Tæer af Svin med 1,6 Mill. kg. Sammenlignet med Femaaret 1909—13 var Flæskeudførselen i 1924 steget med 85,2 Mill. kg eller 76,1 pCt. og Udførselen af Slagteriaffald m. m. med 6,0 Mill. kg eller 30.9 pCt., samtidig med at der udførtes 205,700 Stkr. levende Svin og Grise, hvilke ikke modsvares af nogen Udførsel i de nærmeste Aar før Krigen. Der er altsaa en overordentlig stor Forøgelse i Udførselstallene sammenlignet med den nævnte »normale« Periode.

Tabel 9. Udførselen af Flæsk og Svin.

Aar	Kvantum .			Værdi, Mill. Kr.				Gennemsnitspris pr. kg Flæsk Kr.
	Levende Svin og Grise Tusinde Stkr.	Flæsk og Skinker Mill. kg	Slagteri- affald Mill. kg	Levende Svin og Grise	Flæsk og Skinker	Slagteri- affald	Ialt	
1909—1913	—	112,0	19,4	—	130,1	7,3	137,4	1,16
1914—1916	—	129,3	16,9	—	206,8	9,2	216,0	1,60
1917—1919	0,2	28,5	7,3	—	68,5	9,2	77,7	2,40
1920	53,6	42,4	7,7	19,1	179,7	8,3	207,1	4,24
1921	8,9	85,3	10,4	2,6	324,4	8,1	335,1	3,80
1922	10,0	111,4	14,4	1,9	321,0	8,5	331,4	2,88
1923	163,7	173,6	23,8	25,9	450,4	13,7	490,0	2,59
1924	205,7	197,2	25,4	33,2	507,3	18,9	559,4	2,57
1920—1924	88,4	122,0	16,3	16,5	356,6	11,5	384,6	2,92

Den betydelige Stigning i Mængdeudførselen i 1924 har dog ikke været i Stand til at frembringe en tilsvarende Stigning i Udførselsværdien sammenlignet med det foregaaende Aar, idet nemlig Flæskepriserne ogsaa i 1924 har været Genstand for en mindre Nedgang. Der har været noget daarligere Priser paa fedt Bacon, og navnlig i Begyndelsen af Aaret havde man en stor Prisforskel mellem »passende fedt« og »for fedt« Flæsk. Mod Aarets Slutning var Flæskepriserne igen stigende; men i Gennemsnit for Aarets samlede Flæskeudførsel blev Prisen 2 Øre lavere pr. kg end i 1923. Den stærke Stigning i Mængden af udført Flæsk har imidlertid ophævet Prisnedgangen, saaledes at Udførselsværdien af Flæsk i 1924 blev 56,9 Mill. Kr. større end i 1923. For de udførte levende Svin og Grise var Prisen snarest lidt stigende, og for det udførte Slagteri-affald samt Hoveder og Tæer af Svin var der en kendelig Prisstigning sammenlignet med det foregaaende Aar.

Ligesom i de nærmest foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien. Af de udførte levende Svin og Grise har Tyskland og Czekoslovakiet hver taget ca. 30 pCt., Schweiz og Italien hver ca. 15 pCt., medens Resten overvejende er gaaet til Østrig.

Kød og levende Kvæg. Mængdeudførselen og Værdien af disse Udførselsvarer er opført i Tabel 10, og som det vil ses af Tabellen, er Udførselen af Kød gaaet ned fra 12,8 Mill. kg i 1923 til 3,8 Mill. kg i 1924, altsaa en Formindskelse paa 9,0 Mill. kg. Hertil kommer dog til Gengæld en Forøgelse i Konservesudførselen paa 0,5 Mill. kg. Udførselen af levende Kvæg er derimod gaaet op med 44,300 Stkr., og naar dette Antal regnes om i Kødvægt, kan Udførselen af Kød og Konserves samt Kødvægt af levende Kvæg antagelig regnes til 2,5 Mill. kg Kød mere i 1924 end i 1923. Da Udførselsprisen samtidig er steget med 87 Kr.

Tabel 10. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

Aar	Kvantum			Værdi, Mill. Kr.				Gennemsnitspriser	
	Levende Kvæg Tusinde Stkr.	Kød af Hornkvæg Mill. kg	Konserver Mill. kg	Levende Kvæg	Kød af Hornkvæg	Konserver	Ialt	Kr. pr. Stk. levende Kvæg	Kr. pr. kg Kød
1909—1913..	139,4	17,2	0,4	37,3	12,9	0,6	50,8	268	0,75
1914—1916..	248,5	21,8	13,4	113,9	33,0	27,7	174,6	458	1,51
1917—1919..	148,8	13,2	5,7	81,4	34,1	19,5	135,0	547	2,58
1920 ...	61,2	17,6	0,5	51,9	50,1	2,1	104,1	847	2,85
1921 ...	133,8	7,5	0,3	79,4	17,5	1,1	98,0	593	2,33
1922 ...	82,5	20,5	0,4	29,4	29,8	1,4	60,6	357	1,45
1923 ...	128,6	12,8	1,0	56,1	20,1	3,5	79,7	436	1,57
1924 ...	172,9	3,8	1,5	90,4	6,6	6,0	103,0	523	1,74
1920—1924..	115,8	12,4	0,7	61,5	24,8	2,8	89,1	531	2,00

pr. Stk. Kvæg og med 17 Øre pr. kg Kød, er Udførselsværdien af disse Varer tilsammen 23,3 Mill. Kr. højere i 1924 end i 1923 og praktisk talt af samme Størrelse som i de 2 Aar 1920 og 1921.

Den forøgede Udførsel af levende Kvæg er navnlig gaaet til Czekoslovakiet og Schweiz; men i Slutningen af Aaret lukkede begge disse Lande for Indførselen begrundet i den om sig gribende Mund- og Klovesyge.

Heste. Som det fremgaar af Tabel 11, var der heller ikke i 1924 nogen synderlig Udførsel af Heste, nemlig kun 12,600 Stkr., hvilket er 1,600 Stkr. mere end i 1923, men kun knapt Halvdelen af Antallet i Femaaret 1909—13. Da Priserne derimod er steget med ca. 30 pCt., kunde den samlede Udførselsværdi gaa op med 5,0 Mill. Kr., nemlig til 15,0 Mill. Kr. mod 10,0 Mill. Kr. i 1923. Af de udførte Heste er noget over Halvdelen gaaet til Tyskland og knapt $\frac{1}{4}$ til Schweiz, medens Resten fordeler sig paa Czekoslovakiet, Frankrig og forskellige andre Lande.

Tabel 11. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

Aar	Udførsel		Indførsel		Udførsels- overskud		Gennem- snitspriser	
	Antal Tusinde Stkr.	Værdi Mill. Kr.	Antal Tusinde Stkr.	Værdi Mill. Kr.	Antal Tusinde Stkr.	Værdi Mill. Kr.	Kr. pr. ud- ført Hest	Kr. pr. ind- ført Hest
1909—1913	26,0	18,4	14,3	6,0	11,7	12,4	707	418
1914—1916	37,4	43,0	10,4	6,2	27,0	36,8	1151	596
1917—1919	21,6	44,5	2,4	2,5	19,2	42,0	2061	1062
1920	24,1	43,7	5,7	6,3	18,4	37,4	1810	1116
1921	19,6	30,2	11,7	14,9	7,9	15,3	1543	1266
1922	19,7	17,0	4,7	2,4	15,0	14,6	861	520
1923	11,0	10,0	3,4	1,7	7,6	8,3	912	508
1924	12,6	15,0	9,1	4,5	3,5	10,5	1194	488
1920—1924	17,4	23,2	6,9	6,0	10,5	17,2	1333	861

Indførselen af udenlandske, hovedsagelig smaa, Heste er derimod gaaet stærkt op i Antal i 1924, hvorimod Prisen pr. Stk. ikke har været ret meget højere end i 1923. Antallet af indførte Heste var i 1924 9,100 Stkr. til en Værdi af 4,5 Mill. Kr., hvilket er den største Indførsel, man har haft siden 1921. Selv om Antallet af udførte Heste saaledes ikke er blevet kendeligt større end den rent minimale Udførsel i 1923, medens Antallet af indførte Heste derimod er forøget ganske betydeligt, er Udførselsoverskudet dog blevet 2,2 Mill. Kr. større i 1924 end det foregaaende Aar. Imidlertid er dette mindre end i de fleste tidligere Aar, som er taget i Betragtning i Tabellen, og man kan antagelig med Rette sige, at Udenrigshandelen med Heste bringer for faa Penge hjem.

Kornvarer og Foderstoffer. I Tabel 12 er der meddelt en Oversigt over Merindførselen af Korn og Foderstoffer, ligesom der ogsaa er anført den beregnede Kornværdi af Høstudbyttet af Korn, Halm, Rodfrugter

Tabel 12. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg.)

Aar	Uformalet Korn og Majs	Formalet Korn	Oliekager og Oliekagemel til Forbrug		Klid og andre indførte Foderstoffer	Samlet Merindførsel af Korn og Foderstoffer	Landets Høstuds. af Korn, Halm, Rod- frugter og Hø omregnet til Foderværdien af Mill. kg. Korn
			Indført	Hjemme- pro- duceret			
1909—1913 ...	654,9	96,5	495,9	37,3	54,7	1339,3	5387
1914—1916 ...	668,8	40,5	514,1	124,5	38,2	1386,1	5115
1917—1919 ...	182,8	1,0	95,7	44,7	8,6	332,8	4476
1920	246,2	0,5	295,9	138,4	7,8	688,8	5338
1921	493,4	21,2	420,1	76,0	14,5	1025,2	5631
1922	598,0	44,4	422,7	100,6	46,6	1212,3	5937
1923	932,0	48,8	617,0	171,0	85,8	1854,6	6698
1924	998,5	29,8	777,0	142,0	136,7	2084,0	6363
1920—1924 ...	653,6	29,0	506,5	125,6	58,3	1373,0	5993

og Hø. Den samlede Merindførsel af saavel formalet som uformalet Korn og Majs var i 1924 ialt 1028,3 Mill. kg, hvilket er 47,4 Mill. kg mere end i 1923 og 276,9 Mill. kg mere end i Femaaret 1909—13. Samtidig hermed var Indførselen af Oliekager 160,0 Mill. kg større end i 1923, medens Hjemmeproduktionen af Oliekager derimod var 29,0 Mill. kg mindre, og der blev saaledes 131,0 Mill. kg Oliekager mere end i 1923 og 385,8 Mill. kg mere end i Femaaret 1909—13. Som anført i bagerste Kolonne af Tabel 7 er man saaledes naaet op paa et væsentligt større Oliekageforbrug pr. Ko end før Krigen og i de første Krigsaar. Den samlede Merindførsel af Korn og Foderstoffer samt Hjemmeproduktionen af Oliekager og Oliekagemel beløb sig i 1924 til 2084,0 Mill. kg, hvilket i høj Grad er Rekordtal, eftersom det er 229,4 Mill. kg mere end i 1923 og 744,7 Mill. kg mere end i Femaaret 1909—13. Som det fremgaar af Tabel 13, var Kornindførselens For-

Tabel 13. Indførsel og Udførsel af uformålet Byg samt Indførselsoverskud af de enkelte Kornarter og Majs. (Mill. kg.)

Aar	Uformålet Byg		Indførselsoverskud										Majs, uformålet	Ialt Korn og Majs
	Indførsel	Udførsel	Hvede		Rug		Byg, uformålet	Havre, uformålet	Andre Kornarter		Majs, uformålet			
			Ufor- målet	For- målet	Ufor- målet	For- målet			Ufor- målet	For- målet				
1909—1913	71,1	61,6	98,7	51,0	178,9	13,8	9,5	64,2	14,5	31,7	289,1	751,4		
1914—1916	61,4	24,6	62,0	37,3	85,5	1,9	36,8	18,3	÷	2,4	5,1	468,6		
1917—1919	15,8	3,5	10,3	6,2	2,8	7,2	12,3	2,9	7,9	2,0	146,6	183,8		
1920	0,5	15,5	14,2	10,8	÷	2,5	÷	15,0	1,0	0,6	1,2	246,7		
1921	31,5	51,4	30,4	27,7	10,1	9,5	÷	19,9	7,0	5,0	3,0	460,8		
1922	39,2	34,5	41,8	46,1	108,6	4,6	4,7	2,0	2,8	2,9	438,1	642,4		
1923	229,7	16,1	149,4	48,1	217,6	3,2	213,6	8,6	8,7	4,0	334,1	980,9		
1924	160,9	62,7	187,1	30,8	225,8	5,7	98,2	32,6	30,2	4,7	424,6	1028,3		
1920—1924	92,4	36,1	84,6	32,7	111,9	6,9	56,3	10,2	9,2	3,2	381,4	682,6		

deling mellem de enkelte Kornarter noget lignende som i 1923, idet der dog var en væsentlig større Indførsel af Majs og en betydelig mindre Indførsel af Byg. Udførselen af dansk Byg steg i 1924 til 62,7 Mill. kg, hvilket praktisk talt er samme Kvantum som i det sidste Femaar før Krigen, men næsten 4 Gange saa meget som i 1923. Bygudførselen har nydt godt af det faste Marked i Amerika, og overgangsvis har den ydet sit betydningsfulde Bidrag til den gunstige Handelsbalance.

I Oliekageindførselen er der sket den Forskydning, at Indførselen af Bomuldsfrøkager er blevet formindsket, medens Indførselen af Solsikkekager i høj Grad er blevet forøget. Indførselen af Klid, Melassefoder, Strømel m. m. er steget meget stærkt i 1924, saaledes at den ialt beløber sig til 136,7 Mill. kg repræsenterende 28,3 Mill. Kr. Hovedparten af indført Korn og Foder-

Tabel 14. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer sammenlignet med Overskudsudførselen af Husdyrprodukter. (Mill. Kr.)

Aar	Merindførselsværdien af Kornv. og Foderstoffer							Overskudsudførselsværdien af Husdyrprodukter	Sidstn. større end Merindførselsværdien af Foderstoffer
	Uformålet Korn og Majs	Formålet Korn	Oliekager og Oliekagemel til Forbrug		Klid og andre indførte Foderstoffer	Hø og Halm	Ialt		
			Indført	Hjemme-prodiceret					
1909—1913 . . .	74,2	14,4	62,1	5,0	6,1	÷ 0,8	161,0	423,7	262,7
1914—1916 . . .	116,9	11,1	91,8	22,9	5,2	÷ 0,1	247,8	772,8	525,0
1917—1919 . . .	54,7	3,0	35,3	14,7	2,8	—	110,5	541,8	431,3
1920	86,3	5,6	153,0	60,6	0,4	÷ 0,1	305,8	1087,3	781,5
1921	114,3	14,3	129,1	22,1	1,2	—	281,0	1112,8	831,8
1922	109,1	16,3	105,0	22,6	6,5	0,1	259,6	942,6	683,0
1923	203,7	18,9	155,2	40,0	14,4	0,1	432,3	1259,4	827,1
1924	248,1	13,6	213,7	39,2	28,3	÷ 0,1	542,8	1547,2	1004,4
1920—1924 . . .	152,3	13,7	151,2	36,9	10,1	—	364,2	1189,6	825,4

stoffer er ligesom tidligere kommet fra Nord- og Sydamerika; men Solsikkekagerne, repræsenterende ca. 30 pCt. af de indførte Oliekagers Værdi er kommet fra Rusland, og Jordnødkagerne, hvis Indførselsværdi andrager knapt halvt saa meget som Solsikkekagernes, er indført fra Frankrig. Samtidig hermed er godt Halvdelen af Majsens indført fra Sortehavslandene og Tyskland, ligesom en ikke uvæsentlig Part af Vintersædsindførselen ogsaa er kommet fra europæiske Lande.

Ved Siden af den overordentlig store Foderstofimport var der til Opfodring i 1924 ogsaa en meget betydelig Del af den rigelige Høst i 1923, og da Høsten i 1924 ogsaa blev stor, har der været Betingelser for en rigelig Ernæring af Husdyrene. Man kunde maaske fristes til at formode, at den store Indførsel af Fodermidler ikke var økonomisk for Landet; men naar man ser paa Tallene i de 2 bagerste Kolonner i Tabel 14, finder man i de senere Aar ikke noget som helst til Støtte for en saadan Formodning. Tværtimod har Overskudsudførselen af Husdyrprodukter i 1924 overskredet Merindførselsværdien af Fodermidler med ca. 175 Mill. Kr. mere end i noget af de foregaaende Aar, hvor Foderstofindførselen var mindre.

Gødningstoffer. Indførselsmængderne af de forskellige Hovedgrupper af Kunstgødning fremgaar af Tabel 15, hvor ogsaa den samlede Indførselsværdi findes angivet. Da den indførte Raafosfat i sin Helhed er medregnet i den indførte Fosforsyregødning, er den udførte Superfosfat af indenlandsk Tilvirkning til Genæld trukket fra igen i Indførselstallene.

Det er meget iøjnefaldende, at der i de senere Aar er sket en stadig Stigning i Kunstgødningsforbruget, hvilket maa tages som et Udtryk for, at Landmændene mener at se deres Fordel ved en forøget Kunstgødningsanvendelse. Naar man ser paa Høstudbyttetallene, kan der heller næppe være nogen Tvivl om, at dette er rigtigt. Superfosfat- og Kaligødningspriserne har i 1924

Tabel 15. Indførselen af Gødningsstoffer.

Aar	Mill. kg				Samlet Værdi, Mill. Kr.
	Kvælstof- gødninger	Fosforsyre- gødninger	Kali- gødninger	Gødningskalk og Mergel	
1909—1913.....	30,7	129,4	19,6	15,5	14,0
1914—1916.....	45,3	161,7	30,0	44,7	23,3
1917—1919.....	54,6	46,9	54,7	2,0	40,7
1920	104,1	157,8	4,7	4,4	81,9
1921	105,4	78,5	10,0	6,8	59,6
1922	102,4	201,0	29,6	4,9	44,8
1923	123,2	223,5	43,2	3,8	55,8
1924	141,9	246,1	45,5	2,6	65,5
1920—1924.....	115,4	181,4	26,6	4,5	61,5

været meget lave i Forhold til Afgrødepriserne; for Kvælstofgødninger har Priserne som Følge af den højere Sterlingkurs været noget højere end det foregaaende Aar, men ogsaa her har Prisen været lav i Forhold til den senere opnaaede Kornpris. For Kvælstofgødninger er man nu naaet op paa et 3 Gange saa stort Forbrug som i Aarene 1914—16 eller over 4 Gange saa meget som før Krigen. Foruden af Chilisalpeter og Norgesalpeter er der i 1924 brugt betydeligt mere af svovlsur Ammoniak end i tidligere Aar, ligesom der ogsaa har været anvendt væsentligt mere Fosforsyregødning end før.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1924.

I.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

Foruden sædvanligt Hjemmearbejde har jeg i 1924 været optaget ude i 236 Dage, der er anvendt paa følgende Maade:

Mejeribesøg. Af saadanne har jeg ialt aflagt 45 i forskellige Anledninger. I de fleste Tilfælde ydedes min Bistand for at faa vedkommende Mejeris Smørproduktion forbedret, hvad enten den utilfredsstillende Kvalitet af samme var konstateret ved Bedømmelserne paa Forsøgs-laboratoriet, ved Bøtteudstillinger eller hos Smørekspor-tøren. Af og til har min Medvirkning været ønsket ved Planlæggelsen af et nyt Mejeri eller det gamles Ombyg-ning og Modernisering. Selv om Bekostningen ved gen-nemgribende Ombygning og Ommontering stadig er stor, er der dog nu mange Mejerier, der ser sig nødsaget til at tage fat, idet Planerne om Ændringerne har været lagt til Side saa længe, at det gamle Mejeri efterhaanden er blevet ganske uegnet for Formaålet. Af og til har mit Besøg været foranlediget af Planer om at gaa over til at kontrollere Mælkens Fedme ved direkte Fedtbestem-melse og Igangsætning af det dermed forbundne Arbejde, ligesom jeg ogsaa har assisteret ved Igangsætning af nye Installationer, der var fremmed for vedkommende Virk-somheds Personale. Enkelte Tilkaldelser er foranlediget af Vanskeligheder med Smørrets Vandprocent.

Foruden de almindelige Mejeribesøg har jeg som Dommer ved Ostelagerbedømmelser 2 Gange besøgt 14 Mejerier i Vejle og Ribe Amter.

Disse Lagerbedømmelser er af den allerstørste Betydning for Fremgang i Ostelavningen, og de bør fortsættes og helst udvides, saa alle Mejerier, der laver Ost af nogen Betydning, kommer med. I Odense Amt er der god Tilslutning, og i Svendborg Amt, der var meget tilbageholdende over for den Lagerbedømmelse Mejerifondets Osteudvalg iværksatte, er nu ogsaa paabegyndt et Arbejde paa dette Omraade. I den Del af Ribe og Vejle Amter, der hører til mit Distrikt, er saa godt som alle osteproducerende Mejerier med.

Foredrag. Jeg har holdt 16 Foredrag af faglig Art ved Møder, Udstillinger eller Generalforsamlinger.

Udstillinger. Som Dommer har jeg været tilstede ved 37 Bøtteudstillinger i Kredsene, og jeg vil angaaende disse Udstillinger gerne fremhæve det Arbejde, som nu gøres for at forøge Udbyttet af dem. Man søger almindeligvis nu at undgaa, at Smørret under Opbevaringen henstaar ved lav Temperatur, der hindrer mulige Spirer til Fejl i at udvikle sig. Naar Smørret underkastes en virkelig Holdbarhedsprøve, er det først, at der rigtig kan læres noget af Udstillingerne, og disse skulde nødvendig miste det belærende Moment til Fordel for Præmiejageriet, hvilket der i nogen Grad har været Optræk til.

Ved Forsøgslaboratoriets Udstillinger har jeg været Dommer 6 Gange, og desuden har jeg deltaget i en Prøvebedømmelse af Mælkekonserves, der foretoges i Anledning af Paabegyndelsen af de lovbefalede Bedømmelser af disse Varer.

Desuden var jeg Dommer ved de 3 provinsielle Mejeriudstillinger i København, Odense og Fredericia og ved en Forsøgsosteuudstilling i Vejle.

Saa vidt min Tid har tilladt det, har jeg efterkommet Anmodninger om at deltage i Smørbedømmelser paa forskellige Eksportørers Lagre. Jeg skal saaledes nævne

»Cooperative Wholesale«, »Dansk Andels Smøreksporforening«, »Maypole Dairy Co.«, »Pollock & Co.«, »A/S Stilling Andersen« og »V. Stilling Andersen«.

Disse Bedømmelser er, saa vidt jeg kan skønne, af overordentlig stor Betydning for Smørkvaliteten, især naar de, hvad nu er Tilfældet næsten allevegne, omfatter Smør, hvis Holdbarhed er prøvet ved passende Henstand. At de omfattes med Interesse ogsaa af Mejeribestyrerne, har man et udmærket Bevis for i de talrige Forespørgsler angaaende den opnaaede Karakter, der navnlig gennem Telefonen paa Bedømmelsesdagen kommer fra Mejerierne.

Efter Anmodning af Hr. Grosserer G. Mai i København har jeg med regelmæssige Mellemlum i Vamdrup besigtiget det til Udførsel til Sweitz bestemte Smør, idet Grosserereren ønsker at sikre sig, at der kun sendes første Klasses Smør, der er fuldstændig fersk og fri for Mug.

Som sædvanlig har jeg deltaget i en Del Møder, saavel Delegeretmøder i Hovedorganisationerne for Mejeri og Landbrug som mere lokale Møder. Som Medlem af de paagældende Udvalg har jeg deltaget i Udvalgmøder angaaende det almindelige Konsulentmøde og den jyske Mejeriudstilling.

Som Fællescensor har jeg overværet Afgangsprøverne for Mejerister paa Mejeriskolerne.

Min Korrespondance pr. Brev og Telefon har været af sædvanligt Omfang. Desuden er jeg i faglig Anledning af og til søgt i mit Hjem saavel af Ind- som Udlændinge.

Iøvrigt tillader jeg mig at henvise til min Artikkel angaaende Mælkeribruget i Danmark i 1924 i »Tidsskrift for Landøkonomi«, Side 276.

II.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

Mit Arbejde i 1924 har været som tidligere Aar. Jeg har været paa Rejse 273 Dage, og Hovedarbejdet har som før været Mejeribesøg og Smørbedømmelser.

Mejeribesøg: Jeg har besøgt 42 Mejerier, i de fleste Tilfælde paa Grund af Vanskeligheder med Smørproduktionen. Kun i faa Tilfælde har der i det forløbne Aar været noget i Vejen med Smørrets Vandprocent, og det har i hvert Fald ikke været svært at rette Fejlen. De større Vanskeligheder paa det Punkt indtræffer om Efteraaret, hvis der med varmt og fugtigt Vejr bliver rigeligt Græs. Da kan Vandprocenten blive slem at holde i Tømme, men i saa Henseende var Aaret gunstigt. Iøvrigt kan det vel siges, at Aaret var gunstigt for vor Smørkvalitet i sin Helhed, Temperaturen var ikke stærkt svingende og gennemgaaende kølig. Ostesurt Smør optraadte derfor ikke særlig ondartet, men i enkelte Tilfælde holdt Fejlen sig dog haardnakket nok, særlig paa de Mejerier, hvor det kniber med Folkehold og god Vedligeholdelse. Disse Mangler træffer man vel nok lettest paa de smaa Mejerier, men ogsaa paa temmelig store Mejerier kan en Bestyrelse være saa daarligt forstaaende, at man kun vil spare uden Hensyn til, at man ogsaa derved kan komme galt afsted. At en Mejeribestyrelse er sparsommelig med Vedligeholdelse er en god Ting, men dreven for vidt er det skadeligt. Og hvad Folkeholdet angaar kan det samme siges. Er en Mejeribestyrelse for daarligt hjulpen, vil han ikke kunne drive Mejeriet økonomisk. En god Reform indenfor Mejeribrug var Lønadskillelsen, før den Tid var det desværre ikke ualmindeligt med for knebent Folkehold. Her gav Lønadskillelsen en Mulighed for Forbedring, og Forbedringen udeblev heller ikke. Det er mit Indtryk, at det øgede Folkehold i ikke ringe Grad har været medvirkende i de senere Aars Fremgang i Mejeribrug. Det er kun beklageligt, at der endnu findes Mejerier, hvor man ikke følger med, og desværre er det ofte i Forbindelse med, at Mejeriets Vedligeholdelse forsømmes. Paa saadanne Steder er den bedste Økonomi naturligvis ikke gennemførlig, og Smørfejl vil let indfinde sig, ligesom Smørfejl ogsaa paa saadanne Steder er vanskeligt at

komme af med. Ikke mindst hvor det gælder Vedligeholdelse og et passende Folkehold maa en Mejeribestyrer ikke trættes i at stille sit Krav.

Bedre Mælk til Mejerierne og Mælkens Afregning efter Fedt er to Spørgsmaal, der stadig behandles paa Mejeriernes Generalforsamlinger. Særlig fanger Fedtspørgsmaalet Interessen, og ikke faa Mejerier gaar fra Fløde- til Fedtafregning.

Smørbedømmelser: Udstillingerne i Amtskredsene har været afholdt i samme Udstrækning som tidligere. Nogle af Kredsene har beholdt Bøtterne, men de fleste er gaaet over til Kilopakker. Som jeg i Fjor havde Lejlighed til at fremhæve, muliggør denne Pakning, at Smørret bedre eller lettere lader sig opbevare paa tempereret Sted om Vinteren, og Forsøgsudstillinger lader sig ogsaa lettere gennemføre. Og til Forsøg, selv om saadanne Forsøg ikke kan give alting, egner disse Udstillinger sig ganske godt. Smørrets Holdbarhed lader sig nu bedst følge gennem Ugebedømmelserne, der samler stadig større Interesse om sig. Opgaven i kommende Tid maa være at gøre Ugebedømmelsen stadig mere fuldkommen, saa man ingen Steder indskrænker sig til at bedømme Smørret fra samme Uge, men enten tager virkelige Holdbarhedsbedømmelser paa lang Tid eller maaske paa kortere Tid med opvarmede Prøver. Rigtigt vilde det naturligvis være ved Forsøg at faa det Spørgsmaal besvaret, om man lige saa godt kan lade Smørret staa ved Varme i kortere Tid som ved Kulde i længere Tid. Det vilde nemlig være en Fordel at faa Smørrets Holdbarhed konstateret hurtigere end nu, og der kan vel næppe være Tvivl om, at det kan lade sig gøre. Men til en god Løsning af det Spørgsmaal kan Udstillingerne i Amtskredsene meget godt bruges. Lettest kan Spørgsmaalet tages op, hvor man har Pakker og Termostat.

Ifølge et Cirkulære af 7. Marts fra Landbrugsministeriet til samtlige Mejerier er der sket visse Ændringer

i de saakaldte Lurmærkeregler. En Skærpelse har funden Sted, og Reglerne vakte ved Fremkomsten en Del Uro. Og maaske mest af den Grund vakte det Spørgsmaal Opmærksomhed, om der ikke kunde tilvejebringes en Forbindelse mellem Forsøgslaboratoriets Bedømmelser og Ugebedømmelserne. Man er vist fra alle Sider klar over, at i saa Fald maatte Ugebedømmelserne gennemføres efter ensartede Regler, der er med andre Ord Vanskeligheder at overvinde. Om Tiden er inde er det ikke paa Forhaand let at have nogen Mening om, men der kan næppe være Tvivl om, at det rette Udtryk for et Mejeris Smørkvalitet bedst faaes ved de mange Bedømmelser, og der er heller ikke Tvivl om, at det er Vejen til at faa fat paa den Hale, hvormed der tales saa meget.

De aarlige provinsielle Mejeriudstillinger har været afholdt med den sædvanlige store Tilslutning. Disse Udstillingers Værdi er af egen Art, som gør, at de trods Modstand dog fortsætter med øget Interesse.

Ostebedømmelser: Ved Smørbedømmelserne udstiller flere Kredse tillige Ost, andre Kredse udstiller kun Ost nu og da. De af Mejerifondets Osteudvalg opgivne Ostelager-Bedømmelser er atter i Gang, men her i mit Distrikt er Tilslutningen ikke stor. I Aarhuskredsen har man prøvet noget nyt. Kun faa Mejerier er med i Konkurrencen — ca. 12 —, men saa danner til Gengæld alle 12 Mejeribestyrere sammen med enkelte andre det Udvalg, der rejser rundt, og et snævrere Udvalg blandt dem afsiger Dommen. Den Form er valgt ud fra den Erfaring, man gennem Ostelager-Bedømmelsen har høstet, at det særlig er ved Rejsen omkring til samtlige deltagende Mejerier og Bedømmelsen af disse, det lærerige Udbytte faaes. Der synes da ogsaa at være Tilfredshed med Formen.

Møder: Som tidligere har jeg efter Indbydelse deltaget i aarlige Møder i Organisationerne, det almindelige Konsulentmøde samt Mejeristmødet paa Dalum, hvor

jeg talte om »Smørbedømmelser og Smørkontrol«. Endvidere har jeg som Medlem af Statens Mejeriudvalg deltaget i Møderne der. Yderligere har jeg været Censor paa Mejeriskolerne, deltaget i forskellige mindre Møder samt i Møder i Mælkenoteringen og i Ostekontrollen.

III.

Beretning fra Statskonsulent Chr. H. Ibsen.

I Aarets Løb har jeg været paa Rejse i 299 Dage.

Mejeribesøg. Jeg har aflagt 190 Mejeribesøg. Anledningen til disse har fortrinsvis været Vanskeligheder i en eller anden Henseende ved Smørproduktionen, eller man har ønsket Raad, og Vejledning vedrørende igangværende eller paatænkte Om- eller Nybygninger af Mejerierne, men en Del af Besøgene skyldes dog ogsaa, at jeg, naar min Vej tilfældigt eller villet faldt forbi, paa egen Foranledning tog ind paa Mejerierne, og det er ikke disse sidste Besøg, der giver mindst Udbytte.

Foredrag. Jeg har holdt 27 Foredrag. Hovedparten har været holdt paa Mejerigeneralforsamlinger og har drejet sig om Mælkens Afregning med Fedtbestemmelse som Grundlag. Flere og flere Mejerier gaar nu over til at benytte dette Afregningsgrundlag for Smørpengenes Fordeling, og hvor man endnu benytter Flødebestemmelsen, er Interessen for at gaa bort derfra i stadig Stigning. Om samme Emne har jeg ligeledes holdt Foredrag ved »Kort Kursus« paa Dalum Landbrugsskole og ved Dansk Mejeristforenings Delegeretmøde i Aarhus.

En mindre Del af Foredragene har drejet sig om Mælkens Behandling paa Produktionsstedet og dens Kvalitetsbetaling paa Mejeriet. Mærkværdigvis synes det, som om Interessen for dette for Mejeribruget vigtige Spørgsmaal er ved at tabe sig, endskønt endnu kun ca. 30 % af Landets Mejerier har gennemført regelmæssig Mælkebedømmelse og kun ca. 12 % Kvalitetsbetaling af

Mælken, og endskønt man dog nu maa være klar over, at kun af fin Mælk har man nogen Sikkerhed for at kunne fremstille fine Mejeriprodukter.

Møder. Jeg har været indbudt til og deltaget i 44 Møder af forskellig Art.

Smørbedømmelser. Jeg har været Dommer for Smør ved den provinsielle Mejeriudstilling i København, ved 6 Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet, ved 45 Bøtteudstillinger i Kredsene og ved 18 Smørbedømmelser (Holdbarhedsprøver) hos Firmaet »Wholesale« i København.

Det forekommer mig, at man ikke opnaar det Udbytte af Bøtteudstillingerne i Kredsene, som man kunde, og jeg har derfor flere Gange ved de i Forbindelse med disse Udstillinger afholdte Møder henstillet, at man forsøgsvis i Sommertiden mellem Produktion og Bedømmelse prøvede at opbevare Smørret ved en Temperatur, der er mere lig den, det er underkastet paa Vejen til Konsumstedet. Ved en saadan Opbevaring vil mulige i Smørret tilstedeværende Spirer til Fejl udvikle sig saa meget, at Fejlene kan konstateres ved Bedømmelsen, hvorved ganske vist det opnaaede Pointstal vel bliver noget lavere, men man bliver rimeligvis ogsaa i Stand til at finde og modvirke Aarsagerne til Fejlene. For de Mejerier, der faar ugentlige Holdbarhedsbedømmelser fra deres Smørkøber, vil en saadan Ændring i Bøtteudstillingerne ikke være saa paakrævet, men da det kun er et Faatal af Smørkøbmænd i mit Distrikt, der har gennemført Holdbarhedsbedømmelser, synes jeg, at de faa Bøtteudstillingers Opgave i hvert Fald foreløbig maa være den: »at være saa vejledende som muligt«. Endvidere har jeg henstillet, at man, ligesom det nu er sket i Frederiksborg Amtskreds, igen indfører Produktionskemaer over det udstillede Smør. Spørgeskemaer er ganske vist ikke i høj Kurs blandt Mejeribestyrere, men naar der paa saadanne Skemaer kun blev spurgt om faa betydende Ting, og Svarene bliver bearbejdede og

Resultatet forelagt ved næstkommende Udstilling, tror jeg dog, at Produktionsskemaer ogsaa i nogen Grad vil bidrage til et forøget Udbytte af Bøtteudstillingerne.

Ostebedømmelser. Jeg har været Dommer for Ost ved den provinsielle Mejeriudstilling i Fredericia, ved Forsøgs-Osteudstillingerne i Vejle og Næstved, ved 4 Osteudstillinger i Kredsene og ved en Bedømmelse af Forsøgsoste paa Forsøgsmejeriet.

Ostelagerbedømmelser. Jeg har været Dommer ved Ostelagerbedømmelse to Gange i Maribokredsen paa henholdsvis 20 og 18 Mejerier, to Gange i Præstøkredsen paa 7 Mejerier hver Gang, to Gange i Gl. Roskildekredsen paa henholdsvis 20 og 21 Mejerier og een Gang i Holbækkredsen paa 9 Mejerier.

I det store Arbejde, der gøres fra forskellig Side for at fremme den danske Osteproduktion i kvalitetsmæssig Henseende, er der ingen Tvivl om, at disse regelmæssige Ostelagerbedømmelser er af stor Betydning, og uden ellers at komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal vil jeg dog nævne, at f. Eks. Fremgangen med Hensyn til Ostens Behandling og Pleje under Lagringen har været meget stor i den Tid, jeg har haft Lejlighed til at se de mange forskellige Lagre.

Mit Hjemmearbejde har været nærmest det samme som det foregaaende Aar.

Anvendelsen af Landbrugsmaskiner m. v.

Det statistiske Departement foretog ved Landbrugstællingen i 1923 en Undersøgelse af Anvendelsen af Maskiner samt Ajeleholdere og Møddingsteder i Landbruget. En tilsvarende Undersøgelse blev udført i 1907, men omfattede ikke alle de ved Tællingen i 1923 medtagne Maskiner, saaledes ikke Kraftmaskiner: Traktorer, Elektromotorer, Dampmaskiner m. v., for hvilke der altsaa ikke kan finde en Sammenligning Sted mellem de 2 Opgørelser. I 1907 blev Købstædernes Landbrugs-ejendomme ikke medtaget, hvorimod Landejendomme i Landdistrikterne med under 1 Td. L. blev det. I 1923 omfattede Tællingen baade By og Land, men ikke Ejendommene med under 1 Td. L. Derfor maa Sammenligningerne mellem 1907 og 1923 begrænses til Landdistrikternes Landejendomme med over 1 Td. L. Selvfølgelig maa ved Sammenligningerne mellem de 2 Aar de sønderjyske Amter lades ude af Betragtning, medens de ellers er medtagne i Opgørelsen for 1923. Denne omfattede 200700 Ejendomme med et Tilliggende af mindst 1 Td. L., og om 193600 af disse foreligger der Oplysninger. Det følgende er et kort Uddrag af Departementets Beretning (Statistiske Meddelelser. 4. Række. 72. Bind. 3. Hefte).

Hvad Benyttelsen af Kraftmaskiner angaar var 31 pCt. af Landejendommene, eller i alt 59145, forsynet med faste Kraftanlæg. 21 pCt. havde Elektromotor, 8 pCt. Petroleums- og andre Eksplønsionsmotorer og 3 pCt. Husmøller. Foruden disse sidste fandtes paa 10500 Ejendomme »andre Vindmotorer«, der antagelig finder Anvendelse i Marken ved Vandings- eller Afvandingsanlæg eller ved Vandforsyningsanlæg for enkelte Ejendomme. Endelig benyttede 9400 Ejendomme bevægelige Kraftmaskiner, de 7400 havde Lokomobiler og de 2000 Traktor. — Anvendelsen af Kraftmaskiner stiger naturligvis stærkt med Ejendomsstørrelsen.

Hvad Markmaskiner angaar benyttede omtrent 85000

Ejendomme eller 44 pCt. af samtlige Ejendomme Saamaskiner, hvis Anvendelse er betydelig større paa Øerne end i Jylland (55 mod 37 pCt.). Omtrent 18500 Ejendomme anvendte Bredsaamaskine og 79300 Radsaamaskine, altsaa var Antallet af Ejendomme, der anvendte begge Arter, godt 13000. Fra 1907 til 1923 er (de sønderjyske Amter her ikke medregnet) Antallet af Ejendomme, som brugte Saamaskine, mere end fordoblet, men medens i 1907 10.7 pCt. af Ejendommene benyttede Bredsaamaskine og kun 9.4 pCt. Radsaamaskine, var Procenttallene i 1923 henholdsvis 9.5 og 41.0. Slaamaskiner benyttedes i 1923 i alt af 86000 Ejendomme eller af 45 pCt. af de 194000 Ejendomme. Som naturligt er, anvendes de kun i meget ringe Omfang i de mindste Brug, men allerede paa Ejendomme med 5—10 ha benyttes Slaamaskine med og uden Aflæggerapparat af mere end en Fjerdedel af Landejendommene. I 1907 brugte kun 24 pCt. af Landejendommene Slaamaskiner, nu er det de mindre Ejendomme, som benytter dem langt mere end før. Maskiner til Mejearbejde: Slaamaskiner med Aflæggerapparat samt selvaflæggende og selvbindende Mejemaskiner anvendes paa 89500 Ejendomme eller 46 pCt. af samtlige Ejendomme. Nu er det kun undtagelsesvis, at der ikke benyttes Maskiner til Mejearbejde paa de større Gaarde. Medens 60000 Ejendomme har selvaflæggende og selvbindende Mejemaskiner, har 29500 Ejendomme kun Slaamaskine med Aflæggerapparat. Ved en Sammenligning med 1907 maa man se bort fra disse sidste, om hvilke der dengang ikke forelaa Oplysning. Fra 1907 til 1923 er for hele Landet Antallet af Ejendomme, der bruger selvaflæggende og selvbindende Maskiner, fordoblet, steget fra 15 til godt 30 pCt. Iøvrigt har Selvbinderen mere og mere afløst den selvaflæggende Mejemaskine. Af de øvrige Markmaskiner benyttes Kartoffellæggemaskiner af 1.9 pCt. af Ejendommene, Kartoffeloptagere af 3.3 pCt., Vitriol- og Bordeauxvædskespredere til Hestekraft af 1.5 pCt. og særlige Gødningspredemaskiner af 2.4 pCt. Disse Maskiner bruges altsaa kun i ringe Udstrækning og næsten slet ikke paa de mindste Ejendomme.

Hvad Maskiner til Anvendelse i Stald og Lade angaar, brugte omtrent 112000 Ejendomme, eller nær op til 60 pCt. af samtlige Ejendomme, Tærskværk. Med Hensyn til Arten af disse fremgaar det af Oplysningerne fra hele Landet, at omtrent hver tiende Ejendom benytter store selvrensende Tærskværker med Sortertromle, hver femte Ejendom selvrensende Tærskværker uden Sortertromle og hver tredje Ejendom de mindre, ikke selvrensende Tærskværker. Brugen af Tærsk-

værker er, særlig i Jylland, gaaet stærkt frem: i 1907 anvendte kun $35\frac{1}{2}$ pCt. af samtlige Ejendomme Tærskøværk, men i 1923 ca. 60 pCt. Kværne- og Valseværker benyttes af 24 pCt. af Ejendommene og Hakkelsesmaskiner af 74 pCt., medens Røevaskemaskiner og andre Maskiner til Rengøring af Roer kun anvendes af de største Ejendomme og selv af disse kun i ringe Omfang (2 pCt.). Malkemaskiner findes paa 726 Ejendomme (eller 0.4 pCt. af alle Ejendomme); deres Benyttelse tiltager med Ejendommenes Størrelse, og 11 pCt. af de største Ejendomme (240 ha og derover) havde Malkemaskinanlæg.

Ajlebeholdere findes paa 148700 Ejendomme eller omtrent paa 77 pCt. af samtlige Ejendomme, medens Møddinghuse taltes paa 15400 Ejendomme (8 pCt.). I 1907 var Antallet af Ajlebeholdere kun 83000, men af Møddinghuse 17000. De første er i det hele og store forholdsvis mest udbredte paa de magre Egne og paa de almindelige Gaardbrug, overdækket Møddinghus anvendes forholdsvis lidt paa Ejendomme over 60 ha.

— Benyttelsen af Landbrugsmaskiner er altsaa vokset stærkt, navnlig i de senere Aar. I 1919, da »Maskinbogen for Landmænd«, der er udgivet paa Foranledning af »Udvalget for Afholdelsen af Kursus for Landmænd i Maskinbrug«, udkom i 2. Oplag, regnede man med, at vort Landbrug aarlig anskaffede for 8 Mill. Kr. Redskaber og Maskiner, og at den samlede Værdi af disse var over 100 Mill. Kr. Blev Tallene beregnede nu, vilde de sikkert blive langt større. Sparer en rationel Behandling af Maskinerne Landbruget blot nogle faa Procent, maa det altsaa regnes i Mill. Kr. aarlig.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Beretninger fra Statens Forsøgsmejeri. Nu efter at Statens Forsøgsmejeri har været i Drift i omkring 2 Aar, begynder vi at se Resultater derfra, som rigtig anvendt kan blive vort Mælkeribrug til god Nytte.

Første Beretning omhandler: A. Mælkens Afregning efter Fløde og Fedtenheder. B. Svingninger i Mælkens Fedtindhold fra Dag til anden hos samme Leverandør. C. Anvendelse af Gerbers Metode paa Mejerierne

Som Indledning gives en kort historisk Redegørelse for Udviklingsgangen i »Mælkens Afregning« her i Landet, hvorefter følger en Beskrivelse af Forsøgsresultaterne i den ovenfor nævnte Rækkefølge.

A. Undersøgelserne er udførte i Tiden fra 1. November 1923 til 1. November 1924 og omfatter 45 Uger og 150 Levedører. Til Fedtbestemmelse er udtaget 47250 enkelte Mælkeprøver, der har medført 6844 Fedtbestemmelser, og til Flødebestemmelse med Lactoskopet er udtaget 13500 Enkeltprøver, der har medført 90 Kontrolleringer, saa Resultaterne hviler paa et bredt Grundlag.

Forsøgene gaar ud paa at vise, hvad Leverandører med forskellig Mælkefedme faar udbetalt for Mælken, naar Afregningsgrundlaget er Flødebestemmelse, og naar det er den virkelige Fedtværdi. I første Tilfælde er benyttet 2 ugentlige Prøveudtagninger og Flødebestemmelser, og i sidste Tilfælde daglig Prøveudtagning og en ugentlig Fedtbestemmelse.

Hovedresultatet gaar ud paa, at der ikke er fundet noget konstant Forhold mellem Fedtprocent og Flødeprocent, idet Forholdstallet (Fedt:Fløde) stiger med Mælkens Fedme. Leverandører af Mælk med Middelfedme har faaet meget nær samme Betaling for Mælken efter begge Afregningsmaader. Leverandører, som har leveret mager Mælk, har efter Flødeenheder i 80 af 100 Tilfælde faaet mere for Mælken, end dennes Fedtindhold har betinget. Endelig har Leverandører af fed Mælk efter Flødeenheder i 81 af 100 Tilfælde faaet mindre for Mælken, end dennes Fedtindhold har betinget.

Nøjagtigheden af Gerbers Metode er 3 Gange i Løbet af Forsøgstiden prøvet i Forhold til de bedste Laboratoriemetoder, og der er funden god Overensstemmelse.

B. Ved Kontrolleringens Udførelse i Praksis fremkommer ikke saa sjældnen ret store Afvigelser i Fløde- eller Fedtprocenten for enkelte Leverandørers Mælk.

I saadanne Tilfælde bliver Aarsagen almindeligvis søgt i Kontrolleringsarbejdet, idet der gaas ud fra, at Mælk fra samme Leverandør (samme Køer) al Tid maa være af omtrent samme Fedme, og tit og ofte er et saadant stærkt afvigende Tal kasseret som ubrugeligt, og vedkommende Leverandør er afregnet efter en enkelt Prøve eller efter Tallet fra foregaaende Uge.

Til Belysning af dette Forhold er der af 36 Leverandørers Mælk daglig ved Indvejningen udtaget 2 Prøver, hvoraf den ene er gerbereret samme Dag, og den anden brugt til en »Samleprøve«, der gerbereredes en Gang ugentlig og dannede Grundlag for vedkommende Leverandørs Afregning.

Resultatet gaar ud paa, at der ikke har været ret store Svingninger i Mælkemængden fra Dag til anden, hvorimod der har vist sig store Svingninger i Fedtprocenten — især for Leverandører med lille Mælkemængde —. For en enkelt Leverandør er endog i en Uge konstateret en Forskel fra Dag til anden paa 1,05 pCt. Fedt. At de konstaterede Afvigelser virkelig har været tilstede, synes i høj Grad bekræftet derved, at de beregnede Gennemsnit af de 7 Kontrolleringer gennemgaaende falder udmærket sammen med Resultatet af Samleprøven.

C. Omfatter en meget detailleret Beskrivelse af Indretningen af et godt Laboratorium for Gerberering og Gerberprøvens Anvendelse til Undersøgelse af de forskellige Mælkeri-produkters Fedme.

Alt i alt maa denne første Beretning siges at være et godt Indlæg for Anvendelse af Fedtbestemmelse som Grundlag for Mælkens Afregning, og det kan anbefales alle, der har Interesse i dette Spørgsmaal, at købe Beretningen, der koster 2 Kr., og lade den være vejledende, hvor der skal træffes Bestemmelse angaaende en retfærdig Afregningsmaade.

Anden Beretning, der er offentliggjort ret hurtig efter første, omfatter: I. Forsøg med Apparater til Afkøling af Sød-mælk hos Leverandørerne. II. Efterpasteurisering af Fløde.

I. Resultatet gaar ud paa, at Afkøling i et passende indrettet Bassin eller ved Hjælp af forskellige prøvede mer eller mindre komplicerede Apparater krævede nogenlunde samme

Tid og Vandmængde. Skal Mælken afkøles hurtig, maa anvendes noget i Retning af almindelige Køleapparater; men der kræves da større Vandmængder.

II. Viser, at en Efterpasteurisering af Fløden, der bestaar i, at man ved Hjælp af en passende Beholder forlænger Flødens Opvarmningstid, nærmest tjener til at give mindre godt (og da især mindre holdbart) Smør end den almindelige Pasteurisering.

Th. J. Brask.

Hestens Historie i Danmark. Af forhenv. Statskonsulent *J. Jensen*. 240 Sider. (G. E. C. Gads Forlag. København). De 3 første Hefter af »Det danske Landbrugs Historie« beslaglagdes af Hr. J. Jensens Redegørelse af Hestens Historie i Danmark. Hesten er jo her i Landet det af vore Husdyr, hvis Historie kan følges længst tilbage i Tiden, og om hvilken der findes langt de udførligste Oplysninger, thi tidlig har Hesten været Genstand for Kongernes og de i Fortiden ledende Stænders Interesse og Omsorg. Aldrig har Interessen for Hesteavlens været nede paa Nulpunktet, som Tilfældet har været med Kvægavlens, og særlig i Jylland har Hesten fra Arilds Tid været Befolkningens Kæledægge. Hesteinteresserede, der ikke subskriberer paa »Det danske Landbrugs Historie«, vil sikkert med Udbytte og Fornøjelse læse Hr. J. Jensens paa et Livs Erfaring og indgaaende Studier byggede udførlige Kildeskrift.

Det danske Landbrugs Historie. I korte Træk for Landbrugsskolens Elever. 3. Udgave. Af *C. C. Larsen*. 103 Sider. (Gyldendalske Boghandel. Københ.)

Proprietær *C. C. Larsen*, Hedegaard, forhenværende Landbrugs- og Kursuslærer, udgav i 1895 en Fremstilling af vort Landbrugs Historie, der i 1913 udkom i 2. Oplag og nu foreligger i 3. Den nye Udgave er omarbejdet, idet den ældre Historie er forkortet, men den nyeste Tids udvidet. Oprindeligt var Formaalet at give en samlet Fremstilling af Landbrugets Historie, nu er Bogen nærmest udarbejdet som en Indledning til Driftslæren. Fremstillingen er ledsaget af 21 karakteristiske Billeder, af hvilke nogle er tegnede af *Rasmus Christiansen*, der atter her godtgør sit indgaaende Kendskab til Fortidens Landboliv og sin fremragende Evne til at fremstille Sider af dette. Skriftet er nærmest beregnet for Landbrugsskolens Elever og vil sikkert for disse være en nyttig lille Lærebog.

Ugress i Nutidens Jordbrug. Biologiske og praktiske Undersøkelser. Af Professor *Emil Korsmo*. 694 Sider. (J. W. Tidsskrift for Landøkonomi 1925.

Cappelens Forlag. Oslo.) — Dette betydelige med 400 Billeder forsynede Værk vil senere blive omtalt her i Tidsskriftet.

2den Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. 1) Apparater til Afkøling af Sødmælk hos Leverandørerne. 2) Efterpasteurisering af Fløde. 18 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)

Det danske Landbrugs Historie. Ved Statskonsulent K. Hansen. 5. Hefte. — Dette bringer Fortsættelsen af Hr. O. Christensens i forrige Hefte begyndte Fremstilling af Jordens Besiddelse og Brug. (G. E. C. Gads Forlag. Københ.)

Ejendomssalg 1923. 55 Sider. Udgivet af Det statistiske Departement. (Statistiske Meddelelser. 4. Række. 72. Bind. 6. Hefte.)

Forsøg med danske og fremmede Stammer af Kløver- og Græsarter. IV. 1918—1924. Ved E. Lindhard. 76 Sider. — **Undersøgelser over Forholdet mellem Azotobacterprøven og Jordens Reaktionstilstand.** Ved Erik J. Petersen. 91 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Jordbærsorter.** 1921—1923. Ved Edv. Christiansen. 29 Sider. 185.—187. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.)

Landinspektørforeningen gennem 50 Aar 1875—1925. Forfattet af Holland-Møller, Ludvig Schmidt og Thorkil-Jensen. Udgivet af Landinspektørforeningen med Tilskud fra Landbrugsministeriet. 221 Sider. (Københ.)

Mindre Meddelelser.

† **Etatsraad W. A. Langkilde** afgik ved Døden den 7. August. Han var født paa Fyn 1842, og hans Virksomhed faldt paa Fødeøen. Han forpagtede 1872 Hovedgaarden Bramstrup i Odense Amt af sin Fader **Etatsraad N. R. Langkilde**, og ved dennes Død 1892 overtog han Ejendommen, som han drev til 1919. Han var en dygtig Landmand, en fin og kultiveret Personlighed. Blandt de Tillidshverv, **Etatsraad Langkilde** havde beklædt, kan nævnes, at han i 10 Aar var Næstformand for Fyns Stifts patriotiske Selskab og fra 1905—1915 Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad. Vel tog han ikke meget Del i dettes Forhandlinger, men han hørte til de Mænd, som ved den personlige Agtelse, de nyder, bidrager til give en Forsamling Anseelse.

Motorkøretøjer den 1. Juli 1924. Der fandt den 1. Juli 1924 en Optælling Sted af de her i Landet indregistrerede Motorkøretøjer. (Jvfr. Statistiske Meddelelser. 4. Række. 72. Bind. 4. Hefte). Ogsaa tidligere, sidst i 1921, har saadanne Tællinger fundet Sted, og sammenligner man Opgørelsen i Fjor med den i 1921, bliver Resultatet følgende. Der fandtes af:

	Alm. Personautomobiler	Drosker og Omnibusser	Lastautomobiler	Motorcykler
Hovedstaden 1924	6 763	554	3 777	3 536
— 1921	3 802	536	2 308	3 195
Stigning i pCt.	78	3	64	11
Provinsbyerne 1924	10 673	1 238	2 906	4 240
— 1921	5 450	913	1 389	4 262
Stigning i pCt.	96	36	109	÷1
Landdistrikterne 1924	17 704	1 015	3 153	9 564
— 1921	6 383	497	982	6 784
Stigning i pCt.	177	104	221	41

Det vil ses, at Stigningen for alle Arter af Motorkøretøjer er størst for Landdistrikternes Vedkommende, noget mindre for Provinsbyerne og (Motorcykler undtaget) mindst for Hovedstaden. For Provinsbyernes Vedkommende er Antallet af Motorcykler gaaet lidt tilbage. Stigningsprocenterne synes at tyde paa, at Hovedstaden og Provinsbyerne nu er næsten »mættede« med Drosker, Omnibusser og Motorcykler, saaledes at Stigningen her væsentligst er begrænset til at følge Trop med den normale Udvikling med nye Forretninger o. l., medens der for Landdistrikternes Vedkommende endnu er store Udviklingsmuligheder for Benyttelsen af alle Slags Motorkøretøjer.

Danmarks Indførsel fra og Udførsel til Tyskland. Nu, da Vedtagelsen af den nye tyske Toldlov har rejst Spørgsmaalet om vor Omsætning med Tyskland, har følgende Tal antagelig den største Interesse.

Vor Indførsel fra Tyskland havde i 1924 og 1923 henholdsvis en Værdi af 649 Mill. Kr. og 651 Mill. Kr. Deraf faldt paa:

	1924	1923
	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Manufakturvarer	81	90
Beklædningsgenstande o. l. . .	28	39
Jærn og Arbejder heraf	71	72
Korn	91	91
Foderstoffer	82	78
Kolonialvarer	23	16
Papir og Arbejder heraf	16	18
Glas og Glasvarer	9	11
Automobiler, Cykler	12	7

Udførselen af danske Varer til Tyskland havde i 1924 en Værdi af 330 Mill. Kr. mod kun 96 Mill. Kr. i 1923. Udførselen af vore Landbrugsprodukter havde følgende Værdi:

	1924	1923
	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Levende Dyr	52	24
Flæsk og Kød	16	9
Mælkeriprodukter	161	12
Æg	27	—

Planteavl 1924.

Af Statskonsulent K. Hansen.

I den efterfølgende Oversigt skal der som sædvanlig kortelig gøres Rede dels for Landbrugsjordens Benyttelse, dels for Høsten og dens Størrelse, dels for enkelte særlige Forhold, som der skønnes at være Anledning til at drage frem.

Hvad Jordens Benyttelse angaar, foregaar der, naar Afrøderne samles i de tre Hovedgrupper: Kornarealer, Rodfrugter samt Græs- (og Hø-) og Grøntfoderafgrøder, i Almindelighed kun smaa Forskydninger fra det ene Aar til det næste. I Overensstemmelse hermed er der kun ringe Forskel paa Størrelsen af de Arealer, der optoges af hver især af disse Afrødegrupper i 1923 og 1924. I Aarene 1921, 22 og 23 var der en jævn, men ganske vist meget svag Stigning i Kornarealerne, tydeligst i Jylland. Denne Opgang i det samlede Kornareal er i 1924 afløst af en lille Nedgang, fra 1,270,900 til 1,254,500 ha, der dog vistnok, i det mindste delvis, skyldes den i det følgende omtalte Bortfrysning af Vintersæd. Rodfrugtarealerne voksede fra 1923 til 24 med et Par pCt., lidt mere paa Øerne end i Jylland. Græs- og Grøntfoderarealet holdt sig uforandret paa Øerne, men tiltog med $2\frac{1}{2}$ pCt. (15,000 ha) i Jylland, hvor denne Afrødegruppe i de nærmest forudgaaende Aar havde vist en kendelig Nedgang.

Derimod foregik der fra 1923 til 24 betydelige For-

skydninger mellem Arternes Dyrkningsomfang indenfor de enkelte Afgrødegrupper, særlig for Kornarternes Vedkommende. Det var fortrinsvis den delvise Bortfrysning og Ompløjning af Vintersædmarker, der gav Anledning hertil. I hvilket Omfang saadan Bortfrysning fandt Sted er ikke direkte undersøgt. Gaas der imidlertid ud fra, at der i Efteraar 1923 er besaaet omtrent lige saa store Arealer med henholdsvis Hvede og Rug som i Efteraar 1922 (d. v. s. som der forefandtes til Høst i Sommeren 1923) — og denne Forudsætning vil næppe være meget fejlagtig — kan man udfinde Størrelsen af de omplojede Arealer ved fra Arealerne Sommer 1923 at drage de tilsvarende Arealer, der forefandtes Sommer 1924. Amtsvis stiller denne Opgørelse sig som vist i Tabellen Side 455.

De i Tabellen anførte Tal for omplojede Arealer udgives i Henhold til foregaaende ikke for at være nøjagtige. Men skønt megen Vintersæd blev saadet sent i Efteraaret 1923, blev der uden Tvivl besaaet omtrent det normale Areal. Om der er saadet noget mindre Rug og noget mere Hvede eller omvendt, kan ikke oplyses; der er dog ingen Grund til at tro, at der foregik nogen betydelig Forskydning. Er dette rigtigt, skal der altsaa i Foraaret 1924 være omplojet ca. 22,700 ha Hvede, svarende til 27 pCt. eller lidt over en Fjerdedel af det i det forudgaaende Efteraar besaaede Areal. Omplojningen ses at have haft langt større (procentisk) Omfang i Jylland end paa Øerne; i Ribe og Aabenraa Amter blev der endog omplojet ca. 80 pCt. Mindst Omplojning fandt Sted paa Bornholm og i Præstø Amt, dernæst i Københavns Amt, i disse 3 Amter under 10 pCt.

Under den anførte Forudsætning omplojedes ca. 44,000 ha Rug eller 19 pCt. af det med Rug besaaede Areal. Ogsaa for Rugens Vedkommende havde Omplojningen størst Omfang i Jylland, i Sønderborg, Aabenraa, Tønder og Ringkøbing Amter omkring 40 pCt. I nogle

Omløjede Vintersædarealer Foraar 1924.

Under Forudsætning af lige store Arealer besaaet Efteraar 1922 og 23. Hektar.

Amt	Hvede				Rug			
	Besaet Efteraar 1922	Høstareal Sommer 1924	Omløjet Foraar 1924	Omløjet pCt. af besaaet	Besaet Efteraar 1922	Høstareal Sommer 1924	Omløjet Foraar 1924	Omløjet pCt. af besaaet
	Kjøbenhavn	5,601	5,091	510	9	4,032	4,201	—
Frederiksborg	2,139	1,798	341	16	8,009	7,755	254	3
Holbæk	7,129	4,614	2,515	35	8,046	7,503	543	7
Sorø	7,461	6,066	1,395	19	4,971	4,741	230	5
Præstø	8,143	7,743	400	5	5,590	5,586	—	—
Bornholm	2,334	2,259	75	3	2,046	2,054	—	—
Lolland-Falster	9,237	6,657	2,580	28	3,268	2,764	504	15
Svendborg	7,101	5,889	1,212	17	6,370	5,368	1,002	16
Odense	6,493	5,392	1,101	17	8,730	7,757	973	11
Vejle	5,189	2,057	3,132	60	11,401	8,676	2,725	24
Aarhus	5,958	3,682	2,276	38	11,996	10,093	1,903	16
Randers	3,722	2,198	1,524	41	14,349	13,021	1,328	9
Aalborg	367	306	61	17	21,342	19,223	2,119	10
Hjørring	543	268	275	51	21,753	19,396	2,357	11
Thisted	459	158	301	65	3,858	2,455	1,403	36
Viborg	1,393	887	506	36	22,152	20,460	1,692	7
Ringkøbing	886	167	719	80	33,702	20,542	13,160	39
Ribe	797	296	501	63	20,909	14,629	6,280	30
Haderslev	3,393	1,129	2,264	67	7,737	4,825	2,912	38
Aabenraa	1,312	286	1,026	79	4,961	2,989	1,972	40
Sønderborg	3,240	1,435	1,805	56	1,454	822	632	43
Tønder	27	23	—	—	5,808	3,541	2,267	39
	82,934	60,203	22,731	27	232,483	188,401	44,082	19

jdyske Amter — Viborg, Randers, Aalborg og Hjørring — pløjedes dog forholdsvis lidt om. I Københavns Amt ses der at være saaet lidt mere Rug i 1923 end i 1922. I Præstø Amt og paa Bornholm er Arealerne lige store, hvoraf dog ikke behøver at følge, at der slet ingen Ompløjning har fundet Sted. I Frederiksborg, Sorø og Holbæk Amter var det kun forholdsvis smaa Arealer, der blev ompløjet.

Aarsagen til, at saa megen Vintersæd mislykkedes, maa søges i flere Forhold. Efter den meget sildige og vanskelige Høst 1923 var Saasæden i mange Tilfælde af mindre god Beskaffenhed — Spireevnen ofte lav og »Spiringsenergien« vel endnu lavere, særlig for Rugens Vedkommende. Saaningen foregik gennemgaaende, i mange Tilfælde paa Grund af den sent afsluttede Høst, endog meget sent. Mange Steder var Jorden ved Saaningen vaad og ubekvem, hvilket navnlig Rugen som bekendt er meget følsom overfor. Eftersommerens rigelige Regnmængde vanskeliggjorde i det Hele en tilfredsstillende Behandling af megen Vintersædjord. Med et langt og mildt Efteraar kunde det meste dog maaske være bleven godt. Men allerede November Maanedes sidste Halvdel bragte udpræget Vintervej med indtil 14 Grader Frost. De 3 egentlige Vintermaaneder December, Januar og Februar, blev en næsten sammenhængende Frostperiode med kun faa Tøvejrdsdage og ofte med ret lave Temperaturer, allerede i December endog ned til $\div 22^{\circ}$ C. Marts Maaned var endnu en ren Vintermaaned med 28 Dage med Frost, der naaede ned til $\div 15^{\circ}$ C. Ogsaa April og Maj var kolde. Da derhos det meste af Vinterhalvaaret gav betydeligt flere Solskinstimer end normalt, og et beskyttende Snelag kun i kortere Perioder og stedvis dækkede Markerne, kunde det allerede tidligt skønnes, at Vintersæden vilde blive slemmt medtaget.

I Følge det foregaaende skulde Vintersædarealet ved Ompløjning være formindsket med ca. 67,000 ha. Dette

maatte selvfølgelig faa Indflydelse paa andre Afgrøders Dyrkningsomfang. Som det maatte ventes, er der i ganske overvejende Grad saaet Vaarsæd i de ompløjede Vintersædmarker. I Sammenligning med 1923 forøgedes Vaarsædarealerne saaledes:

Bygarealet forøgedes med ialt 22,400, heraf 6rd. Byg ca. 7,900 ha; den forholdsvis betydelige Tilvækst i Arealet med 6rd. Byg (25 pCt.) hænger sandsynligvis i nogen Grad sammen med, at Ompløjningen af Vintersæden har fundet Sted paa et saa sent Tidspunkt, at man har fundet det for sent at saa 2rd. Byg; men iøvrigt har der i de senere Aar været en jævn og procentvis meget betydelig Opgang i Arealet med 6rd. Byg. Tilvæksten i Bygarealet er iøvrigt langt større i Jylland end paa Øerne.

Havrearealet forøgedes kun med ca. 8,000 ha, næsten udelukkende i Jylland, hvor iøvrigt Arealet med Graa Havre formindskedes med 2,300 ha.

Arealet med Blandsæd viser en Tilvækst af ialt 25,300 ha. Denne meget betydelige Forøgelse af det i Forvejen overordentlig store Blandsædareal fandt Sted udelukkende i Jylland; paa Øerne var der endog en lille Nedgang, særlig paa Lolland-Falster. De Betragtninger vedrørende Blandsæddyrkningen, der i tidligere Oversigter er gjort Rede for her i Tidsskriftet, skal ikke gentages. Det skal blot bemærkes, at det vilde være i højeste Grad ønskeligt at faa tilvejebragt sikre Forsøgsresultater fra mange forskellige Lokalteter til Belysning af Spørgsmaalet, hvorledes Blandsæddyrkning under forskellige Forhold betaler sig. Det Bidrag, som Statens Forsøgsvirksomhed har givet til Klaring af dette Spørgsmaal, synes at være overset eller glemt. Skal saadanne Forsøg have nogen Værdi som Vejledning for Landmændene, maa de imidlertid gennemføres efter en nogenlunde ensartet Plan i nogle Aar, da det selvfølgelig gælder om disse Forsøg som om de fleste Planteavlsvforsøg, at et enkelt Aars mer eller mindre tilfældige

Resultater lige saa let kan blive vildledende som vejledende. — Om Blandsæddyrkningen bemærker Konsulent *M. K. Kristensen* i den jydsk Planteavlsberetning for 1924 med Rette, at »det er ikke begrundet i Resultaterne af Forsøg med Blandsæd, naar Blandsædareaerne i de senere Aar har været stærkt stigende i Jylland«.

Bælgæddyrkningen — d. v. s. Ærte dyrkningen — gik i 1924 yderligere tilbage. Arealet hermed var i 1922 ca. 19,000 ha, 1923 12,700 og i 1924 kun 8,300 ha, fordelt nogenlunde ligeligt mellem Øerne og Jylland. Bælgædarealet er dermed skrumpet saa stærkt ind, at vi staar overfor Spørgsmaalet, om Bælgæddyrkning skal forsvinde af dansk Agerbrug, eller om den fortjener at genoplives. Dette Spørgsmaal skal ikke søges besvaret her. Et lille Bidrag til Spørgsmaalets Belysning hentet fra den officielle Høststatistik, skal der dog gives. Vel kan Landbruget ikke bygge sin Praksis paa Statistik; men hvor det drejer sig om en almindelig Klaring af et eller andet Spørgsmaal, kan en velunderbygget Statistik i mangfoldige Tilfælde dog have sin store Værdi. Og selv om netop vor Høststatistik ikke hører til de bedst underbyggede Grene af Landbrugsstatistiken, er der dog ingen Tvivl om, at den i grove Træk viser rigtigt, særlig naar det gælder om Sammenligninger f. Eks. mellem forskellige Aar, Egne eller Afgrøder. Det foreliggende Spørgsmaal skal her illustreres ved en Sammenligning mellem de to vidt forskellige Amter: Præstø og Ringkøbing. Præstø Amt er fra ældre Tid en af de mest udprægede Bælgædegne, men tillige et af Landets bedste Kornamter. Ringkøbing Amt har i de senere Aar haft et forholdsvis stort Bælgædareal og er et af de Amter, der staar med de laveste Kornfold. Foldudbytte (Dctr. pr. ha) af Bælgæd (det vil i det væsentlige sige Ærter) og Vaarsædarterne var i Gennemsnit af Femaalet 1919—23 saaledes:

	Præstø Amt	Ringkøbing Amt
Bælgsæd.....	19.3	15.5
2rd. Byg.....	26.0	18.6
6rd. Byg.....	23.8	13.8
Hvid Havre...	25.9	15.5
Graa Havre...	—	9.4
Blandsæd.....	25.2	14.0

Det ses, at i Præstø Amt har saavel Byg som Havre (og altsaa tillige Blandsæd) været Bælgsæden langt overlegen. Om Forskellen kan opvejes af det dobbelt saa store Indhold af Æggehvdestoffer i Bælgsæden som i Kornet + Bælgsædens gode Virkning som Forfrugt (efterladte kvælstofholdige Stoffer), lader sig kun besvare ved mere indgaaende Undersøgelser. I Ringkøbing Amt — og den meget betydelige Del af Jylland, som dette Amt repræsenterer — indtager Bælgsæden derimod en saa gunstig Stilling overfor Kornarealerne, at der egentlig skulde synes at være nærliggende Grund til at lade foretage en indgaaende forsøgmæssig Undersøgelse af denne Sag. Det ses, at kun 2rd. Byg har givet større Foldudbytte end Bælgsæd; men 2rd. Byg spiller en ganske underordnet Rolle i Ringkøbing Amt og dyrkes kun lidt paa de bedste Jorder. 6rd. Byg, der dyrkes paa henvend dobbelt saa stort Areal, har givet 1.7 Fold mindre end Bælgsæden. Hvid Havre, der ligesom 2rd. Byg fortrinnsvis dyrkes paa de bedste Jorder, staar i Foldudbytte netop lige med Bælgsæden; men ved Sammenligning med Havre maa dennes 26 à 30 pCt. »Skal« haves i Erindring. Blandsæd staar 1 Fold under Bælgsæden, og da Hovedparten af Blandsæden i Reglen er Havre, der her desuden ofte opnaar mangelfuld Modning, gælder ogsaa her Bemærkningen om Skalprocenten. Og hvad endelig angaar Graa Havre, der i Ringkøbing Amt dyrkes paa omkring 23,000 ha (med halv saa stort et Areal med Hvid Havre), da har denne givet 6 Fold mindre end Bælgsæden, og for den Graa Havres Vedkommende maa da regnes med en endnu højere

Skalprocent end hos Hvid Havre. Det lave Foldudbytte af Graa Havre skyldes selvfølgelig først og fremmest, at denne dyrkes paa de tarveligste Jorder. Men man har i Vestjylland ikke sjældent meget smukke Ærteafgrøder paa mager Sandjord; og paa Askov Forsøgsstations magre, tørre Sandmark gav Ærterne gennemsnitlig omtrent lige saa store Afgrøder som paa samme Stations lermuldede Jord. — Iøvrigt skal dette Æmne ikke her drøftes yderligere. Forhaabentlig vil den af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i Februar 1924 udsatte Prisopgave (jvf. nærværende Tidsskrift 1924 S. 179) give Anledning til en fyldig Belysning af Spørgsmaalet om Bælplanternes Udnyttelse i Landbruget.

Det samlede Areal med Rodfrugter udgjorde i 1923 464,800, i 1924 473.800 ha og forøgedes altsaa med 9000 ha, heraf 5000 paa Øerne og 4000 i Jylland. Den Udvidelse af Rodfrugtarealerne, der har fundet Sted gennem en lang Aarrække, er saaledes fortsat i det sidst forløbne Aar. Ligesom for Kornarternes Vedkommende er der foregaaet visse Arealforskydninger blandt Rodfrugtarterne.

Arealet med Kartoffler formindskedes forholdsvis betydeligt fra 1923—24, nemlig fra 82,600 til 71,700 ha, altsaa henved 11,000 ha, svarende til ca. 13 pCt. Procentvis fordelte Nedgangen sig temmelig ligeligt over hele Landet. Aarsagen til Nedgangen i Kartoffelarealet er vistnok hovedsagelig at søge i Mangel paa Læggekartofler i Foraaret, idet Kartofflerne i stor Udstrækning frøs i Kulerne i den strænge og vedholdende Vinter.

Runkelroer dyrkedes i meget nær samme Omfang som i 1923, nemlig paa 86,000 ha. I de senere Aar har der dog været Tilbagegang i Runkelroedyrkning. I 1921 optog den 104,400 ha. Den siden stedfundne Formindskelse svarer til ca. 18 pCt. og fordeler sig omtrent ens paa Jylland og Øerne. Paa Lolland-Falster er Arealet uforandret, medens Nedgangen har været særlig stor paa Fyn.

Medens Runkelroedyrkningen saaledes, arealmæssigt set, i hvert Fald indtil videre, har kulmineret, vinder Kaalroerne stadigt Terræn. I 1924 var Kaalroearealet henved 14,000 ha større end i det forudgaaende Aar; heraf faldt henved 4000 ha paa Øerne og 10,000 ha paa Jylland. Siden 1921 er Kaalroearealet vokset med 39 pCt. for hele Landet, 32 pCt. for Jylland og 63 pCt. for Øerne. Medens Runkelroerne, som foran nævnt, i 1924 optog 86,000 ha, optog Kaalroerne samtidig 208,000 ha, heraf 154,000 ha i Jylland mod 36,000 ha med Runkelroer, 54,300 ha paa Øerne mod 49,600 ha Runkelroer. I 1922 udgjorde Kaalroearealet paa Øerne kun 32,000 ha. At Kaalroen er den fremherskende Rodfrugtavl i største Delen af Jylland er utvivlsomt naturligt og rigtigt, særlig hvor Kaalbrok ikke optræder ondartet — og denne Sygdom kan jo iøvrigt nu til en vis Grad forebygges ved forskellige Forholdsregler, navnlig ved Dyrkning af den overfor Kaalbrok ret modstandsdygtige Herning-Bangholm. Noget anderledes er Forholdet paa Øernes og Øst- og Sydjyllands gode, sunde Jorder. Her vil Runkelroen sikkert altid have en berettiget Plads. Her og hvor Betingelserne baade for Runkelroens og Kaalroens gode Trivsel i det hele er til Stede, synes det, at meget taler for en ligelig Deling af Arealet mellem de to Rodfrugtarter — altsaa halvt af hver. Herved vil der haves bedst Udsigt til at avle et omtrent lige stort Kvantum Foderroer hvert Aar, idet de gode »Kaalroeaar« jo i Reglen er mindre gode »Runkelroeaar« og omvendt. Samtidig drager man i nogen Grad Fordel af begge Arters gode Sider, bl. a. Runkelroens noget større Holdbarhed og de lidt mindre Dyrkningsudgifter ved Kaalroen.

Med Turnips var i 1924 besaaet 64,500 ha, hvilket er 1000 ha mindre end forrige Aar; Arealet fordelte sig med 12,500 ha paa Øerne og 52,000 ha i Jylland. Selv om Turnipsarealet har staaet stille og undertiden er gaaet noget tilbage, medens Kaalroe- og Runkelroe-

arealet i Aarenes Løb er vokset saa overordentlig stærkt, er der næppe Tvivl om, at der endnu i en Mængde Tilfælde dyrkes Turnips, hvor de værdifulde foran nævnte Arter med større Fordel kunde dyrkes. Ved Betragtning af det store Turnipsareal maa det dog selvfølgelig erindres, at en betydelig Del af dette er besaaet med Turnips til Staldfoder — forøvrigt ikke sjældent under Forhold, hvor Runkelroer kunde give lige saa stort eller større Tørstofudbytte — ligesom en Del af Arealet jævnligen skyldes Omsaaning, hvor Kaalroer er ødelagt af Jordlopper, eller hvor Runkelroer af andre Aarsager kan være mislykket. Men altfor hyppigt ses endnu Turnips, hvor der ikke synes at være nogen gyldig Begrundelse for at dyrke denne tarvelige Rodfrugtart. Hyppigt synes dette at finde Sted i Smaabrugene — der hvor man mindst har Raad til at udsætte sig for Tab.

Den gennem en Aarrække stedfundne Formindskelse af Arealet med Gulerødder fortsattes i 1924, da dette Areal var naaet ned til 3800 ha, deraf kun 500 ha paa Øerne, 3300 ha i Jylland, deraf Halvdelen i de vestjydske Amter.

Sukkerroearialet voksede stærkt fra 1923 til 1924, nemlig fra 31,900 til 38,600 ha. Tilvæksten, der iøvrigt delvis hænger sammen med Ompløjning af Hvedemarken, var forholdsvis størst paa Sjælland, bortset fra en procentvis særdeles stor Udvidelse i Haderslev og Sønderborg Amter: 330 ha i 1923 til 880 ha i 1924.

Det samlede Areal med Markfrø (Rodfrugt-, Græs- og Bælgplantefrø) var af samme Størrelse i 1924 som i 1923, nemlig ca. 18,400 ha. Der foregik imidlertid meget væsentlige Forskydninger mellem de enkelte Arter, saaledes som følgende Tal viser:

	1924	1923
Runkelroer	1276 ha	1565 ha
Kaalroer	373 -	1386 -
Turnips	52 -	606 -
Gulerødder	47 -	206 -
Sukkerroer	26 -	120 -

Ialt Rodfrugtfrø 1774 ha 3883 ha

	1924	1923
Hundegræs.....	9,834 ha	7,803 ha
Alm. Rajgræs.....	1,694 -	1,738 -
Ital. ».....	1,452 -	1,488 -
Eng-Svingel.....	1,229 -	1,207 -
Ager-Hejre.....	415 -	554 -
Rapgræs.....	636 -	339 -
Andet Græsfrø.....	127 -	107 -
Ialt Græsfrø..	15,387 ha	13,236 ha

	1924	1923
Rødkløver.....	398 ha	412 ha
Sneglebælg.....	127 -	235 -
Hvidkløver.....	720 -	475 -
Andre Græsmarks-Bælgpl. .	24 -	130 -
Ialt Bælgplantefrø	1269 ha	1252 ha

Aarsagen til Rodfrugtfrøarealernes stærke Nedgang er hovedsagelig at søge i den strænge Vinter, idet en Del af de til Udplantning bestemte Runkelroer ødelagdes af Frost i Kulerne, medens de øvrige 4 Arter for største Delen frøs bort paa Marken.

Græsfrøarealerne forøgedes med 2100 ha. Alene Arealet med Hundegræs forøgedes med 2000 ha, Rapgræs med 300 ha, medens Rajgræs- og Ager-Hejrearealet formindskedes lidt. — Blandt Græsmarkens Bælgplanter er Arealet med Hvidkløverfrø udvidet forholdsvis meget betydeligt. Det er særlig den stigende Interesse for Anlæg af varige Græsgange, der giver Anledning hertil. Det er hovedsagelig den yderige Morsø-Hvidkløver, der avles Frø af. De største Arealer hermed findes i Ringkøbing og Thisted Amter, henholdsvis 223 og 193 ha. — Med Havefrøafgrøder optoges i 1924 272 ha mod 363 i 1923 (og 2873 ha i 1919!). Særlig paa Grund af den strænge Vinter svandt Arealet med Hvidkaalsfrø ind fra 169 ha i 1923 til 17 ha i 1924.

Arealet med Helbrak har i en længere Aarrække været nedadgaaende, og Nedgangen fortsattes — om end ganske svagt — i 1924. Det samlede Areal var ca. 53,000 ha, hvoraf 29,400 ha paa Øerne og 23,600 i Jylland.

Halvbrakarealet var i 1923 52,400, i 1924 63,000 ha, heraf 26,800 paa Øerne og 36,200 i Jylland.

Kløver- og Græsmarker i Sædskiftet udgjorde 724,600 ha, hvilket er en Ubetydelighed mere end i 1923. Fordelingen mellem Jylland og Øerne er ens i de to Aar. Derimod er der en ret stor Tilvækst i Arealet med varigt Græs (paa Agerjord), idet dette i 1924 optog ialt 100,700 ha, hvoraf 89,700 i Jylland og 11,000 paa Øerne, i 1923 ialt 81,000 ha, hvoraf 71,300 i Jylland og 9800 paa Øerne. Medens Tilvæksten paa Øerne saaledes er ubetydelig, er den ret anselig i Jylland, hvor der som Helhed taget ogsaa afgjort er de bedste Betingelser for denne Jordbenyttelsesmaade.

Lucernearealet formindskedes fra 30,100 ha i 1923 til 28,000 ha i 1924. Nedgangen, der udgør 7 pCt., skyldes sikkert hovedsagelig den strænge Vinter og det kolde, sent indtrædende Foraar. Mange Lucernemarker saa da ud, som om de var udgaaede — hvad de i ikke faa Tilfælde vistnok ogsaa var. Adskillige Jordbrugere var dog uden Tvivl lovlig raske til at pløje saadanne Marker om. Forf. havde Lejlighed til at se en Del saadanne dødsdømte Marker og til at faa Ejerne til delvis at lade dem ligge i Fred; det viste sig i flere Tilfælde, at Lucernen kom til Kræfter igen; vel blev Afgrøden i Sommeren 1924 i de fleste saadanne Tilfælde noget mindre end normalt og mer eller mindre uren, men flere saadanne tilsyneladende næsten udgaaede Marker har navnlig nu i Sommeren 1925 givet fortrinlige Afgrøder. En stærkt vinterskadet Hvedemark betaler det sig sjældent at lade ligge, og Tabet ved rettidig Omplojning er ikke særlig stort. Anderledes med en Lucernemark. Denne kan erfaringsmæssigt meget godt komme sig igen, selv om den synes ret stærkt medtaget af en haard Vinter — forudsat at Svækkelsen ikke skyldes, at den ligefrem er udlevet. Men selv om det undertiden kan være det eneste rigtige at pløje en stærkt vinterskadet Lucernemark om, maa der advares stærkt imod

at opgive Lucernedyrkningen — forudsat at Jorden eger sig derfor —, fordi man med mange Aars Mellemrum kan se sig nødt til at pløje en Mark om. Den Udvikling af Lucernedyrkningen, der har fundet Sted i de senere Aar, og som vitterligt har bragt store Fordele, skulde nødvendig afbrydes, fordi der indtræffer et for Lucernen uheldigt Aar — noget saadant kan jo hænde for alle Afgrøder; det absolut sikre opnaas aldrig paa Landbrugets Omraade.

Dyrkning af Grøngødningsafgrøder gik stærkt tilbage i det sidste Aar. Lupinerne, der endnu stadig spiller en stor Rolle paa Papiret, er praktisk taget forsvundet som Grøngødningsplante. Stor Udbredelse har den aldrig havt her i Landet, har højst været dyrket paa nogle faa Tusinde ha. I 1924 var Arealet med Lupiner til Nedpløjning svundet ind til 400 ha, spredt med ubetydelige Smaastykker over hele Landet og ingenlunde fortrinsvis i de Egne, hvor man nærmest vilde søge dem. Om Lupinen skal faa nogen Betydning til anden Anvendelse — til Modenhed eller til Fremstilling af Presfoder — maa Tiden vise. Meget kunde synes at tale for dens Dyrkning til Modenhed som Kraftfoder — trods visse Vanskeligheder ved Tørring og Indhøstning. — Den billige Form for Grøngødsning: Saaning i en Kornafgrøde af Sneglebælg, Rundbælg eller Sjerradele med Nedpløjning om Efteraaret, vandt hurtigt en forholdsvis betydelig Udbredelse, idet talrige Forsøg viste, at en saadan Grøngødsning ret almindelig gavner den følgende Afgrøde lige saa meget som et Par Hundrede kg Salpeter pr. ha. I 1923 var der paa denne Maade besaaet 13,700 ha. Heraf fandtes alene paa Lolland-Falster over Halvdelen, takket være Forsøgsleder *Vestergaards* ihærdige Virksomhed herfor. Men i 1924 var Arealet svundet ind til 8000 ha, heraf 6900 ha paa Øerne og kun 1100 ha i Jylland. Paa Lolland-Falster gik Arealet ned fra 7500 til 4200 ha. Iøvrigt fandtes de største Arealer i Præstø, Holbæk, Sorø og Odense Am-

ter, i Jylland i Ringkøbing og Vejle Amter. Aarsagen til denne forholdsvist store Nedgang er hovedsagelig at søge i, at der, navnlig i fugtige Somre med sildig Høst, har vist sig visse Ulemper derved. Navnlig kan Sneglebælg og Serradele under disse Forhold vokse saa kraftigt til, at de kan vanskeliggøre Høstarbejdet og Kornets Tørring i følelig Grad. Og man ser da her som paa forskellige andre Omraader, at Landmænd kan være lidt for raske til at opgive noget nyt, naar de opdager, at det ikke er Medgang altsammen — i Stedet for at prøve paa at finde Midler til i Hovedsagen at overvinde Vanskelighederne. Adskilligt tyder iøvrigt paa, at Rundbælg i mange Tilfælde er at foretrække til dette Brug.

Som Følge af det meget sent indtrædende og kolde Foraar faldt Foraarssaaningen usædvanlig sildigt. Kun hist og her blev der saaet en Smule Vaarsæd i første Halvdel af April, og endnu ved denne Maanedes Slutning var i mange Egne det meste usaaet. En Periode af nævneværdig Længde med rigtig godt Foraarsvejr indtraf overhovedet ikke. Ofte gik det saadan, at naar man havde tilberedt en Mark til Saaning, kom der Regn og piskede Jorden sammen, saa man maatte begynde forfra. Endnu ved Maj Maanedes Udgang var der ikke lidt Saaarbejde tilbage — baade paa Vaarsæd- og Roejord.

Den sildige Foraarssaaning i Forbindelse med meget sparsom Sommervarme maatte nødvendigvis give en sildig Høst. Denne begyndte da ogsaa i de fleste Egne 2 à 3 Uger indtil 1 Maaned senere end normalt, og først i Løbet af Oktober kunde Kornhøsten betragtes som afsluttet.

Trods alt Besvær saavel i Foraars- som i Høsttiden, og skønt det ofte saa mørkt ud, gav Aaret dog en Høst, der blev betydelig bedre, end man under de foreliggende Forhold havde turdet vente. Naar Landets samlede Høst i 1924 paa sædvanlig Maade omregnes til Høst-Enheder

(1 H.-E. = 100 kg Korn = 100 kg Roe- eller Kartoffel-tørstof = 250 kg Hø = 500 kg Halm), faas 63.6 Mill. H.-E. Dette naar vel ikke Rekord-Høsten 1923, der udgjorde 67 Mill. H.-E., men er betydeligt større end Gennemsnit af Femaaret 1919—23, der var 58 Mill. H.-E. Maalt paa denne Maade maa 1924-Høsten saaledes betegnes som meget stor. Hvor stor Andel hver især af de vigtigste Afgrødegrupper eller enkelte Arter havde i det samlede Høstudbytte, beregnet som Høst-Enheder, fremgaar af følgende Tal, idet 1923 og Gennemsnit af 1919—23 vedføjtes til Sammenligning. Tallene er pCt. af hele Høstudbyttet.

	Kærne af Korn og Bælgsæd	Kar- tofler	Foder- roer	Sukker- roer	Hø	Halm	Ialt
1924...	40.6	2.8	31.3	1.8	9.6	13.9	100
1923...	40.6	4.4	29.6	1.4	9.9	14.1	100
1919—23...	42.0	5.6	28.9	1.7	10.5	11.3	100

Hvad de enkelte Afgrøder angaar, kunde det i Henhold til, hvad der foran er meddelt, snart skønnes, at Hveden kun vilde give en lille Høst. Denne er opgjort til ca. 1.6 Mill. Dctr., hvilket er 914,000 mindre end i 1923. Forklaringen hertil er selvfølgelig for en væsentlig Del at søge i den foran omtalte Arealformindskelse. Men hertil kommer, at Foldudbyttet blev for lille. Paa Øerne gav Hveden gennemsnitlig kun 27.7 Dctr. pr. ha mod 30.5 i 1923 og 31.3 i Gennemsnit for 1919—23. I Jylland var de tilsvarende Tal 22.3, 26.2 og 26.0. Højest i Foldudbytte var Lolland-Falster med 31.8 Dctr. pr. ha, hvilket dog er 3 Fold lavere end i 1923. Dernæst kommer Præstø Amt med 29.2 Fold samt Svendborg og Sønderborg Amter med 28.4 Fold. Lavest er Hjørring Amt med 11.3, hvilket er 9 Fold under 1923, og Ringkøbing Amt med 16.3, hvilket ligeledes er ca. 9 Fold lavere end i 1923.

De forskellige Hvedesorter gav forøvrigt et meget forskelligt Udbytte efter den strenge Vinter, der egne-

sig godt til at udpege de mest vinterfaste Sorter. Som de bedste i denne Henseende maa af de Sorter, der var Lejlighed til at sammenligne, nævnes de 2 svenske Sorter Standard-Hvede fra Weibullsholm, fremkommen ved Krydsning af Iduna-Hvede og Tystofte Smaahvede, og Panser-Hvede fra Svaløf, opstaaet ved at krydse den svenske Kotte-Hvede med Grenadér-Hvede. Forsøgsleder *Vestergaard* opstiller de Hvedesorter, til hvilke Interessen for Tiden nærmest knytter sig, i følgende Orden efter Haardførhed:

Meget haardføre: Standard-Hvede og Panser-Hvede.

Ret haardføre: Dania-Hvede og Smaahvede.

Mindre haardfør: Trifolium-Hvede.

Lidet haardfør: Wilhelmina-Hvede.

Hvilken Hvedesort, der for Tiden maa betegnes som den fordelagtigste for vore Forhold, er vanskeligt at afgøre. Smaahveden, som i en Aarrække utvivlsomt har været den fordelagtigste for de fleste Forhold, synes saavel efter den fra Statens Forsøgsvirksomhed i 1924 udsendte Beretning om Forsøg med Hvedesorter i 1918—23 som efter de lokale Forsøg at dømme ikke længere at kunne holde Stillingen som vor værdifuldeste Hvedesort. Naar der ses bort fra særlig strænge Vintre — som jo indtræder forholdsvis sjældent her til Lands — synes nærmest Trifolium-Hvede at skulle indtage denne Plads, idet dog *Vestergaards* nye Dania-Hvede, fremkommen ved at krydse Abed Storaks-Hvede med Wilhelmina-Hvede, synes at komme hin meget nær. Vil man lægge Hovedvægten paa Vinterfastheden, maa Valget staa mellem de to foran nævnte svenske Sorter, af hvilke Panser-Hveden bl. a. har den Ulempe at være ret sildig moden.

Rughøsten blev ligeledes, som det var at forudse, meget lille, idet den kun udgjorde 2.75 Mill. Dctr., hvilket var 1.2 Mill. Dctr. mindre end i 1923. Ogsaa her gælder det, at den knappe Høst baade skyldes Areal-

formindskelsen paa Grund af Omløjning og et lavt Foldudbytte. Begge disse Forhold gjorde sig i særlig Grad gældende i Jylland, hvor der i 1924 kun avledes 1.61 Mill. Dctr. Rug mod 2.65 Mill. Dctr. i 1923, altsaa et Mindreudbytte paa over 1 Mill. Tdr. i 1924. Paa Øerne var Forskellen væsentlig mindre. Her udgjorde Rugavlen i 1924 1.04 Mill., i 1923 1.2 Mill. Dctr. Mindreudbyttet var altsaa her kun 160,000 Dctr. Gennemsnitsfoldene er for Øerne beregnet til 21.8 mod 23.5 i 1923. Størst var Foldudbyttet paa Lolland-Falster, nemlig 26, hvilket meget nær er det samme som i 1923 og i 1919—23. Derefter kommer Præstø, Sorø og Kjøbenhavns Amter med 22 à 23 Fold. De mindste Fold avledes i Hjørring og Ringkøbing Amter, henholdsvis 8.9 og 9.8 Dctr. pr. ha mod 14.3 og 13.8 i 1923. Thisted og Aalborg Amter naaede ca. 10¹/₂ Fold, Viborg, Ribe og Tønder Amter omkring 11¹/₂ Fold. Gennemsnitsudbyttet for Jylland var 11.4 Fold, i 1923 14.6, i 1919—23 13.2. Nogen udpræget Forskel paa de forskellige Rugsorters Haarførhed kan næppe paavises. Efter Forsøg i Jylland synes det dog, at Borris-Rug var den, der stod sig bedst, ligesom Brattingsborg-Rugen syntes at have staaet sig bedre end Petkus-Rugen. De nye svenske Rugsorter saa ikke ud til at have nogen fremtrædende Modstandsevne mod Vinter- og Foraarskulden. — Iøvrigt er det jo forholdsvis sjældent, at Rugen lider betydelig Vinterskade, bortset fra lave Steder, hvor der staar Vand over den, og fra den Skade, den kan lide under langvarigt Snelag.

Var Vintersædhøsten saaledes meget lille, saa gav Bygget gennemgaaende meget gode Afgroeder. Den samlede Byghøst blev endog større end i 1923, nemlig 7.44 Mill. Dctr. mod 7.07 Mill., altsaa henimod 400,000 Dctr. mere. Dette Merudbytte skyldes dog den tidligere omtalte Arealforøgelse, medens Foldudbyttet ikke helt stod Maal med 1923, men var lidt højere end Gennemsnit af 1919—23. For Øerne er Gennemsnitsfoldene for 2rd. Byg beregnet til 26.6, i 1923 27.3, 1919—23 26.0. For

6rd. Byg var de tilsvarende Værdier 24.8, 25.2 og 23.7. I Jylland gav 2rd. Byg henholdsvis 23.3, 23.6 og 20.9, medens de tilsvarende Fold af 6rd. Byg var 18.4, 18.2 og 16.5.

Spørgsmaalet om »den bedste Bygsort« lader sig for Tiden ligesaa lidt besvare sikkert som det tilsvarende Spørgsmaal for Hvedens Vedkommende. Af 2radede Bygsorter knytter Interessen sig for Tiden fortrinsvis til Prentice-Byg (Tystofte), Svaløfs Guldbyg og de to Abedsorter Binder-Byg og Rex-Byg. I de lokale Forsøg paa Sjælland 1924 var der ikke nogen sikker Forskel paa disse 4 Sorter. Det samme gælder for de sjællandske Landboforeningers Forsøg ogsaa for de forudgaaende Aar, i hvilke Sammenligning mellem disse Sorter har fundet Sted. Gennemgaaende er dog Forsøgene faldet ud til Fordel for Prenticebygget; men gennemsnitlig er Merudbyttet for denne Sort kun lille. I de fynske og jyske Landboforeningers Forsøg i 1924 er Svaret for dette Aars Vedkommende klarere for saa vidt, som Guldbygget i disse Forsøg gennemsnitlig har givet et betydeligt Merudbytte af Kærne (men mindre Halm) end Prentice-Bygget. At en saa tidlig Sort som Guldbyg efter den sildige Saaning Foraar 1924 blev det sentmodne Prenticebyg overlegen, kan ikke undre, særlig da den sidstnævnte Sort jævnlig var gaaet stærkt i Leje, hvilket kun undtagelsesvis var Tilfældet med Guldbyg. Det er imidlertid utvivlsomt rigtigt, som det udtales i den jyske Planteavlberetning, at »hvor Prentice-Bygget kan blive saaet tidligt, og hvor man . . . ikke frygter for en meget stærk Udvikling [Lejesæd], bør Prentice-Bygget fremdeles sikres et Vokseomraade«. Med Henblik paa Øerne og Østjylland tør man under de nævnte Forudsætninger vistnok gaa et Skridt videre og sige, at her bør Prentice-Byg være Hovedsorten.

Havrehøsten blev i 1924 en Ubetydelighed større end i 1923, nemlig 9.18 Mill. Dctr. mod 9.16 Dctr.

Arealet var imidlertid, som tidligere paavist, udvidet noget, og Udbyttet pr. ha blev derfor, ligesom for Byggets Vedkommende, lidt lavere end i 1923. For »hvid eller gul Havre« (d. v. s. alt hvad der ikke er graa eller sort Havre) var Gennemsnitsudbyttet for hele Landet 21.7 Dctr. pr. ha mod 22.3 i 1923 og 19.9 for 1919—23; for Øerne var Tallene henholdsvis 25.8, 26.9 og 24.7, for Jylland 19.8, 20.1 og 17.4. Graa Havre, der er uden Betydning paa Øerne, gav i Jylland 12.6 mod 12.2 i 1923 og 10.3 i 1919—23. Betragtes Høsten for det nævnte Femaar som »Middelhøst«, gav altsaa Havren saavel som Bygget i 1924 noget over »Middelhøst«. De fleste Fold af hvid Havre naaedes paa Lolland-Falster og i Sønderborg Amt, ca. 29, og i Kjøbenhavns Amt ca. 28. Lavest kom Hjørring, Aalborg og Ribe Amter med omkring 15¹/₂ Fold. Af graa Havre avledes de største Fold, nemlig 20, i Sønderborg Amt, dernæst 16 i Thisted Amt, medens Aarhus, Ribe, Ringkøbing, Viborg og Vejle Amter stod lavest med 11 à 12¹/₂ Fold.

Af Blandsæd avledes ialt 4.79 Mill. Dctr., hvilket var 350,000 Dctr. mere end i 1923. Forøgelsen skyldes Udvidelsen af Blandsædarealet. Foldudbyttet var for hele Landet 20.6, paa Øerne 25.3 og i Jylland 18.2.

Kartoffelavlens var usædvanlig lille, idet den for hele Landet er opgjort til kun 7.36 Mill. Dctr. (Tønder), medens den i 1923 udgjorde 12.38 Mill., altsaa en Nedgang paa over 5 Mill. Dctr. Aarsagen hertil var dels den betydelige Formindskelse af Arealet, dels et meget lille Udbytte pr. Arealenhed. Af den anførte samlede Avl kom ca. 1.4 Mill. Dctr. paa Øerne mod 1.8 Mill. i 1923, og 6 Mill. Dctr. i Jylland mod 10.6 Mill. i 1923. I Jylland avledes der herefter 4.6 Mill. Tdr. Kartoffler mindre i 1924 end i det foregaaende Aar. I Gennemsnit for hele Landet er Afgrøden pr. ha kun opgivet til 103 Dctr., hvilket maa betegnes som en meget kummerlig Afgrøde, der regnskabsmæssigt set kun har kunnet give

Tab. 1923 var Gennemsnitsavlen 150 Dctr. og for 1919—23 152. Jylland havde 102 Dctr., i 1923 158 og 1919—23 159 Dctr. pr. ha. Paa Øerne var Gennemsnitshøsten 104, i 1923, der ligeledes var et daarligt Kartoffelaar paa Øerne, 116 og i 1919—23 145 Dctr. pr. ha. Største Afgrøder avledes i Ribe Amt, nemlig 143 Dctr. Derfra er der et langt Spring ned til det næsthøjeste, Vejle Amt, der havde 114, hvorefter Kjøbenhavns Amt havde 112 Dctr. Thisted, Hjørring, Aabenraa og Bornholms Amter havde mellem 84 og 89 Dctr. — Forklaringen til det paafaldende lave Foldudbytte maa søges i flere Forhold. I en Mængde Tilfælde saaes usædvanlig mange Spring i Rækkerne, sikkert hovedsageligt hidrørende fra, at en Del af Læggekartoflerne havde været frosne. De knappe Beholdninger af nogenlunde brugelige Læggekartofler fristede til at lægge temmelig faa pr. Td. Ld. (give for stor Afstand) for at faa dem til at strække saa langt som muligt. Ikke faa Steder blev de lagt i temmelig vaad og ubekvem Jord, hvad netop Kartofflerne som bekendt er meget følsomme for — langt mere end for en forholdsvis sen Læggetid. Den lave Foraars- og Somervarme var derhos uheldig for deres Trivsel. Endelig indfandt Kartoffelskimmelen sig tidligt og optraadte meget ondartet. Sprøjtning af Kartoffelmarkerne er jo desværre endnu alt andet end almindelig, hvor ofte Fordeelen derved end er paavist, og iøvrigt var Vejrforholdene i mange Tilfælde vanskelige for dette Arbejdes virkningsfulde Udførelse.

I Forbindelse med Arealtællingen 15. Juli 1924 indsamlede Det statistiske Departement Oplysning om, i hvor stort Omfang de vigtigste Kartoffelsorter dyrkes. Paa Tællingsskemaet var opført de 3 Hovedsorter: Magnum bonum, Richters Imperator og Up to date samt »Andre Sorter«. Opgørelsen af det indkomne Materiale viser følgende Dyrkningsareal i 1924 for hver især af de 3 nævnte samt »Andre Sorter« i Hektar:

Amt	Magnum bonum	Richters Imperator	Up to date	Andre Sorter	Kartoffelareal ialt
Kjøbenhavns	533	12	171	683	1,399
Frederiksborg	2,025	99	786	449	3,359
Holbæk	845	177	637	172	1,831
Sorø	801	13	45	118	977
Præstø	389	7	76	166	638
Sjælland	4,593	308	1,715	1,588	8,204
Bornholm	241	9	296	107	653
Lolland-Falster	297	7	110	244	658
Svendborg	726	32	59	802	1,619
Odense	1,205	34	115	646	1,990
Fyn	1,931	66	164	1,448	3,609
Øerne	7,062	390	2,285	3,387	13,124
Vejle	701	1,361	1,476	211	3,749
Aarhus	679	583	1,494	271	3,027
Randers	406	449	3,534	231	4,620
Det østl. Jyll.	1,786	2,393	6,504	713	11,396
Aalborg	129	4,775	5,367	334	10,605
Hjørring	109	2,643	2,117	502	5,371
Thisted	157	481	1,950	203	2,791
Det nordl. Jyll.	395	7,899	9,434	1,039	18,767
Viborg	296	1,434	5,549	264	7,543
Ringkøbing	245	3,267	6,965	577	11,049
Ribe	644	1,190	4,163	327	6,334
Det vestl. Jyll.	1,185	5,886	16,687	1,168	24,926
Haderslev	953	20	205	88	1,266
Aabenraa	579	3	77	66	725
Sønderborg	247	2	27	85	361
Tønder	681	25	189	279	1,174
Sønderj. Amter	2,460	50	498	518	3,526
Jylland	5,826	16,228	33,123	3,438	58,615
Hele Landet	12,888	16,618	35,408	6,825	71,739

Procentvis fordeler Sorterne sig saaledes i Jylland og paa Øerne:

	Jylland	Øerne	Hele Landet
Magnum bonum	9.9	53.8	18.0
Richters Imperator . . .	27.7	3.0	23.2
Up to date	56.5	17.4	49.3
Andre Sorter	5.9	25.8	9.5

Af den sidste Tabel ses, at paa over Halvdelen af Øernes Kartoffelareal dyrkes Magnum bonum og en Fjerdedel »Andre Sorter«, antagelig overvejende tidlige Sorter som Julikartoffel o. l., tilsammen altsaa over tre Fjerdedele af Arealet med forholdsvis lidet ydende Sorter. Heri ligger sikkert væsentlig Forklaringen til, at der gennemgaaende avles færre Tdr. pr. Td. Ld. paa Øerne end i Jylland. Af den første Tabel ses bl. a., at i de sønderjydske Amter er Magnum bonum ganske dominerende. Iøvrigt ses det, at Richters Imperator i de fleste Egne næsten er fortrængt af Up to date. I Aalborg og Hjørring Amter dyrkes disse 2 Sorter tilsammen dog i omtrent lige stor Udstrækning.

Af de egentlige Rodfrugter er Avlen opgjort til følgende Mængder, angivet i Mill. Dctr.

	Jylland	Øerne	Hele Landet
Kaalroer	70.7	31.9	102.6
Runkelroer	15.6	26.2	41.8
Turnips	20.2	6.3	26.5
Sukkerroer	0.3	9.2	9.5
Gulerødder	0.8	0.2	1.0
Cikorierødder	0.06	0.12	0.2

Ialt var Rodfrugtavlen (Kartoflerne ikke medregnede) ca. 2 Mill. Dctr. større i 1924 end i 1923. I Gennemsnit for hele Landet gav Kaalroerne 493 Dctr. pr. ha, i 1923 541 og i 1919—23 461 Dctr. De tilsvarende Udbyttetal var for Øerne 587, 642 og 537, for Jylland henholdsvis 460 506 og 441. Svendborg, Odense, Lolland-Falster og Sønderborg Amter havde 600 Dctr. eller

derover (Svendborg Amt 635), Hjørring Amt laa lavest med 344, Aalborg, Tønder og Ringkøbing Amter mellem 400 og 430 Dctr. — Af Runkelroer var Landets Gennemsnitsavl 487 Dctr., i 1923 434 og i 1919—23 484. Øerne havde henholdsvis 529, 497 og 489, Jylland 430, 342 og 389. De største Afgrøder avledes i Svendborg og Sønderborg Amter, ca. 580 Dctr. pr. ha, de mindste i Hjørring Amt, 265, dernæst Ringkøbing og Aalborg Amter med ca. 350 Dctr. Turnips gav for hele Landet 411 Dctr. pr. ha., i 1923 435 og i 1919—23 389. Paa Øerne henholdsvis 507, 510 og 449, i Jylland 388, 414 og 375. Afgrødens Størrelse vekslede fra 551 i Svendborg Amt til 351 i Hjørring Amt. Endelig gav Sukkerroerne for hele Landet 247 Dctr. pr. ha, i 1923 240 og 1919—23 238. Paa Øerne var Tallene henholdsvis 250, 241 og 239, i Jylland 175, 207 og 194.

Høavlen udgjorde ialt 15.3 Mill. Dctr., hvilket var 1.3 Mill. mindre end i 1923. Agerhøet udgjorde 9.5, Enghøet 5.8 Mill. Dctr. Paa Øerne androg Agerhøet 3.7, Enghøet kun 0.8 Mill. Dctr., medens der i Jylland avledes 5.8 Mill. Dctr. Agerhø og 5 Mill. Dctr. Enghø. Pr. ha var Avlen af Agerhø paa Øerne 51 Dctr., i 1923 57 og 1919—23 46, i Jylland henholdsvis 41, 44 og 35, medens Enghøet i Jylland var henholdsvis 32, 34 og 27.

Halmudbyttet var meget stort, om det end ikke helt naaede det halmrige Aar 1923. Det samlede Kvantum opgives til 44.3 Mill. Dctr., i 1923 til 47.3.

Endelig skal anføres, at Forbruget af Græs og Grøntfoder er beregnet til at have udgjort ca. 1600 Mill. Foder-Enheder, svarende til ca. 16 Mill. Høst-Enheder, hvilket er ca. 1 Mill. Høst-Enheder mindre end i 1923 og omkring 1 Mill. mere end for 1919—23.

Ind- og Udførslen af Frø androg i Kalenderaaret 1924 følgende Mængder; til Sammenligning vedføjtes Tallene for 1923, alt angivet i Dctr.

Frøavl	Indførsel		Udførsel	
	1924	1923	1924	1923
Rødkløver.....	28,889	12,087	—	—
Lucerne	10,188	12,043	—	—
Andet Bælgplantefrø	18,605	16,011	—	—
Alm. Rajgræs	5,125	11,309	2,990	931
Ital. —			1,834	3,683
Hundegræs	—	—	33,131	31,923
Eng-Svingel	—	—	3,192	2,435
Timothe	5,231	7,796	—	—
Andet Græsfrø	7,383	6,945	—	—
Runkelroe.....	14,012	14,827	1,392	1,349
Sukkerroe.....			3,484	3,470
Turnips.....	—	—	7,018	6,268
Kaalroe	—	—	4,329	1,593

Af Kartofler udførtes 91,000 Dctr. mod 138,000 Dctr. i 1923. Indførslen udgjorde henholdsvis 46,000 og 59,000 Dctr. Af Kartoffelmel indførtes 67,000 Dctr., i 1923 47,000.

Indførslen af Kunstgødning udgjorde følgende Mængder (Tallene afrundede):

	1924		1923	
Raafosfat	116,000	Tons	119,000	Tons
Superfosfat	122,000	—	101,000	—
Thomasmel	22,000	—	12,000	—
Norgesalpeter	72,000	—	84,000	—
Chilesalpeter.....	53,000	—	38,000	—
Svovlsur Ammoniak.....	16,000	—	800	—
Kalkkvælstof.....	2,000	—	600	—
Kainit.....	3,000	—	2,800	—
37 pCt. Kaligødning	41,000	—	39,000	—

Udførslen udgjorde kun 15,000 Tons Superfosfat.

Hestene i 1924.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær*, Kongsvang, Aarhus.

Gennem en lang Aarrække har den danske Hesteavls Stilling og Udvikling i høj Grad været paavirket af, at Forholdene tillod en lønnende Afsætning af fuldt udviklede Heste til Udlandet; da disse Forhold i 1919 ændredes i ugunstig Retning, blev Interessen selvfølgelig stærkt afsvækket, og Hestetillæget gik stærkt tilbage. Selv om Konjunkturerne i 1924 har været en Smule bedre for Hestene end Aaret forud, saa var Afsætningsforholdene dog saa usikre og Prisstigningen saa lille, at Bedringen ikke formaaede at dæmme op mod den fortsatte Nedgang i Interessen for Hesteavl, der gav sig til Kende i den betydelige Tilbagegang i den samlede Hestestyrke her i Landet.

Efter Kreaturtællingen d. 15. Juli 1924 fandtes der i Danmark 547,937 Heste mod 561,949 i 1923 og 575,773 i 1922, en Tilbagegang i Forhold til 1923 paa 14,012 eller 2,5 pCt. og til 1922 paa 27,836 eller 4,9 pCt.

Da der nu siden 1920 er sket en betydelig Formindskelse af Hestestyrken her i Landet paa ikke mindre end 53,840 Stkr., eller hen mod 10 pCt., vil det sikkert være paa sin Plads nærmere at foretage en Sammenligning af Tællingsresultaterne, og som Grundlag herfor henvises til Tabel I, udarbejdet efter »Statistiske Meddelelser«:

Tabel I.

	Hele Landet				Hele Landet und- tagen Sønderjylland			
	15. Juli 1924	15. Juli 1923	15. Juli 1922	15. Juli 1920	15. Juli 1924	15. Juli 1923	15. Juli 1922	15. Juli 1914
Hingste, 3 Aar o. derov.	4227	4572	4818	4982	4045	4386	4593	4161
Vallaker, 3—6 Aar..	75701	82437	79594	76448	69052	75284	72918	53879
— , 6—11 - ..	83151	74934	70469	64690	77065	69371	65048	80796
— , 11 Aar og derover	58123	59014	63951	65955	55662	56689	61388	54476
Ialt Vallaker...	216975	216385	214014	207093	201779	201344	199354	189151
Hopper, 3—6 Aar...	77934	84481	82309	86228	72373	78512	76804	66435
— , 6—11 - ..	99272	93827	89452	86235	93401	88245	83689	97062
— , 11 Aar og derover	59267	57588	61261	62774	56502	54908	58522	73924
Ialt Hopper...	236473	235896	233022	235237	222276	221665	219015	237421
Plage, 1—2 Aar	34807	39354	44250	58348	32031	36111	40417	49938
— , 2—3 -	28390	32063	41021	41404	26163	29385	37681	38114
Ialt Plage...	63197	71417	85271	99752	58194	65496	78098	87052
Føl, under 1 Aar ...	27065	33679	38648	54713	25312	31299	35349	49455
Tilsammen...	547937	561949	575773	601777	511606	524190	536409	567240

Da Føllene til en vis Grad danner Grundlaget for Hestestyrkens Fornyelse, er der særlig Grund til at hæfte Opmærksomheden paa denne Gruppe; det viser sig da, at der i Forhold til 1920 for hele Landets Vedkommende har været en Tilbagegang paa ikke mindre end 27,648 Stkr., saa Føltillæget i Løbet af 4 Aar er gaaet ned til lidt under det halve, og selv om Tilbagegangen er mindre i det sidste end i de to foregaaende Aar, saa er der vist intet Grundlag for at vente, at vi staar overfor en Ændring i den allernærmeste Fremtid, hvis Forholdene ikke paa en eller anden Maade forandres.

For »det gamle Land«s Vedkommende er Tilbagegangen i Føltillæget i Forhold til 1914 ikke mindre end 48 pCt.

Tabel II.

	Antal Føl					Føllene udgjorde i % af Amtets Hestehold				
	1924	1923	1922	1920	1914	1924	1923	1922	1920	1914
Hovedstaden	11	8	12	35	36	0,15	0,1	0,13	0,3	0,29
Københavns Amt	460	569	808	1404	1282	2,3	2,8	3,8	6,2	5,4
Frederiksborg »	633	728	1046	1689	1471	3,4	3,7	5,5	7,7	6,7
Holbæk »	1341	1445	1784	2946	2739	4,6	4,9	4,9	8,9	8,4
Sorø »	923	890	1238	2231	1887	3,9	3,6	4,8	8,2	7,0
Præstø »	891	1062	1270	2317	1989	3,3	3,7	4,3	7,5	6,5
Bornholms »	321	351	480	921	682	3,6	3,9	5,0	9,3	7,2
Maribo »	804	922	1313	2413	2095	2,9	3,3	4,5	7,9	7,0
Svendborg »	1653	1977	2287	3191	2959	5,9	6,8	7,7	10,3	9,4
Odense »	1669	2053	2257	3261	3107	5,5	6,8	7,2	10,0	9,0
Vejle »	897	1241	1456	2086	2203	3,3	4,4	5,1	7,2	7,5
Aarhus »	1539	2094	2165	3113	3433	4,7	6,2	6,2	8,7	9,0
Randers »	2666	3404	3642	4456	4606	7,7	9,5	10,2	11,8	12,0
Aalborg »	2814	3348	3444	4325	4434	7,3	8,5	8,9	10,7	11,0
Hjørring »	2132	2581	2689	3502	3521	6,3	7,4	7,7	9,8	9,8
Thisted »	1183	1587	1578	2012	1911	5,5	7,2	7,3	8,9	8,6
Viborg »	2307	3047	3328	4191	4366	6,2	8,2	8,9	10,6	11,3
Ringkøbing »	1813	2409	2695	3680	4058	4,7	6,2	6,8	8,9	9,8
Ribe »	1255	1583	1857	2697	2676	4,7	5,8	6,7	9,2	9,3
Haderslev »	510	659	852	1271		4,0	5,1	6,3	9,6	
Aabenraa »	296	434	601	873		4,2	5,7	6,8	11,4	
Sønderborg »	131	232	417	496		2,0	3,5	6,0	7,5	
Tønder »	816	1055	1429	1603		8,0	9,8	12,6	14,8	
						4,9	5,9	6,7	9,1	8,7

Af foranstaaende Tabel II, der giver en Oversigt over Antallet af Føl samt den Procentdel, Føllene udgjorde af den samlede Hestestyrke indenfor det paagældende Amt i Aarene 1924, 1923, 1922, 1920 og 1914, vil det for det sidstnævnte Aars Vedkommende fremgaa, at Gennemsnits-Følprocenten for »det gamle Land« dette Aar var 8,7. Det vil endvidere af Tabellen fremgaa, at Sjælland samt Bornholm, Maribo og Vejle Amter havde under, medens Jylland og Fyn havde over Gennemsnit-

tet. Regnes Gennemsnitslevealderen for en Hest til 12 Aar, svarere hertil en Fornylsesprocent paa ca. 8, og efter dette kneb det altsaa før Krigen for de østlige Amter at forsyne sig selv, medens Jylland og Fyn som Helhed havde Overskud.

Sammenlignet med 1914 viser Følprocenten i 1920 gennemgaaende en betydelig Stigning for Øernes Vedkommende, medens de tilsvarende Tal for Jylland ligger lavere. Efter Verdens-Krigens Afslutning vedblev man saaledes paa Øerne at forcere Tillæget frem, hvorimod man i Jylland »tog en Maske ind«. I de følgende Aar gaar Føltillæget tilbage over hele Landet, men særlig hurtigt og stærkt gør det sig gældende paa Øerne, medens man i de udprægede Opdrætteregne holder mere igen i Haab om bedre Tider. Selv om der ogsaa i 1924 er en stærk Tilbagegang overalt, saa synes Jylland nu igen at komme forholdsvis stærkest med. Følprocenten for hele Landet er nu nede paa 4,9, og selv et saa stærkt tillæggende Amt som Randers producerede i 1924 ikke nok til at dække sit eget Forbrug.

Vender vi os til Plagene, viser Tabel I en stadig Nedgang i Antallet gennem de senere Aar, men der er tillige Grund til at hæfte Opmærksomheden paa, at Vallakker og Hopper fra 3—6 Aar ligeledes er formindsket stærkt i Antal, medens deres ældre Kollegaer til Gengæld er tiltaget endnu stærkere.

Med Hensyn til den arbejdsdygtige Del af vor Hestebestand — Vallakker og Hopper 3 Aar og derover — viser det sig, at der for den Dels Vedkommende, der hører hjemme i Byerne, er en Nedgang fra 26,747 i 1923 til 24,294 i 1924, eller 2453 Stkr.

Gennem en længere Aarrække er Hestebestanden i Byerne bleven stærkt formindsket, og 1924 har saaledes været sine nærmeste Forgængere lig, og selv om der sikkert ogsaa i Fremtiden vil være Brug for Heste i Byerne, saa tror jeg dog ikke paa, at Forbruget af Heste »paa Stenbroen« vil tiltage, dertil er Hesteholdets Kaar i

Byerne for ublide. Thi selv om det Gang efter Gang godtgøres, at Varetransport over kortere Afstande sker billigere ved Hjælp af Heste end Automobil, saa lægger Pasningsvanskeligheder, særlig i de store Byer, saa store Hindringer i Vejen, at Autodrift foretrækkes. Paa denne Baggrund er det naturligt, at Tilbagegangen særligt har gjort sig gældende for Hovedstadens Vedkommende — fra 8516 Stkr. i 1923 til 7314 i 1924. Fra et Hesteavls-Standpunkt maa det beklages, men jeg finder Anledning til at præcisere, at da kun 5,4 pCt. af vor arbejdsdygtige Hestebestand er placeret paa Brostenene, er det af langt større Betydning at skaffe sig Klarhed over Forholdet med Hensyn til Hesteforbruget i Landdistrikterne, hvor de øvrige 94,6 pCt. beskæftiges.

I Modsætning til Byerne har der i Aarets Løb i Landdistrikterne været en Fremgang i de arbejdsdygtige Hestes Antal paa 3459 Stkr. Denne Forøgelse er sikkert sket som Følge af Landbrugets fortsatte Krav om forøget Hestekraft, til Trods for at de »mekaniske Hjælpemidler« ogsaa her tages stærkere og stærkere i Brug. Det danske Landbrug er den store og mest betydningsfulde Aftager af vor Hesteavls Produktion, og man er sikkert klar over, at dette ikke flottes sig mere med Hestekraft end strængt nødvendig, og naar Landbruget til Trods for Nedgangen i den samlede Hestestyrke sysselsætter et stigende Antal af Heste over 3 Aar, saa har vi utvivlsomt Lov til heri at se Grundlaget for vor Hesteavls Fremtid.

Gennemgaar man Tællingsresultaterne i Enkelthederne, viser det sig, at der i 1924 paa Sjælland — med Undtagelse af Holbæk og Sorø Amter —, Bornholm samt Lolland-Falster har været en ringe samlet Tilbagegang

i Antallet af Vallakker og Hopper over 3 Aar, medens der for Fyns og Jyllands Vedkommende i det store og hele kan paavises en betydelig Stigning, saaledes har Aarhus Amt ikke mindre end 548, Randers 310, Aalborg 698, Ringkøbing 789 og Tønder Amt 963 arbejdsføre Heste — og det vil i det givne Tilfælde sige over 6 Aar — flere end Aaret forud. De Amter, der i 1920 havde et forholdsvis større Antal Føl end normalt, klarer sig godt endnu i Aar, men jeg synes ogsaa, at Tallene taler deres Sprog om, at vi nu er inde i 2. Fase af den mangelfulde Rekruteringsperiode, den der er kendetegnet af de middelaldrende Hestes Tiltagen, hvorlænge det vil vare forinden 3. Fase indtræder — den, der er karakteriseret ved Tilbagegang i Antallet af Heste under og Tiltagen af dem over 11 Aar, og som er Udtryk for en vis Hestemangel — vil selvfølgelig afhænge af, hvor stort Tillæget bliver i den kommende Tid. Udsigterne for, at Afsetningen til Udlandet skal fremkalde en Lysning, er i Øjeblikket, da dette skrives, yderst ringe, men til Genæld synes der at være saa meget stærkere Udsigt til, at det ringe Føltillæg i den kommende Tid maa fremkalde et indenlandsk Begær efter Heste, og som i nogen Grad kan puste nyt Liv i vor vegeerende Hesteavl.

Medens Tilbagegangen i Antallet af Føl, Plage, Vallakker eller Hopper nærmer sig til det Punkt, hvor den kan blive en Fare for vort Hestehold, saa er Antallet af 3-aarige og ældre Hingste endnu saa stort, at en endog betydelig Nedskæring vil være paa sin Plads. Vel har der fundet nogen Tilbagegang Sted, fra 4572 i 1923 til 4227 i 1924, men til Trods herfor er vort Hingstehold vedblivende for stort, og i Forhold til Føltillægget større end tidligere, hvad der vil fremgaa af Tabel III.

Antallet af Hingste over 3 Aar er vel gaaet tilbage med 345 Stkr., men da samtidig Føllene er formindsket

Tabel III.

Hingsteholdets Størrelse i Forhold til Antallet af samme Aar fødte Føl i de forskellige Amter.

Amt	1924		Antal Hingste pr. 100 Føl			
	Hingste over 3 Aar	Føl	1924	1923	1922	1921
Tønder	44	816	4,5	5,1	3,4	4,6
Aalborg	313	2814	11,1	10,6	11,0	10,9
Aabenraa	34	296	11,5	7,4	9,5	7,4
Randers	305	2666	11,6	9,8	8,6	7,8
Hjørring	251	2132	12,0	11,0	10,4	10,4
Haderslev	65	510	12,1	8,8	8,5	5,5
Ribe	152	1255	12,3	10,2	8,3	7,8
Ringkøbing	236	1803	13,2	11,4	9,2	10,4
Thisted	155	1183	13,2	10,1	11,2	10,2
Svendborg	220	1653	13,2	11,7	10,1	9,5
Odense	223	1669	13,4	10,7	11,5	11,2
Viborg	364	2307	15,5	13,0	12,0	10,5
Aarhus	240	1539	15,8	12,2	13,6	11,4
Sønderborg	39	131	16,9	18,1	10,8	9,5
Vejle	158	897	17,7	14,3	11,7	10,8
Holbæk	264	1341	19,8	19,5	17,2	15,7
Sorø	188	923	20,5	23,9	17,7	16,6
Bornholm	71	321	22,3	21,9	17,5	12,1
Præstø	235	891	26,6	21,7	20,6	18,2
Maribo	214	804	27,2	25,8	20,2	13,3
Frederiksborg	168	633	27,2	23,6	17,8	17,2
København	227	460	51,1	42,9	29,7	29,2

med 6614, er Overfloden af bedækningsdygtige Hingste bleven endnu større end i foregaaende Aar, og Tabel III viser os, at »Sygdommen« praktisk taget breder sig indenfor alle Landets Amter. Tønder Amt danner endnu en hæderlig Undtagelse, men naar vi ser, hvor stærkt Antallet af Hingste pr. 100 Føl er tiltaget i de tre øvrige sønderjydske Amter, spørger man uvilkaarligt, hvorlænge?

Selv om det særligt er den østlige Del af Landet,

der har et overvældende Antal bedækningsdygtige Hingste, saa viser Tabellen os tillige, at Hingsteholdet stiger stærkt i Forhold til Antallet af Føl selv i de gode Opdrætter-Egne. I denne for Hesteavlen saa trange Tid skulde det være naturligt at mene, at der var en voksende Forstaaelse af Nødvendigheden af at frembringe Kvalitetsvarer, og at denne Forstaaelse gav sig Udslag i en bedre Udnyttelse af de gode Hingste, men den kolde Virkelighed beviser noget andet. I 1920 havde de i 2—14 Skuekreds i 1921 præmierede Hingste i Gennemsnit bedækket 69 Hopper, i 1921 var det dalet til 65 og i 1922 var det gaaet ned til 61. Toges 1. Skuekreds med, viste det sig, at 227 i 1923 ved Statskuerne præmierede Hingste havde bedækket 13,436 Hopper eller 59 pr. Hingst, medens 222 i 1924 statspræmierede kun havde bedækket 11,252 Hopper eller 50,7 pr. Hingst. Tallene taler højt om, at der paa dette betydningsfulde Punkt er sket alt andet end Bedring. Man skulde synes, at den sunde Fornuft kunde overbevise Folk om, at der her er noget, der maa ændres, og jeg skal yderligere tillade mig at henvise til, hvad jeg skrev i Tidsskrift for Landøkonomi 1924 Hefte 10, Side 493—500 om denne Sag, men naar Fornuftens Stemme lyder saa svagt, som den efter de foreliggende Forhold synes at gøre, hvad da? I det sidste Aar har der Gang efter Gang lydt Kritik over vore Eksporthestes Kvalitet, uagtet vi fra vore Dyrskuer ser, at den bedre Del af vort Avlsmateriel gaar stærkt frem, men den Del viser sig jo ogsaa som Regel at være faldne efter de gode Hingste, hvorimod en større Del end godt er af vore almindelige Heste sikkert er arveligt belastede fra Faderens Side, og naar hertil yderligere kommer, at Behandlingen som Følge af manglende Interesse kun er saa som saa, er det ikke underligt, at Resultatet ikke bliver saa godt som ønskeligt, thi det er givet, at hvor som nu en saa betydelig Del af vore almindelige Heste produceres af Affalds-Hingste af forskellig Race, kan man ikke vente sig noget

godt. I flere andre Lande søger man at raade Bod paa den hos mange Hoppeejere mangelfulde Sagkundskab gennem en obligatorisk Kaaring, hvorved de daarlige Hingste forhindres i at bedække fremmede Hopper, samtidig med at der skabes langt bedre Kaar for de gode og disses Udnyttelse. Naar man, som jeg, Gang efter Gang har set Hingste bedække et Antal Hopper, der stod i omvendt Forhold til vedkommendes individuelle og avlsmæssige Kvalifikationer, da føler man sig i Sagens Interesse tvungen til stadig at raabe Vagt i Gevær, og paa det mest indtrængende henstille til alle forstaaende Opdrættere efter Evne at retlede deres mindre sagkyn-dige Kollegaer. Var hver forstaaende Opdrætter en Agi-tator for fuld Udnyttelse af de anerkendte, gode Hing-ste, vilde det sikkert mærkes stærkt, ikke mindst naar netop de gik i Spidsen med at undlade at holde »Pelikan«.

Jeg har Gang paa Gang peget stærkt paa denne vor Hesteavls Achilleshæl, fordi jeg er klar over, at det ikke i det lange Løb kan slaa til, at den bedste Del af vort Avlsmateriale gaar frem i Kvalitet, naar den ikke udnyt-tes ordentlig, thi da vil den store Del af vore Handels-og Arbejdsheste, der skal danne det økonomiske Grundlag for Avlen, som Følge af, at de produceres af »Vrags-hingste«, ikke følge med i tilsvarende Grad.

Jeg er ogsaa vidende om, at mange Opdrættere, der ikke holder Hingst, slet ikke kan forstaa, hvor de mange Hingste er; vel bøjer de sig — omend nødtvungent — for Kendsgerningerne, men mener saa til Gengæld, at disse mange Hingste enten maa være andet Steds, eller ogsaa er det saadanne, der ikke bedækker. Med Hensyn til det første, skal jeg henvise til Danmarks Statistik: Kreaturholdet i Danmark den 15. Juli 1924, Tabel I, hvor der gøres Rede for Antallet i de enkelte Herreder, det kunde da være, at vedkommende »Tvivler« fandt sin Egn mel-lem de med Hingste særlig godt velsignede. Og med Hensyn til de Hingste, der holdes for Arbejdets Skyld, da stiller jeg mig tvivlende overfor, at dette skulde være

den eneste Hensigt med deres Tilværelse, thi jeg er godt vidende om, at de søger at anvende den størst mulige Del af Fritiden til at lave Føl til nedsat Pris.

Der er ingen Tvivl om, at Handyrenes Kvalitet spiller en overvejende Rolle for en Avls Fremtid, jo stærkere den gode Del af Hingstene udnyttes, des større Udsigt er der til Fremgang, medens en Udnyttelse af de mindre gode og de daarlige, som den, der finder Sted her i Landet, maa virke som en Hemsko, eller det der er værre.

Vor Hestebestand er som Helhed gaaet tilbage i Antal i det sidste Aar, men for Hingstenes Vedkommende kunde Tilbagegangen uden Skade have været større, medens den, der er sket i de unge Aldersklasser, er saa stor, at den kan rumme en Fare for Fremtiden, og hvis ikke Afsætningsforholdene i en nærmere Fremtid skifter Karakter i god Retning, og hertil synes der ingen Udsigt at være, er der al Grund til at vente, at Føltillægget yderligere vil gaa ned i de kommende Aar.

Jeg er fuldt ud klar over, at det hjemlige Erhvervs-livs Forsyning med Heste er den danske Hesteavls første og betydningsfuldste Opgave, men som Forholdene ligger i Tiden, viser Virkeligheden os ogsaa, at en lønnende Eksport er af afgørende Betydning for, at denne Forsyning til enhver Tid kan ske paa fyldestgørende Maade.

Standses Udførslen eller Priserne paa Heste til Ud-førsel daler saa stærkt, at Rentabiliteten er ringere end den, der gør sig gældende for de øvrige Husdyr, gaar Tillægget ned, som vi har set siden 1919, og den vil sikkert gøre det endnu en Tid, indtil Afsætningsforholdene til Udlandet bedres, eller Dækningen af det hjemlige Forbrug driver Priserne op paa en tilfredsstillende Højde. Interessen for Hesteavl vil da vaagne paany, og alt saaledes regulere sig selv. Her bør man dog vel erindre, at Hesteavl er en langsom Forretning, og der kan gaa Aar mellem den Tid, Manglen paa Heste manifesterer

sig, og den deraf skabte Interesse kan bringe sine Resultater paa Markedet. Jeg behøver ikke her at gaa nærmere ind paa, at en saadan eventuel hesteknap Periode kan blive ubehagelig for et Land som Danmark, for hvis Landbrug Heste ikke alene er, men ogsaa i en overskuelig Fremtid synes at være en uomgængelig Nødvendighed. Men hertil maa yderligere føjes, at Eksporten hidtil har været stærkt kvalitetsmæssig stimulerende.

Det var derfor naturligt, at der i Begyndelsen af 1924 gjorde sig en vis Spænding gældende, om den Lysning, der syntes at være til Stede, skulde udvikle sig til en virkelig Klarhed af fremmede Betydning for den danske Hesteavl.

I Aarets første Halvdel syntes Forholdene at udvikle sig paa en for Hesteavlen god Maade, men desværre var 2. Halvaar ikke det første lig. Udførslen androg ialt i 1924 12,558 Stkr. mod 11,018 i 1923 og 19,683 i 1922. Der var saaledes en ringe Fremgang fra Aaret forud, og som det vil ses af den efterfølgende Oversigt samt den grafiske Fremstilling af Udførsels- og Prisforholdene i 1923 og 1924, har Udførslen særlig været koncentreret til det første Halvaar, og om den end har været alt andet end regelmæssig, saa dog givet mindre Udslag fra Uge til Uge end i 1923.

Af de 12,358 Stkr., der er udført, har Tyskland ifølge »Landbrugsraadets Meddelelser« aftaget 6977, medens 3229 gik til Schweiz, 998 til Czekoslovakiet, 423 til Danzig, 257 til Italien, 183 til Letland, 127 til Frankrig og 101 til Østrig; Resten gik i mindre Partier til Polen, Holland, Belgien, Norge, Storbritannien og Sverrig.

Tyskland har været Hovedaftageren som Aaret forud, men Importen dertil har, som i tidligere Aar, været begrændset gennem Indførselstilladelser, og Udstedelsen af disse ophørte med 20. April. Der var imidlertid udstedt et saa stort Antal Indførselstilladelser, og da en Del af disse havde ret lang Gyldighed, standsedes Eksporten til Tyskland først den 6. Juli. Længere hen

Udførslen udgjorde i Ugen fra:

29/12 — 4/1	107 Stkr.	28/6 — 4/7	131 Stkr.
5/1 — 11/1	185 »	5/7 — 11/7	70 »
2/1 — 18/1	190 »	12/7 — 18/7	118 »
19/1 — 25/1	94 »	19/7 — 25/7	68 »
26/1 — 1/2	360 »	26/7 — 1/8	54 »
2/2 — 9/2	254 »	2/8 — 8/8	37 »
10/2 — 15/2	302 »	9/8 — 15/8	90 »
16/2 — 22/2	291 »	16/8 — 22/8	234 »
23/2 — 29/2	355 »	23/8 — 29/8	108 »
1/3 — 7/8	326 »	30/8 — 5/9	114 »
8/8 — 14/8	392 »	6/9 — 12/9	153 »
15/8 — 21/8	493 »	13/9 — 19/9	174 »
22/8 — 28/8	381 »	20/9 — 26/9	98 »
29/8 — 4/9	904 »	27/9 — 3/10	91 »
5/4 — 11/4	963 »	4/10 — 10/10	106 »
12/4 — 18/4	575 »	11/10 — 17/10	96 »
19/4 — 25/4	575 »	18/10 — 24/10	149 »
26/4 — 2/5	466 »	25/10 — 31/10	99 »
8/5 — 9/5	701 »	1/11 — 7/11	124 »
10/5 — 16/5	253 »	8/11 — 14/11	61 »
17/5 — 23/5	319 »	15/11 — 21/11	94 »
24/5 — 30/5	277 »	22/11 — 28/11	62 »
31/5 — 6/6	343 »	29/11 — 5/12	32 »
7/6 — 13/6	87 »	6/12 — 12/12	88 »
14/6 — 20/6	381 »	13/12 — 19/12	23 »
21/6 — 27/6	322 »	20/12 — 26/12	108 »

paa Efteraaret blev der igen givet et mindre Antal Indførselstilladelser, men uden det i nogen særlig Grad kom til at paavirke de herværende Priser, som det ogsaa vil fremgaa af nedenstaaende Oversigt over De samvirkende fynske Landboforeningers Markeds-Notering, der for gode unge Handelsheste var i Tiden

31/12 til 28/1	800 Kr.
4/2 - 31/3	1000 »
7/4 - 16/6	1200 »
28/6 - 22/11	1100 »

Der er særlig Grund til at lægge Mærke til, at Note- ringen ligger godt 200 Kr. højere end i Fjor, og at den har været præget af større Fasthed, hvad den grafiske

Fremstilling ogsaa viser, samt at Eksportens Størrelse og Prisernes Højde som i tidligere Aar ikke synes at staa i det rette Forhold til hinanden.

Gennemgaaende har Hestepriiserne i Tyskland været saa høje, at de, naar Indførsel kunde ske, bød Mulighed for en lønnende Eksport. Imidlertid bevirkede Indførselstilladelserne og den deraf følgende Monopolisering af Hestehandlen, som det ogsaa vil fremgaa af den grafiske Tavle, at højeste Notering for 1. Kl. jyske Heste i Berlin og den tilsvarende for Odense Marked korresponderer meget lidt med hinanden, og at der i langt den overvejende Del af Aaret betaltes flere Guldmark for en Hest i Berlin end Kroner i Danmark, til Trods for at 1 Guldmark paa dette Tidspunkt var ca. 1½ Kr. Særlig i Begyndelsen af Aaret var det galt, men lidt efter lidt udlignedes Forholdene saaledes, at der ved Eksportens Standsning i Juli Maaned var bedre Overensstemmelse end tidligere mellem Priserne i Tyskland og her. Det Hesteslag, der særligt har været efterspurgt, og for hvilket Prisstigningen var størst, var Heste af svær Klasse, særlig til Brug for Bryggerierne. Eksporten har særlig omfattet Trækheste, Jyder, Belgier og Blandinger af disse Racer, og da Tyskland først og fremmest har krævet Heste til Byerne, og flere af de Provinser i Tyskland, der drev Belgieravl, som Følge af Besættelsen, var afskaaret fra det tyske Marked, var det naturligt, at Efter spørgslen efter Heste af belgisk Præg og Type blev særlig stor. I Februar meddeltes saaledes fra Berlin, at naar der betaltes 2000 Guldmark for en 1. Kl. Jyde, var Prisen 3000 for en 1. Kl. Belgier. Har der end været nogen Prisforskel paa jyske og belgiske Heste her i Landet, saa har denne Forskel været langt mindre end den ovenfor angivne, hvorfor ved jeg ikke.

Før Krigen var der en ikke særlig stor Udførsel af Avlsdyr af jysk Race til Tyskland, under og i de nærmeste Aar efter Krigen syntes Avlsdyreksporten til Dels at være sygnet hen, men begyndte saa smaat igen i 1923.

Omkring Nytaar 1924 tog den forøget Fart, og der er vist ingen Tvivl om, at der dette Aar blev udført et betydeligt større Antal Avlsdyr end nogensinde tidligere.

Nogle gik til Mecklenborg og Brandenburg, men langt det overvejende Antal gik til Slesvig og Holsten; i sidstnævnte Provins var Koldblodsavlens Omraade bleven stærkt forøget, foruden at Lauenborg ogsaa var slaaet ind paa denne Avlsretning, og i Vinterens Løb købte et ret betydeligt Antal Avlsdyr i Jylland. Det er uberettiget at sige, at der her hjemme har været en vis Uvilje og Mistro til Avlsdyreksport, men jeg maa dog hævde, at vi, sammenlignet med hvad der fra andre eksporterende Landes Side gøres for at fremme en saadan Eksport, har holdt os forholdsvis passive. Efter min Mening er det en værdifuld Anerkendelse af en Races Standpunkt, naar Udlandet søger Avlsdyr af denne, og selv om en saadan Eksport, hverken i Antal eller Penge betyder Alverden, saa er det vel værd at betænke, at den Overpris, som denne Eksport betinger for Individder, der ikke er fuldt tilfredsstillende som Avlsdyr herhjemme, kan være af ret stor Betydning for den enkelte, og hjælpe til at fremme Intensiteten af det avlsmæssige Arbejde. Da Efterspørgslen efter Avlsdyr af jysk Race gjorde sig stærkt gældende i Begyndelsen af 1924, kom den selvfølgelig bag paa os, og antog en Form, der hverken kunde blive tilfredsstillende for Køber eller Sælger.

Med Hensyn til Kvalitet har der sikkert ingen Grund været til Klage, men derimod har der ikke sjældent gjort sig en Del Misforstaaelser gældende med Hensyn til »Papirene«. Desværre var Registreringen endnu saa ung, at den kun rummede en lille Del af det anerkendte Avlsmateriale, der i Lighed med, hvad der er Tilfældet i Slesvig-Holsten, kunde og burde være indregistreret, og da det senere viste sig, at man kun vilde optage de indførte Individder i slesvigsk Stambog, der havde Certifikat herfra, blev adskillige, der var bleven lovet »Stamtavle«,

slemst skuffede, men der er ingen Tvivl om, at Hopper med Certifikat betaltes med flere 100 Kr.s Overpris.

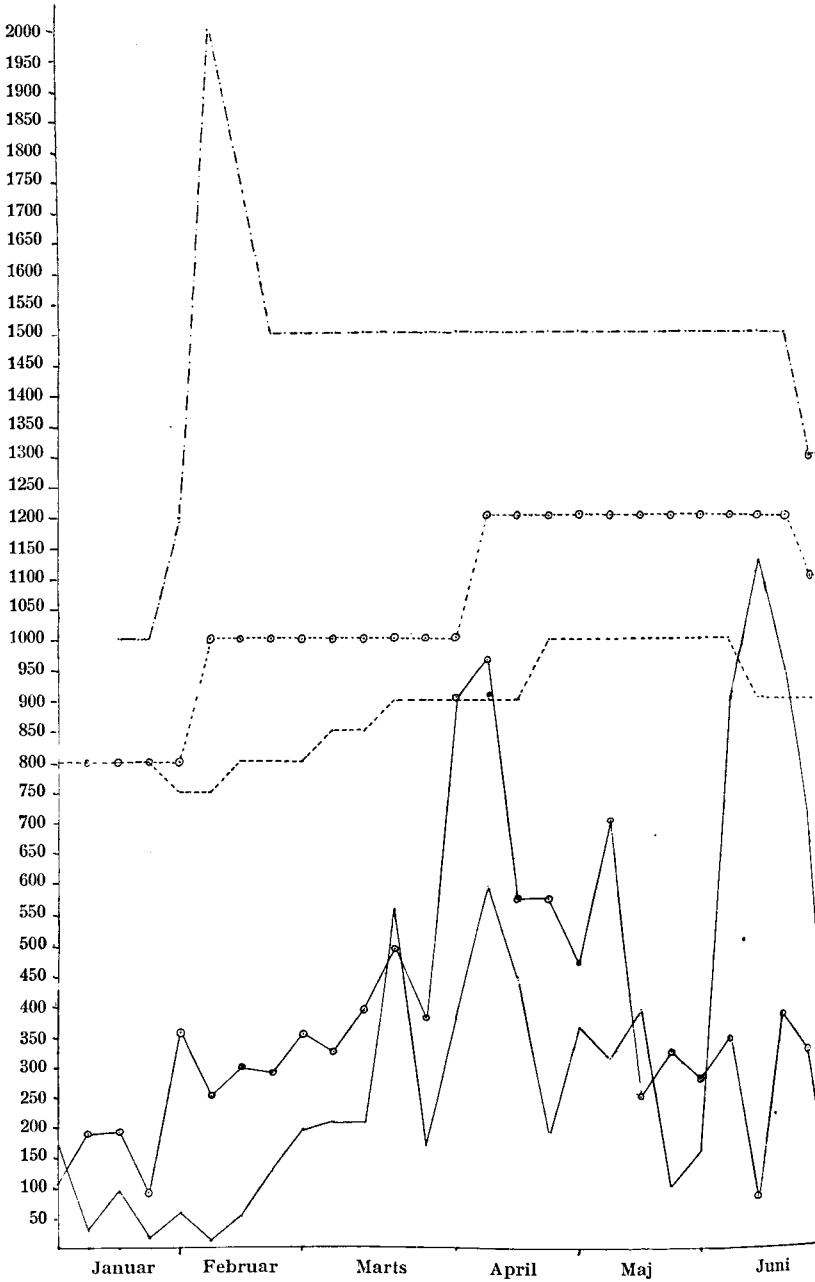
For mig staar det som givet, at det med meget ringe Udgifter og tilsvarende Ulejlighed var mulig at yde saadan Hjælp ved en Avlsdyreksport, at der derved kunde gøres meget for at udnytte Eksportmulighederne paa en for alle Parter god Maade, men det syntes at være mere end svært at faa et saadant Arbejde i Gang.

Hvor mange Avlsdyr, der er eksporteret, er vanskeligt at afgøre, men i 1924 blev der af Stambogsføringen udstedt et betydeligt Antal Certifikater og attesteret et stort Antal Stamtavler, og da man stadigt anmodes om Certifikater til Hopper og Hingste til Eksport, anser jeg det ikke for malplaceret at tænke lidt over, om Arbejdet ikke burde fremmes i den kommende Tid.

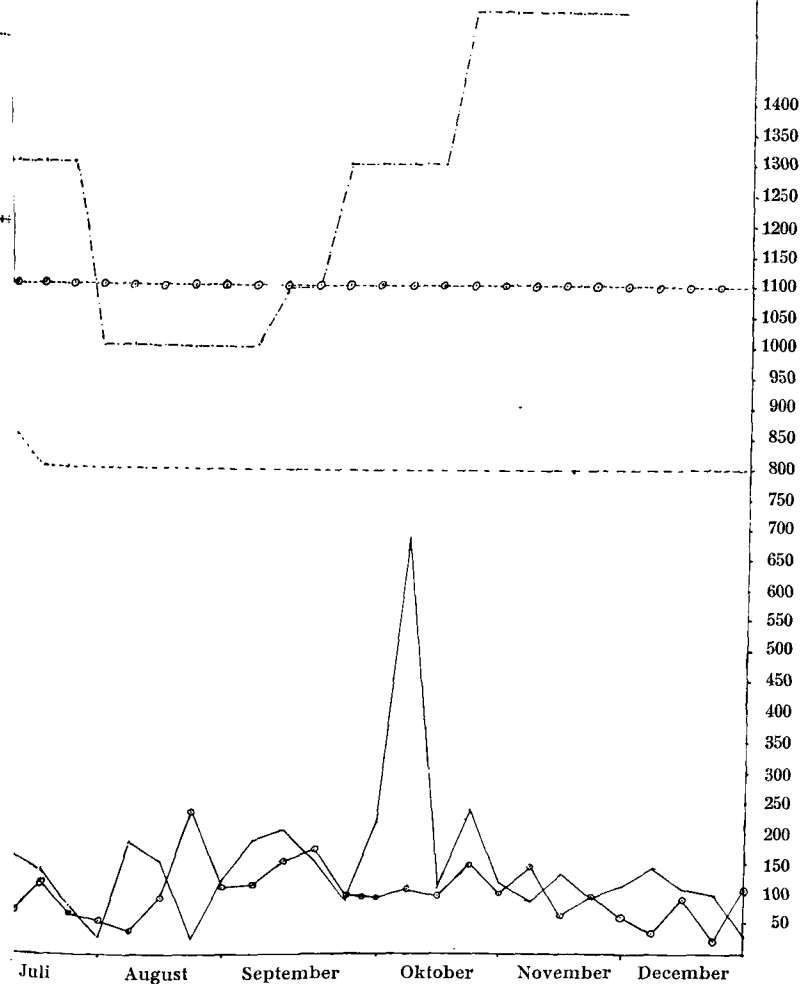
Ved Eksporten til Tyskland i 1924 var Priserne adskilligt højere end Aaret forud, men desværre standsede Udførslen som anført til dette Land den 6. Juli, og selvom Tyskland senere af og til tog nogle Heste, blev det kun til lidt, og vi var henvist til den Eksport, der kunde blive til andre Lande. Det var særligt Schweiz, der her traadte i Forgrunden, og Udførslen til dette Land blev betydeligt større end tidligere, og udgjorde 3229 Stkr. mod 2366 i 1923. Der var altsaa en betydelig Fremgang at notere, hvilket derimod ikke kan siges om Eksporten til Czekoslovakiet, der gik tilbage fra 2011 i 1923 til 998 i 1924.

Inden jeg forlader dette Punkt, finder jeg Anledning til at præcisere, at den danske Hesteeksport i 1924 talmæssig har været en Smule større, og at Priserne har ligget godt 200 Kr. højere end Aaret forud, men til Trods herfor formaaede den ikke at fremkalde fornyet Interesse for Hestetillæg, da Rentabiliteten af Opdræt med Eksport for Øje var mere end tvivlsom.

Er Eksporten saaledes gaaet en Smule frem, er til Gengæld Indførslen steget meget stærkt, saa den i 1924 udgjorde 9151 Stkr. mod 3391 Aaret forud. Der har

—○—○— Udførslen i 1924.
 — i 1923.
 ○○○○○○ Odense Markedsnotering i Kroner 1924.
 - - - - - 1923.
 - - - - - Højeste Notering i Berlin for 1. Klasse
 jyske Heste 1924.

været en Stigning paa ikke mindre end 5750 Stkr., og medens Overskudsudførslen i 1923 var 7604 var den i 1924 gaaet tilbage til 3407, og der kan sikkert ikke rejses nogen begrundet Tvivl om, at den Tendens, som her giver sig til Kende i Retning af, at Danmark fra et hesteudførende nærmer sig til at blive et hesteindførende Land, har sit Grundlag i den stærke Nedgang, der har fundet Sted i Tillæget, en Tendens som, hvis Nedgangen fortsættes og Eksportens Omfang foreløbig opretholdes, snart vil føre os over i de Landes Rækker, der har Overskudsindførsel af Heste.

Indførslen udgjorde i

Januar	Maaned ca.	188 Stkr.	Juli	Maaned ca.	464 Stkr.
Februar	»	- 510 »	August	»	- 1044 »
Marts	»	- 662 »	September	»	- 1029 »
April	»	- 1456 «	Oktober	»	- 1221 »
Maj	»	- 1034 »	November	»	- 489 »
Juni	»	- 669 »	December	»	- 275 »

Det er kun de omtrentlige Tal, og svarer ikke til det opgivne samlede Antal, men i de maanedlige Opgørelser synes bl. a. Føl og Væddeløbsheste ikke at være medtagne. Indførslen har været størst i Foraars- og Efteraars-Maanederne, hvad der er ganske naturligt, og i nedenstaaende Oversigt (ifølge »Landbrugsraadets Meddelelser«) er der gjort Rede for Antallet og fra hvilke Lande.

Letland.....	2453 Stkr.	Rusland	353 Stkr.
Sverige	1664 »	England	234 »
Norge	1520 »	Litauen	180 »
Island	1271 »	Danzig	34 »
Czekoslovakiet	751 »	Belgien	14 »
Tyskland	459 »	U. S. A.	2 »

Gennem denne Oversigt kommer man til Klarhed over, at for det langt overvejende Flertals Vedkommende drejer det sig om Smaa-Heste, som f. Eks. fra Letland, Norge, Island, Rusland, Litauen og til Dels Czekoslovakiet (Galizier), særligt egnede for mindre Land-

brug. Som bekendt finder der for Tiden en stærk Udstykning Sted fra store til mindre Brug, og da det kan forventes, at denne Udstykning vil fortsættes yderligere i Fremtiden, og da samtidig det udenlandske Marked for danske Heste i de senere Aar har været mindre godt, hører man ofte den Mening fremsat, at den danske Hesteavl herefter skal lægge an paa ogsaa at fremstille Heste, egnede for de smaa Landbrug, og derved overflødiggøre Importen af »Russerne«. Som Forholdene ligger, er lønnende Hestetillæg indenfor Husmandsbrugene vist mere end vanskeligt, og om nogen Selvforsyning synes der ikke at kunne blive Tale, det maa derfor være Gaardmands- og større Brug, der maa tage den anførte Opgave op. Efter min Opfattelse er Grundlaget i lønnende Landhesteavl, at der produceres et Hesteslag, der med Fordel kan anvendes indenfor det tillæggende Brug, kan de ikke det, maa Underskuddet, der fremkommer, enten søges dækket gennem Salg af Avlsdyr eller særligt kostbare Heste. Det er kun et meget ringe Antal af smaa Gaarde, hvor Heste af Russer-Typen vil være paa deres Plads, men for langt den største Del af de Brug, der bærer den danske Hesteavl, vil en saadan Forandring gøre Hestetillægget endnu mere ufordelagtig end det er. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at der — uden at man absolut stiler derefter — særlig inden for de nationale Avlsretninger i den danske Hesteavl i ret stort Antal falder mindre Heste, der vil egne sig godt for de smaa Landbrug, men derfra, og til at gaa over til at lægge an paa at producere Smaaheste, er der et betydeligt Spring. Forøvrigt maa det bemærkes, at der ikke i nogen af de svære Avlsretninger er nogen særlig Forkærlighed for store Heste. Forøvrigt skal jeg henvise til Tidsskrift for Landøkonomi 1925, Hefte 4, Side 169—170.

Naar man betænker den stærke Udstykning, der finder Sted, og erindrer, at vi i 1923 havde 72,289 fremmede Heste under 10 Kv., saa synes de 6562 Smaa-Heste vi indførte i 1924 — ikke mindst under Hensyn til, at

Rekrutteringen af Smaa-Heste var yderst vanskelig under Krigen og i de nærmeste Aar derefter — ikke at kunne siges at være mere end en lidt rigelig Dækning af Afgangen, og der er foreløbig ingen Grund til at tro, at den Tilbagegang, der har fundet Sted i Smaa-Hestenes Antal fra 1914 til 1923, pludselig skal blive ændret til en betydelig Fremgang, og jeg mener, at der er endnu mindre Grund til at tro, at den danske Hesteavl ikke vil komme til at nyde godt af Udstykningen, selv om Indførslen af Smaa-Heste har været større end i foregaaende Aar.

Indførslen fra Sverrig har i 1924 udgjort godt 1660 Stkr., af hvilke sikkert en forholdsvis stor Del var saakaldte »Ardenner-Heste« enten til Brug i vore Købstæder eller til eventuel senere Reeksport.

Afsætningsforholdene i 1924 var om end bedre end i 1923, saa dog alt andet end tilfredsstillende, og der har ikke gennem dem været det inciterende for Avlen som før Krigen. Den støttende og opmuntrende Opgave vil under saadanne Forhold tynde saa meget haardere paa de offentlige Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme, og ikke mindst fordi de efter hele deres Anlæg gaar ud paa at fremhæve og støtte det gode. Imidlertid blev Støtten til Hesteavlens i de gode Aar beskaaret en Del, den Gang kunde det taales, thi da kunde »Æren« forholdsvis let omsættes i Kontanter, men i Øjeblikket er Stillingen den, at »Æren« kun er meget lidt værd, og hvis den yderligere kun kan erhverves gennem ret betydelige direkte Udgifter, holder Folk sig tilbage, og Foranstaltningerne taber derved let Tid efter anden deres Værdi for og Indflydelse paa Avlen. Jeg føler mig fast overbevist om, at Hesteholdet i en overskuelig Fremtid vil være en uomgængelig Nødvendighed for vort Lands Erhvervsliv, og at de Heste, vi selv lægger til, og som er i Overensstemmelse med de herværende ydre Forhold, vil være en baade billigere og bedre Trækraft end den, der i dyre Domme skal skaffes fra Udlandet. Den store

Almenhed vil derfor i det lange Løb være interesseret i, at vi har en Hesteavl, der i videst mulig Grad er i Stand til ikke alene at dække det hjemlige Forbrug, men at den gør det med Heste af god Kvalitet, og hvis der yderligere er Afsætning til Udlandet, vil en Udnyttelse deraf kun være af det gode. Vor Hesteavls Ledelse maa ske med dette for Øje, men denne Ledelse er skabt paa Grundlag af de af Staten og interesserede Organisationer iværksatte Foranstaltninger til Støtte og Fremme af Hesteavlen, Foranstaltninger, som det staar Folk frit for at benytte, men hvortil der dog næsten som Regel er knyttet saadanne Betingelser, at de kræver mere, end de direkte giver. Der er desværre ingen Tvivl om, hvis de nuværende Konjunkturer for Hesteavlen holder sig, og Statens Støtte i Fremtiden yderligere formindskes, vil de Foranstaltninger, som de er knyttet til, mere og mere tabe deres Betydning i fremmede Retning for vor Hesteavl, med andre Ord, Ledelsen af og Statens Indseende med den danske Hesteavl vil gaa tabt, og det i en Tid, hvor der netop trænges til Ledelse, og det vil tage Tid at skabe en ny, om det er mulig.

For Statsskuerens Vedkommende har Tilslutningen i 1924 været mindre end Aaret forud, der var anmeldt 305 Hingste, hvoraf 244 præmieredes mod henholdsvis 316 og 261 i 1923. Selv om Statsskuerne kun omfatter 4 til 12 Aar gamle Hingste, saa vil man dog forstaa, at kun en ringe Del af disse Aldersklasser møder frem til Bedømmelse, og det almindelige Svar, man faar herpaa, er, at det ikke kan betale sig at udstille, da Udgifterne ved Fremstillingen af Hingsten, eventuelt af Afkom, overstiger Præmiens Beløb, og da Tilslutningen Aar efter Aar bliver mindre, maa der vel være noget om Snakken.

Statsskuerne afholdes i Tiden fra Slutningen af Juni til 1. Uge af August, og der er desværre ingen Tvivl om, at Tidspunktet for Afholdelsen burde forandres. I »Husdyrloven« staar, at Formanden for den paagældende Skuekreds bestemmer Tiden for Skuets Afholdelse, saa-

fremt d'Hrr. Formænd vil benytte den dem tillagte Magt til at faa Skuernes Afholdelse lagt udenfor Bedæknings-tiden, og helst før denne, da er jeg klar over, at der ikke alene vilde blive forholdsvis større Tilslutning til Statskuerne, men det vilde tillige virke fremmende paa Hingstenes Frugtbarhed og Levedygtighed, og der er heller ingen Tvivl om, at det vil være paa sin Plads, at Udpegningen af de gode Avlsdyr foregaar saa nær forud for Bedækningstiden som gørligt, hvorved en bedre og hurtigere Udnyttelse kan ske, og ikke som nu i Højsæsonen eller mod dens Afslutning.

Der er ved Statsskuerne stillet 30,000 Kr. til Raadighed, hvoraf dog kun 27,615 Kr. er bleven udbetalt til Præmier i 1924, medens 2385 Kr. er medgaaet til Udgifter ved Skuernes Afholdelse. Her gør sig ret store Forskelligheder gældende, nogle Steder, hvor der er gunstige Forhold, kan hele Statens Tilskud uddeles til Præmier, medens der andre Steder gaar større og mindre Beløb til Omkostninger. Hertil kommer endvidere, at det System, hvorefter de 30,000 Kr. fordeles til de enkelte Skuekredse, kun synes lidet tilfredsstillende, da det desværre viser sig, at Præmiebeløbene varierer lidt for stærkt fra Kreds til Kreds.

I 1924 har det med 1. Afkomspræmie følgende Pengebeløb svinget mellem 200 og 250 Kr., med 1. B. mellem 120 og 325 Kr., med 2. A. mellem 100 og 225 Kr., med 2. mellem 150 og 250 Kr., med 2. B. mellem 80 og 200 Kr., med 3. mellem 60 og 175 Kr. og med 4. Afkomspræmie mellem 50 og 100 Kr., medens det for Individspræmieringen har svinget mellem 100 og 200 Kr. for 1., 125 til 150 Kr. for 2. A., 80 til 160 for 2., 85 til 130 Kr. for 2. B., 50 til 125 Kr. for 3. og 0 til 90 Kr. for 4. Individspræmie.

Forskellighederne er saa store, at der snarest muligt bør søges indført en bedre Ordning med Hensyn til Fordelingen af det samlede Beløb til de enkelte Kredse, som det nu er, bliver man for ofte stillet overfor dette, at den

Præmier til Hingste af jysk Race.

Skue- kreds	Afkomspræmie							Individspræmie							I alt præmierede		
	1.	1.B	2.A	2.	2.B	3.	4.	1.	1.B	2.A	2.	2.B	3.	4.		5.	Brugbar
1.....		1	1			1	1					2			2		8
2.....	1			2		2	4					1		3	2		15
3.....			3			2	1			1	1	1			1	1	11
4.....																	0
5.....	1					2	2	2			1		1	2	2		13
6.....		1	2			2	7		1			2		1	2	1	19
7.....				2			3		1	1		3					10
8.....	1					1	4	1						4			11
9.....	2			2			3				1		4	2			14
10.....	1	2		2			3		1					2		1	12
11.....			1			1	8							3			13
12.....		2		2			4			1		1		3			13
13.....		1	2			2	5		1					3	5		19
14.....			3			2	5	1				2		1	1	1	16
	6	7	14	8	15	50	4	4	1	3	12	3	18	25	0	4	174
Frem- gang fra 1923	+2	÷2	+3	+1	÷12	+5	÷5	÷2	+1	+3	÷8	+3	÷6	÷1	÷2	÷2	÷20

Præmier til belgiske Hingste (herunder Blandinger af svær Race).

Skue- kreds	Afkomspræmie						Individspræmie				I alt præ- mierede	
	1.	1B	2A	2B	3.	4.	1.	2.	3.	4.		
1.....					1		1			1		3
2.....			2	2	3			3	1	1		12
4.....									1			1
			2	2	4		1	3	2	2		16
		÷1	÷1	÷1	+1	÷2	÷1	÷1	÷3	÷2		÷11

Præmier til Hingste af Frederiksborg Race.

Skuekreds	Afkomspræmie					Individspræmie				I alt præmierede
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	1.]	2.	3.	4.	
1.....		4	1	3	1		3	9	3	24
2.....									1	1
4.....		1	2	2			1	1	1	8
		5	3	5	1		4	10	5	33
Fremgang fra 1923		—	+1	+1	÷2	—	—	+3	—	+3

Præmier til Hingste af svært og lettere Halvblod.

Skuekreds	Afkomspræmie					Individspræmie				I alt præmierede
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	1.	2.	3.	4.	
1.....			1		1	2	3	4	2	13
2.....			1		1	1		2	1	6
			2		2	3	3	6	3	19
Fremgang fra 1823		÷1	+2		+2	+3	—	÷1	+1	+6

Hingst, der har fortjent mest, faar mindst. F. Eks. fik »Boldrup Karmark«, der fremstillede Elitesamling, det mindste Beløb — 200 Kr. — for 1. Præmie, den havde utvivlsomt fortjent mest.

Som i tidligere Aar har de samme fire Racer været underkastet Bedømmelse, dog saaledes, at de enkelte Kommissioner selv afgør, hvilke Racer Skuet er aabent for, og jeg har den Opfattelse, at man her gaar ud fra, at en ny Race skal have en vis Udbredelse indenfor Kredsen samt have vist, at dens Tilstedeværelse er mere end en Tilfældighed, før Statsskuets Porte aabnes for

den. Jeg mener, at der deri, at Sagen afgøres af den stedlige Kommission, er noget sundt og rigtigt, ligesom det er naturligt, at Statsskuerne ikke skal staa aabne for Eksperimenter.

Vender vi os til hver enkelt af de Racer eller Slag, der er præmierede ved Statsskuerne, viser efterfølgende Oversigter Præmiefordelingen samt til Dels Udbredelsen.

Af Tabellerne fremgaar det, at der til Trækracerne er uddelt færre Præmier end Aaret forud, medens de lettere Heste har erhvervet flere; jeg tror dog, at man skal være mere end varsom med at tage det som en Antydning af, at den lettere Avl vinder frem paa den sværes Bekostning.

Som i 1923 er der kun uddelt 1. Afkomspræmie til Heste af jysk Race, nemlig til »Boldrup Karmark« og »Baunen« for stor Samling, samt til »Massa«, »Ull«, »Hjørring Dux« og »Dux Højby«, alle som Individ betydelige Hingste, saa der er ikke her Tale om Mirakler. 1. Afkomspræmie er en Anerkendelse, der ikke kastes i Grams, og det tør vist siges, som det almindelige, at der kræves, at der blandt det fremstillede Afkom ikke alene findes fortrinlige Følhopper-Emner, men ogsaa lovende Hingste. Medens »Boldrup Karmark«, »Baunen« og »Hjørring Dux« er gamle Kendinge i dette eksklusive Selskab, har »Massa«, »Dux Højby« og »Ull« for første Gang faaet denne Udmærkelse, »Ull« endda i 6-Aars-Alderen. 1. Afkomspræmie B. er kun tildelt Hingste af de nationale Racer — 7 Jyder og 5 Frederiksborg-Hingste. Jyderne var »Sønderherreds Karmark«, »Ning Herreds Karmark«, »Absalon« og »Høvding Hedebo«, der fik Anerkendelsen for Elitesamling, medens »Vendelbo Dux«, »Pax« og »Solo« fremstillede 12 pCt.-Samling. For dem, der er nærmere kendt med den jyske Avl, vil det ogsaa staa klart, at selv 1. B. Afkomspræmie ikke hører til Godtkøbsudmærkelserne, men efter den Betydning de ovenfor nævnte Hingste allerede har vist at have, kan man roligt hævde, at 1. Afkomspræmie med eller uden

B. indenfor den jyske Avl er og bliver en Anerkendelse, der klassificerer vedkommende Hingst blandt de fremragende Avlsdyr.

Der er desværre Grund til at fremhæve, at Afkomsbedømmelsen vedblivende i de fleste Kredse foregaar »i Stilhed« og uden særlig Opmærksomhed selv fra et forstaaende Publikums Side, det kan dels skyldes, at man nærer ubetinget Tillid til d'Hrr. Dommere, — hvilket er naturligt nok, — dels at man er ukendt med, naar og hvor Fremstillingen finder Sted. Hvorfor kan man dog ikke i højere Grad komme ind paa at samle Afkomsfremstillingerne ved Dyrskuerne? saa blev der Lejlighed til, selv for Dommerne, at drage Sammenligning mellem flere Hold, og et mere talstærkt Publikum vilde faa langt større Udbytte deraf. Afkomsbedømmelsen er den vigtigste af Statsskuernes Funktioner, alle Muligheder for at gøre den saa god som ske kan maa tages i Agt, og ikke mindst under saadanne Forhold, at de kan overværes af det størst mulige Antal Opdrættere. Det interesserer derfor ogsaa, at jeg i de senere Aar flere Gange ved større Dyrskuer har truffet Fremstilling af Afkomsamlinger, og som fanger Publikums Interesse; det synes derfor, som ikke alle Landboforeninger nærer Uvilje mod, at Afkomsbedømmelsen sker paa deres Dyrskuer.

Hvad Individspræmierne angaar, er der uddelt 1. Pr. til 4 jyske Hingste: »Nørager Karmark«, »Højslev Jyden«, »Sejr« og »Nørreherreds Dux«, de 3 førstnævnte er 5-aarige, medens den sidstnævnte og bedste kun er 4 Aar. De 3 førstnævnte har holdt sig godt fra i Fjor, men der er her særlig Grund til at fremhæve den nye »Stjerne« blandt de 4 aarige »Nørreherreds Dux«, en passende stor, meget smuk og velpræget Hingst med særdeles god Dybde, lidt lav Ryg og afrundede Hofter, føre, laadne Ben samt fortrinlig Bevægelse.

Til belgiske Hingste uddeltes 1. Pr. til den femaarige »Drinker de Aude«, ogsaa denne Hingst havde holdt sig godt.

Medens der ikke i 1924 uddeltes nogen 1. Individspremie til Frederiksborg-Hingste, faldt der ikke mindre end tre til »Halvblodet«, nemlig til de 5-aarige »Greiner« og »Forrest Fire« samt den 4-aarige Gerry. Det tilføjes, at saavel disse 3 som »Drinker de Aude« er indført fra Udlandet.

Statsskuerne er, som det jo ogsaa fremgaar af Oversigten, sjælden store af Omfang, og det er derfor naturligt, at man mere og mere gaar over til at afholde dem sammen med andre Skuer, hvorved de bliver tilgængelige for et større Publikum, og der er sikkert ingen Tvivl om, at der ved en fornuftig Fordeling af Indtægterne kan skabes en for Statsskuerne god Ordning.

I Modsætning til Statsskuerne, der udelukkende er helliget de ældre Hingste, har de store provinsielle Skuer koncentreret deres Opmærksomhed paa Hopperne og Ungdommen blandt Hingstene, og i 1924 har de 4 store provinsielle Fællesforeninger alle afholdt Skuer, hvoraf det jyske, for første Gang efter Genforeningen, afholdtes i Haderslev. Som Følge af den noget afsides Beliggenhed, og da Præmierne ikke saa nær var i Stand til at dække de direkte Udgifter ved Fremstillingen, var det naturligt, at Anmeldelsernes Antal var forholdsvis lille, 133 Numre mod 141 til Silkeborg i 1923 og 246 til Hjørring i 1922. Var Hesteudstillingen end mindre i Antal, saa var den for flere af Gruppernes Vedkommende særdeles god, hvad Kvaliteten angaar, og særlig finder jeg Anledning til at fremhæve de 3 aarige Hingste og Hopper. De 3aarige Hingste var fremragende, og i Gennemsnit bedre end ved noget tidligere Skue, det gælder ikke alene Gennemsnittet, men ogsaa »Spidserne«, »Lunde Dux« og »Fjandbo«. Den første er en meget køn, særdeles muskuløs og førbenet, energisk Hingst med udtalt Hingstpræg, meget kraftig Bevægelse, men lidt let af Lyske, og Forgangen lidt snæver forneden. »Fjandbo«, der var ualmindelig dyb, velformet, med god Ryg og føre, laadne Ben, kunde have haft noget mere Hingstpræg.

»Fjandbo« var absolut Publikums Favorit, thi det »dundrende« gode Slag, der var i denne Hingst, tog alle sande Jyder med Storm. Der er ingen Tvivl om, at Midtstykkets Dybde og Korthed er af overvejende Betydning, og det er glædeligt at se den Forandring, der i de sidste 10 Aar er foregaaet med Folks Opfattelse heraf, og der er ingen Tvivl om, at det er kommen den jyske Hest i høj Grad til Gode, og at Fremgangen i Dybde har været særdeles stor, men dermed være ikke sagt, at »Slaget« er det eneste og alt overvejende. For 10 Aar siden var en saadan Ensidighed sikkert mere paa sin Plads, men nu, hvor vi med Hensyn til »Slag« er naaet saa vidt frem, som vi er, maa vi ogsaa se efter andre Ting, som Præg, Muskulatur og Energi, og netop paa Grundlag heraf mener jeg, at »Lunde Dux« bør foretrækkes af de to, saameget mere som dens Forfædre i en lang Række Led har været Stamholdere. Men foruden disse to Hingste, der fik 1. Pr., var der to 2. Pr. Hingste, »Sydhimmerlands Dux« og »Plovmand«, og der er for mig ingen Tvivl om, at disse 4 Hingste med afgjort Held vilde kunne tage Kampen op med de fire bedste 3 Aars Hingste, der nogensinde tidligere er mødt op ved noget dansk Skue. Der er tillige Grund til at fremhæve, at de øvrige af Holdet var forholdsvis gode.

Derimod var de 2aarige Hingste ikke paa Højde med de 3 Aars, særligt syntes Middelstanden ikke at være overvættets fint repræsenteret. I Spidsen for Holdet og med 1. Pr. stod — som blandt de 3aarige en Værum Dux-Søn-»Skjalden«, tilhørende Vestfyns jyske Hesteavlforening. Det var en passende stor, ualmindelig smuk og velformet, ikke særlig førbenet, men reel Hingst, der var sine jævnaldrende betydelig overlegen. Der blev ingen 2. Pr. uddelt, og 3. Præmietagernes Antal var ikke forholdsvist stort, med andre Ord, det 2aarige Hold syntes mindre lovende end ventet.

Fremstillingen af Hopper var ikke talmæssig stort, men Kvaliteten var god, og der er særlig Grund til at

fremhæve de 3 aarige, der dannede et særdeles godt og meget ensartet Hold; de 2 aarige var, omend gode, saa dog ikke paa Højde med de 3 aarige.

Selv om Ungskuet i Haderslev ikke var talmæssigt stort, saa var det som Helhed godt for Hestenes Vedkommende, og selv om den jyske Hest ikke er fuldkommen, saa bar Skuet dog Bud om, at Racen er i Besiddelse af store Udviklingsmuligheder, samt at der arbejdes for at udnytte disse.

Medens det jyske Ungskue som Regel er forbeholdt Ungdommen, er ældre Hopper ogsaa repræsenteret paa de Fællesskuer, der afholdes paa Øerne.

Det fynske Fællesskue, der afholdtes i Odense, omfattede kun Heste, og som sædvanligt saavel »Oldenborgere«, »Belgier« og »Jyder«. Selv om Odense er saaledes beliggende, at der var Mulighed for at samle et stort Antal Dyr rundt fra hele Stiftet, saa Fremstillingen kunde blive et fulgyldigt Udtryk for Hesteavlens og de enkelte Racers Standpunkt paa Fyn, viste desværre Virkeligheden, at Skuet var mere lokalt end ønskeligt, og det maa absolut hævdes, at det ikke giver noget sandt Udtryk for den fynske Hesteavls Stilling. Den eneste Race, der viste talmæssig Fremgang, var Belgierne, og da disse netop da trængte stærkt frem paa Fyn, var det naturligt, at dette gav sig Udslag i Fremstillingen paa Skuet.

Hvad Oldenborg-Hestene angik, var Hingstene alt andet end fremragende, hvorimod Hopperne var gode, baade blandt de ældre og yngre fandtes meget gode Individer.

Fremstillingen af belgiske Heste var forholdsvis stor, og der fandtes mellem dem flere gode Individer, men det kneb i høj Grad med Ensartetheden. Den belgiske Avl paa Fyn er forholdsvis ung, og endnu i 1924 var det, ud over en udtalt Stræben efter Skimler, noget vanskeligt at finde Typen, som et Udtryk for en bevidst og fælles Stræben hen mod et bestemt Maal, det kommer nok, men for Avlens Fremgangs Skyld bør det ikke vare for længe.

De toaars Hingste var noget uensartede og ikke særligt typiske, men ret betydelige, mellem de 3 aars fik »Baron Elia« 1. Pr., det var en meget dyb, tung og forbenet Hest, der kunde ønskes noget mere belgisk af Bagpart og med lidt mere Hingstpræg; den havde udviklet sig særdeles godt siden Kaaringen.

Hoppeplagene var ret gode, de 3 Aars bedst, og blandt dem var et Par store, stærke Plage fra Hesseldals Stutteri.

Blandt Gold- og Følhopperne var flere gode, men ingen fremragende, der uddeltes derfor ingen 1. Pr. i disse Hold.

Derimod var der en meget god Hoppefamilie, der fik 1. Pr.

Som Helhed taget var Jyderne mere ensartede, men derfor ikke alle gode. Blandt de 2 Aars savnedes »Skjalden«, men 1. Pr. fik »Hadjerg Pax«, en køn, velformet, men ikke forbenet Hingst med noget stiv Baggang, det kneb den noget at fylde Pladsen, men Sammenligningen med dens jævnaldrende Kollegaer lettede Situationen. De 3 Aars Hingste var forholdsvis gode, her uddeltes 1. Pr. til tre noget forskellige, men hver for sig gode Hingste. De 2 Aars Hoppeplage maa betegnes som gode, og langt bedre end de 3 Aars, blandt Goldhopperne var enkelte særlig gode, derimod var Følhopperne nærmest tarvelige og gav ikke Udtryk for, hvad der findes af gode, jyske Følhopper paa Fyn.

Det sjællandske Fællesskue afholdtes i Køge, og det lolland-falsterske i Nakskov. Jeg var imidlertid forhindret i at være til Stede, og maa derfor henvise de af mine Læsere, der ønsker nærmere Besked om Hestene paa disse Skuer til Fagbladens Referater.

Men foruden de større Fællesforeningers Skuer har flere Steder et større Antal Landboforeninger sluttet sig sammen og afholdt Skue i Samlag. Blandt saadanne skal jeg særlig fremhæve Ribe Amts vestre Landboforenings Fællesskue i Esbjerg, hvor der f. Eks. var en Sam-

ling 3 Aars Hopper, der fuldt ud i Kvalitet var paa Højde med dem i Haderslev, foruden at de 2 Aars Hoppeplage maatte betegnes som gode.

Landboforenings-Skuerne har jo mere lokal Betydning, men da de ogsaa henvender sig til den store Del af Opdrætterne, der kun sjælden kommer til de større Skuer, maa deres Indflydelse og Betydning ikke undervurderes, og der er ingen Tvivl om, at der ved disse Skuer øves en Indsats, der nok er værd at anerkende. Desværre er der vist ingen Tvivl om, at Fremstillingen af Heste ved disse lokale Skuer har været mindre end før, hvilket maa beklages. Men Dyrskuerne er ikke de eneste Foranstaltninger, der tager sig af Udvalget af Avlsdyr. Gennem en Række Aar har Kaaringerne for Hingste- og Hopper ogsaa øvet sin Indsats til Avlens Fremme, og er det end i nogen Maade sket under andre Former, saa har dog Maalet været det samme, og har omfattet de samme Racer som Dyrskuerne. Jeg skal i det efterfølgende holde mig til Trækhestene.

Medens Hingstekaaringerne i Jylland i Aaret forud var bleven indskrænket fra 12 til 7 Pladser, hvilket maatte anses for en saglig Forbedring, saa varede den desværre kun kort, allerede i 1924 blev der afholdt Kaaring paa ikke mindre end elleve Steder.

Resultatet af denne Køren frem og tilbage er, at der nu er een — siger og skriver een — Kaaringsplads mindre i Jylland end i 1922, saa synes jeg, at Resultatet er mere end nedslaaende. Jeg mener, at der ved næste Repræsentantmøde i de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger bør stilles Forslag om, at Jylland inddeles i et nærmere bestemt, men mindre Antal Kaaringskredse, og at de respektive Hesteavlsforeninger selv bestemmer Stedet for Kaaringernes Afholdelse indenfor Kredsen, eventuelt om der skal skiftes mellem Byerne. En saadan Ordning vil resultere i større og mere belærende Kaaringer, der tilmed har Udsigt til at blive bedre Handelspladser end de smaa, foruden at Kaaringen paa Vandrigen fra

By til By indenfor Kredsen ligesom kommer ud til Folk og faar flere i Tale.

For de jyske Kaarings Vedkommende foretoges Bedømmelsen som Aaret forud af en fælles Kommission, en Foranstaltning, som der synes at være almindelig Tilfredshed med.

Som det vil ses af den efterfølgende Oversigt over de anmeldte og kaarede jyske Hingste, viser der sig en betydelig Tilbagegang med Hensyn til Antallet af anmeldte, hvilket dog ikke gjorde sig gældende for de kaarede, idet der i begge Aargange blev kaaret flere end Aaret forud. Med Hensyn til Kvaliteten var der kun Grund til at være tilfreds. Gennemgaar man Listen over de kaarede Hingste af de to Aargange, bliver man hurtig klar over, hvor overlegne de 3-aarige var. »Lunde Dux« var ved Kaaringen de øvrige betydeligt overlegen, den var tyk uden at være fed, og tog sig mægtig godt ud. Men foruden denne er der ogsaa Grund til at fremhæve Hingste som »Fjandbo«, »Plovmand«, »Sydhimmerlands Dux«, »Løsning Pax« og »Wolmer«. Ved Siden af disse blegner de kaarede 4-aarige naturligt, og kun een, nemlig »Nørreherreds Dux« kan med Rette konkurrere med de bedste af de forannævnte, medens Hingste som »Mascot«, »Klitgaard Dux« og »Styr« maa ligge under.

Der er ingen Tvivl om, at Kaaringen bærer Bud om en betydelig Fremgang med Hensyn til Dybde, Slag, Reelitet samt Bevægelse, særlig den sidste Egenskab er der Grund til at fremhæve, og det gælder baade Skridt og Trav. Der er derimod ingen Tvivl om, at Ryggen paa vore Hingste ikke er saa god som i tidligere Tid, og der er god Grund til i den kommende Tid at søge denne Fejl bekæmpet gennem Udvalget. Der maa i Fremtiden ved Dyrskuer og Kaaringer drages adskiligt haardere frem mod de lange, bløde Rygge, og skal den jyske Hest ikke tabe sit Ry som Trækhesten med den gode Over-

Hingste af jysk Race.

Kaaringsplads	Anmeldte								Kaarede							
	1921		1922		1923		1924		1921		1922		1923		1924	
	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars
Tønder	38	17	31	18	9	6	9	7	8	4	4	6	—	—	1	3
Varde	9	6	11	8	12	7	4	5	3	3	2	3	2	2	1	1
Holstebro	25	13	10	4	12	5	7	1	4	2	1	—	4	—	3	—
Thisted	13	8	11	7	9	7	6	5	2	2	3	2	1	—	—	—
Brønderslev	13	6	8	6	—	—	—	2	4	1	3	2	1	—	1	2
Aalborg	9	8	11	4	23	9	5	5	2	—	1	1	3	2	2	2
Viborg	8	12	19	10	—	—	—	3	6	1	2	3	1	—	1	2
Randers	50	19	66	19	45	25	30	11	9	5	8	2	7	6	7	3
Aarhus	19	9	23	8	—	—	—	5	4	3	1	5	—	—	3	2
Horsens	16	6	10	6	21	8	8	6	3	1	2	1	4	—	3	2
Vejle	5	2	7	1	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—
Odense	11	9	13	4	9	6	12	2	3	3	3	1	2	2	5	—
Roskilde	6	3	5	1	3	4	1	3	—	—	—	1	—	1	—	1
Maribo	4	5	6	4	3	2	4	2	—	—	1	2	—	2	—	1
Hobro	5	2	4	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	231	125	235	101	146	79	96	61	41	26	37	22	23	15	27	19

linie, maa der tages fat nu, jo tidligere det sker, des lettere vil Arbejdet være. Ligeledes er der Grund til at henlede Opmærksomheden paa, at de noget for snævre og afrundede Hofter begynder at blive noget for almindelige, ogsaa her er et Punkt, der maner til Ændring. Gennem en Række Aar var der flere af Matadorerne indenfor den jyske Hesteavl, der ikke var saa gode af Ryg som ønskeligt, og til Trods for alt det gode, som »Dux« har givet, saa har adskillige af dens Sønner faaet den bløde Ryg og de afrundede Hofter i Arv i forstærket Grad. Skal en Fejl bekæmpes, da er det første, der maa til, at erkende dens Tilstedeværelse, og paa Grundlag deraf maa Arbejdet tages op, og jeg anser det ikke for usandsynligt, at Fremtiden vil vise, at der ved Kaaringer og Skuer vanker »Stryg«, naar Rygstyk-

kerne ikke er i Orden eller Bagparten for spids, thi skal der ske en Forbedring, maa det officielle Udvalg ved Kaaringer og Dyrskuer gaa i Spidsen.

Som sædvanlig var ogsaa langt det overvejende Fler- tal af de kaarede faldne efter fremragende Hingste, saa- ledes havde:

Dux	Stbg. Nr. 1489	2 treaar.	og 2 firaar.	I alt 4 kaarede	Sønner
Løsning Kran.	» - 1524	2	» - 2	» 4	»
Boldrup Karmark.	» - 1607	1	» - 3	» 4	»
Værum Dux.	» - 1669	3	» -	» 3	»
Ning Herreds Karmark	» - 1545	3	» -	» 3	»
Massa	» - 1675	2	» - 1	» 3	»
Hjørring Dux	» - 1663	1	» - 2	» 3	»
Pax	» - 1710	2	» -	» 2	»
Vendelbo Dux.	» - 1665		- 2	» 2	»

»Værum Dux« og »Massa« begynder at rykke de ældre Storheder nærmere ind paa Livet med Hensyn til Antallet af kaarede Sønner, og de slog dem med Hensyn til disses Kvalitet. Med Hensyn til Familie i direkte Han- kønslinie var alle de kaarede, som det fremgaar af neden- staaende Oversigt, Aldrup'ere.

Høvding'er	19 treaars	og 13 firaars	I alt 32 kaarede
Prins'er	6	» - 3	»	» 9
Andre Aldrup'er	1	» - 1	»	» 2

Hingsteproduktionen indenfor den jyske Race falder mere og mere indenfor de to Familier, der tager deres Udspring fra henholdsvis »Høvding«, Stbg. Nr. 1055 og »Prins af Jylland«, Stbg. Nr. 1000, og som Udviklingen hidtil har formet sig, ser det ud til, at Høvding'erne skal være dem, hvem Fremtiden er betroet, selv om Prins'erne gennem »Massa« og dens Sønner synes at ville tale et Ord med.

Som sædvanlig var Kaaringen i Randers den største, og der kaaredes dér saa betydelige Hingste som »Nørre- herreds Dux«, »Plovmand« og »Sydhimmerlands Dux«.

Hvad Kaaringerne for belgiske Hingste angaar, da afholdtes disse i Odense og Roskilde, men med højst ulige Tilslutning.

Hingste af belgisk Race.

Kaarings- plads	Anmeldte									Kaarede																			
	1921			1922			1923			1924			1921			1922			1923			1924							
	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre					
Roskilde ...	5	5	1	4	5	—	—	2	1	1	—	1	—	—	—	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Odense ...	9	11	2	8	9	2	5	1	1	12	4	—	—	—	2	1	1	3	2	1	—	—	—	—	—	1	3	1	—
Ialt ...	14	16	3	12	14	2	5	3	2	13	4	1	—	—	2	4	2	4	3	1	—	—	—	—	—	2	3	1	1

Som sædvanlig har disse Kaaringer ogsaa omfattet ikke tidligere kaarede Hingste, derimod har der ikke været anmeldt »Krydsninger«, en Gruppe, som sikkert burde udelukkes i maalbevidst Avl, og det er en Selvfølge, at det samme maatte være Tilfældet med de saakaldte A-Heste fra Holland, hvor Moderens Afstamning har været ukendt. De, der gennem de senere Aar har fulgt Belgier-Avlen her i Landet, vil sikkert indrømme, at disse A-Heste, som Landet efter Krigen blev velsignet med, næsten alle har skuffet stærkt og ikke gavnet Belgier-Avlen.

Anmeldelsernes Antal har tilsammen været noget større end i 1923, hvilken Fremgang særlig maa tilskrives Fyen, hvor Fremstillingen var ret talrig. Ud over den 5-aarige »Drinker de Aude«, som allerede er omtalt i Tidsskr. for Landøkon. 1924 Hefte 10, Side 512, var der ingen fremragende. Der er sikkert Grund til for Belgieravlens Mænd at tage under Overvejelse, om det ikke snart var paa Tide at faa indført en eller flere 1. Kl. Hingste fra Belgien og af virkeligt godt Blod, som kan ventes at yde nogen blivende Indsats i Avlen. Jeg nærer ingen Tvivl om, at et eller flere saadanne gode Indkøb

vil være adskilligt mere lønnende end at fortsætte med Indførsel af Hoppeføl og Hoppeplage. Det være langt fra mig at kaste Foragt paa det, der kan vindes ved Indkøb af Hundyr, men er Hingstemateriellet, de skal tilføres, ikke virkeligt godt, bliver det en Skuffelse, med andre Ord: Pengene spildes. Det viser sig ogsaa, at det kniber med at lægge Hingste til herhjemme af tilfredsstillende Kvalitet, og jeg nærer ingen Tvivl om, at der for at fremkalde en Ændring her, maa tilføres nyt og godt Blod fra Racens Hjemland.

Der synes ellers indenfor den belgiske Avls Mænd at være baade Villie til at gøre noget og yde den pekuniære Indsats, der kræves, og vel er Tiderne alt andet end gunstige i Øjeblikket for Hesteavl, men hvis den danske Belgieravl mener, at den kan vedblive at arbejde næsten udelukkende paa Grundlag af Hjemmefødninger uden Tilførsel af nogle gode Hingste af virkelig produktive Stammer, saa tror jeg, den tager fejl, og jeg tillader mig at mene, at Tiden nu maa være inde til at foretage en saadan Indførsel.

Har Tilslutningen til Hingstekaaringerne i Almindelighed ikke været tilfredsstillende, synes der til Hoppekaaringerne i Jylland at have været lidt større Tilslutning end i 1923, hvor der i 65 Foreninger var fremstillet 970 Hopper, af hvilke 269 kaaredes i 1. og 508 i 2. Klasse, medens 193 afvistes. I 1924 fremstilledes i 67 Foreninger 1392 Hopper, hvoraf 443 kaaredes i 1. og 673 i 2. Klasse, medens 276 afvistes. Disse Kaaringer har, de daarlige Tider til Trods, haft en større Tilslutning end Aaret forud, og det er muligt, at der heri fra Opdrætternes Side ligger en Anerkendelse af Kaaringernes store avlsmæssige Betydning.

Kaaringerne for Hingste og Hopper afholdes som bekendt af Hesteavlsforeningerne, medens Præmieringen foretages af Staten eller Landboforeningerne, i Sammenligning med de sidstnævnte er Hesteavlsforeningerne »lille Bror«, hvis Virksomhed ikke mindst paa Grund af

de trykkende Forhold bliver mere og mere vanskelig. Der er ingen Tvivl om, at Hesteavlsforeningernes Antal er gaaet ret stærkt tilbage. I Jylland er Antallet under Samvirksomheden gaaet ned fra 211 Foreninger i 1923 til 197 i 1924. Denne Nedgang skyldes sikkert, at de paa-gældende Foreninger har standset deres Virksomhed. Standsningen kan have forskellige Grunde, men som Regel vil Dødsårsagen være »Ernæringsvanskeligheder«, som Følge af stor Gæld og for lidt Tilslutning til Foreningens Hingst. Der er ingen Tvivl om, at Hesteavlsforeningerne maa tildeles en meget stor Del af Æren for den Fremgang, der har fundet Sted i vor Hesteavl, og jeg anser det for givet, at Hesteavlsforeningerne netop i den Tid, vi er inde i, vil kunne yde virksom Hjælp mod Depressionen ved at gøre deres til at faa de gode Hingste udnyttet. Netop i Tider som de nuværende trænger vi til Sammenslutning og det Samarbejde, som Foreningerne danner Grundlag for, og der er vist desværre ingen Tvivl om, at forringes Hesteavlsforeningernes Eksistensmuligheder yderligere, f. Eks. ved Formindskelse af Statens Støtte, vil det i endnu højere Grad gaa ud over Hesteavlen.

Indenfor de enkelte Racer og Landsdele findes der som bekendt Samvirksomheder af Hesteavlsforeninger, og der er ingen Tvivl om, at disse større Sammenslutninger, hvis eneste Formaal er at virke for den paagældende Races Fremgang indenfor Landsdelen, har gjort og gør megen Gavn. Selv om jeg hylder det gamle Ord om 19 Haandværk er 20 Ulykker, og at Specialisering er i højeste Grad paakrævet, saa mener jeg dog, at et nærmere Samarbejde mellem Raceforeningerne — Belter og Sunde til Trods — vil være paa sin Plads, selv om man ikke derfor behøver at tilsidesætte den provinsielle Selvstændighed. Imellem »Belgisk Opdrætterforening for Sjælland« og »Fyns belgiske Hesteavl« finder der paa adskillige Punkter et ret indgaaende Samarbejde Sted, og sikkert til Sagens Gavn og almindelig Tilfredshed,

men selv om den jyske Hesterace er langt den mest udbredte her i Landet, og der i alle 4 Provinser findes Samvirksomheder, saa mærker man ikke til noget Samarbejde mellem disse, endnu skiller Belt og Sund dem ad, der arbejder for samme Sag, men hvorelængde tror man at have Raad dertil; mener man ikke, at den jyske Hest er truet, og tror man, at Faren bedst mødes ved Samling eller Adspredelse?

»Kampen« mellem de forskellige Hesteracer her i Landet har i Aarets Løb gaaet sin Gang, og det synes som om »Belgierne« i dette Tidsrum har gjort Fremskridt i Udbredelse, og der er sikkert kommen en Del Hingste til Jylland, desværre har Kvaliteten ofte været daarlig, hvilket i høj Grad maa beklages. Skimmelfarven synes til Gengæld at være saa stærkt eftertragtet, at den er ligeved at kunne trænge Hensyn til Kvaliteten i Baggrunden.

Folk kan her i Landet tage, hvad Race de vil, og hver kan have sin Mening om, hvilken der er den mest formaalstjenlige, men lad os dog altid holde sammen om det, at Affaldet, fra hvad Race det end stammer, praktisk talt altid gør Ulykker, men det er ogsaa værd at tænke paa, at Erfaringen viser, at den Avl, der sendte den Slags Pionerer ud, hvis der ikke hurtigt skete en Ændring til det bedre, senere kom til at beklage det. Mon f. Eks. den Fortjeneste den jyske Hestavl i sin Tid tog ind ved Salg af »Vragshingste« til Sjælland ikke for længst er sat over Styr, og der er ogsaa Grund til at erindre, at den øjeblikkelige Forretning og Sagens sande Vel i det lange Løb ikke altid falder sammen.

Til Trods for den trykkede Stemning har Tilslutningen til Stambogsføringen for Heste været forholdsvis god. For de lettere Racer var der i Lighed med, hvad der finder Sted for Heste af jysk Race bleven iværksat en Registrering, og i Aarets Løb udkom 1. Bind af Registerstambog for Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod.

Den jyske Stambogsføring udsendte ikke i Aarets Løb nogen Registerstambog, men Tilslutningen har været fuldt ud tilfredsstillende, særlig synes Certifikaterne at vinde Paaskønnelse blandt Opdrætterne.

Den hippologiske Litteratur vedrørende Danmarks Hesteavl har ikke været omfattende, dog finder jeg Anledning til at pege paa, at Statskonsulent J. Jensen i »Det danske Landbrugs Historie« har behandlet »Hestens Historie«, hvoraf 2 Hæfter udkom i 1924.

Efter en Række Modgangsaaer er den danske Hesteavl bleven trykket haardt i Knæ, som Følge af at Afsætningen til Udlandet i en vis Forstand har svigtet, og selv om Forholdene i 1924 har været bedre end Aaret forud, synes Udsigterne for en varig Bedring dog ikke lyse, men samtidig har dette jo ogsaa medført en stærk Tilbagegang i vor Hestebestand og vort Hestetillæg, hvor den Tid nu synes at nærme sig stærkt, hvor vor Hesteavls Betydning for Forsyningen af det hjemlige Hestehold bliver øjensynlig for alle, om ikke før, saa da, bliver der bedre Dage for dansk Hesteavl.

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet er fastsat til Torsdagen den 15. Oktober Kl. 1¹/₂.

Skovbruget i Danmark. Det samlede Skov- og Plantageareal, indbefattet de ubevoksede Arealer udgjorde i 1923 ca. 367 000 ha, af dette Areal var ca. 323 000 ha eller 86 pCt. beplantet. Af det bevoksede Areal ligger ca. 122 000 ha paa Øerne og 201 000 ha i Jylland. Ved Indlemmelsen af de sønderjyske Amter blev Danmarks bevoksede Areal forøget med 18 300 ha eller 6 pCt. For Danmark nord for Kongeaen er det bevoksede Areal siden 1881 blevet forøget med 112 000 ha — et Areal omtrent saa stort som Lolland — eller 58 pCt.; denne Tilvækst skyldes ganske overvejende Jylland.

Af de 323 000 ha var 45,3 pCt. bevokset med Løvtræer, 54,3 pCt. med Naaetræer og 0,4 pCt. med Krat af Hassel og andre Buske. Øerne har 75 pCt. beplantet med Løvtræer og 25 pCt. med Naaetræer, medens Jylland har 27 pCt. med Løvtræer og 72 pCt. med Naaetræer.

Af det samlede bevoksede Areal tilhørte i 1923 de 79 600 ha Staten og Sorø Akademi, ca. 8 100 ha Kommuner og 235 400 ha private.

New Zealand.

Af F. Mourier-Petersen.

13 Tusinde miles fjærnt fra Moderlandet, England; paa Kloden, diametralt modsat Danmark ligger de skønne Øer, der udgør »The Dominion of New Zealand«. 1200 miles fra Sydøstkysten af Australien, med hvilket Land N. Z. ingen som helst politisk Forbindelse har.

Abel Tasman — den hollandske Opdager, efter hvem Tasmanien har Navn — var den første hvide Mand, der satte Fod paa N. Z.; det var i Aaret 1642. Men først da den engelske Kaptajn Cook, der opdagede Australien, 1769 kom til N. Z., kom Landet i virkelig Forbindelse med Europa. Selvfølgelig skyndte England, der altid har nuppet de bedste Stykker af Kloden, sig at anektere Øerne. Først var N. Z. knyttet administrativt til Australien, men 1840 blev det en selvstændig styret Koloni. »The Dominion of N. Z.« bestaar af 2 Hovedøer — »Nordøen« og »Sydøen« — adskilt af et snævert Stræde, og flere mindre Øer i det sydlige Ocean. Arealer er 103,862 square miles — England indbefattet Skotland og Irland 121,305 s. m. —. Befolkningens Størrelse er 1,218,913 efter sidste Folketælling i 1921, deri indbefattet ca. 50,000 Maorier, den brune Race, der besad Øerne, før Englænderne tog dem. Det vil blive for vidtløftigt her at komme nærmere ind paa Maoriernes Historie — den er ganske interessant —, men det skal bemærkes, at det er en højt intelligent Race, der har

voldt Englænderne en Del Besvær, inden de nu er komplet loyale. Flere formelige Krige har Englænderne maattet føre med dem, blodige, hvorom Mindesmærker over faldne Englændere vidne. Den sidste Krig var i 1863. Maorierne er nu ligestillede med Hvide, der sidder 4 Maorier i Parlamentet, og den bedste Kender af Maorierne, den gamle Forfatter Elsdon Best i Wellington, fortalte mig en Dag, at disse 4 Maorier i Virkeligheden var Parlamentets bedste Talere.

Klima, Beskaffenhed og Vegetation.

N. Z. ligger mellem den 34. og 48. Breddegrad, har tempereret Klima, udpræget Øklima; ingen Del af Landet er over 75 miles fjærnet fra Havet, Nordøen er jo langt den varmeste, kun yderst sjælden forekommer Nattefrost selv om Vinteren der. Nedbøren rigelig. Det er nærmest et ideelt Klima og betinger for Husdyr de bedst mulige Betingelser; ogsaa paa Sydøen, hvor Kreaturerne gaar ude Aaret rundt; men paa Sydøen havde de maa-ske nok bedst af at have en Stald at ty ind i til Tider om Natten i Vintermaanederne.

Paa begge Øer findes, navnlig paa Vestkysten af Sydøen, høje Bjerge, der hæve sig til over 12,000 Fod, en Del af vulkansk Oprindelse. Paa Sydøen er 9,6 % af Arealet ca. 5000 Fod over Havet; paa Nordøen 0,2 %. Der er paa Nordøen Landskaber, hvor Geysere sende kogende Vandsøjler højt i Vejret, Søer med dampende Vand, Masser af store Huller i Jorden, hvor Svovl og Mudder koger og bobler, sendende stinkende Damp op, der kan lugtes paa lang Afstand. Det er i Egnen omkring Rotorna, hvor en Vulkan — Tara Wera — i 1886 havde et voldsomt Udbrud og ødelagde store Strækninger med Aske og Mudder. I en Maorielandsby kan man se Kvinderne vaske Tøj og koge Mad i Bække og Kilder med kogende Vand.

I Bjærgene findes gode Kul, hist og her Guld; Værdien af Guld frembragt til 1924 beløber sig til 90,863,000

£. Sølv og Kobber findes ogsaa. Paa Nordøen findes i Jorden, hvor Skovene af de mægtige Kauritræer har staaet, en Harpiks, — Kaurigum — der anvendes til Fernis og Linoleum; den har indbragt ca. 21 Millioner £.

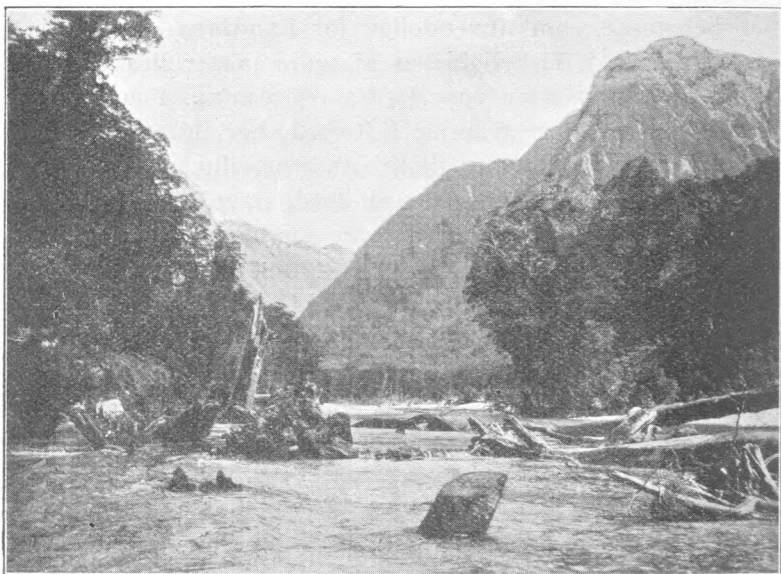
Af Nordøens Areal — med rundt Tal 28 Millioner Acres — 1 Td. Ld. = 1,36 Acre — er ca. 14 Millioner Acres anvendelige for Landbrug, af Sydøens ca. 37 Millioner Acres de 13 Mill.; men af disse Arealer, der er betegnede som anvendelige for Landbrug, er uhyre Strækninger i Virkeligheden af saare mager Beskaffenhed, men de afgiver ypperlig Faaregræsning. Paa Nordøen ser man kun grumme lidt Sæd, her ligger Jorden mest i permanent Græs til Kreaturerne, glimrende; men paa Sydøen dyrkes der megen Sæd, navnlig Hvede og Havre, og man træffer der ideelle Afgrøder. Nogen Træfrugt dyrkes ogsaa, men langt fra som i Tasmanien og Australien.

Dejlige Skove ser man rundt i Landet, Træer, der i Dalene hæver sig til ca. 200 Fods Højde, Masser af de dekorative Bregnetræer og den rent ny zealandske Palme — Kaalpalmen. Langs Søer og Floder, paa Bjærgskrænter, i de store Moser og Sumpe, ser man denne kønne Palme alle Vegne, hyppigst isoleret, men ogsaa i smaa Klynger. I Sumpene gror den vilde Hør, der anvendes til Hamp. Den kan dække store Arealer og nu i Sommertiden, hvor dens langstilkede brunrøde Blomster giver hele Sumpen Farve, virker den kønt. Den ene-bærlignende træagtige Busk, Manuka — nu skinnende af hvide Blomster dækker square mile efter square mile af den magre Jord — svarende til vor Hede — iblandet Masser af Gyvel med knaldgule Blomster.

Busken — Urskoven — i N. Z. er vidunderlig. Kæmpetræerne overspundne af Slyngplanter; mærkelige Snylteplanter, der i Toppen af udgaaede, ellers nøgne Stammer, danner en hel lille Krone; Misteltenen, som jeg i denne Tid har set blomstre, saa dens dybrøde Blomster gav Trækronerne Indtryk af at staa i Blomst.

At se en Bjærskrænt klædt af den new zealandske Bøg med de meget mørkegrønne Blade, men Kronen skinnende i Solen af Misteltenens blodrøde Blomster er et Pragtsyn, man skulde tro, at det var Træet, der blomstrede.

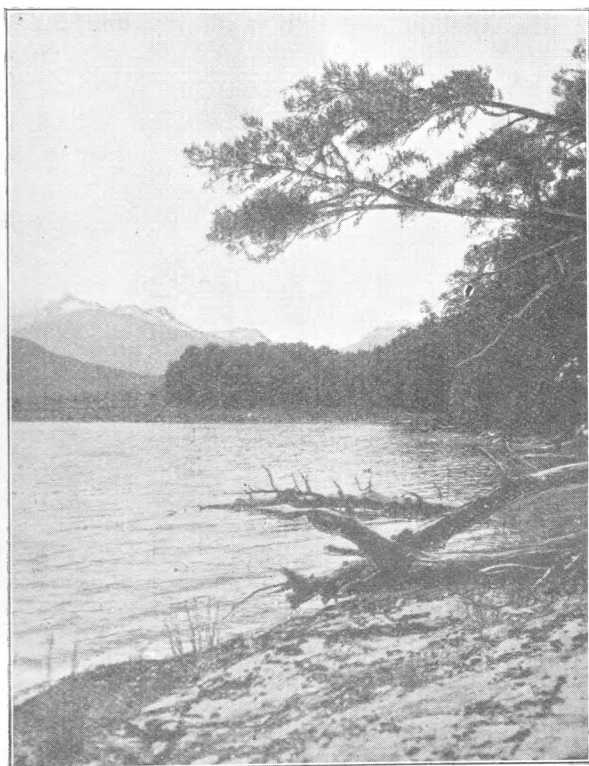
Begge disse dejlige Øer har jeg nu været igennem fra Nord til Syd, krydsende i Zig-Zag fra Øst til Vest,

Clinton Flod. Træerne Rødbøg.

med talrige Ophold i Skove og smaa Byer, hvorfra jeg har gjort lange Ture i Automobil eller Fodture ud i Landet, besøgende Farmere, Mejerier og Osterier; vandret med Stok i Haand Dage i Træk, gennem Urskoven i Bjærgene ad smaa mosbløde Stier, langs brusende Elve med krystalklart Vand, hvor man ser Masser af Laksørred staa i den stride Strøm eller Kæmpeaal — op til 10—12 Pd. — der langsomt bugter sig hen ad den hvide Sandbund. Paa de snedækte Tinder smelter Sneen, og det ene lille Vandfald ved Siden af det andet

bruser og plasker ned ad Bjærgsiderne, paa Afstand ser de ud som Søvaarer i Bjærget; snart høres Floden som Vindens Susen i fjærne Trækroner, snart som Larmen og Brusen, naar den styrter ned over mægtige Sten og Kæmpestammer, der er væltet ud i den.

Diamond Lake.
Skoven i Baggr. til højre er Rødbøg.

I Træerne fløjter og sludrer Kakaduerne; den new zealandske Skovhøne — Weka — paa Størrelse og i Farve lig en godt halvvoxen Fasanhane møder jeg paa Stierne, Mutter i Spidsen for sine Kyllinger. De henrivende smaa new zealandske Vagtlter, lidt større end en Stær, mørkebrune, Fatter med en fiks lille Top og

meget vigtig, vogtende sin Flok af bittesmaa Kyllinger paa Størrelse med Oldenborrer; de pragtfulde Paradisænder i Søer og paa Floder i Reglen med 7—8 Ællinger og saa Masser af sorte Svaner, og alle disse kønne Fugle er ganske tamme. Her jages og forfølges de ikke som i Danmark, hvor snart hvert Dyr flygter rædselslagent paa $\frac{1}{4}$ Mils Afstand. Jeg har været ved den ca. 40,000

Buller gorge og Buller river.

Acres store Ellesmear Sø paa Sydøen, hvor hele Arealet altid er fredet. Der saa man utallige Vildænder og vel 1000 sorte Svaner med Unger — alle saare tamme. New Zealænderne elsker deres Fugle og Dyr, og al Handel med Vildt er forbudt. Derved opnaas, at kun virkelige Jægere skyder og undgaas de modbydelige Massemyrderier, der finder Sted i Danmark, i Vaager og paa Fjorde. Store Søer har jeg sejlet over med saa klart Vand, at man saa de mange Laksørred selv paa betydelig Dybde. Disse Søer findes navnlig paa Sydøen,

der er Søer paa op til 238 sq. m. og en Dybde indtil 1450 Fod, somme beliggende over 2000 Fod over Havet. Derfra faar N. Z. Lys og Kraft.

I nedenstaaende Linier skal jeg give en kortfattet Beskrivelse af de politiske og økonomiske Forhold samt af de Virksomheder, der antagelig kan interessere Læsere af »Tidsskrift for Landøkonomi«.

Som der er bleven vist mig stor Gæstfrihed og Hjælpsomhed i Australien, er der ikke bleven det mindre her i N. Z.; jeg skylder Konsul Dahl i Palmerston North, adskillige Ledere og Ejere af Mejerier, Farmere samt Embedsmænd i Skov- og Landbrugsministeriet i Wellington stor Tak.

De politiske og økonomiske Forhold.

Som alt nævnt kom N. Z. først i Forbindelse med Europa efter 1769. De første engelske Kolonister var i det væsentlige Hvalfangere, der for egen Regning bosatte sig, og man skal helt op til 1840, før der kan blive Tale om virkelig Indvandring med systematisk Kolonisation for Øje, saa i Virkeligheden er Staten N. Z. kun 84 Aar gl. Efterhaanden som Folkemængden steg, opnaede den successivt politisk Selvstyre. Nu er N. Z. en komplet selvstændig Stat i Tilknytning til England med en engelsk Generalguvernør som Mellemlid. Der er Tokammersystem efter engelsk Mønster med 21aarig Valgretsalder for Mænd og Kvinder. Landet er udpræget demokratisk, Standsforskelle kendes ikke. Sikkert er N. Z. den af de engelske Kolonier, der føler sig stærkest knyttet til Moderlandet, og i ingen anden Stat i Verden findes der i disse urolige Tider, hvor bitre Klassekampe præger Landenes Politik og Ministerium afløser Ministerium med faa Maaneders Mellemlid, en saadan politisk Ro og Fred og Fasthed i Administrationen som her i N. Z. Dette skyldes naturligvis først og fremmest den besindige Befolkning, men for en stor Del ogsaa, at N. Z. har haft det Held i Premierminister Massey — en tidligere Farmer

— at finde en fremragende Politiker, pletfri, uegennyttig, fast, en Statsmand, der har givet Parlamentet en god Tone og som har forstaaet at samle de to største Partier: Reformpartiet og det liberale Parti under sin Ledelse. Han har regeret i 12 Aar i Træk og sidder den Dag i Dag med en overvældende Majoritet. Af Under-

Den danske Kirke i Palmerston North.

husets 80 Medlemmer er de 17 af Arbejderpartiet, 4 Maorier, Resten tilhører de to ovennævnte Partier, men der findes næppe nogen forstandig Arbejder, der ikke anerkender Ned Masseys Statsmandsevner. Roligt og fast ledede han Landet under og efter Krigen i saare vanskelige Tider, kun faa Strejker har der været i N. Z., og Arbejderne har ganske de samme høje Lønninger og begrænsede Arbejdstid som f. Eks. i Australien, hvor der har været og stadig er ødelæggende Strejker. Hvil-

ken Velsignelse for et Land at have slig ledende Politiker. Men det har ogsaa været et andet Kontingent, der har taget Land i N. Z. end i Australien. I dette blev Grundlaget af Kolonisationen — som omtalt i den tidligere Artikel om Australien — foretaget af deporterede Straffefanger; og der har i N. Z. ikke været Indvandring af Eventyrere, Guldsøgere og urolige politiske Elementer fra forskellige Lande, som i Australien. Befolkningen er ren engelsk eller skotsk. Jeg vil dog i denne Forbindelse nævne, at der har før i Tiden været en for-

Den danske Kirkegaard i Palmerston North.

holdsvis stor Indvandring af Danske — maaske mest Sønderjyder efter 1864 — og disse nyder stor og berettiget Anseelse. Danske anlagde paa Nordøen en Koloni og gav den Navnet »Dannevirke«, en By bærer den Dag i Dag det smukke gamle danske Navn. Indenrigsminister Russell omtaler i sin Bog »New Zealand Today« disse danske Kolonister i høje Toner for deres Flid, Dygtighed og tiltalende Karakter, Mønstre paa gode Kolonister. Under mit Ophold i Palmerston North og dens Omegn besøgte jeg en Del af mine udvandrede Landsmænd, der i Palmerston North har deres egen

Kirke, hvor der bliver prædikeret paa Dansk af den gamle Pastor Christensen, én fordreven Sønderjyde, og hvor jeg paa Kirkegaarden saa den danske Afdeling, hvis Grave rummer mangen brav Dansker.

I Verdenskrigen stillede N. Z. ca. 110,000 fuldt udrustede Mand paa Benene, som ved Galipoli, i Ægypten og senere i Frankrig viste sig som fortræffelige Soldater — men ca. 58,000 af disse unge tapre Mænd maatte lade deres Liv, et haardt Kontingent for en lille Nation paa $1\frac{1}{4}$ Million. Men New Zealænderne har ikke glemt dem. Der findes ikke nogen selv ganske lille By i Landet, hvor der ikke findes Mindesmærke over Byens og Omegnens faldne Sønner.

Statsgælden beløber sig til 222 Mill. £; ca. 165 £ pr. Hoved. Siden 1914 er Statsgælden vokset med 127 Millioner £, hvoraf 77 Mill. er gaaet med til Krigsoms-kostninger. Det er selvsagt en stor Gæld for et Land med kun $1\frac{1}{4}$ Mill. Indbyggere; men man maa huske paa, at den ny Stat kræver mange Penge til Landets Udvikling, til Jærnbaner, Veje, Skoler o. s. v., men at der ogsaa ligger et vældigt Reservoir af endnu urørte Værdier. Statsindtægterne er stærkt stigende; Eksporten af alle Slags Fødevarer, saasom frossen Faare- og Lam-mekød, Uld, Smør og Ost, er stærkt voksende, hvad jeg senere anfører Tal for.

Hovedskatterne er Grundskat og Indkomstskat; at New Zealænderne ikke er saa haardt beskattede som Fætrene i Australien eller Moderlandet viser omstaa-ende Tal fra sidste Regnskabsaar.

N. Z. er ikke saa protektionistisk som Australien. Der er høj Told paa al Slags Luksus: Vin, Whisky, Tobak, Silke o. s. v., men f. Eks. alle Slags Landbrugs- og Mejerimaskiner er toldfri.

Indkomst	Skatteyder. Gift. Antal Børn	Indkomstskat					
		N. Z.	Ny Syd Wales	Victoria	Queensland	Syd Austr.	England
£		£ sh. d.	£ sh. d.	£ sh. d.	£ sh. d.	£ sh. d.	£ sh. d.
400	0	3 12 0	14 6 7	9 19 1	13 16 10	12 0 9	15 3 9
400	2	0	5 9 6	5 7 0	7 7 8	7 11 2	8 2 0
400	3	0	1 7 10	3 7 10	4 15 0	5 13 3	5 1 3
600	0	10 16 0	34 19 2	27 9 2	36 17 6	26 16 8	45 11 3
600	2	7 4 0	24 0 3	20 13 7	27 12 9	21 6 1	31 7 9
600	3	5 8 0	19 0 11	17 11 9	23 7 9	18 16 9	25 6 3
800	0	31 10 0	59 13 2	45 5 8	67 4 6	46 6 6	86 1 3
800	2	25 4 0	48 10 4	38 10 4	56 12 10	40 16 2	71 17 9
800	3	22 5 7	43 4 7	35 6 3	52 2 5	38 4 7	65 16 3
1000	0	54 0 0	83 15 11	61 18 5	103 3 5	65 17 7	126 11 3
1000	2	45 17 8	71 9 9	55 8 11	92 8 10	59 8 1	112 7 9
1000	3	42 1 7	65 10 3	52 7 9	86 9 5	56 6 11	106 6 3

Skovene.

Kommer man til N. Z. direkte fra Australien, fra de store Prærier i Tørkezone, fra de uendelige Eukalyptusskove med den lidt triste Tone deres graagrønne Blade giver Landskaberne, fra den »døde Skov« med dens hvidgraa Stammer og Stubbe, fra Farmene uden Haver eller levende Hegn, da synes N. Z. helt europæisk. I Modsætning til Australien, hvor man kun ser Eukalyptus, træffer man her i Byerne som Alleer, paa Landet i Haverne og de smaa Lunde omkring Farmene alle Slags Løvtræer, der er Ahorn, Alm, Ask, Eg og Lind, hist og her Bøge samt hyppigt Alleer langs Vejene af de slanke Pyramidepopler og Fyr i Mængde som Læbælter og Plantager. Alle disse Træsarter er jo indførte og trives glimrende. Foruden de indførte Træsarter har N. Z. sine egne, der klæder ca. 18 % af Landet = 12,600,000 Acres med Skov. Ilde er der faret frem mod de new zealandske Skove; Nybyggerne for naturligvis

frem med Ild og Økse, hvor de tog Land; men det er nu ikke saa meget dem, der har forvoldt Ødelæggelse — der var Land nok, der ikke var skovbevokset — nej det er Savværkerne, eller som de her kaldes: Savmøllerne. I et nyt Land er der saa meget for Administrationen at tage Vare paa, og først sent stoppede Regeringen den skaanselsløse Hugst. I 1866 var der ca. 23 Mill. Acres med Skov; nu som ovenfor anført 12¹/₂ Million. Først i 1919 blev der oprettet et selvstændigt Skovdepartement med Skovdirektør og Stab. Af N. Z.s ca. 19,000 square miles Skov er nu de 11,500 Statsskov. Al Hugst er kontrolleret, og der er taget fat paa Plantning. Aarlig planter Staten ca. 10,000 Acres til, mest paa mager Bund, og private animeres paa forskellig Maade af Staten til at plante. Jeg har været i en af Statens Plantager. Den bestod af forskellige Afdelinger med Lærk, Skovfyr, Waimouthsfyr, Douglas m. m. alt i ren Bestand. Den er anlagt paa saare mager Bund i lave Bjerge; men det gode Klima hjælper, der var glimrende Vækst. Det er den ældste Plantage Staten har anlagt, ca. 30,000 Acres stor. Der er begaaet den Fejl i Begyndelsen, at der er plantet for tæt; det kniber at faa hugget igennem rettidig. Nu, da virkelig uddannet Forstpersonale administrerer, er denne Fejl ændret. Trods den altfor tætte Bestand og manglende Gennemhugst var der endnu ikke Sygdom; derimod har jeg mange andre Steder set Rødgran — den fandtes ikke i denne Plantage — slemt hærget, antagelig af Trametes.

Kauri.

Det Træ, der i de new zealandske Skove opnaar den største Størrelse og er det kostbareste, er Kauritræet — *Agathis Australis* — der opnaar en Højde af ca. 150 Fod og en Diameter af ca. 20 Fod. Det har ofte en blank Kævle op til 100 Fod. Det er ikke et Træ en Fader planter til sin Søn, det er et af Verdens langsomst voksende, der først ca. 1000 Aar gammelt opnaar

sin fulde Størrelse, man mener at kende Træer, der er ca. 3,600 Aar gamle. Det er et glimrende Gavntræ, meget kostbart, og det er den Træsart, Savværkerne har været mest ude efter. Kauriskovene er nu meget begrænsede, findes kun i den nordligste Del af Nordøen og er N. Z.s smukkeste og mest karakteristiske Skove med en tæt Underskov af Bregnetræer, subtropiske Planter og Buske, Lianer og mærkelige Slyngplanter paa de mægtige Stammer og Grene. Træet, der selv sagt er meget haardt og varigt, anvendes til Skibsbygning, Broer, Værfter, Jærnbaner o. s. v., og jeg har set saare kønne Møbler af dets gulbrune Ved med en Mængde mørkere Pletter. Foruden at afgive Gavntræ tappes det for Harpiks, og som tidligere omtalt, findes der store Arealer, hvor man fra tidligere Skove finder Harpiks i Jorden — meget kostbar; den er meget smuk, skinnende lysegul og klar som den fineste Rav.

Rimu.

Hovedtræet i Skovene er Rimu — *Dacrydium cupressikum* — ogsaa kaldet Rødfyr, det udgør ca. 50 % af Træproduktionen. Det naar op til ca. 130 Fods Højde med 3 Fods Diameter, almindeligvis er der ca. 70 Fods ren Kævle, og findes i saa at sige alle Skove, lige op til ca. 2,500 Fod over Havet. Det anvendes hovedsagelig til Bygninger — næsten alle Huse paa Landet og i de mindre Byer er af Træ; men ogsaa til Møbler og Paneler egner dets rødbrune Ved sig udmærket; jeg har set saare kønne Paneler af Rimu, der ikke var ulig Mahogni.

Andre hyppigt forekommende Træer og meget anvendte er Totara — *podocarpus totara* —, Kahikatea eller Hvidfyr — *podocarpus dacrydioides* —, hvoraf navnlig alle Smørkasserne laves. Og saa er der de new zealandske Bøge. Af disse er der meget store, smukke Skove, mest i ren Bestand. Der er 2 Arter: Rødbøg — *Nothofagus fusca* — og Sølvbøg — *Nothofagus menziesii*.

Rødbøgen har ikke Navn efter Bladene, de er skinnende, meget mørkegrønne, men efter sit blegrøde Ved. Den gror paa begge Øer, men hyppigst ser man den i de store Kløfter og Dale i Bjærgene paa Sydøen, hvor der er prægtige Skove af den. Træet bliver godt 100 Fod med 10 Fods Diameter og anvendes til Møbler og Kasser. Det gaar meget højt op i Bjærgene. Foruden disse mest anvendte og hyppigst forekommende Arter, er der mange andre som Matai eller Sortfyr — *podocarpus spicatus* — og Miro — *podocarpus ferruginens*.

Totaleksporsten af Tømmer fra N. Z. har i de senere Aar været:

1920	4,477,085	Cub.ft	til	Værdi	484,945	£
1921	5,217,616	—	-	—	644,996	£
1922	4,089,192	—	-	—	530,087	£

Landbruget. Faar.

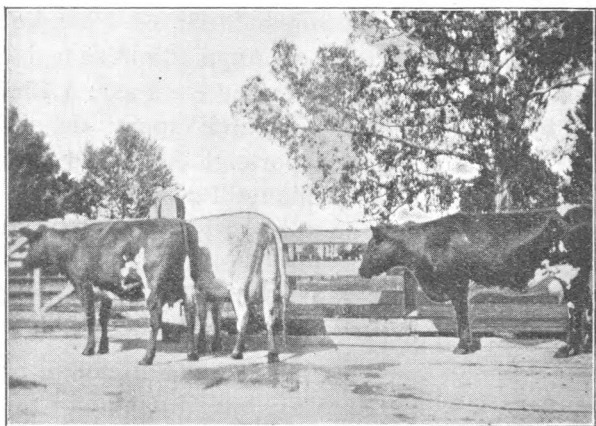
Ligesom i Australien er paa N. Z. Faaret det mest udbredte Husdyr og forekommer i forholdsvis større Antal end i Australien og maaske noget andet Land. Antallet er ca. 25 Millioner. Alle Vegne forekommer de; Tusinder, maaske Millioner Faar, er passeret mit Blik paa min Rejse gennem Landet. De lavere skovløse Bjærg og Klipper er hvidplettede af Faar, paa de endeløse flade Sletter med det gule, tottede Græs myldrer det ogsaa med Faar. I denne Tid klippes her, ganske som beskrevet i Artiklen om Australien; kommer man kørende i Auto gennem de store Sletter, ser man ofte mægtige Støvskyer paa lang Afstand, det er Faareflokke paa Vej til Klippestationen. Man mindes uvilkaarlig det glimrende Billede af Don Quicote med Følgesvend, der fra Højen skuer ned paa den sig nærmende fjendtlige Hær: Faareflokke; det er ikke behageligt at møde dem, men ganske morsomt at se Skuespillet med Ryttere og Hunde, der driver den store Flok Faar med brægende Lam frem. Man indhyles i en Støvsy, der holder sig maaske $\frac{1}{4}$ Mil. Der findes ikke paa N. Z.

saa store Faarefarme som i Australien. Gennemsnitlig er Flokkene paa 1,100 Stkr. Der er godt 23,000 Faarefarme i N. Z., deraf er kun 176 oppe paa mellem 10 og 20,000 Faar og kun ca. 40 over 20,000. Det fugtige Klima egner sig ikke fuldt saa godt for Merinosfaar, som i Australien er de dominerende; her er det Rommey, men adskillige andre Racer som Lincoln, Border Leicester og South Down er ogsaa almindelige, hyppigt krydsede med Merinos; der importeres Merinosvæddere fra Australien. Ovennævnte Faareracer er jo særlig Kødfaar, hvorfor der ogsaa finder en stor Eksport af frosne Faare- og Lammekroppe Sted; og Faarekød det faar man Morgen, Middag og Aften alle Vegne i N. Z. Hovedeksporten fra N. Z. stammer fra Faar; i 1897 udgjorde Uldeksporten 47,9 % af al Eksport; de sidste 5 Aar 1919—1923 er der eksporteret for 60 Millioner £ Uld. I 1923 over 300 Millioner Pd. Uld til en Værdi af ca. 15 Mill. £ — foruden et meget stort Hjemmeforbrug — og over 500 Mill. Pd. frossen Faare- og Lammekød til en Værdi af over 9 Mill. £; disse Tal vil langt blive overgaaede i dette Aar.

Køer.

I faa Lande findes der bedre Betingelser for Mejeribrug end i N. Z. og navnlig paa Nordøen, hvor Sommertemperaturen er ca. 65° Fahrenheit og i Vintertiden ca. 50°. Paa Sydøens sydlige Del tror jeg dog nok, at Køerne til Tider lider en Del om Vinteren, de afmagres, og det kunde nok betale sig at have nogle gode Læskure eller Stalde. Lidt skuffet blev jeg af de new zealandske Besætninger. Der er ca. 1,500,000 Køer paa N. Z. — noget lignende som i Danmark — men deraf er kun ca. 20,000, altsaa kun ca. 1½ % af ren Race, hele Resten er saare sammenblandede Individuer, Korthorn, Ayrshire, Holstensk og Jersey krydset sammen uden virkelig Plan; i Reglen ser man en Jerseytyr blandt de komplet uensartede Køer i alle mulige Farver. Denne

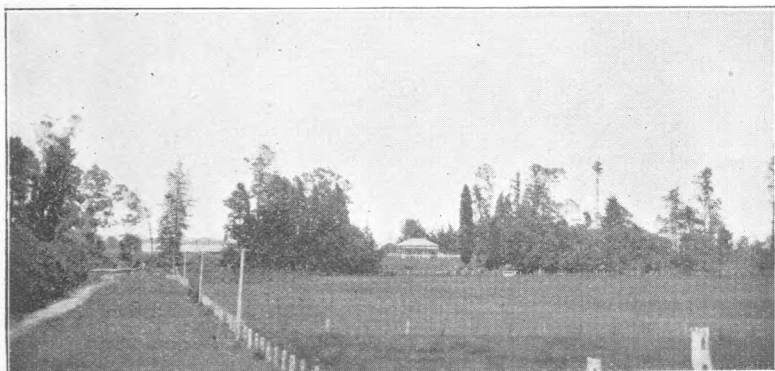
Mangel paa System hindrer jo enhver virkelig Kontrol, det er umuligt at forbedre gennem Tillæg paa den Maade. Naar N. Z. har en højere Gennemsnitssmørmængde pr. Ko — 204 Pd. Smør sidste Aar — end Australien, beror det paa det bedre Klima, næppe paa bedre Køer. Men der bliver nu arbejdet stærkt paa at faa Farmerne til at gaa over til rene Racer, og de er begyndt saa smaat; jeg har besøgt flere, der netop havde solgt den blandede Besætning og anskaffet ren Race, og der findes aldeles glimrende, rene Besætninger af Jersey-,

Milking Shorthorn. Ruakura Forsøgsgaard.

Holstensk-, Ayrshire og Milking Shorthorn. Navnlig har jeg set nogle ypperlige Jersey paa Nordøen i det bedste Mejeridistrikt omkring de smaa Byer Cambridge og Hamilton. Der var Køer med 10,000 Pd. Mælk og godt 1000 Pd. Smør, og de var ikke bange for at give Penge ud til Nyanskaffelser; de købte unge Tyre, Kvier og Køer fra Jersey, der stod dem i mange Penge; en havde givet 7,000 Kr., en anden 13,000 Kr. for 2 Aars Tyre, 12,000 Kr. for en Ko, men naar Farmerne begynder at anskaffe rene Besætninger, bliver det sikkert en god Forretning for dem at sælge Avlsdyr. Den bedste

Besætning jeg har set paa N. Z. var en holstensk. Det var mægtige Køer paa 12—1400 Pd. og ideelt byggede. Farmen var paa 200 Acres ypperlig Jord og havde over 150 Kreaturer, deraf 80 Køer. Besætningen var under Statskontrol og Regnskabet viste flere Køer paa godt 100 Pd. Mælk daglig, og ca. 100 Pd. Smør om Maaneden efter Kælvningen; 20,000 Pd. Mælk om Aaret og 1000 à 1200 Pd. Smør. Paa Dyrskuet i Palmerston North havde Farmeren Mr. Green afslaaet et Bud paa ca. 16,000 Kr. — 1 £ regnet til 18 Kr. — for en 1ste Kalvs

Typisk N. Z.s Farm.

Kvie; han havde solgt flere Tyre til Argentina. Paa Statens Forsøgsgaard — Ruakura — som jeg besøgte, holdtes baade Jersey og Milking Shorthorn for at kunne vise Farmerne Regnskab over flere Racer; Jersey passende for mindre Farme, M. S. for større. Der er altsaa en voksende Bevægelse for at komme ind paa rene Racer, og der er ogsaa godt Materiale at arbejde med. Og det maa være en ren Fornøjelse at være Opdrætter i N. Z. Kalvene fødes paa Græs, tilbringe hele deres Liv i frisk Luft med naturlig Føde i rigeligt Maal; derfor er 1 Aars Kvier ogsaa som vore 2 Aars og kælv allerede som 1^{1/2} Aars.

Kreaturfarmene.

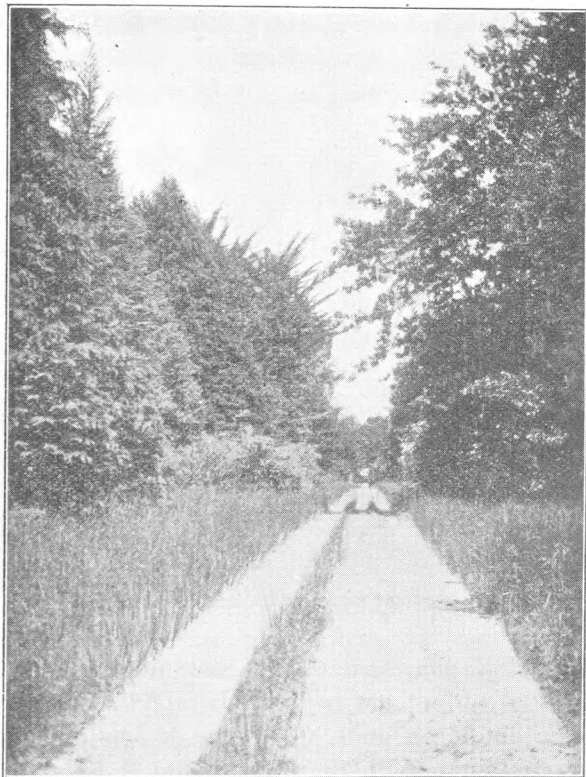
Der er et ganske andet Præg over de new zealand-ske Farme end over de australske. Som Regel fører en Allé af Ahorn, Alm eller Lind op til Beboelseshuset, der altid er af Træ, omgivet af en lille Have med kønne Blomster. Om de forskellige Markskifter er der Læbælter af Fyr eller Tuja; paa de større og ældre Farme smukke Lunde og smaa Plantager, langs Vejene levende Hegn! Paa Nordøen ser man som omtalt kun saare lidt Sæd; al Jorden ligger i permanent Græs; dog dyr-

Typisk N. Z. Farm.

ker adskillige lidt Roer til Vintertiden, og der bjærges noget Hø. Disse Græsmarker er nærmest ideelle. Jeg saa paa Ruakura Forsøgsgaard en Græsmark, der havde ligget i 50 Aar, med en Pels saa tæt og uden Pletter. Bundgræsset var en Kløverart — Subterranean — og paa Farmene jeg har besøgt paa Nordøen var 25—35aarige Græsmarker almindelige — aldeles glimrende med forskellig Kløver, Rajgræs, Hundegræs m. m. Farmerne giver Græsmarkerne Kunstgødning, 2—300 Pd. Superfosfat og Guano pr. Acre. Farmene er i Reglen fra 150 til 300 Acres; de store Farmes Tid er forbi; de er næsten alle stykket ud i mindre; jeg var dog paa en

med 700 Acres og 300 Køer; Farmeren Mr. Taylor leverede i denne Tid ca. 9,000 Pd. Mælk om Dagen; hans Besætning var Milking Shorthorn. Der holdes almindelig 120—130 Kreaturer paa 200 Tdr. Land; Udbyttet af jævnt gode Køer var fra 16—20 £ pr. Ko om

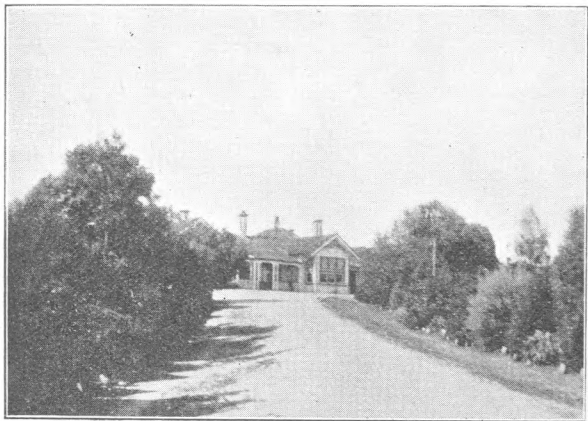
Opkørsel til en N. Z. Farm.

Aaret i disse Aar. Paa Sydøen dyrkes megen Sæd og Roer. Der er glimrende Afgrøder af Hvede og Havre.

Mejerier og Osterier.

Der er paa N. Z. 156 Mejerier, hvor der udelukkende laves Smør, 295 Osterier og 64 Mejerier, hvor

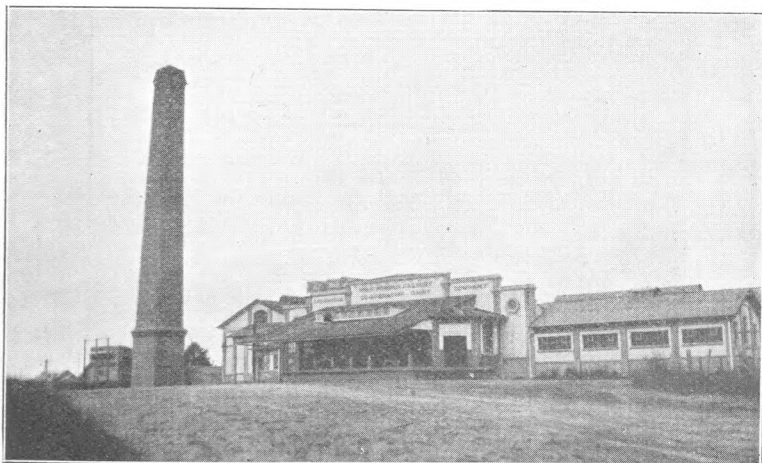
der laves baade Smør og Ost. Der er Mejerier med ikke 50 Leverandører, der kun producerer 4 til 7 Tons Smør aarlig, og der er Mejerier med en Produktion op til 2,600 Tons Smør aarlig. De store Mejerier er som Regel ypperlige, praktisk indrettede med fortrinlige Maskiner, rene og velholdte; derimod har jeg set adskillige ældre, der har været saare forældede og snuskede — med et mildt Udtryk. Naar N. Z. paa Markedet opnaar betydelig højere Pris for Smør end Australien,

Opkørsel til Ruakura Forsøgsgaard.

beror det ikke paa, at der laves saa meget bedre Smør i N. Z. Tværtimod, det bedste australske Smør er efter vor Smag fuldt saa godt, men Grunden er den, at medens Australien spiser Hovedmassen af 1. Klasses Smør selv og af Eksporten sender $\frac{2}{3}$ 2. Klasse til England, saa sender N. Z. kun 1. Kl., desuden har N. Z. ikke saa udpræget Sæsonleverance, kan levere mere jævnt end Australien, hvad der giver et mere solidt Marked. Der findes ikke i N. Z. en Lov som i Australien, hvorved Autoriteterne kan tvinge Farmerne til at ombygge forældede Mejerier; derfor ser man flere af den Slags i N. Z. end i Australien. Men som sagt her findes store

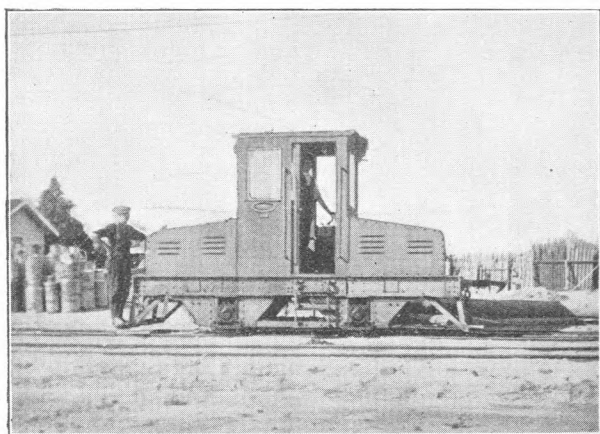
og komplet moderne Mejerier. Der er t. Eks. paa Nordøen en Samling store Mejerier under fælles Ledelse: »The N. Z. Cooperative Dairy Co.« Det bestaar af 14 Mejerier og 16 Osterier. Dets Produktion beløb sig sidste Aar til 20,020 Tons Smør, 3,456 Tons Ost, 3,842 Tons Tørmælk og 826 Tons Casein, hvilket hjembragte $4\frac{1}{2}$ Mill. £. Der er ca. 8,000 Leverandører med ca. 400,000 Køer. Et af disse Andelsmejerier blev vist mig. Der var til dette Mejeri 800 Leverandører med ca. 40,000

Hautapu Mejeri med 14,000 Køer, 400,000 Pd. Mælk i Sommertiden daglig. 1500 Tons Smør om Aaret; ca. 300 Tons Cheddar Ost.

Køer. Der blev lavet ca. 2,300 Tons Smør aarlig; der blev ikke centrifugeret her, men der indgik i denne Tid ca. 70,000 Pd. Fløde daglig. Smørret blev tilsat 1 % Soda til Preservering, $2\frac{1}{2}$ % Salt, desuden fabrikeres der ca. 800 Tons Casein aarlig; man regner at der gaar 100 Pd. skummet Mælk til $2\frac{1}{2}$ Pd. Casein. Denne blev solgt i England for ca. 60 £ pr. Tons. Det var saare interessant at se dette store udmærkede Mejeri i Virksomhed. 6 store Kærner lavede Smørret. I Smørafdelingen beskæftigedes 33 Mand. Mejeriet havde sit eget lille

elektriske Lokomotiv, der fra det private Spor rangerede Jærnbanevognene ind paa Hovedsporet. I Tilknytning til Mejeriet var der en stor Smørkassefabrik, der fyredes under Kedlerne væsentlig med Spaaner, der fra Kassefabriken gennem en stor Blæser blev ført til Maskinrummet. I Kassefabriken blev 40 Mand beskæftigede, og daglig blev der lavet 10,000 Kasser. Det var uhyre interessant at se disse fra Kævler at blive til Kasser i Løbet af faa Øjeblikke; der var vældig Fart i Arbejdet. Mejeriet havde sin egen store Tømmerplads og Træ-

Elektrisk Lokomotiv. Frankton Mejeri.

tørreteri; 5,500,000 Fod Tømmer passerer aarlig derigennem.

Som tidligere nævnt har de fleste Farmere Malkemaskiner, hvilket ikke er til Gavn for Smørrets Kvalitet, og saavel Mejeribestyrere som Mejeriejere beklager sig over, hvor megen daarlig Mælk og Fløde, de modtager; mange Farmere centrifugerer selv. Malkemaskinerne bliver ikke holdt ordentlig rene. Nu synes der at blive taget ret kraftigt fat paa dette Uvæsen. Det gaar lettest for de store Mejerier at holde Farmerne til Ilden, værre er det for de smaa, hvor Mejeribestyreren er mere af-

hængig af Farmerne; han kan ikke saa godt kassere fordærvet Mælk og Fløde. Vi kender godt i Danmark, hvor ubehageligt det er for Mejeristen at skulle returnere sur Mælk om Sommeren. Men jeg har set Cirkulærer til Farmerne fra Ledelsen af større Mejerier, der meddelte, at al uren eller fordærvet Fløde efter den og den Dato vilde blive kasseret paa Mejeriet.

Som nævnt ovenfor er der et betydeligt større Antal Osterier end Smørmejerier. Der laves saa at sige udelukkende Cheddarost, som er en meget stor Eksportartikel. Almindeligvis bruges der 10—11 Pd. Sødmælk til 1 Pd. Ost.

New Zealands Eksport af Mejeriprodukter.

N. Z. er som skabt for Mejeriprodukter, og denne Virksomhed har ogsaa i Aarenes Løb udviklet sig stærkt; i de senere Aar med rivende Fart. Nedenstaaende Statistik viser de sidste 10 Aars Eksport af Smør og Ost i Cwt. fra N. Z. samt Englands Import de 3 sidste Aar fra forskellige Lande:

	Eksport af Smør i Cwt.	Eksport af Ost i Cwt.
1914.....	434,067	863,776
1915.....	420,144	817,258
1916.....	358,632	949,416
1917.....	254,397	885,751
1918.....	431,023	883,445
1919.....	345,818	1,572,355
1920.....	312,009	1,222,070
1921.....	898,478	1,368,786
1922.....	1,120,200	1,161,196
1923.....	1,250,140	1,441,460

Eksporten i dette Aar vil langt overgaa et hvilket som helst af ovenstaaende Aar.

Englands Import af Smør de 3 sidste Aar:

Fra	1921 Cwts.	1922 Cwts.	1923 Cwts.
Finland.....	65,211	117,274	116,076
Sverrig.....	808	16,554	39,202

	1921	1922	1923
	Cwts.	Cwts.	Cwts.
Danmark.....	1,250,176	1,423,796	1,862,295
Holland.....	63,065	78,615	174,493
Frankrig.....	542	21,157	94,389
Forenede Stater .	1,888	34,354	10,578
Argentina.....	401,354	356,158	491,256
Australien....	928,006	901,507	509,191
New Zealand..	709,381	1,103,444	1,130,765
Canada.....	43,138	154,532	39,834
Andre Lande....	60,407	61,170	657,218

Af den øverste Statistik fremgaar det, at Osteproduktionen har taget Teten i N. Z. Grunden til, at den er i saa stærk Tiltagen, beror maaske noget paa, at det er den letteste Maade for Farmerne at faa afsat deres Mælk paa; ingen Hjemmecentrifugeren og intet Svinehold til at aftage Skummetmælken; for Tiden er Ostepriserne saa høje og Smørret dalende, at det maaske ogsaa er den bedste Forretning; men der arbejdes fra Autoriteterne med Kraft paa at udvide og forbedre Smørproduktionen. Her som i Australien sendes Konsulenter ud, Kontrolforeninger dannes og en Smørkspportlov ganske i Lighed med den australske blev vedtaget her ifjor. Da jeg i min Artikel om Australien omtalte den saa udførligt, skal jeg ikke komme nærmere ind paa den her; men N. Z. har ikke et Fællesmærke for 1. Kl. Smør som Lurmærket eller Kængurumærket.

Af den anden Statistik: »Englands Totalimport af Smør«, ser man, at N. Z. er rykket nær ind paa Livet af Danmark, men det er ogsaa værd at lægge Mærke til, hvor langt »Andre Lande« i 1923 er rykket op, det er Sibirien og Østersølandene, der nu for Alvor melder sig paa Markedet.

Spørger man mig om N. Z. vil blive livsfarlig for Danmark i Smørkonkurrencen, vil jeg lade omstaaende Tal tale, jeg skal i disse foranderlige Tider ikke agere Spaamand, men kun bemærke, at N. Z. kan taale langt større Nedgang i Smørprisen end Danmark

og endda producere med Fordel; det koster dem kun forsvindende. Men hvor langt kan Danmark med sine stærkt — maaske overprioriterede Ejendomme, haardt beskattede, med høje Lønninger og den særdeles komplicerede Produktionsmetode med dyre Foderstoffer, taale, at Smørpriserne gaar ned? Og i kommende Aar vil der antagelig vælte forøgede Smørmængder ind paa Markedet fra nu snart Alverdens Riger og Lande. Man maa haabe, at Arbejdernes høje Lønninger og attraaede højere Lefefod Verden over vil bevirke en Efterspørgsel efter Mejeriprodukter, der saa nogenlunde svarer til Produktionen.

New Zealand, i Januar 1925.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1924.

IV.

Beretning fra Statskonsulent Johs. Jensen.

Den stærke Fremgang, det sønderjydske Mejeribrug har været underkastet de første Aar efter Genforeningen, vil ganske naturlig, efterhaanden som det nærmer sig det Stade, det stod paa før Krigen eller endogsaa overflyver dette, aftage en Del.

Dette synes ogsaa det forløbne Aar at bekræfte. Vel har der været Fremgang baade hvad Mælkemængden saavel som Mejeriprodukternes Kvalitet angaar, men den er mindre end de foregaaende Aar. Mælkemængden er steget med ca. 10 % og den leverede Mælkemængde pr. Ko til Mejeriet har været ca. 2700 kg eller noget nær det samme Kvantum som før Krigen. Smørrets Kvalitet er ogsaa gaaet frem, men Kvalitetsfremgangen mindskes i ikke ringe Grad af den Kvalitetstilbagegang, vi havde i Marts og April Maaned i det sydlige og østlige Jylland, takket være Opfodringen af mer eller mindre raadne Roer. Roerne var i Efteraaret 1923 bjerget under vanskelige Forhold. Regnen gjorde Veje og Marker ufremkommelige, saa det trak længe ud, før de sidste Roer blev bjerget. Mange havde lidt Frostskade, førend de blev kørt sammen, og om de fleste gælder, at de var meget snavsede. Den haarde Vinter fra Jul til hen i Februar hæmmede Roernes Omdannelse, men saa snart

Tøvejret indtraf, blev det galt, og mange Roestakke lignede stinkende Affaldshobe. De raadne Roer blev dog opfødrede, Kreaturerne aad dem gerne, og de syntes ikke at afstedkomme Fordøjelsesvanskeligheder. Men Mælken, produceret paa dette Foder, blev meget daarlig, og vi stod en Overgang paa Østkystens Mejerier og var ude af Stand til at lave godt Smør af denne Mælk. Man forsøgte med en stærk — enkelte Steder dobbelt — Pasteurisering af Fløden, kraftig Syrning af Fløden med Syre, til hvilken der var brugt Mælk, produceret paa sundt Foder. Alt blev prøvet, men intet hjalp. Først da de raadne Roer slap op, var alt paa en Gang normalt igen. En fortrædelig og uheldig Periode for vort Smør var forbi; vore Mejeribestyrere en bitter Erfaring rigere.

Mit Arbejde har ellers udviklet sig under de sædvanlige Former, dog saaledes, at jeg i Aar er oppe paa det største Antal Rejsedage, jeg nogen Sinde har haft, nemlig 291. Denne stærke Optagethed udadtil har selvfølgelig hidraget til, at mit Hjemmearbejde er skubbet til Side, mere end godt er.

Rejsedagene fordeler sig paa følgende Maade:

Mejeribesøg: I Aarets Løb har jeg besøgt 94 Mejerier, en Del af disse flere Gange og et enkelt endog syv Gange. Dette hidrører fra, at en Del Mejerier i det forløbne Aar har foretaget større Ombygninger, og at jeg i de fleste Tilfælde er taget med paa Raad baade før og under Omforandringerne. Dette Arbejde har iøvrigt trængt sig stærkt i Forgrunden i afvigte Aar og vil sandsynlig ogsaa gøre det i Fremtiden. Der er ved Mejeriernes Ombygninger og Udvidelser i Fortiden syndet meget mod den Grundlov, som bær gælde for dette Forhold, at man saa vidt gørlig ikke foretager Forandringer i eller Tilbygninger til Mejerierne, som kan volde Vanskelighed for senere Udvidelser. Derfor maa man ved et Mejeris mindre Omforandringer altid gaa frem efter en nøje gennemtænkt og gennemprøvet Plan, som kan blive

lagt til Grund for den større Ombygning, som dog en Gang kommer for de fleste Mejerier. Af Mejeribesøgene skyldes enkelte Vanskeligheder i Produktionen, men om de fleste gælder, at de er »Smaabesøg« foretaget af eget Initiativ.

Smørbedømmelser: Jeg har deltaget i 45 Bøtteudstillinger i Sønderjylland og endvidere været Dommer ved de provinsielle Udstillinger i Fredericia og Odense. Paa Forsøgslaboratoriet har jeg været Dommer ved 8 Smørudstillinger og en Mælkeudstilling. Lagerbedømmelserne har som sædvanlig optaget meget af min Tid. I sønderjydsk Smøreksporforening i Vojens og i Haderslev Smøreksporforening har jeg hvert Sted deltaget i 39 Bedømmelser. 33 Gange har jeg bedømt Smør i de sønderjydske Landmænds Smøreksporforening i Sønderborg og 9 Gange hos Smørcentralen i Aabenraa. Endvidere har jeg deltaget i Lagerbedømmelserne hos seks Eksportfirmaer i Esbjerg, 9 Gange hos tre og 11 Gange hos andre tre. Efter Opfordring fra Grosserer *Mai*, København, har jeg 25 Gange besøgt det af samme opkøbte Smør til Schweiz. Under Bedømmelser falder ogsaa de to Ostelagerbedømmelser i mit Distrikt, som jeg har deltaget i, og Forsøgsosteudstillingen i Næstved.

Foredrag: Foruden de kortere eller længere Udtalelser, jeg fremkommer med ved Udstillingerne, har jeg i Aarets Løb holdt 56 Foredrag. Fire ved Mejerimøder i mit Distrikt, fire i Landbo- og Husmandsforeningerne, et ved Undervisningsmødet paa Dalum, et ved de samvirkende jyske Mejeriforeningers Delegeretmøde i Haderslev og et i Sønderjydsk Smøreksporforening. De fleste er holdt i Mejerikredsene og har i det væsentligste handlet om Mælkens Afregning efter Fedtprocent og om Mælkens Behandling.

Møder: Jeg har deltaget i 7 Møder i Sønderjydsk Mejeriforening og 10 andre Møder i mit Distrikt. Desuden har jeg overværet en Række Delegeretmøder og andre Møder udenfor Distriktet, bl. a. Konsulentmødet

og et Møde i Landhusholdningsselskabet. Der har været afholdt 2 Syrningskursus og 2 Gerbereringskursus for Mejeribestyrere, som jeg har ledet. Som sædvanlig har jeg været Fællescensor i Fysik ved Afgangsprøverne for Mejerister paa Dalum og Ladelund. I Dagene omkring 1. Juni foretog jeg en Tur til Hamborg for at overvære den 30. tyske Vandreudstilling i Hamborg. Jeg har været med til at forberede og senere deltaget i Landbohøjskolens Ekskursion, som i 1924 var henlagt til det sydlige Jylland og afsluttedes paa Ungskuet i Haderslev.

I et Par enkelte Tilfælde har jeg været ude paa Gaardene for at give Anvisning paa Indretningen af Mælkeafkølingsbassiner. Til Slut kan nævnes, at jeg i Lighed med tidligere Aar har varetaget Sekretærposten i Sønderjydske Mejeriforening og redigeret Mejeriteksten i Nordslesvigske Landbrugs- og Mejeritidende.

V.

Beretning fra Statskonsulent Niels Pedersen.

I det forløbne Aar har jeg været paa Rejser ialt i 250 Dage, og Arbejdet har i det væsentligste været af samme Art og Udstrækning som nærmest foregaaende Aar. —

Jeg har besøgt 95 Mejerier, været Dommer ved 52 Udstillinger, hvoraf 6 Smørudstillinger ved Forsøgslaboratoriet, 2 provinsielle Mejeriudstillinger og Resten Bøtteudstillinger. Endvidere har jeg været i Udvalget for den jyske Mejeriudstilling og deltaget i Lager- og Holdbarhedsbedømmelser af Smør hos efternævnte Firmaer: 31 Gange i Nørrejydske Smørekspportforening, Skive, 21 Gange i Dansk Andels Smørekspportforening, 21 Gange hos Cooperative Wholesale Society, 18 Gange hos Maypole Dairy & Co., 19 Gange hos Grosserer V. Stilling Andersen, 19 Gange hos Aktieselskabet Stilling Andersen og 13 Gange hos Grosserer Pollack & Co., alle i Esbjerg.

Smørret fremstilles ved disse Bedømmelser i de fleste Tilfælde i Prøver paa 0,5 til 1 kg, der er gemt saa længe paa Lageret, at Smørret ved Bedømmelsen har en Alder af 14 til 21 Dage, og det kan ikke nok som fremhæves, hvilken fortrinlig Maade man derigennem har til at følge Smørrets Udvikling paa dets Vej fra Producent til Konsument og derigennem faa et tilforladeligt Billede af Smørret i den Tilstand, det præsenteres for Kunderne, og der er næppe Tvivl om, at man her er inde paa en Vej, som kan blive af overordentlig Betydning for dansk Smørs Kvalitet og derved for dets gode Omdømme hos vore Kunder, rent bortset fra, at en saadan Bedømmelse giver et ganske fortrinligt Grundlag for en Kvalitetsbetaling.

Endvidere har jeg i Aarets Løb holdt 29, Foredrag, deltaget i 21 Møder og ligesom tidligere Aar været Censur ved Afgangsprøverne for Mejerister paa Dalum og Ladelund Mejeriskoler.

Det svundne Aar har fra alle Sider været skildret som et fortrinligt Mejeriaar med en overordentlig stor Produktion og med høje Produktpriser. Næppe nogen havde turdet haabe paa saadanne Smørpriser, som opnaedes navnlig sidste Sommer og holdt sig Aaret ud. Aaret var ogsaa paa anden Maade et ejendommeligt Mejeriaar, og her vil de daarlige Fodringsforhold, som raadede forrige Vinter, sikkert erindres længe, i hvert Fald inden for Mejeribrugets tekniske Udøvere. Den stærke Regn i Efteraaret 1923 i Forbindelse med den tidlige og vedholdende Frost bevirkede, at langt den overvejende Del af Foderroerne blev meget stærkt beskadiget, og sjældent eller aldrig er der blevet givet danske Malkekøer et for Kvaliteten saa uheldigt Foder som afvigte Vinter. Ogsaa paa andre Omraader var det galt med Foderet. I ikke ubetydelige Dele af Midtjyllands kolde Jorder blev en ret stor Part af Foraarssæden staaende i Hob paa Marken og blev brugt som Foder direkte herfra den første Del af Vinteren. Det

viste sig, at Køerne taalte disse uheldige Foderforhold forbavsende godt og gav rigelig Mælk; men Foderet satte sit Præg paa Mælkens og Smørrets Kvalitet, selv om det gennem Teknikken, hvor man stod med Erfaringerne fra Krigstidens ensidige og uheldige Fodringsforhold i frisk Erindring, lykkedes at bøde ikke uvæsentligt herpaa, i hvert Fald i en saadan Udstrækning, at vore Kunder næppe lagde synderlig Mærke til Manglerne. Et Held var det sikkert, at Vanskelighederne ikke viste sig lige udpræget for de forskellige Egnes Vedkommende, saa i det store og hele slap vi over Forventning godt fra de højst uheldige Produktionsforhold.

Den store Produktion og de gode Priser har endvidere haft til Følge, at Mejeribruget har kunnet glæde sig ved Mælkeproducenternes stigende Interesse. Det er ikke blot Mælkens Afregningsmaade, der skænkes Opmærksomhed omkring paa de forskellige Mejerigeneralforsamlinger, hvor Afregning efter Fedt trænger sig mere og mere i Forgrunden. Selv om denne Afregningsmaade ikke er saa stærkt fremme her i Vestjylland som paa Øerne og i Sønderjylland, saa er der som nævnt ikke faa Mejerier, som har taget Spørgsmaalet op til Behandling ved Efteraarsgeneralforsamlingen.

Mælkebedømmelsen kan ligeledes glæde sig ved Leverandørernes forøgede Interesse. Her i Vestjylland arbejdes jo særlig efter den gamle Form — Bedømmelse ved Lugt og Smag — men en Del Mejerier, som det af forskellige Grunde ikke er lykkedes at komme i Mælkebedømmelsesforening, har taget Bedømmelsen op ved Hjælp af Reduktaseprøven, og Bevægelsen arbejder sig saaledes ad begge Veje frem mod Maalet: at al den Mælk, der leveres vore Andelsmejerier, skal være Genstand for systematisk Undersøgelse og Bedømmelse først og fremmest, saa vil et Afdrag i Pris for den daarlige Mælk sikkert blive indført ganske af sig selv efter kortere eller længere Tids Forløb.

Den forøgede Interesse for Mejeribruget har ogsaa

givet sig Udslag i Bestræbelserne for at udstyre Mejerierne med bedst mulige Lokaler. Disse Bestræbelser var inden Krigen kommen i udmærket Gænge, men standsede under Krigen, fordi Produktionen blev saa ringe, og det har knebet noget siden at faa den i Gang igen paa Grund af de betydeligt forøgede Omkostninger herved. Den store Produktion og de gode Priser har imidlertid bidraget stærkt til at overvinde Betænklichkeiten, og adskillige Mejerier har allerede gennemført eller er i Færd med at forberede en Forbedring af Lokaler og Maskinanlæg.

Desværre har der i Aarets sidste Kvartal paa forskellige Egne vist sig ret udbredte Angreb af Mund- og Klovsyge, hvad der har medført nogen Nedgang i Mælkemængden og betydelige Ulemper for Mejerierne. Det kunde befrygtes, at den udbredte Anvendelse af Desinfektionsstoffer skulde virke uheldigt paa Smørrets Kvalitet, men heldigvis synes en saadan Frygt ubegrundet, idet det kun undtagelsesvis har været muligt at paavise Afsmag af disse Stoffer i Smørret.

VI.

Beretning fra Statskonsulent W. A. Kock.

Interessen for Ægproduktionen har holdt sig godt i det forløbne Aar, hvor Eksporten af Æg har andraget 41,6 Mill. Snese til en Værdi af 150,8 Mill. Kr. Arbejdet til Fjerkræavlens Fremme er fortsat i samme Spor som tidligere Aar, og der vindes stadig mere Forstaaelse for Betydningen af at faa anskaffet Rugeæg fra Avlscentrene eller andre solide Avlssteder, hvor der gennemføres en fornuftig Avlsledning. Foruden det Arbejde, som Landbrugsorganisationerne gennem »Fællesudvalget for Fjerkræavlens« har optaget til Sagens Fremme, har bl. a. Husmandsforeningerne, som jeg samarbejder meget med, iværksat forskellige praktiske Foranstaltninger for

derved at forbedre Hønsesholdet indenfor de mindre Brug. I Jylland har man saaledes i en længere Aarrække med Held arbejdet paa Oprettelsen af Fremavlssteder for de vigtigste Nyttelhønsracer, og indenfor de samvirkende Husmandsforeninger i Fyns Stift er iværksat en aarlig Præmiering af veldrevne, økonomisk gode Hønseshold, og det vidner om en ikke ringe Interesse for Sagen, at der til den sidste Konkurrence er indmeldt 69 Hønseshold fra hele Fyn. Nævnte Samvirksomhed, der har antaget en Konsulent i Fjerkræavl, hvilket er af største Betydning for Arbejdets Udførelse, lod midt i Februar afholde et Møde, der var besøgt af henved 500 fjerkræinteresserede, som jeg havde Lejlighed til at holde Foredrag for samt vise den iøvrigt meget benyttede Fjerkræfilm. Forhaabentlig vil lignende Stedbedømmelser af Hønseshold, der er en meget nyttig Foranstaltning, ad Aare blive optaget i størst mulig Udstrækning indenfor de Landbrugsorganisationer, der har optaget Fjerkræavlen paa deres Program. I Aarets Løb har jeg haft Lejlighed til at bistaa de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger ved Planlæggelsen af Arbejdet for Oprettelsen af Fremavlssteder for Høns og ved Anlægget af et Forevisningshønseri ved den nye Husmandsskole ved Høng, ligesom jeg ved et Foredragsmøde har forelagt for Formændene i de lolland-falsterske Husmandsforeninger, hvilke Opgaver Foreningerne bør optage paa Hønsseavlens Omraade.

Ved flere Lejligheder har jeg saavel i Tale som Skrift henledt Opmærksomheden paa, hvorledes Fjerkræavlen er grebet an i de toneangivende Lande paa dette Omraade og hvilke store Fremskridt, der har fundet Sted. Megen Interesse vies saaledes en Forbedring af Æggenes Kvalitet, og i flere Lande, bl. a. nu ogsaa i Norge, føres der ligesom hos os ifølge vedtagne Love Kontrol fra Statens Side med Kvaliteten. Da det er med den gode Kvalitet, vi overfor andre ægekspporterende Lande skal hævde os i Konkurrencen, maa en-

hver Ægproducent gøre sit til at højne vore Ægs Kvalitet. Blandt andet maa vi mere ind paa at levere renere Æg, da det er et Forhold, der ofte klages over, og som særlig skyldes snavsede gødningsfyldte Høsehuse og ligesaa Reder mere eller mindre blottet for ren og tør Redehalm. Foran Redernes Indgang bør opsættes et godt, sandbestrøet Flyvebrædt, Høsehusets Gulv forsynes rigelig med ren og tør Strøelse, og det ofte foran Høsehuset liggende gødningsmættede og sølede Jordlag bør jævnlig fjernes og erstattes med et godt Lag Grus. Iøvrigt kan Opmærksomheden ikke noksom henledes paa, at hvor Forholdene tillader det, vil et særligt af meget billige Materialer opført Æglægningsrum, hvori Rederne har deres Plads, være meget at anbefale. Vi bør endvidere arbejde hen til at opnaa den størst mulige Ægproduktion i Efteraars- og Vintertiden, hvor Produktionen under normale Forhold endnu gennemgaaende er for ringe. Den unormale milde Vinter bevirkede desværre, at Ægproduktionen i de fleste Lande her i Europa naaede op til en betydelig Højde, idet Høsene følte sig hensatte til Foraarstiden, og den saaledes fremkaldte forøgede Ægproduktion trykkede Priserne stærkt.

I Løbet af Aaret har jeg haft Lejlighed til at opholde mig i Belgien for at deltage i et internationalt Møde med Fagfolk fra de fleste Lande, ligesom jeg som vor officielle Delegerede deltog i den i Barcelona afholdte Verdensfjerkræavlerkongres, hvor jeg holdt Foredrag samt arrangerede en Demonstrationsudstilling i Lighed med, hvad Tilfældet var fra de fleste andre Lande. Om min Deltagelse i Kongressen har jeg givet en Indberetning til Landbrugsministeriet, og Beretningen har været optaget i Landbrugsraadets Meddelelser.

Som Tilfældet er i andre Lande bør vi sikkert have vor Opmærksomhed mere henledt paa Produktion af Slagtefjerkræ, thi meget af det, der bringes i Handelen, ser langt fra godt ud og kan i mange Tilfælde ikke en Gang maale sig med den tarvelige Kvalitet blandt det

indførte Fjerkræ, som det bør være vor Opgave at fortrænge. Opdræt af tidlige Kyllinger, de saakaldte Vinterkyllinger, har flere kastet sig over, end Tilfældet hidtil har været, og det har sikkert været en god Forretning, men det gælder med Vinterkyllinger som med fedet ungt Fjerkræ, som der ikke frembringes meget af her i Landet, at der kun er et begrænset Hjemmemarked for saadanne Varer.

Efter hvad man kan skønne, er der ogsaa i Aar tillagt mange Gæs, det vil være at haabe, at Afsætningen af disse ikke koncentrerer om Mortensdag og Dagene lige op til Jul, idet dette Forhold Gang paa Gang har bevirket, at Producenterne kun har faaet en yderst ringe Pris hjem. Sidste Jul brød Markedet for Gæs saaledes fuldstændig sammen grundet paa de store Tilførsler af saavel Gæs som Ænder, og det milde Vejr bevirkede yderligere, hvad jeg fik Anledning til at iagttage ved mine Besøg paa et Par af de største Lagre i København, at meget Fjerkræ, der før Nedpakningen ikke har været tilstrækkelig afkølet, blev surt og delvis ødelagt. Ogsaa Pakningen lod meget tilbage at ønske. En gros Priserne, der længere Tid før Jul og til Jul holdt sig omkring 3¹/₂ Kr. pr. kg for Gæssenes Vedkommende, faldt hurtigt til 3 Kr., derefter til 2¹/₂, ja endog helt ned til 2 Kr. pr. kg.

I Aarets Løb har jeg haft 138 Rejsedage. Som Medlem af Bedømmelsesudvalget har jeg tilset de i Konkurrencen deltagende Høsehold og Avlscentrene, ligesom jeg har holdt 26 Foredrag, bl. a. paa Landbrugs- og Husmandsskoler, hvor vekslende Emner Fjerkræavlens vedrørende har været behandlet. Som sædvanlig har jeg i ret stor Udstrækning været tilkaldt af private Rekvirenter, deltaget i Forhandlinger og flere Udvalgsmøder, bl. a. i Statens Husdyrbrugsudvalg, samt overværet Konsulentmødet, Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde, flere af Landbrugsorganisationernes Delegeretmøder og Landhusholdningsselskabets Møde med Statskonsulenterne.

Endvidere har jeg afgivet Betænkning over tilstillede Sager bl. a. fra Landbrugsministeriet samt Landbrugsraadet, udarbejdet de sædvanlige Beretninger, skrevet en Del Artikler om Fjerkræavlens her i Landet og de i Udlandet indhøstede Erfaringer paa dette Omraade samt har yderligere været beskæftiget med en Del Hjemmearbejde, udover hvad den daglige Korrespondance kræver. For Udenrigsministeriet har jeg saaledes udarbejdet en Afhandling om Fjerkræavlens og Ægproduktionen i Danmark, der i Ministeriets Tidsskrift forelaa paa engelsk, fransk, tysk og spansk og ved Landbrugsministeriets Foranstaltning blev udgivet i Særtryk, samt ordnet Afsnittet om vor Hønseavl og Ægproduktion i en Landbrugsfilm, der senere blev fremvist i England. Ligesom Tilfældet har været de tidligere Aar har mange søgt mig i mit Hjem for at faa forskellige Oplysninger eller blive vejledet. Udlændinge fra England, Irland, Amerika og Argentina har jeg maattet lægge Rejseplan for og tage mig af paa forskellig Maade, og ofte kan saadanne Besøg være af stor Interesse. Professor *Pierce* fra det amerikanske Landbrugsministerium rejste jeg saaledes nogle Dage med og ligesaa Ontario's Landbrugsminister *Mr. Martin*, der er en verdenskendt Fjerkræopdrætter, og som paa et af vore Avlscentre købte nogle Stammer brune Italienerne til at foretage Forsøg med i Canada.

VII.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

I det store og hele har Forholdene og Vilkaarene for Maskinanvendelse og Maskinanskaffelse i Landbruget i 1924 været normale, men visse Redskaber og Maskiner er ligesom paa Mode og optager Sindene. For 1924 kan der nævnes to saa forskellige Ting som Plovskær og Halmblæsere. Som meddelt i en tidligere Beretning har Firmaet *A. Jacobsen*, Fraugde, udsendt et

nyt selvskærpende Plovskær, der i flere Henseender afviger fra de gangbare. Skæret har en lodretstaaende Kam, Bladet er meget tyndt udsmedet; det slides op uden Hvæsning, Skærpning eller anden Reparation under Forudsætning af, at der ikke sker Brud paa Skæret eller indtræder særlige Uheld. Saavel ved Observationer af Statens Redskabsudvalg som ved praktiske lagttager ser har det vist sig, at der kan pløjes 10—12 ha eller mere med et saadant Skær, uden det tages af Ploven, hvilket vil sige, at der kan arbejdes ca. 3 Uger, uden at Skæret røres. Det er navnlig paa større Gaarde, man er opmærksom paa dette Skær, der formindsker Tilsynet med Plovene og sparer Arbejdet ved Aftagning, Skærpning, Paasætning osv. Sandsynligvis kan der ventes nogen større Sikkerhed i Fabrikationen med Hensyn til ensartet Materiale osv. Den Interesse, som de selvskærpende Skær vakte, har animeret andre Fabrikanter til at fremstille Skær med større Holdbarhed, saa der for Tiden er Liv i Plovskærfabrikationen.

Det lader til, at adskillige har faaet Øjnene op for, at den almindelige Fjedertandskultivator er behæftet med nogle Mangler, i hvert Fald er der i de seneste Aar fremkommet forskellige Konstruktioner af Harver, der skal træde i Stedet for Fjedertandskultivatoren, eller i hvert Tilfælde afløse den ved forskellige Arbejder. Der er dog ikke nogen enkelt Harvetype, der er slaaget igennem, men de store Anstrengelser, der gøres for at fremkaffe nye Harver, er et Bevis for, at der ikke er Tilfredshed med den almindelige Kultivator. Desuden er der voksende Interesse for dobbelte Tallerkenharver til Tractorbrug, af hvilke der i de senere Aar er indført adskillige, ligesom der her i Landet fremstilles en Del Kultivatorer til Tractorbrug. Den voksende Interesse for Opdyrkning af Mose- og Kærjorder medfører ogsaa en øget Anskaffelse af Spadeharver, Tallerkenharver og lignende.

Radsaamaskinerne kommer i større og større

Tal ud paa de mindre Landejendomme, og de nyoprettede Jordbrug giver forøgede Afsætninger af disse Maskiner. Det er selvsagt vanskeligt for de danske Fabrikker at konkurrere med de fremmede hvad Prisen angaar, men danske Radsaamaskiner har i det forløbne Aar med godt Resultat deltaget i Sammenligningsprøverne.

Endskønt der fra flere Sider fremhæves Nødvendigheden af at fordele Kunstgødningen omhyggeligt, er der dog tilsyneladende en Flugt fra Brugen af de store Kunstgødningsspredere, som man paastaar er vanskelige at holde i Orden. Der anvendes nu flere Steder Spredning med korte Haandskuffer fra Vogn, medens Norgesalpeter og Chilesalpeter spredes med smaa særlige Salpeterspredemaskiner eller ved Hjælp af ældre Bredsaamaskiner. Det er dog muligt, at den nærmeste Fremtid atter vil vise en forøget Interesse for Brugen af gode Spredemaskiner.

De tyske Mejemaskiner har været paa Markedet i de senere Aar; de har dog langt fra fortrængt de amerikanske. Selv om der anskaffes en Del, er man dog i det store og hele mest stemt for at benytte de amerikanske, da Prisforskellen ikke er saa overmaade stor.

Tractorer finder forøget Anvendelse som Trækraft for Selvbindere, og der er i det forløbne Aar anskaffet adskillige store 8 Fods Selvbindere, som arbejder godt og fremmer Mejningen, ligsom Hestene frigives til Indkørsel eller andre Arbejder.

Som en enlig men ejendommelig Svale indenfor Høst- og Mejemaskinernes Omraade kan nævnes Majsbindere. Den første kom her til Landet i 1923, anskaffet af Proprietær *P. G. Hunter*, Vejlegaard ved Roskilde; det er en Maskine af International Harvesters Fabrikat. I Sommeren 1924 er der anskaffet en Massey-Harris Majsbinder af Godsejer *S. Hald*, Sauntegaard, og en af Gaardejer *Theodor Nielsen*, Lundebjerggaard, Sdr. Bjært. Maskinerne er anskaffet til Høstning af Solsikke. Naar Planterne staar op, gør Maskinerne udmærket Fyldest, men i adskillige Aar har det vist sig,

at en stor Del af Solsikkerne brydes af Stormen, saa de falder, og det er da ikke muligt at tage dem med Maskinen. Det er iøvrigt den samme Art Maskiner, der finder stor Anvendelse i Amerika til Mejning af Majs samt Solsikke, hvor denne dyrkes i Stedet for Majs til Ensilering.

Indenfor Kartoffeloptagerne er der ikke sket store Forandringer i det forløbne Aar. *Brødrene Hyllebergs* Patentoptager har faaet nogen Udbredelse saavel i Jylland som paa Øerne; den benyttes baade med og uden Sideelevatør til Læsning i Vogn.

Der var i det forløbne Aar en usædvanlig livlig Efterspørgsel efter Maskiner til Optagning og Aftopning af Kaalroer. Foruden de gangbare Maskiner til to Rækker har en nyere eenrækket Maskine faaet stor Udbredelse, saa Fabriken ikke kunde tilfredsstille Efterspørgslen.

Der savnes fremdeles en brugbar Maskine til Optagning og Aftopning af Sukkerroer. Med Iver bragte Dagspressen sidste Efteraar Meddelelse om, at »Sukkerroernes Selvbinder« var opfundet, men Meddelelsen var forhastet. Her i Landet er der adskillige Opfindere, der arbejder paa Problemets Løsning, men de har i de sidste Aar ikke bragt Sagens Løsning nærmere Maalet.

Selvrensende Tærskværker og tilsvarende Halmpræsser finder fremdeles udstrakt Anvendelse, og det er glædeligt, at danske Fabrikker kan tilfredsstille det hjemlige Behov. Sidste Aar er der fremkommen nogle Halmblæsere, der har vakt en Del Interesse. De er af svensk Fabrikat og beregnet til at arbejde i Forbindelse med Damptærskværket. Ved Hjælp af en Rørledning kan Halmen blæses over 100 m bort. Hvor Halmen skal transporteres til Steder, der ligger saa ubekvem i Forhold til Tærskstedet, at Halmpræsse vanskelig kan benyttes, vil disse Halmblæsere have Betydning.

Statens Redskabsudvalg har prøvet en saadan Halmblæser, der er omtalt i 35. Beretning.

Der er livlig Interesse for Kværne. Aaret 1924 bragte en Nyhed paa dette Omraade, idet Fabrikant *Siliam Bjerre*, Skive, sendte den saakaldte Gyro-Kværn i Handelen. Det er en Underløber, men forsynet med forskellige Sikkerheds- og Reguleringsanordninger, hvorved den afviger fra andre Kværne af denne Type. Blandt Kværnfabrikanterne er der et hidsigt Kapløb, og der er en Del Fremskridt i de senere Aar med Hensyn til Fabrikation af Underløbere og Vertikalkværne, der nu arbejder billigere end for faa Aar siden. Det er dog ingenlunde sikkert, at Landbruget i det store og hele staar sig bedre ved at anskaffe og bruge disse smaa Kværne, der selvfølgelig skal bildes hyppigere end de store. Hvor man har en af de gamle Overløber-Kværne i god Stand, bør den endnu ikke kasseres til Fordel for de nyere Typer.

Der er stadig Interesse for Malkemaskiner, og adskillige Anlæg er kommet til i Løbet af Aaret. De svenske Maskiner, der bæres af Koen under Malkningen, synes dog at fortrænges af de Typer, hvor Mælkebeholderen staar mellem Køerne under Arbejdet. Iøvrigt er det baade danske, svenske, engelske og amerikanske Maskiner, der konkurrerer. Men Maskinerne møder fremdeles nogen Skepsis, navnlig i Egne, hvor det er særlig nødvendigt at have ren og fin Mælk; og saa længe det forlanges, at Børnemælk skal malkes med Haanden, er der jo sat et sort Stempel paa Malkemaskinerne. Det er dog muligt, at der vil ske en Ændring i Opfattelsen i den kommende Tid.

I Aarets Løb har jeg deltaget i forskellige Redskabsprøver, som iværksættes af Statens Redskabsudvalg. I Begyndelsen af 1924 blev der afholdt en større Prøve med Kartoffelkogere, om hvilken der foreligger Meddelelse i 32. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. I For-

sommeren afholdtes Prøver med Radsaamaskiner, hvis Resultater er meddelte i 33. Beretning; endelig er der afholdt en Prøve med Plæneklippere, om hvilken der er gjort Rede i 34. Beretning. Desuden har jeg medvirket ved adskillige Nyheds- og Enkeltprøver samt Slidprøver med Plove.

Et nyt Felt er i Aarets Løb kommet til, nemlig Prøver med Husholdningsredskaber, idet Redskabsudvalget har afholdt nogle Prøver med Vadskemaskiner og Redskaber og Apparater, der benyttes i Forbindelse dermed.

I Juni Maaned besøgte jeg den tyske Vandreudstilling i Hamborg; jeg har i Aarets Løb deltaget i adskillige af Landboforeningernes Delegeretmøder samt andre Landboforeningsmøder. Afholdelse af Foredrag er gaaet omtrent som i de foregaaende Aar; det samme gælder den litterære Virksomhed. Foruden Prøveberetninger har jeg affattet nogle Oversigter og Artikler til Fagblade, Tidsskrifter, Aarbøger, Leksika m. m.

Bestyrelsesmøde

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Torsdagen den 15. Oktober 1925.

Til Stede var Præsidenterne Forpagter *Chr. Sonne*, Lensgreve *Fr. Mollke* og Kammerherre *N. Juel*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt d'Hrr.: Proprietær *K. Bak*, Grumstrupgaard, Professor, Dr. med. *B. L. F. Bang*, Frederiksberg, Forpagter *W. Branth*, Juellinge, Hofjægermester *A. P. Greve Bernstorff*, Katstrup, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, *A. C. Lensgreve Danneskiold-Samsøe*, Gissfeld, Proprietær *A. P. Damsgaard Sørensen*, Hareskovgaard, Forretningsfører *L. P. Frederiksen*, Hurup, Gaardejer *Chr. Hansen*, Tinggaard, Forstander *H. A. R. Hauch*, Asmildkloster Landbrugsskole, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Proprietær *H. Lytzhøft*, Tandrup, Gaardejer *H. Mortensen*, Solrød, Gaardejer *Niels Nielsen*, Farringløse, Proprietær *Aage Nikolajsen*, Kejsegaarden, Proprietær *P. Olufsen*, Qvistrup, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, Godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, Proprietær *J. H. Schmidt*, Vojensgaard, Kammerherre *C. Sehested-Juul*, Ravnholt, Forpagter *V. Selchau-Hansen*, Alslevgaard, Proprietær *F. Smith*, Snekkersten, Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, Forpagter *J. Theilmann*, Hvidkilde, og Proprietær *J. Willumsen*, Anhof.

Den ledende Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*, bød Velkommen og mindedes følgende Mænd, der er afgaaet ved Døden siden Bestyrelsesraadet sidst var samlet: Etatsraad *P. B. Feilberg*, Godsejer *R. A. Westenholtz*, Redaktør *J. P. Petersen*, Forsøgsleder *P. Gommesen Rosting*, Etatsraad *W. A. Langkilde* og Direktør *C. A. Bille*. Man gik derefter over til Dagsordenen, hvis første Punkt var:

Forslag til Medlemmerne om at vælge en Stedfortræder for Professor *Nyholm* ind i Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«. Da Professor *Nyholm* har ønsket at fratræde som Bestyrelsesmedlem af Fonden, vedtoges det at henstille til Medlemmerne ved Valgene i December Maaned at stemme paa Inspektør ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole Landbrugskandidat *Ib Windfeld*.

Skrivelse fra Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, om, at Kammerherren og Kammerherre *Fr. Tesdorpf*, Ourupgaard, stiller Renterne af det Beløb, som Gehejmekonferensraad *E. Tesdorpf* i sin Tid skænkede til Selskabets Byggefond, til fri Disposition for Selskabet. — I en Skrivelse af 8. August d. A. har Kammerherre *A. Tesdorpf* paa egne og Broders Vegne meddelt Selskabet, at da det utvivlsomt har lange Udsigter med, at Selskabet faar sin egen Bygning, og da det forekommer d'Hrr. urimeligt, at den Kapital, deres afdøde Fader i sin Tid skænkede Selskabet som et Grundfond til en Bygningskapital, ikke kan frugtbargøres af Selskabet, har de besluttet at stille denne Kapital med paaløbne Renter til fri Disposition for Selskabet, dog saaledes, at Summen skal naa et samlet Beløb af 20,000 Kr., forinden der disponeres over Rentebeløbet, og at Legatet bærer Gehejmekonferensraad *E. Tesdorpf*'s Navn.

Da Gehejmekonferensraad *Tesdorpf* i 1885 fejrede sit 25 Aars Jubilæum som Præsident i Selskabet, skænkede han det 10,000 Kr. som Bidrag til Dannelsen af

en Byggefond. Professor *B. S. Jørgensen*, Grosserer *H. C. Petersen* og Redaktør *E. Møller Holst* fulgte Eksemplet og tegnede sig henholdsvis for 1000 Kr., 1000 Kr. og 100 Kr., senere forøgedes Summen med 500 Kr. fra »en Anonym«, 100 Kr. fra Inspektør *P. Feilberg* og 205 Kr., der var til Rest fra en Jubilæumsfest for Gehejmerraad Tesdorpf. Fonden naaede saaledes en Størrelse af 12,905 Kr.

I 1890 nedsatte Selskabet et Udvalg bestaaende af Lensgreve *Danneskiold-Samsøe*, Professor *Segelcke* og Kaptajn *la Cour* til at overveje Muligheden af at skaffe Selskabet en egen Bygning, men Overvejelserne førte ikke til noget. I 1892 henvendte Selskabet sig til Professor *Nyrop* og Statsarkitekt *Kampmann* med Anmodning om at udarbejde en Plan for og et Overslag over Opførelsen af en Bygning, hvorefter Selskabet vilde udsende en Opfordring til Medlemmerne om at tegne sig for aarlige Bidrag af 5 eller 10 Kr., men da det af Prof. *Nyrop* indsendte Overslag vilde paaføre Selskabet meget store Udgifter, mente Selskabet det rigtigst ikke at udsende den paatænkte Opfordring. Atter i 1899 og i 1917 blev Spørgsmaalet fremdraget og Forholdene undersøgte, men atter strandede Sagens Gennemførelse paa et: for dyrt. Saa givet var dette, at Præsidiet an-saa det for unødvendigt Tidsspilde at forelægge Sagen for Bestyrelsesraadet.

Derimod har Selskabet 2 Gange med Bestyrelsesraadets Samtykke lagt Beslag paa en Del af Byggekapitalens Renter, nemlig i 1899—1900 paa 2531 Kr. til Anskaffelse af Inventar til Selskabets Foredragssal i Prinsens Palæ og i 1903—04 paa 9037 Kr. til Montering af Selskabets nye Lokaler i Vestre Boulevard.

Den 31. Marts i Aar udgjorde Byggekapitalen med paaløbne Renter ca. 23,690 Kr. Gehejmerraad Tesdorpf's Part af den nuværende samlede Byggekapital udgør ca. 18,730 Kr., medens ca. 4960 Kr. tilhører de øvrige Bidragyderes Andel. I Løbet af Regnskabsaaret 1926

—27 vil den af d'Hrr. Tesdorpf fastsatte Betingelse, at Gehejmerraad Tesdorpf's Legat med paaløbne Renter skal udgøre 20,000 Kr., være fyldestgjort. — Den ledende Præsident bragte Kammerherrerne A. og F. Tesdorpf Selskabets erkendtlige Tak, til hvilken Bestyrelsesraadet sluttede sig.

Den næste Sag paa Dagsordenen var en Skrivelse fra Kammerherre A. Tesdorpf, i hvilken denne fremhæver, at det Valg af Landhusholdningsselskabets Repræsentant i Landbrugsraadets Præsidium, der fandt Sted paa Raadets Møde i Juni Maaned, er i Modstrid med § 4 i Raadets Vedtægter. Hvad det drejer sig om, fremgaar af følgende Skrivelse, som det paa Forslag af Landhusholdningsselskabets Præsidium vedtoges at sende Landbrugsraadet:

»Til Landbrugsraadet.

I Anledning af, at Landbrugsraadet paa sit Møde den 17. Juni d. A. valgte Forpagter Chr. Sonne ind i Raadets Præsidium som Repræsentant for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, ønsker dette at udtale følgende:

Da Landbrugsraadets Vedtægter blev vedtagne, var det utvivlsomt Meningen med deres § 4, at naaar Raadets ledende Præsident er valgt, skal de to andre Præsidenter vælges henholdsvis blandt de Raadsmedlemmer, som de to andre Institutioner, der ikke er repræsenteret i Præsidiet ved den ledende Præsident, har valgt. Men dette fandt altsaa ikke Sted ved Valget den 17. Juni, idet et af De samvirkende danske Landboforeningers Medlemmer indvalgtes i Præsidiet som Repræsentant for Landhusholdningsselskabet.

I dette specielle Tilfælde, hvor det er en af Selskabets Præsidenter, der er valgt, er Selskabet imidlertid villigt til at acquiesere ved, hvad der saaledes har fundet Sted, og vil for de kommende 3 Aar be-

tragte Forpagter Sonne som sin Repræsentant i Raadets Præsidium, uagtet man har fraveget den med Teksten forbundne Forstaaelse af Vedtægternes § 4. Thi vil man betragte, hvad der nu er sket, som et Præcedens for fremtidige Valg, vil den Mulighed ikke være udelukket, at Landbrugsraadet en anden Gang kan vælge et Medlem ind i dets Præsidium som Repræsentant for en af de 3 Institutioner, som danner Landbrugsraadet, men som vedkommende Institution ikke ønsker ind i Præsidiet som sin Repræsentant. Og det forekommer Landhusholdningsselskabet, at alle 3 Organisationer derfor maa være lige interesserede i, at det ærede Landbrugsraad ved kommende Valg til dets Præsidium lader hver Institution blive repræsenteret i dette ved et af de Medlemmer, Institutionen har valgt ind i Landbrugsraadet.

Landhusholdningsselskabet vil sætte Pris paa at erfare, om det ærede Raad er enig med Selskabet i den her hævdede Opfattelse af Vedtægternes § 4.

Chr. Sonne. F. Moltke. N. Juel.

H. Hertel.

Kammerherre Tesdorpf, der hidtil har været Selskabets Repræsentant i Landbrugsraadet og i dets Præsidium, ønskede i Anledning af det forefaldne at nedlægge sit Mandat baade i Landbrugsraadet og i Selskabets Bestyrelsesraad, men paa dets stærke og enstemmige Opfordring erklærede Kammerherren sig villig til at forblive begge Steder. Den ledende Præsident rettede i den Anledning en varm Tak til Hr. Tesdorpf, hvortil Bestyrelsesraadet enstemmig sluttede sig.

Fra Baron *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup, har Selskabet modtaget en Skrivelse, i hvilken der gøres nærmere Rede for Ønskeligheden af, at der bliver anstillet Forsøg med de forskellige Tagdækningsmateri-

alier. Da Præsidiets er ganske enig med Baron Wedell-Neergaard, foreslog det Bestyrelsesraadet, at Selskabet nedsatte et Udvalg til at arbejde for Sagen. Dette vedtoges, og det overlodes til Præsidiets at bestemme Udvalgets Sammensætning m. v. Der vil paa Generalforsamlingen blive gjort nærmere Rede for Sagen, hvorfor der her maa henvises til Referatet af Generalforsamlingen.

Efter at Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1926 til 31. Marts 1927 var behandlet og vedtaget til Fremlæggelse paa den kommende Generalforsamling, blev der givet Meddelelse om det betydelige Arbejde, der i 1925 har været udført for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet og som har været ledet af Fuldmægtig *L. P. M. Larsen*. Alt tyder paa, at den af Selskabet iværksatte Foranstaltning bliver til Gavn for Afsætningen til Udlandet af vore fremragende Stammer; da der imidlertid paa Generalforsamlingen i December vil blive gjort nærmere Rede for Arbejdet, maa der her om denne Sag henvises til det Referat, der senere vil fremkomme om Generalforsamlingen. — Ogsaa de Meddelelser, som gaves om Selskabets, af Sekretær *N. Siggaard* ledede, landøkonomiske Rejsebureau, vil fremkomme paa Generalforsamlingen, og ogsaa for deres Vedkommende maa der derfor henvises til Referatet fra denne. Kun skal her nævnes, at efter Verdenskrigens Afslutning er Rejsebureauets Arbejde tiltaget Aar for Aar og har nu naaet et meget betydeligt Omfang. Landhusholdnings-selskabet har med Statsunderstøttelse i Foraaret udgivet en kort Oversigt over vort Landbrug, der gratis uddeles til Fremmede, som kommer hertil for at sætte sig ind i Landbrugsforholdene. Oversigten foreligger paa Engelsk, Fransk, Tysk og Dansk.

Den 12. internationale Landbrugskongres i Warschau. Den internationale Landbrugskommission i Paris henvendte sig i Begyndelsen af Aaret til Professor

Westermann, der tidligere har været Danmarks Repræsentant i Kommissionen og nu er Æresmedlem af denne, med Anmodning om, at Professor *Westermann* vilde tage Initiativet til at forberede Danmarks Deltagelse i den internationale Landbrugskongres i Warschau.

Professor *Westermann* henvendte sig i den Anledning til Landhusholdningsselskabet, der tidligere har forberedt Danmarks Deltagelse i de internationale Landbrugskongresser, med Anmodning til Selskabet om at tage Sagen i sin Haand. Da der i Landbrugsraadets Vedtægters § 1 staar, at Raadets Formaal bl. a. er at repræsentere Landbruget overfor Udlandet, henvendte Landhusholdningsselskabet sig til Landbrugsraadet og foreslog, at der nedsattes et Udvalg til at forberede Deltagelsen i den 12. Kongres, og Resultatet blev, at der nedsattes et Udvalg med Professor *Westermann* som Formand og ellers bestaaende af: Kontorchef *Hertel*, Folketingsmand, Sekretær *Himmelstrup* og Sekretær *Høgsbro Holm*, til at forberede Deltagelsen. Dette Udvalg holdt forskellige Møder, og Lensbaron *H. Rosenkrantz*, der nu er Danmarks Delegerede i den internationale Landbrugskommission, deltog i et af disse Møder. Resultatet blev, at der fra Udvalget rettedes en Henvendelse til en Del danske Landøkonomer om at udarbejde Afhandlinger til Kongressens forskellige Afdelinger, og følgende Herrer paatog sig beredvillig dette Hverv:

Statskonsulent *A. Appel*, der indsendte en Afhandling om »Kontrollforeningsvirksomheden i Danmark«. Professor, Dr. med. *B. Bang*, der skrev om »Kampen mod Kvægtuberkulosen«. Direktør *K. Dorph-Petersen*, der skrev om »Arbejdet for at opnaa ensartede Analyse-resultater«. Forstander *A. P. Hansen*, der skrev om »Mejeribrugets Betydning for det danske Landbrugs Udvikling«. Folketingsmand, Sekretær *O. Himmelstrup*, der skrev om »Anvendelse af Standardiseringsprincippet

i Landbrugsproduktionen«. Statskonsulent *C. A. Koefoed*, der skrev en »Afhandling om »Landbrugsorganisationernes Indflydelse paa Staternes Landbrugspolitik«. Professor *O. H. Larsen*, der skrev om »Det landøkonomiske Driftsbureau i Danmark, dets Oprettelse og Virksomhed«. Bibliotekar *Rafael Meyer*, der skrev om »Hvorledes gøres videnskabelige Arbejder paa mindre kendte Sprog tilgængelige for større Kredse«.

Foruden fra disse 8 Herrer blev der til Kongressen indsendt Afhandlinger af Professor *Bondorff* og Professor *Jespersen* samt af Direktør *Hollen Andersen*.

Der blev altsaa fra Danmark indsendt ialt 11 Afhandlinger, hvad der er et meget smukt Resultat, idet der kun fra et Par Lande blev indsendt flere Afhandlinger end fra Danmark, medens alle de øvrige Lande indsendte færre Afhandlinger end Danmark.

Paa Anmodning af Landbrugsraadet, De samvirkende danske Landbo- og Husmandsforeninger samt af Landhusholdningsselskabet erklærede Direktør *K. Dorph-Petersen* sig villig til at møde som Repræsentant for de nævnte 4 Organisationer paa Kongressen. Danmarks officielle Repræsentant var vor Gesandt i Polen, Hr. *Arnstedt*, og paa Landbrugsministeriets Anmodning havde vor Landbrugskonsulent i Rusland og Randstaterne, Hr. *Koefoed*, stillet sig til Disposition for Gesandten.

Den meget udførlige Korrespondance, der har været at føre med Forfatterne og Landbrugskongressens Komité i Warschau, paatog Landbrugsraadet sig godhedsfuldt at føre, ligesom det ogsaa forestod Afhandlingernes Oversættelse til Fransk.

Der blev derefter givet Meddelelse om, at der i Aar er modtaget 4 Indstillinger fra Landboforeninger om Uddeling af Selskabets Sølvbægre, og de Indstillede vil hver modtage et saadant. Af de Indstillede bor 1 i Holbæk Amt og 3 i Vejle Amt. Hvad Uddeling af Duelighedsmedaljer angaar, er der ialt indkommet 28 Ansøgninger om Tildeling af saadanne,

nemlig til 19 Mænd og 9 Kvinder. Fra Nørrejylland kom der 8 Ansøgninger, fra Sønderjylland 3, fra Sjælland 16 og fra Fyn 1. Kun 20 Medaljer uddeles aarlig, i Aar har 12 Mænd og 8 Kvinder faaet den; disse fordeler sig paa følgende Maade: 5 bor i Nørrejylland, 3 i Sønderjylland, 11 paa Sjælland og 1 paa Fyn.

Forinden Planen for Selskabets Foredragsmøder i Vinteren 1926 fastsættes, ønskede Præsidiet at erfare, om der var Emner, Bestyrelsesraadet ansaa det for ønskeligt at faa behandlede paa Foredragsmøderne, ligesom Præsidiet selv fremdrog forskellige Emner. Til de Emner, som man ønskede belyste, vil Selskabet nu søge at finde passende Foredragsholdere. Der vil antagelig paa Generalforsamlingen kunne gives Meddelelse om, hvilke Foredrag der vil blive afholdte. — Til Almanakstykket for Aaret 1927 var der bragt forskellige Emner i Forslag, og det overlodes til Præsidiet at vælge et af disse.

De i Rigsdagssamlingen 1924—25 fremsatte Lovforslag dels om Erhvervelse af Jord til Oprettelse eller Udvidelse af mindre Landbrug m. v., dels om Oprettelse af Bedriftsraad var Genstand for Omtale, af hvilken det fremgik, at Bestyrelsesraadet ganske kunde slutte sig til de Anskuelser, der er komne til Orde i de paa det jyske Delegeretmøde vedtagne Resolutioner mod disse 2 Lovforslag.

Endelig genvalgte Bestyrelsesraadet Forpagter *O. Knipschildt* som Selskabets Repræsentant i Statens Redskabsudvalg og valgte, i Stedet for afdøde Lensgreve *Holstein* til Holsteinborg, Forpagter *J. Theilmann*, Hvidkilde, til Medlem af Bestyrelsen for Professor *Prosch's* Mindelegat.

Boganmeldelser.

Landinspektørforeningen gennem 50 Aar, 1875—1925. Her i Landet har vi i de sidste 2—300 Aar registreret Jorderne og Delingen af disse i en *Matrikul*, først for at kunne paalægge Jordskatter, senere tillige taget i Brug for at sikre Ejendoms- og Panterettigheder, haandhæve Landbolovgivning m. m. Den første samlede Matrikul stammer fra 1664, men her foretoges ingen Opmaaling, da denne Matrikul blot var en Afskrift af det i de paa Godserne eksisterende Jordebøger anførte Hartkorn. Ved »Matrikullen af 1688« blev der derimod foretaget en, ganske vist ikke rationelt udført, Opmaaling, men uden Kortlægning, og fra den Tid begynder *Landmaalernes Historie*. Først paa et langt senere Tidspunkt forekommer *Landinspektører*, nemlig i Slutningen af det 18. Aarhundrede paa de store Landboreformers og specielt Udskiftningernes Tid. Ved Udskiftningen foretoges der Opmaalinger af de enkelte Landsbyer, og der udfærdigedes Kort over disse. Disse Udskiftningskort kom til at danne Grundlaget for de Matrikulkort, der tilvejebragtes ved Udarbejdelsen af »Matrikullen af 1844«, som paabegyndtes 1806.

Ordet Landinspektør nævnes første Gang i Kgl. Reskript af 1768. Ved Udskiftningerne skulde de bl. a. inspicere de tjenstgørende Landmaalere og i det hele overvaage Udskiftningernes hensigtsmæssigste Udførelse; foruden at være opmaalingskyndige havde de landøkonomisk Indsigt. Den første Landinspektøreksamen blev anordnet 1782. Landmaalere var autoriserede til at udføre Opmaalings-, Kortlægnings- og Arealberegningsarbejder, medens Landinspektørerne var eneberetigede til ogsaa at udføre Udskiftnings-, Udstyknings- og Niveleringsforretninger. I 1856 blev de to Eksamener slaaet sammen til en Landinspektøreksamen, og Landmaalereksamen afskaffedes. —

Landinspektørforeningen oprettedes 1875, og i Anledning af 50 Aars Jubilæet har Foreningen, med Tilskud fra Landbrugsministeriet, udgivet et smukt udstyret Festskrift, redigeret af S. V. *Holland-Møller*, *Ludvig Schmidt* og *N. Thorkil-Jensen*.

Skriftet indledes med en Oversigt over Foreningens Tilblivelse og Virksomhed, udarbejdet af Stadslandinspektør *N. F. Jensen* og Landinspektør *C. Larsen*. Aaret efter Stiftelsen havde Foreningen 43 Medlemmer, i 1900 102 og nu 148. I 1890 paa-

begyndtes Udgivelsen af »Tidsskrift for Opmaalings- og Matrikulsvæsen«. Foreningens første Formand var Landinspektør, Justitsraad *Lauritzen*, Kbhvn., og dens nuværende er Landinspektør *Ludvig Schmidt*, Frederiksberg. Festskriftet indeholder forskellige interessante Artikler. *N. Thorkil-Jensen* skriver om Landinspektørernes Uddannelse, *R. Jensen* og *Axel Krístiansen* om Landinspektørernes almindelige Virksomhed og *A. L. Birk* om deres specielle Arbejdsomraader. Udstykningsarbejdet udgør langt den største Del af deres Arbejde; men ved Siden deraf udfører de ogsaa andre Arbejder, saasom Magelæg, Nivellementer, Ledelsen af Taksationsforretninger, Udfærdigelsen af Arealattester, Arealberegninger, Skelafsætningsforretninger m. m. I de sidste 25—30 Aar har der været et stort Udstykningsarbejde at udføre som Følge af Overgangen til mindre Brug paa Landet og den stærke Parcelbebyggelse bl. a. ved Stationsbyer og Købstæder. Omlægningen af Landbrugs Produktion og den dermed forbundne Andelsbevægelse har sin væsentlige Del i Udstykningsbevægelsen, og gennem Kreditforeningerne er det gjort muligt at tilvejebringe Kapital til de mange nye Ejendommers Oprettelse.

Af mere almindelig Interesse er Kontorchef *K. Hendriksens* Artikel om Byplansagen og Landinspektørerne, Overrevisor *A. V. Sørensens* om Matrikulen, dens Vedligeholdelse og Fornyelse og Kontorchef *J. Sørensens* om Jords Udstykning og Sammenlægning med særlig Henblik paa Landbrugsejendomme, hvori der redegøres for Bestemmelserne i den nugældende Udstykningslov af 3. April 1925. Endelig omtaler Stiftslandinspektør *K. Krarup* de sønderjydske Matrikulsforhold.

Den sidste Halvdel af Skriftet rummer Biografier med Portrætter af samtlige nulevende og afdøde Landinspektører, der som Medlemmer har været knyttede til Foreningen i de 50 Aar, ligesom der findes en Navnefortegnelse over Landinspektører, dimitterede fra Landbohøjskolen fra 1861—1924.

— Det er i det hele et særdeles stateligt og smukt Festskrift, der med dets gode instruktive Artikler og fyldige biografiske Oplysninger gør Landinspektørforeningen Ære.

H. M. Knudsen.

Landbrugsregnskab af *Ivar Dokken*. Handelsvidenskabelige Skrifter II, udgivne af Handelshøjskolen. Det Schönbergske Forlag, Københ. (147 Sider).

Konsulent ved Det landøkonomiske Driftsbureau, Landbrugs kandidat *Ivar Dokken*, har til Diplomprøven i Regnskabsvæsen ved Handelshøjskolen i 1922 udarbejdet et omfattende

Skrift om Landbrugsregnskab, der er blevet prisbelønnet med Diplom af Skolen og nu udgivet af denne. Forf. giver en udførlig og god Forklaring paa Opbygningen af et Landbrugsregnskab for en større Gaard, samtidig med at der gøres opmærksom paa nogle af de Oplysninger, der kan udledes af et saadant Regnskab. I et Tillæg til Skriftet er der foretaget en Indkomstopgørelse paa Grundlag af en mindre detailleret Bogføring, hvor man væsentlig har indskrænket sig til at føre Regnskab over den ydre Omsætning. Til Slut er der et kort Resumé paa Engelsk.

Forf. har ikke haft til Hensigt at give nogen elementær Vejledning i Landbrugets Regnskabsføring, men der forudsættes hos Læseren noget Kendskab til den daglige Regnskabsføring i Landbruget og til dobbelt Bogholderi. Hovedvægten er lagt paa en Fremstilling af Aarsopgørelsens Affattelse og paa en Gennemgang af Regnskabsresultaterne, ligesom man ved Aarsopgørelsen har haft en statistisk Udnyttelse af Tallene for Øje. — Skriftet vidner om Konsulent *Dokkens* grundige og omfattende Kendskab til Landbrugets Regnskabsvæsen, og det vil utvivlsomt blive paaskønnet i interesserede Kredse.

H. M. K.

Denmark 1925. 297 Sider. (V. Pios Boghandel, Københ.). — Første Udgave af denne nyttige Haandbog, der er udgivet af Udenrigsministeriet og Statistisk Departement, udkom i Fjor, nu foreligger anden Udgave, som er skaaret til over samme Læst som første og kort og klart behandler, hvad der maa forudsættes navnlig at interessere Udlandet at faa at vide om Land og Folk: Kongehus, Forfatning, Administration, Undervisningsforhold, Finansvæsen, Erhvervsformer, sociale og kulturelle Tilstande m. v. Foruden disse Afsnit findes der nogle Specialartikler, som ikke fandtes i første Udgave, saaledes har Hr. *J. C. Christensen* skrevet om Hedeselskabet og Hr. *Otto Himmelstrup* — der i første Udgave redegjorde for den Kontrol, vi har gennemført med Udførselen af vore vigtigste Landbrugsvare — om Kontrolforeningerne. Danmark er jo disses Moderland, fra Danmark har de bredt sig til mange Lande, og i en Bog som denne er det formaalstjenlig at give Udlændinge Besked, dels om den Garanti de har for herfra at faa Fødevarer af høj Kvalitet, dels om den store Betydning en dansk Foranstaltning — Oprettelsen af vor første Kontrolforening i 1895 — har haft for Landbruget i mange Stater. Haandbogens sidste Afsnit bringer en udførlig Fortegnelse over danske Eksportvarer og Eksportfirmaer, saaledes at udenlandske Forret-

ningsmænd og Købere let vil kunne finde de Firmaer, der kan levere dem de Varer, de ønsker. Denne Fortegnelse er udarbejdet ved Samarbejde med de forskellige Erhvervsorganisationer. Bogen er et meget nyttigt Led i de Bestræbelser, som udfoldes fra flere Sider for at gøre Danmarks Forhold mere kendte i Udlandet og vinde Markeder for dets Produktion.

Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1924. 122 Sider. Udarbejdet af Sekretariatet. (Frederiksberg).

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet ved Statskonsulent *K. Hausen*. 6. Hefte. (G. E. C. Gads Forlag, Københ.).

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1924—25. Udarbejdet af Sekretariatet. 149 Sider. (Københ.).

Stambog over Kvæg af jydsk Race. Udarbejdet af *Axel Appel* og *Nic. Bonde*. XXXII Bind. Elitestambog over Kvæg af jydsk Race. Udarbejdet af *Axel Appel*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeninger. (Aarhus).

Beretning om Fællesudvalget for Fjerkræavlens Virksomhed i 1924—25. Ved *W. A. Kock*. (Københ.).

Vejledning ved praktiske Øvelser i fysiologisk Botanik. For Studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Af *Fr. Weis*. 68 Sider. (Københ.).

Om S sammensætningen af dansk Smør og nogle Metoder til Undersøgelse af Smørret. Af Forstander *A. C. Andersen*. 60 Sider. 118. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).

Beretning om Fyens Stifts patriotiske Selskabs Virksomhed i 1924—25. Udarbejdet af Selskabets Sekretær. 40 Sider. (Odense).

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet er fastsat til Torsdagen den 17. December henholdsvis Kl. 1 $\frac{1}{2}$ og Kl. 8.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Det første Foredrag i Vinteren 1926 er fastsat til Onsdagen den 13. Januar Kl. 8. Landbrugskonsulent *Harald Faber* vil holde Foredrag om: »Dansk og engelsk Landbrug. Et Forsøg paa en Sammenligning mellem Udbyttet af Pløjelandet i Danmark, England med Wales, og Skotland«.

Landejendomssalg i 1924*). Det samlede Antal Salg i 1924 var 10,901 Landejendomme (bebyggede og ubebyggede) med mindst $\frac{1}{4}$ Tønde Hartkorn, idet der dog her ikke er medregnet Ejendomme i Amager Birk og Nordre Birk og heller ikke Ejendomme overdraget i Medfør af Jordlovene af 1919. Det samlede Hartkorn for disse Landejendomme var 19,791 Tdr. Af Salgene var 2,647 Familiesalg (d. v. s. Overdragelse til nærmeste Slægt), 198 var Tvangssalg og 55 var Salg af Ejendomme, hvortil der var knyttet Næringsbrug o. l. Af Salg i almindelig fri Handel af almindelige Landejendomme var der altsaa 8,001; disse havde 12,376 Tdr. Hartkorn og en samlet Salgssum af 193 Mill. Kr., desuden medfulgte der Løsøre til en angiven Værdi af 77 Mill. Kr.

Ved Beregningen af de gennemsnitlige Salgspriser er kun Salg i almindelig fri Handel medtaget. De sønderjyske Landsdele er medtaget i Opgørelsen.

Salgsprisen for Landejendomme i 1924.

Gennemsnit pr. Td. Hartkorn.

For	Huse $\frac{1}{4}$ — 1 Td. Hartk.	Gaarde 1 Td. Hartk. og derover
Jord og Bygninger	Kr.	Kr.
Øerne	24,171	13,302
Jylland	28,054	14,400
Hele Landet 1924	26,540	13,900
Hele Landet 1923	24,353	12,879

*) Jvnfr. »Statistiske Efterretninger« Nr. 30, 1925.

Besætning og In- ventar	Huse $\frac{1}{4}$ — 1 Td. Hartk. Kr.	Gaarde 1 Td. Hartk. og derover Kr.
Øerne	8,984	5,260
Jylland.....	14,421	7,441
Hele Landet 1924	12,426	6,454
Hele Landet 1923	10,891	5,465
Ejendommenes sam- lede Salgspris		
Øerne	33,155	18,562
Jylland.....	42,475	21,841
Hele Landet 1924	38,966	20,354
Hele Landet 1923	35,244	18,344

I det hele laa Salgspriserne i 1924 noget højere end i 1923, saaledes at den Opgang i Priserne, der begyndte i 1923, kraftigt blev fortsat i 1924. Særlig gælder dette med Hensyn til Besætning og Inventar, hvor Salgspriserne i 1924 for Huse laa ca. 14 pCt. og for Gaarde ca. 18 pCt over Priserne i 1923. Men ogsaa for Jord og Bygninger var der Stigning, saa Salgsprisen for den samlede Ejendom med Besætning og Inventar i 1924 laa godt 10 pCt. højere end i 1923 for Huse og 11 pCt. højere for Gaarde.

Vejrforholdene i Landbrugsåret 1924—25.

(Fra 1. Oktober 1924 til 30. September 1925).

Af Afdelingschef H. Hansen.

Oktober 1924 havde meget hyppigt Vinde fra Retninger mellem Sydvest og Sydøst med mildt Vejr. I hele Maaneden var Temperaturen væsentligt kun under Normalen fra den 21.—24., da friske Vinde fra nordlige Retninger førte Kulde herved fra den skandinaviske Halvø. Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder ca. 1° — $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. I det kolde Tidsrum indtraf der Nattefrost i Indlandet, medens Kysterne og de mindre Øer gennemgaaende forblev frostfrie; de laveste Temperaturer naaede paa de koldeste Steder ned til ca. $\div 4^{\circ}$ — $\div 6^{\circ}$. Nedbøren var gennemgaaende lille; Hjørring og Ribe Amter fik saaledes ca. 15 pCt., de øvrige jyske Amter, Sønderjylland og de fynske Amter ca. 25—45 pCt., de sjællandske Amter og Lolland-Falster ca. 50—60 pCt. og Bornholm 68 pCt. mindre end normalt. Nedbøren faldt som Regn og væsentligt den 3.—10., den 17.—20. og den 27.—31. Torden uden større Udbredelse forekom adskillige Gange. Solskinstimernes Antal var lidt større end normalt.

November 1924 havde ligesom Oktober hyppigst mildt Vejr; dog var Dagene fra den 13.—18. temmelig kolde med Dagsmidler, der oftest var ca. 1° — $2\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave, og Nattefrost i Indlandet; til Gengæld blev den 1.—2., den 21.—24. og den 29.—30. ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $6\frac{1}{2}^{\circ}$ mil-

dere end normalt. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder i Jylland ca. 1° — $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og paa Øerne ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ — 1° højere end Normalen. Nattefrosten forekom jævnlige i Indlandet i Tidsrummet fra den 5.—21., men var som Regel temmelig let; paa de koldeste Stationer naaede de laveste Temperaturer dog ned til ca. $\div 3^{\circ}$ — $\div 5^{\circ}$. I Maanedens første og tredje Uge blæste der hyppigst friske Vinde fra vestlige og nordvestlige Retninger, medens svage sydøstlige Vinde var de fremherskende i anden og fjerde Uge. Nedbøren var overalt lille, især paa Sjælland, hvor der de fleste Steder kun faldt ca. 15—25 mm. I Forhold til Normalen fik Bornholm 42 pCt., de sjællandske Amter og Randers Amt ca. 40—55 pCt. og de øvrige Amter ca. 20—30 pCt. for lidt. Regnen faldt væsentligt den 1.—5., den 18. og den 21.—23., den 18. adskillige Steder blandet med Sne. Torden forekom de tre første Dage i Maanedens; og Uvejret havde den 1. stor Udbredelse i Jylland. Solskin forekom meget ofte i første Tidøgn, medens Himlen hyppigst var overtrukket i de to sidste Tidøgn; Solskinstimernes Antal blev dog for Maanedens som Helhed ca. 50 pCt. større end normalt.

December 1924 var meget mild; for Landet som Helhed blev Middeltemperaturen for hele Maanedens saaledes $3,8^{\circ}$, eller $2,3^{\circ}$ højere end normalt; December har dog tidligere haft en endnu højere Middeltemperatur, saaledes $4,4^{\circ}$ i 1912 og 1873 og $4,6^{\circ}$ i 1898. I December 1924 var Temperaturen kun den 4. og den 11.—14. under Normalen; og Afvigelserne fra denne beløb sig tilmed kun til 1° — 2° ; alle de øvrige Dage i Maanedens var gennemgaaende meget milde, især i Tidsrummet den 17.—31., hvis Dagsmidler gennemsnitlig var $4,6^{\circ}$ for høje. Frost forekom forholdsvis sjældent og indtraf væsentligt kun i Maanedens første Halvdel; Antallet af Frostdage beløb sig

gennemsnitlig kun til 8, medens det normale Antal er 18; Frosten var gennemgaaende let og naaede de fleste Steder kun ned til ca. $\div 3^{\circ}$ — $\div 5^{\circ}$. Vinden blæste meget hyppigt fra Retninger omkring Sydvest; de sydlige, sydvestlige og vestlige Vinde udgjorde tilsammen 81 pCt. af alle Vindobservationer, normalt 49 pCt. Paa Halvøen var Nedbøren 4—8 pCt. for stor i Viborg og Ringkøbing Amter og normal i Aalborg Amt, medens Hjørring Amt fik 2 pCt., Thisted, Ribe og Aarhus Amter ca. 10 pCt. og Sønderjylland samt Vejle og Randers Amter ca. 15—20 pCt. for lidt; paa Øerne fik Frederiksborg Amt 2 pCt. og de øvrige Amter 20—40 pCt. mindre end normalt. Nedbøren faldt væsentligt den 1.—6., den 14.—15. og den 25.—31. og i Reglen som Regn eller Slud. Torden med større Udbredelse forekom de tre sidste Dage i Maaneden i Vestjylland.

Januar 1925. Den meget milde Periode, der begyndte den 17. December, strakte sig, med en ubetydelig Afbrydelse, gennem hele Januar og de to første Tidøgn af Februar. Temperaturafvigelserne fra Normalen var som oftest meget betydelige i Januar, især fra den 1.—19., der havde Dagsmidler, som gennemsnitlig blev $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor usædvanlig høj; i København var den saaledes $3,7^{\circ}$, hvilket er den højeste Middeltemperatur i Januar, siden regelmæssige Temperaturobservationer paabegyndtes her i 1768 — den hidtil højeste var $3,40^{\circ}$ i 1873 —; for Landet som Helhed beløb den sig til $3,5^{\circ}$ (normalt $\div 0,2^{\circ}$). Frost forekom væsentligt kun i sidste Tidøgn og var forholdsvis let; de absolut laveste Temperaturer naaede saaledes de fleste Steder kun ned til ca. $\div 3^{\circ}$ — $\div 6^{\circ}$. Vinden blæste i de to første Tidøgn og paa Maanedens tre sidste Dage fra Retninger omkring Vest og i det mellemliggende Tidsrum fra sydlige og

sydøstlige Retninger; de vestlige Vinde var ofte stormende, medens de sydlige og sydøstlige hyppigst var svage. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør — væsentlig Regn eller Slud — den 1.—9., den 14.—15. og den 28.—31.; de fire første Dage i Maaneden var den mange Steder i Jylland ledsaget af heftige Tordenvejr. Nedbørsmængden blev større end normalt i næsten hele Landet; den var gennemgaaende størst paa Halvøen, hvor der de fleste Steder faldt ca. 50—90 mm. I Forhold til Normalen fik Bornholm 3 pCt. for lidt, medens Præstø Amt fik 3 pCt., Maribo Amt 10 pCt., de fynske Amter og Københavns, Sorø, Holbæk og Randers Amter ca. 15—30 pCt. og de øvrige Amter ca. 50—85 pCt. for meget.

Februar 1925 var ligesom Januar usædvanlig mild; for Landet som Helhed blev Middelttemperaturen $2,9^{\circ}$ og i København $3,8^{\circ}$ højere end normalt; i København har Februar ikke siden 1822 været saa mild som i Aar. Den meget milde Periode, der, som omtalt, strakte sig gennem hele Januar, fortsattes lige til den 19. Februar med Temperaturafvigelser fra Normalen, der som Regel var meget betydelige og endog naaede op til 8° . I Løbet af den 19. bevægede et lavt Lufttryk sig fra Nordsøen tværs over Landet til Østersøen, hvorved Vinden, der i den forløbne Del af Maaneden havde blæst temmelig stærkt fra sydvestlige og vestlige Retninger, drejede om i Nordøst og bragte koldere Vejr; dette varede imidlertid kun i fem Dage, idet stærke sydøstlige og sydlige Vinde atter den 25. bragte mildt Vejr. Frostdagenes Antal beløb sig gennemsnitlig kun til 9, medens det normale Antal er 21; Frosten forekom især omkring den 8. og fra den 20.—25. og naaede den 21.—22. paa de fleste Steder ned til ca. $\div 3^{\circ}$ — $\div 7^{\circ}$; men Døgnet Maksimumstemperatur var dog

som Regel over Frysepunktet. Vejret var ustadigt i hele Maaneden, og der faldt ofte Nedbør over store Omraader af Landet; paa de kolde Dage, den 20.—24, faldt den som Sne, ellers væsentligt som Regn. Nedbørsmængden var i Størstedelen af Landet stor i Forhold til Normalen, især i Maribo, Præstø og Hjørring Amter, hvor der faldt ca. 65—85 pCt. for meget; iøvrigt blev den ca. 35—60 pCt. for stor i alle de øvrige Amter undtagen i Holbæk Amt, hvor den kun var 3 pCt. over Normalen, og i København og Frederiksborg Amter, der fik ca. 10 pCt. for lidt.

Marts 1925 fik en Middeltemperatur, der for Landet som Helhed var $1/2^{\circ}$ lavere end normalt. Det milde Vejr, der herskede de sidste Dage i Februar, fortsattes 8 Dage ind i Marts; men herefter fulgte en kold Periode med forholdsvis streng Frost; Dagene fra den 9.—17. blev gennemsnitlig $3\frac{1}{2}^{\circ}$ for kolde med Minimumstemperaturer, der ofte var 8° — 12° under Frysepunktet. I Resten af Maaneden var Temperaturen snart lidt over, snart lidt under Normalen. Frostdagens Antal var omtrent normalt; Frosten var strengest fra den 11.—16., da endog Døgnets Maksimumstemperaturer ofte laa under Frysepunktet. Over større Omraader faldt der Nedbør den 1.—2., den 5.—17. og den 24.—28., — fra den 9.—17. som Sne, iøvrigt hyppigst som Regn —; de daglige Nedbørsmængder var dog som oftest smaa, hvorfor Maanedens Nedbør blev lille i Størstedelen af Landet. Bornholm fik dog 5 pCt. for meget og Ringkøbing Amt kun 2 pCt. for lidt, hvorimod Frederiksborg, Ribe og Aarhus Amter fik ca. 25 pCt. og alle de øvrige Amter ca. 35—65 pCt. mindre end normalt. Vinden blæste forholdsvis ofte fra Retningerne Nordvest, Nord og Nordøst, hvorved Vinde fra Horizontens nordlige Halvdel blev ca. 20 pCt. hyp-

pigere end normalt. Solskinstimernes Antal blev de fleste Steder ca. 50 pCt. større end Normalen.

April 1925 havde en Temperatur, der som Regel var noget over Normalen; særlig milde blev kun Dagene fra den 9.—13. med Dagsmidler, der var 4° — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje; men da der ingen særlig kolde Dage forekom, blev Middelttemperaturen for hele Maanedens ca. 1° højere end normalt. Nattefrostens Hyppighed var meget forskellig paa de forskellige Steder; paa de fleste Stationer forekom Nattefrosten 2—5 Gange — enkelte Kyststationer var dog helt frostfrie —, medens den paa de koldeste jyske Indlandsstationer indtraf 10—18 Gange; den forekom paa spredte Dage i Maanedens Løb, dog især i dennes Begyndelse og omkring den 20. og den 25.—26. Nedbøren var stor paa Bornholm, hvor der de fleste Steder faldt ca. 40—80 mm; men iøvrigt var den lille i næsten hele Landet. I Forhold til Normalen fik Bornholm 58 pCt. og Maribo Amt 3 pCt. for meget; Præstø Amt havde den normale Nedbør, hvorimod Københavns, Frederiksborg og Ribe Amter samt Sønderjylland fik ca. 5—10 pCt. og de øvrige Dele af Landet ca. 25—50 pCt. for lidt. Regnen faldt særlig den 3., den 14.—19., den 23. og den 27.; men Mængderne var som Regel smaa. Den 5.—13. havde oftest skyfri Himmel og klart Solskin fra Morgen til Aften. I hele Maanedens beløb Solskinstimernes Antal sig de forskellige Steder til ca. 200—250, hvilket er ca. 35—60 pCt. større end normalt.

Maj 1925 var meget mild med Vinde overvejende omkring Sydøst. Temperaturen var næsten hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var ofte betydelige; saaledes havde den 4.—6., den 8. og den 13.—21. Dagsmidler, der var ca. 3° — 6° for høje. Middel-

temperaturen for Maaneden blev derfor gennemsnitlig 2° højere end normalt. Nattefrost forekom i Jylland paa adskillige Stationer Natten til den 1. og paa enkelte særlig kolde Indlandsstationer tillige Natten til den 4., 15. og 20.; paa Øerne iagttoges Nattefrost kun Natten til den 1. paa en enkelt fynsk og bornholmsk Station. I hele Landet udgjorde Dagene fra den 12.—23. en sammenhængende tør Periode, medens der faldt Nedbør den 1., 6., 24. og 28.—30. og i Størstedelen af Jylland tillige den 2., 7.—9. og 25.—27.; paa Bornholm faldt Regnen væsentlig den 5., 10. og 24.—25. Regnmængden var ulige fordelt; den var størst, mellem 100 og 125 mm, paa en Strækning i det vestlige Jylland fra Thisted over Struer, Holstebro, Herning og Grindsted og mindst, ca. 15—25 mm, paa Sjælland i Egnene omkring Nykøbing, Holbæk, Ringsted, København og Præstø. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm 14 pCt., de fynske Amter, Sønderjylland, Randers, Aalborg og Hjørring Amter ca. 35—60 pCt., Vejle og Aarhus Amter ca. 75—95 pCt. og de øvrige jyske Amter fra 100 til 148 pCt. for meget, medens Maribo, Sorø og Holbæk Amter fik 2—6 pCt. og Frederiksborg, Københavns og Præstø Amter 30—35 pCt. for lidt. Torden forekom paa 17 Dage, særlig fra den 6.—10. og den 23.—31., og Uvejrene havde flere Gange stor Udbredelse over Landet. Solskinstimernes Antal var i Størstedelen af Jylland ca. 250—265 og paa Øerne ca. 300, eller ca. 20—25 pCt. større end normalt.

Juni 1925. De fire første Dage i Maaneden faldt der hist og her lidt Regn, og Temperaturen var lidt under Normalen; herefter fulgte en kortvarig Periode, den 5.—12., med rolige Vindforhold, tørt og varmt Vejr og klart Solskin fra Morgen til Aften; Dagsmidlerne af Temperaturen var i denne Periode hyppigst mellem $3\frac{1}{2}^{\circ}$ og $6\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, og Maksimumstempe-

raturerne naaede som oftest op mellem 20° og 30° ; i Resten af Maaneden herskede der næsten uafbrudt Vinde fra Retninger omkring Vest, Nordvest og Nord med køligt og tildels ustadigt Vejr; særlig kølige var den 17.—22. med Dagsmidler, der oftest var $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 5° for lave; hele Maanedens Middeltemperatur blev derved ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. Paa de fleste Dage fra den 13.—25. faldt der Regn over store Omraader; men de daglige Mængder var som Regel smaa, og hele Maanedens Regnmængde blev derfor ogsaa lille i Størstedelen af Landet, mindst — ca. 6—10 mm — i Thy og paa Mors. I Sammenligning med Normalen fik Frederiksborg og Holbæk Amter dog henholdsvis 6 pCt. og 12 pCt. for meget, medens Københavns, Præstø og Maribo Amter fik ca. 5—10 pCt., Sorø Amt og de fynske Amter ca. 20—25 pCt., Aarhus og Ringkøbing Amter ca. 15—25 pCt. og de øvrige jyske Amter, Sønderjylland og Bornholm fra ca. 40—80 pCt. for lidt. Torden forekom den 1.—3. og 14.—25. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder i Nærheden af 300, hvilket er ca. 25 pCt. større end normalt.

Juli 1925 fik for Landet som Helhed en Middeltemperatur paa $18,2^{\circ}$, eller $2,2^{\circ}$ højere end normalt, og blev saaledes den varmeste Juli siden 1914, da Middeltemperaturen var $18,7^{\circ}$. I Aar var Temperaturen, naar undtages den 8.—11. og den 28.—31., hver Dag over Normalen, og Afvigelserne fra denne var især fra den 15.—26. meget store; den sidstnævnte Periode havde Dagsmidler, der gennemsnitlig var 6° for høje, Maksimumstemperaturer, som i Regelen laa mellem 25° og 33° , klart Solskin næsten uafbrudt fra Morgen til Aften og meget rolige Vindforhold. Hvad Nedbørsforholdene angaar, var Vejret overalt tørt fra den 1.—6.; fra den 7.—10. faldt der vel Regn over store Omraader; men

Mængderne var de fleste Steder kun smaa; i den varme Periode var Vejret tørt, naar undtages den 18., da der mange Steder — dog kun i Jylland — faldt Tordenbyger; men fra den 26. og Maaneden ud faldt der i hele Landet hver Dag Regn, som Regel ledsaget af Torden. Regnmængden for Maaneden var de fleste Steder lille, især paa Øerne, hvor der over store Strækninger kun faldt ca. 15—25 mm, og for Landet som Helhed faldt der kun lidt over Halvdelen af Normalen. Af de enkelte Landsdele fik Sønderjylland og Ribe Amt ca. 15 pCt., de øvrige jyske Amter ca. 30—55 pCt., Fyn 58 pCt., Sjælland og Lolland-Falster ca. 50—70 pCt. og Bornholm 34 pCt. mindre end normalt. Solskinstimernes Antal var meget stort, ca. 250—350, eller henved 50 pCt. større end det normale.

August 1925 fik en Middeltemperatur, der for Landet som Helhed var 16,4^o, og blev saaledes den varmeste August siden 1917, da Middeltemperaturen var 17,0^o. I Maanedens Løb var Temperaturen hyppigst over Normalen; men Afgivelserne fra denne var som Regel forholdsvis moderate og naaede paa de varmeste Dage, den 7.—10., kun op til 2½^o; til Gengæld forekom der heller ingen særlig kølige Dage, hvorfor hele Maanedens Middeltemperatur blev ca. 1° højere end normalt. Vejret var temmelig ustadigt gennem hele Maaneden, og det var egentlig kun tørt Vejr i hele Landet den 4.—8. og den 12. samt paa Øerne tillige den 20.—22., ellers faldt der Regn over store Strækninger; men Bygerne var ofte smaa; den 9.—10. og den 23.—25. faldt der dog mange Steder store Regnmængder. Nedbøren var meget ulige fordelt; i det vestlige og sydlige Jylland, den sydlige Del af Fyn og i det nordøstlige Sjælland faldt der saaledes ca. 80—115 mm, medens der langs Kattegats Kyster og paa Strækningen

mellem Randers og Viborg kun faldt ca. 20—50 mm. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm 10 pCt., Københavns Amt 33 pCt. og Svendborg, Ribe, Vejle og Ringkøbing Amter ca. 5 pCt. for meget, medens Sønderjylland og Frederiksborg Amt gennemsnitlig fik den normale Nedbør; af de øvrige Amter fik Maribo, Præstø, Sorø og Thisted ca. 5—15 pCt. og Resten 25—55 pCt. for lidt. Regnen var flere Gange ledsaget af Torden; og Uvejrene havde især den 9.—11. og den 25. stor Udbredelse over Landet. Solskinstimernes Antal beløb sig de fleste Steder til ca. 200—250, hvilket er ca. 20 pCt. større end normalt.

September 1925 havde meget ustadigt Vejr. Naar undtages Nordjylland — Hjørring, Thisted og Aalborg Amter —, der i første Tidøgn oftest havde tørt Vejr, faldt der Regn paa hver Dag fra den 1.—10., den 19.—30. og mange Steder tillige den 15. og 16. Nedbørsdagens Antal var for Landet som Helhed 19, medens det normale Antal er 14, og mange Stationer — især i det sydlige Jylland, Sønderjylland, det østlige Sjælland og paa Bornholm — havde endog mellem 20 og 25 Regnvejrdsdage. I de tre ovenfor nævnte nordjydske Amter var den samlede Regnmængde temmelig lille, kun ca. 25—50 mm, hvorimod den var stor paa Øerne og i den sydlige Del af Halvøen, størst i det indre af Bornholm, hvor der faldt ca. 200—235 mm. I Forhold til Normalen fik i Jylland Aalborg Amt 6 pCt. og Hjørring og Thisted Amter 25—35 pCt. for lidt, medens Randers Amt fik 8 pCt., Viborg, Ringkøbing og Aarhus Amter 15—35 pCt. og Vejle og Ribe Amter samt Sønderjylland ca. 70—80 pCt. for meget; paa Øerne havde Svendborg og Sorø Amter ca. 50—55 pCt. og Odense, Holbæk, Præstø og Maribo Amter ca. 80—90 pCt. mere end normalt; i Københavns og Frederiksborg Amter faldt der mere end det dobbelte

og paa Bornholm endog mere end det tredobbelte af Normalen. Den 10. faldt der mange Steder i Sydjylland, Sønderjylland og paa Øerne Regnmængder paa 25—45 mm, i Brakker ved Egtved endog 66 mm. Regnen var ofte ledsaget af Torden, og Uvejrene havde flere Gange, især den 6.—9. og den 25. stor Udbredelse over Landet. Hvad Temperaturforholdene angaar, var Vejret køligt i Maanedens første Halvdel, der udgjorde en sammenhængende kølig Periode med Dagsmidler, som gennemsnitlig var $2\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave; i sidste Halvdel var Temperaturen hyppigst over Normalen; men Afvigelserne fra denne var i Reglen smaa og naaede kun en enkelt Dag lidt over 2° . Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder ca. $\frac{3}{4}^{\circ}$ lavere end normalt. Nattefrost forekom kun Natten til den 13. og 26. paa Stationen ved den store Vildmose; men paa adskillige jyske Stationer naaede den laveste Temperatur ned mellem Frysepunktet og $+2^{\circ}$. Vinden blæste i Maanedens første Halvdel hyppigst fra vestlige og nordvestlige Retninger, i sidste Halvdel oftest fra Retninger mellem Sydvest og Sydøst. Solskinstimernes Antal var gennemgaaende omkring det normale.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaaret 1924—25 opført Temperaturens Afvigelse fra Normalen (1876—1915), saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdeles. Som Tabellen viser, fik Landbrugsaaaret for Landet som Helhed en Middeltemperatur, der blev $1,3^{\circ}$ højere end normalt, og kommer derved i Rækken af varme Landbrugsaar siden 1861 til at staa mellem de to hidtil varmeste, nemlig Landbrugsaaarene 1913—14 og 1910—11, hvis Temperaturafvigelse fra Normalen for Landet som

Tabel 1. Temperaturens Afvigelse fra Normalen. (Celsius.)

	1924	Oktober	November	December	1925	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaned
Vestjylland	+ 1.0	+ 1.2	+ 2.6	+ 3.7	+ 3.0	+ 0.3	+ 1.4	+ 2.0	+ 0.5	+ 2.8	+ 0.9	+ 0.8	+ 1.4	+ 0.8	+ 1.4
Østjylland	+ 1.2	+ 1.4	+ 2.8	+ 3.7	+ 2.9	+ 0.9	+ 1.0	+ 1.7	+ 0.4	+ 2.4	+ 0.8	+ 0.8	+ 1.3	+ 0.8	+ 1.3
Fyn	+ 0.9	+ 0.7	+ 1.9	+ 3.5	+ 2.9	+ 0.5	+ 1.2	+ 2.0	+ 0.2	+ 2.1	+ 1.1	+ 1.1	+ 1.2	+ 0.9	+ 1.2
Sjælland	+ 0.9	+ 0.8	+ 2.3	+ 3.8	+ 3.0	+ 0.6	+ 1.1	+ 2.2	+ 0.6	+ 1.8	+ 1.0	+ 1.0	+ 1.2	+ 0.8	+ 1.2
Lolland-Falster	+ 0.8	+ 0.7	+ 1.8	+ 3.7	+ 2.7	+ 0.4	+ 1.1	+ 2.0	+ 0.4	+ 1.8	+ 0.8	+ 0.8	+ 1.1	+ 0.9	+ 1.1
Danmark	+ 1.0	+ 1.0	+ 2.3	+ 3.7	+ 2.9	+ 0.5	+ 1.2	+ 2.0	+ 0.4	+ 2.2	+ 0.9	+ 0.8	+ 1.3	+ 0.8	+ 1.3
Bornholm	+ 1.1	+ 0.9	+ 1.8	+ 3.4	+ 3.1	+ 0.1	+ 1.4	+ 2.1	+ 0.3	+ 1.6	+ 1.2	+ 1.2	+ 1.3	+ 0.8	+ 1.3

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtigheds- grad i pCt.		Skydække (0—10)	
	1924—25	Normal	1924—25	Normal	1924—25	Normal	1924—25	Normal	1924—25	Normal
Oktober 1924	3	3	12	17	7	6	88	86	6.6	6.5
November	6	10	11	14	6	9	89	89	7.0	7.1
December	8	18	12	15	13	11	92	91	8.6	7.6
Januar 1925	9	22	14	13	8	13	88	91	8.0	7.2
Februar	9	21	15	12	2	11	88	90	7.6	7.0
Marts	20	19	11	13	5	11	84	87	6.5	6.3
April	5	7	9	11	1	7	74	80	4.3	5.7
Maj	0.3	1	11	11	4	4	77	75	5.3	5.1
Juni	»	»	9	10	1	3	74	75	5.3	4.9
Juli	»	»	8	13	1	3	72	77	4.8	5.5
August	»	»	13	15	1	3	79	80	6.3	5.5
September	»	»	19	14	1	4	85	84	6.0	5.3
Alle 12 Maaneder	60	101	144	158	50	85	83	84	6.4	6.1

Helhed var henholdsvis $1,6^{\circ}$ og $1,1^{\circ}$. I det sidst afsluttede Landbrugsaar havde Efteraarsmaanederne, som omtalt, mildt Vejr og forholdsvis sjældent Nattefrost, der tilmed som Regel var temmelig let. Vintermaanederne beherskedes af en usædvanlig lang, meget mild Periode, der med en enkelt ubetydelig Afbrydelse strakte sig fra den 17. December til den 19. Februar; i denne Periode var Temperaturen kun en enkelt Dag (den 28. Januar) lidt under Normalen, medens den paa 52 Dage var mindst 3° og paa 40 Dage endog ca. $4\frac{1}{2}^{\circ}$ — 8° højere end normalt. Middeltemperaturen for Vinteren (Decbr., Januar og Februar) blev derfor usædvanlig høj, for Landet som Helhed $3,4^{\circ}$ og ved Landbohøjskolen $3,7^{\circ}$; sidstnævnte Sted var — siden 1861 — den hidtil højeste Middeltemperatur for en Vinter $2,7^{\circ}$ (i 1866). I den meget milde Periode var Frost meget sjælden og forekom oftest kun som let Nattefrost; i alle tre Vintermaaneder beløb Frost-dagenes Antal — som Gennemsnit for hele Landet — sig kun til 26, medens det normale Antal er 61. Af Vinterdage 3: Dage med Middeltemperatur under Frysepunktet forekom der i Maanederne Decbr.—Februar ved Landbohøjskolen kun 10, og deres Kuldesum beløb sig kun til $6,1^{\circ}$; til Sammenligning skal anføres, at der i de samme tre Maaneder i Vinteren 1923—24 forekom 58 Vinterdage med en samlet Kuldesum paa $257,4^{\circ}$. I Marts var der i første Halvdel af andet Tidøgn et Tilløb til Vinter med temmelig streng Frost og mange Steder lidt Sne; men allerede den 18. var Vinteren forbi. Foraaret var iøvrigt mildt, især i den tørre Periode i andet Tidøgn af Maj. I Sommermaanederne var Vejret varmt i Juni fra den 5.—12., køligt i Resten af Maaneden; Juli indeholdt en fjorten Dage lang Periode af varme Sommerdage, den 13.—26., og August havde gennemgaaende varmt Vejr, hvorimod September overvejende var kølig. Ved Landbohøjskolen var Middeltemperaturen for Sommeren (Juni

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1924	1924	1924	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	1925	Alle 12
	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Maaneder	
Hjørring Amt.	61	44	52	58	56	16	23	66	20	29	51	42	518	
Thisted »	63	49	62	79	59	23	18	103	8	31	74	41	610	
Ringkøbing »	62	50	69	85	55	42	23	104	28	43	94	84	739	
Ribe »	71	54	59	71	59	35	38	82	44	60	98	135	806	
Viborg Amt. . . .	48	39	55	70	48	24	28	87	23	33	42	67	564	
Aalborg »	43	40	52	61	52	18	22	71	26	33	47	50	515	
Randers »	36	26	40	45	48	13	19	56	24	28	36	56	427	
Aarhus »	49	42	51	66	59	32	21	81	38	48	46	78	611	
Vejle »	53	45	53	67	59	31	26	78	32	44	92	114	694	
Samsø.	39	27	41	37	39	24	15	50	32	50	27	58	439	
Odense Amt. . .	43	38	42	51	50	20	25	62	38	25	57	95	546	
Svendborg » . .	43	41	35	49	61	19	25	57	38	28	81	87	564	
Langeland	39	37	34	50	67	26	29	48	46	27	83	83	569	
Holbæk Amt	25	22	31	42	31	17	19	33	48	24	42	95	429	
Sorø »	32	27	27	43	44	12	25	38	36	19	65	76	444	
Frederiksborg»	25	22	42	51	27	27	32	29	50	36	76	119	536	
Københavns »	23	20	34	39	30	20	33	24	45	26	96	109	499	
Præstø »	26	25	34	38	54	20	33	25	44	24	66	94	483	
Maribo Amt . . .	26	40	34	43	62	27	34	40	44	24	62	93	529	
Vestjylland . . .	64	49	61	73	57	29	26	89	25	41	79	76	669	
Østjylland . . .	46	38	50	62	53	24	23	75	29	37	53	73	563	
Sønderjylland .	55	50	55	68	66	21	33	64	32	60	93	118	715	
Fyn	41	36	38	47	54	22	24	54	39	33	62	81	531	
Sjælland	26	23	34	43	37	19	28	30	45	26	69	99	479	
Lolland-Falster.	26	40	34	43	62	27	34	40	44	24	62	93	529	
Danmark	1924—25. . . .	43	39	45	56	55	24	28	59	36	37	70	90	582
	Norm. (40Aar)	71	55	54	40	36	42	36	42	49	67	80	58	630
	Afv. i pCt. . .	-39	-29	-17	+40	+53	-43	-22	+40	-27	-45	-13	+55	-8
Bornholm	20	32	30	35	48	38	49	40	15	38	69	176	590	

Tabel 4. N e d b ø r. (Millimeter.)

	Juni—August inkl.			April—Septbr. inkl.		
	1925	Normal	Afvigelse i pCt.	1925	Normal	Afvigelse i pCt.
	mm	mm		mm	mm	
Hjørring Amt.....	100	195	-49	231	330	-30
Thisted ».....	113	191	-41	275	339	-19
Ringkøbing ».....	165	206	-20	376	355	+ 6
Ribe ».....	202	218	- 7	457	372	+23
Viborg Amt.....	98	200	-51	280	337	-17
Aalborg ».....	106	189	-44	249	321	-22
Randers ».....	88	191	-54	219	320	-32
Aarhus ».....	132	209	-37	312	347	-10
Vejle ».....	168	210	-20	386	356	+ 8
Sønderjylland.....	185	217	-15	400	369	+ 8
Samsø.....	109	167	-35	232	279	-17
Odense Amt.....	120	185	-35	302	314	- 4
Svendborg ».....	147	196	-25	316	331	- 5
Langeland.....	156	181	-14	316	304	+ 4
Holbæk Amt.....	114	177	-36	261	293	-11
Sorø ».....	120	178	-33	259	300	-14
Frederiksborg ».....	162	195	-17	342	320	+ 7
Københavns ».....	167	186	-10	333	309	+ 8
Præstø ».....	134	182	-26	286	303	- 6
Maribo Amt.....	130	185	-30	297	310	- 4
Bornholm.....	122	157	-22	387	277	+40

August inkl.) 17,0⁰, en Værdi, der kun er naaet tre Gange i indeværende Aarhundrede, nemlig i 1901 (17,3⁰), 1914 (18,0⁰) og 1917 (18,1⁰), og af Sommerdage 3: Dage,

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent.)

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1924	3	5	9	20	22	20	10	7	4
November —	4	2	8	23	13	16	21	12	1
December —	1	2	5	7	24	42	15	3	1
Januar 1925	3	3	5	9	9	26	32	11	2
Februar —	3	4	8	20	19	21	17	7	1
Marts —	16	16	8	6	8	10	15	18	3
April —	8	6	17	16	9	16	12	12	4
Maj —	3	6	17	24	12	14	12	6	6
Juni —	12	5	4	5	3	8	25	32	6
Juli —	4	7	19	16	7	11	16	11	9
August —	4	4	7	9	6	12	29	25	4
September —	8	6	3	9	11	19	25	17	2
Alle 12 Maaneder	6	5	9	14	12	18	19	13	4
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

paa hvilke Maksimumstemperaturen er naaet op til 25°, forekom her ialt 18, medens der f. Eks. i Sommeren 1924 kun forekom 2. I Efteraaret 1924 havde et Par særlig kolde nordjydske Stationer Frost Natten til den 27. September; iøvrigt forekom den første Nattefrost i Tiden fra den 19.—23. Oktober, naar undtages en Del Kyststationer, hvor Frosten først indfandt sig i andet Tidøgn af November og paa enkelte endog først i Begyndelsen af December. I Foraaret 1925 indtraf den sidste Nattefrost paa enkelte Kyststationer i Slutningen af Marts, paa Lolland-Falster, i Størstedelen af Sjælland, den nordvestlige Halvdel af Fyn, i Thy og paa de fleste jydske og hornholmske Kyststationer den 4.—5. April og i det indre af Bornholm, de koldeste Egne i Midt-sjælland og Fyn samt i næsten hele Jylland i sidste Tidøgn af April eller den 1. Maj; kun et Par særlig

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

	Tylstrup	Bovbjerg	Hald	Askov	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)
Oktober 1924.....	92	75	100	97	105	97	88	112	107
November —	51	48	61	64	72	58	54	78	75
December —	8	10	17	18	31	27	17	27	26
Januar 1925.....	40	21	36	28	36	41	31	32	32
Februar —	38	46	52	56	54	68	57	63	69
Marts —	151	72	138	110	116	142	124	142	144
April —	256	195	239	226	258	230	203	227	228
Maj —	253	190	255	266	296	289	266	296	303
Juni —	328	168	307	273	290	301	294	293	297
Juli —	349	247	320	287	326	340	315	305	327
August —	252	120	228	184	203	233	205	204	216
September —	201	140	174	145	153	149	132	148	151
Alle 12 Maaneder	2019	1332	1927	1754	1940	1975	1786	1927	1975
Normal for Aaret.....	—	1352	—	—	1480	—	1465	—	—
April—September inkl. 1925	1639	1060	1523	1381	1526	1542	1415	1473	1522
Normal (April—Septbr.) ...	—	1053	—	—	1155	—	1167	—	—

kolde jydsk Stationer havde den sidste Frost saa sent som den 20. Maj. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaet forekom her i Landet, var 35,1⁰ (den 22. og 23. Juli), den absolut laveste ÷ 15,4⁰ (den 14. Marts).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca.

30 Stationer, saavel i Landbrugsaaet 1924—25 som Normalen for 32 Aar. Som tidligere omtalt forekom Frost forholdsvis meget sjældent i Vintermaanederne Decbr.—Februar; i hele Landbrugsaaet beløb Frostdagens Antal sig kun til 60 pCt. af det normale. Nedbørsdagens Antal var forholdsvis lille i Oktober og Juli, stort i September. Taage forekom ret hyppigt i December. Luftens Fugtighedsgrad var lille i April og Juli. Skydækket var stort i Vintermaanederne, lille i April og Juli.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaet fik Danmark gennemsnitlig 582 mm Nedbør, hvilket er 8 pCt. mindre end normalt. Af de enkelte Amter havde Ribe Amt den største Nedbør med 806 mm (82 mm for meget), Randers Amt den mindste med kun 427 mm (176 mm for lidt). I Sammenligning med Normalen var Nedbøren paa Bornholm 8 pCt., i Ringkøbing Amt 6 pCt. og i Ribe Amt 11 pCt. for stor; Sønderjylland og Vejle Amt fik netop den normale Nedbør, medens alle de øvrige Amter fik for lidt, Frederiksborg og Aarhus Amter saaledes 6—7 pCt., Sorø og Holbæk Amter 20 pCt., Randers Amt 29 pCt. og de øvrige Amter fra 10—16 pCt. Nedbøren var, som tidligere omtalt, for lille i de fleste Maaneder, især i Oktober, November, Marts, April, Juni og Juli; i Januar, Februar, Maj og September var den gennemgaaende rigelig; Sjælland — især den østlige Del af Øen — fik dog for lidt i Maj og det samme var Tilfældet med Nordjylland i September; i August var Regnen, som omtalt under Maaneden, ret ulige fordelt; der faldt saaledes rigelig Regn i det vestlige og sydlige Jylland, i Sydfyn, Nordøstsjælland og paa Bornholm, men ca. 40—50 pCt. for lidt i Hjørring, Aalborg, Randers, Aarhus, Viborg og Holbæk Amter. I Sommeren (Juni—August inkl.) fik Landet som Helhed 27 pCt. og i Tidsrummet April—September inkl. 3¹/₂ pCt.

mindre Nedbør end normalt; i Tabel 4 er for de forskellige Dele af Landet opført Nedbørens Størrelse og dens Afvigelse fra Normalen i de to nævnte Tidsrum. I Tidsrummet fra April—September inkl. var de vigtigste Tørvejrperioder den 4.—13. April, den 12.—23. Maj, den 5.—12. Juni, den 26. Juni—6. Juli og den 12.—25. Juli; i sidstnævnte Periode faldt der dog den 18. Tordenbyger mange Steder i Jylland.

Tabel 5 viser Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaaret; dette fik et Overskud paa 6 pCt. af sydøstlige, sydlige og sydvestlige Vinde tilsammen og et tilsvarende Underskud af Vinde fra østlige og nordøstlige Retninger. I December var sydvestlige og sydlige og i Januar vestlige og sydvestlige Vinde meget hyppigere end normalt; i Oktober og Februar forekom ofte Vinde fra Retninger mellem Sydvest og Sydøst og i Marts ofte nordvestlige, nordlige og nordøstlige Vinde; Maj og Juli havde hyppigt svage Vinde fra sydøstlige og østlige Retninger, medens Juni og August var forholdsvis rige paa vestlige og nordvestlige Vinde.

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaaret, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tillige med den 22-aarige Normal for Stationerne Bovbjerg, Aarslev og København. I de fleste Maaneder var der betydelig mere Solskin end normalt; især var Maanederne April—Juli de fleste Steder meget solrige. Hele Landbrugsaaaret fik derved ca. 20—30 pCt. flere Solskinstimer end normalt; ved Bovbjerg blev Antallet dog 1 pCt. lavere end Normalen.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1924.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

Idet jeg tillader mig at henvise til min Artikel i Tidsskrift for Landøkonomi Hefte 10 Side 477, skal jeg yderligere angaaende min Virksomhed i 1924 anføre, at selv om Aaret i den første Halvdel bød Hesteavlens noget bedre Kaar end i 1923, saa har dog Forholdene været saa usikre, at det i høj Grad har præget den Interesse, der fra Landbrugets Side blev ofret Hesteavlens. Dette til Trods har der dog 1924 været lagt fuld Beslag paa min Arbejdsevne, og Virksomheden har i det store og hele formet sig i Lighed med, hvad der var Tilfældet Aaret forud.

I Aarets første Del var det særlig Kaaringerne for Hingste af jysk og belgisk samt for Hopper af jysk Race, der lagde Beslag paa mig, og fra Midten af Februar til hen i April var jeg næsten uafbrudt paa Rejse, men desuden har Besøg ved Stats- Afkoms- Fælles- og almindelige Dyrskuer i Sommerens Løb optaget et betydeligt Antal Dage. Hertil kommer endvidere, at jeg af Landbrugsministeriet blev sat i Stand til at efterkomme en fra tysk Side modtagen Invitation til at overvære det store Vandreskue i Hamborg, foruden at jeg som Landbrugsministeriets Repræsentant overværede det store Hesteskue i Brüssel; begge disse Besøg paa fremmede Dyr-

skuepladser var i høj Grad lærerige for mig, hvorfor jeg tillader mig overfor det høje Landbrugsministerium at gentage min Tak.

Ud over Deltagelsen i Kaaringer og Dyrskuer har jeg endvidere deltaget i Bedømmelsen af de til Hingste-kaaringerne i Jylland samt til Ungskuet i Haderslev anmeldte Hingstes Afstamning, foruden at jeg som sædvanlig har deltaget i et større Antal Møder, f. Eks. det aarlige Møde for Statskonsulenter i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Statsdyrskuekommissionens Møder, det almindelige Konsulentmøde, Delegeretmøder i de provinsielle Landboforeninger, Repræsentantmødet i De samvirkende jyske Hesteavlforeninger, Udvalgs- og Bestyrelsesmøder o. s. v., saa det Antal Dage jeg har maattet tilbringe paa Rejser derved yderligere er blevet forøget.

Men foruden den mere udendørs Virksomhed har den konsultatoriske Virksomhed i den øvrige Del af Aaret været særdeles stor, og da saavel Institutioner som Private har lagt ret stærkt Beslag paa mig, har min Korrespondance været stor, foruden at jeg tillige har skrevet nogle Afhandlinger i Fagpressen. Hertil kommer endvidere, at jeg har holdt et ret stort Antal Foredrag, særlig ved Kaaringer og Dyrskuer.

Som sædvanlig har jeg i Februar Maaned gennem Ritzaus Bureau udsendt Meddelelse om, at jeg i Følge Husdyrlovens § 13 foretog Anvisning af Hopper til fremragende Hingste tilhørende Hesteavlforeninger. Medens der i tidligere Aar kun er anvist til Hingste af jysk Race, fandt jeg i 1924 Anledning til ogsaa at anvise til den belgiske Hingst »Drinker de Aude«. Foruden til denne anvistes der til følgende Hingste af jysk Race: »Boldrup Karmark«, Stbg. Nr. 1607, »Sønderherreds Karmark«, Stbg. Nr. 1569, »Massa«, Stbg. Nr. 1675, »Pax«, Stbg. Nr. 1710, »Sejr«, Reg. Nr. 233, »Nørager Karmark«, Reg. Nr. 112, »Højslev Jyden«, Reg. Nr. 235 og »Drost«, Reg. Nr. 131, foruden at der ved velvillig Imødekom-

menhed fra Hørning og Omegns Hesteavlforenings Side kunde anvises 8 Hopper til Hingsten »Dux«, Stbg. Nr. 1489.

Resultatet var, at der anvistes 9 Hopper til »Sønderherreds Karmark«, Stbg. Nr. 1569; 8 til Massa«, Stbg. 1675; 6 til »Boldrup Karmark«, Stbg. Nr. 1607; 6 til »Sejr«, Reg. Nr. 233; 5 til »Drost«, Reg. Nr. 131; 5 til »Dux«, Stbg. Nr. 1489 og 3 til »Drinker de Aude«.

Det er ikke noget ringe Arbejde, Anvisningen af Hopper giver mig, og netop paa den travleste Tid af Aaret, men der er til Gengæld ingen Tvivl om, at der netop ved denne Foranstaltning, hvor de bedste Hopper, naar det ønskes, kan blive ført til Racens bedste Hingste, er øvet og i Fremtiden kan øves betydelig Gavn.

Desuden har jeg som Stambogsfører forestaaet Indregistreringen af Hingste og Hopper af jysk Race og fortsat Udarbejdelsen af den planlagte Elitestambog. Da Stambogsføringen har haft forholdsvis god Tilslutning, og ikke mindst da de af denne udstedte Certifikater — Stamtavler — bliver mere og mere efterspurgte, er mit Arbejde derigennem blevet yderligere forøget.

IX.

Beretning fra Statskonsulent A. Søndergaard.

Selv om Forholdene for Hesteavl i 1924 ikke var væsentlig bedre end i 1923, saa var der dog i Aarets Løb en betydelig forøget Interesse for og Forstaaelse af Hesteavlens Betydning for Landbruget at spore blandt Opdrætterne. Dette gav sig særlig Udslag ved en forøget Tilslutning til Kaaringer, Dyrskuer og ikke mindst ved, at et betydeligt større Antal Hopper blev holdt til Hingst. Saaledes steg Antallet af bedækkede Hopper indenfor Frederiksborgavlen fra ca. 2.500 i 1923 til ca. 4.500 i 1924. Faren for at vi skulde komme til at mangle Heste var efterhaanden naaet ind i Opdrætterens Bevidsthed.

Skuerne paa Sjælland, Fyn og Bornholm, som jeg

overværede saa mangg af, som det var muligt, viste en virkelig og betydelig Fremgang baade med Hensyn til Antal og Kvalitet.

Paa Sjælland og Bornholm var det som sædvanlig Frederiksborghestene, der satte Præget paa de fleste af Skuerne. Disse gav bl. a. Udtryk for den Enighed om Typen, som man i de senere Aar er naaet til indenfor Frederiksborgavlen i sin Helhed, og som meget hurtigt har sat sine Spor i Avlen, der nu er inde i en fast Bane, som lover godt for Fremtiden. Paa Statshingsteskuet i Roskilde, hvor de 4-aarige Hingste faldt sammen til et saa smukt, ensartet og typisk Billede, som ikke tidligere er set indenfor den moderne Frederiksborgsavls Historie, var der rig Lejlighed til at konstatere dette.

Indenfor Oldenborgavlen var der ligeledes mere Liv at spore. Skuerne var større og bedre end i 1923. Særlig var Oldenborgskuet paa Brahetrolleborg, Fælles- og Statsskuet i Odense og det sjællandske Ungskue bemærkelsesværdige ved den forøgede Tilslutning. I August Maaned lykkedes det Foreningen til den lettere Hestavls Fremme i Fyns Stift efter flere Aars Standsning atter at indkøbe en Del gode Føl fra Oldenborg. Paa Foreningens Foranledning deltog jeg i disse Indkøb.

Forud for Dyrskuerne fandt der ogsaa i Aar en Bedømmelse Sted af de anmeldte Hestes Afstamning. Paa Opfordring har jeg deltaget i denne Bedømmelse for de fleste Skuers Vedkommende paa Sjælland.

Ogsaa Afkomsskuerne gav Indtryk af, at man endelig havde naaet Bunden af Bølgedalen indenfor Hestavlen. I 1923 stilledes der Afkom efter 11 Frederiksborghingste, men i 1924 efter 15. Det samme Forhold gjorde sig gældende for Oldenborgavlens Vedkommende, 1923 fremstilledes der kun Afkom efter 1 Hingst, men i 1924 efter 4 Hingste.

Kvaliteten var gennemgaaende god. De fremstillede Dyr bar Præg af, at Opdrætterne var kommen klar af den ret kritikløse Krigsavl.

Hingste- og Hoppekaaringerne afholdtes som sædvanlig i Februar, Marts og April. For Oldenborgavlens Vedkommende var der en ringe Tilbagegang i Tilslutningen, hvilket er ganske naturligt, da Avlen i adskillige Aar har maattet klare sig selv uden den Støtte fra Moderlandet, som Tilførselen af gode Avlsdyr yder. Indenfor Frederiksborgavlen var der derimod en betydelig Fremgang, idet der i 1924 fremstilledes ca. 100 Hopper mere end i 1923. — Efter Anmodning fra de samvirkende sjællandske Frederiksborghesteavlsforeninger har jeg fra 1924 paataget mig at foretage Beskrivelsen af de fremstillede Dyr og Føringer af Kaaringsprotokollerne.

I Tilslutning til Dyrskuerne, Kaaringsskuerne i Hesteavlsforeninger og i Landboforeninger har jeg holdt et temmelig stort Antal Foredrag, ligesom jeg ogsaa har skrevet en Del Artikler i Blade og Tidsskrifter.

Ved forskellige Møder har jeg haft Lejlighed til at advare imod den stærke Import af smaa og daarlige Heste og gennem Forhandlinger med de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger gjort Forsøg paa at interessere disse for Køb af danske Heste. I indeværende Efteraar vil saadanne Opkøb rimeligvis blive prøvet.

I Lighed med tidligere har jeg paa Opfordring ydet Bistand saavel til Foreninger som til private i Spørgsmaal Hesteavlens vedrørende. Ogsaa nogle Udlændinge har søgt mig, særlig angaaende Organisationsforhold og Stambogsføring.

Foruden de allerede nævnte Foredragsmøder har jeg deltaget i Statshingsteskuekommissionens Møder, i de provinsielle Landboforeningers Delegeretmøder og i flere Hesteavlsforeningers Bestyrelsesmøder; nogen Tid er medgaaet som Censor ved Eksamerne i Husdyrbrug ved Landbohøjskolen.

Stambogsføringen har i Aarets Løb krævet meget Arbejde. Som omtalt i min Beretning 1923 blev Stambogsføringen for Heste af Frederiksborg- og Oldenborg Race ændret i Overensstemmelse med de samvirkende

danske Landboforeningers Regler for Registrering af Avlsdyr. Første Bind af Registerstambogen udkom i For sommeren 1924, og i Aarets Løb fortsattes Indsamlingen og Tilrettelæggelsen af Materialet til 2. Bind, som udkom i Foraaret 1925. Med dette Binds Afslutning var der registreret 71 Hingste og 604 Hopper af Frederiksborg Race, og 24 Hingste og 195 Hopper af svært Halvblod. Ialt 894 Dyr. Samtidig har jeg forberedt Udgivelsen af en Elitestambog, kun indeholdende de af de registrerede Dyr, som bevislig har bragt Fremgang i Avlen. Elitestambogen vil udkomme i Løbet af Efteraaret 1925.

Til Landbrugsministeriet og Statsdyrskuekommissionen har jeg afgivet adskillige Betænkninger, og sammen med Formændene for de respektive Statshingsteskuekredse har jeg foretaget de aarlige Eftersyn af de af Staten støttede Institutioner til Hesteavlens Fremme: Hoppecentrene »Sjælland« og »Bornholm«, samt Opdrætningsanstalten »Ny Toftegaard«. Disse Institutioner arbejder godt og er en god Støtte i disse for Hesteavlens saa trange Tider. Det maa haabes, at de ogsaa i Fremtiden maa kunne opretholdes under deres nuværende Form.

I Februar overværede jeg Hingstekaaringer i Oldenborg, og i Juli havde jeg Lejlighed til et 8 Dages Ophold i England, hvor jeg bl. a. overværede det aarlige store Dyrskue royal show i Leicester.

X.

Beretning fra Statskonsulent N. Balle.

Udviklingen indenfor mit Felt er forløbet jævnt og uden større Forskydninger. — Der bygges næppe saa mange smaa Elektricitetsværker nu som straks efter Krigen, vel nok mest fordi Højspændingscentralerne stadig spreder deres Ledningsnet længere ud, men ogsaa fordi Smaaværkerne allerede er oprettet overalt, hvor

der blot er Mulighed for et saadant. Tilbage er snart kun Smaaøerne, men ogsaa paa disse trænger Elektriciteten nu frem, og jeg har i det forløbne Aar været raadgivende og deltaget i Afleveringsprøver ved flere saadanne mindre Anlæg.

Bliver der saaledes ikke bygget mange nye Værker, saa bliver der dog ofte foretaget Udvidelser af de bestaaende, idet de oprindelige Anlæg erfaringsmæssigt bliver for smaa i Løbet af nogle Aar. Hvis nye Værker altid blev bygget med denne senere Udvidelse for Øje, vilde mange Udgifter kunne spares og mange daarlige altfor sammenpakkede Maskinhuse undgaas!

Blandt Motorprøver af særlig Interesse, som jeg har ledet, kan nævnes Afleveringsprøver med Motorer til Radiostationer paa Grønland. Det drejede sig her om 6 Stk. 8 HK Petroleumsmotorer og 2 Stk. 30 HK kompressorløse Dieselmotorer, alle leverede af Motorfabriken Bukh, Kalundborg. Under Hensyn til de særlige Forhold, disse Motorer skal arbejde under, og de langvarige Standsninger i Meddelelsessystemet, der kan blive Følgen af Havarier, blev Motorerne meget omhyggeligt undersøgt, og der blev foretaget langvarige Prøver med dem, forinden Afsendelsen fra Fabriken. Foruden de sædvanlige Tomgangs- og Maksimalbelastningsprøver blev der kørt uafbrudt i 12 Timer med normal fuld Last med de 6 smaa Motorer og endog i 24 Timer med Dieselmotorerne. Resultatet af samtlige Prøver og Undersøgelser var særdeles tilfredsstillende, og da det netop her drejede sig om Motortyper, som ofte vil kunne finde Anvendelse i Landbruget, nemlig Petroleumsmotorer med elektrisk Tænding, til Tærskning og Formaling og kompressorløse Dieselmotorer til mindre Elektricitetsværker og Mølleries, var det med særlig Glæde, jeg konstaterede Motorernes fortrinlige Egenskaber baade hvad Konstruktion og Udførelse angaar.

Salget af Traktorer har atter i det forløbne Aar været jævnt stigende, som efterfølgende viser:

Importerede Traktorer i:

1919.....	733 Stk.
1920.....	476 »
1921.....	154 »
1922.....	97 »
1923.....	357 »
1924.....	417 »

Alt tyder paa, at Udviklingen paa dette Omraade nu foregaar paa en sund og naturlig Maade. De mange Typer er forsvundet, ja, egentlig er der kun tre tilbage, som her i Landet sælges i nævneværdig Udstrækning, nemlig »Fordson«, »International« og »Case«.

Medens »Fordson« i alt væsentlig er uforandret fra da den første Gang i 1919 kom paa Markedet, saa er baade »Case«, men dog særlig »International« blevet fuldstændig omkonstrueret i det forløbne Aar, sikkert i høj Grad til det bedre. Vejledning ved Køb af Traktorer ønskes nu kun sjældent, og der er, før nye Typer fremstaar, egentlig heller ikke meget at sige, da de tre Typer hver især er veludførte Maskiner, og Forhandlerfirmaerne alle er forsynede med Reservedele. Retssager angaaende Handler særlig med ældre Traktorer er derimod ikke sjældne, og ved saadanne har jeg jævnlig været Skønsmand eller maattet afgive Erklæringer og lignende.

Prøverne med Vindmotorerne blev nu endelig afsluttede og Beretningen delvis udarbejdet. Skønt langt den væsentligste Del af Arbejdet ved Prøverne og Udarbejdelsen af Beretningen skyldes Ingeniør *Arnfred*, Askov, og Ingeniørkaptajn *K. Prytz*, Viborg, saa er der dog ogsaa blevet adskilligt Arbejde til mig, bl. a. har jeg berejst Landet paa Kryds og Tværs og indsamlet en Mængde Detailmaal m. m. af Vindmotorer.

Af andre Arbejder, der har taget en Del af min Tid, skal nævnes de afsluttede Forsøg med Sugegas af Trækul og Tørvekoks som Brændsel for Automobilmotorer og Paabegyndelsen af en meget omfattende Række For-

søg med Sprit som Brændsel for Automobilmotorer. Selv om dette Brændsel med de nuværende Priser ikke kan komme i Betragtning, saa vil det jo dog sikkert før eller senere blive Benzinens Afløser, og et omfattende Kendskab til dets Egenskaber og Anvendelighed kan derfor før end anet faa Betydning.

Som ved tidligere Lejligheder har jeg ogsaa i 1924 ledet de paa Teknologisk Institut afholdte Kursus i Maskinbrug for Landmænd. Disse omfatter nu ialt 5 paa hinanden følgende Kursus med tilsammen henimod 400 Elever og med over en Snes Lærere. Desuden kræves til den praktiske Undervisning en Mængde Maskiner og Redskaber, der hvert Aar maa skaffes ved Laan, saa Ledelsen og Tilrettelægningen af disse Kursus kræver sin Tid.

Af skriftlige Arbejder har jeg kun udført mindre Artikler til Blade og Tidsskrifter.

XI.

Beretning fra Statskonsulent Axel Appel.

Lige som i de senere Aar skal jeg atter for det Arbejdsfelt, der hører ind under min Virksomhed som Statskonsulent i Husdyravl og Husdyrbrug, i Hovedsagen henvise til min Afhandling om »Husdyrbruget i 1924 med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget«, optaget i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1925, 8. og 9. Hefte, Side 349—364 og 401—411, i hvilken Afhandling er omtalt de forskellige Virksomheder og Forhold indenfor Husdyravlen og Husdyrbruget i 1924 og særlig paa Kvægavlens Omraade. Her ud over skal jeg i al Korthed fremdrage visse enkelte Forhold.

Hvad *Stambogsførelsen* angaar, da er den hidtidige Form for Førelsen af Stambog over Tyre af jydsk Race afsluttet med Udarbejdelsen af 31. Bind, omfattende 53 Tyre (2401—2453). Af disse 53 Tyre er de 52 udgaaet af 5 Tyreslægter, saaledes 32 af Hannerup-Slægten

eller omtrent de $\frac{2}{3}$ af samtlige optagne Tyre, 5 af Elkjærslægten 8, af Bjeragerslægten, et stigende Antal, 5 af Assistentslægten og 2 af Gøngeslægten. Aarhus Amt har produceret langt det største Antal Stambogstyre til det paagældende Bind, nemlig 21 af 53 eller ca. 40 pCt.

I den jydsk Malkekvægsavl er nu den fremtidige Stambogsførelse foreløbig tredelt saaledes, at der udgives en til Navnet svarende *Registerstambog*, en *Stambog* paa et betydeligt bredere Grundlag for Tyrenes Vedkommende, end den hidtidige Tyrestambog og saaledes ogsaa omfattende de yngre Tyre, samt en Afdeling for Køer, og endelig en virkelig *Elitestambog* over det Mindretal af Tyre og Køer, der — erfaringsmæssigt — har været af større Betydning som Avlsdyr og saaledes fremmet Kvægavlen.

For mit særlige Virkefelts Omraade har vi en vidtstrakt *Dyrskuevirksomhed*, særlig efter Genforeningen. Alene at skulle følge de 10 Statsskuer, hvad ej heller altid er opnaeligt, kræver ikke ringe Tid, og mere naar en Del af de større Landboforeningers Dyrskuer, der ikke falder sammen med Statsskuernes Afholdelse, skal besøges.

Uden her at skulle komme ind paa Enkeltheder vedrørende Dyrskuevirksomheden i Jylland i 1924 skal det dog her lige nævnes, at Foreningen af jydsk Landboforeningers Ungskue i Haderslev frembød ikke alene en fyldig Repræsentation for *Korthornskvæget*, men ogsaa — eller tillige — en særdeles god Repræsentation, der særlig for Hundyrenes Vedkommende langt overgik, hvad vi tidligere har set paa Ungskuerne, og for hvilken de sønderjydske Opdrættere havde Æren. Det kendtes tydeligt, at man i de sønderjydske Landsdele havde arbejdet i længere Tid — men ogsaa mere planmæssigt — med Korthornskvæget, end Tilfældet har været i det gamle Land. -- Ved flere af Skuerne har jeg holdt *Foredrag med Demonstrationer* af et Udvalg af de udstillede Dyr, saaledes ved Ungskuet i Haderslev, Fællesskuet i

Esbjerg og Dyrskuet i Hobro, ligesaa ved *Standard-Kaaringen* af Korthorn i Fjelstrup i September.

Jeg har et meget omfattende og intimt *Samarbejde med Foreningen af jydsk Landboforeninger*, ikke mindst gennem dens *Husdyrudvalg* og med dens *Konsulenter*, samt som Formand for *Foreningens Regnskabsudvalg* og som Medlem af Udvalget for »*Tilsyn med Kvægbesætninger*«, hvilket sidste Hverv optager mange Dages Arbejde og Rejser. —

Lige som i 1923 har jeg ved Landbrugsministeriets Velvillie og med dettes Støtte foretaget to Udenlandsrejser i fagligt Øjemed. Jeg havde saaledes en god Lejlighed til at se et fortrinligt Udsnit af det tyske Riges Husdyrbestand — specielt Kvægbestand ved den *Vandreudstilling*, der blev afholdt i *Hamborg* i Slutningen af Maj 1924 af det store tyske Landbrugsselskab. I Henhold til Stedet for Skuets Afholdelse var Mellem- og Sydtyskland kun sparsomt repræsenteret, hvorimod der var en i Forhold til Udstillingsmaaden (kun fra de større Kvægavlssammenslutninger og Stambogsselskaber) fyldig Repræsentation for Nordtyskland og Hertugdømmerne, overvejende af sortbroget Lavlandskvæg, blandt hvilket der fandtes fortrinlige Dyr, særlig Køer fra Ostfriesland og Tyre fra Østpreussen. — For danske Opdrættere — af hvilke der var flere dernede — var der god Lejlighed til at anstille saadanne Sammenligninger, der kun kan virke befrugtende paa et godt hjemligt Avlsarbejde. Iøvrigt var Adgangen til nærmere at studere det udstillede Kvæg paa første Haand saa godt som umuliggjort. Et udmærket Helhedsindtryk fik man fra de vældige Tribuner, der, trods den dyre Adgang, altid var overfyldte af interesserede Tilskuere — fra Junkerne og til de jævreste og smaa Bønder.

Den anden og længere Rejse gik til *Polen*, i sidste Halvdel af Juni 1924. En Delegation paa 12 danske Medlemmer var indbudt af det polske Landbrugsministerium og de polske Landbrugsorganisationer til at gæste

Polen og gøre sig kendt med polske Landbrugsforhold. Turen var overordentlig vellykket og interessant! Man mødte os med overstrømmende Gæstfrihed og Venlighed, og man viste os et Landbrug, der i mange Henseender — særlig for de større Gaardes Vedkommende — aftvang os baade Forundring og Respekt. — Her skal blot nævnes, at det nationale polske røde Kvæg, der i mangt og meget minder om det røde danske Malkekvæg, som det var for en lang Aarrække tilbage, interesserede os stærkt, og jeg tror, vi skønnede, at her vilde *gode* Tyre af rødt dansk Malkekvæg være paa sin Plads til Fremme af Avlen af det røde polske Kvæg. Desværre syntes det foreløbig ikke, som de videnskabelige Ledere dernede var af samme Anskuelse, hvad saa Grunden dertil kunde være. Hos den mindre Jordbruger staa Landbruget og ikke mindst Kvægavl og Kvæghold paa et ret primitivt Stade, men Polen rummer gode Muligheder som et Landbrugsland, der kan komme til at spille en Rolle ved Verdensmarkedets Forsyning med Fødemidler. Som Medarbejder ved Værket om: »Det danske Landbrugs Historie« har jeg i 1924 gjort forberedende Studier til Udarbejdelse af Afsnittet »Kvægets Historie«.

Vor Tid er en Mødernes Tid! Deltagelse i og Forberedelse til saadanne lægger Beslag paa baade Tid og Kræfter, men det kan vel ikke være anderledes. Skriftlige Betænkninger og Erklæringer, Udarbejdelse af Afhandlinger og Artikler, Modtagelse af og Vejledning til fremmede, der vil sætte sig ind i danske Kvægavls- og Kvægbrugsforhold, har ogsaa i det forløbne Aar stillet sine Krav.

Statskonsulent *Peter Aug. Mørkebergs* Beretning for Aaret 1924 er offentliggjort i »Tidsskrift for Landøk.«, 12. Hefte 1924.

